Claudii Hermeri Mulomedicina Chironis

Mulomedicina Chironis, Chiro Centaurus ...

Digitized by Google

PROPERTY OF THE
University of Michigan Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

Digitized by Google

Digitized by Google

PROPERTY OF THE
University of Michigan Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

Digitized by Google

Digitized by Google

PROPERTY OF THE
University of Michigan Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Wissenschaftliche Ausgaben
griechischer und lateinischer Schriftsteller

im Verlage von

B. G. Teubner in Leipzig.

Sammlung wissenschaftlicher Commentare zu griechischen und römischen Schriftstellern.

Aetna. Von S. Sudhaus. geh. n. *M* 6.—, in Leinw. geb. n. *M* 7.—

Lucrez Buch III. Von R. Heinze. geh. n. *M* 4.—, in Leinw. geb. n. *M* 5.—

Sophokles El[illegible]tra. Von G. Kaibel. geh. n. *M* 6.—, in Leinw. geb. n. *M* 7.—

Kritische und kommentierte Ausgaben.

Neue Erscheinungen 1895—1900.

Acta Apostolorum: s. Lucas.

Aristophanis Equites rec. A. v. Velsen. Ed. II cur. K. Zacher. n. *M* 3.—

Caesaris, C. Iuli, belli civilis libri III rec. A. Holder. n. *M* 10.—

Didascaliae apostolorum fragmenta Veronensia Latina. Accedunt canonum qui dicuntur apostolorum et Aegyptiorum reliquiae. Ed. Edm. Hauler. Fasc. I: Praefatio, fragmenta, imagines. geh. n. *M* 4.—

Euangelium secc. Matthaeum cum var. lect. ed. Fr. Blass. n. *M* 3.60.

Euripidis fabulae edd. R. Prinz et N. Wecklein.

Vol. I. P. I: Medea. Ed. II. n. *M* 2.40.
„ I. „ II: Alcestis. Ed. II. n. *M* 1.80.
„ I. „ III: Hecuba. n. *M* 1.60.
„ I. „ IV: Electra. n. *M* 2.—
„ I. „ V: Ion. n. *M* 2.80.
„ I. „ VI: Helena. n. *M* 3.—
„ I. „ VII: Cyclops. n. *M* 1.40.
„ II. „ I: Iphig. Taur. n. *M* 2.40.
Vol. II. P. II: Supplic. n. *M* 2.—
„ II. „ III: Bacchae. n. *M* 2.—
„ II. „ IV: Heraclidae. n. *M* 2.—
„ II. „ V: Hercules. n. *M* 2.40.
„ II. „ VI: Iphig. Aul. n. *M* 2.80.
„ III. „ I: Andromacha. n. *M* 2.40.
„ III. „ II: Hippolytus. n. *M* 2.80.
„ III. „ III: Orestes. n. *M* 2.80.
„ III. „ IV: Phoenissae. n. *M* 2.80.
„ III. „ V: Troades. n. *M* 2.80.

Q. Horati Flacci opera recc. O. Keller et A. Holder. Vol. I. Carminum libri IV, Epodon liber, Carmen saeculare. Iterum rec. O. Keller. n. *M* 12.—. Vol. II, Fasc. I. Sermonum libri II. n. *M* 4.—. Vol. II, Fasc. II. Epistulae, De arte poetica. n. *M* 6.—

[Lucas.] Acta Apostolorum s. L. ad Theophilum lib. alter. Sec. formam quae vid. Romanam rec. Fr. Blass. n. *M* 2.—

[——] Evangelium sec. Lucam s. L. ad Theoph. lib. prior. Sec. formam quae vid. Romanam rec. Fr. Blass. n. *M* 4.—

Novatians epistula de cibis Iudaicis, hrsg. von Landgraf und Weyman. n. *M* 1.20.

Pindari carmina prolegg. et comm. instr. ed. W. Christ. n. *M* 14.—
—— —— ed. Schroeder. 5. Auflage. n. *M* 14.—

Platonis Sophista ed. O. Apelt. n. *M* 5.60.

Pollucis Onomasticon recensuit et adnotavit Ericus Bethe. (Lexicographi Graeci vol. IX.) Fasciculus prior. n. *M* 14.—

Statius' Silvae, herausg. u. erkl. v. Fr. Vollmer. n. *M* 16.—

Theophrasts Charaktere, hrsg., übers. u. erkl. v. d. Philol. Gesellsch. zu Leipzig. n. *M* 6.—

Thucydidis Historiae rec. C. Hude. Tom. I. n. *M* 10.—

Vergili Maronis, P., opera iterum rec. O. Ribbeck. 4 voll. gr. 8.

Vol. I. Buc. et Georg. n. *M* 5.—
— II. Aen. I—VI n. *M* 7.20.
Vol. III. Aen. VII—XII. n. *M* 7.20.
— IV. App. Verg. n. *M* 3.—

Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana.

Neue Erscheinungen.

Apulei Apologia et Florida ed. J. van der Vliet. geh. n. ℳ 4.— geb. ℳ 4.50.

Aristeae ad Philocratem epistula ed. Paulus Wendland. geh. n. ℳ 4.— geb. ℳ 4.50.

Augustini, S. Aurelii, Confessionum l. XIII rec. Knöll. geh. ℳ 2.70, geb. ℳ 3.20

Babrii fabulae rec. O. Crusius. Acc. fab. dact. et iamb. rell. Ign. al. tetr. ast. rec. C. F. Müller. Ed mai. geh. n. ℳ 8.40, geb. ℳ 9.— —— —— Ed. min. geh. n. ℳ 4.—, geb. 4.60.

Bacchylidis carmina ed. F. Blass. geh. n. ℳ 2.40, geb. ℳ 2.90.

Demetrii Cydonii de contemnenda morte oratio ed Henricus Deckelmann. 8. geh. ℳ 1.—, geb. ℳ 1.40.

Dionysii Halicarnasei opuscula edd. H. Usener et L. Radermacher. Vol. I. geh. n. ℳ 6.—, geb. ℳ 6.60.

Favonii Eulogii disputatio de somnio Scipionis ed. Alfred Holder. geh. n. ℳ 1.40, geb. ℳ 1.80.

Firmicus Maternus edd. W. Kroll et F. Skutsch. Fasc. I. geh. n. ℳ 4.—, geb. ℳ 4.50.

Fulgentii, Fabii Planciadis, opera rec. R. Helm. geh. n. ℳ 4.—, geb. ℳ 4.50.

Germanici Caesaris Aratea iterum ed. A. Breysig. Accedunt Epigrammata. geh. n. ℳ 2.—, geb. ℳ 2.40.

Herondae mimiambi ed. O. Crusius. Ed. III. Ed. minor. geh. n. ℳ 2.40, geb. ℳ 2.80.

Heronis Alexandrini opera quae supers. omnia. Vol. I. von W. Schmidt. geh. n. ℳ 9.—, geb. 9.80.

—— —— —— Supplementheft: geh. n. ℳ 3.—, geb. ℳ 3.40.

—— —— Vol. II, 1 ed. Nix u. Schmidt. geh. n. ℳ 8.— geb. ℳ 8.60.

Iurisprudentiae antehadrianae quae supersunt ed. Bremer. P. I. geh. n. ℳ 5.—, geb. ℳ 5.60. P. II, 1. geh n. ℳ 8.—, geb. ℳ 8.60. P. II, 2. geh. n. ℳ 8 —, geb. ℳ 8.80.

Lydi, Laurentii, d. mens. lib. ed. R. Wünsch. geh. n. ℳ 5.20, geb. ℳ 5.60.

Lysiae orationes rec. Theodorus Thalheim. Ed. maior. geh. n. ℳ 3.—, geb. à ℳ 3.60. Ed. minor. geh. n. ℳ 1.20, geb. ℳ 1.60.

Musici scriptores Graeci rec., prooem. et in. instr. C. Jan. geh. n. ℳ 9.—, geb. ℳ 9.80. Suppl.: melod. reliq. geh. n. ℳ 1.20, geb. ℳ 1.60.

Mythographi Graeci. Vol. III. Fasc. I Pseudo-Eratosthenis Catasterismi rec. A. Olivieri. geh. n. ℳ 1.20, geb. ℳ 1.60.

Odonis abb. Cluniac. occu. ed. Swoboda. geh. n. ℳ 4.— geb. ℳ 4.60.

Palladii, Rutilii Tauri Aemiliani, opus agriculturae rec. J. C. Schmitt. geh. n. ℳ 5.20, geb. ℳ 5.60.

Philoponi de opificio mundi ll. VII rec. W. Reichardt. geh. n. ℳ 4.—, geb. ℳ 4.60.

Procli Diadochi in Platonis rem publicam commentarii ed. W. Kroll. Vol. I. geh. n. ℳ 5.—, geb. ℳ 5.60. Vol. II. geh. n. ℳ 8.—, geb. ℳ 8.60.

Ptolemaei, Claudii, opera. Vol. I. Syntaxis ed. Heiberg. geh. n. ℳ 8.—, geb. ℳ 8.60.

Senecae, L. Annaei, opera quae supersunt. Vol. I. Fasc. II. De beneficiis libri VII. De clementia libri II. Ed. C. Hosius. geh. n. ℳ 2.40, geb. ℳ 2.80.

—— —— Vol. III. L. A. S. ad Lucilium epistul. moral. quae supers. ed. O. Hense. geh. n. ℳ 5.60, geb. ℳ 6.20.

Statius, P. Pap. Vol. I. Silvae ed. Klotz. geh. n. ℳ 2.— geb. ℳ 2.50.

—— Vol. III. Lactantii Placidi commentarios rec. R. Jahnke. geh. n. ℳ 8.—, geb. ℳ 8.60

Zacharias Rhetor, des, die sogenannte Kirchengeschichte. V. K. Ahrens u. G. Krüger. geh. n. ℳ 10.—, geb. ℳ 10.80.

CLAUDII HERMERI

MULOMEDICINA CHIRONIS

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
University Library
Ann Arbor, Michigan

CAUTION --- Please handle this volume with
care. The paper is very brittle.

Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana.

Neue Erscheinungen.

Apulei Apologia et Florida ed. J. van der Vliet. geh. n. ℳ 4.— geb. ℳ 4.50.

Aristeae ad Philocratem epistula ed. Paulus Wendland. geh. n. ℳ 4.— geb. ℳ 4.50.

Augustini, S. Aurelii, Confessionum l. XIII rec. Knöll. geh. ℳ 2.70, geb. ℳ 3.20

Babrii fabulae rec. O. Crusius. Acc. fab. dact. et iamb. rell. Ign. al. tetr. ast. rec. C. F. Müller. Ed mai. geh. n. ℳ 8.40, geb. ℳ 9.— —— —— Ed. min. geh. n. ℳ 4.—, geb. 4.60.

Bacchylidis carmina ed. F. Blass. geh. n. ℳ 2.40, geb. ℳ 2.90.

Demetri
De

Dionysii
ma

Favonii
geh

Firmicu
n. ℳ

Fulgent
geb.

German
Epi

Heronda
n. ℳ

Heronis
Sch

—— ——

—— ——

Iurisprt
geh.
geb.

Lydi,Lat

Lysiae o
n. ℳ

Musici s
geb.

Mythogr
Cat

Odonis a

Palladii
Sch

Philopor
ℳ 4

Procli
W.
n. ℳ

Ptolema
n. ℳ

Senecae
ficii
ℳ 2

—— ——

St

CLAUDII HERMERI

MULOMEDICINA CHIRONIS

EDIDIT

EUGENIUS ODER.

ADIECTA EST TABULA PHOTOTYPA.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MCMI.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

December 8, 1923 E.M.

PATRI OPTIMO

ET

OTTONI MORGENSTERN

AMICO

S.

Cat. 3.1/2 Augsburg

378509

PRAEFATIO.

I. Ad mulomedicinam Chironis nostra aetate primus attendit Guilelmus Meyer nunc Gottingensis tunc Monacensis. legimus enim in actis Academiae Monacensis 1885 p. 395 haec: *Herr Wilh. Meyer ..... gab .. vorläufige Notiz von einem antiken Werke über Thiermedicin, welches er in der hiesigen latein. Handschrift No. 243 gefunden habe. Der grösste Theil dieses umfangreichen und hauptsächlich dem Chiron Centaurus und Apsyrtus zugeschriebenen Werkes sei eine um 400 n. Chr. gefertigte Übersetzung eines griechischen Textes. Diese lateinische Übersetzung habe Vegetius gekannt und der grösste Teil seines Werkes sei nur eine Umarbeitung dieses jetzt an das Licht gebrachten Werkes. Sachlich sei also dasselbe von beträchtlichem Werthe, indem es für uns zugleich in der griechischen wie in der lateinischen Litteratur das älteste Werk über Thiermedicin vorstelle. Sprachlich sei es nicht minder interessant, indem Vegetius vollkommen Recht habe mit der Characteristik 'vili sermone sordescunt.' Herr Meyer gedenke, einst wo möglich mit der Herausgabe dieses Werkes kritische Ausgaben des Vegetius, des Pelagonius und der Konstantinexcerpte zu verbinden und so diesen Theil der antiken Litteratur in das gebührende Licht zu setzen.*

Sed cum Meyer consilio 'destitisse videretur postquam Eduardus Woelfflinius in ephemeride *Archiv für Lateinische Lexikographie* X (1898) p. 413—426 specimen mulomedicinae (p. 412—1215 editionis meae) publici iuris fecit,

seviri doctissimi ad Thesaurum Linguae Latinae condendum ab academiis quinque Germanicis delecti aestate anni 1897 mihi imperaverunt, ut mulomedicinam totam quam celerrime ederem, ex qua fore ut non pauca de sermone Latino rustico disceremus, suo iure sperabant. neque fas esse putavi munus mihi oblatum reicere, quoniam ab anno 1890 Hippiatricorum Graecorum (*H*), unde pendet Chiron ille Latinus, editionem praeparabam et solus anecdota prosapiae eius omnia collegeram.

II. Traditur Mulomedicina, ut vidimus, in codice Monacensi latino 243 saeculo XV p. Chr. n. scripto[1]), de quo conferas velim Catalogum codicum latinorum ab Halmio et Laubmanno Monachi 1868 emissum p. 44. insunt libri medicorum et mulomedicorum aevi medii Bernardi de Gordonio, Constantini Africani, Guillelmi de Saliceto Placentini medicorum; claudit agmen fol. 160 *sq.* Laurentii de Ronzinis 'liber marescalciae sive de cura equorum', quem praecedit Mulomedicina, de qua agimus.[2]) quae incipit fol. 104^{r}, finitur fol. 159. eget inscriptione, nam initio in sinistra columna f. 104^{r}a legitur capitulorum index, in columna dextra f. 104^{r}b autem ita orditur opus

1) Cf. tabulam phototypam et quae infra p. XX sqq. de scriptura dicam. grato profiteor animo me singulari Georgii de Laubmann liberalitati debere, quod codicem Berolini 1897—1898 diutius quam annum cum pulvisculo excutere mihi licuit.

2) Ut aliquid de origine codicis comperirem, per litteras adii Franciscum Boll, virum doctissimum, qui qua est insigni comitate, haec mihi respondit: 'Die Hs. Clm. 243 war im Jahre 1582 bereits in der herzoglich bayrischen Bibliothek; sie steht in dem aus diesem Jahr stammenden handschriftlichen 'Catalogus manuscriptorum latinorum et germanicorum' p. 133 u. 134 verzeichnet (unter der Signatur St(atio) 4 Nr. 43). Wo sie herstammt, darüber liess sich direct nichts ermitteln. Der Einband ist wohl gleichzeitig, jedenfalls nicht viel später als die Niederschrift. Nun ist dabei eine Urkunde verwendet worden, die mehrere Orte aus dem Würzburgischen und einen Caplan des Goetz von Berlichingen erwähnt. Gebunden wurde die Hs. also wahrscheinlich im Würzburgischen Franken: dort wird wohl auch ihr Besitzer einst gewohnt haben. Aber wer das gewesen ist, weiss ich allerdings nicht.'

ipsum a verbis 'si quid enim' (infra p. 4,12), ut primas sententias interceptas esse liqueat.[1])

Divisum est autem opus in decem libros subscriptionibus ornatos, in quibus auctorum nomina quater traduntur.

Legimus enim in fine primi libri (infra § 55):

Chironis Centauri liber primus explicit
Incipit liber 2us (cf. tabulam phototypam)

ad calcem secundi libri (infra § 113):

Chironis centauri veteriniani de permixtis passionibus liber secundus explicit incipit liber tertius

---

1) Mulomedicina etiam in altero quodam codice aetatem tulit, quem possedit Godofredus Thomasius, medicus et polyhistor Norimbergensis (vixit 1660—1746 cf. Will, Nürnbergisches Gelehrtenlexicon IV 33). Thomasius ipse catalogum codicum suorum composuit, qui divulgatus est in libello, quem R. M. Meelführer Noribergae et Lipsiae 1699 edidit, cui est titulus *Accessiones ad . . bibliothecam promissam et latentem* (p. 131—144). ibid. p. 132 codices chartaceos Thomasius commemorat: *Macer de virtutibus herbarum cum paraphrasi rhythmis Germanicis expressa;* deinde *Chironis Centauri, Absyrti et Cl. Hermerotis de arte veterinaria libri X. Oliverii Neapolitani de equis. Vegetius de oculo* (sic) *medicina cum glossario.* parum accurate ergo Fabricius Bibl. Lat. III 178 ed. Ernesti (sicut me docuit Franciscus Boll) annotavit: *Vegetium de mulomedicina nec minus Chironis Centauri Absyrti et Cl. Hemerotis de arte Veterinaria libros X et Oliverii Neapolitani librum de equis ms. servabat Norimbergae Gotfridus Thomasius.* immo duos codices fuisse vides. Ihmio, qui Fabricii locum cognitum haberet, sciscitanti nunc codicem Norimbergae esse negaverunt (cf. editionem Pelagonii p. 14). ex actis 'Neuer Zeitungen von Gelehrten Sachen auf das Jahr 1747, erster Theil (Leipzig) Nr. XVIII p. 162—165 discimus bibliothecam Thomasii anno ante defuncti tum integram quidem sed venalem fuisse. in bibliotheca Norimbergensi neque de catalogis librorum Thomasianorum, qui in actis Lipsiensibus commemorantur, neque de iis hominibus, qui codices illos anno 1747 vel postea emerint, quidquam hodie notum esse mihi responsum est. fortasse alii viri docti in indagandis bibliothecae Thomasianae ruderibus me feliciores erunt. mulomedicinae codicem Thomasianum hodie alicubi latere paene certum videtur.

in exitu libri noni (infra § 960):

Explicit liber nonus Chiron centaurus et
Absyrtus feliciter Incipit liber decimus

denique opere finito (infra § 976):

Claudius Hermeros veterinarius
liber decimus Explicit feliciter

Quae secuntur § 977 *sq.* aliunde illata esse ipse testatur librarius, cum ad 980 adnotet

hic iterum explicat finem operis

et ad 999 *nichil fuit plus in exemplari sed finis voluminis huius fuit carta 3ª antecedenti.*

Subscriptiones auctorum quid sibi velint et quo vinculo inter se coniunctae sint videamus. atque sub nomine iustissimi centaurorum librum de re veterinaria scriptum circumferri testatur Suidas s. v. *Χείρων.*[1]) Columella vero praef. 32 qui 'in pecoris cultu doctrinam Chironis ac Melampodis' laudibus effert, num de pseudepigrapho libro cogitaverit, haud diiudicare licet. Apsyrtus autem, mulomedicus celeberrimus, qui Constantini Magni aetate floruit[2]), tanta auctoritate fuit, ut, qui postea de re veterinaria agebant, eius scrinia prae ceteris compilarent. quo factum est, ut *βιβλίον* eius *ἱππιατρικὸν* in Hippiatricorum collectione Byzantina fere totum ad nos pervenerit. atqui in subscriptione libri noni Chironem et Apsyrtum merito copulatos esse docet Vegetius in praefatione § 1 sq. Artis suae Veterinariae. cuius verba cum summum habeant

1) *Χείρων, Κένταυρος· ὃς πρῶτος εὗρεν ἰατρικὴν διὰ βοτανῶν. Ὑποθήκας δι' ἐπῶν, ἃς ποιεῖται πρὸς Ἀχιλλέα· καὶ Ἱππιατρικόν· διὸ καὶ Κένταυρος ὠνομάσθη.* Cf. infra p. XVI.

2) *Ἄψυρτος, Προυσαεύς, Νικομηδεύς, στρατιώτης, στρατευσάμενος ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ἐν Σκυθίᾳ παρὰ τὸν Ἴστρον. Ἱππιατρικὸν βιβλίον οὗτος ἔγραψεν, καὶ φυσικὸν περὶ τῶν αὐτῶν ἀλόγων· καὶ ἕτερα.* ipse initio operis Hipp. 1 *Στρατευσάμενος ἐν τοῖς τάγμασι τοῖς ἐπὶ τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ ἔγνων τὰ συμβαίνοντα τοῖς ἵπποις κτλ.* scimus autem Constantinum annis 332—334 in Sarmatarum terra contra Gothos feliciter pugnavisse, cf. Pelagonius ed. Ihm p. 6.

momentum ad ipsum et Mulomedicinam novam recte aestimandam, integra afferre iuvat:

Mulomedicinae apud Graecos Latinosque auctores non fuit cura postrema. sicut enim animalia post hominem, ita ars veterinaria post medicinam secunda est. in equis enim ac mulis et adiumenta belli et pacis ornamenta consistunt. (2) sed quoniam minus dignitatis videbatur habere professio, quae pecudum promittebat medelam, ideo minus splendidis exercitata minusque eloquentibus collata docetur in libros. licet proxima aetate et Pelagonio non defuerit et Columellae abundaverit dicendi facultas. (3) verum alter eorum cum rusticae praecepta conscriberet, curas animalium levi admonitione perstrinxit, alter omissis signis causisque morborum tam magnae rei fundamenta neglexit. Chiron vero et Apsyrtus diligentius cuncta rimati eloquentiae inopia ac sermonis ipsius vilitate sordescunt. (4) praeterea indigesta et confusa sunt omnia, ut partem aliquam curationis quaerenti necesse sit errare per titulos, cum de eisdem passionibus alia remedia in capite alia inveniantur in fine. (5) additur etiam quod studio lucri quaedam ita sunt compositae potiones, ut pretium enorme contineant et curae taxatio animalis aestimationem prope videatur aequare, ut plerumque aut parci homines aut certe prudentes animalia sua casibus dedant aut damnosam curationem dissimulent. (6) his et talibus rationibus invitatus, cum ab initio aetatis alendorum equorum studio flagrarem, hanc operam non invitus arripui, ut conductis in unum Latinis dumtaxat auctoribus universis, adhibitis etiam mulomedicis et medicis non omissis (nam mulomedicinae doctrina ab arte medicinae non adeo multis discrepat, sed in plerisque consentit) in quantum mediocritas ingenii patitur, plene ac breviter omnia epitomata (trad. epitomae) digererem et signa morborum omnium declararem

Mulomedicina Monacensi nondum detecta in eis, quae Vegetius de Chirone et Apsyrto iudicat, nemo pedem

offendere non potuit.[1]) frustra enim interrogavit, cur scriptores inter se plane dispares, tamquam gemini essent, a Vegetio artissime inter se copularentur. Apsyrto enim, veterinario illustrissimo, qui in magna Hippiatricorum mole primum occupet locum, quid commune esse credamus cum fabuloso illo Centauro, e cuius libro — si fuit — ne syllaba quidem in Hippiatricis permansit[2])? quo modo fieri potuit, ut Vegetius auctorum illorum Graecorum eloquentiae inopiam ac sermonis vilitatem tamquam Latinorum acerrime castigaret ac reprehenderet?

Nunc vero res aperta et dilucida est. etenim in codice Monacensi exstat — quamvis temporum iniuriis foedissime vexata — de qua Vegetius loquitur compilatio, in qua Chironis Apsyrti aliorum mulomedicorum libri epitomati et in unum conflati et in Latinum sermonem rudissimum versi hodie leguntur. quo fit, ut quos Vegetius ex Chironis libro affert locos[3]), in Mulomedicina inveniantur: cf. Vegetii I 17, 16 cum § 199 sq. (812) infra; Veg. VI 14, 1 cum § 902; Veg. VI 27, 6 cum § 534 et 802. desunt quidem compositiones Chironianae, quae apud Vegetium VI 8, 1 et VI 13, 2 occurrunt. unde efficitur Mulomedicinam non integram ad nos pervenisse. quae Vegetius II 10, 5 ex Apsyrto se mutuatum esse dicit, ea in Mulomedicina § 157 reperimus. at frustra in Mulomedicina quaesivi quinque medicamentorum confectiones pusillas, quas Vegetius in sexto libro ex Apsyrto profert.[4]) perierunt ergo in codice Monacensi.

---

1) Cf. annotationem Schneideri ad. ll. in commentario Vegetii p. 24.

2) Vide infra p. XVI ann. 2.

3) Veg. VI 13, 4 compositionem pulveris quadrigarii ex Apsyrto profert: diversam praebet Mulomedicina § 820 et 842 (cf. 827). Veg. VI 14, 5 compositiones caustici, VI 22, 1 anacollematis, VI 27, 1 sq. duorum collyriorum desiderantur in Mulomedicina § 902 sq., 912 sq., 929 sq.

4) Utor editione Vegeti, quam curavit J. G. Schneider, quae adhuc est optima, quamquam vir ille doctissimus operis Vegetiani non recte libros sex pro quattuor codicum et Gesneri constituit.

Neque id mirum videtur, quoniam compositiones medicamentorum prae ceteris partibus operum apud utrumque testem pessime aetatem tulerunt. at Vegetius (paucis iis locis exceptis, in quibus Pelagonius cum Chirone et Apsyrto quater coniungitur[1])), ex quibus scriptoribus hauserit, non prodidit. immo affirmat parum accurate et bucca plena se ex 'diversis' vel 'multis' vel 'omnibus auctoribus enucleata collegisse.'[2]) quid quod Mulomedicina detecta cognoscitur eum, Pelagoniana si detrahas, sua inde fere omnia impudenter deprompsisse? sane retractavit Mulomedicinam ita, ut squalorem sermonis diligenter abstergeret et prae Chirone latino velut alter Cicero esse videatur: materiam vero uberrimam et ordinem rerum a Chirone olim constitutum aut mordicus tenuit aut in peius mutavit.[3]) quae cum ita sint, Vegetium compilatorem vilis-

---

1) Apparet Pelagonius inter Chironem et Apsyrtum Veg. VI 13, 3; 14, 2; 27, 3; cum Chirone solo Veg. I 17, 16.

2) 'Diversi auctores' Veg. II 36, 2; III 27, 1; IV praef. 2; VI 27, 8. 'universi' I praef. 6, cf. supra. 'omnes' I 17, 6. 'multi' III 8, 1 VI 7, 5. 'plurimi' I 17, 4. plerumque relegat Vegetius in 'auctores' (aliquanti—alii).

3) Hoc in universum dici potest singularum partium ordine apud utrumque qui est multifariam perturbatus non respecto. uterque primo amplectitur passiones 'quaecumque plus iumentis periculi inferre consueverunt et difficilioribus obscurioribusque indigent curis' (Veg. II 1), cf. Mulom. lib. III 1—8 (§ 115—255 infra). deinde uterque sequitur 'ordinem a natura datum a vertice usque ad ungulas' (Veg. II 36, 2), cf. infra § 256—519. initio vero operis Chiron, antequam ad morbos interiorum partium corporis venit, chirurgiam tractat ita, ut a detractione sanguinis et ustione incipiat, cf. infra § 2—55. at Vegetius agit primo loco de malleo morbo I 1—20, deinde de minutione sanguinis et cauterio I 21—28. redit initio libri II, quem fingit Schneider, ad morbos graviores intestini corporis, ad quos malleus pertinet. deinde lib. III aegritudines capitis tractaturus III 13 ad chirurgiam venit, de qua usque ad finem libri III agit. tum libro IV de morbis boum cum dixerit 'cedens familiarium honestissimae voluntati', librum V ad lib. III annectit et in ceteris fere cum Chirone consentit. ordinem rerum a Vegetio perturbatum esse vides. quid quod exordium totius operis in Mulomedicina suo loco servatum (infra § 2)

simum iure appellare licet. neque dubium, quin Vegetius, quam non sui iuris esset, celare studuerit, cum Chironem loco allato gravissime increparet, quod omnia apud istum indigesta et confusa essent. pretium autem enorme multarum potionum Chironianarum ideo reprehendit, ne coactus sit Mulomedicinam usque ad umbilicum revolvere, quandoquidem ipse talibus medicamentis non parcit.[1])

Quam non ignoraverit Vegetius libros mulomedicorum, quorum omnibus temporibus ingens fuit numerus[2]), vel inde cognoscitur, quod in prooemio allato Chironi et Apsyrto Pelagonium et Columellam solos comites adiungit[3])

---

apud Vegetium in medio libro primo (I 21) apparet? Vegetio 'mulomedicinae commentarios ordinante' (IV 1) non solum 'amicorum querelam accepti operis continuationem suspendisse' iure contendemus. quod Chironi confusionem vitio vertit, hoc in ipsum recidit.

1) Veg. VI 7, 4 'nunc decursis omnibus, quae huius artis doctrina poscebat, ad compositiones necessariarum potionum medicamentorumque descendemus, ex quibus explorata congessimus et ea quae non tam ad utilitatem curandi quam ob caritatem emendi mulomedicorum cupiditas inflaverat, submovimus. . . . . confectiones, ut dictum est, medicaminum proferemus electas ex auctoribus multis et et experimentis manifestissimis approbatas.' quae secuntur medicamentorum compositiones partim iam in praecedentibus libris prolatae sunt, partim tanto pretio stant, ut iure Vegetio ipsi probro vertas, quae 'auctoribus multis', id est Chironi (I praef. 4) crimini dedit. anhelantem audis scriptorem ad metam aegre pervenientem VI 27, 8 'licet parva et prope nulla de his, quae diversi auctores retulerunt, praeteriisse doceam, tamen quaecunque videbuntur probata conscripsimus. verum ne longior liber confusionem magis legentibus quam instructionem videretur afferre, modum plenum credimus faciendum', quibus opus ex improviso finitur a Vegetio.

2) Cf. Aristot. h. a. VIII 24; Varro rr. II 7, 16. in Hippiatricis, quae vocantur, librorum quinquaginta fere mulomedicorum servatae sunt reliquiae.

3) Columella, quippe qui rr. VI 30—35 brevissime et parum diligenter de morbis equorum egerit, in numero veterinariorum minime referendus erat. nec Vegetius curis boum exceptis (IV 1—25) quidquam ex eo mutuatus est. dein-

et ipsum Pelagonium iniuria vituperat, sicut ex libro Pelagonii servato apparet.[1])

III. Mulomedicinam fere anno 400 p. Chr. compositam esse persuasum habeo. nam Apsyrtus librum de re veterinaria graecum divulgavit post annum 334[2]), Vegetius autem floruit intra annos 383—450[3]), Pelagonius vero, qui scripsit post annum 350[4]), Mulomedicinam nondum novit.[5]) quam aut saeculo quarto exeunte aut ineunte quinto compositam esse censebimus.

Cuius qui fuerit status genuinus, ex §§ 115—163 et 266—306 perspicitur, ubi particulis multis lemmata auctorum, ex quibus haustae sint, praescribuntur. occurrunt autem praeter Chironem et Apsyrtum Sotio, Poly-

---

de iure mireris, quod a Vegetio cum Pelagonio multo iuniore copulatur, tamquam et ipse 'proxima aetate' floruerit.

1) Ihmius in editione Pelagonii p. 19 sq. 'ea quae Vegetius praef. § 3 vituperat Pelagonium omissis signis causisque morborum tam magnae rei fundamenta neglexisse iure miraberis, ita ut aut iniuste eum iudicare aut mutilo exemplari usum esse statuendum sit.' hoc minus probabile quam illud videtur, cum Vegetius 'proxima aetate' post Pelagonium scripserit neque eum in Mulomedicina epitomatum invenerit, in Chironem autem et ipsum vehementius iusto invehitur, ne cognosci possit, quantum ex illo mutuatus sit. Ihmius in calce editionis p. 240 sq. congessit locos, quos a Vegetio ex Pelagonio exscriptos esse putavit. nunc Mulomedicina Monacensi divulgata examinandum erit, ubi uterque ex eodem fonte hauserit.

2) Cf. supra p. VIII.

3) Auctorem Epitomae rei militaris etiam Artem Veterinariam composuisse hodie inter omnes constat. tempus vero, quo Epitoma edita sit, viri docti frustra adhuc accuratius definire conati sunt.

4) Cf. Pelagonius ed. Ihm p. 16.

5) Nam Pelagonius nonnulla Apsyrti capita aliter vertit atque in Mulomedicina leguntur, cf. e. g. infra § 451 sq. eas vero Mulomedicinae particulas, quas etiam apud Pelagonium legimus, aut ex eodem fonte haustas aut interpolatas esse puto. accedit, quod Vegetius et ipse Pelagonium a Chirone et Apsyrto tamquam proprium et peculiarem scriptorem distinxit.

cletus, Farnax scriptores.[1]) cum Apsyrti nomen recte ascriptum esse ex Vegetio semel, ex Hippiatricis bis probetur[2]), etiam cetera nomina fide nostra digna sunt, praesertim cum Sotio scriptor in Geoponicis quoque occurrat. vix a vero aberrabimus, si tres illos viros aequales Apsyrti fuisse statuemus. qua re Sotionem nemo iam cum scriptoribus cognominibus et multo antiquioribus et clarioribus confundet.[3])

At quid faciemus Centauro fabuloso? licetne in officinam impostoris introspicere? an opus quoddam anonymon, seu novicium seu cascum, ut commendarent discipulis, senis biformis nomine ornaverunt quarto p. Chr. saeculo mulomedici Graeci vel Latini? neutrum verum esse mihi persuadetur. sane Suidas, ut supra commemoravi, *Ἱππιατρικὸν βιβλίον* Chironi Centauro tribuit et homines barbari etiam 'de herbis' libros a Centauro

1) Chiron apparet quinquies: § 146, 148(= 152), 164, 344; in margine autem eius nomen additur quinquies: 239, 243, 244, 245, 256. Apsyrtus quater: 157, 161, 266, 303. Sotio octies: 132, 134, 137, 138, 270, 284, 290, 292; semel in margine 269. Polycletus octies: 125, 126, 127, 129, 131, 274, 288, 306. Pharnax vel ut in codice legitur Farnax, id est *Φαρνάκης* (an scribendum est *Φάρμαξ*, a *φάρμακον* derivatum?) sexies: 122, 124, 160, 268, 273, 275.

2) Cf. § 161 et Hipp. p. 39, 19; § 303 et Hipp. p. 98; § 157 et Veg. II 10, 5.

3) Zeller, Phil. d. Griech. II, 2[3] p. 931 ann. 3 'Was für ein Sotion der in den Geoponica häufig citierte ist, lässt sich nicht sagen; der Vf. der *διαδοχή* keinenfalls.' Gemoll, Untersuchungen über die . . Geoponica, p. 199 'so ist dieser Name eine Fälschung des Sammlers.' parvi sane refert Sotionem in ascriptionibus Geoponicorum duodetriginta auctorem appellari; at in ipso textu quinquies laudatur: Geop. XII 29, 1 de porris agit; V 9, 9 suadet, ut vitem cedria illinamus; V 10, 4 (= I 13, 2) de illunibus diebus; V 10, 3 quando vites plantandae sint; VII 6, 5 quando vinum transfundendum sit. rei rusticae scriptorem de mulomedicina egisse consentaneum est. quare fortasse non plane abicienda sunt lemmata Geop. VII 7 et 12, quibus Sotioni capita duo 'de boum cura', quae equorum curae simillima fuit, attribuuntur; cf. infra p. 80, 22 'Sotionis aliter de capitis dolore, si fuerit. et hoc circa boves fieri solet.'

'magistro Apulei' exaratos esse fingebant[1]), sed et Vegetius Chironem veterinarium tamquam verum scriptorem aut suae aut non ita remotae aetatis laudat[2]), et Mulomedicinae indoles vel obiter examinanti apparet nobis non cum falsario quodam rem esse sed cum mulomedico disciplinae peritissimo. neque per se admodum probabile videtur librum nescio quem subditivum cum libris Apsyrti aliorum arte copulatum et in Latinam linguam conversum esse. immo etiam in lemmatibus § 146 et 148 Chiron ita apparet, ut in eodem capite alii, quos supra annotavi, auctores de eodem morbo loquentes inducantur. est autem illa Mulomedicinae pars, quam melius ceteris aetatem tulisse iam dixi.[3]) Chironem autem ubique Centaurum cognominatum esse nemo mirabitur, qui incredibilem inscitiam eius hominis vel eorum homuncionum consideraverit, qui medio aevo Mulomedicinam, quae iam tum foedissimis sordibus obruta erat, fere totam impudentissime interpolaverunt et retractaverunt. qui cum ignorarent

---

1) Cf. Rose, Anecdota Graeca et Graecolatina II 122.

2) Sane legimus apud Vegetium ed. Schneider I 17, 16 (cf. infra § 199) 'Chiron vero Centaurus praeter alias compositiones' eqs. sed Ernestus Lommatzsch me docuit in codicibus Vegeti melioribus 'Centaurus' non addi. medio aevo ergo interpolatum est.

3) In qua parte Chironem minus quam ceteros scriptores expilatum esse memoria dignum iudico. imprimis hoc cognoscitur II 1 (§ 115—146), ubi Sotioni dimidia fere pars capitis debetur (96 lineae); Apsyrto fere quinta (54 lineae; nam § 115—120 et § 123 nomen eius supplendum); Polycleto circiter sexta (40 lineae); Chironi vero pars duodevicesima (14 lineae); quo unus inferior est Farnax, qui partem vicesimam quintam (10 lineas) suppeditat: cf. etiam § 266—306, ubi Sotion, Polycletus, Farnax in prima acie consistunt. unde si quid concludere licet de fontibus ceterarum partium Mulomedicinae genuinae, praeter Chironem et Apsyrtum tres illi scriptores multo magis adhibiti erant, quam hodie intellegere possumus, quandoquidem alibi nunc unius plerumque scriptoris anonymi sententiam audimus prolatam, non quinque scriptorum praecepta partim valde inter se repugnantia partim eadem, omnia vero uno filo serta.

Chironem mulomedicum nisi Centaurum, non modo cognomen addiderunt, sed totam Mulomedicinam ab eo scriptam opinati nomen eius iniuria intruserunt, ubi alium auctorem exscriptum esse nobis licet ostendere. apud Suidam autem culpa epitomatoris Hesychiani, qui nono p. Chr. saeculo fuit, Chiron Centaurus et Chiron mulomedicus in unum conflati sunt.[1])

In titulo vero Mulomedicinae praeter Chironem Apsyrtum unum a compilatore Latino nominatum esse ex Vegetio et ex subscriptione libri noni, ut supra commemoravi, comperimus, quamquam Sotionis Farnacis Polycleti excerpta iisdem saeptis contenta esse Vegetius docet, quippe qui excerpta illa cum excerptis Chironis et Apsyrti mixta legerit in Mulomedicina eodem loco, quo hodie ea legimus. nec mirum ceterorum scriptorum nomina in fronte Mulomedicinae deesse, quandoquidem Chiron et Apsyrtus, veterinarii facile clarissimi, iure principem locum obtinebant[2]), nec quinque auctores in

---

1) Id quod didici a Georgio Wentzel, viro doctissimo, sicut grato profiteor animo. epitomatoris ergo sunt etiam extrema verba *διὸ καὶ Κένταυρος ὠνομάσθη*, cf. supra p. VIII ann. 1. nescio igitur, an etiam Astrampsychus ille, qui librum de asinorum curatione scripsit, distinguendus sit a mago cognomine, quem de somniorum interpretatione egisse dicebant. Suidas quidem s. v. *Ἀ. ὃς βιβλίον ἰατρικὸν εἰς ὄνων θεραπείαν πεποίηκε· καὶ Ὀνειροκριτικόν.*

2) Inquirendum erit, num vinculo quodam Chiron et Apsyrtus inter se coniuncti sint et uter antiquior esse videatur. memoria dignum est, quod mallei morbi, quo nullus equis perniciosior est, quem nostrates ‘Rotzkrankheit’ vocant, Apsyrtus § 344 (Chironis lemma ibi falsum est) quattuor genera distinguit, Chiron vero § 168 septem. quae in Mulomedicina § 566 de cervice eiecta sananda praecipiuntur (‘fascia tenuem ... imponito, supra eo alligato’ eqs.) Apsyrtus perversa esse ait Hipp. 81, 1 (*ἐν οἷς τινες ἐπιδέσμοις χρώμενοι . . . οὐδὲν ἀγαθὸν ποιοῦσιν*), cf. Schneideri ad Veget. III 41 annotationem. nec minus inter se repugnant Mulomedicinae § 460 de stranguria sananda (p. 152, 10 ‘demittito brachium in anum .... et reversato . . vesicam’) et Apsyrti Hipp. 111, 18 (*οὐκ ἀληθεύουσι δέ τινες . . λέγοντες διορθῶσαι δεῖν τὴν κύστιν καὶ καθιᾶσι τὴν*

inscriptione una procedere poterant. quid quod nescimus, an praeter eos aliis mulomedicis Graecis occurramus in Mulomedicina?[1])

Quae a quo composita sit interrogantibus offert sese § 976 in subscriptione libri decimi, qui est ultimus, 'Claudius Hermeros veterinarius.'[2]) est quidem ceteroquin ignotus, sed et nomen homine anno 400 p. Chr. vivente haud indignum est[3]), et legitur eo loco, quo Mulomedicinae latinae auctorem appellari consentaneum est. qui num

---

χεῖρα διὰ τῆς ἕδρας κτλ.), quae exscripsit Pelagonius § 146, vide Schneideri ad Veg. V 14, 6 et II 23. Apsyrtus ergo cum Chironis sententias ll. aperte impugnet, post eum floruisse iudicandus est. Hipp. 7, 21 particula quaedam septem lineas complexa inscripta est *Εὐμήλου ἤτοι Χείρωνος*, quam ita interpretari licet, ut Eumelus particulam ex Chirone petiverit. id quod si verum est, cum Eumelus saepius ab Apsyrto laudetur, Chiron Apsyrto aliquanto antiquior fuit. at frustra particulam illam in Mulomedicina quaesivi. praetera in codice Milleri p. 72 *νξ'* caput inscriptum est *Ἀλεξίππου πρὸς πᾶσαν βῆχα Χειρώνειον*. ibidem p. 100 *χηα'* Hierocles in epigrammate de medicamento quodam contra serpentis morsum ait *ὦ Χείρων τοῦτό σε πῶς ἔλαθεν*; ex utroque loco nihil de Chirone Mulomedicinae colligam.

1) Cf. infra ad § 416 (Agathotychus); 498 (Eumelus); 584 (Hieronymus Libycus); 762 (Eumelus). sane auctorum eorum capita, quae in Hippiatricis servata sunt, non ita cum Mulomedicina consentiunt, ut ipsa versa esse constet. ceterum ubicunque Mulomedicina et Hippiatrica congruunt, unus Apsyrtus subest, id quod semel moneo.

2) Perperam editores catalogi Monacensis 'Hemerii' et Thomasius 'Cl. Hermerotis' dixerunt, cf. supra p. VII ann. 1. videlicet Claudius Hermeros (i. e. *Ἕρμερος* vel *Ἑρμέρως*), libertus quidam Graecus, in gentem Claudiam receptus est.

3) Ihmius ab editoribus catalogi Monacensis deceptus (cf. ann. 1) putavit (in editione Pelagonii p. 17, 4) auctorem Mulomedicinae non diversum esse a mulomedico, cui nomen Emeritus fuit, quem Pelagonius nonies affert, cum in Hippiatricis Graecis idem bis *Ἡμέριος* appelletur. at non dubium, quin etiam hic (Hipp. p. 31, 16 coll. Pelag. 72; Hipp. p. 140, 1), *Ἐμέριτος* legendum sit. neque ex particulis Emeriti a Pelagonio servatis comprobari licet eundem scriptorum in codice Monacensi significari. etenim nulla refert, quod medicamentum quoddam Emeriti (Pelag. 495) infra § 907 fere refert, cum in

re vera fuerit — quanquam id verisimillimum esse iudico — tamen propterea non utique certum esse iudico, quod in extrema parte Mulomedicinae omnia mista ac confusa sunt et opus antea in medio libro nono § 945 olim finitum esse perspicuum est.[1]) at pannorum, qui assuuntur 946 sqq., sartorem nominari quis credet? accuratius autem inquirendum erit, ubi in ipsa Mulomedicina Hermero, quem puto, occurramus, qui a retractatore isto stupido, cui librorum et capitum digestionem hodiernam debemus, distinguendus est.[2])

IV. Si qui forte erunt, qui manus vilissimo corpori admovere non horreant, interrogabunt, quid inde novi

---

ceteris inter se discrepent. praeterea Emeritus antiquior fuit Pelagonio, Hermeros iunior, cf. infra ad § 450.

1) § 946 sqq. secuntur particulae nonnullae ‘de bubus, ovibus et suibus’, quibus praefixum est *τηλαυγὲς πρόσωπον* exordium Columellae de bubus solis dicturi (lib. VI). § 959 rem ad umbilicum perductam esse indicatur verbis ‘iam de omnibus quadrupedis medicinam demonstrasse sufficit.’ sed praeter exspectationem 960 pergitur ‘incipiam de colliria (*leg.* coloribus) iumentorum et qualitates colliriorum.’ et iure mireris undecim lineis post libro nono finem imponi. liber decimus, qui anectitur, ex paucis atque variis frustulis constat, quem 976 perfectum esse nesciremus, nisi subscriptionem Hermeri ibi legeremus. 977—980 exaratis librarius annotat ‘hic iterum explicat finem operis.’ 981 praefatio nova valde corrupta apparet, cui 982—998 haud bene respondent. denique in ultimo fine 998 librarius, postquam archetypum fideliter cum pulvisculo descripit, ut ultima capita satis manca et confusa excusaret, subscripsit ‘nichil fuit plus in exemplari sed finis voluminis huius fuit in carta 3ª antecedenti.’ quibus verbis nos ad § 976 relegari puto.

2) Libros in opere genuino aliter constitutos fuisse compluribus evincitur argumentis. ac primum quidem offendit, quod libri inter se nimis quam discrepant, ambitum eorum si examinemus, sicut ex tabula insequenti cognoscitur, in qua paginas Teubnerianas, quas libri singuli continent, in conspectu posui: I 16 pag., II 15 pp., III 50 pp., IV 30 pp., V 28 pp., VI 13 pp., VII 43 pp., VIII 9 pp., IX 36 pp., X 4 pp. argumenta autem si respicimus, non divelli poterant lib. I a lib. II (§ 55), aut lib. III a lib. IV (§ 296). deinde libros VI et VII (§ 522—740), qui ad chirurgiam spectent, iure cum I et II

discamus de sermone Latino rustico, quo usi sint muliones circa annum 400 p. Chr. n.? quos lectores benevolos rogo, ut indices editionis meae adiunctos adeant locupletissimos, in quibus omnia, quae alicuius momenti esse videbantur, sub conspectu posui. indicibus autem ut recte utantur velim perpendant, quanta fides codicis Monacensis librario in universum habenda sit, cuius artem celerrime ex tabula phototypa calci editionis adiecta cognoscimus. expressus autem est in tabula finis libri primi Mulomedicinae cum subscriptione et cum quatuor lineis indicis libri secundi, id est infra p. 18, 28—21, 1. numeros capitum Vegetianorum, quae respondent particulis singulis Mulomedicinae, in sinistro margine duarum columnarum, ut

---

coniungas. libro V enim peracto (§ 519) res ita ad finem ducta est, ut exspectemus statim 'dinamidia', quae vocantur (p. 20, 17), secutura esse appendicis loco. tamen cave putes lib. VI sqq. a retractatore aliunde assutos esse operi genuino, cui non pauca capita eorum librorum vindicantur testimoniis Vegetii atque Hippiatricorum. atque farraginem plurimorum medicamentorum, qualem congestam legimus in lib. IX § 785—976, 'in fine' operis Chironiani fuisse Vegetius diserte confirmat. mancam et perturbatam esse Mulomedicinam etiam inde cognoscitur, quod frustra plerumque eos locos indagamus, ad quos a scriptore delegamur. plane repugnat cum librorum ordine hodie constituto, quod VII 80 § 701 (p. 220, 19) legimus 'ceteras passiones et curas totius corporis in quinto libro demonstravi (demonstrabis *trad*).' capita genuini operis quanta fuerint, perspicimus ex III 1 § 115—228. etiam alibi ex compluribus frustulis unum caput genuinum consuere licet, velut I 2—9 § 16—26 (cf. p. 8, 29.) III 12—16 § 266—274; III 19—23 § 284—296. eidem homuncioni, qui libros constituit et capita saepe plane inepte dissecuit (cf. e. g. p. 15, 4; p. 235 sqq.), indices capitum primis octo libris praefixi debentur. quos qua stultitia composuerit, ut cognoscas, conferas velim e. g. inscriptionem 'de diligentia equorum' p. 231, 2 cum p. 232, 9. eundem operis retractatorem in prooemiis libri sexti p. 171, 11 et libri octavi p. 232, 9 loquentem deprehendimus. at initio Mulomedicinae p. 4, 12 auctor genuinus prodit. interdum etiam Apsyrtus primam indutus est personam, ut ex Hippiatricis intellegimus, cf. p. 107, 4; 132, 8; p. 148, 1. sed haec quaestio altioris indaginis est.

solet, plumbo ascripsit Guilelmus Meyer, Mulomedicinae editorem haud mediocriter sublevans. scriptura codicis satis aequalis est, sed lectu difficilior non solum propter syllabarum compendia permulta, sed quod nonnullas litterulas velut *st* et *sc*, *m* et *in* vel *ni* aegre discernas.

Rudissima autem est orthographia librarii et saeculo XV prorsus digna. confundit persaepe litteras vocales inter se, imprimis *a* et *e*, *e* et *i*, *i* vel *o* et *u*. *u* et *v* et *w* promiscue exarat. haud distinguit plerumque *ae* et *œ* et *e*. pro *i* crebro *y* apparet. *h* modo addit, modo omittit. permiscet *b* et *v*, *c* et *g*, *d* et *t*, *r* et *l*, has litteras perperam pronuntians. quo etiam fit, ut consonantes vel potius liquidas, quas vocamus, frequenter falso geminet aut pro geminatis unicam litteram ponat et ante *ia, ie, io, iu* pro *t* constanter *c* scribat. passim vero similibus apicibus litterarum deceptus permutat: *c* et *t*, *c* et *e*, *c* et *r*, *t* et *r*, *cl* et *d*, *m* et *in* vel *ni*, *n* et *u*, ut graviora hic referam. at prae ceteris *t* detrimentum fecit, pro qua aliae litterae fere omnes leguntur. quare archetypum codicis non antiquiorem saeculo XIII fuisse puto, a quo tempore *t* litterula minus clare exarata sit. *m* et *n*, quae linea transversa supra scripturam significantur, haud raro omittuntur, interdum stolide inculcantur. de aliis compendiis, quae apparent in codice, cum sint volgaria, non est, quod dicam, nisi quod p = *per* (*por, par*), $\bar{p}$ = *prae* (*pre*), $\underline{p}$ = *pro* aut *pondo* significant. *aut* (*ȧ*) et *autem* (*aut* vel *at*), *simul* (sıl') et *similiter* (sı̄t) ubique permista videmus.

Praepositiones cum vocibus, ad quas pertinent, coniungi, in verbis compositis vero a simplici verbo separari solent. neque raro librarius voces male dissecuit et syllabas vel litterulas divulsas vocibus antecedentibus aut insequentibus agglutinavit et horrenda verborum monstra finxit. saepissime autem litteras vel syllabas vel voces totas transiluit aut inepte *διττῶς* scripsit aut transposuit nec pauca stolide interpolavit. porro syllabas finales et in declinatione et in coniugatione usque quaque conturbat,

ut saepe nesciamus, qua ratione verba inter se iungamus, praesertim cum scriba sententias non distinxerit. neque parvas molestias perpetua casuum et generum commixtio legentibus adfert. magna vero pars Mulomedicinae ita corrupta aetatem tulit, ut, ceteri testes (Vegetius, Hippiatrica, Pelagonius, Columella) plerumque sane nobis auxiliantes ubi deficiant, Oedipo opus sit, qui biformis senis, dis si placet, aenigmata solvat. immo saepissime puerum balbutientem audire nobis videmur: verba compagine quavis sententiae soluta, membra disiecta et iteratione conglomerata, fetus scribarum barbarorum medii aevi putidissimos — quis cloacam pestilentem detergebit?

At illuviem immensam qui sollerter et pro virili parte egerere studebit, ei periculum imminet, ne quae sermonis Latini rustici propria sint, in purgandi ardore tamquam commenta librariorum medii aevi interdum iniuria semoveat et tollat. etenim examinantibus nobis eas Mulomedicinae partes, quae satis bene in universum aetatem tulerint, dubium esse non postet, quin opus genuinum ab homuncione rudissimo et prorsus agresti conditum sit, quem eloquentiae inopia ac sermonis ipsius vilitate sordescere Vegetius suo iure dixit. quis autem hodie praefracte definiat, quid mulioni semiraso 400 p. Chr. florenti condonare debeamus? nebulonis vero illius inscitiam puerilem vel inde cognoscas, quod quae dixit Apsyrtus *καὶ τοῦτο δὲ ἐκ τῶν Γεωργικῶν Μάγωνος τοῦ Καρχηδονίου εὕρηται* vertit per 'et hoc quod a rusticis magis inventum est, non praetermittamus, quod appellant ostium charcedonium', cf. infra p. 146 21.

Quae cum ita essent, mihi persuasi unice verum esse verborum contextum quamvis sordidissima barbarie infuscatum in universum intactum relinquere, nisi ubi putabam me verba depravata et sensu carentia in pristinum statum restituere posse. at cum non ignorarem fore ut vel doctissimus quisque insanum quantum barbarismis cuiusvis generis futtilibus torqueretur, eorum quoque non paucos abieci. quorum mole ne adnotationes obruerem,

plerosque tacite sustuli, de quibus nunc agam, quandoquidem — ut scriptores rei rusticae aiunt — stercorum congestio locum suum tenere debet.

Atque saepe occurrunt monstra ex verbis dilaceratis et male conglutinatis orta, quae omnia induxi. nescio vero an haec memoria digna sint:

ilinigomen fragmastro fuscoli *pro* ilingon enfragma strofus coli 62 15
rene sana colema *pro* renes anacollema 155 26
arridas in tessis *pro* arida sintessis (*i. e.* σύντηξις) 47 10
quo demorigia *pro* quod emorigia (*i. e.* αἱμορραγία) 44 27
protocommios emisse *pro* protocomio semisse 83 22
qui dum oris *pro* quid umoris 184 13
caldaver venarum *pro* calda vervenarum 161 26
iocine reumor *pro* iocinere umor 48 23
infundit operos *pro* infundito per os 159 1
sed et *pro* sedet *et invicem saepius*
mensuri saticis *pro* mensuris Atticis 109 20
ruptione momenti *pro* ruptionem omenti 65 14
eviriet uret *pro* evirietur et 74 19
superari dum *pro* super aridum 225 16
fortiores se *pro* fortior esse 111 2
quae res *pro* quaeres 190 2
quia ut *pro* qui aut 225 12
quia quam *pro* qui aquam 69 10
irinillirica *saepe pro* irin Illirica.

Praepositiones meo arbitratu cum insequentibus vocibus coniunxi, velut scripsi:

supervenam *pro* super venam 215 2
supragambam *pro* supra gambam 17 21
subilia *pro* sub ilia 152 15.

Sescenties autem praepositiones a substantivis, quae inde pendent, segregavi.

Orthographiae barbarae rationem non stare posse vel inde elucet, quod librarius praeter soloecas verborum

formas passim utitur probis et rectis formis, quas ab illis iniuria depulsas esse censebimus.

Vix est quod dicam permultis locis *e* pro *ae* exarari, saepissime in syllabis finalibus vocum primae declinationis, deinde in *sepe* et *hec*.

Neque raro *y* pro *i* scripsit:

A in verbis graecis:

annacolyma 26 21 28 2 Chyronium 219 4 chyrurgiam 21 21 chyrurgia 21 22 coelyaco 130 2 133 26 coelyacum *ib.* dyastima *passim* epylampadium 213 27 epyploce 13 3 yctero 89 28 ydiotae 62 12 lychene 57 16 perytoneum 123 20 synapem 264 13 tysane *passim.*

B in verbis latinis:

cybum 169 10 cybo 181 25 cybaria 172 17 cycatrix 23 22 34 15 cycatricis 174 20 cyrros 193 13 hy (= hi) *passim* hyems 128 29 yems 81 6 192 19 yemis 219 10 yeme 80 30 195 14 hyberno 182, 23 208 27 213 15 230 27 yemalis 289 25 hylarem 55 25 yrcino 203 4 yrcinum 203 7 210 25 hyrundinis 248 11 yrundinum 98 1 yrundininis 98 2 ydeo 148 24 ydoneus 232 24 ylia *passim* ylicis 133 23 yris 297 20 ytalos 283 14 ytalici 272 32, 34 273 7 ytalice 272 34 ytalicum 272 8 273 10 274 20 scyllam 163 12 239 7 sydore 101 12 tybia 18 7 tyliagineis 192 7.

Vides in *hiems*, *hiemalis*, *hircinus* *h* iniuria omissam esse, quibus accedit *edinum* p. 61 9 pro *haedinum.*

Frequenter male adspiravit:

habundare *passim* habundatione 90 12

herbum *pro* ervum *ubique*

honera 47 5 207 4 honerum 118 27 honerant 205 22 honeratio 9 18 honeratione 48 14

adhures 16 24 135 20 adhuratur 263 3 adhustionem 19 21

cohyre 31 30 quohire 32 2 (cf. p. XXV) trahicere

passim adhypem 32 30 michi *passim* nichil *passim* Chimolea *vel* Chymolea *passim* chyprisinam 268 32 lichynio lintheolus *passim* thaurus *et* thaurinus *passim* arthemisiae 271 6 cathaplasmam 179 26 cathinum 285 2.

Secuntur consonantes perperam geminatae:

arrida 47 10 addicies 252 19 adferret (*pro* afferet) 106 24 Affram 266 16 ammulii 73 13 attramentum 277 17 280 28 bettae 150 16 climmate 67 19 colliculos 75 1 commedet *passim* commedere 90 7 discuttit 68 27 excuttit 132 5 percuttit 87 24 intollerabilem 67 30 pilligerare 182 11 protocommio 83 22 sallacem 237 20 tummum 124 8

Consonantes non geminatae:

efugandum 52 16 agravatione 69 27 alevabit 78 5 aligatura *vel* a ligatura *passim* anacolima *passim* anacolema 155 26 colidendo 67 6 destilaverit 176 19 facilime 72 10 108 9 malonibus 21 20 ovilum 255 4 palidi 132 1, 3 suili 276 10 amoniacum *passim* comeatur 228 16 consumabis 187 18; 276 2 strema (στρέμμα) *saepius* instremare 11 24 Britanica 271 7 Cl canales 286 23 cinamum *passim* silocinami 257 17 apendices 241 27 caparis 136 2 feramentum 182 6 corumpo *saepe* veruculam 27 30 brasicae 110 1 Aticus *passim* praemitet 189 20

Parum sibi constans fuit librarius in *co* — syllaba exaranda, pro qua interdum quo — scripsit. confudit *c* et *qu:*

cocis 115 27 coces 258 18 265 14 271 8 decoces 259 28 concocet 117 12 coce 239 10 cocito 18 22 98 2, 9 124 11 265 26 266 5, 8 273 30 decocito 22 17 252 31 *qu* pro *c:* quoques 246 2 dequoques 45 15 quoque 162 11 quo cito 79 5, 27

coactio: quoaccio 46 28 quoactionis 67 25 quo actione 66 18 quo actionibus 48 30 *qua* pro *coa:* quactionis 47 17 quactionem 48 10 quaactione 124 20

quagulatus 64 11, 16 quagulato 64 23 quagulatio 64 3.

coda (*i. e. cauda*): quo da 11 25 quoda 152 24 quodam 152 25.

coeo: quohyre 31 30 quohire 32 2, (*cf.* p. XXIII) quoeuntur 278 24.

arcuare: arquaverit 36 15.

p male inculcavit more conclamato:

autumpnus *crebro* contempnere 174 25 229 29 sompnum *passim* (sopnum 85 2 et 68 4) corumptus *et* corumptio *saepissime.*

Atque ut de *w* eiecta taceam, imprimenda curavi ubique *fecla* (φέκλη 'Weinsteinsalz') pro *feda* codicis, *hi* et *his* pro *hii* et *hiis*, *perfrixit* et *perfrictio* pro *perfixit* et *perfictio*, *ervum* pro *herbum, obturare* (*obturatio, praeobturare, praeobturatio*) pro *obdurare* eqs., *caput* pro *capud, de* pro *di* saepius (sed non constanter) in verbis compositis, — *tio* (*tia, tie, tii, tiu*) pro — *cio* (*cia, cie, cii, ciu*) velut in *racio*, *bricia* (i. e. *Bruttia*), *eciam*, *inicio* (i. e. *initio*), *Socio*, *elepanciotes.*

Densam hercle mendorum commemoratorum segetem si circumspicis, iis tacite sublatis quanto artioribus finibus adnotationem criticam concludere licuerit, cognoscis, quandoquidem plus trecenties illa subnotanda fuerunt.

Nunc vero de nonnullis barbarismis videamus, quos e contextu quidem verborum eieci, sed excepto uno in apparatu critico ubique notavi. ex quibus *ligua* pro *lingua* imprimis memoria dignus est. etsi *ligua* fere ubique (id est tricies) occurrit, *lingua* non apparet, ni fallor, nisi 97 11, tamen illud explosi. nam librarius suo arbitrio *n* omittit aut intrudit, ut penes nos iudicium sit, utram formam scribamus. deinde vero in universum sic sentio: nulli verbi cuiusdam formae barbarae, quamcumque in Mulomedicina exaratam videmus, fidem habendam esse, si praeter eam recta verbi forma et proba alias in codice Monacensi servata exstat, cuius librarium omnia more barbarorum detorsisse,

nihil emendavisse pateat. quare accidit quoque, ut in particulis Mulomedicinae male habitis soloecae formae crebrius quam in bene servatis occurrant. eiusdem prosapiae atque *ligua* sunt *sagwis* (*sag*^{is}) pro *sanguis* et *sanguinis* item *saguilentus*, *saguineus*, *saguinare*, *iguen* pro *inguen*, *piguis* pro *pinguis*, *exstiguo* pro *extinguo*, *reliquo* pro *relinquo*. quae omnia oblevi, de *saguis* et de vocibus inde derivatis nil adnotans, quippe quae nimis crebro inveniantur. huc pertinet etiam *lipidus* pro *limpidus*, ut de iis vocibus taceam, in quibus librarius socors semel *n* aut *m* omisit, quas in apparatu critico attuli. *c* et *g* litterulas saepissime confundit. neque paucae voces sunt, in quibus mero arbitrio usus modo *c* modo *g* exaravit. tamen mihi persuadere non potui, ut has litteras plerumque inter se mutarem. etenim sunt, ubi dubitare liceat, utra scriptura homine rustico aetatis plumbeae magis digna sit. quam non sibi constiterit, vel inde cognoscas, quod modo *fricare* (*ad- con- in- per- praesuf-*) modo *frigare eqs.*, modo *gamba* (*gambosus*) modo *camba*, modo *crassus* (*crassamen, crassitudo*), modo *grassus* posuit.

Quae cum ita sint, haud mirum est librarium in verbis graecis titubare. atque *claucus, claucoma, claucomaticus* quidem pro *γλαυκός κτλ.* ubique scripsit, haec autem variat (cf. ind. spec.): amurga (*ἀμοργή*) 103 16, amurca *alibi* anacallidis 87 6, anagallidem 87 8 placa 7 4 (*πληγή*), plaga *alibi* pompolicis (*πομφόλυξ*) 247 1, pompholice 276 4, pumponice 251 3, pomfoliga 275 19, pompoliga 278 25 saccipeni (*σαγαπήνον*) 261 2, sacchipeni 254 16, sagapenum *alibi* tracantum 72 31; 255 33 (*ex coni.*), dragantum *vel* tragantum *alias* traconita 252 4; 253 3, triconita 256 12 28 257 [2] 8 273 18 [19], tragonita 253 13 [256 13], trigonita *saepius*

Verba latina:

acra (= acris *fem.*) *ubique*, agra 208 23 bifurcium 6 5 9 9, bifurgium 182 4 *adn.* (*eieci*) caustigare 67 16, causticare *alibi* claudicare, clodicare, claudus, claudicatio,

claudigo, clodigo *passim,* claudico 194 4 *adn.* clodico 34 26 *adn.* 205 29 *adn.* glodigine 186 10 fumicare 216 13 fumigatio 59 15 suffumigato 59 18 suffumigare 52 15 87 30 148 5 magri 67 25 emagrescere 56 25, *alias* macer macrescere emacrescere marcescere 115 4 margor (?) 169 7, (mergor *trad.*, *scripsi* marcor) peduclum 136 8, peduglossam 285 1 *adn.* (*i. e.* pediculosam) protrigare 70 12, protricare (tricare, intricare) *alibi* vermico 201 14, 17, vermigo 201 20 22 verruga 16 23, verruca (—cula) *alibi* tubergula 111 13, tubercula *alibi.*

V. Mulomedicinam dum in lucem emitto haesitans, difficultatibus crebro hercle insuperabilibus exantlandis quam non par fuerim, plane sentio atque percipio. sed una me sustentat consolatio, quod Franciscus Buecheler (*B*), magister dilectissimus, in verbis Chironis emendandis me tam egregie adiuvit, ut taediosi operis dimidiam partem eius esse iure dicam. tamquam sua esset editio, non modo emendationes eximias cuivis fere plagularum paginae aspersit, quas plerasque in verborum contextum recepi, sed etiam quid de meis coniecturis sentiret, annotavit; saepe retinuit me, ne verba tradita sine iusta causa vel nimis violenter mutarem; haud raro animum erexit, ne parum mihi fiderem. neque neglexit interpunctionem, quam vocamus, interdum valde perplexam, quippe quae in codice fere omnino desideretur.

Praeter Buechelerum de editione mea optime meriti sunt Carolus Hoppe et Otto Morgenstern (*M*) amici, quorum illum in indicibus conficiendis indefessum et candidum habui socium, hic qua solet accuratione singulari plagulas correxit et nonnullas emendationes suppeditavit. grato autem animo prosequor etiam Ernestum Lommatzsch (*L*) amicum, qui me de Vegeti codicibus instruxit, et Georgium Goetz, professorem clarissimum, qui me per litteras docuit Chironi ex Glossis fere nihil auxilii suppetere. neque dedignatus est primas plagulas inspicere Eduardus Woelfflinius (*W*), Thesauri Latini signifer. bibliopolam vero honestissimum omnia quae optabam libera-

lissime et promptissime fecisse etiam hoc loco grate testari iuvat.

Etsi verborum contextus autumno anni 1899 typis expressus erat, adversa valetudine et munere scholastico impeditus sum, quominus indicibus conficiendis incumbens editionem prius publici iuris facerem. ita accidit, ut nunc non pauca habeam, quae aliter constituam atque feci, quae hic addam. horum autem omnium me in indicibus rationem habuisse scias.

Berolini mense Septembri 1901.

Punctis tribus interpositis indicavi in verborum contextu aliquid desiderari. crucem iis locis apposui, quibus unam duasve voces corruptas sagacioribus sanandas reliqui, cum de locis plane desperatis nihil omnino adnotarem. compendia ponderum et mensurarum — quae exprimenda curavi, sicut in codice traduntur — saepe inter se confusa, ut recte cognoscantur, praeter Hultschii librum Vegetii aliorum mulomedicorum locos laudatos quaeso adeas. *H* = Hippiatrica ed. Grynaeus Basileae 1537.

ADDENDA ET CORRIGENDA

p. 3 12 commisso *mutilatum ex* conmissurarum 15 4 • — 18 *l.* laccosae *cf.* 17 24 • 4 5 recenter: *cf.* recens *adv.* 18 30 • 5 28 *l.* composicio: *adiectiva in* -icius *Chironi in deliciis* • 6 10 *adn.* cludat *praebet etiam Gothanus Vegeti* • — 18 imposito (=-us) • — 21 triobulum *genuinum cf.* 84 11 • 7 8 *pro* cubet *nunc cum Woefflinio* statues *praefero* • 8 23 observabimus ne *eqs. stare non possunt: aut supplendum fere* ne ⟨hoc fiat si⟩ in *aut pro* ne *scribendum est* si *vel* cum; *de* legitima '*coitum*' *cf. ind. verb.* • 10 7 *sic distinguendum*: suffraginem tegentes in ipsa gracilitate, inferius *eqs.* • 10 29 *sq.*: *cf.* 209 26 *sq.* • 11 5 elimpidaverit *intrans. fort. recte trad.* • 11 6 *post* fieri *pone virgulam* • 11 7 *l.* ex quo calcaneo: *cf.* 210 1 auferes eum calcaneum ungulae • 11 16 *fort.* [in]stremmare, *cf. ind. verb.* • 12 13 *dele virgulam post* pedum • 13 17 *sq. l.* corroboratio poterit nervorum fieri, si tamen cura plenius rationabiliterque adhibetur • 13 21 *post* dominetur *pono virgulam* • 13 28 *pro* aestimo *rectius* existimo, *cf. p. 308* • *ib. l.* etiamnunc aterapeutas '*bisher noch unheilbar*' • 14 7 *l.* cap⟨it⟩ulis: *cf.* 187 19; *recte autem trad.* capulo 26 12 • 14 21 duritiam = duritiae, *cf. lin.* 28 • 14 22 ossil[l]aginis • 15 3 *adn.* eluendo *sine dubio verum* • 15 11 *sqq. collata cum p. 153 20 sq. gravissime corrupta misereque truncata et interpolata, quomodo olim fere fuerint, ex Hipp. 228 16 sq. cognoscitur:*

H. 228 16 *πυρετοῦ (πυρέττοντος?) τὴν καῦσιν δεῖ ποιεῖσθαι ἀπὸ τῆς κεφαλῆς παρ' ἑκάτερα τῆς λοφιᾶς ῥάβδους μακρὰς παρὰ τὴν χαίτην προστιθέντας ἐναλλὰξ γόμφους ὀρθοὺς ῥαβδοειδεῖς μέχρις τῆς ἐκφύσεως τῶν ὤμων. ἡγεμονικῆς γὰρ ὑπαρχούσης ἐν τῷ σώματι αὐτῆς καὶ μὴ κρατουμένης ὑπὸ τοῦ πάθους οὐ διαφωνήσει τὸ ζῷον.*

⟨febricitanti?⟩ ustio autem a capite (accipiet *trad.*) debet fieri a cervice pro ⟨utraque parte?⟩ virgas longas secus scapulas....

puncta inter virga⟨s⟩
usque ad lumbos.

caput enim principale est inter omnia membra corporis. quod cum non continetur a morbo, nullum periculum patitur iumentum...

καὶ τῶν ὀπισθοτονικῶν δὲ δεῖ καίειν τοὺς αὐτοὺς τόπους οὕτως. ἀντισπᾶται γὰρ τὸ πάθος.

similiter et posteriora loca oportebit inuri, ⟨in adversam partem⟩ enim se morbus abstrahit.

τὸν δὲ νεφριτικὸν καύσομεν κατὰ τὸν σύνδεσμον τῶν ἰσχίων καὶ τῆς κύστεως γόμφοις ὀρθίοις μὴ πλείοσιν εἰκοσιτεσσάρων παρ' ἑκάτερα τῆς ῥάχεως τοὺς ἡμίσεις τριστοιχίαν ποιούμενοι ἀπέχοντας ἀπ' ἀλλήλων πλάτος δακτύλων τριῶν.

qui adpellatur nefritis (*lin. 17—20 interpol. a Chirone ex 153 22 sq. quae, sicut antea ad emendandum contextum verborum adhibebo*) hunc inurimus per totos lumbos usquead vertebulum lumborum et vesicae, puncta recta non plus 24 alternis dorsis digitos tres ordines tres facientes ab aliis alio distantes latitudine digitis tribus.

τὰ δὲ παραπρίσματα καύσομεν παρὰ τὴν ἰγνύν, ἐὰν ᾖ πρόσφατα καὶ ἁπαλά.

et ipse vitia, quae uri debent, parapresmata appellantur. quae fiunt in concavis testiculorum (articulorum *v. l.*), [quas melcerides appellant], et haec ipsa adures, si fuerint mollia et nova.

πῶρον δὲ πεποιηκότα οὐκέτι σφυρὰ δὲ καὶ γόνατα καύσομεν μανδακηδὸν ἐξ ἐπιπολῆς διὰ τὸ εἶναι τὸν τόπον ψιλὸν καὶ κατάνευρον.

cum induraverint et veteruerint, in totum non sunt tangenda. nam plantas et genua urentes (urent ex?) hanc rationem non plus altitudinem eorum, ideo quia ipsa loca exilia sunt et gracilia et nerviosa.

ὅταν δὲ ᾖ ἐκ τῶν ὁδοιποριῶν καὶ φορτίων ῥύσιν ἔχων ἐπὶ τὸ γόνυ ᾖ ἐκ προσκρούσματος πονῇ αὐτὸ καὶ χωλεύῃ χρονίως ᾖ ὀλισθήσας καὶ πεσὼν διάτασιν πάθῃ τῶν ὀστέων, ᾖ τὰ σφυρὰ ἐξ ὁδοιπορίων καὶ φορτίων συμβαίνῃ πονεῖν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς νεῦρα καὶ τὰς ἀρτηρίας οἰδαίνειν καὶ γίνεσθαι ἐκ τούτου παράσφυρον, καὶ τοῦτον δεῖ καίειν.

cum quando enim iumentum ex via aut ex sarcina ductionis laboraverit, naturale habens tenuem corium, dum in quod maxime frequenter facit offensum, dolorem accipiet, et inde claudicat per aliquod temporis et per negligentiam crescat aut lapsus ceciderit, ideo offendat ossum, (p. 165) rarum quoque intervallum faciat eodem et plantae laborant ex labore viarum aut ex sarcinae ductionem, inde enim contingit dolorem fieri, qui sunt in plantis nervi labo-

rant, passi protinus intumescunt, quibus magis ustio maxime fieri debet.

ὅσοις δὲ ῥεύματα ἐμπίπτει εἰς τὰ σφυρὰ, ἅτινα παραπρίσματα ἢ μελικηρίδες ἢ ὑδατίδες καλοῦνται, ἢ εἰς τὰ γόνατα, οὐ δεῖ καίειν.

quibus huius morbi vitium se profundit in plantis, quae parapresmata appellantur aut mellicerides ⟨aut⟩ quae aquatilia vocantur, aut quod vitio facto in genuis, non debet uri.

ὁμοίως οὐδὲ τὰ ἐν ποσὶ στρέμματα καυστέον. συμβαίνει γὰρ κατάφραξιν γίνεσθαι τῆς χοινικίδος τῶν γόμφων ἐπιτιθεμένων ἐπὶ τὸ κύνοπλον καὶ τὴν ἔφυσιν, ὃ ἁμαρτάνουσιν οἱ ποιοῦντες.

similiter quae sunt in concavis articulorum, inuri non debet. contingit enim contractionem eis fieri.
quod peccant facientes.

οὐ δύναται γὰρ ἑτέρα ὁπλὴ καταβῆναι καὶ γίνεται χωλός.

non enim potest deducere ⟨alteram plantam⟩, sed fit clodicus.

περιττώματα δὲ λέγεται, ὃ ῥωμαϊστὶ καλοῦσι φαρκίμινα (φαλκίνινα *trad.*). εἰσὶ δὲ ἐκβολαὶ ἐν τῷ σώματι ὅμοιαι δοθήσι καὶ μείζονες καὶ πνοῦνται καὶ ἔκρηξιν λαμβάνουσιν αὐτόματοι. καὶ ταῦτα οὐ δεῖ καίειν. κτλ.

quod vocant graece ferisoma, latine farcimina. sunt autem per se vitia in corpore similia furunculis, quae collectionem foris faciunt, quae et per se rumpunt. sed et haec non debent uri.

apparet a p. 16 5 Chironem ita abhorrere ab Hippiatricis, ut alium scriptorem hic secutus esse videatur. sed corruptelae ita ingentes sunt, ut quid temporum iniuriae debeatur, in medio relinquere melius sit.

17 5 *l.* nam • 17 24 *l.* laccosae, *cf.* 3 18 • 19 10 lingamentis *cf.* 182 17 liquamestis • 19 26 *pone virgulas post* pedibus *et post* articulorum • 20 24 *pone virgulam post* virginis • 22 3 *sq.: cf.* 29 20 *sq.* • 23 10 *adn. cf.* infestare 13 6 • 23 26 *adn. num* fistuli (-ae)? • 24 14 platocoriasis *eqs. hic incipit caput sextum, cf.* 21 3, de platocoriasin *inscr.* • 24 20 *adn. pro* malui enim *nunc propono* salvi enim, *quae cum prioribus verbis coniungenda sunt* • 25 12 *adn.* abysus *in cod. trad., non* abysus ab • 25 14 *post* fiunt *pone punctum* • 25 17 *post* est *pone punctum* • 26 3 *scrib.* antepridie • 26 6 *malim* obtalmostaten • 26 24 *interpunge* bibat, tantum si voluerit • 28 10 si -tetigerit *pro parenthesi ad* curabis *pertinent* • 28 12 *pro* pungenti *malim* pungens cui • 28 15 *num pro* cerato *scrib.* secato? • 28 17 *l.* lenteolum *pro* lenteolum • 28 25 *fort.* oncomatium? *cf.* oncomata 32 24 33 10 • 29 17 *sq.*

cf. 205 10 *sq.* • 29 16 *sq. cf.* 178 3 *sq.* • 29 29 stranguilia *ferri potest* • 30 7 ut superius demonstravi: *immo inferius* (31 8) *de re agitur* • 30 16 diosum *tenendum* • 31 21 *sq. huc Veg. III 27 pertinet, non ad l.* 20 • 31 23 cuniculi *ex Veg. haustum* • 31 27 *dele* ex • 31 28 [et] per • 32 9 *malim* praerumpere, *cf. ind. verb.* • 32 24 *l.* bubona⟨cia⟩ quas ⟨i⟩diotae buculas appellant, *cf.* 33 10 bubonacium *et* 62 12 idiotae • 32 26 *sq. rectius* quo modo *disiuncta* • 33 5 *ad verba* .. in -venae *supple* est; spirito = spiritus ‘*Wallung des Blutes*’ (*Blähung?*) *πνευματικόν τι Bue* • 33 13 *hic ac non* 34 13 *incipit caput XX, cf. supra* 21 17 de suffusione *inscr.* • 34 14 *sq. interpunge* cum factum est in tempore cicatrix *eqs.* • 34 21 *incipit cap. XXI ac non 35 1* • 35 1 *sq.: cf.* 206 1 *sq.* • 35 10 *l.* genuis et impetus • 36 4 *in* macidas *fort. latet* mariscas • 36 12 *pro* tertio *lege* quarto, *cum* triduo *praecesserit* • 36 20 *l.* deretro • 37 1 sincomate *corruptum ex* sincopato, *v.* 72 7 *sq.* • 37 28 tempus ⟨pus⟩illum, *cf. κατὰ μικρὸν H 1 22* • 38 4 *malim* herbae novae • 38 10 *rectius* die, [de]bibet; *nam* de *διττῶς ex* die *ortum* • 38 12 curabis *recte trad., cf.* curationem curare *supra p. 310: ἡ στάσις ἔστω θερμὴ H., v. infra* 113 21 • 38 19 ⟨si⟩ sine • 39 23 *a verbis* si febricitare *nova incipit particula* • 40 9 *sq. sic restituit Bue* cottidie deterior fiet: furunculos in dorsu et quos (*τινάς*) in lateribus habebit, tussim subcutem, hoc est maleos quod dicitur, subcutem, qui ostendit ei esse morbum • 40 22 *fort.* argimoniam *suppl. ex 41 17* • 40 26 *Veg. II 5 ad l. 26, non ad l. 25 pertinet* • 41 5 sil *fort. medicamentum, v. ind. spec.* • 42 6 sed = *δέ* • 42 7 *l.* supravenit • 42 23 inspicere *aut servandum et vertendum esse* ‘*auf den (Peitschen)schlag zu achten*’ *aut scribendum esse* incipere ‘*für den Versuch gehörigen Auftretens*’ *putat Bue* • 42 30 et una ⟨die⟩ abstinere *vel* I die abstinere *aut* et in..abstinere *aut* et [in] abstinere *Bue* • 43 27 alia per corpus passionis ‘*more Graecorum ut Tacitus* alia honorum *dixit*’ *Bue* • *num pro* audiet *leg.* adiet = adibit (*i. e. admittet*)*? an* ‘*reagiert*’ *vertendum? cf.* 259 11 • 45 13 *adn. in compendio* ⅋ *deest in cod. linea transversa* • 46 4 posterini cubitum sinistri lateris ‘*in der linksseitigen Hinterwand des cubitus*’, posterinus (*ἀπ. εἰρ.*) ‘*construitur ut* post *c. accus.*’ *Bue* • 46 11 et cibum nec potum *fort. recte trad., cf.* et cibum nec potum 110 21 • 46 12 *et* 14 *adn. in* quaestio *et* calestio *fort. verbum graecolatinum velut* catestio (*a κατεσθίω derivatum*) *vel καχεξία latere putat Bue* • 46 29 *pro* primitione *conicio* perfrictione, *cf. l.* 24 perfrixit • 46 31 *pro* liquet, *quod exempli gratia* (*ob* alices 47 1) *proposuit, etiam* scias *vel* dices *suppleri posse putat Bue* • 47 5 *non opus est supplere* et, *nam* ex onera *eqs. coniungere licet cum* iocineris tensio *eqs.* • 47 7 *et* 9 *fort.* exaestuatio *unum verbum: res valde incerta* • 47 12 idem = item • 48 1 *sqq. oratio plane hiat, membra utique disiecta et iteratione conglo-*

merata secuntur • 48 10 coactionem = coactionum • 48 13 *pro* acutissime *praefero* accuratissime • 48 14 a cerebro capitis ex oneratione: *de verborum collocatione cf. supra p. 312* • 51 2—15 *redeunt infra* 74 10—23 • 51 4 parte ⟨priore *vel* adversa⟩: *cf.* facie 74 12 • 51 8 dominator[em], *cf.* 74 16 • 51 10 *l.* quotiens ei sanguine (= sanguis) emittitur, *cf.* 74 18 • 52 5 *l.* absimilibus • 52 10 *propono* a gregare (= gregale) *sc. multitudine* • 53 27 *sq. malim* cuius corium [non] d⟨ur⟩escit *i. e.* σκληρύνεται, *cf.* 107 1 *ubi eadem corruptela* • 55 10 *l.* quamsi • 55 16 *post* subustis *fort. lacuna, in qua de subrenali* (*cf.* 52 26) *actum erat* • 55 6 *l.* quae • 56 15 *sq.* signa, ⟨quibus possis⟩ morbum — intelligere, obscura et difficilis ratio *Bue, ego tradita verba verto* 'sind zu verstehen dunkel, und schwierig findet sich die Art des Verständnisses' • 57 14 cliendionum *cf. ind. verb.* • 59 5 a pestifera ⟨aura⟩ • 59 23 ciraceos *certe corruptum:* circa eos? maleos? *an* ciclo curare 74 25 76 15 78 11 *conferendum?* • 60 15 *l.* habeat [ad] temperiem suam • 60 16 *adn.* stanneo *cod.* • 60 27 *adn. l. supra* (*pro* '*infra*') *deest* • 61 7 *fort. rectius* extenteratum • 62 18 *sufficiunt* iscuria dissuria • 63 3 *cf. Veg. II 12* • 63 30 *dele virgulam post* cordapsus • 65 2 *sic distingue* calcitrant, id ipsum quasi • 69 4 *malim* sub ipso anu (manum *trad.*), *cf. l. 8* ad ipsum anum • 69 10 *et* 14 quod '*in welchem Falle*' • 70 8 vel (*pro quo* nec *scripsi*) *recte trad., cf.* 69 25 • 74 10—23 *cf. supra* 51 2—15 • 75 23 lanaria *Vegetio non respecto per se bonum ferri potest* • 75 28 *sq. melius* elleborizabis — ellebori — elleborum • 78 21 ⟨in⟩validus *an* valid⟨i⟩us? *cf.* 83 6 173 5 • 80 1 *sq. cf.* 171 20 *sq.* • 83 5 *sq. cf. H 243 sq.* • 83 6 ⟨in⟩sanus, *cf.* 87 21 ut fiat insanus simile rabioso: *eadem corruptela* 83 6 173 5 • 85 9 *l.* refrig⟨er⟩averit, *cf.* 72 2 • 84 14 Socione *cod.* • 84 26 *l.* ellebori, *cf. ad* 75 28 • 84 29 *malim* sicut ⟨s.⟩s, *cf.* 96 13 • 85 11 *post* trita *pone virgulam, non punctum* • 87 11 *fort.* ⟨ne hominem per⟩sequetur, *cf. l. 23* • 87 21 *sq.* ut ⟨exi⟩stimes eum ⟨non⟩ suae mentis esse, oculi *eqs.*, *cf. l.* 27 interdum . . quasi suae mentis factus • 89 5 succutano *servare potui* • 89 20 *l.* ab interioribus, *v.* 119 21 • 89 34 *l.* vers⟨at⟩ione, *v.* 129 4 • 90 19 huiusmodi *Bue* • 90 21 spectat *in contextum recipiendum fuit, cf.* 242 26 *eandem corruptelam per e impurum ortam* • 90 22 *l.* terma⟨n⟩ticis • 91 6 signa *latet in* equa • 91 10 '*testiculos pius scriptor verecundatus esse videtur inferre hic et superius*' *Bue; fort.* ut exuitus s. s. *ortum est ex* at ex vi τοὺς ϰ (*i. e. διδύμους*), *cf. Hipp. ll.* • 91 14 *sq. sic interpunge:* signa erunt huius, *cf. l. 19* • 92 4 *l.* silfi *vel* silis, *cf. ind. spec. et* 264 23 286 6 • 92 10 *l.* linioso (*sic etiam cod.*) • 92 20 *l.* perfrig⟨id⟩atione • 92 29 *dele colon post* vaporabis • 93 9 *l.* vectonica • 93 19 *l.* liniosum (*sic etiam cod.*), *cf. ad* 92 10 • 94 4 hic *plur. ferri potuit* • 94 12 *dele virgulam post* facies • 95 2 *fort. l.* trepidant, *cf. l. 7* tremore •

95 28 facito cauterium *verba aliunde* (96 10) *illata* • 96 13 *malim* ut ⟨s̃⟩s̃, *cf.* 84 29 • 96 25 *sufficit* aufonitrum, *cf.* 263 29 • 97 4 *retinendum* sinace, *cf.* 103 8 • 97 8 alteria *ferri potest* • 97 16 *l.* quod ⟨si⟩ • 98 1 *l.* hirundi⟨ni⟩num • 98 17 *malim* aquae qualitate • 99 18 mensis dimidia (*quod coni. Bue*) *mihi certum esse videtur* • 99 25 veratrum, *sicut alias, restituere debui, v. ind. spec.* • 100 16 *l.* silfi *vel* silis, *cf. supra* 92 4 • 101 26 *adn.* deorsum *recte coni. Bue, cum Veg. ll.* deiectum *scripserit* • 103 6 cauterio sequens *Bue* • 104 6 *adn. corrigendum* ἑλκοῦνται (*pro* ἕλκονται) *ex* H 10 14 *et Chironis versione* exulceratur (104 9), *cf.* 108 20 • 104 15 alteria *fort. tolerandum, cf. ind. verb.* • 105 5 *sq. notabilis est* λέξις εἰρομένη • 107 1 *adn., cf.* 126 19 • — 17 *malim* haut unum, *cf. ind. verb. s.* haut • — 18 ungulas ⟨solidas⟩ μώνυχας ὁπλάς (*ad l. 16*) *v. ind. verb. s.* ungula • 108 20 *interpunge* extrema omnia, cacumina • 109 12 *sq.: Cf.* 178 28 *sq.* • — 13 stranguilabitur *recte trad., cf.* 112 22 178 22, 29 • — *ib.* stertet *cf.* 178 22 • — 22 *adn.* demittit *etiam* 74 5 *legitur* • 110 1 insertus *fort. recte trad., cf.* 111 7 223 11 *et ind. verb.* • 111 7 insertus, *v. ad.* 110 1 • 111 16 *adn. transpone* 'sq.' *post* curavimus • 111 19 distringito = destringito • 112 1 *sq. l.* absimiles forunculis • 112 9 *adn. post* 'Veg' *excidit colon* • 112 31 antecessus = in antecessum • 113 19 *malim* curatio — curanda est, maxime (= -a) ut habeat virium • 113 21 curationibus *fort. recte trad., cf.* 38 12 • 114 19 *l.* vivit • 114 30 litarg⟨ic⟩um • 115 12 *et* 22 *l.* artemisiam, *cf.* 84 10 • 116 12 *adn.* tempuribus *rectius* (*quam per* frequenter) *explicatur per* interdum • 117 19 *l.* usque donec *sine virgula* • 118 9 *l.* ex purgatione • 118 22 id est (i. e.) *cod.: recte; apage* inde • 118 25 *l.* existimant • 119 12 *pro* ciclaminis *fort leg.* dicaminis, *cf. ind. spec. s.* resina • *ib. adn. de* apocima *v. ind. spec.* • 120 10 *sq. l.* antepridie • 120 17 *rectius* catarticas • 121 1 enflagma *tolerari potest, cf.* alteria *sim.* • 121 12 *fortasse* ⟨h⟩aut ne • 121 21 *sq., cf.* 138 21 *sq.* • 123 17 *adn. l.* 'cf. *supra 222*' • 124 32 *l.* de sinte⟨c⟩tico • 125 10 *sic distingue* ducit, similiter et potus ad urinam. • 126 11 ⟨s̃⟩s̃ • 127 19 *l.* hisopi • 127 20 alium viridis quod satis est *sine virgula* • 128 3 *num pro* longiores *scrib.* molliores? *cf.* μαλακωτάτην *H* • 128 31 *l.* petroseli⟨n⟩um • — *ib.* argi⟨n⟩i, *cf.* 65 25 • 132 11 *pro* circa vitales *fort. leg.* viscerales • 138 21 *sq. cf.* 121 21 *sq.* • 142 7 urinam emittere *Bue recte, cf.* 69 9 • 142 11 *ad* dorsana *cf.* 104 15 arteria..iuxta dorsis • 142 24 mortua: *Chiron ergo* νεκρός, *Veg.* (stercus) κόπρος *apud Apsyrtum legerunt, qui re vera scripsit* πτερόν, *ut in cod. trad.* • 148 3 *ad* stercore involvere *cf.* stercore obrui 88 6 • 152 3 morborum *Bue recte, cf.* 237 22 demonstratio eorum morborum et curatio • 152 9 *cf. Veg. V 14, 5* • 152 19 ⟨pro⟩ modo? • — 20 *l.* introducito • — 25 ⟨pravus⟩ ambulat? ⟨rigidus⟩ ambulat? • 153 20 *sq. v. ad 38 10 sq.* • 153 24 *malim* se [se] de • — 28 *dele virgulam post* lumborum • 156 13

pro erectam *fort.* cretam *scrib.*; veretrum, *quod ex l. 16 suppleveram, minus placet* • 157 9 *l.* scarifabis *aut rectius* scarificabis; exscarifabis *ortum ex e impurum*; *idem l. 11 in* [ex]scarifationem, *cf.* 193 3, 9 • 157 9 *adn. in Vegeti verbis l.* loca *pro* lola • 157 27 bacillantur *fort. tolerare potui* • 160 8 *adn.* ligni *cod.* • 160 21 *malim* desub gamba • 160 29 *adn. l. ἰσχιαδικόν* • 166 10 *sq.* cauteriza.. loca ex aptis articulis aut nerviosis locis: *ad quae cf. 169 16 sq.* nunquam inuras articulum aut aliquem locum..nec in nerviosis locis: *unde colligitur* 166 10 ex *pro* extra *positum esse* • 170 21 *l.* [cor]rupta cartilago, *cf.* 177 15 • 171 11 *sq. fort. sic distinguendum* Veterina .. laborantia repentino .. solent, aliae .. demonstrant. absque .. sunt, quidquid *eqs.* • 171 20 *pro* totus *malim* locus, *cf.* 80 4 • 173 2 *l.* pravum *pro* parvum, *cf.* 78 20 102 21 180 31: parvum edit *Bue* • 173 8 *in* erita *fort. latet* ⟨melo⟩trida, *cf. l. 7*; *ad* rosaceo *suppleo* oleo, *cf. e. g. 174 9* • 173 24 *l.* si ⟨non⟩ potueris • — 25 *pro* eicere *l.* traicere, *cf. l.* 23 • — 29 *adn. cf.* 174 20 • 174 13 *l.* superalligato • — 14 *malim* ex (*pro* et) vino bono • — 25 *l.* herbam [aut] *aut* herbam aut⟨em⟩ • 175 1 cornum bubalum . . in ipsum turulum *coniungenda sunt, cf. Veg. ll.* cornu bubulum extremum, ubi solidum est: *virgula ergo post* turulum *transponenda* • — 14 *adn. add. cf. Pelag. 416* • 177 4 ne praebet labium inferius: *rectius* pravet *vel* depravet, *cf. Veg. ll.* • 177 26 *sq. cf. H* 177 24 *Ἐὰν ἀρτηρία ῥαγῇ, ἀναπνεῖ βαρὺ καὶ ῥέγχει καὶ βήσσει καὶ διὰ μυκτήρων φέρεταί τι πυῶδες καί τοῖς ἐμπροσθίοις ποσὶ χωλεύει οἵ τε ὄρχεις πυκνὰ πάλλονται καὶ οἱ κενεῶνες ἕλκονται, τὰ σκέλη ναρκᾷ καὶ τρέμει, αἱ φλέβες ἰσχυρῶς ξηραὶ ἢ πλήρεις τοῦ αἵματος, τὸ στόμα ἄφθας γέμει καὶ τῆς σαρκὸς οὐκ ἐᾷ τὴν χεῖρα θιγγάνειν. ὀρόβους οὖν χρὴ βρέχειν ἡμέρας δύο καὶ νύκτας καὶ ἀπηθῆσαι, ὅταν διάβροχοι γένωνται. ὅταν δὲ ὡς μάλιστα ξηρὰ γένηται, κατακόψαι λεπτὰ καὶ σήσαντα τιθέναι ἐν τῷ ποτῷ οἴνου ἡδέος μέλανος μέρη δύο καὶ ὕδατος μέρη πέντε μίξαντα. ἔσται γὰρ ὑγιὴς καὶ πίων ἐν ἡμέραις ξ' βοηθούμενος: Chironis contextum misere truncatum et depravatum esse apparet neque* 177 20 in aceto *pro* facito *stare potest* • 178 3 *sq. cf.* 29 26 *sq.* • 179 11 *l.* toto • — 16 *malim* [quod], *cum in* QVOD *lateat* OCTO D(IES) • — 27 *malim* donec [aut]: *ex* trautromatico *l. 28 ortum* • 180 29 *in* frictum *fort. latet* strictum • 181 28 *l.* ⟨cludat⟩ • 182 1 discendunt = descendunt, *cf.* 9 14 • — 2 conveniunt se *Veg. recte* • — 17 *l.* veteris, ligamentis, *cf.* 19 10 • 184 23 *l.* sagitta[m] eam pantice(m) abintus • 185 2 *adn. l. cf. p. 187 5* • 186 10 unguium = ungularum, *cf.* 202 13 • — 12 *l.* attritione, *cf.* 202 27 220 2 • — 23 vasis = basibus 207 14 • — 29 pulmone = pulmunculo 210 29 • 187 17 [summis his rebus] *Bue* • — 19 interpositis capitulis (*sc.* libri) *delet Bue* (*sicut l. 17*) *tamquam additamentum epitomatoris* • — 24 mali gran⟨at⟩i, *cf.* 155 18 281 14 •

188 12 *l.* quoqueversus • — 17 *adn.* eicis *superfluum* • — 18 *l.* laxas • 190 16 marmor a se citaveri[n]t *Bue, cf.* citare *in ind. verb.* • — 21 *cf. ibid.* • — 29 *malim* prendes eccopidem (ἐκκοπίδα) • 191 12 *dele virgulam post* cicatrice • — 21 *sufficit* tiliaginas • 192 5 minus te intelligis *Bue* • — 16 absungia *tolerare potui, cf.* 264 2 266 2 • 193 3 *malim* scarif⟨ic⟩atione, *cf. l.* 9 *et ind. verb.* • — 16 *adn.* evisco *forma barbara etiam apud Plin. Val. invenitur* • 194 7 *sq. cf.* 258 22 *sq.* • *ib. pro* laxaverit *in ind.* 185 22 luxu *et infra* 258 22 luxatum, *quod praeferam* • 196 6 succutanae *sufficit* • 197 3 *sic distingue* oleum tanquam frigidam, et • 198 14 cerasia *servandum fuit, cf.* 279 20 • 199 3 *adn.* contegisse *ad l. 3 pertinet* • 200 10 *praefero* adimes; 'anidem *videtur esse accus. nominis in -ίς' Bue* • — 11 *sq. l.* curabis, atubi (= adubi) .. cucurrerit, *cf.* 221 18 • — 26 *malim* oclamen ⟨i. e.⟩ fenestellum • 201 8 *rectius* fric[a]tam • 202 3 *sq. l.* paronicia (*per errorem* parronicia) • — 16 *praefero* delevare • 204 22 *l.* ascarotico, *v. ind. verb.* • — 24 *retinendum* ascarotica • 205 4 *num* cito excrescunt? *cf.* 201 17 • — 10 *sq. cf.* 29 17 *sq.* • — 27 ex *fort. retinere potui: v. ind. verb. s.* ab *et* ex • 206 11 *l.* [con]solvito, *cf.* 137 13 189 9 191 23, 31 198 17 207 7 *al.* • — *ib. l.* ascarotico • 206 25 *in* trumbūs *terminatio Graeca* (*-ovς*) *servanda* • — 28 *pro* coram *fort l.* cloram, *cf.* 211 18 • — 29 *quid in* per prulcum *lateat, incertum: num* ulcum (= ulcus)? • 208 10 *malim* excaliglat, *cf.* 201 1 • — 19 *sufficit* ischemon, *cf.* 44 28 • 209 9 *aut* [de]sine *aut* de ⟨ungula⟩ sine sanguinis decursionem fieri, *nam secunter l. 10* ut maior decursio sanguinis fiat; *cf.* 11 6 • 209 20 *adn. l. p. 203, 8* • — 25 *sq.: cf.* 10 26 *sq.* • 210 7 *retinendum* calcato • 210 13 *adn. l.* aridae *B* • — 16 *l.* fissuris • 211 27 *fort. rectius* si vendere volueris sanum, vendes • 212 20 procederit *tolerare debui*; *v.* p. 307 *s.* cadere • 213 1 *l.* [si] ⟨nec⟩ se *vel* si se ⟨non⟩ portabit: *opus est negativa particula, nam curatio adhibetur, ut possit* se portare (*l.* 20) • — 4 ana: *cf.* 221 9 • — 26 ypotauro: *idem* hippocentaurum 69 4 • 215 11 *l.* ascarotico • — 15 *l.* asci⟨n⟩dito • 216 22 *rectius* etiamnunc • 217 1 nisu *servandum, v. ind. spec.* • — 15 *latetne* supplantare *insolito more pro 'minuere' usurpatum?* • 217 32 *relegat scriptor ad* 187 26 • 218 9 ⟨in⟩ longum? • — 30 similiter . . curatur *nescio an in cod. recte cum prioribus coniuncta sint, cf.* 219 15 • 219 6 *fort. alterum* bene *delendum* • — 11 *l.* ascaroticu • — 22 *melius* delevare • 220 23 *malim* ex qualibet causa[m], *cf.* l. 27 ab aliqua causa • 221 18 *sq. fort.* caedes, usque quo . . venies, atubi (= adubi) deraseris vel . . eduxeris; *cf.* 200 11 • 222 20 mala = malum, *sic etiam* 292 17 • 223 7 *adn.* sane *minus placet, nam omnino Chironi ignotum* • — 26 cersonius: *v. ind. verb.* • 226 2 *l.* ascaroticum • 4 *fort.* ⟨iuxta verginalem *vel* veretrum⟩ vel iuxta anum *cf.* 225 28 • 227 10 abditum *Bue* • — 17 *in* ci-

beris *aliud quid latet atque* uteris • 229 3 *l.* creti⟨ati⟩ci • — 6 cretiatico *servari potest* • — 10 *in* utiliosius *fort. latet* periculosius; *v. l. 12* • — 14 *adn. add.* adlegare ‘*offerre*’ *anbringen* • 230 27 *sq.* hiberno . . solvendam: *cf.* 208 27—29: *ib. transponendum* in ungulas fomentum mittimus • 231 23 *malim* exieri(n)t, *cf.* 238 7 • 232 3 *pro* tenuerit *apparet* 239 22 tendiderit • 234 1 *adn.* aurigam = admissarium • 238 7 *latetne* formam *in* fossam? • — 29 ⟨im⟩mundum? • — 30 *l.* rigor⟨os⟩issima • 239 9 *pro* ulcus *ind.* 231 32 *praebet* vulnus • — 22 *pro* tendiderit *ind. praebet* 232 3 tenuerit; *cf.* 120 21 • 240 1 *adn. l.* proaceciderit *cod.* • 240 8 [in] vesicam, *cf. H. ll.* τὴν κύστιν λαβὼν ἐντίθει • 241 2 *rectius post* uti *virgulam ponimus* • 242 11 quod = quot • *ib. adn. dele* tendentes • — 22 *adn. l.* numeroso pectore *Col.* • — 26 *adn. per errorem* 26 *numerus ante* expectantibus *positus: ponendus ante* teseti • 244 34 *l.* must⟨el⟩as, *cf. l. 20* • 246 4 *adn. post* cubis *supple lineam* | • 249 28 *l.* praesta⟨n⟩tim • 250 34 *rectius* folium *singul. ut alias* • 251 10 *l.* sagapeni, *cf.* 254 16 • 255 9 *etiam* gingib⟨er⟩is *legi potest* • 256 7 *fort.* inter manus *recte trad., cf. idem* 271 15 ‘*unter deiner Hand*’ • — 13 *pro* fuscinum *l.* ruscinum, *cf.* 273 19 • 257 1 qui = aliqui • 258 22 cocodrilli ⟨stercus⟩, *v. ind. spec.* • 259 11 audiet *fort.* ‘*reagiert*’, *cf.* 44 12 • 261 18 *sq.*: *cf.* 119 10 *sq.* • 262 26 *malim* amigdaleum • 263 22 *l.* agarici, *cf.* 273 15 • 264 23 *in* usti *fort. latet* silei *vel* silfi, *cf.* 92 4 *et ind. spec.*; *idem mendum fort. etiam* 286 6 • 269 7 *numerus* 893 *huc pertinet ac non ad l. 10* • — 31 *sqq. usque ad* 270 3 *redit* 280 14—17 • 270 8 lepide *servare potui*, *cf.* 280 20 • — 24 adhuc ‘*dazu*’, *ut* 44 24 • 271 29 *rectius* aeronale, *cf. ind. spec.: idem* 272 12 • 276 33 *adn.* dya cantaridas *cod.* • 277 6 ungues, *ut* 28 9 • 279 7 *sq. per errorem* ex *ante* collirium *repetitum* • 281 14 *l.* mali gran⟨at⟩i, *cf.* 155 18 187 24 • 282 19 *malim* nostrate, *cf. l. 16* nostrati • 283 1 *adn.: adde cf.* 280 12 • 284 4 *l.* herba(m) trixaginem, *cf. ind. spec.* • 286 6: *cf. ad* 264 23 • 288 30 frumento loticio, *ut* alica loticia 73 1 • — 33 *l.* conferma, graece simpito, ⟨in⟩funde.

CLAUDII HERMERI

MULOMEDICINA CHIRONIS

EDIDIT

EUGENIUS ODER.

LIBER I.

1 de extractione sanguinis **1 104ʳ a**
2 de morbidis et p̃p
3 de fastidio et p̃p
4 de articulis et p̃p
5 de cretiaticis et p̃p
6 de suffusiciis pedum
7 de cretiaticis
8 de opistotonis
9 de lac*cis* in cambis
10 de ustione
11 de cinesis conmisso
12 de cervicibus et *de* subre*nali*
13 de verruca in folliculo
14 de cocxa misera
15 de cocxa eiecta aut convolsa
16 de coxa fracta
17 si iumento natae fuerint lactosae in gambis
18 si iumentum gambam percussam habuerit
19 si quod iumentum gambam laxaverit aut articulos

---

3 p̃p = praeposito? ‖ 6 cretiaticis = *χριθιατικοῖς i. e. χριθίασιν* habentibus ‖ 10 lauce in cambie | cambis = gambis ‖ 12 cinesis = *κίνησις* ‖ 13 et asubre

20 si quod iumentum aquatilia habuerit in articulis
21 si quod iumentum ab onere percussum nervos praeciderit
22 si quod iumentum scaure factum fuerit
23 si iumentum rota insecuta fuerit recenter
24 si aquatilia fuerint in articulis aut in gambis
25 de reumate pedum
26 de impetigines, id est licenas
27 de uligine quae nascuntur in pedibus
28 de morbo renali iumentorum

. . . . . .

104[r] b 2 si quid enim per ignorantiam male factum vel contrarium circa animalium corpora fuerit, emendari non potest, vincitur enim corpus anima cedente *per* periculum. prima ergo pars est medicinae causarum rationem reddere, *deinde* ipsa adiutoria medicinae docere oportet, quomodo possint auxilium salubre corpori praestare propter diuturnam vitam et integritatem membrorum. quibus itaque rebus medicin*ae scientia* veterinae constet *omnis*, ex quibus adiutoriis atque . . corpor*a* iumentorum malam valitudinem *et* causa liberari possint, et omnem curam rationabiliter docere oportet. primum dico de sanguinis tractione.

3 I Firmissimum adiutorium est medicinae sanguinis detractio, verum tamen si rationabiliter et localiter fiat. licet paene in omnibus valitudinibus fieri sanguinis detractio praecipiatur, saepe tamen ignorantibus rationem per sanguinis detractionem periculum vitae fecisse contingit. non enim similiter omni aetate iumentorum vel

---

12 *initium operis mutilatum apparet* ‖ 14 per *add. Wölfflin* ‖ 15 causarum = morborum | deinde *add. W* ‖ 18 *sq.* medicina nescia veterinae constet nomen, ex quibus adiutoriis atque corpore iumentorum malam valitudinem causa et omnem curam liberari possint rationabiliter: *post* atque *suppleo fere* remediis. *Paulo aliter W*: constet nomine, e. qu. ad. corpora ium. mala valitudine atque causa *sqq.* ‖ 22 sagwīs | detractione *W*, extractione *index capitulorum* ‖ 23 *Vegetius I 21*

omni tempore, sed nec *om*nibus sanguinis detractio fieri praecipitur. cuius ergo tamen rationem protinus reddo.

primum de sanguine reddenda est ratio. qu*o*cunque **4** in corpore per ipsum vita constat, rursus detractus a corpore sanitatem praestet. ex quacunque enim causa valitudo *est*, in aliquam partem corporis quae pertinet, semper indigestione fatigatus sanguis corrumpitur, d*i*scurrit per omnia membra et totius corporis la*n*guorem infert. per quem incipiet strictura et tensio nasci, per inflationem venarum. qua*e* strictura et tensio | corporis aliter laxari 104^{v} a non potest, nisi per sanguinis detractionem. aliud enim compendium nullum est nisi sanguinis detractio, per quam universa corporis vitia et morbi abstrahi possunt. ideoque **5** praecipitur propter errorem alicuius passionis herbarum tempore quodquod annis de cervice iumento sanguinem detrahere debere, et sic in herbam mittere, ne novitas, sanguis detractio*n*e mixtus corrupto ex aliqua valitudine, fervore suo quamcunque partem corporis interius vexatam solvat. nunc etiam negaverunt iumenta debere depleri consuescere veteres [auctores] auctores nostri, n*e* consuetudo deplendi omnibus annis fiat. quotiens enim **6** in consuetudine aliquo tempore detractio sanguinis detracta non fuerit, statim valitudines et morbos intra corpora fieri dixerunt. hanc ergo consuetudinem non faciendi recte observabimus et circa maiores aetates semper facere.

quemcunque tamen depleri oporteat, sic observandum erit, ut recte fiat. antepridie disponendus erit, ut minus cibetur, ut possit per diastimam compositio corpori esse, non turbolento per indigestionem. statues iumentum in

---

1 hominibus: *corr. Morgenstern* ‖ 2 tamen: iam *Bücheler* ‖ 3 quodcunque ‖ 6 est *addidi* ‖ 7 decurrit ‖ 8 laguorem ‖ 10 qua ‖ 15 quodquod annis: quotannis *Veg.* ‖ 16 si: *corr. Veg.* ‖ 17 detractationi: sanguis *nominativus aut explicativus aut absolutus B* | emixtus: veteri corruptoque sanguis novus admixtus *Veg.* ‖ 19 hinc etiam *W* ‖ 20 nec ‖ 26 quemcunque: *sc.* equum ‖ 28 composito corpore *Veg.* ‖ 29 *sq.* in solo autem aequali *Veg.*

aequali, cervicem illius loro cinges, quod lorum strictius teneatur super scapulas ab aliquo, ut possit vena clarius
7 eminere. huc lorum deductum inferius quam mediam cervicem, medio enim in loco cervicis vel inferius duobus palmis quam bifurcio, qui est ad gulam positum in lateribus faucium, sicut dixi, inferius vena sagitta pungi debet. sic antequam percutias, spongiola cum aqua deducis post pilum, ut possit clarius eminere. pollicem inferius quam lorum deprimis, ut vena superius extumidior fiat et non
8 ludat, et sic acutatam sagittam exigis. [hinc quae sit idem ratio, quod sanguis detractus quibusdam causis unctio-
104^{v}b nibus mixtus vel mero vel aceto | et oleo rursum eandem causam liniri praecipitur. ali vero sanguine mixtum dixerunt ideo causis imponi propter collesin medicamentorum. hoc autem proprium non est. multis enim generibus collesis medicamentorum aliter fieri potest. detractus autem sanguis propter quamcunque parte inbecillitate vel dolore suo corpori imposito ut remedium antipathiae prodest suo corpori omnemque imbecillitatem et dolorem *tollit.* nam sui corporis consuetudine *praes*tet sanitatem adhaerens cor-
9 pori sanguis *et* exugit vitium.] ne hoc plus quam tribulum exegeris, ne gulam aut gurgulionem rumpas. hoc enim passum vitae periculum contingere solet. percussa vena dabis fenum vel ferraginem viridem, ut possit manducando per motum maxillarum per venam melius acontidiare. facies decursionem sanguinis, quantum tibi satis fuerit, prout magnitudinem corporis videris.

---

1 *infra 564* ‖ 2 venas ‖ 3 locum ‖ 5 gylan ‖ 6 venas agita ‖ 7 sic: set *B* | deluis *W*, deterges *Veg.* ‖ 9 locum ‖ 10 eludat *Veg.*, cludat *W* | adcutatam | hinc *sqq. usque ad* vitium *l. 21 iniuria huc delata, cf. Veg. I 22, 9* | neque sit item *B* ‖ 13 a libero sag^{ie} ‖ 14 colles in: = *κόλλησιν* ‖ 15 collectis ‖ 18 aut hi pathie: *corr. B* ‖ 19 *sq. supplevi* tollit *et* praest: constat enim naturali quadam ratione . . ipsum sanguinem, cum superfusus est, languentibus membris praestare medicinam vitiumque siccare *Veg.* ‖ 21 sag^{is} | et *addidi* | tribulum = triobolum; *an* = *τρίβολος i. e. acus ferrea freni?* ‖ 23 passur: factum *Veg.* ‖ 24 feraginem: = farraginem ‖ 25 acottidiare

cum *b*ene ambulantes spurcitias sanguinis videris et **10**
coeperit rubidior esse sanguis, statim iumentum tollis a
cibo. statues non minus horis duabus, ut recomponat se
corpus. in placa pittacium ponere curabis. alii quidem
vero et creta utuntur. postmodum mollia dabis et ad-
aquabis. deinde loco tenebroso et calido statues et ferra-
ginem subicies, quam die et nocte dabis manducare per
dies numero septem. medio cu*b*et, aquam ostendis, ne
bibere velit. haec ita ferrago melior erit, si ex tritico
detur. si non habueris, ordeaci*a*m dabis. quam dicunt **11**
utiliorem esse, si ad mare seminata fuerit, propterea quod
facilius ventrem solvit et humores deducat. quare prae-
cipitur clerocoelicis, hoc est qui non solvuntur. vitrium
tusum ferragi*ni* aspergis, ut possit spurcitias corporis per
solutionem ventris expurgari. quare ferrago datus, post-
modum incipiet innovato sanguine *b*ene valere.

dein|de post numerum certum dierum producimus eos **105**[r]**a**
ad solem et sanguinem eis detrahimus de palato, hoc est
despumabimus tertio gradu dentibus caninis, ut possit
li*n*gua subpremere; propter fluxum sanguinis et suspendis
altius. ideoque dispumamus post depletionem propter **12**
spurcitiam herba*e* eundem palatum. inflabitur ergo *non*
dispumatus, quibus consuetudo deplendi causa [non] est.
ipso die mollia *dabis* et mollibus cibariis uti debebunt.
ex alio die deinde per singulos bilibres singulis diebus
adiect*o*s perducemus eos ad certum pristinum modum
[quo certum]. quo tempore tamen et herbam viridem
interdum dabimus propter desiderium, tamdiu quanto
tempore herba viridis fuerit.

---

1 vene | spurticias ‖ 4 placa = plaga | pitaccium ‖ 8 scutet *vel* stutet *cod.*: stet et *B*, statues *W* | ne = si forte; aquam offeres, ut si voluerit, bibat *Veg.* ‖ 9 *sq.* tricti codetur, *sed* tritico *superscr. a pr. m.* ‖ 10 ordeacium ‖ 13 clerocelicis: = σκληροκοιλίοις | nitrium *B* ‖ 14 ferragium | spurticias ‖ 16 vene ‖ 20 ligua ‖ 22 herba: herbarum de palato *W* | non *huc traxi* ‖ 24 dabis *addidi, cf. supra l. 5*; mollissimis cibariis utantur et furfure *Veg.* ‖ 26 adiectis ‖ 27 *dittographiam delevi*: consuetum *W*, ad consuetudinem *Veg.*

13 cum venerint ad certum modum cibariae, hoc est post dies numero quinque, paulatim promovere cottidianis diebus per dies similiter numero quinque, ita *u*t adiectione [per] singula [dies] milia passus similiter per singulos dies itineri promovendum facias, ne subitatio longi itineris corpor*a* eorum incommodat. post hanc ergo promotionem lavabimus eos ad mare. diligenter curabimus tergere, ne aliqua pars humoris perfrictionem eis inferat. mero et oleo perungere et perfricare eos oportet, ut corpora eorum thermasiam passa a perfrictione corroborentur.

14 post hanc corroborationem post dies alios decem cursui et labori committuntur. quadrigarios equos tamen a die dispumationis numquam minus quam XL° die cursui et labori committamus.

castratos autem numquam deplere debemus herba. [causa haec est legittimum mittere] contingit enim eis *evi*riari. hoc enim auctores praecipiunt, quod et nos utique intelligere debemus, iam enim partem virium cum testibus amiserunt.

15 similiter et asino sanguis detrahi numquam debet de matrice. est enim corpus inhabile et exiguo sanguine natus. unde et hoc animal minus bibet et non facile sitit per gracilitatem venarum.

105ʳb similiter et in equos | admissarios observabimus, ne in legitima mittantur. partes enim virium sanguinis in coitum digerunt. sed si tamen ab a*d*missura *desinuerint*, nisi quodquod annis depleantur herbarum tempore, ad caecitatem pervenient. illa enim furi*a*, quam consueverunt per coitum digerere, in oculis eorum redundat et sic caeci fiunt.

16 II Plenius hanc rationem docere oportet: propter compendium legentis demonstrare, quaeque valitudo vel

---

2 promovere = promoveto ‖ 3 ut *B*: sit ‖ 4 per *et* dies *del. B tamquam dittographiam* ‖ 5 corporeorum ‖ 7 ⟨et⟩ tergere *W* ‖ 15 *Veg. I 23* | herba = propter spurcitiam herbae *(supra p. 7, 22) vel* = herbarum tempore *(infra l. 26)* ‖ 15 *sq.* causa — mittere *spuria cf. l. 23*; *librarius ipse lineolis inclusit* ‖ 16 ei se iuriari: enervari *Veg.* ‖ 23 admisarios ‖ 25 amissu radix invenerit: *corr. W* ‖ 27 furie ‖ 29 *Veg. I 25* | oportet ⟨et⟩ *W* ‖ 30 quaque

morbi, et ex quibus locis sanguis emitti debeat. morbidis et quibuscunque totum corpus causa similiter aliqua possiderit, de matrice sanguis detrahi debet, sicut superius demonstravi. cephalargicis et tentinaris praecipitur, *ut* de auricularum venis sanguis detrahitur. verum tamen melius est, ut de *t*emporibus, quae sunt dextra sinistra ad latus oculorum sub ca*v*atura *t*emporum tribus digitis ab oculo interpositis inferius quam hos. suo enim tem- 17
porum ibi vena posita *bi*furcio. similiter de ipsis venis dextra sinistra mitti debet et his, qu*i* infra scripti sunt: apioso, insano, cardiaco, caduco, frenetico, distentio*s*is, sideraticio, rabioso. suffusiones oculorum et vitia, quae accedunt, mitigantur per inferiores venas *sub* oculis positas, quae descendunt ab angulis interioribus oculorum quatuor digitis inferius quam oculos. ibi eis venae flobotomo intercaeduntur.

III Quibus fastidium erit aut faucium causa vel 18
arteriorum tumor vel oneratio capitis, de palato sanguis detrahi debet. quibus pulmo in causis erit et *iocur aut* haec *ei* vici*n*a, de pectore sanguinis detractionem fieri desiderant. quae *v*enae posita*e* sunt dextra sinistra foris quam musculos pectoris, supra brachiola iunguntur, quo loco flexuram admittit pectus plicandi. de ipsis locis 19
venarum sanguis a pectus detrahitur de sagitta, sicut de temporibus. | quibus armora in causis erunt et cre*tia*ticis, 105^{v} a
de brachiolis sanguis detrahitur. quae *v*enae positae sunt in brachiolis dextra sinistra abinterius, ubi centriae brachiolare*s* sunt, positis *s*ex digitis superius quam *genu*, III vel II digitis *inferius* quam centrias. haec venae

---

4 tentinaris: distentis *Veg.* | aut: *corr. B*, autem *Veg.* ‖ 6 timporibus ‖ 7 cabatura timporum ‖ 9 in furcio ‖ 10 quae ‖ 11 *ante* insano *et post* caduco *linea recta, cf. ad p. 8, 15* | distencionis ‖ 13 sub *Veg.*: ab ‖ 15 qua|moculo sibi: *sic, cf. ad l. 11* | flobotomo = *φλεβοτόμῳ* ‖ 16 interceduntur ‖ 17 *Veg. I 25, 3* ‖ 19 *sq.* et occurrat hec enim vicia: *corr. Veg.* ‖ 21 quae bene posita ‖ 25 témporibus *sic* | armora: armi *Veg.* | creticis ‖ 26 bene ‖ 28 positis = interpositis | ex: *corr. Veg.* | genu *add. Veg.* ‖ 29 inferius *add. Veg.* | hee

sagitta perduci debet, sed caute, ut medias venas ferias propter nervos, sunt enim haec venae nervis commixtae.

20 IV Quibus articuli in causis erunt, vel si articulum exemerit vel intorserit, aut si aquatilia in articulis habuerit, vel quidquid simile in articulis contigerit, desub cirru sanguis detrahi debet. quae venae positae sunt inferius quam articulos intro foras suffraginem tegentes. in ipsa gracilitate inferius articuli tribus digitis superius a corona, inferius tribus digitis quam cirru suffraginis. ibi haec venae sagitta percutiuntur, sed et ipsa loca sollicite valde percuti debent. et haec venae coniunctae sunt nervis articulorum.

21 V Cretiatico melius de coronis sanguine detrahitur. vel si basem moverit aut duritias citare coeperit, de coronis ei sanguis emittitur, vel etiam nunc de geminis. quae venae non apparent, non enim eminent, sicut in superioribus. sunt enim venae positae intro foras in corona supra ipsa ungula a geminas quatuor digitis positis; qua intro qua foras simili modo positae sunt. haec venae pulso inveniuntur vel colliguntur pollice subtiliter depresso. pulsus colligitur, sagitta percutiuntur. in geminis similiter ad ipsam divisuram geminarum pollicem mensurato, ibi et vena posita erit. simili modo sicut in corona collecta sagitta percutiatur. omnes haec venae in
105v b pedibus post sanguinis emissionem fasciola constringuntur.

22 VI Quibuscunque iumentis suffusio in pedibus per vetustatem ungulas extrusicias habuerit vel *b*ases tam longi temporis clodiginem habebunt, stremma facienda erit, sicut infra demonstro. componis ungulam prope vivum et adlides eam, cui et stremmam facies. cui alligabis lino suffraginem ita, ut constringantur venae. et totum solum ungulae in circuitu, quidquid ungula con-

---

1 percuti *Veg.*: *quod praefero, cf. l. 11* ‖ 2 hee ‖ 3 *Veg. I 25,6* ‖ 7 articulo ‖ 10 sagitte ‖ 11 percutti ‖ 13 sangwī ‖ 14 duritia scitare ‖ 18 positis = interpositis, *cf. p. 9,28* ‖ 19 quam: qua — qua = et — et *B* ‖ 21 geminus ‖ 22 geminorum | insinuato *W* ‖ 24 hee ‖ 26 *Veg. I 26* ‖ 27 uasē ‖ 28 strema

tegit, scalpello circumgyrabis, ut separes solum a cornu ungulae, ita ut a*d* vivum adaperias, et circumcisorium subicies a media ungula inter unguem et solum. quae 23
scalpello separasti, ita subpremes, ut solum se ab ungula levet. cum bene elimpidaveri*s*, statim solves linum, quod in suffraginem ligaveris: sine sanguinis decursione fieri. ex qu*o a cal*caneo invenies venas fluere. quod sale suffricabis, postmodum aceto et oleo, et linteolis calc*ia*turam bene facies, diligenter fasciabis, curcuba calciare curabis. huiusmodi autem cura numquam nisi per singulos pedes curabis propter ferburam. cum coeperint in illo pede fortius calcare, qui curatus est, tunc elidere et simili modo alterum pedem curabis. quo vulnere inter alterius curabis. sic sanum fiet.

VII Quibuscunque cretia*tio* in pedibus, sicut supra 24
dixi, permanserit, et instremmare eum volueris, semissabis eum hoc modo. compones ungulam ad pressum, sicut superius dixi, et contra vena ab interiori parte ab ungula semisse tollis, aperies contra venam ad vivum, ut possit sanguis acontidiare de ungula. simili modo curabis, sicut superius dixi. observabis, ut simili modo singulos pedes cures, ut possit se portare. hi plane | semissantur, 106r a
non eliduntur.

VIII Opistotonis et qui morbo subrenali prensi fuerint 25
vel vulsicis et his, quibus venter facile dolet, de coda sanguis mittitur, melius aut*em* de visceribus propter eiusmodi causae sanguis detrahitur. de coda cui aut*em* detrahere volueris, sic facies. erige codam ad lumbos versus et resupinabis quatuor digitis ab ano positis, ubi pilus non est. battes de tabella aliqua *b*elle ponderosa diu, usque quo vena se demonstret et in media divisura

---

2 ad *Veg.*: a ‖ 5 elimpidaverit ‖ 7 quae | adcaneo: de calcaneo *Veg.* ‖ 8 calcaturam ‖ 9 curcuba: spartea *Veg.* ‖ 11 ferburam = fervorem ‖ 15 *Veg. ibidem* | cretiatici ‖ 16 instremare ‖ 17 adpressum ⟨vivum⟩ *W* ‖ 24 *Veg. I 27* ‖ 25 vulsicis = vulsis ‖ 26 aut ‖ 27 aut ‖ 30 battes = battues | velle: *corr. W*

codae, sicut supra, IIII digitis longe ab anu sagitta percuties. si bene percusseris, acontidiabit vena. post decursionem fasciola alligabis. de visceribus cum mittere voles aut de inguina, dextra sinistra in singula femora eminentes venas medio femore sagitta percutiuntur, sicut in brachiolis. post decursionem sanguinis cretam imponis.

26 IX Si laccae in cambis fuerint aut aliqui dolor coxae vel gambae, sub gambas sanguis detrahitur. sunt enim venae a visceribus descendentes, pertranseunt per latera gambae, ab interiori parte descendent inferius quam gamba. supra crus ab interiori parte percutiuntur traverse securi, celte vel flebotomo. post decursionem fasciatur. inferiores autem partes pedum, quascunque causas habuerint, simili modo sanguinis detractionem in eis facies, sicut in prioribus demonstravi.

27 X De ustione. in comparatione duarum valitudinum nihil dubium est ustionem tantummodo praestare posse partibus suis, si cui sanguinis detractio suis partibus praestat. sunt autem haec duo adiutoria principia similia similibus valetudinibus comparata, a quibus nunquam discedi potest. per sanguinis detractionem omnem stricturam causarum laxari manifestum est vel quaedam constringi. nunc etiam similiter omnis laxatio passionis
106r b ustione constringitur vel quorundam conligatio solvitur. |
28 non modica quaestio est intelligendi, qua ratione haec adiutoria, cum sint separata, utrimque facere possint. dicere sic incipiam. sanguinis detractio solummodo propter stricturam causarum laxandam fieri praecipitur. nunc etiam parabo et monstro. *cretiatici*, vulsici, morbidi, nefritici quando laxant valitudine, pati videntur in crura eorum. sanguinis emissio primum locum habet. haec ergo quaestio similis et in ustionem invenitur, cuius

---

1 agita ‖ 2 percusserit acontidiavit ‖ 3 committere ‖ 4 iguña | femore ‖ 7 *Veg. I 27, 4* | latte in campis ‖ 11 celle: *corr. B*, caute *vel* caudae *Veg.* ‖ 16 usione | valutudinum ‖ 19 ad intoria: *corr. B* | pn̂cı̂: principalia? ‖ 22 scripturam: *corr. M* ‖ 29 et eici.

quaestionis rationem demonstrare oportet. eiusmodi autem 29
valitudo laxa, sicut superius dixi, cui praecipitur sanguinis
detractionem fieri, epiploce dicitur: causa, in qua duorum
valitudinum praemixtio invenitur, ut per nimiam strictu-
ram rigoris beneficio corruptio sanguinis accedat. ex qua
corruptione necesse habent nervi infestare, unde totius
corporis spasmus nascitur. solet colligatio vel contractio
nervorum fieri. quae corruptio sanguinis, si abundare 30
coeperit, in quacunque parte corporis se derivaverit, eas
partes habeat necesse est vel corrumpat, ubi et morbidi
fiunt. ex qua alienatione soluti nervi sine viribus san-
guinis laxiores fiunt. eiusmodi autem causa epiploce
dicitur, cum sit †uaque laxa. in qua causa curanda
duplex adiutorium erit, quandoquidem, cum sit laxa,
stringere eam oportet. prior est autem in eadem causa 31
sanguinis detractio, per quam laxationem omnis corruptio
illa, quae fuerit in corpore, abstracta, corroboratio poterit
nervorum fieri. sit tamen cura plenius rationabiliter,
quae adhibetur post detractionem sanguinis. debet enim
quicunque et percurandi rationem scire. in eiusmodi enim
causa praemixta quaecunque valitudo ex duabus dominetur.
illam percurare oportet sua ratione. quae tamen laxatio,
si cura minus proficerit, ustione cauteris facta constrin-
gitur. quid ergo ustio praestare possit, demonstrabo. 32
multis enim generibus auxilia virium suarum conferet
muto animali veterino, quae genera quasi medicorum
remedia hominibus adhibere possint. multas etiam causas
aestimo per compendium etiam nunc ad terapeutas potius | 106ᵛ a
se sanare, cum sit quidem tanta vis, quae sufferri non
possit nisi a muto animali. ideoque utique separata
invenitur in medicina iumentorum frequenter adhiberi.
praestat enim haec: laxa stringit, inflata tenuat, umecta 33
exiccat, colligata solvit, carcinomata praecidet, veteres

---

10 habent ‖ 13 utraque? valitudine *M* ‖ 15 aut ‖ 18 si ‖ 26 multo | generi: *corr. B* ‖ 27 omnibus: *corr. B* | etiam: tamen *B* ‖ 28 compedium | terrapentas: = θεραπευτάς ‖ 32 in plata tenuatum et exiccat: *corr. Veg. I 28, 2* ‖ 33 cardunomata

dolores auferet, alienatas partes ex qualibet causa in suo statu revocat, supracrescentia aliqua extra naturam sublat*a* non patitur crescere, multa etiamnunc et confirmat. haec omnia inesse vitia .... quomodo quis credat ignem curare posse, dabitur exemplum: quomodo fieri possit, ut quae restringit et alligat, rursum solvat. curatur causa cauteris candentibus, quorum praeruptio capulis facta cutem praerumpat: nec plus enim in paupero loco, verum altius *urit* duritias, interdum et cancellat in divisiones, picturae
34 similes pinnis urendo formantur. ex qua ratione vitium concutitur, id est maturatur. ex quibus foraminibus ustionum *ca*loris beneficio dissolutum vitium exundat per humorem, vel nunc vitium nervorum vapuratur calore permotum ustionis. altius enim si penetraveris urendo, plus contrahis; si minus, iterum si feceris, excalefacis. ex qua vulnera ustionis dissoluta, per saniem aufertur
35 causa et dolor. quarum cicatrices claudere cum coeperint, plus stringunt firmioremque locum faciunt et insolubilem cutem. haec ergo ratio intelligitur posse stringere, adligare, confirmare, excalfacere. quae sunt ergo, quae vel solvi vel laxari debeant duritiam? marmora, aquatilia, *e*lomata, ossillaginis. haec sunt vitia, quae supra comissuras extra naturales formationes corporis nata excrescunt. quae cum creverint, incommodando perdurant et alligando impediunt ergo gressum ambulationis per colligationem
36 commissurarum. haec ergo causa solvitur. vitia emendabuntur *per* puncta supra noda excrescentia, ita ut ipsae duritiae cauteriis penetrentur [pro modo altitiae], et circumvallatum per circuitum punctis pro modo altitiae. illa
106^{v} b enim ustio incipit perrumpendo dissolvere | nodos et laxari duritias. consumit enim vitium et nascentium et inminentium vitiorum semina, radices urendo extinguendo

---

1 auferret ‖ 2 sublatam ‖ 4 *in lacuna suppleo* praecipiuntur quae ita curari debeant ‖ 9 urit *suppl. B* ‖ 11 concuttitur: concoquitur *melius Veg.* ‖ 12 coloris beneficium ‖ 18 firmorem quae ‖ 22 ylomata: = ἡλώματα *i. e.* ἕλοι ‖ 26 vitio ‖ 27 per *addidi* ‖ 32 extiguendo

tollit. similiter et ossilaginem urendo auferet. omnis 37
ergo compago colligationis corrupta solvitur, cuius et dolor per saniem ludendo aufertur. quare solvitur, id est laxatur [XI] cinesis commissurarum, et incipiet rectius ambulare et agilius. verum est ergo et ustionem dissolvere posse. adeo veteres auctores exemplum demonstrant, qui praecipiunt fracturam nunquam debere uri. usta enim dicunt solvi ea connodatione fracturae. observabimus ergo fracturam nunquam urere.

XII Qua ratione singula vitia inuri debent, primum 38
demonstro. ustio autem *a capite* debet fieri a cervice pro virgas longas secus scapulas, puncta inter virgas usque ad lumbos. caput enim principale est inter omnia membra corporis. quod cum non continetur a morbo, nullum periculum patitur iumentum. similiter et posteriora loca oportebit inuri. *rieni* enim se morbus abstrahit, qui adpellatur nefrites, latine subrenalis. nefrites erit hic, qui signa haec adfert. protrahit posteriores pedes et strepitum de interioribus reddet, et cum prodire incipit, impingit se de pariete in parietem. et hunc inurimus 39
per totos lumbos usque ad vertebulum lumborum, et vesicae puncta recta non plus 24 *al*ternis dorsis digitos tres, ordines tres facientes, ab aliis alio distantes, in altitudinem digitis tribus. et ipsa vitia, quae uri debent, parapresmata appellantur. quae fiunt *in* concava articulorum, quas melcerides appellant. et haec ipsa adures, si molliora et nova. cum induruerit . . . haec rationi non plus altitudinem eorum, ideoque ipsa loca exilia sunt et gra-

---

3 eluendo *B* ‖ 11 a capite *vel* ad caput *B*: accipiet ‖ 12 virga ‖ 16 rieni *suppl. Lommatzsch* | morbos ‖ 17 — p. 16, 20 *redeunt infra 464—466, quae melius aetatem tulerunt, cf. Veg. I 8* ‖ 21 totus | vertebulum = vertebrum ‖ 22 a la ternis dossis: *corr. infra* ‖ 23 in altitudinem: latitudine *infra* ‖ 25 in *addidi*: in concavis *infra* | articulorum: testiculorum *infra* ‖ 26 melliceridas *infra* | hoc ‖ 27 *exciderunt hae duae lineae, cf. infra 466:* cum induraverint et veteruerint, in totum non sunt tangenda. nam plantas et genua urentes hanc rationem ‖ 28 ideo quia *infra*

40 cilia et nervosa. cum quando enim iumentum ex via aut ex *sarcina* ductionis laboraverit, naturale habens tenue corium, dum in quod maxime frequenter facit offensus, dolorem accipiet. et inde in *clo*diginem p*er* aliquod tempus . . .
107r a et per negligentiam increscat lapsus|que ceciderit. in eo offendat os. *ra*rum quoque intervallum fiat eodem, et plantae laborant ex labore viarum, ut ex sarcinae ductione. inde enim contingit dolorem fieri. qui sunt in plantis
41 nervi laborant, passi protinus intumescunt. maxime eis contingit, qui propens*i*oribus et laxae aetatis sunt. in quibus magis ustionem maxime fieri non debet. quibus huius morbi vitium se profundit in plantis, quae parapresmata appellantur, aut quod vitio facto in genuis, non debebit uri. similiter quae sunt *in concavis articulorum, inuri non debent.* contingit enim contractionem fieri. *quod peccant facientes.* non enim potest deducere, sed fit claudus, si ustus fuerit.

42 farcimina. sunt autem per se vitia in corpore similia furunculis, quae collectione foris faciunt, quae rumpunt. *sed et haec non debent uri.*

XIII Si cui iumento in ipso folliculo verrucae natae fuerint vel quoquo loco in corpore, sic curabis. primo lino ipsam verrugam ligabis, deinde causticum crudum imponis vel ferramento praecidis, cauterio adures. sic sanum fiet.

43 XIV Si quod iumentum coxa misera habuerit, sic curato. sanguinem mittito a visceribus, excipito in vaso,

---

2 arenio ‖ 3 offensum *infra* ‖ 4 dodiginem parali quod | *num supplendum* incidat? et in⟨ci⟩det *B* | inde claudicat per aliquod temporis et per negligentiam crescat aut lapsus ceciderit *infra* ‖ 5 lapsus quae: ⟨aut⟩ lapsus [quae] *B* ‖ 6 rarum *infra*: suorum | *fortasse pro* os *scribendum est* ossum *vel* ossu, *cum infra legatur* o͞s (*sic*), *quod vulgo* omnes *significat* | intervallum faciat *infra* ‖ 7 ut: aut *infra* ‖ 10 propensoribus: *sc.* plantis ‖ 14 *sq.* in — debent *supplet infra 468* ‖ 15 contractionem *infra*: contra rationem ‖ 16 quod peccant facientes *indidem* ‖ 17 *etiam haec truncata sunt, cf. infra* ‖ 20 *prompsi ex 468* ‖ 21 *infra 682 et Veg. V 16* ‖ 26 *Veg. V 17*

commiscito sulfur, nitrium, feclam, *b*aca*s* la*u*ri. adversus pilum perfricabis per triduum, aquam vervenaciam ut*c*ris ter in die per dies VI. quotiens *cal*ciabis illum pedem, qui sanus est, soliam ferream suppones et turminem. Nam ideo supponitur, ut illam partem, quae misera est, ungulam planam possit ponere. in quam sincrismam, quae *s. s.* est, uteris. si sol fuerit, perungues et perfr*i*gas ne **44** *minu*s quam hora. si hoc non proficerit, contra coxae commissuram 4^{or} foraminibus cutem pert*u*ndes et pannos *ex* aceto et oleo per cutem traicies. hoc per triduo traumatico linitos pannos per dies numero IX per ea foramina traicies. interdum curabis, ut calda verbenacia ante cura uteris et sic lemniscos subicies. XL° quoque die lemniscos educere curabis et increta*s* locum, ut cutis ad pulpas adhaerere possit. cum cicatrices *c*luserint, caustícum imponis. sanum fiet. | **107^{r}b**

XV Iumentum coxam si eiecerit aut convolserit, sic **45** curato. deducito coxa tanquam armum, sicut superius. haec curationes simili ratione curantur.

XVI Si quod iumentum coxam fregerit aut acrocolefia aut supragambam, de his pa*r*tibus, quoquo loco fractura fregerit, curari scias non posse, quia alligatura capere non potest.

XVII Si iumento natae fuerint lactosae in cambis, **46** haec signa erunt. dextra sinistra quomodo v*e*ssicas *cutis* ostendet. si*c* curabis, sicut f*l*emina in genuis, sicut supra est. aliam curationem sic adhibes. lentem, quae supra aqua nascitur, colligito, contundito et ab axungia vetere

---

1 uacalari: *corr. Veg.* ‖ 2 utris ‖ 3 adciabis: fasciabis? | clauco (clavo *B*) ferreo vel si defuerit spartea calceabis, cui rotulam ligneam subicies et addita fasciola diligentissime colligabis *Veg.* ‖ 4 soliam = soleam | turminem: tomiceam *L* ‖ 7 s. s *addidi* | perfregas ‖ 8 nimis ‖ 9 pertendes: *corr. Veg.* ‖ 10 ex *Veg.* et ‖ 13 undecimo *Veg.* ‖ 15 eluserint: clauserint *Veg.* ‖ 17 *Veg. V 17, 4 et infra 692* ‖ 20 *Veg. V 19 fin. et III 47, 1* ‖ acrocole fiat ‖ 21 pastibus ‖ 24 *Veg. V 18* | lactosae = laccae ‖ 25 vis siccas sic ostendet: ad similitudinem vesicae inflabitur cutis *Veg.* ‖ 26 si: *corr. B* | femina

[et] alligato, lasar et acetum admisceto et cambam alligato et diligenter cura.

47 XVIII Si iumentum cambam percussam habuerit et tumorem concitaverit, sic curabis. cretam Cimoleam et rubricam ex aceto macerabis et cambam oblinito. si quod iumentum cambosum factum fuerit, sic recens est eius remedium. sanguinem emittito de tibia, continuo lanam succidam ligabis circum cambam. cave ne eam fomentes. talis enim curatio sic curatur. cave ne illam cauteries. malagma *ut*eris cruda, quae infra scripta est. tertio quoque die solvis. cum tibi videbitur ambulatio recta esse, causticum induces. sanum fiet.

48 XIX Si quod iumentum camba laxaverit aut articulos, non alias curabis, sicut superius est. si quod iumentum *aquat*ilia habuerit infra cambam, quae fregerit, sic curabis, quemadmodum in prioribus demonstravi.

XX Si quod iumentum aquatilia habuerit in articulis, haec remedia erunt. feclam conspargito et salem dimidiam et lanam succidam ex aceto alligato, tertio die solvito et calda foveto. curato ex melle coctam farinam ordeaceam et lini semen contundito *et* fenugraecum, omnia in vaso coquito, bis in die fumentato et malagma cruda alligato.

49 XXI Si quod iumentum ab onere percussum nervos praeciderit, simili ratione curabis, sicut in prioribus pedibus demonstravi.

XXII Si quod iumentum scaurum factum fuerit, sic
107v a curabis |, quemadmodum supra scriptum est et docui. scias tamen posteriores pedes facilius curari posse, non priores.

XXIII Si iumentum rota insecuta fuerit, recens lana succida imponito ex aceto et oleo, alligato per triduo, postero die ficum duplicem et nitrium conterito, una

---

1 levigato *B* ‖ 3 *Veg. V 18 fin.* ‖ 5 lubricam ‖ 7 *Veg. V 19* ‖ 9 in tali curatione contrarium est *Veg.* ‖ 10 veteris ‖ 15 ilia ‖ 17 *infra 607*; *Veg. III 49, 2* ‖ 21 et *addidi* ‖ 24 omere: vomere *L* ‖ 25 pedibus *dativus, an* de pedibus? ‖ 30 *Veg. V 20* | insecta *L*

permixto et imponito, tertio die solvito et renovato. si nihil proficerit, malagma ex *te*trafarmac*um* imponito per triduum. si nihil profecerit, imponito malagma *me*liac*inum* eodem modo, usque dum sanum fiat.

XXIV Si aquatilia fuerint in *ar*ticulis aut in cambis. **50** quae minime ferro frigido tetigeris. est enim periculum, ne abundantia humoris pereat iumentum. sed uteris scarif*a*tione et sanguinis detractione, lanis calidissimis, aceto qua*m* optimo, sale tusum et oleum *vel* axungia per dies V, deinde *lig*amentis, ut superius praeceptum [est] habes. deinde uteris liparam ibisco, [habes] genestam ex axungia saepe contusa. genesta et malagma cruda si minus est, ut superius habes praeceptum. si ea curatione non fuerit explicata, utere caustico ferventissimo, quod habeat ustionem genus. si minus, urito, ut profuerit quis locus; usta, sicut superius habes, curato.

XXV Si reuma pedum *habent.* reumatici autem pedes **51** aut ventosi nunquam tangendi sunt ferro, ampliabit enim in eis derivatio et maior e*st* in pedibus inflatio. sed in novitate magis urenda sunt haec vitia et super venas propter adustionem horum vitiorum. haec enim causa in totum auferri non potest. quibus et venae intercidendae et travertendae erunt. hoc quidem sine repromissione sinceritatis censeo.

XXVI De impetigine, id est licenas. impetigo, quae **52** nascitur plerumque magis in pedibus a*rticul*orum locis necessariis. est enim genus vulneris, qui sibi nascantur locis commissuralibus vel media camba incontra vel post genu super nervos vel incontra supra coronam in *b*ase. quod fit vulnus ragadio simile, quod | difficiliter sanatur, 107^{v} b

---

1 permixto = permisceto ‖ 2 extra farmacem ‖ 3 iliacen: *corr. Veg.* ‖ 5 *Veg. III 49* | auriculis: *corr. Veg.* ‖ 8 scarificione ‖ 9 qua | vel *add. Veg.* ‖ 10 vibamentis: conliganda sunt *Veg.* | est: *del. B* ‖ 13 ⟨urito⟩, ut? ‖ 17 *Veg. III 50* | habent *post* pedes *collocatum* ‖ 18 ampliavit ‖ 19 maiore: *suppl. B* ‖ 25 *Veg. III 51* | lycenas: = λειχῆνας ‖ 26 asinorum: *corr. Veg.* ‖ 29 vase ‖ 30 *i. e.* ῥαγαδίῳ

quod inde *ac*ternam vocant. hoc autem vulnus est discolum. impetigo quod appellatur. quod curatur *s*talticis rebus vel stipticis vel ustione non sine alligatura et malagmatibus catuloticis. hac ratione curatae impetigines sanae fieri possunt.

53 XXVII De uligines, quae nascuntur in pedibus, cruribus et pectore *u*nguinibusque, quod quid*a*m et dulcidines vocant. quod nascitur non absimil*e* scabie. quod cum coeperit pedibus se id vitium diffundere, exulcerat totos pedes et leprosos facit cum quadam aspredine ex nimia prurigin*e*. ex qua re sibi iumenta pedes corrodant vel alternis pedibus se sibi confricando vulnerent.

54 quod est genus reumae suffusionis, quod vitium acres humores inferent. quod curatur per detractionem sanguinis et [in] medicamentis metasincriticis et purgatione ex cucumeris *s*ilvaticae radice et nitrio. medicament*a* autem ad huiusmodi curam in dinamidiis demonstrantur. ex qua re curatum iumentum sanum fieri potest.

55 XXVIII Si iumentum morbum renalem temptaverit, sic eum intelliges. pedes interiores subtrahet. sanguinem ei de i*n*guina detrahes et ipsum sanguinem sale et oleo permisces et renes eius perunges. et potionabis eum sic. herbam hel*i*otrophiam d. I, euforbium d. I, piperis grana IX, manna turis d. I, per triduo dabis ex loteo virginis per triduum eminas singulas. sic sanum fiet.

LIBER II.

56 1 de capitis fractura
2 de auricula radice
3 de auriculae radice

---

1 indodeternam | *i. e.* *δύσκολον* = *δυσούλωτον*, *cf.* catuloticis *l. 4* ‖ 2 sialticis ‖ 6 *Veg. III 52* ‖ 7 inguinibus quae | quidem | 8 absimiles ‖ 11 pruriginem ‖ 15 in *del. L* | meta esincriticis ‖ 16 salvaticae | medicamento ‖ 17 in dinamidiis: *infra 814?* ‖ 20 interiores: posteriores *infra 479* ‖ 21 iguina ‖ 23 helotrophiam ‖ 24 loteo = lotio ‖ 25 *subscriptum* Chironis Centauri liber primus explicit Incipit liber 2us

4 de triciasi oculorum | 108r a
5 de suffusione oculi
6 de platocoriasin
7 de lunatico oculo
8 de stafyloma oculi
9 de myiocefalio in oculo
10 de unguine oculi
11 de incomatio in oculo
12 de centro oculi
13 de strumis
14 de glandulis
15 de pullaribus
16 de fistula maxillae
17 de fistula
18 de oncomate
19 de bubonacio
20 de suffusione
21 de venulis
22 de marmore in genibus
23 de mallonibus in genibus
.. ..
qui continet chirurgiam totius corporis.

I Chirurgia est, quodcunque in corpore natum manu 57
ferro vel cauterio curare oportet. quae nisi ferro vel cauterio curentur, aliter curari non possent. primo ergo demonstrem omnem curam capitis. quodcunque iumentum in capite ossum quoquo loco fregerit vel nudaverit, sollicite curabis cataplasmaticis oleaticis, magis humore, rarenter lavatione. stillicidium humoris in casus his locis nervis vel cerebro penetret, magnum impetum et periculum facit. nec in primo acris medicamentis sed magis melle curato. cum maturum erit, cura ossa temptato, 58

1 tricias: = τριχίασις ‖ 5 estafyloma ‖ 6 miocefalio ‖ 7 igwine ‖ 16 bubo nativo: *corr. infra 100* ‖ 22 *Veg. III 13* ‖ 23 ferre ‖ 27 cataplasmatis? ‖ 28 labatione | in casus = incidens *B* ‖ 29 penetret: si *supplendum, quod Chiron saepe omittit in protasi*

mobilia tollito. sed bene matura si iam sibi laxaverint, tunc ea educito, et astulas aspras, quoquo loco cecidit os, succisorio radito per xisteras. si ubicunque spilosis facta fuerit, tam diu radito cottidie, donec sanguis per ossum respondat. ita concarnat. nam nunquam cludit,
108[r]b **59** si non raseris. | *solet* fistula fieri maxime ossosis et commissuralibus locis. scias, quod, si fistula eo loco facta fuerit, incipiet vulnus pusillum incurabile esse, ex quo humor multus effluet, non sanies, sed liquidus magis. eam sic curato. vaporato diebus V vel quousque maior foramen vulneris fiat. deinde subicito collirium fistularem et munito ad caput diligenter, tertio die solvito vel 4to, vel si fistula ceciderit, traumatico curabis, donec sanies
60 spissa et non multum in eo loco inveniatur. cum iam limpidum videris, curato vulnus anapleromaticis medicamentis. vel si longum iter vulneris fuerit, collirium facito ex melle et ervi polline et thus masculum decoquito et subicito per dies V. inde cottidie curato ita [ut vita] ut deprimas eas partes vulneris, ut cohaereant. ita facito per dies plures, donec sanum fiat.

61 II Si quod iumentum a radice auricula aliqua vi contunderit et collectionem fecerit, matura causa scalpello secato et sinito *pus fluere*. deinde lemniscum ex aceto acro et oleo subigito per triduo, 4to die traumatico curabis, donec sana fiet. si cartilaginem vexaverint et ex eadem causa, sanum fiet.

62 III Si quod iumentum e radice auriculae vel ad commissuram et tumorem durum et grandem fecerit, sic curato. cataplasma imponito fenugraeci et lini seminis et tritici pollinem, donec maturescat collectio. deinde scalpello secato, ita ut interius foras spectet. curato mero

---

1 mobili manu *Veg.* ‖ 3 siccis orio | spilosis = *ψίλωσις* ‖ 5 ludit: clauditur *Veg.* ‖ 6 solet *Veg.*: locis ‖ 12 munitam ‖ 15 lipidum | ano pleromaticis ‖ 16 inter: *corr. L* ‖ 19 *dittographiam delevi* | coereant ‖ 21 *Veg. III 14* ‖ 23 pus fluere *Veg.*: post pulvere | lemnas cum ‖ 25 sana: *sc.* auricula

et oleo et sale mixto, lemniscum satiatum subigito, curato per triduo, donec fervor et tumor desinat. deinde percurato, sicut supra. sanum fiet. difficiliter quidem **63** *haec* loca sanantur et tarde, cito enim his locis fistu*l*ae nascuntur. quod si supra scriptis rebus ex causa sana non fuerint, urito, cauteriis puncta interponito et vicinas partes urito, ita ut cutem et causam ulterius praerumpas. curato, quomodo oportet | causa curari. sic sanum fiet. 108^{v} a

IV Quodcunque iumentum in oculis tri*ch*iasim patietur, **64** id est, ut palpebra eius superiora ulterius cilia infertent, sic eum curato. sub ipsum palpebrum intus scalpello plaga*m* directam das secus ipsos pilos, ut palpebrum foris versus laxes. deinde ut foris versus iuxta ipsum palpebrum et superius forficibus fasciolum praecides per longum ad diastimam oculi. deinde et fibulas impones et constringes palpebrum foris versus, quomodo tibi aequalem visum fuerit, ut ambo oculi sine deformitate sint. mero **65** et oleo motaria satiabis et super in causa imponis et spongiola satiato imposita, fasciabis oculum per dies V, deinde solves. collirio intus oculum curabis, defor*is autem* tetrafarmaco. fibulas non rumpes, nisi iam glutinabit et cicatrix esse coeperit. praeruptis quoque fibulis curabis per dies 4^{or}, ita ut caro non crescat propter deformitatem. sanum fiet. aliter eadem causa sic curato, **66** ut forficibus toto crista palpebri auferas. hoc quidem evenire solet, ut per uncinum pist*i*lli deiunge*n*s iumentum palpebrum, praerumpat et praependat ipsum palpebrum. similiter forficabis praecisum, posca fumenta oculum in praesente. et si fibulis figas, velocius cum sanguine glutinat. ideo autem posca fumentatur propter sanguinis fluxum,

---

4 haec *M*: et | ficturae ‖ 9 *Veg. III 15* | striglias impatietur ‖ 10 infestent?: pili aliam palpebram urentes lacrimas moveant *Veg.* ‖ 12 plaga ‖ 16 tybiae qualem: naturalem *Veg.* ‖ 17 difformitate ‖ 18 mortaria ‖ 20 deforis vero *Veg.*: deformat ‖ 26 pistuli: *chirurgi instrumentum quoddam*: pisculi *M* | deiunges: *corr. B* (= si deiungis) | partem, quae prominet ad mensuram naturae, forficibus amputent *Veg.*

et collirio cottidianis diebus adhibito persanatur palpebrum. tamen *et* triciasis verissime curatur superiori demonstratione.

67 V Si quod iumentum oculis suffuderit. prius est suffusionis genera demonstrare, quae sunt, deinde curam. sunt autem genera suffusionis numero tria: platocoriasis, *y*pochyma et suffusione praesens ab epiforeton e rationem capitis, quae cognoscitur sic. oculi suffusi fiunt *et* turbolenti quasi sulphores vel sanguines, ali *v*ero tensis oculis
68 non vident. haec quidem suffusio curatur sic. sanguinis
108^{v} b detractionem facis de | temporibus et uteris aqua calda, radices feniculi decoctas cottidie et collirium inungebis ababalsamu, quem ad suffusionem clauco*m*ae in dinamidia positum habes. sic sanum fiet. platocoriasis est, quae contingit a furia vel a so*llicitudo* itineris. quem cum passi sunt, et non est eis permissum currere, furiet nimia caloris beneficio, diffundit se pupilla (core quae dicitur) et fit platocoriasis, id est dila*ta*tio pupillae, et perdet visum luminis per diffusionem suam.

69 VI *In albumine* in pupilla luminis nascendi origo servatur. qu*ae* cum diffusa est, recolligere non potest nec claritatem luminis habere nunquam potest; ut o*vi* vitellus diffusus et corruptus omnem nitorem et compositionem *a*mittens recomponere se non potest nec similari sibi non potest. sic et platocoriasis cum facta fuerit, curari non potest. quod intelligitur sic. non videt et tensis oculis erit et colore integro sine nullo humore aliquo interius obstante, sed limpidi oculi tanquam sani. sed respiciens interius in oculo quasi livore diffusum intelligis bilem. quod magis sic intelligitur, dum in ipso oculo

---

2 attriciasis ‖ 4 *Veg. III 16* | prius et ‖ 6 *sq.* platochoria sisipuchima: *i. e.* πλατυκορίασις ὑπόχυμα: στενοκορίασις πλατυκορίασις ὑποκορίασις *distinguit Veg.* ‖ 7 ephiforetone: *i. e.* ἐπιφορά ‖ 8 et *addidi* ‖ 9 *i. e.* sulphurei vel sanguinei | a libero ‖ 13 ababalsamu = ὀποβαλσάμου | clauconiae | dinamidia: *infra 796 sqq*? ‖ 15 sollicitudo *Veg.*: sonitu; sonio *B*, ‖ 17 chore ‖ 18 dilatio ‖ 20 in albumine *ego*: malui enim ‖ 21 servaturque ‖ 22 ut ovi *Veg.*: uto *sic* ‖ 24 admittens ‖ 29 *sq.* intelligibilem

imaginem figurae tuae quomodo in speculo, ut videri solet in oculo, non videtur. inde intelliges platocoriasin esse. et haec quidem suffusio dicitur ypo*ch*ima. quae **70** nascitur ab humore capitis. primum in uno oculo se diffundit. quod sic intelliges. lacrimosum oculum faciet *et* nebulosum, quasi assidue fricet, et extumidior fit [et] interdum, rursum cum perfrixit. similiter in recenti videt oculo, sed non tam claro. quod cum intellexerit, sanguinem eis detrahet desub oculo vel de ipsa parte temporum. et uteris fomentis ex feniculi radice et ruta decocta, inunges collirium oppoponace, thus et obobalsamatum, ut multum delacrimet, vel abusus siccum adsidue *inun*gues. solent enim ex hac diligentia sani fieri et carere suf- **71** fusionem. rarenter quidem sani fiunt, sed et uruntur eis venae temporales. novam tamen clauco*m*am sic intelliges: | 109r a in oculo primo super ips*am* pupillae diffusionem vitreo similem cum candore leve natam. haec quidem nova est, sed non videt. cum iam coeperit veterescere et matura fieri, colliget se et spissat et fit cauculo similis, contra ipsa pupilla obstat, praecludit visum luminis. haec ipsa suffusio ypo*ch*ima vocatur. quae posita est post ipsa **72** et duas tunicas superiores, ceratoiden et ragoiden, interius sedet super ara*ch*noidem, non tangit pupilla. quare et curari potest per paracentesin. haec ipsa quidem ypochima tribus generibus se ostendet. est auroso colore: haec curari non potest. est candida, gipsodes quae dicitur: et haec ipsa curari non potest. est et spissa colore oleagineo *muc*co similis: curabilis est haec. quam **73** ab ipso colore supra scripto intelligens eam maturam esse, suffricas oculum plana manu et permittito aperiat

---

2 platocoriasī *sic* ‖ 3 yphocimma ‖ 6 et *addidi* ‖ 7 interdum: interclusus *L* | perfrixit = perfricuit ‖ 8 intellexerit: *sc.* mulomedicus, *praefero vero* intellexeris *et* detrahes ‖ 12 abysus ab: ysopus *B* | igues: tingues *B* ‖ 15 clauconiam ‖ 16 ipsarum ‖ 19 cauculo = calculo ‖ 21 yphoima ‖ 22 tuniacas | tragoiden: = ῥαγοειδῆ | 23 sed et super aratro idem ‖ 25 yphoima | *Veg. III 17* ‖ 27 et et ‖ 28 muco *Veg.*: in veco *sic* ‖ 29 intelliges: *corr. B*

oculum. si videris eam moveri quasi de latere leviter et colligere, scies eam posse iam pungi. quem sic curabis. abstineto iumentum ante pridie quam plurime ab aqua, et elidito eum *in loco molli*. facito caput eius super cervicale bene componatur; oculum illius aperias ex duobus tyflodiplangistris vel per obtalmostatum si habueris. fac, ut oculus eius patens cludere se non possit.

74 deinde paracentesim pungito in ipso albumine, [pungito in ipso], quod est ab ipsa fronte, et subigito ulterius paracenteterium, ita ut inter tunicas subicias inter ragoiden; videto, ne pupillam tangas. susu enim haec ypochyma posita est, quam capulo paracenteteri depremes diossum versus ad palpebrum versus inferiorem subtiliter, ne quit ulterius laedas. si se commodaverit, cito paracenteterium noli eximere, nisi prius oculum clusum penicillo caldo diu vaporaveris. solet enim resalire loco

75 suo. quam rursus iterum repremito, donec se diossum commodet et non resaliat. quod si tardius se commodaverit nec non resaliat, cum videris pupillae claritatem sine ulla ypochima obstante, eximes paracenteterium

109r b [eximes] | et invenies eum videre. curabis sic. anacollima ex oleo roseo et ovi album, lanam satiabis et super oculum eius inpones et fasciabis. et facito, ipso die

76 ne manducet; et bibat tantum, si voluerit. altero die solvito et calda fumentato diu, deinde fenugraeci sucum in oculos suffundis et rursum anacollima similiter per triduum curato imponere. deinde postmodum solvito oculum, fenugraeci suco fumentato, ex melle inungito Attico, donec cicatrix oculo se confirmet. sic sanum fiet.

---

4 in loco molli elides *Veg.*: helidico eum ‖ 6 tyflogi plangistris vel per obtalmostatuens: *cf.* ὀφθαλμοστάτης *et infra 100* diplantistrode ‖ 7 oculos ‖ 8 *sq. dittographiam del. L* ‖ 10 pacentetrium | tragoyden ‖ 12 ypohyma | pacenteride premes ‖ 13 duossum: = deorsum ‖ 14 pacenterium ‖ 15 exuinere *sic* | poenicillo ‖ 16 calido *Veg.*: addo *sic* ‖ 17 deiussum ‖ 20 ypophima | pacenterium ‖ 25 adda ‖ 28 inungto (ī ugto) ‖ 29 oculos

VII Est et aliud vitium, quod sic contingere solet, 77
ut temporibus albiginem faciet et temporibus elimpidet. ex quo vitio crescenti oculum lunatico dixerunt. quod vitium curatur sic. per sanguinis detractionem de parte ipsa temporum, deinde per dies plures desub ipso oculo sanguinem copiosum detrahes et uras cottidie, fomen*ta*to calido et oculum inunges collirio acrissimo et termantico per plures dies, donec sanum fiat. si ex *h*ac re sanum fieri non potest, venas superiores in tempora *et* captato, ut illud tempore uras.

VIII Quodcunque iumentum in oculo staphylo*m*am 78
habuerit, incurabilis quidem causa est. sic eam curari oportet. desub oculo sanguinem ei detrahito et fumentabis *cald*a decocta cum radicibus feniculi et rutae. inunges cottidie collirium non valde acre. si vulneraveri*s* et deplanaveri*s*, ex suco fenugraeci fumentabis et inungebis collirio lene[rd], quod facit ad tunicas ruptas, donec se cicatrix cum planitia cludat. deinde uteris collirium acre per dies plures, donec quaecunque partes se aequare possint ad aequalitatem, ut sit oculus sine turpitudine. haec enim res difficiliter provenit.

IX Quodcunque iumentum oculum my*i*ocephalum 79
habuerit. quod sic cognoscitur. ipsa orbe nigredinis verruca fiet alta quasi muscae amplae caput, unde et my*i*ocephalum dictum est. quod curatur sic. acerrimo collirio nimis assidue inungebis ter aut quater diurnum, *cal*da fovebis. similiter si se coeperit | extenuare, se- 109ᵛa
queris eam curam, donec sanum fiat. quod si non profecerit et callositas ipsa permanserit, sic curabis. elides 80
iumentum et capillo claudes subtiliter eam verruculam,

---

1 *Veg. III 18* ‖ 2 temporibus: interdum *Veg.* | albiginem = albuginem ‖ 6 fomento ‖ 8 acre: hac ratione *Veg.* ‖ 9 sed: sic *B* | in temporibus . . . diligenter perquires et ibi inures, ut humor noxius possit arceri *Veg.* ‖ 11 *Veg. III 19* | staphyloniam ‖ 14 adda ‖ 15 vulneraverit ‖ 16 deplanaverit ‖ 17 leni *Veg.: quid in* rd *lateat, non expedivi*: leniore *M*, id quod *B* ‖ 22 myocephalum ‖ 25 myocephalum ‖ 27 adda

colligas, stringito et lacinias non longas *c* capillo remittes et anacollima curabis, oculum colligato cottidie, donec cadat. cum ceciderit, uteris fomentum ex fenugraeci suco et melle et aceto. inunges, si albamen fecerit, collirio acro. curabis. sanum fiet. alii dixerunt scalpello eam verruculam de oculo tolli debere. sed non recte fieri existimo. saepissime enim contingit ex hac re oculum posse perire. quare faciendum demonstro, sicut supra docui.

81 X Quodcunque iumentum in oculo [in] ung*ue*s nutrie*r*it, terrigia quae vocantur, sic curabis. si tamen orbem nigredinis non tetigerit, depone iumentum et oculum eius aperies, similiter quomodo claucoma pungenti, et acum suptus ipsum terrigium traicies cum lino tenuissimo et suspendes ipsum terrigium superius et scalpello decarnabis subtiliter. desuper ipsa cerato, ideo inprimis ab orbe nigredinis persequeris usque ad angulum oculi, tolles eum
82 scalpello. curabis sic. in l*e*nteolum . . . pusillum tenerum cum sale modico involutum intingues in aceto acro et in ipso angulo oculi, unde terrigium praecidisti, inpone pro ca*u*terium, ne rursum excrescat. cludes oculum et superinpones spongiam, cum pusca tepida colligabis, altero die solves et fumentas oculum calda simplici. inpones collirium per dies VII. sanum fiet.

83 XI Quodcunque iumentum in ipsa palpebra oculi vel secus angulum incomatium nutrierit, scalpello eum subtiliter tollito, ita ut integrum auferas cum suo folliculo; nam renascitur iterum. cum exemeris eam, fibulam impones, quomodo vulnus frequenter curare oportet. deinde sequentibus diebus post fibulas ruptas tetrafarmaco curato. sic sanum fiet. curato hunc, ut quodcunque in oculo contingerit vel suffusione vel albumentis, sic curabis.
4 oculum mero laves sic. in nares dextra sinistra ipsa

---

1 e *B*: et ‖ 2 addat: *corr. M* ‖ 9 inunges | nutrient: *corr. B* ‖ 10 terrigia = *πτερύγια* ‖ 12 clauconia ‖ 17 lenteolum = linteolum; *puto excidisse* olus ‖ 20 procalterium: *super* cal *superscr.* cau ‖ 25 incomacium = *ἐγκομμάτιον B* ‖ 30 *Veg. III 21*

callositate narum | intelliges: cavernae sunt subtiliter. 109ᵛb
per quod caverni foramen oculum lavari multi auctores dixerunt sic, ut fistula*m* gracil*em* vel *cicu*tam in hoc caverno naris, quem demonstravi, subiciat. rostrum mero impleat et per eam *cicu*tam sufflet, cum mero intro penetret. cum hoc feceris, statim invenies oculum lacrimari. ex quo intelliges eum foramen ad oculum pertinere. velocius proficiet, cui hoc factum fuerit.

XII Quodcunque iumentum sub oculo ipso centro ossi 85
percussum quodlibet ictus *t*umorem fecerit durum, callosum, ossilaginis similem. sic eum curato. deponito iumentum et aperito cutem scalpello, causam et os *suc*cisorio eam gumbulam cartilaginosa vel osso alta *cae*dito, ut deplanes, ut eum locum ad similitudinem alterius partis reddas. cum bene cecideri*s* et deplanaveris locum, aceto et oleo linteolis vel licinio madido eum locum comples et fasciabis. tertio die solvito et similiter cu- 86
rato per dies V, donec fervura desinat. deinde traumatico curato et catastaltico labraturam cutis consumito, donec se vulnus limpidet et aequet. quod si videri*s* ossum ipsum concarnare non posse, radito tam diu cottidie per xistera, donec sanguinet et concarnet. curato medicamentis congruentibus vulnus. sanum fiet. quod si post sanitatem ea causa excrescere coeperit, punct*is* cauteriis urito, usta curato. sanum fiet.

XIII Quodcunque iumentum strumas vel parotidas vel 87
scrophas habuerit, sic eum intelliges. tumor dextra sinistra ab auricula usque ad fauces grandis increscet, et recto capite erit et pr*aef*ocabitur simili modo ut ab strangu*lia*. sic eum curabis. primum cataplasmatibus et fomentis

---

3 sicut fistula gracie: tenuis fistula *Veg.* | cutitam: *corr. M* ‖ 4 subicias? ‖ 5 impleas? | utitam | suffles? ‖ 9 *Veg. III 22* ‖ 10 humorem: *corr. Veg.* ‖ 12 *sq.* os siccasorio ‖ 13 gumbulam = cumbulam *B*, gingivulam *falso Veg.* | caedito *Veg.*: dieto *sic* ‖ 15 ceciderit ‖ 19 libraturam *Veg.* ‖ 20 viderit ‖ 24 punctus ‖ 26 *Veg. III 23* ‖ 27 strophas ‖ 29 provocabitur: *corr. Veg.* | strangwiria

calidis uteris, aut cataplasma *ex* polline ordeaceo et resine aeronale cocta impones, donec resine collectionem faciat. et cum maturuerit, scalpello secato, ut pus exeat. curato aceto, sale et oleo. lemniscon subicito. et reliquis quoque diebus traumatico et medicamentis aptis curato, sed sollicite vulnus pateat. solet in eis locis fistula cito fieri.
110[r]a 88 quod si fistula facta fuerit, curabis, ut superius | demonstravi, *per* papyros et per collirium. si tamen parotidae vel strumae in callositate permanserint, urito punctis cauteris. usta curato et malagma imponito, quae est ex calce et axungia conposita, quam in dinamidiis habes. sanum fiet. similiter curabis et scrophas supra scriptas. utile est.

89 XIV Quodcunque iumentum glandulas habuerit. quae fiunt in pullitia. ex qua re solent iumenta et in morbum incidere. nascuntur haec inter maxillas et fauces. diossum versus fit tumor carnibus excrescens sine dolore. quem tumorem palpatum intelliges carnem intus esse. solent quidem haec †intus minuere perire. quod si *coe*perit
90 ita crescere, ut possit nocere, sic curato. deponito iumentum et scalpello vel sagitta intra medium aperito et excastrato eas subtiliter; eximito ita, ne venam aliquam tangas. cum exemeris glandulas, curato causam, ut superius demonstravi, aceto et oleo et medicamentis, et sanum fiet. alii vero dixerunt debere eas glandulas uri oportere. sed si pusillae fuerint, hac curatae sanae fient.

91 XV Pullaria nascitur pullis in prima calefactione dentionis, quod nascuntur inter maxillas similiter, ut superius dixi. fit tumor eo loco grandis et tensus cum

---

1 ex *Veg.*: et | ordeacea | rasine: *corr. Veg.* ‖ 2 eronale | 3 plus ‖ 4 lemniscos *Veg.* ‖ 8 per *addidi* | patidae ‖ 11 auxungia | in dinamidiis: *infra 891* ‖ 12 stropha ‖ 14 *Veg. III 24* ‖ 16 diosum ‖ 19 initiis minuendo *L*: inter initia (in initio *Par.*) perunctae picula et oleo perfricari solent vehementiusque manibus corrumpi et ita velut vanescendo sanari *Veg.* | sive perit ‖ 25 debere: cautere *L* ‖ 26 hac: *sc.* ratione; curatione *aut* ⟨cura⟩ curatae *B* ‖ 27 *Veg. III 25* ‖ 28 dentitio *Veg.*

dolore. quod si coeperit crescere et tumere et dolere, ex quo manducare vix possit, cataplasmabis eum, donec maturum faciat. deinde postmodum scalpello aperies et aceto et oleo curabis ordine, quomodo oportet. sanum fiet.

XVI Quodcunque iumentum in eo loco inter maxillas **92** fistulam fecerit, intro os in ulterius sub lingua fecerit et praerumperit ulterius os. per quam fistulam, cum bibet, aqua profluet. sic eam curato. papirum subicito ita, ut pars perexeat in os eius, lacinias interius lino ligatum, et exeat hoc lacinia iterum foras, et alteram partem papiri inferius foras similiter ligato. facito, ne papirus per colligationem nec hac nec illac exire possit. | triduo **110^{r} b** vel sic remittito, 4to die solvito et papirum eximito. tale collirium tam validum et longum similiter ut tardus **93** subiat nec exire possit, fasciabis locum, ita ut possit manducare. tertio die solvito os. si fistula ceciderit, curato traumatico diebus 4^{or}. deinde collirio ex melle et ervi pollinem decoctum subicies ad istam plenitudinem foraminis. deinde cephalico, id est anapleroticum in eo vulnere inpones per dies plures. sanum fiet.

XVII De fistula quoquo loco nata. primum quod **94** genus vulneris sit fistula. est autem vulnus, quod vulnus foramen pusillum habet et locum *cuniculi* instar habet. non sic dolet. quod vulnus semper humores liquidi profluentes non desinet. quod nascitur a nervo aut cartilagine aut ab ossum in alto vexatum, quod in se talia scabritia vel ex spurcitias habens non repurgaverit. ex qua causa humores interius nutriuntur et currentes et per vulnus et limositatem et callositatem totius vulneris in longum et in curtum faciunt. quae callositas facta coire **95**

---

5 *Veg. III 26* | quomodocunque *a librario scriptum esse videtur* ‖ 6 ligua | 8 ut pars eius in ore extet, quam lino diligenter ligabis, ne possit elabi; pars vero foris exeat, quae nihilominus constringenda est lino, ne cadat *Veg.* ‖ 9 [per]exeat? per ⟨fistulam⟩ exeat? | ligato ut? ‖ 14 tardus: artius *B* | collyriumque ad longitudinem et cavaturam vulneris ad arctum fistulae subicies, et ne forte labatur, fasciabis locum *Veg.* ‖ 16 solvit ‖ 20 *Veg. III 27* ‖ 23 cuniculi *suppl. L*

non potest. fit fistula. et quae callositas quoquo modo restaurata nisi auferatur, hoc vulnus coire non potest nec glutinare. cuius fistulae cura multis generibus demonstratur. alii vero scalpello resecari iubent, ut possit vulnus ampliari, et medicamentis acerrimis decarnari, et sic coire hoc vulnus, sic persanari dixerunt. sed non facile
96 ex hac re possunt fistulae curari. alii vero cauterio urere eam fistulam ulterius praecipiunt et vicinas partes eius punctis perrumpere cauterio, ut possit, quoquo modo radices miserit, dissol*vi*. et vulnere ampliato medicamentis stalticis sic curata sana fiet et fistula. melius aut*em* fistulae curantur quoquo loco papiro. haec enim ratio collirii nullum nervum nec commissuram vexare potest. quod cauterio vel scalpello facit causam vulneris, in
97 deteriora mittunt et periculum adferet. collirium autem omnem callositatem fistulae, radices eius de alto eximet,
110^{v}a at patidum vulnus facit, quantum volueris. quod | si ossum fuerit diossum vexatum, quod radere oportet, patens vulnus non impediat curam. quod si in alto spurcitia aliqua vulneris aut cartilago remanserit, rursum ex eo collirium pulver missum omnia vulnera limpidet et sanet. hanc ergo curam limpidat, et sana est et fistulas curat.

98 XVIII Oncomata, id est bubona, quas diotebuculas appellant, in corpore quae nascitur, id est tubera. quod genera sint *et* ex quo modo ista, scire oportet, et quomodo et quibus rebus curentur. sunt autem oncomata genera sex: *s*teatoma, atheroma, meliceris, sarcosis, an*curis*ma, *gangl*ion [et apostema]. steatom*a* est tuberum, quod in se adipem habent. meliceris est tuberum, in quo

4 alii enim scalpello resecari et aperiri iubent et syringotomio decarnari medicamentisque acerrimis consumi et sic postmodum vulnus ad cicatricem coire *Veg.* ‖ 10 dissolute ‖ 11 aut ‖ 16 exhimet ‖ 17 patidum = patulum ‖ 24 *Veg. III 30, cf. Galeni XIX 440 sq.* ‖ 26 het ‖ 28 theatoma | sarchosis analieris manglalion ‖ 29 *glossema delevi* | steatome ‖ 30 *sq.* in quo — tuberum *p. 33 l. 2 desunt apud Vegetium, ut puto, culpa librariorum*

invenitur humor liquidus, quasi fenugraeci sucus. sar- 99
cosis est tuberum, in quo caro inspissata quomodo in verrucis invenitur. aneurisma [est tuberum, in quo caro conspissata quomodo in verrucis invenitur. an-
5 eurisma] est tuberum, in quo sanguinis spirito cum dila*ta*tione venae, similis ut varex incurabilis. atherom*a* est tuberum, in quo invenitur farinosa glacies. *g*anglio*n* est, quod fit ex nervi duplicatione, similis tubero cum dolore inmobilis.

10 XIX Omnis curatio o*n*cumatum, id est bubonacium 100
haec erit. depones iumentum et contra locum causae aperies in longum dextra sinistra, ut medium fasciolum cutis pro magnitudinem semper tuberum remaneat. quodcunque iumentum adsidue suffundet, et curare voles, ne
15 nunquam suffundet, sic curabis. elid*i*to iumentum et in brachiolo venam extantem quo loco invenies, cutem contra se in directo venae ad duos digitos aperies et venam diplan*c*istrode inter nervos nimia subtilitate relevabis et alligabis sub *i*umenti ossum venam nervo, ita ut dia-
20 stima unius digiti in medio remaneat. et praecides ad 101
utriusque partes alligatura*e*, ne vena alligatura solvat medio unius digiti mensurae. auferes et reliquas partes et separatas colligatasqu*e* diligenter reli*n*ques et curabis vulnus, quomodo oportet. et sic alium similiter pedem
25 facies. curato observare, ne vena | colligata resolvatur, 110^{v} b
ne fluxu sanguinis periclitetur iumentum. quod si forte hoc evenerit, ut iam vena praecisa, sicut supra dixi, solvatur alligatura et fluxus sanguinis impetuose subsequatur, sic subvenies. venam ipsam longius quam praecisura 102
30 cum cute sarcolabida comprehendes, ita ut sanguis prae-

---

3 aneumtrisma ‖ 4 aneumtrisma ‖ 5 *fortasse* sanguis *traditum* | conspiratus (?) sanguis *Veg.*, *φλεβώδους ἀγγείου ἀνευρυσμὸς ἢ πνευματικῆς ὕλης παράσπορά Galen. XIX 441* ‖ 6 dilacione | atheromo ‖ 7 glacies: congeries *Veg.* | *sq.* sanglio inest quod: *corr. Veg.* ‖ 10 ocumatum ‖ 15 elido ‖ 16 braciolo ‖ 18 diplantistrode: typlodiplangistris *B*, *cf. supra 73* ‖ 19 subsumenti ‖ 21 a ligatura ‖ 23 quae: *corr. B* | reliques

cludatur, et relevabis a nervis sive suspendis in altum et secus sarcolabida acum traicies cum ipsam cutem ossum, ita ut totam venam praecingas. aciola nervis conligas et constringes, ita ut fluxum sanguinis praecidas. deinde religabis partes extremae venae secus ipsam *praeci-*
103 suram in aciola nervi, sicut supra dixi. cum venae colligaveris, ne resolvi possit, solves illam fibulam in cutem, quam colligaveras. emendabis periculum *in* emoroide. hoc ubique in omni loco venae praeruptae sic faciendum demonstro. superius autem in brachiolo venas intercisas, quomodo demonstravi, vulnerata nunquam suffundet iumentum, cui hoc factum fuerit.

104 XX Alii sic dixerunt fieri oportere, ne umquam suffundat propter emoroidas sanguinis. cum factum est in tempore, cicatrix constricta non patietur sanguinis transitum fieri in recenti. postmodum tenuat cicatrix venae et latior fiet *et* transitum sanguinis admittet. [et] quare haec cura non per longum tempus, non prodest. quae cura intercisionis venarum quoquo loco faciendum praecipio, ut superius demonstravi. illa enim cura venarum certa est.

105 quodcunque iumentum flemina in genibus habuerit, sic curabis. sagitta flemen effundes et lasar cum aceto, lanulam madidam in eas plagas subicies et spongia*m* cum posca A*f*ram et lasar super genua impones. tertio die solves et lanula eximes et curabis tetrafarmaco per dies numero V. sanum fiet. si fluxum humoris et clodi*g*o persequetur, cataplasmabis, donec humor et impetus et
106 clodigo desiniat. deinde fenugraecum coctum ex mero bene trito induces in panno et impones. vel si fluxus humoris non desinuerit, linteola et cortice mal*i* in se
111[r]a cocta teres et impones. | cum coeperit melius habere, malagma diacylon impones. sanum fiet.

---

2 cum: sub? ‖ 3 aciola = acu; *an* acicla = acicula? *B* ‖ 5 recisuram: *corr. L* ‖ 6 nervis *B* ‖ 8 memoroyde: = *αἱμοῤῥοΐδι* ‖ 17 et *prius supplevi, secundum del. B* ‖ 18 [non] prodest? ‖ 22 *Veg. III 48, 8*; *infra 590*; *Pelag. 193* ‖ 23 spongia ‖ 24 agram: *corr. infra* ‖ 26 clodico ‖ 30 male ‖ 32 dyacilon: = *διὰ χυλῶν*

XXI Alii dixerunt. flemen effusum sagitta in con- 107
tinentia causticum in genua impones. et in via praemittere debere et hac re sanari dixerunt, sic curari flemina. cauterio ciprino candenti duobus punctis contra genu ipsa tubercula fleminis praerumpere et flemen effundere. licinium tortum in crinicula cum axungia, aceto et oleo satiato, per ea foramina ustionis traicere lemniscum et curare cataplasma et fenugraeco, sicut supra dixi, ut nec ferbura desinat et saniam faciat. cum usta ceciderint et 108
genus et impetu tumoris siccaverit, eximes lemniscum et curabis medicamento vulneribus competen*ti*. hac re sana fient. alii dixerunt flemina in recenti sic curari posse. [si] farina a pistore iam infermentata cum sinopide et aceto et lasar, mixta omnia ut malagma in pannum ducta et inposita, flemen exugere dixerunt et sanari posse. alii pilas †marinas concarptas cum aceto et sale maceratas 109
et fleminibus impositas dixerunt flemen ex ea re dissugi *et* adsiccari posse. alii caldum imponere in genuis propter flemina. genus cataplasmabis, quod caldum in dinamidia monstratur. ob tamen caldum in flemina et aquatilia impositum sanari dixerunt. ego attamen curam superiorem facere beneficio et experimentum curae habeo. quam curam magis fleminibus adhiberi praecipio.

XXII Quodcunque iumentum marmur in genibus ha- 110
buerit. ex quo validius clodice*t* et genua flectere vix possit. post ustionis curam oportet et post fervuram malagma cu*p*ressina inponere et vulnera medicamento curare. hac re sani fiunt, ita ut sine dolore calce*t*. deformitas tamen et cinesis causae perauferri non potest. | 111^{r}b

XXIII Si mallone in genibus fecerit. quod fieri solet 111

---

1 sagittam ⟨inicies⟩ in? ‖ 3 ⟨alii⟩ dixerunt *B* ‖ 6 lucinium ‖ 8 ut nec: donec? *cf. supra 62; 86; infra 112* ‖ 10 ex impetu? ‖ 11 competentibus: *corr. B* ‖ 13 si *del. B* ‖ 16 pilas tamaricias? ‖ 17 redissugie ‖ 19 genus cataplasmatis *B* | dinamidia: *infra 914* ‖ 20 tramen caldum *B* ‖ 22 facere bene dico *B* ‖ 24 *Veg. III 48, 9* ‖ 25 clodice ‖ 27 cubresina ‖ 28 calces ‖ 29 ⟨sem⟩per *vel* ⟨sae⟩pe auferri *B*, per ⟨curationem⟩ *W* ‖ 30 *Veg. III 48, 10*

et *a* profluvio sanguinis aut a contusione genuorum. sic intelligis. ipsa genua contra extumi*dio*ra fient et tumor flactius erit et tractibilis sine dolore. ex quo nec clodice*t*. sed de ea causa si non in recentia auferatur, *melce*ridas faciet, et simili causa marmoris nutriuntur. sic eum curabis. aperies in *pedibus* dextra sinistra, similiter in
112 genibus, quomodo in flemina superius demonstravi. lemniscum traicies cum aceto et sale et oleo, supra cataplasma imponis, donec fervura desinat et saniem faciat. sequentibus autem diebus reumaticum docet cura. simili modo repurget, postmodum lemniscos eximito et malagma perductilem imponito et noli triduo solvere. tertio autem die solvito et rursum renovato. similiter facito, donec sanum fiat.

113 XXIV Quodcunque iumentum genua arcuaverit. quod fit a labore ponderum. ex qua causa valde claudicet laborans, dolori portari se non facile potest, ad manducandum se proinde subicit. sic eum curabis. urito decusatim genua incontra, puncta in se locis eminentibus interponito et latera dextra sinistra, qu*a* parte de retro nervos ne tetigeris. cum bene usseris, linito ab axungia veteri cocta. et supra lanam succidam cum aceto et oleo satiatam imponito et conligato fasciolis genua.

LIBER III.

114

1 de febribus
2 de coactionibus
3 de maleos
4 de organo ventris

---

1 ad ‖ 2 extumiora flent ‖ 3 flactius = flatius | tractabilis? | clodice ‖ 4 macidas: *intellego* μελιχηρίδας ‖ 6 genibus: in pedibus sive genibus *Veg.* ‖ 19 in se = simul, *i. e.* coniuncta *B* ‖ 20 ad latera? | quae ‖ 21 useris ‖ 23 *subscr.* Chironi centauri veteriniani de permixtis passionibus liber secundus explicit incipit liber tertius

5 de sincomate
6 de impressione sanguinis
7 de sanguinis molestatione
8 de sanguinis detractione
9 de quibuscunque valitudinibus
10 de capitis valitudine
11 de cerebro commoto
12 de capitis dolore
13 de capitis dolore
14 de capitis dolore
15 de capitis morbo
16 de capitis morbo
17 de distensione
18 de apioso
19 de insania
20 de insania
21 de insania
22 de insania
23 de insania | 111ᵛa

I. Si iumentum febricitare coeperit, signa erunt haec. **115** caput demissum habebit, quod adlevare a terra non potest, et oculis adopertis erit et labiis demissis, totius corporis confusio et gravitas insequitur, ut testiculi demissi, totumque corpus *ca*loribus repletum fervescit, ipsum quoque suspiramentum similiter fervens est et gravis, subnat*at* et statim genua subsultat. quod si educitur in ambulandum, deficit, similiter et sub iugo retro se magis conferet. et si coactus fuerit, tempus illum prodit subnatans toto corpore, proicit se subinde nec adversus volutare potest. haec sunt huius morbi sequentia **116**

---

3 molestione ‖ 20 *H 1 Veg. II 1 Pelag.* 33 ‖ 22 adopertis: *δυσδιανοίκτους*, apertis *Veg. falso* ‖ 23 ut = *ὁμοίως καί* | dimissi ‖ 24 adoribus: *corr. Veg.; minus placet* adoribus ‖ 26 subnatet statim: *suppl. B*; incessus nutans *Veg.* ‖ 29 *κλίνεται κατὰ πλάτος κυλίεσθαί τε οὐ δύναται*

signa, quae contingunt ex magno labore et frigore, cursu demissionum quadrupedum in certamine plerumque et ex perfrictionibus et ex sudoribus. aliquando tamen et ex cruditate contingunt, tunc cum herba nova inmoderationem sentiunt. tunc enim omnis esca viridis et aqua plena in partem cruditatis se convertit et difficiliter coquitur.
117 quod vitium hac ratione debet curari, quod infra scriptum est. sanguinis emissionem facies ex temporibus aut ex ipsa facie. abstinere oportet ab omni esca prima die, debibet tantum, subinde pusillum porrigito. item inambulationibus levibus uti debebit. calidis quoque locis ad continendam curationem gurabis eum. cum coeperit
111ᵛb melior esse, | minutatim mixtam escam porrigito, si dictaverit ipsum tempus. quod si locus non fuerit dandi, sumito ordeum et macerato ipsumque granum tanquam
118 ptisanam remitte, quod initio febris pusillum dabis. frequenter quidem et sine febre demissum caput habebit, genibus subsaltat et, cum procubuit, dilatatur. hunc autem sic cognosces sine febre esse: sine inhabilitatione [in]escam suam conficit. tantummodo hoc intelligis, quia tunc pars laboris in eo remansit. nam qui febricitat, nullam escam petit et statim tristem adfert aspectum, tantummodo
119 potionem desiderat. nunquam tamen subnervales illius venas tetigeris ferro, ne sanguine eas inanies et nervos eius eviries. contingit enim plerumque contractionem eis fieri, qui et subinde ad terram se proicit, ex qua se levare vix possit, et statim se morbus in contrarium vertit, et sic contingit vitae periculum eis fieri. nam qui febricitant, a primo die usque ad tertium durant, quia plu-
120 res efficere non possunt. sunt autem ali, qui auriculam prendent iumento et latera scrutant et sub humeros et

---

2 demissorum *M* ‖ 4 hebano de: *corr. B* ‖ 10 debebit: *μόνου τοῦ πόματος κατὰ μικρὸν διδομένου* ‖ 12 continuandam *M* | curabis: *intellego* gyrabis, *cf. p. 39, 24* ‖ 16 tpisanam ‖ 17 dimissum ‖ 18 *ἀναπεσὼν πλατύνεται* ‖ 19 inhabitatione: *corr. M* | in *delevi ut διττόν* | 24 tetigerit | inanisset ‖ 26 alteram: *corr. M*

sub cubita et statim dicunt iumentum febricitare. hi omnes mendum adferent. nullam enim demonstrationem eius viti ex istis tractationibus intelligere possunt. hoc quoque non debes: eorum, qui a labore signa adferunt, eis sanguinem mittere. detracta enim omnium virium [utrum] plenitudine facilius eis noces. nam his, qui febricitat, necesse erit sanguis eis detrahetur de his venis, de quibus superius dictum est, ab hoc quia totum caput febri continetur.

defatigationibus et febris signa erunt haec. oculi sub- 121
lacrimantes erunt et tanquam suffusi sanguinem, praeterea spiritum crebrius agit et feni odium faciet, qui hoc morbo tenetur. si a lassitudine eius febricitare coeperit, consimilis morbus erit. quare admodum in prioribus demonstravi.

nunquam mutat signa haec. aspicies oculos lacrimantes et caliginem inducentes, sanguinei sunt, et iumentum calidum exspuet et reliquum corpus calefit | et cuius 112ra
testiculi labunt.

si febricitare coeperit, sicut FARNAX disputavit, signa 122
erunt haec. venae omnes salibunt, graviter auriculae fervent et os fervebit et lingua naribus sublata erit et totum corpus calorem plenum, nonnunquam et tussiet. si febricitare coeperit iumentum, signa erunt haec. gurationibus adgravabitur et gracilis fiet ac passive ambulabit et praeferet horridum caput adtendens et in obliquo inambulabit et rigidam caudam habebit.

et si febricitabit, dentibus strident et spumam de 123
ore eiciet, calidum exspuet et corpus totum fervidum

---

1 cubite | haec ‖ 3 eis ‖ 4 debet ‖ 6 plenitudinem facilimis eis nosse: *corr. B*, facillimum est eis nocere *ipse temptaveram*: *προσκαθαιροῦντες γὰρ τὴν δύναμιν εὐχερῶς ἀδικήσομεν* ‖ 8 ob hoc *B* ‖ 10 *Veg. II 2* | de fagationibus ‖ 12 agitet ‖ 14 quam rem? quemadmodum *B* ‖ 19 labunt = labuntur ‖ 22 hos | ligua ‖ 24 hac | curacionibus: *correxi, cf. p. 38, 12* ‖ 25 ambulavit | orre dum ‖ 26 in ambulavit ‖ 28 *H 6, 19* | febricitata ut

habet et testiculi eius tumebunt et venae omnes sali*bunt*, nam plenae omnes sunt sanguine et extumidae sunt.

124 de febribus interaneis sic FARNAX scripsit. si iumentum ab interioribus febricitat, haec signa erunt. cibum non tam modum solitum accipiet nec facile dormiet nec tam libenter bibet et nonnunquam ilia subducit. si nares mundos habuerit, ita in illo spes erit vivendi.

125 POLICLETUS demonstrat. si quod iumentum interaneam febrem habuerit, sic intelliges. cottidie deterior fiet. hoc est maleos, quod dicitur, subcutem. qui ostendit furunculos in dorsu et quos in lateribus habent. hoc est, quod dicitur, tussim subcutem his esse morbu*m*. unde iumenta aut boves deprehenduntur et moriuntur. sic eum curabis. sanguinem emittito de cervice. si non profecerit, potionem dato l*o*teum humanum et arietinum et sic potionem dato.

126 POLICLETI. si cui iumento febris molesta fuerit autumno, signa sunt haec. auscitatur, oculi lacrimantur et toto corpore calebit nec cibus illum iuvabit. et si *in*sanus factus fuerit, necesse est ab eo morbo pereat. sic eum curato. sanguinem emittito de cervice, vel quomodo tempus anni fuerit, vel tertio gradu de palato sanguinem emittito. potionem ei componito hanc. herbam a . . . . trixaginem sestarium unum, draganti pondo uncia. haec omnia
112^{r}b pisabis in pila lignea et cribello cernes et ex aqua mulsa | et oleo potionato. sic sanum fiet.

127 POLICLETUS. si quod iumentum aestate concaluerit, signa haec erunt. totus sudat, satagit in*guine* demisso et totum caput erigit et transversus ambulabit. sic eum curato. de coda ex mediana vena metito plus tres digitos ab ano aut 4^{or} et ei inde sanguinem emittito. s*i*

---

1 salivum ‖ 8 *Veg. II 3* | olicletus ‖ 12 hii esse morbus ‖ 15 luteum ‖ 16 *cf. Veg. II 4* ‖ 17 auscitatur = oscitatur ‖ 19 sanus: *suppl. L* ‖ 22 rosarum ana unciam *suppl. Veg.* ‖ 23 sistarium *sic* ‖ 25 *Veg. II 5* ‖ 27 invio *sic*: inguino *vel* inguina? | sataget salientibus venis, naturam mincturo similis demittit ad terram *Veg.* ‖ 29 quoda: coxa *Veg. falso* ‖ 30 sic: si autem non inveneris *Veg.*

non invenies, de cervice mittito. cui si citius succurreris, sanum fiet. sunt enim aliqua iumenta impatientia. 128
hos autem sic curato. ex herbis potionem dabis portulacam manum plenam et ex hoc suco linito in uno, pisato tragantum si*mu*l et tus et suci s. s. et exprimito sucum et rosam Campanam et ex eo potionem dato. si hoc non proficerit, non nimis caram sic potionato. si minus, ex aqua mulsa facito. sic tamen non minus dato, quod supra scriptum est. sanum fiet.

POLICLETI. si equa praegnax febricitabit, haec signa 129
ostendet. tardius iter ambulat et caput ad terram feret, toto corpore calet. sic eam curato. sanguinem mittito cotulam unam de crura. si videris lassiorem esse, non tangere, ne fatigatiorem eam facies. sic potionem dato: herbam argimoniam, dragantum, ysopum, trixaginem, tamaricium, tragoriganum transmarinum, mag*m*a croci, aristologiam.

si aestate languebit, trixaginem et argimoniam vi- 130
ridem contrito in pila, colligato, ut supra scriptum est, facito, tragantum idem infundito, quomodo s. s. est. *s*i hi*b*erno vel quoquo tempore id quod s. s., hibernalem aridam facito et conterito et misceto, dato per narem sinistram. sanum fiet.

POLICLETI. si iumentum a lassitudine, hoc est a la- 131
bore lassum febrem habuerit. aestate plurimum sentiunt, qui onera magna ferunt. sic eum curato. sanguinem emittito de cervice, minus de palato tertio gradu: sic tamen, si corpus eius permiserit. potionem dato . . ʒ et oleo obolum. sic sanum fiet.

SOTIONIS. de febricitantibus intellectus et cura febrici- 132
tantium omnium, qui sunt | ungulae rotundae. cum 112ᵛa
autem a labore febricitant aut frigore vel aliunde [cum

---

1 non *addidi* ‖ 5 sil' *sic* ‖ 7 potionem non satis grandem *Veg.* ‖ 16 tramaricium | magina ‖ 19 contrito = conterito ‖ 20 facito: *sc.* potionem | *sq.* mihi verno: *corr. Veg. II 6, 1* ‖ 26 mangna

autem a labore febricitant], genus per hanc rationem intelligimus. oculos habebit demersos et assidue gravem spiritum dabit et subito universum fervidum corpus habebit et testibus demissis erit, interdum et tumentes eos sumit et aliquando etiam naturam, solet et terram pedibus pulsare, sed de renibus gravatur. praeterea et
133 supra veniet fastidium. intelligitur ergo et curabitur sic: abstinentia diei et coperire etiam, ne algeat, et sitienti dare ei potum tepidum et perungere vino et oleo mixtis tepidis corpus universum. inanies etiam ventrem. si non reddiderit ad praedicta, duces stercora, quae in ano sint. sanguine emittere etiam de capite debes, quibus facile potest auferri iusta emissione. nec plus abstuleris: incidas animali viriculas. deinde ambulet et alio die ambulandum ducere et dare herbam mollem coelotum.
134 SOTIONIS. si a labore aut spisso cursu febricitaverit, aut calore aut frigore aut plenitudine deambulat, si a via avide biberit aut cibum acceperit, intelligitur hoc modo. oculos pinguiores habere videbitur, anhelat, nares adaperit, testes collectos habet et capitibus ungularum ingreditur et convertere se non potest, posterioribus pedibus facilius portatur et prioribus claudicat et percussionem inspicere mollior. ergo per quemquem intelli-
135 gitur hac ratione. curatur autem haec passio emissione sanguinis divisis deiuxta tempora *et* supercilia venis aut ex his iuxta naturam, quae sunt caudae interiore parte, quae est iuxta lumbos, longius ab ano digitis 4^or^. auferes tamen sanguinem secundum vires animalis et de prioribus pedibus iuxta ungulam partes in apparenti venenata vena deintro, et foris lavare calida et †in abstinere a cibo. alia die herbam, quae praesens fuerit, aut molle gramen, lo-
136 cum quantum ceperit. abstineto eum a cibis. susternentes

---

4 dimissis ‖ 5 naturam = *αἰδοῖον* ‖ 12 debet ‖ 14 viriculas= vires ‖ 15 ad ambulandum? | coelotum = *κοιλιολντικόν* ‖ 17 dum ambulat *B* ‖ 18 abi de | cisum ‖ 19 piguiores | naras ‖ 21 *Veg. II 2* ‖ 25 divisa | et *addidi* ‖ 30 labare | in: eum? ‖ 31 herbam: *sc.* dato | gramen lotum *B ex p. 43, 28* ‖ 32 substernes et?

aliquid ex his, quae | mollitia praestant, ut diligenter 112ᵛb
iaceant. et genua eius calfacere spongiola vel calida et post triduo herbam non multam dare, etiam ordiaceam aut triticeam farinam cum aqua mixta, caput similiter aqua tepida vaporare. alia die aqua calida lavato, et cum defricueris, descende et copertum dimitte horis tribus aut 4^or^, deinde abicere cum operimentis, sic in locum aequalem postea producere ad deambulandum et sinire pascere.

SOTIONIS. a plenitudine cibi febricitantium. si au- **137**
tem a plenitudine cibi febricitaverit, sic apparebit. fit enim spiritui ductus gravissimus, nares aperti divisi, ruina laterum a cadendo. cur*a*re autem debemus emissione sanguinis et siticulosum facere potum non afferendo nec permodicum, et non continuum sed paulatim ordei et tritici et aliorum consparsorum per potum dare.

SOTIONIS. febricitantium per epiforam aliquam in pa- **138**
lato vel faucibus. si autem febricitaverit per epiforam aliquam in palato vel tussillis, habebit signa clarissima. similiter etiam et qui per laborem febricitaverit. adiutoriis utemur concalfacientes et coperientes defricabimus interiora ex melle et sale cum origano tritis mixto oleo modico, inducere etiam in aqua usque ad genua, os etiam defricare herba brionia aut terra a fictiliario aut tor-
refactum ordeum dato. *aut* simpliciter non dare, ne **139**
asperitudo fructum incitet gingibas aut febrem aut alia per corpus passionis. cum autem biduum aut triduum transierit, dare herbam aut molle gramen lotum nempe ieiuno, ne deficiant. dare etiam bibere pusillum non continuum et intermittentem p*ro*ducere caute et bolutationes et urinam provocare. cum autem melius habuerit, dare ordeum aspersum adiectionem cottidianis diebus facientes, et c*i*bi similiter. sed emissiones sanguinis non sunt faciendae, ne aliqua re vires animalis minuantur.

---

6 ascende? ‖ 13 currere ‖ 19 tussillis = tonsillis ‖ 25 autem ‖ 30 perducere | bolutationes = *βόλιτα* ‖ 33 civi

saepe enim quibus auctoribus utimur, reperi illos facientes.
140 et in impetu eius convertuntur. qui autem hoc modo vexatur et non febricitat, gravidinem capitis patitur, cum inclinabit caput, habebit et li*n*guam asperam, os humidum, cervicem extensam, caudam rectam et duram, oculos pitui-
113[r]a tantes concavos | et subductos humidos, suspirium gravem et calidum, corpus etiam totum calidum. ad hoc aptum erit hoc medicamentum: origanum et sale, murra et
141 *ru*tam agrestem et mel et oleum. haec commixta teres in mortario et confricato os animalis diligenter. debes autem os aperire cottidie, ne fleumata glutiat aut illi in ore permaneant, sed profluant. si autem non audiet, adaperies flobotomo aut scalpello dieresin palato faciens iuxta caninos dentes. si autem [non] protricaverit et permanserit haec passio, ei emissionem sanguinis de ipso palato et de venis facies, quae sunt iuxta tempora et maxillis, et de cervice venas adaperies ex ambabus partibus et de humeris et de ilia et prioribus pedibus [pullo] paulo superius quam genu et de his venis, quae in ex-
142 tremo aurium finiuntur. adaperire etiam et illas sublatas et pertendentes et dirigentes a collo usque ad femora venas necesse est febricitantis quidem et non febricitantis, adaper*i*re palatum flobotomo aut scalpello, sicut supra dictum est, ex maxillas et de fronte, adhuc etiam et de superciliis. claudicanti etiam de pede sanguinem auferri oportet et venas adaperire et diligenter attendere, ne supra modum sanguis profluat, quod emorigia appellatur. si emorigia fuerit, uti medicamento ischemo, quod appellatur, sic: apii radices et tragonicis, murra et alumen. succendes omnia, teres, sparges hinc hoc pulvere.
143 si quod iumentum a plectura febricitaverit, naribus spiritum ducit, ilia valde et plena iactabit, *h*alitus fervens

---

2 et: sed? ‖ 4 inclinavit | liguam ‖ 9 unam: uvam? ‖ 10 debet ‖ 11 fleumata = flegmata ‖ 13 dieres in palato ‖ 14 non *delevi*: nunc? ‖ 23 adaperiere ‖ 28 hishemo: *intellego* *ἰσχαίμῳ* ‖ 31 *Veg. II 7* | plectura = *πληθώρη* ‖ 32 iactavit ‖ alitus

erit et olidus, venam crebrius salientem cognosces, spinam facilius dabit, vultus atrocior erit. si quis a te quaerit, quare facilius spinam det, quam qui a perfrictione febricitat, reddas rationem, ideo quia omnia membra magnis caloribus solvuntur, frigore constringuntur. sic eum curabis. sanguinem de cervice copiosum emittito et aceto acro subinde nares confricato: copiosum sternutat. et cum tibi satis visum fuerit exisse sanguinis, fibulam oppones. ne minus | ut semihora ambulet. illo die iumen- **144** 113^{r}b tum abstineto ab aqua, ne nimis bibat. sic tamen detrahitur et abstineto, prout corpus habuerit. postero die potionem dabis: ysopi pondo qua*d*ran., costi pondo *s*extan., apii viridis pondo trien., ficus duplices III ℥. deinde haec omnia in ollam novam congialem, quam aqua inplebis, decoqu*e*s ad tertias et eminam tepidi per cornum dabis. hoc per triduo curabis dare ieiuno. perunges eum acetum et rosam partem dimidiam, in qua **145** adicies, si calor fuerit et habueris, portulacam viridem, contundito et miscito; si non habueris, pulegium. idem facito hoc triduo. in eandem potionem dato pastillum, quod in compositionem habes, ex aqua mulsa dabis. si cibaria non appetet, et per cornum dabis pollinem ex aqua tepida, quantum potueris, vel offas e*x* farina triticia et lacte conspersa*s* vel ex aqua tepida novenas diurnas dabis. sic appetet. cibariam minimissime dato. facito, ut dormiat. solent alii ad causam et in suspirium et in farcimen converti, si detractionem sanguinis non feceris.

CHIRONIS CENTAURI. febricitantis et periclitantis mori- **146** turi signa haec erunt. fixus immobilis tristis stat deiecto capite, labiis demissis, oculis ad*o*pertis vel tensis, auribus immobilibus, naribus spiritum crebre ducit et ilia in-

---

1 olidus: aridus *Veg. perperam* ‖ 2 dabit: flectit *Veg.* ‖ 5 solvuuntur ‖ 12 quaran: = quadrantis ‖ 13 extan: = sextantis | trien: = trientis | ℥ = drachmas ‖ 15 de quoqus ‖ 23 et ‖ 24 conspersa ‖ 25 cibaria minimissima? minutissima *L* ‖ 29 *in marg.* signa mortalia in animalibus ‖ 30 adapertis

trorsus subducit, totus gravato corpore stans in obliquo nec caput suum portare potest. huic li*n*gua, labia, palatum li*v*et et os putet et testibus deiectis erit, anhelans et suspirans graviter, genua subagitat, *vena* posterini cubitum sinistri lateris et co*r* crebre saliens, cui cauda so-
147 luta praependet, anus introrsus fugit. quod prius intelligas, cui muscae multae super tergus insident. iam habet enim et alienatam mentem. mortis signa demonstrat. hic tardius ingreditur. si eum producere voles, genibus et musculis tremens prodiet, subnatans toto corpore, nulla re intendens, qui *nec* cibum nec potum appetit. talem ergo desperato.
113ᵛa 148 II CHIRONIS CENTAURI. *coac*tio est | inimica corporis iumentorum et multarum valitudinum mater, per quam totius corporis *coac*tio, id est consumptio nascitur. per longam continuationem itineris et laboris, per indigestionem a*ut* nimi*am* fam*em* macies et sintexis nascitur. ex qua re contingit cutem in corpore strictiorem fieri, et pilus horridior ad costas cohaerens. unde et nervi totius corporis constringuntur ex ipso labore, ex quo et tempora cavata fiunt et oculi depressi. cui contingit per stricturam tergus difficiliter reddere. ex qua causa de folliculo
149 urinam faciunt et difficiliter *b*olutat. cum enim coactum iumentum itinere vel labore plurimis diebus defatigatum non bibit aut non edidit vel aestuavit aut perfrixit, statim totius corporis compago et interiorum dispo*sitio* per fatigationem nimiam invalida fiet ex imbecillitate omnium membrorum, quam sentiunt. unde nec corpus resumere potest. quae passio coactio dicitur, quod a labore et cogendo contingit et ex primitione et ex supra scriptis rebus. quod si venerit aliqua causa ex rebus his, plus ad nocendum abundare . . .

---

2 ligua ‖ 3 libet: *corr. M* ‖ 4 genua: *correxi quadamtenus ex 445* vena posterinis cubitum sinistri cordis variis pulsibus solide pulsabit ‖ 5 concrebre: *corr. B* ‖ 11 nec *addidi* ‖ 12 *Veg. II 9* | quaestio ‖ 14 calestio: *corr. M* ‖ 16 *cf. Veg. IV 1, 11* | indigestionem animi famis ‖ 17 pilu ‖ 21 reddere: *i. e.* flectere ‖ 22 volutat: = stercorat, *cf.* bolutationes *p. 43, 30* ‖ 25 dispō *sic* ‖ 29 primitione = pressione ‖ 31 ⟨liquet. qua re⟩ *B*

alias quoque passiones et valitudines et ex quibus **150**
causis eveniant, scire oportet. ex nimia enim supra
modum emissione et conamento pulmonis tensio contingit.
unde et sanguis per nares profluet ex alto, et ictu plaga-
rum tensio omenti et interaneorum facile eveniet *et* ex onera
gravia et conamenta long*i* itineris. iocineris tensio vel
vitium tumoris accedit. ex *a*estua*t*io pulmonis et contractio
et vomica et suspirium, tussis cum purulento profluvio,
gravido, febris, insania, e*x* aestuatio capitis dolor con-
tingunt. ex frigore vitia similiter pulmonis, tussis arida, **151**
sintessis fiunt et cori*a*ginosi, *tetanici*, *o*pistotoni, roborisi.
ex inanitate longi itineris bulimus *et* de*f*ectio idemqu*e*
aestuatio eveniet. e*x* sudore aut ex praecipitatione potii
vel vini nascuntur suffusio, febris, spasmus, tumor in
cruribus.

harum omnium causarum singularum signa et cura-
tiones inferius demonstrantur. coactionis enim ratio et
cura demonstranda est | 113^{v}b

CHIRONIS CENTAURI, sicut supra dictum est. item **152**
signa vitiorum intelligere, unde quaeque oriuntur omni-
bus subiugalibus, maxime ex quo et morbidi fiunt: ex
defectione aut ex feno aut ex frigore aut ex alta aliqua
plectoria. rursus vitia haec fiunt, cum defatigatum iu-
mentum non bibat aut non edidit aut perfrixit. ita ex
frigore fiunt opistotoni, podagrici, tussici aut nascitur
gravedo, febris, insania, capitis dolor. ex sudore autem
nascitur tumor in cruribus, suffusio, febris, insania, spas-
mus, tussis. eorum omnium morborum signa et curationes **153**
scire oportet. ad unamquamque rem si*mul* quaestione
vel lectione veniendum est. non enim similiter iumenta
atque homines, equus atque asinus, femina sive masculus

---

1 alias *corr. ex* alices ‖ 5 et *addidi* ‖ 6 longe ‖ 7 accedit = accidit | ea estu absio: ex aestu lapsio *B* ‖ 9 ex *ego*: et ‖ 11 coriziginosi et amtio epistotoni | roborisi = roborosi ‖ 12 ea deiecti: *corr. B* | quae ‖ 13 et ‖ 19 *Veg. II 10* | Cyronis ‖ 20 *in margine* non bene ‖ 29 ⁊ᵗ *sic*

vel muli curantur. propter fatigationem utimur his . . . †subveniri possit. et urere oportebit enim [in omnibus signis morborum], sicut supra scriptum est. multis enim morbis ustionem necessaria res est, per quam ustionem vitia insanabilia evinci possunt. omnia autem vitia ex hac coactio quae oriuntur, multis aliis signis, verissime intelli*guntur* humore per naribus profluente. ut scias, qualis
154 ex quibus causis humor profluat. humorem ergo per naribus profluentem intelligere oportet cuique iumento propter imminentes coactionem valitudines intelligendas et curandas profluere. ut scias, ex qua parte corporis vel ex quibus valitudinibus humor per naribus profluat. acutissime ergo hanc doctrinam intelligere oportet. a cerebro capitis ex oneratione venit multa pituita crassa et spissa, a perfrictione humor erit tenuis, aquaticus et
155 frigidus. ex qua re fiunt coriaginosi et tetanici et tussici. a tolib*us* et glandolis et arteriis humor erit candidus et viscosus. ex qua re fit fastidium et faucium praefocatio et *s*inan*c*e. a pulmone humor crassus, sanguilentus et male odoratus et colore pallido. ex qua causa fiunt periple*u*-
156 monici, vomicosi, orto*pn*oici et tussici. a morbo venit humor multus et crassus, pallidus, catar*r*o*i*cus, profluvius Atticus, suspiriosus, articularis. ab iocinere umor erit
114[r] a luridus et viridis, non valde crassus neque | olidus. ex qua re fiunt sintectici *et* ydropici. [et] ex quo perniciosa oritur a febribus veteribus causis ex errore veterinariorum. qui n*e* quidem error alicuius passionis veterinario ignoranti obstripiat, hanc doctrinam s. s. diligenter tenere oportet.

157 ABSYRTUS de coactionibus. si equus de via coactus venerit, sic intelligis. oculi ei intro erunt sive versabuntur et spirat calidum crebre et oculos tensos habebit et

---

7 intell$^{\tilde{g}}$ *sic* ‖ 15 perfictone ‖ 17 tolibet *sic*: *corr. Veg.* ‖ 19 in ane: *corr. Veg.* | 20 periplomonici ‖ 21 ortothonici: *corr. Veg.* ‖ 22 catacroricus: *corr. B* ‖ 25 fiunt et | perniciosa = pernicies ‖ 27 nec ‖ 28 obstripiat = obstrepat ‖ 30 *Veg. II 10, 5*

auriculas et reliquum corpus extensum erit et suspirat graviter. sic eum curabis. abstinebis ab ordeo, ut non nimis accipiat et aquatam cibariam sumat. potionem dabis sic: ysopi pondo uncia, abrotonu pondo uncia, sam-
5 sucu pondo I, fenigraeci pondo I, lini seminis pondo II. haec omnia tusa et criblata in cacabo novo, ex aquaque sextarios sex admiscito, ficus duplices *IX* decoquantur ad dimidiam partem. haec omnia liquabis et admisces **158** vinum sextarios IIII et mellis eminam et piperis dragmam.
10 haec omnia mixta in uno rursum defervere facies. ex eo caldam potionem dabis pluribus diebus. haec potio et tussim lenit et corpus mirifice resumet, et sic sanum fiet.

si iumentum de via coactum veniet et suffusionem in pedibus habuerit, cave ne ei calido detractionem sanguinis
15 facias, nonnunquam enim solent ab interiorem partem moti esse et inde magis febricitare. itaque requietis sanguine detrahïto. potionem dato hanc. thuris masculi **159** dr̄ag̃. II, caprifici folia dr̄ag̃. I, piperis grana numero XV, fermenti ʒ III, croci 4^{tam} partem 379. haec omnia
20 bene trita in tres partes divides et ex posca iumentum potionatum triduo. si *hiems* fuerit, calda fomentato, *aestate* autem frigida. si tardius rectus factus fuerit, furfurem et resinam, his coctis dum fervet, in *ung*ulis impones non semel sed aliquotiens diurnum, donec rectus
25 ambulet. si nec sanus factus fuerit, semissabis eum de ungulis; facies, ut sanguis profluat, quod satis fuerit. vulnera curabis traumatico primo die usque in tertium, donec sanum fit.

FARNAX de lassitudine. si extra modum | lassescit, **160** 114^{r} b

---

1 curiculas: *corr. Veg.* ‖ 3 aquam tam: *corr. M* ‖ 4 abrotu: abrotani *infra 816 et Veg.* ‖ 5 sucu: sampsuchi *infra et Veg.* ‖ 6 aqua quae: ex aqua (*sc.* decoquantur), ⟨a⟩quae *B* ‖ 7 IX *add. Veg.* ‖ 13 *Veg. II 10, 8* ‖ 18 XV: XXV *Veg.* ‖ 19 *nota mihi obscura*: drachmae *Veg.* ‖ 20 ex post: expausatum *vel* exposcatum *Veg.* ‖ 21 hiems *Veg.*: genis; *non puto* genu *aut* gelus *latere* ‖ 22 aestate *Veg.*: state ‖ 23 vinculis: *corr. Veg.* ‖ 25 nec ⟨sic⟩? ‖ 27 vulnere ‖ 28 fiat *W* ‖ 29 *Veg. II 10, 10* | lascescit

signa erunt haec. gravabitur toto corpore, et posteriora crura inligata habebit non naturaliter. fovebis eum sic. posca et puleiu nares et totam faciem fovebis et panem et merum dabis, ut manducet. si resumpserit, *of*ferebis et lactucas vel gramen. potionabis eum sic. sucum ptisanae, defrictum, ova, oleum roseum. his omnibus admixtis per triduum dabis. deinde cum coeperit fortior esse, dabis potionem, quae s. s. curabis ordeum infusum siccatum cottidie in cibaria dare, donec fortior fiat. sic revocas ad pristinam fortitudinem cibar*ia*.

161 ABSIRTUS de lassitudinem. et hoc quidem docere oportet de iumento lasso, quod si ex usu et lassitudine id iumentum laboraverit, huic sanguis non oportebit detrahi; non enim venae huius laboraverunt, sed nervi. si quae itaque *c*eperint huius venas, qui ex lassitudine vexantur, horum statim nervi se contrahent. quotiens enim venae caldae locis suis continentur, tunc et nervos molliores praestant. oportebit autem eorum humeros et genua vino et oleo adfricare et manibus percatapsare totum iumentum, et non duro loco statu*e*re, sed ubi stercora sicca et molliora sunt posita. sicuti qu*i* validissime lassatus nimis labori fuerit, nec ordeum dare debeb*i*s. hoc autem in omnibus observabis.....

162 sed et hoc eum praeteri*t*, qui*a* operanti iumento *et suci*

---

4 auferebis: *corr. Veg.* || 5 et: ei *Veg.* || 6 defrictum = defrutum || 10 cibare: = *τῇ τροφῇ* || 11 *H 39, 19*; *Veg. II 10, 11* | *in marg.* non bene quod iumentum fatigatum non flobotomatur || 15 coeperint: = invaserint *B*, *an infinitivus velut* incidere *supplendus?* | *οὐ γὰρ τὰς φλέβας κοπιᾷ, ἀλλὰ τὰ νεῦρα. ἐὰν οὖν αὐτὰς νύξῃς, τὰ νεῦρα ἀποξηραίνεται*: ne iumento ex coactionis iniuria laboranti pulses venas calentes *Veg.* || 19 humero: *ὤμους καὶ τὰ σκέλη* || 20 stature || 21 *ἀλλ' ὅπου κόπρια ὑπόκειται ἢ ἄλλα ὑποβλήματα ἁπαλά* | nolliora | si utique *B* || 22 *ἐὰν δὲ ὑπέρτονος γένηται τῷ κόπῳ, μηδὲ δεῖπνον κριθάς* | quae || 23 debebus || 24 *sq.* praeter id qui operant iumento ex usu si segregat: *τὸ αὐτὸ δὲ καὶ Εὐμήλῳ δεδήλωται. παρῆλθε δὲ αὐτὸν τοῦτο, ὅτι ὁδοιποροῦντος τοῦ ἵππου χωρίς εἰσιν οἱ ἰχῶρες καὶ οὐ μεμιγμένοι τῷ αἵματι*

se segregant ad sanguinis detractionem nec *nisi* requeto spurcities separaverit se a sanguine. sic similiter eos, quae febricitant, cognoscis, quorum caput ducitur usque ad terram. his ergo ex temporibus et ex ipsa parte sanguinem emittis, de posteriore autem parte eius sanguinis nequaquam detraxeris, contractionem enim patiuntur nervorum. nervus, qui est ad articulum lumborum totiusque corporis dominatorem, non naturaliter hoc sed et de huius morbi, qui appellatur maleos, causa solutus totus subiacet, qui totiens se . . . sanguinis ne emittitur. contingit autem **163** hoc frequenti et a cursione multa, ut iumentum evirietur, et his nec stare nec procumbere potest. quotiens ambulat, primis pedibus calcat, et venae in cruribus plenae sanguine erunt et tument ei crura. quibus necesse erit de coronis sanguinem detrahere, ut tumorem auferas.

III CHIRONIS CENTAURI capitulum 3um de morbo, qui **164** appellatur maleos, | quem quidam profluvium Atticum 114^{v} a vocaverunt. alii artritem hunc vocant graece, quod latine articularium dicitur, quem et alii [hunc morbum] suspirium dixerunt. non dubito et alios hunc morbum ex pluribus signis, quibus se demonst*rat* praemixtis demonstrationibus, aliis nominibus vocare incaute. morbus verissime vocatur maleos. ex quo morbo contagium patiuntur iumenta, quo*d*quod ungula rotunda calcant quidem. ergo morbus **165** maleus, corporis pestifera passio, corruptio*ne* sanguinis et spiritui oritur aut ex malo catastemate aeris, unde et maleos dicitur. simile est *in* iumenta maleos, ut pestis in hominibus, ut in bubus verago, ut in ovibus circius, ut in sues acceus, ut in canibus rabies. est autem maleus morbus nequam et incurabilis, qui et plures coinquinat, unde et contagium ab eo dictum est. hic enim maleos morbus

---

1 nec se: *corr. B* | requeto = requieto ‖ 2 spurcitiis: *corr. B* | si ‖ 5 emittit ‖ 10 se ⟨contrahet⟩, sanguis si emittitur? ‖ 14 *Veg. II 10, 12* ‖ 16 *infra 344 sq.* ‖ 18 *H 10* ‖ 20 *Veg. I 17, 4* ‖ 21 demōst˜ *sic* ‖ 22 *in marg.* hic morbus contagiosus ‖ 24 quo quod ‖ 25 corruptio ‖ 27 in *addidi* | *in marg.* non bene quod sit maleus

si evenerit, ut aliquod iumentum possideat in grege, et hic si non velocius separetur longinqua regione pascuae, illius gregis omnia iumenta coinquinat, et inde morbo
166 omnia consumit. ex qua re sollicite intelligendus est. multis enim generibus et ab similibus signis se demonstrat, unde plura nomina accepit pluribus auctoribus. cuicunque evenit apud veteres nostros, si iumentum incidisse*t* hunc morbum in grege, qui non solum curari non potuit, sed et similibus signis plura iumenta coinquinando morbo consumeret, et nomen huic morbo imposuerunt, similia signa passionis in corpore illius iumenti, ut quo facilius et ab aliis hic morbus intelligeretur et aggregare secerne-
167 retur. de quo nunquam promittit sanare, sed propter ceterorum magis corpora salvanda. in quibus praecipitur suffumigari ea iumenta, ubi hic morbus se demonstravit, rebus infra scriptis propter effugandum taetrum odorem illius morbi, ut rebus a*u*steris vel amaris praemixtis ceterorum corpora stagnanda ab hoc morbo liberari possint. ergo illa iumenta curare magis sollicite oportet per om-
168 nem diligentiam et potionibus infra scriptis. et quibuscunque aliqua suspectio in corpore inesse videtur, sanguinem
114^{v}b detrahimus, ut | possit a corporibus eorum illa coinquinatio morbi, levior quae fuerit, in sanguine abstrahi propter bonam valitudinem. sunt autem genera huius morbi maleos numero VII: humidus, aridus, succutanus, articularis, elefantiotes, subrenalis, farciminosus. haec ipsa signa similiter aliis signis divisa plures faciunt.

169 humidus est, cui de naribus muccitudo humoris effluit male odoratus et spissus, colore pallido. cuius et gravatur caput et stridet pectore, gracilis fiet et pilo horribili et tristem aspectum adferet. hic erit humidus, qui istis signis s. s. cognoscuntur, quem profluvium Atticum

---

7 incidisse ‖ 10 ⟨a⟩ similia? ‖ 11 iumentum ‖ 12 a grege? a gregale (*sc.* morbo) *L* ‖ 13 *Veg. I 17, 3* ‖ 17 absteris: *corr. B* ‖ 18 stangnada ‖ 21 suspicio *Veg. et infra* ‖ 24 *Veg. I 2*; *cf. infra 350* | *in marg.* quod genera maleos ‖ 28 *Veg. I 3*

dixerunt. cuicunque sanguilentus humor per nares profluet et croceus, morti proximat.

aridus haec facit signa. cui nullus humor per nares **170**
videtur profluere, suspirat graviter, nares extensos habebit et ilia introrsus adducit, cuius et tergus durum et contractum invenitur, et cibum recusat et multum bibet, propter quod ardorem siccum pulmonis patitur. tensis oculis in obliquum respicit nec se facile proiciet ad terram. quem suspirium vocant, qui nec pluribus diebus vivet, ut superius humidus.

succutanus autem signa ostendet alia. vulnera in **171**
corpore eius prodeunt scabie similia. ex quibus vulneribus humor effluit liquidus et viridis, qui hic statim in capite affundit et scalpere et parietibus se adfricare facit, et supra cetera vulnera urido stricta et aspera corticem facit. cui nullus humor per naribus ambulans invenitur, nec anhelans, nec cibum recusat. multum edet, libenter **172**
bibet et multo tempore vivet. ideoque de hoc aliquando aliqua liberantur. voluerunt quidam scabiem morbum succutanum dicere, ab eo quod singula signa ostendet, quae s. s. sunt. quidem et haec scabies contagium est, quae et ipsa plures coinquinat et tardius sanatur, sed necem gregi non infert. ideoque separavimus scabiem a maleos.

articularium sic cognoscimus per haec signa. clau- **173**
dicabit hic similiter pedibus alternis [alterius] ternis vel quaternis diebus, saepissime et plurissimis. claudicat ab articulis, demutat in singulis pedibus, cuius corium non destit, et tergus | similiter durum et contractum erit et **115ra**
pilo horridiori et recto et ab aspectu tristis erit. huic

---

2 cacrocius: crocinus? croco similis *Veg.* | proxima: *corr. B* ‖ 3 *Veg. I 4* ‖ 5 illa ‖ 10 bibet: insanabilem, nisi ab initio festina curatione subveneris *Veg.* ‖ 11 *Veg. I 5* ‖ 13 huic? ‖ 14 astundit: abundit *B* ‖ 15 ulcera corticem ducent *Veg.* ‖ 17 nec respuit potum *Veg.* ‖ 19 qd': quidem? ‖ 20 adeo: *corr. B* ‖ 24 *Veg. I 6*; *infra 344* ‖ 25 interdum paucis interdum plurimis diebus *Veg.* ‖ 27 denutat *L* ‖ 28 destit = distet *B*: ossibus astringitur cutis et ad tactum tractanti dura resistit *Veg.* ‖ 29 pilus erectus *Veg.*

perseverare solet clodimen in uno pede, quando in alternis
174 claudicet. cui nulla diligentia curae prodesse potest. hic similiter cibum non recusat et tempus ducit et cottidie deterior et macrior fiet ab eo, quod ad medullas eorum, qui maleos prenduntur, nihil ex cibo pervenit. quorum corrumpitur totum corpus ex sanguine. quae corruptio sanguinis ex vi huius morbi praecurrit et in medullas scapularum, et aeque cerebrum corrumpit ab indigestione. ipsam enim escam ad inferiorem scapularum locum accipit. propter quod comprehenditur caput similiter et pulmo,
175 ubi primum morbus se abscondit. ex qua re odore suo plures coinquinat, unde et ipsa curatio eorum insanabilis est. ideo autem hic morbus contingit in eis, propter quod omne iumentum, quod ungula solida calcant, fel non habent. fel enim si haberent, in quo humorem malignum totius corporis et perfrictionis longi temporis reciperent, nunquam in eos humor amarus, morborum pernicies, insideret aut medullas eorum perterebraret et
176 articularia signa ostenderet. ex qua re totum corpus et articuli laborant ab ustione propter laxationem posteriorum partium, ubi morbus operatur. qui facile equabus, id est feminae equae genere contingit, rarenter maribus, propter quod feminarum matrix ipsum concipit morbum. in qua per sanguinem morbus pro conceptu invalescit, propter quod tabescit a renibus, id est ab articulis lumborum, unde regitur. in qua passione nec cibum nec potum recusant et aspere tussiunt, vivunt per longum
177 tempus, tabescunt et sic moriuntur. quibus subvenitur per ustionem, si celeriter succurras. hic morbus similiter

---

2 *in marg.* non de claudicatione iumenti unius aut alterius pedis ‖ 7 exui: exitui? ‖ 9 ipsa ‖ 14 *in marg.* fel non habet ‖ 15 *συμβαίνει δὲ τοῦτο διὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν τῷ ζώῳ ἐπὶ τοῦ ἥπατος ἀγγεῖον, τὸ λεγόμενον χοληδόχον, ἀλλ' εἶναί τι νευρίον ἐκλελυμένον, ὃ ἀποδέχεται τοῦτον τὸν χυμὸν κἀκεῖθεν τὴν ἔκκρισιν ποιεῖται καὶ μίγνυσι τῷ αἵματι κτλ. H 10, 20; infra 345* ‖ 17 reciperet ‖ 21 operitur: *cf. p. 55, 27* ‖ 22 naribus | *sq.* genere . . . feminarum *in inferiore margine addita* ‖ 27 bibunt: *corr. B* ‖ 29 succarras

contingit in feminas propter sanguinis corruptionem et ipsius morbi, quod matricem earum magis prendat. unde et hoc verissime intelligimus per haec signa. corpus earum, id est verginalis, intumescit sine ulla vexatione, patidior fiet propter corruptionem et fervorem ipsius morbi, signa claudicationis ab ipsis posterioribus partibus demonstrat. inde manifeste intelliguntur a maleos prensi **178** esse, si sine dubitatione escam suam conficientes et bene bibentes deteriores corpore fiunt et tussiunt dure etiam, quam si putes in eius | pectore ossum asperum habere. 115^{r} b qui se difficiliter proiciunt ad terram, ideoque ad summum tergus manibus tractatum spinam difficiliter flectunt, propter stricturam nervorum et imbecillitatem totius corporis a morbo alienat*i*. unde et nulla curam f*a*ciunt. quibus tamen subveniri oportet morbidis omnibus sanguinis detractione et ustione subust*i*s.

iam de farciminoso incipiam. si farcimen *h*os tendere **179** coeperit, quod graece appellatur ferisoma. qui istis signis intelligitur. in latera et in coxis et in toto corpore collectiones nascuntur locis necessariis plerumque super comissuram. quae collectiones per se rumpunt et post plurimas eruptiones aliae renascuntur. et graciles fiunt. cibum et potum sine dubitatione libenter accipiunt, sed ad medullas eorum nihil pervenit. propter quod totius corporis gravitatem patiuntur. et hilarem aspectum adferunt, propter quod nulla pars corporis in eo vexata laborat nisi sanguis, in quo hic morbus operatur. unde intelligitur sanguinis cor- **180** ruptio esse, dum in se collectionem in corpore per proximas venas per saniem demonstrat. cum enim sanguis evagatur extra illum naturalem . . . et corrumpitur, fit sanies. ex qua re contingit *e*viriari. et quisque in hoc morbo inciderit, saepissime contingit eos liberari, vivunt enim longo tempore.

---

9 etiam: et tam *B* ‖ 11 *H 11, 33* ‖ 14 alienato | feciunt ‖ 16 subustus ‖ 17 *infra 364* | farcimenos: eos? ‖ 18 ferisoma: *περιττώματα δὲ λέγεται, ὃ ῥωμαϊστὶ καλοῦσι φαλκίνινα* (*lege φαρκίμινα*) *H 229, 10* ‖ 19 *Veg. I 7, cf. infra 364* ‖ 22 et graciles fiunt *pone post* patiuntur (*l. 25*) ‖ 30 *supple* statum ‖ 31 viriari

quos sic curari oportet. huic sanguinem detrahere non oportet in novissimo, sed in initio deplendus erit. con-
181 tingit enim eos eviriari. illas enim eruptiones et partem sanguinis et per saniem evomendo auferunt. quas collectiones cauterio etiam ciprino candenti erumpere oportet. quae vulnera pice liquida cum oleo et melle mixto curantur potionibus catarticis vel nimis amarioribus. quos oportet sub divo in agro dimittere, ut solem et auram patiantur et ambulando per tempore morbum digerant, dum varietatem herbarum per suam voluntatem illi morbo repugnantes pascunt. quare magis praecipitur omnes morb*id*os agro proicere. quidquid enim ex *umore* concipitur, solis beneficio minuitur, vel quidquid caloris beneficio intra corpus conceptum fuerit, rigore remediantur.

182 atque haec s. s. signa morbum maleos in corporibus iumen-
115[v] a torum intelligere obscura, et difficilis ratio intel|ligendi aput prudentes veterinarios invenitur. multis enim generibus hic morbus in corporibus aliter obscura signa demonstrat. quare necesse habebimus nihil intermittere, sed omnia plenius demonstrare. sic enim intelligimus animal morbidum esse. iumento priusquam aliqua signa manifesta in corporibus prodeant, tristem aspectum adferet et cibum non tam libenter sumet nec potum. et nulla alia signa alicuius
183 valitudinis demonstrat, tanquam sanus. toto corpore laborat interim, tussit aspere et emagrescet. ex nulla diligentia curae proficit et magis deterior fit. cibum et potum cottidianis diebus non recusat, in corpore demonstrare solet tubera in lateribus vel in cruribus vel in testibus aut in cervice durissima, tanquam traconationes. quibus tuberibus nulla r*e* subveniri potest. aliis vero tumor in pectore vel in musculis *in*guinorum vel in genibus et in cruribus invenitur. qui tumor perseverare solet.

---

1 *Veg. I 14, 2* ‖ 3 eo severiari ‖ 6 qua ‖ 7 *Veg. I 14, 6* ‖ 10 repungnantes ‖ 11 morbos ‖ 12 avara: *correxi cf. infra 188; an praestat* amara, *cf. 190?* aura *B* ‖ 18 aliter: animalium *L* ‖ 29 tragonaciones: = occallescentia, *a τράγανον i. e. cartilago B* ‖ 30 res ‖ 31 iguinorum

quibus contingit et in ventre tumorem fieri. quibus om- **184**
nibus cura etiam magis contraria est, quae nihil ex nulla
re proficere possunt. aut in ipsis orificiis aspredo echino
similis invenitur. similiter et in folliculo *v*eretri invenitur.
aliis tumores in capite, in temporibus collectiones faciunt,
quae eo per se erumpunt. hoc et in maxillis evenire
solet. aliis et oculus unus intumescit nimis et de utris-
que oculis non crepare vel cancerare. sunt quibus et
glandulae inter maxillas, ubi pullaria nasci solent, in-
crescent carnibus et extumidiores fiunt. haec omnia **185**
signa s. s. tussis non deserit. quibus in novissimo tempore
humor per nares putridus ambulare incipiet propter pul-
monis corruptionem. sunt alii, quibus per totum corpus
pustulae prodeunt similes cliendionum. alis toto corpore
similitudo et quaternaria pilo *est*, ipse demonstrat scutulas
in toto corpore, ut lichene in hominibus sine ulla exerci-
tatione apparet. interdum digeruntur per itineris exerci-
tationem, dum interdum et aliae renascuntur. his evenit per **186**
longum tempus exercitationis beneficio et per | diastima vel 115[v] b
per sanguinis detractionem morbum digerere et firmiores
fieri. sunt ali, qui ex ipsis signis per longum tempus per
maciem pereunt. haec sunt huius morbi signa per varias
demonstrationes, singulis corporibus quae contingere solent.
ex quibus signis morbum maleos intelligere possumus.

nunc sequitur et hoc scire plenius, quomodo et qui- **187**
bus eis subveniri possit ex omnibus succursionibus. pri-
mum cum intellexerimus aliquam suspicionem morbi in
corpore inesse, sanguinis detractionem fieri oportet de
cervice copiosum et de venulis et de visceribus vel desub
causa illius loci, ubi se humor morbi demonstraverit,
saepissime *et* de tempora et de palato propter capitis coin-
quinationem. et urere morbidos oportet. sic palmas in
cervice aut in eandem causam et decusatim il*i*a aut
graticulatim super renibus permixtis punctis subrenalem
curabimus, vel quibuscunque tumor ex morbo increscens

3 exhino ‖ 4 feretri ‖ 7 diutúsqȝ ‖ 15 pilos: *suppl. B* ‖ 18 interdum = interim *W* ‖ 31 et *addidi* ‖ 33 illa ‖ 34 praemixtis?

188 ustione vincitur. ita enim hic morbus se ad corpora increscens ustione extinguitur vel sanguinis detractione siccatur. quare iubemus eos in agrum proici, ut auram et solem passi eandem similiter curam eis praestent, ut ustio et sanguinis detractio. sol exurendo omnem humorem huius morbi exiccat, aura omnem corruptionem corporis et plectoriam sanguinis et humoris plenitudinem, et stringit omnia, quae ex duplici ratione calore vel rigore concipiuntur, contraria sibi. alterutrum omnibus
189 rebus subvenuit. prodest ei ergo pascere, ut, dum per exercitationem cibum pascuae accipiunt vel ocius per indigestionem, minus increscit morbus; vel dum intentione pascuae adfectum vitae intendunt, ex illa ratione tristitiam illius morbi excludunt, dum ipsi sibi legunt herbas pascuae praemixtas et suo corpori aptas. inter quibus utrumque contingunt plurima contraria morbis, quantum legunt herbas illi morbo contrarias, et fugit a corporibus eorum
190 morbus. sic saepe sani fieri solent a pascua per longum
116[r]a tempus. eosque oportet et fumigare rebus austeris: origano asinali et aspalto et peucedanum et castoreo et oppoponaco. potionibus quoque amaris et catarticis potionabuntur, per quam amaritudinem amaritudo morbi expellitur. sunt autem haec potiones infra scriptae, quae morbo maleos prosunt.

191 item rationem huius morbi, unde nascitur, inquirere debemus. multi dixerunt ex defatigatione aut ex feno aut ex frigore aut ex alia aliqua plectoria hunc morbum maleos nasci. falsum et minus probabilem rationem dixerunt, quando ex his omnibus singulis s. s. rebus multae valitudines nasci manifeste inveniuntur. propria autem ratio huius morbi nascendi haec est ex catastamate aeris et coinquinatione pestifera austro vento flante. statim magis spiritus conci-
192 pitur a pulmone et in sanguine nascitur hic omnibus. de-

---

3 curam ‖ 8 calōr· *sic* ‖ 16 quam tum ‖ 19 *Veg. I 19, 2* | quae ‖ 20 asmali ‖ 24 *in marg.* unde proveniat maleos ‖ 25 *Veg. I 17, 4* ‖ 26 et ‖ 29 res ‖ 31 catastamate = catastemate ‖ 32 magis: malus? ‖ 33 ovibus

nique primum invenitur in uno iumento, non in omnibus. vel nunc in corporibus eorum, qui iam possessi sunt, morbus increscit, tunc plures coinquinat viresque adquirit magis. spiritus eorum pluribus cohaerens maiorem aeris coinquinationem facit et pascuae et aquae fontium a pestifera Africo vento volanti, qui non solum aeris excludit herbas, sed et confuso ampliatoque odore illius morbi calore coinquinat [sed et] ceteras greges armentorum inferius morantes ab illa grege superius morante, ubi iam se morbus ostendit. hoc morbo similiter omnia succedit. **193** ampliatur enim pu*t*or calore vel *a* cadaverum eorum greg*is* illius superioris, et increscit morbus. ex quo in plurimas greges armentorum adhaerens contagium facit et omnia iumenta hoc morbo consumit. ideoque praecipitur fumigare omnes h*ac* fumigatione: aspaltum Iudaicum, peucedanum, oppoponacum, castoreum, origanum et sulfur vivum aliquid admixtum. observabitur, non prius **194** in agro *pro*deant, nec mane ex hac suffumigatione odorem naribus percipiant, ut possint eo odore st*a*gnata hunc morbum continere iumenta. et eorum tamen cadavera obr*u*enda sunt, qui ab hoc morbo moriuntur, ita ut vires ampliandi huius morbi minuuntur, et cetera iumenta, quae sana sunt, non ab eo odore coinquinentur. ita enim medicina ciraceos in omnibus provenire potest.

de | maleos elepantioten. si quod iumentum elepantio- **195** 116^{r}b
tem morbum habuerit, haec signa demonstrat. in corpore huius toto urido nascitur, magis in tergus cortices squa*ma*to similes. unde et elefantiotes dictus est. similiter in pedibus et in capite aspera fiunt vel odienae nascuntur. priusquam haec signa ostendet, ventre soluto erit et macrescit, tussit aspere. cuius et li*n*gua aspera et os

---

3 vires quae ‖ 6 flante? *cf. p. 58, 32* ‖ 8 sed et *del. B* ‖ 11 pudor | ad: *corr. B* ‖ 12 greges ‖ 15 *cf. Veg. I 20, 1*; *VI 12, 3* | haec ‖ 18 deant: *suppl. B*, deambulent *M* | nec = nisi ‖ 19 signata: *corr. B* ‖ 20 *Veg. I 17, 3* | obrienda ‖ 23 ciraceos = *γυρεύσεως*? ‖ 25 *infra 355* ‖ 26 *Veg. I 9, 2* ‖ 27 *sq.* squato: squamas similes corticibus *Veg.* ‖ 29 hodie ne: ozaenae *Veg.* ‖ 31 ligua

totum asperum vel coctum erit. qui plerumque morbus
196 nascitur in pullaminibus. si quis huic morbo subvenire volet, non prius deforas causam curet aliquo medicamento, nec hanc potionem diebus pluribus potionaverit. quod si prius deforis aliquid inposuerit, morbus interius magis fugit et cito eis necem inferat. quamvis difficiliter pullamina ex ea causa liberentur, his omnibus passionibus ex morbo s. s. accidentibus haec potio praeparanda erit.
197 murra tragonite ℔ libram, turis masculi ℔ libram, mali Punici corium ℔ selibra, piper ℔ ʒ, croci ℔ ʒ, acacia rufa ℔ ʒ, cadimia botritē ℔ ʒ, *a*es *ustum* ℔ I, absintii Pontici ℔ ʒ, serpilli ℔ ÷, vetonica ℔ I, centauria ℔ ÷, sagapenu ℔ ÷, saxifrega ℔ ÷, peucedanu ℔ ÷ . haec omnia tusa bene et creta ex melle, quantum satis videbitur, admixtum, ut habeat ad temperiem suam, habeto repositum in vaso stagneo vel vitreo. hoc enim per vetustatem plus valet.
198 et ex eo medicamento coclearium unum singulis morbidis ex aqua calida et oleo praemixto in primis diebus dabis. cum coeperint meliores esse, quibus evenerit, ut liberari possint, dabis ex vino et oleo ad cocliaria singula singulis diebus. ex hac potione morbidos liberabis. saepe experimentata est haec potio. haec res amarae sunt, et morbus amarus est. ita incipit haec potio amara amaritudinem morbi expellere.
199 quae sint aliae res potionibus aptae adversus morbum maleos repugnantes, plenius demonstro. . . . . haec compositio cum ulpico trito ex aqua dato, sicut in alio libro docui, et certa die data morbo praevenit. alia potio. catulum lactantem vivum in aqua fervente missum, foris depilatum ibique decoctum, donec ossa

---

1 vel = velut ‖ 4 *Veg. I 16, 1* | nec = nisi ‖ 9 *Veg. I 16, 5* ‖ 10 *in marg.* haec est potio ad omnia ‖ 11 *i. e.* cadmea botryitis | esistu ‖ 15 ad *del. B* ‖ 16 stangneo ‖ 23 *infra 346* ‖ 26 *cf. 204 et Veg. I 18* | repungnantes ‖ 27 alio libro: *infra deest* ‖ 29 Chiron vero Centaurus praeter alias compositiones, quae iam relatae sunt, asserit catulum lactantem vivum in aqua ferventi missum ac depilatum ita decoqui *eqs. Veg. I 17, 16; cf. infra 812*

eius remaneant, conditur | eodem modo, ut pulmentum 116ᵛa
sub tritura: similiter ut cocus condire solet liquamine optimo et mero et oleo et piperis, quod satis fuerit. sit haec potio abundans ad sextaria III. ex qua dabis singulis ad cotulas binas, quousque morbi vincantur.

alii quidem dixerunt catulum lactantem occisum pilatum **200**
ex*ent*eratum sine intestinis decoctum in *a*qua, similiter in eadem aqua mixtum mel, quod satis videtur, ex eo potionare morbidos oportere. facit et hoc: haedinum caput et pedes in aqua cocta, donec ossa remaneant, conditum similiter ut pulmentarium, sicut in catulo demonstravi. ex eodem potionati morbidi liberari solent. idem similiter gallum gallinacium album decoctum in potionem dabis, sicut s. s.

adversus maleos acronum porcinum in ptisana de- **201**
coctum, donec ossa eius remaneant, ex eodem sucum colatum admixto melle et oleum potionare oportet. facit et hoc. titymallum *rad*icem in vino dulci decoctum datur morbidis. cucurbitae Aegyptiae semen frictum in vino similiter decoctum prodest in potione dare morbidis. vel cucumeris silvaticae radicem concisam minutim cum absinthio in aqua decoctum admixto nitro et melle potionem dare oportet. valde facit, si ex eadem radice minut*im* concisa in cibaria **202**
eis admiscatur, et si nitrum contusum et criblatum in cibaria misceatur, omnibus quadrupedibus, quodquod ungula solida calcant. omnis morbus maleos et omnis inbecillitas corporis fugiunt et sani semper in operibus permanebunt.

ad profluvium Atticum per nares profluentem et pul- **203**
monis similiter humores statuere mirifice facit potio ex loteo putido ad cotulas duas cum oleo rosaceo ciatum unum mixtum per nares potionare. haec res profluvium statuent.

propter morbum imminentem, ne qua iumenta con- **204**
tingat morbus, qui appellatur maleos, dabimus potionem

---

4 *III: VI Veg.* ‖ 7 exteneratum: *corr. B* | in qua: *suppl. B* ‖ 9 *Veg. I 17, 17* ‖ 12 *in marg.* aliud ‖ 14 *Veg. II 28, 17* ‖ 17 tytimallum gracilem: radicem . . . tithymali . . . dare . . . suadet (*sc.* Chiron) *Veg. I 17, 18* ‖ 18 *Veg. I 17, 7* ‖ 22 minutum: *corr. B* ‖ 23 *in marg.* non ‖ 27 *Veg. I 17, 19* ‖ 31 *Veg. I 18*

ex VIII . . . vel VI, vel imminente necessitate per triduo. hoc potionare oportet: ulpicum bene tritum cum sagapenum et aquam ad multitudinem gregis sui, singula iumenta singulas eminas accipiant, cum oleo singulis ciatis admixtis per triduo. et hoc potionata iumenta morbum
116^{v}b non pa|tientur. hoc quod annis praecipitur.

205 IV De ventris dolore. minus intelligentes circa organum ventris veterinariorum iudico, qui putant praecantationibus aut remediis dolorem ventris posse sanari. *nec* hoc utique credendum est posse fieri. quidquid enim per interiorem ventris dolcre coeperit, statim proiciet iumentum et volutat frequenter. hoc ergo idiotae et minus scientes dicunt ventrem dolere et statim remedio subveniunt, quando sint inter iliis. in ventrem quae oriuntur
206 genera doloris, numero sunt XIII: cordapsus, *i*lion, ili*n*gon, enfragma, strofus, coli dolor, lumbricorum et vermium et tiniolarum. et vesicae vitia numero IIII: id est cauculosum, *isch*uria, disuria, stranguiria. quidquid ergo ex his inciderit interius, statim prae dolore volutat et collidat se. cui nec prout [se] causa fuerit, medicina subvenias, sanum fieri non potest. prima enim doloris vitia ex praesenti nata inveniuntur. [in] interiorum singularum partium dolor plures valitudines et dolores fieri nata *in* ventrem demonstrat per singula principalium loca, sicut
207 supra dixi, circum singula iumentorum corpora. ex qua ratione vitiorum fit, ut aliquibus iumentis ex ventris dolore praesens vitae periculum faciant. vel nunc tardius aliqua liberatur, quoniam quidem sunt plura vitia, ex quibus sunt aliqua sanabilia, aliqua insanabilia. in quo vitio ventris doloribus succurrere nemo potest, nisi si scierit singulorum et interaneorum doloris signa et ratio-

---

1 VIII Cal. Jul. VII et VI *Veg.* ‖ 2 ulpinum ‖ 7 *Veg. II 11, 2* ‖ 8 iudicio ‖ 9 physicum remedium *Veg.* ‖ 10 nec *addidi* ‖ 11 dolore ‖ 15 ylion: = εἵλεός | ilinigom: = εἵλιγγος *B* ‖ 17 cauculosum: = calculosum ‖ 18 curia | dissuria ‖ 20 nec = nisi | se: si? scilicet? *B* ‖ 22 *sq.* nata inveniuntur in⟨ventre⟩. interiorum . . . . nata ventre demonstrat *B* ‖ 23 in *addidi*

nem conceptionis et viti. quam rationem plenissime in omnibus demonstrare necesse est.

primo de ipso ventre, quod est aqualiculum. quod **208** principium omnium interaneorum est, totius corporis dominator, in quo ventris capacitatem cibus et potus mixtus convenit. in quo loco per digestionem separata per totum organum interius distribuuntur. quae pars corporis interius perfrictione longi temporis concipit multum doloris. vitia intestinorum inferent per hanc rationem: omnem commixtionem cibi et potus in aqualiculo per calorem, quo coctionis digestio liquorem humoris in urinas separat, per calorem, si nulla perfrictionis causa digestionem impedit. quod si perf*ri*ctio longi temporis concepta **209** in ventrem operari coeperit, partem humoris et liquorem ex frigore | coagulat et glutinosum faciendo retinet in **117ra** parte intestinorum, quae sunt medio positae, quae ducunt ab aqualiculo usque ad colum, quod appellatur typlon enteron. unde fit sera dig*estio* stercoris. fit hic ipse intestinus. superius, quod dixi, stenon *e*nteron appellatur, quod latine dicunt ieiunum intestinum, a*b* eo quod nihil in eodem stentino cibi aliquid permaneant. per hoc **210** enim intestinum cibus ab aqualiculo in colum velocem transitum habent. in quo intestino ille humor coagulatus et perfrictione si natus abundaverit, non patitur transire cibum a ventre in inferiores partes. obstat enim illa spurcities et p*rae*cludit partes intestinorum et facit extensionem ventris, id est aqualiculi dolorem ingentem et magnum periculum. quae passio doloris enfragma dicitur, quae latine obturationem vocatur.

facit et aliam causam doloris cordapsus, quod appel- **211** latur. quibus contingit ex nimia tensione stercoris aquam per *o*s refundere, cibum, stercus.

rarenter ex his duabus passionibus iumenta liberantur. cito enim ex hac causa tensionis volut*a*ndo omentum

---

13 perfectio ‖ 18 dig̅o *sic* ‖ 19 interon ‖ 20 adeo: *corr. B* ‖ 24 e perfrictione natus si *B* ‖ 26 percludit ‖ 30 *Veg. II 13* ‖ 32 hos ‖ 34 volutendo

rumpunt. ex qua re velocius haec vitia mortem inferunt. ex hac enim causa humoris coagulat*i* ex perfrictionibus et col*i*ci fiunt, si cui contingerit, ut haec coagulatio humoris frigidi in colum se conferat. ex qua similitudine superioris demonstratio*nis* praecluditur stercoris *v*adum, quod est
212 foramen ipsius coli. ex qua praeclusione tenditur ipse colus, ex plenitudine stercoris, quoniam quidem simili modo in eo loco intestini stercora conspissata protricant propter secundam digestionem cuius loci. et perfrictione facta coli dolorem praestant propter tensionem loci tam diu, donec hic humor coagulatus, colare dissolvitur stercoris redundationem, intestina maiora lax*av*erit. qui dolor coli per plures dies contingere solet ex ipso humore et ex perfrictionis iteration*ibus*.

213 alia vitia inde fiunt, si quando stentina maiora hic humor coagulatus et diffusus ex superiore in eadem intestina maiora abundare coeperit. in qua intestina sinus per intervalla dispositi sunt, in quibus in his stercora conspissata formantur in rotunditatem, separata simili modo per quadrum. ex his locis stentini exclusa rursum commixta in alterutrum cohaerentia botronatim procurrunt usque ad longaonis cataclidem,
117[r] b **214** ubi fit reclusio intestini maioris. | haec idem intervalla stentinorum ex eodem humore coagulato impediuntur, quominus velocem cursum interaneorum per ventum excludi possunt. quaedam loca eorum intestinorum praeclauduntur ex illo humore, ubi plus abundare videtur. quod fit magis proxime longaonis clausura. ex qua praeclusionem magis ventus, quo minus ex*c*undi vadum fit, rabidus increscit, morsusqu*e ac* titillationis inpactum huius humoris in stentinis praestat, et pergyrendo intestinam

---

2 quagulatim ‖ 3 colci ‖ 5 demonstrationibus | badum ‖ 11 colare = coagulare ‖ 12 laxerit ‖ 14 iterationis ‖ 15 *Veg. II 14, 1* ‖ 18 in hiis: inviis? ‖ 19 quadrum: coagulum? ‖ 21 cataclidem = κατακλεῖδα ‖ 27 *sq.* tunc ventus crassus vel praeclusione ipsa intra viscera increscit ac saevit et dolores morsusque excitat vehementes *Veg.* ‖ 28 exundi: *corr. B* ‖ 29 morsus quia: *corr. B*

pro motum alicuius *humoris* interius excludendum. iumenta 215
volutant et *pe*dibus exporrectis calcitrant id ipsum, quasi excludere possint, quod cum magis in eis ventus maior nutritur — omnis enim alicuius humoris motus cum quadam parte venti — quod magis plus *agi*tatus fuerit spiritus, qui per duplicationem crementi magis in novissimum maior fit. hac ipsa ratione iumenta volutando tympana similiter fiunt. quod vitium quidam tympanitem dixerunt. hoc autem vitium pro certo ilion dixerunt ab eo, quod eorum, qui hoc vitium patiuntur, intestina habent [aut] ex locis suis exclusa, quasi helicas faciunt. unde haec valitudo ilion vocatur. est autem haec valitudo periculosa. cui 216
si tardius aliqui succurrat, difficiliter liberantur. cito enim ex hac ratione interius ruptionem omenti patiuntur. cui tamen si celerius succurratur, ex hac ratione liberari possunt. . . . fomentis quoque calidis renibus pro multitudine adhiberi oportet, deinde extergere eum diligenter et perungere oleo calido pice liquid*ae* mixto vel oleo laurino. similiter facere et manibus percatapsare totum corpus et testiculos, et in auriculas ex hoc oleo calido suffundere oportet et defricationem per plures manus hominum totum iumentum defricare, donec ex hac calfactione ventum reddere incipiat. quem potionabis sic. piperis grana 217
numero L, petrosillini quantum 4^{or} digiti possunt capere, cimini Alexandrini tantundem cum cimini Afri, argini semen, murra, nepita, trisaginem aequis ponderibus, in quo admiscebis nitrum ad dimidiam omnium eorum partem. haec omnia bene trita, ex vino calido et oleo tantundem aequis partibus et mellis quod satis fuerit, hanc potionem dabis. haec potio et excalefacit et cibum dabit et ventrem solvit. ex qua ratione omnis spurcitia humoris relaxata

---

1 humoris *addidi* ‖ 2 volutat | venibus: *corr. Veg.* | calcitant ‖ 3 quod = quo ‖ 5 sagittatus: *corr. B* ‖ 8 *Veg. II 14, 2* ‖ 10 habent aut: a venti vi *B* ‖ 11 helias: obices *Veg.* ‖ 16 *lacunam cognovit B* ‖ 18 liquide ‖ 25 afriargini: cumini quoque Africani tantundem semen apii myrram *Veg.* ‖ 26 *in marg.* recepta doloris ventris

218 excluditur. quod si hoc non proficerit, saciliones ex furfure calido plenos super totum tergus et renes imponere
117[v]a oportet. quem et clisteriabis ex aqua calida et oleo, quod | commiscis sale et melle, affronitra et ovum [et clisterimabis]. si clistere non habueris, sal bene tritum et mel commixtum ad spissitudinem tractationis in anum interius subicies. qu*a*e res omnem spurcitiam humoris intus obstantem abstrahit et ad sanitatem perducit. *haec* cura ex ordine adhibita omnibus doloribus, a ventre quae nascuntur, subvenit, nec aliud est, quod plus subvenire possit.

219 sunt ali, quibus adsidue ventris dolor non inter longum tempus contingere solet, si quando ab opere vel exercitatione interius ventrem dolent, et non post multas horas sine ulla diligentia medicinae saepissime refrigerari solent. hi autem, qui hoc vitium doloris patiuntur, strophus appellantur. huius ergo vitii ratio, ex qua re contingit,
220 cum signis intelligendi reddenda est. hic autem strophus concipitur, sicut sunt aliqua iumenta, quibus ex coactione sudor totius corporis, sicut fieri solet, humorem excludatur foris extra cutes. hic humor sudoris in ventrem se desidet inter intestina et ventris compaginem. vel itinere laborantem calore totius corporis necesse est velocius refrigescat quam totius corporis compago. sic idem tamdiu punctiones doloris, ut perfrictio, interius praestat, quamdiu totius corporis fervor tepescat. contra illum humorem fiat, et post illum dolorem requiem ex hac
221 ratione patiuntur. hi autem sunt strophosi. eorum et signa haec sunt. cuicunque hoc vitium contingit a vapore, cucurrit, frequenter volutatur. ex quo cum surrexit, terram pedibus tundet et interdum quasi manducare conatur et iacens quasi videtur pausare pusillum,

---

4 *sq.* haec clisterimabis *B* ‖ 7 que ‖ 8 haec *B*: et ‖ 11 aliquibus: animalia quibus *Veg. II 15, 1* ‖ 15 strophus = strophosi ‖ 20 *sq.* deridet ‖ 25 et cum totum a labore cessaverit ac refrixerit corpus animalis, cessat et dolor; sed cum a labore calefieri coeperit, rursus exoritur *Veg.* ‖ 29 cucurrit: concurrit (*i. e.* concursat) *infra 382*; concubuit *vel* concumbit? concutit (*i. e.* concutitur)? cum currit *B*

exurgens citius ambulare se ipsum cogit, et solent cito refrigerari.

si cui contingerit eundem humorem interius plus iusto 222
abundare, volutando frequenter ex hoc humore interius ventus nutritur et fit tympanites. cui sic celeriter succurratur, sicut superius demonstravi. volutando et collidendo se interius aliquid, plurimum omentum, rumpat et fit tympanites. ex quo praesens vitae periculum faciunt. hoc vitium si auferre voles et percurare, ne postero patiatur, facies paracentesin de ventre et detrahis humorem exteriorem partem, ex quo hoc vitium conceperunt. et potionabis decocta ad causam facientem per plures dies. cui et acopum facies termanticum et perungebis totum tergus et renes cottidianis diebus numero XX | et per- 117ᵛb
minutatim exerceque. mollibus cibis adiuvabis hunc. deinde post tertium numerum dierum renibus caustigabis et sic in opere mittis. paracentesin de ventre sic facies. *IIII* di- 223
gitis ab umbelico longius ad veretrum versus medio climate ventris sagittam subicies ulterius, ut peritoneon ipsum aperias. metraliter facies, ne intestina laedas propter periculum vitae. exempta sagitta subicies fistulam. incipiet humor se foris abstrahere. quem excipies in vaso. invenies lotei similem, limpidum. malis vero non minus sextarium. hoc facies et eis, qui stupidi et magri sunt coactionis longi temporis beneficio. similiter curabis, sicut supra scriptum est, per eandem potionem corpus illius. sanum fiet. quibus dabis et nitrum crib- 224
latum paulatim cottidianis diebus in cibariam. omnes acres umores et spurcitiam corporis excludit et curatos facit.

vehementem et intolerabilem dolorem intestinorum praestant lumbrici et vermes, interius si abundare coe-

---

1 et surgens *Veg.* ‖ 5 si ‖ 6 volitando ‖ 10 per acentas inde: *corr. Veg.* ‖ 13 *Veg. II 15, 5* ‖ 15 civis ‖ 17 per acentas inde | *IIII prompsi ex Veg.*: illi ‖ 18 feretrum ‖ 20 metraliter: ad mensuram *Veg.* ‖ 21 sagittas ‖ 23 malis: trahis? tolles *Veg.* ‖ 26 curati: curato? ‖ 28 omne sacre sumere: *corr. Veg.* ‖ 29 curatus ‖ 30 *Veg. II 16, 1* | vehementer ‖ 31 praestat

perint. similiter et tiniol*ae* in utri, qu*ae* pediculi ab alis
225 appellantur. haec enim interius rosionem aqua*l*iculi et intestinorum praesta*n*t intestinis et vulnera faciunt similia cliendionibus. ex qua re cottidianis diebus sine febre et sine dolore non sunt et macrescunt nimis, ut coriaginosi fiant. ex qua causa vulnerum intestinorum si quando appellantur, humores in ano inveniuntur fabae coctae similes: est autem sanies. his contingit dolor ex inanitatem, si quando nihil . . . intestina magis corrodent.
226 qui cognoscentur sic. non sunt inf*la*ticii et vehementer per dolorem volutant et in spinas se proiciunt et caput sibi inter pedes mittunt et ostendunt doloris sui locum et ilia sibi quasi scalpunt. rodunt nonnunquam lumbos et caudam parietibus fricant, aliquando et clamant per vim rosionis, quam patiuntur. cum haec signa ostendere coeperit et clament, scias eum vivere non posse. sic eis succurres et percuras: olei sextarium unum cum absintio Pontico decoctum et fenugraecum infusum, nasturcii semen, sandonicum, coriandri semen, sinopidis Ponticae, aequis ponderibus p singulas uncias, fenugraecum infusum
227 p seli*br*a. haec in se infusa et decocta in oleo, ut omnium virtus per coctionem in oleo permaneat, dabis ex oleo eminam et aquae dimidiam. quae lenitia illius olei et virtus medicamentorum excludet eos foras et occi-
118[r]a det. et ex hac re si per plures dies potionentur, | admixto nitro tuso et castoreo, similiter omnes lombricos et tiniolas et vermes discutit foras a corpore, et sanum fiet.
228 si quod iumentum calculosum fuerit, signa demonstrant haec. torquebitur, gemet et tendit se ad conatu mictionis et stillat eius veretrum guttas, [in] urinam mo-

1 tiniolem | utrique: utri = utero ‖ 2 aquaticuli ‖ 3 praestat ‖ 9 *supple fere* inest cibi: cum his deest cibus, magis vitalia consumuntur a vermibus *Veg.* ‖ 10 congnoscentur | infictiaci: inflati *Veg.*; infysiaci (ἐμφυσιακοί) *B* ‖ 17 olei viridis et amari sextarios II *Veg.* ‖ 19 coriandri seminis, radicum seminis *Veg.* ‖ 20 unctias ‖ 23 lenitiam ‖ 28 *Veg. II 18* | clalculosum | *in marg.* de calculoso ‖ 29 *sq.* conatum ictionis ‖ 30 feretrum | et urinam *Veg.*; veretrum, guttas in urinam *B*

dice mittet, nunquam meiare potest. hoc cottidie patitur. quod vitium plerumque in pusillas aetates contingit. quod sic invenies. digitos in interiorem partem ani subicies et a cervice *vesicae* sub ipso manum ad hippocentaurum versus palpabis digitis et caucolum ibi invenies. quod vitium difficiliter curatur. solet quidem eis contingere conamento nimio virium *vel* ruptionem facere vesicae ad cervicem proximum ad ipsum anum. quod si **229** evenerit, statim incipiet ex ipso ano urinam emittere quasi qui aquam adselletur. quod digitis eum locum invenies longaonis extremam partem cavernam habere secus ipsum anum. similiter et *in* cervicem vesicam per ipsum foramen digitos subicies interius deiossum versus et caucolum invenies. quod ex ipso foramine caucolum lithulco exues et curabis clisteribus collecticis. quem potionabis diuretica potione. cum haec tamen causa evenerit, per anum farciminalis sero venire solet, ut ex ipsa retortione moriantur per ruptionem vesicae. difficilis eius modi cura est.

ad sanandum omnem passionem doloris, a ventre quae **230** nascitur ex vitiis s. s. quodcunque iumentum ex qualibet causa volutantem inveneris, oleo manum perunges et ipsum spincterem oleo satiabis et subicies in anum, *in* interiorem partem longaonis, et ibi haec signa manu intelliges. si inveneris ipsum longaonem clibano subtili patere, scias eum strophum pati. stercora si se post ex aggravatione stercoris provocaverint, scias eum cito refrigeraturum. si manu missa longaonis praeclusionem inveneris et stercoris modicum, duas aut tres caricas

---

1 merare: mingere *Veg.* ‖ 4 vesicae *suppl. Veg.*; *cf. l. 12* | ipso: *sc.* ano, *quod add. Veg.* | hyppocentaurum: hypotaurium *Veg. et H*; ypotauro *infra 681* ‖ 7 vel *scripsi*: nec ‖ 8 vesica | manum ‖ 11 cavernae ‖ 12 in *addidi* ‖ 15 lithulco = λιθολκῷ, aculeo *Veg. perperam* | collectis: *corr. Veg.* ‖ 16 potionem | *sq.* causae venerit: *corr. B* ‖ 17 vero ‖ 20 *Veg. II 19* ‖ 22 voluntatem ‖ 23 in *add. Veg.* ‖ 24 tibi: *corr. B* ‖ 27 et continuo stercora eicies paulatim ad manum, quibus egestis cito noveris animal percurandum *Veg.*

scibeli, et praefocatum longaonem, quo manus vix introeat, scias eum emfragma pati et periclitari.

231 et si inflatus non fuerit, vehementer tamen et tarde dolet, si manum miseris et similiter et totum ventrem tympano similiter tractando senseris, eum ilio pati et cito periclitari *scias*. *si* ventum dare coeperit, tunc in illo spes erit vivendi.

232 si manum miseris et invenies *nec* valde patere longaonem, 118ʳb sicut est, manui, praefocato similiter, | ut superius dixi, et stercora non multa, nec tamen inflatum esse, scias eum ventrem dolere, id est aqualiculum. cito refrigerare solet, si celeriter eis succurratur. si tardius in dolore protrigaverit, difficiliter evadent. ex hac ratione chordapsum fieri solent.

233 si manu miseris et similem rationem longaonis sine ulla inflatione inveneris, et non frequenter volutantem sed proicientem se subinde in dextram partem, extendit se quasi ad conamen mictionis, depremito manu ad dextram partem. ibi longaonis invenies duritiam ingentem cucurbitae rotundae in longo similem. scies eum colicum esse. hic enim locus intestini colus est, quem quanto duriorem inveneris, tanto plurimis diebus dolere eos scias.

234 rarenter quidem periclitatur. et dolent per non minus diebus duobus vel tribus, nec vero qui tardius, non plus quinque post diem primum doloris. quantum molliorem inveneris [in] eum locum, tanto velocius refrigeraturum et non per plures dies dolore laboraturum scies. in quo stercora procedentia non multa paulatim in longaonem invenies. qui non refrigerat, nisi multum stercoris adsellatus fuerit. statim hic locus intestini, colus, qui praeduraverit, non comparet, et sanus fiet.

---

1 scibelet: = *σκυβάλον* et *B*, squibala *i. e.* scibala *Veg.*, *quod praefert B* ‖ 3 *Veg. II 20* ‖ 6 scias si *add. Veg.* | vetum ‖ 8 *Veg. II 21* | nec *ego*: vel ‖ 9 minui ‖ 10 tam: *corr. B* | in fatum: *corr. Veg.* ‖ 11 dolorem ‖ 13 hordapsum ‖ 14 *Veg. II 22* ‖ 17 ictionis ‖ 19 in longaone? ‖ 20 colus *ego:* locus | quando: *corr. B* ‖ 21 dolore ‖ 24 meliorem: *corr. Veg.* ‖ 29 culus | statim intestinum, quod de colo praeduratum fuerat et tumebat, non apparebit *Veg.*

similem dolorem ingentem sine inflatione et in cursu **235**
se tollentem, huic manu et depremes in *a*num et veretrum
usque versus. ibi invenis vesicam pro magnitudine loteo
plenam. quam hanc vesicam ad dextra sinistra parte le-
viter adduces hoc susum a*d* anum versus et deprimes cum
oleo, et mi*nc*tionem facis tam diu, donec urinam faciat.
liberabitur periculo, de quo difficiliter liberari solent.

sunt alii, qui assidue dolorem patiuntur ventris inter **236**
longum tempus sine ulla inflatione nec vehementer volu-
tant et quasi in cursu se provocantes proiciunt se et ilia
sibi assidue corrodent, quamsi scalpant. in huius modi
dolore manum mittes in ipsa longaone per circuitum in
interiorem partem per plurima loca: *invenies* vermes bo-
tronatim cohaesisse in singulis locis, quasi *clien*diones
vulnerum facient, ex quibus hunc dolorem patiuntur.
velles eas. vix quidem evelluntur, et ipsa hora *t*ibi in
manu similiter cohaerentur. vix eas proicies. ex qua ra- **237**
tione multa iumenta *non* sine dolore caudam assidue parieti
infricant propter morsos eorum vermium. qua*s* expur-
gare | de longaone eas debebis *et* potionem *d*are per plures **118^{v} a**
dies eam, quae ad lumbricos faciet. ita omnes vermes,
quas cossos appellamus et t*incola*s, in ulteriori parte cu*m*
stercora per adsellationem purgabis. sanum facies et eum
similiter, qui lumbricos habet. sic istis vitiis in ventre
s. s. subvenire oportet. oleo calido et pice liquida renes **238**
et totum tergus perfricare oportet tam diu, donec manibus
excalfactione patiatur, et auriculas ex oleo perunguer*e*, et
anum et ventrem et testiculos perunges. et salem tritum
et melle mixtum in anum subicies, et eum in ambula-

---

1 *Veg. II 23* | *ante* similem *aut ante* huic (*l. 2*) *lacunam statuit B* ‖ 2 in manum ‖ 4 a dextra *Veg.* ‖ 5 abanum ‖ 6 mixtionem: motionem *B*; minctionem provocas *Veg.* ‖ 8 *Veg. II 24* ‖ 13 invenies *add. Veg.* ‖ 14 cheudiones: *correxi, cf. supra 185 et 225* ‖ 16 cibi ‖ 17 cohaerent ut *Veg.* ‖ 18 non *addidi* | pariet et *sic* ‖ 19 quam: qua re *B* ‖ 20 et *Veg.*: ex | dare *Veg.*: clare ‖ 22 coscos: *corr. Veg.* | tumaleos: *corr. Veg.* | cui ‖ 25 calido *post* liquida *positum* ‖ 27 perunguero

tiones assidue potionatum exercebis. si ex hac ratione non refrigeraverit, clisterimabis eum calda et afronitrio et sale, et super renibus et super totum tergus saccellationes calidos ex furfure plenos impones; tam diu innovabis, donec ventum reddiderit. potionabis potione supra scripta. hac re sani fient.

Chironis Centauri cap. 5

239 V Si quod iumentum sincopaverit, sic intelligitur. tardius ambulabit, tanquam si putas eum suffusione constrictum esse. unde intelligis eum magis suffudisse quam sincopasse, dum facillime pedes a terra levat et sine dubitatione flectibilibus cruribus incedit. hic autem totus dolet per omnibus membris, interdum [de] se proicere volet non sine gemitu et submittit et toto corpori se iactat. quidem sine febre non erit, cibum non tam
240 libenter appetit nec potum, sed magis iacere vult. ex quo magis intelligis eum sincopasse. *si* resurgit, fortiter se relevat. et si se excutire volet, tardius vix se excutit propter dolorem omnium membrorum. quod contingit ex magno labore et cursu nimio vel ex oneribus magnis, in quo itineris longi fatigatio et sudor plurimus omnia membra plus iusto conquassando et nervos fatigat sine vexatione ulla alicuius loci ab interiora. ex qua re et ostocopus fiet, si aliquod levius in itinere laborans [non] sudaverit; nervi enim sudore infestantur. est enim pars
241 ostocop*us* prior sincopationis. sic eum curare oportet. calida eum fomentabis ab armoribus et renibus, et cura post fomentum tergere eum diligenter, et mero et oleo calido totum perfrigare, ita ut in corpore digeratur. opertum
118^{v}b eum habeto et locis mollibus statuito, | et facito ut dormiat. hoc per triduum facere curabis. cui potionem dabis hanc: murram ℈ II, tracantum IIII, crocu ʒ IIII,

---

2 affonitrio ‖ 3 *sq.* saccellationes = saccelliones ‖ 7 *Veg. II 25* ‖ 8 *sq.* contrictum ‖ 9 *sq.* sincopasse quam suffodisse: *transposui*; suffusi licet tardius a terra levent pedes, tamen flectentes crura incedere solent *Veg.* ‖ 10 a terra *in marg. add.* ‖ 16 si *suppl. B* ‖ 23 stocopus: *corr. B* | non⟨multum⟩? ‖ 24 *sq.* parv stocopi *sic*

mellilotu ⌒ I, alica loticia ℈ . I, thus masculum ℈ . I. haec omnia tusa et cribata, ex eo medicamento coclearia duo cum cald*ae emina succidiabis*, ut sucum faciat. cui admiscis mellis coclearia II et aquae emina et olei rosacei ciatos II. his omnia potionabis per plures dies, donec sanum fiat. et vulsicis haec potio et tensioni valde prodest. **242**

VI De impressione sanguinis. qui hoc morbo tenebitur, ut ei molestus sanguis per nares ambulet, signum erit hoc. supra modum peractum esse iumentum scias. cui celeriter sic succurras. coriandri viridis sucum per cornum naribus suffundes. vel porri sectivi sucum in naribus suffundere debes, vel pollinis drg et thuris polline tantundem, algallici radicem pondo ÷ et amulii ℈ ʒ. commixta haec omnia, his partem tertiam ex vino nigro suffundes. **243** Chironis Centauri cap. 6

VII De sanguinis molestatione. sanguis si molestus iumento fuerit, signa erunt haec. corpus et cervices frigidae sunt et oculi turgescunt et tristis fiet et fastidium patietur et attonitus difficiliter se iactabit. sic eum curabis. sanguinis detractionem facies de cervice, abstinebis ab aqua primo die, ne nimis bibat. potionem dabis sic: trisaginem et centauream violaceam et nitrum aequis ponderibus admixta, bene tusa et criblata. ex his coclearia diurna ex aqua dabis. haec potio et sanguinis et humores et morbos imminentes purgat, et sanus fiet. **244** Chironis Centauri cap. VII

VIII De sanguinis detractione, unde fieri debeat sanguinis detractio. morbidis sive valitudinariis sanguinis detractio *debet* fieri, ex quibus morborum vitia evincenda sunt. dico autem de superiore vena cervicis, quae est inter eas prima, praeterea quam solam observare debeamus; haec enim sola maxime ad salutem pertinet. ex qua conser- **245** Chironis Centauri cap. (VIII)

---

1 alicaloticia: loticia = lota; symphyti *vel* anagallici *Veg.* ‖ 2 cribata = cribrata ‖ 3 caldas manus accidiabis: cum aquae calidae hemina *Veg.* ‖ 7 *Veg. II 26* ‖ 11 sertivi ‖ 12 pollinis triticei *Veg.* ‖ 13 amyli semiunciam *Veg.* ‖ 14 suffundes sanguinemque praecludes *Veg.* ‖ 15 *Veg. II 27* ‖ 18 difficileque curabitur *Veg.* ‖ 20 somnique indulgebitur copia mollibus stratis *add. Veg.* ‖ 23 aquae tepidae *Veg.* ‖ 27 debet *addidi* ‖ 28 *cf. supra 7*

vatur omnis status corporis. omnem iumentum, si fuerit corpore plenum et crassum, coinquinatum morbum statim
246 se incipit scalpere aut etiam parietibus se adfrigare et
119ra dentibus comedet et subinde commovet | totum caput et auriculas demittit, auscitatur frequenter et priora genua iactat alternis et oculos lucidiores adferet et plurimum dormitat et *non*nunquam sanguinem adsellatur vel etiam meiet. eorum autem debet superior vena aut duo aut tres aut 4or . . . sanguinis laxari, quae a verticibus usque
247 ad tempora descendunt. similiter eorum, qui febricitant. sic cognosces: quorum caput ducitur usque ad terram. his ergo a temporibus ex ipsa facie debet sanguis detrahi. et ex alio loco aut ex posteriore parte eius sanguinem quisquam detraxerit, contractionem patiuntur nervorum. nervus enim, qui est ad articulum lumborum, totius corporis principalis, non tantum hoc sed et de huius morbi, qui appellatur maleos, causa solutus totus sub-
248 iaceat, quotiens ei sanguis emittitur. contingit autem hoc *a* frequentia cursionis multa, ut iumentum evirietur. et hi nec stare nec procumbere possunt. quotiens inambulant, prioribus pedibus calcant, *ve*n*a*e in cruribus plenae sanguine erunt et tument ei crura. quibus necesse erit de coronis sanguinem detrahi, ut tumorem eis a*u*feras.

249 VIIII Quascunque valitudines aterapeuta*e sunt et* cronia, cura sua curari oportet. eas ciclo curari oportet. [et] cui aut*em* ciclus curae adhibendus erit, sic curabis. abstinebis eum ab hordeo triduo, mollibus cibis eum temperabis. tertia die sanguinem ei detrahes dextra sinistra de collo quod satis fuerit, prout ipsa aetas animalis dictaverit. post sanguinis detractionem eum triduo viridi cibo temperabis cauliculo vel lactuca: quantum satis est, pro
250 modo dabis. post tertium diem cibo abstinebis eum *et* ab

---

2 conquinatum ‖ 5 auscitatus ‖ 7 nunquam ‖ 9 *supple* digitos a cervice ‖ 16 hoc = propter hoc ‖ 19 adfrequentia ‖ 21 bene: *corr. B* ‖ 23 adferas ‖ 24 *Veg. III 6* | aterapentescet *sic* ‖ 25 et *del. B* ‖ 26 aut ‖ 27 temporabis ‖ 28 de matrice *Veg.* ‖ 30 temporabis ‖ 31 colliculo, *superscr.* cau ‖ 32 et *addidi*

aqua. nono die coliculos madefactos offabis cum li*qua*-
mine et oleo optimo. dabis ei offas non minus XX. cibum
dabis lactucam. hoc per triduo facies. a secundo tamen
die adaquabis ita, ut sitiat. cum ventrem senseris solu-
tum esse, desines colic*l*orum offas, dare debebis furfurem
et pal*e*am, alio die nihil aliud nisi bibere. altero die
ducis eum in balneo et mittis eum in cellam caldarem
et fac ut desudet et cura ne nimis tardet. et ne inter- **251**
cludatur, eicies eum. et diligenter terges mero et oleo
cataplasmabis et defricito bene. dabis ei folia radicis
nitrio | aspersa quantum satis est. potionabis eum per 119r b
triduo oleo decoctum cum radicibus cucumeris silvaticae
viridis minutatim concisae. in vase novo ita decoques,
ut tertiam deperdat. et ex eodem singulas eminas per
triduo potionabis. curabis, ut ventrem solvant. si videris
eum nimis soluto ventre esse, lenticulam et ordeum pari
mensura friges et ex eodem bilibres singulas per dies
singulos cum furfure et palea dabis. refici*es* eum per **252**
dies V et promoves perminutatim, ut intelligas, quomodo
senserit ipsum corpus circa eam valitudinem, quam patie-
batur. post haec omnia dispumabis eum pro arbitrio.
altera die purges e*i* caput e*x* oriza vel ex rafa*n*ida
agrea vel ex radice l*u*naria. si haec non fuerint, ex liqua-
mine optimo cum oleo mixto per nares dato. pro modo
coplas eum et tendes in expurcitiam currere. cum bene
purgaris, solves eum et dabis ei per nares butirum cum
oleo rosaceo mixtum per singulas nares singulas cotulas.
si ventrem ex supra scriptis rebus non solverit, el*e*bori- **253**
zabis eum sic. elebori albi ʒ . . una et vino dulci emina
bene tritum potionabis. si et eleborum non habueris,

---

1 *sq.* ligamine ‖ 3 ter in die *Veg.* ‖ 5 collicorum ‖ 6 pa-
lam ‖ 7 caldarem = caldariam ‖ 8 ne intercluso spiritu pereat
Veg. ‖ 12 cucumeris asinini *Veg.* ‖ 18 reficiens ‖ 22 ea | et ho-
riza vel extra fida: ex oriza vel ex radice Dianaria, quam
Artemisiam dicimus *Veg.* ‖ 23 lanaria ‖ 25 cuius caput pedes-
que conectis *Veg.* ‖ 28 solveris? | elaborizabis ‖ 29 *in lacuna* ℈ ʒ :
albi pondus unius denarii cum hemina dulcis vini *Veg.*

dabis ei scammonium dragmas numero ·II· bene tritum cum vino dulci eminam, ut s. s., dabis. si videris eum nimis soluto ventre fatigatum, potionabis eum ypocistida p ÷ trita bene cum suco ptisanae vel cum aqua. si ypocistida non fuerit, dabis ei algallicum cum suco ptisa-
254 nae. cui cibum dabis lenticulam et ordeum, sicut s. s. post haec omnia adhibita sinapidiabis eas partes causarias eiusdem valitudinis. post sinapidiationem ures ea loca, quae sinapidiasti, et curabis usta, quomodo oportet. potionabis eum per dies plures ex antidoto policresto. per plures dies promovebis perminutatim, adiectionem cibariae paulatim facies, donec ad pristinum modum cibariae per-
255 veniat. per hoc ciclum valitudinis incurabiles sani fieri promittuntur. haec sunt autem valitudines, quas ciclo curare oportet: insani, carobarici, caduci (ciclo curati capite uruntur), morbidi, *disc*nteri*c*i, coriaginosi, orto*pno*ici,
119^{v}a strophosi (ciclo curati renibus uruntur). |

Chironis Centauri cap. 10

256 X De capitis valitudinibus, quae et quomodo et a quibus rebus accedent. scire oportet, si quando in corpora iumentorum alicui contigerit, ut plenitudo sanguinis a cruditate per indigestionem in eos corrumpatur. quod fit imbecillitate corporis ex perfrictionem vel aestu. quae corruptio sanguinis, quam Graeci diaftoram appellant, in capite se derivaverit circa membrana cerebri et venas ex perfrictione, tendideritque membrana totius capitis. si nondum cerebrum gravaverint, distentionem faciunt ab eo, quod
257 somnum ... unde fit scotomaticus. est autem valitudo levis initium valitudinum infra scriptarum. quod si coeperint ipsa membrana cerebri gravari ex eadem corruptione sanguinis,

---

3 ypocistia: *in marg.* ypaquistidos ‖ 8 eisdem ‖ 10 *i. e.* πολυχρήστῳ ‖ 15 carobarici = καρηβαρικοί *B*, insani corroborari *Veg. perperam* | curato ‖ 16 morbidis intecti: *corr. Veg.* ‖ 17 ortotonicis: *corr. Veg.* ‖ 18 *Veg. III 1, 3 (III 8)* ‖ 23 dyaforam ‖ 25 quae | *sq.* noxii sanguinis virus in caput se rapit. tunc enim repletis venis cerebri membrana distenditur et somni salubritas frequenter excluditur *Veg.* ‖ 27 stomaticus: *corr. B* ‖ 28 in ictum: *corr. B* | scriptum | quo sic: *corr. B*

facit capitis dolorem, quae graece cephalo*po*nian appellant. quod si in una parte cerebri haec corruptio veni*t* et inundaverit, ex eadem parte doloris gravatus amens fit apiosus. ex qua gravedine in illam partem corporis girat tanquam post molam. unde nec videt, cerebro enim vis*us* in oculis pascitu*r* et in corde sensus. inde haec omnes valitudines, quae e cerebro oriuntur, nec vident nec sanae mentis sunt.

freneticus autem fit, cum medio cerebro corruptio san- **258**
guinis gra*v*ando membrana tenderit nimis. ex quo fervore sanguinis et tensionis totius capitis a cerebro et insanus fit. unde subito persaliet, praesepium exilit vel parietibus, et exfrenat et inregibilis impingit.

cardiacus autem fit a nimia epifora totius sto*ma*ci et **259**
toracis strictura et concussione cerebri et pressura cordis a corruptione sanguinis ex ratione s. s. unde contingit totius corporis sudor et alienatio mentis, de qua causa difficiliter liberantur.

haec similis ratio tor*a*cis si *a*pioso contingerit, rabio- **260**
sum facit ex ard*o*re nimio iocineris . . . cordis et spa*s*mus nervorum in corde constringitur. ex qua constrictione et rosione ipsius loci mordendo se comedet et amentatus a corde fit his valitudinibus s. s. aliquando iumentum de periculo liberatum, si contingerit ei post curationem, ut aliqua pars cerebri minuabitur vel plus intumuerit, post sanitatem semper erit *ineptum*. cuius **261**
signa erunt haec. piger fiet, etiam et in ambulandum tardius sequitur et in illa parte capitis, *u*bi *viti* ea causa inesse videtur, difficiliter se praegirat et in eam partem ambula*n*s illo latere parieti se iungit. si eum in contraria parte conatus fueris in ambulandum ducere, vix

---

1 cephalonian ‖ 2 *Veg. III 2* | venisset ‖ 5 ad molam *Veg.* ‖ 6 visis | pascitus ‖ 9 *Veg. III 3* ‖ 10 gradando ‖ 14 *Veg. III 4* | stoci, ci *suprascr.* ‖ 19 *Veg. III 5* | toricis | a opioso ‖ 20 exardere: ex ardore enim nimio iecinoris et sanguinis venae cordis nervique praefocantur *Veg.* | spaumus ‖ 26 ineptum *suppl. Veg.* ‖ 28 subici: *corr. Veg.* ‖ 30 ambulas

119ᵛb persequitur. si per aliam partem tenueris | eum ad ambulandum ducere, facilius sequ*itur*. hic erit semper habens pabula*m*. in ambulandum non sentiet plagam, qui et ambulaturam suam perdit. ambulabit semper submisso capite, quam vix a terra allevabit. sed *si* eum statuere voles, quomodocunque steterit, et si cancellatis pedibus vel extensis, non se movet nisi difficiliter, quasi de somno exper*rec*tus videbitur. hic et minus viderit semper
262 curat*o* corpore et *s*anus. qui nec cibum nec potum recusat. quod est insania*e* genus, cuius curatio difficilis est. quem sic curare volens curabis eum cyclo. difficiliter post curam ad sinceritatem mentis reverti possunt. omnibus autem valitudinibus s. s. sanguinis emissio de temporibus prior est, sed *et* de matrice aliquando. cura autem omnium paene similis adhibetur. quarum valitudinum cura et potiones singulis capitulis suis inferius demonstratur.

263 XI De cerebro commoto. si quod iumentum cerebrum commoverit, hic morbus nequam erit. signa erunt haec. pravus ambulabit et pedibus subinde offendit. simul si iungere eum voles et eius caput si strinxeris, validus sub iugo cadet. sic eum curabis. baccas lauri numero XX, nitrium ℈ semis, rutae manipulum, omnia haec bene trita cum aceto acro et oleo rosaceo optimo. ex his omnibus praemixtis perungito caput eius et cerebrum, et inter auriculas imponito crebellare de pelle lanata aut pannum
264 similiter. si haec non habueris, sumito farinam ordeaceam et resinam, ex eo cataplasma imponito in cerebro. si nec hoc habueris, cerotum facito [et] ex oleo Ciprino et cerotum in linteolo inducito et imponito inter auriculas. reliquum corpus potionibus curabis sic. cancros fluviaticos

---

1 *sq.* ad ambulandum ducere *del. B tamquam* διττόν *ex p. 77, 31* ‖ 2 seq̃ *sic* | habens: avens *M*; amens pabulans *B* ‖ 3 pabulans ‖ 5 sic ‖ 8 expertus: *corr. B* ‖ 9 curatu | vanus: *corr. B* ‖ 10 insania ‖ 11 si curare voles *B* ‖ 14 et *add. Veg.* ‖ 18 *Veg. III 7; H 251, 5; Pelag. 50* ‖ 24 non acro *Veg.*

tres conteres et brassicae perinfundito ⊣⊢, lactis sextarium, olei ciatos II, percolato, haec ita dato per os. si haec non habueris, aquam mulsam facito, mellis **265** ciatos ·II·, aqu*ae* caldae sextarium ·I·, croci ciatum ·I·, eadem coquito et da ℔ libram. ex his omnibus admixtis pastillos facies, qui s. s. ex aqua frigida diluitur et cremorem facito et dare bibere. et si non habueris aquam, noli dare, ut illud bibat. si *hi*eme curabis, sumito farinam triticeam et dato eodem modo, sicut s. s. sic sanum fiet.

XII ABSIRTUS de capitis dolore. capitis dolor si fuerit, **266** qui morbus graece cephaloponia dicitur, id est cephalargia, signa erunt haec. caput, auriculae ei iacebunt et oculi gravitatem patiuntur | tempor*aque* gravitate conligata **120**r a erunt nec cibum appetit. et quibus iam morbus inest, †causa caput post se, ambulans vacillat corpore toto crebroque et umbram suam naribus aspiciet. hoc accidit ex corruptione sanguinis, quae Graeci diaf*t*ora appellant, tunc, cibum, quem conceptum venire oportet in duas partes, ita *ut* natura postulat, si in his constet venis, qu*ae* circa tempora, et membran*is*, qu*ae* cerebro sunt. quibus venis **267** praeobturati*s* distentio sequitur. quae non solum capitis dolorem praestat, sed et reliquum corrumpit corpus. curatio eius rei haec erit. sanguinem ei detrahito a temporibus. cum satis tibi visum fuerit, oleo et aceto commixto caput perunges. si autem *hi*ems erit, ordeum pridie infundito et decoquito, ut caldum fiat, et in saccellum mittito et caput eius *b*ene fove*t*o quamdiu; antequam refrigescat, bene vaporato. sanum fiet.

---

1 conteres diligenter et cum duabus unciis succi caulium addito lactis sextario *Veg.* ‖ 2 colatum per os diffundes ad cornu *Veg.* ‖ 4 aqua | calde *post* sextarium I ‖ 5 da: adipis lib. I *Gothanus Veg.* ‖ 7 tremorem ‖ 8 sigeme ‖ 14 tempore quae ‖ 16 *Veg. III 8, 1 sq.* | causa: quassat *B* | post se: ponit? ‖ 17 umbramque suam velut odorantes expavescunt *Veg.* ‖ 18 dyafora ‖ 20 ut *scripsi*: in | quo ‖ 21 membra neque ‖ 22 praeobduratio ‖ 26 rems: *corr. Veg.* ‖ 28 vene fovero | aqua diu *B*

268 XIII FARNAX de capitis dolore. qui capitis dolore vexabitur, signa eius erunt haec. tumor circa oculos erit, caput mobile habebit et pabulum recusabit, et lingua et palatum et labia turgescunt. ex his locus si obduraverit, quantum morbus crescit, eo magis caput turgescit. sic eum curato. sanguinem de palato mittito. creta Cimolea ex aceto [et] infusam et merdam bubalam recentem et cominum tritum, haec omnia admisces, bene maturam facito et in cacabo super carbonibus bene caldum linito. curabis tamen, ne eam cretam in capite eius adstringas, et *aceto* acro rigabis. deinde et calda ad curandum eum fomentabis. hoc idem facies, donec sanum fiet.

Sotionis de capitis dolore 14 *cap*

269 XIV De capitis dolore. si caput doluerit, sic intelligas ex gravedine et ex eo quod assidue praesepio caput deponat, et ex eo quod adlacrimatur. sed oportet flebotomare eum desub oculis *aut* temporibus vel de palato. et abstineto a cibo et potu *primo* die et sequenti die, et pro modo dabis ei bibere, deinde fenum adponere et furfures et paleas debes. vesperum potu dato et ordeum pusillum cum palea et paulatim cibum et potum adicito, quousque sanum fiet.

270 XV SOTIONIS aliter de capitis dolore, si fuerit. et hoc circa boves fieri solet. et si aliquod rotundae ungulae caput doluerit, difficilis cura videtur esse. signa habebit 120ʳb haec. tempora | eius colligantur et male escatur et ambulans *v*acillat et agitat se toto corpore. evenit autem haec valitudo, quando in venis cibus corruptus fuerit.

271 curabitur autem sic. sanguis mittetur eis de temporibus. hoc quando statueris, perunges eum aceto et oleo mixtum, hieme vino et oleo similiter, et perungetur sequenti die ex ordeo sacellione vaporato hieme ex aqua triticea cruda, *ac*state ordeacea. et si minus videatur a te profecisse,

---

1 *Veg. III 8, 1 et 4* ‖ 3 ligua ‖ 4 hic | se obduraverit. *B* ‖ 7 et *primum del. Veg.*, et *alterum potius B* ‖ 10 adstringat ‖ 11 aceto *addidi* ‖ 13 *Veg. III 8, 5* ‖ 14 *in marg. pro* cap. *extat haec nota* 7 ‖ 16 autem | *sq.* abstinet ‖ 17 primo (*i. e.* I) *addidi* ‖ 26 facillat ‖ 30 vini ‖ 32 a testate | a te *ut διττόν* (*pro* a testate) *del. B*; autem?

ficus virides in sacellione mittes et decoques et facies cum aqua ad sextarium, infundes per os et deambulet pusillum. unctionem autem facias baccas lauri grana nu- 272
mero XV et irin Illirica ʒ II, rutae quod sufficiat. haec liques diligenter, perunges tempora et nares eius et frontem calido, si hiemps fuerit; si aestas, sic illa uteris, quomodo est. hoc et circa omnes caput dolentes fac. utere autem et clistere ex nitro et melle et oleo et aqua. ante produces stercora ex aqua calida et cataplasma ex farina ordeacea commisces, resinam duram aut fici radices coques. adiuvat enim et in bubus.

XVI De capitis morbo FARNAX. quem sic cognosces. 273
caput et auriculas demissas habuerit et in ambulationem conquassatur, toto corpore feritur, nec enim cibum sumit. sic eum curabis. sanguinem de temporibus detrahes et desub oculis. tempora curabis sic, *ut* s. s. sanum fiet.

de capitis morbo POLICLETUS sic scripsit. cum a 274
capite morbus oritur, primum cadet illi reuma in caput et caput ei grave fit nec oculos erigere possit. nisi forte accesseris ad . . . auriculae *ei* stabunt, oculi graviores erunt, et spiritus crebro ducit, nonnulli rigores insequuntur et pilos horridiores habebit, difficilis servit. eum morbum sic curato: et sanguinem emittito dextra sinistra de collo et abstineto ab aqua, ne nimis bibat. curato caput eius, sicut supra scriptum est. sic sanum fiet.

XVII FARNAX de distensione. quod iumentum a 275
distensionem laborabit, signa erunt haec. caliginem patietur sive tremet totus. haec autem valitudo accedit, si quando iumentum ex aquae epifora et indigestione non dormierit et substrictus manserit. | huic membrana 120ᵛa
capitis tenduntur et refrigerationem sanguinis non pa-

---

1 eum ‖ 5 liges ‖ 6 collido *vel* callido *cod.* ‖ 14 fervitur *M* ‖ 16 ut *scripsi:* eum ‖ 17 Pollicletus ‖ 20 ei *M*: et ‖ 25 sicut supra scriptum est *in cod. ad initium cap. XVII delata* (sicut *usque ad* totus *l. 28 rubro scr.*): *transposuit L* ‖ 27 ad extensionem: *corr. B* ‖ 28 *Veg. III 9* ‖ 29 aqua ‖ 30 membra ‖ 31 distenduntur *Veg.*

tiuntur, unde et minus vident. haec autem valitudo initium est et ceterarum valitudinum: quod membrana
276 capitis sine somno, oriuntur. si hoc enim in initio curatum non fuerit, ex hac re fiunt apiosi, insani, rabiosi, frenetici, cardiaci. horum autem omnium cura capitis prima est. ceterae prout se ostendiderint causae, aliis adiutoriis adiunctis medentur. sic eum curabis. qui a distensione pressum fuerit, sanguinem ei de cervice emittito, in quantum pro magnitudine corporis aestimabis. et aceto et oleo aestate totum corpus perunctum perfrigabis. sed loco refrigeranti et tenebrigoso inclusum habeto et ster-
277 cora mollia obponito, ut se proicere possit. devita loca calidiora et exiguo cibo eum alimentato furfure et palea vel lactucarum folia, non multum, sed ut alimentum habeat. potum praeterea similiter exiguum dabis. et si coeperit melius habere, mediocribus ambulationibus eum exercebis. cum iam tibi visus erit posse cibaria accipere, ordeo infuso paulatim per crementum adduces. si intra dies V vel *VI* non proficerit, sanguinem ei iterum de temporibus emittito et curato caput et hunc curando
278 deserere noli. potionem dabis eam, quam opioso. accepta sanantur. nasturcii semen ℈ uncia, apii semen ℈ ÷, argallicum ℈ ÷, petrosellium ℈ ÷, anetum ℈ ÷, papaveris silvestri semen pondo ÷, piperis ℥ numero ·III·, croci ℥ ·I·. haec omnia bene trita et cribellata ex aqua tempera et trociscos facies, ut habeant ℥ singulas. et hoc ex aqua dabis dissolutum trocis*cum* unum in dies singulos per plures dies, donec sanum sit. si cibum non appetit, [et] ex suco ptisanae unum trocis*cum* solutum diurnum dabis. vinum nunquam dederis. haec enim valitudines accepto vino in peiora vertuntur.

---

3 somno: *sc.* sunt ‖ 7 medetur ‖ 10 perfrigabit ‖ 12 debita: *corr. B*, declinabis *Veg.* ‖ 15 positum: *corr. Veg.* ‖ 16 sic operit melius ab re: cum convalescere coeperit *Veg.* ‖ 17 cibaria largiora *Veg.* ‖ 19 VI scripsi: ei *(ut puto, pro* ui *i. e.* VI); die septimo *Veg.* ‖ 22 apii seminis, ⟨seminis lactucae⟩ *Veg.* ‖ 23 antrum ‖ 24 siluri: *cf. infra 286* ‖ 27 trocis: *suppl. Veg.* ‖ 29 tpisane | trocis ‖ 30 nunquam *Veg.*: quem

XVIII Si quod iumentum opiosum fuerit, signa demon- **279**
strant haec. in praesepio incumbit, oculos tensos habebit et auriculis dimicat, et non multum videt et oculi eius lacrimabuntur, et girat tanquam post molas. hic erit opiosus.
sed si in rabiem conversus fuerit, sic intelligis. | subito **280** 120ᵛb
hinniet tanquam sanus, et morsu appetit aut parem suum aut hominem, aut praesepium perrodet aut ilia sibi morsicis comedet. sic eum curabis, tanquam opiosum. loco tenebroso eum includes, ordeum ne dederis, et mollibus cibariis iuvabis. magis tamen apium viridem prius, quantum volueris, ei da. sanguinem de temporibus detrahe vel de cervice quod satis fuerit. caput ei curabis sic acopo peruncto hoc: oppoponace ℔ -:-, resina terbentina ℔ ·II·, galbani ℔ ÷, [opponace ℔ ÷], resina fricta ℈, mastice Chia pondo ÷, cerae libra, oleum vetus pondo ÷ .
ex hoc ei cerebrum frigas, et oleum liquidum in auriculas **281**
suffundito, et ex sacellione cerebellum vaporabis cerebellare opposito vel acopo. quo modo caput inungito et ex potione sic cottidie potionato et collirio acri sic eum inungueto cottidie, ut caligo eius auferri possit. si ex hoc non profecerit, caput ei ures et tempora sic sub ipso protocomio semisse iustissime ures, vel pinna empiema facies, hoc similiter et super venas temporales facere curabis. plerique tamen tabulare in palato usto solo sani
fieri possunt. illa enim ustionis restauratio et nimius **282**
fervor facit membrana capitis alienata ad sanam mentem pristinam et sanitatem reverti et salivae plus flegmatis aufert. medio autem die adposito freno herbam aut fenum

---

1 *in marg.* XIX cap. ‖ 2 densos: *corr. Veg.* ‖ 4 maleos: *corr. Veg.* ‖ 5 *Veg. III 11* ‖ 6 inniet | morsus: *corr. Veg.* ‖ 7 porro det | mordicans *Veg.* ‖ 10 iubabis ‖ 11 voluerit *Veg.* ‖ 12 *sq.* si cacabo: *corr. Veg.* ‖ 14 resinae frixae uncias III *Veg.* ‖ 15 masticis tritae uncias II *Veg.* | utrius: *corr. Veg.* ‖ 16 solum: *corr. Veg.* ‖ 18 apposito *Veg.* | vel coco: *corr. Veg.* | inumto *sic* ‖ 19 potionata | collirii | *sq.* in unguero ‖ 22 hiempima: ἐμπύημα *B* ‖ 24 tabi lare: *corr. Veg.* ‖ 25 et nimius *B*: enim his ‖ 26 fervor enim foci debilitatem capitis tollit *Veg.* ‖ 27 salibera: *corr. B* | flegmates ‖ 28 adfert

adpones et ordei pusillum, deinde innovabis *ei* clisteria, tolles et ante stercora ano inhaerentia et iniusta, et post exinanitionem iterum infundes cucumeris agrestis aqua decocta, et fumigatur farina infusa in *vi*num aut galba-
283 num, et infunditur intra *cucumeris* agrestis reliqua pars tusarum, miscentur galban*i*, nitri obolum, deinde solvitur aqua, ex sextario infunditur per qu*a*triduum tantumdem cottidie, aut stercore sicco humano, quod commiscetur post sanguinis detractionem. sed si non refrigaverit, infunde compositionem talem. rutae agrestis et arthemisiae *ae-qu*am partem, radicem tundis et conteres et addes galbani, *ni*tri *o*bolum, resolves in aqua, sextario uno infunde per qu*a*-triduum, 4^{tam} partem medicamenti per singulos dies dabis.

121r a 284 XIX. Sotionis de insania. | si quod iumentum a bile sicca insani*us* fuerit factum, tanquam rabiosum sit et propter pedum dolorem rabiaverit, signa erunt haec. oculos habent fulgentes et sanguineos, et totus mali odoris fit, naribus etiam adaper*tis* et quasi sudans fit, aliquando et excutiet se et levius sudat et labia... adiutoria utemur sanguinis detractione de capite et iugularibus venis et de
285 pulpis pedum. calefactionem autem praestare ab igne et fumo et infundere aceto cum aqua aequali mensura ad sextarium unum tepidum, ut faciliter ebibat, ut iterum possis dare. et adpone herbam *sta*fisagriam et teres, tum vini sextarium ·I· plenum infundes ei per narem sinistram etsi non v*i*. ambulet. ex hac respiret. elebori albi ℥ ·I· teres et commisces cum vini dulcis sextario et infundes per os, ut venter ei solvatur. sed si eleborum defuerit, scammonea ℥ II similiter, sicut s̃, e*i* dabis. et si inutilis fuerit aut senes aut novellus, exiguo uteris.

---

1 ciclisteria ‖ 2 iniusta: mista? ‖ 4 unum ‖ 5 cucumeris *addidi* ‖ 7 quam triduum: *corr. B* ‖ 10 *sq.* acervam partem: *corr. B*; *an* acetabulum? *cf. p. 92, 8* ‖ 11 *sq.* galbani tribulum ‖ 12 *sq.* quam triduum ‖ 14 *Veg. III 12* ‖ 15 insanis ‖ 18 adaperus *sic* ‖ 19 *supple* demittit, *cf. supra 115* ‖ 20 de iugularibus venis, de palato et post de cruribus *Veg.* ‖ 21 ingne ‖ 24 istam fis agriam ‖ 26 et si non vis ‖ 29 escamonea | et dabis

XX Si quod iumentum insania plenum fuerit, signa 286
erunt haec. subito somnum patietur et contremiscit toto corpore, circa musculos armorum frequens erit tremor et sudor nimius circa totum corpus, rigido capite attonito, quasi de curru veniens auriculas dimicat, quasi quo spiritu terreatur; salivae multae candidae per os fluent, stare nescit, sed frequenter girat et pedibus terram contundit. sic eum curabis. sanguinis emissionem facies ex temporibus et de palato. potionem dabis hanc. opii ℈ II, hyosciami ÷, anesi ÷, apii semen ʒ II, papaveris silvestri ʒ ·I·, haec omnia tusa et trita. ex his cochlearium ·I· ex aqua dabis, vel si cibum non accipit, [vel] ex 287
suco tisanae similiter potionabis. curabis loco tenebroso eum stare et refrigeranti. cuius caput et auriculas oleo et pice liquida saturabis et tempora ei munias vel cerebellarem impones, sudorem absterges, ex aceto et oleo et mirta arida contusa commixta totum corpus perfrigabis, et silentium facias, ut dormiat. ordeum ne dederis. apio viride vel lactuca cibabis. hac ratione si sanum non fuerit, prosequi solent signa haec: hebes fiet, non suae mentis erit et in ambulationem non per . . . post ustionem cura tamquam roborosos.

XXI POLICLETUS de insania. si quod iumentum insania 288
temptatum fuerit, signa huius erunt haec. oculis ardentibus erit, tanquam reumatici videbuntur, auri|culae sta- 121ʳb
bunt, et nemo eum capere potest tanquam indomitum; cum prensus fuerit, conatus in pariete pectore expellet. sic eum curato. sanguinem de toto corpore emittito, cooperito caput illius de vestimentis vel quadrupedem deligato, et opertoriis operitur bene, ut sudet. si sudaverit et dormierit, sanus erit. et in tenebras eum statuito, et silentium fiat, ut dormiat. sic eum curato. potionem hanc 289

---

5 quos ‖ 8 *Veg. III 12,5* ‖ 10 *sq.* silu̅ri ‖ 12 [vel] ex *Veg.* ‖ 15 minuas: *corr. Veg.* ‖ 21 per⟨get⟩? prodiet? ‖ 23 *Veg. III 12, 1* | Pollicletus ‖ 27 parietibus se illidens conetur effugere *Veg.* ‖ 28 si ‖ 32 *Veg. III 12, 6* | si

dato. herbam saxifregam, quae nascitur locis humidis, pondo ·II·, pistato in pila, ex aqua mulsa dato. si hoc non habueris, lactis caprini sextarium ·I· . quod s. s., in unum dato, usque dum somnum adducas. si somnum adduxeris, sanum fiet. si hoc non proficerit, potionem hanc dato. cominum rusticum, qui similis nascitur aniso, ℔ ·II·, tundito in pila et cribellata ex aqua mulsa dato et oleum obolum addito et sic ei potionem dato. si hoc non habueris, de suo sibi circum brachiolo vellito et fumigato. sanum fiet.

290 XXII SOTIONIS de insania. si vertig*in*averit et furiam passus fuerit, hoc *e*glipsis patitur assidue, et laboriose giraverit. intelligitur autem passio ex eo, quod sanguineos oculos habeat et se ipsum mordet et tremet, totus sudat et calcitrat et exilit ad mordendum homines et fodit terram, in praesepium se proicit et ad parietem
291 caput ponit. curatur autem hoc modo. solve illius iugulare*s* venas, satis sanguine detrahito, abstines a cibo illa die, qua fl*ebot*omabis, et infunde per os turis dr., e*x* a*c*re solves aceti albi sextarium ·I·, *et* panacis radicem, et auferes quae in ano sunt stercora. clisteria per quatriduo et da manducare in *c*ibariis aut porros aut fenum molle aut herbam. *a*t ubi refe*c*eris, da ei cibum, quod consuetus erat.

292 XXIII SOTIONIS de insania, si quod iumentum insaniam patitur. *e*venit hoc autem a calore solis validido et si multum cibum ediderit. cognoscetur autem ex eo, quod pes eius contrahet, iterum se transferet et quod in altum saliat et se convertat etiam, ut mordeat, et caput in praesepium conlidet. defluent de ore flegmata gracilia multum, et sanguineos habet oculos et in gressu gravabitur et adlevare caput non potest, piger fiet et

---

1 saxifragae *Veg.* ‖ 3 *Veg. III 12, 4* ‖ 11 vertigmaverit ‖ 12 hoc = ob hoc | glipsis: = ἐκλείψεις *B* ‖ 17 *Veg. III 12, 2* | *sq.* iugulare ‖ 19 flomabis | drecare: dr., ea resolves *B* ‖ 20 *Veg. III 12, 3* | epanacis ‖ 22 tibariis ‖ 23 at *B*: aut | refecteris ‖ 25 evenit *B*: et venit ‖ 26 ediderit = ederit ‖ 29 *Veg. III 12, 1*

tensus intus ululat, mugit, os convertit. cooperies ei oculum et colligas firmissime, ut insano et caeco similiter. curatur autem sic, sanguinis detractione multa | de pa- **293** 121ᵛa
lato aut de collo et de cruribus, et alia die mane bibat aquam frigidam. deinde datur ei fenum et tertia die infunditur anacallidis tritae. est autem genus herbae flore *rus*seum pusillum, et granula in partes in foliis pusilla inhaerentia; dicitur a quibusdam miosota †ur . . . anagallidem tritam cum aqua sextario ·I· [trita] ei in os infunde. sed frenum impone, ut contineat. . .

. . . sequetur. quasi oculis dormitantibus erit et in **294**
praesepio assidue decumbit et capite parietem expellit, qui nec cibum appetit, [et] nisi ei manipulos offeras, ut manducet. subito quasi dormiens hebes fiet, labrum superius depravare incipiet, quasi paraliticus aut sideraticius, et vix ad se redit. eius labra sole*nt* in novissimo acrovaricia fieri, vel alia signa insa*n*iae peiora ostende*r*it. sic eum curabis. sanguinem ei de cervice dextra sinistra mittito, prout se corpus habuerit. potionabis sicut s. s. solet haec valitudo haec signa in novissimo adferre, **295**
ut fiat insanus simile rabioso. tensus erit, ut aestimes eum suae mentis esse. oculi lucidiores sunt et quasi sanguinei, et morsibus hominem persequitur et propodas hominem percutit similiter et calcibus, non patietur hominem sibi accedere, sed ut fera bestia hominem ore patenti capiet. cibum suum conficit. interdum aliquibus diebus quasi suae mentis factus adquiescit, et interdum iterum similiter faciet. sic eum curabis. religas **296**
eum ad praesepem et curcubam ei impones, caput ·vervenis fo*v*ebis et sinapisabis et suffumigabis soporibus. hoc facies

---

1 sensus: *corr. M* ‖ 3 *Veg. III 12, 2* ‖ 6 *infra 533* flosculum habet oculum rotundum et valde exiguum | florisseum: *corr. B* ‖ 8 miossotaur *sic*: = *μυόσωτα*, *postea macula rubra*, *in qua* is(?) g̊ *legere mihi videor*: miosota teris ergo *B* | anangallidem ‖ 13 et si *B* ‖ 14 *Veg. III 39, 1* ‖ 16 solet ‖ 17 *i. e.* *ἄκρως* varica (= distorta) *B* | insane | ostenderet ‖ 30 fòllebis

per plures dies. si ex hoc non proficerit, ures ei medio caput a vertice a fronte tribus locis in trigono duobus digitis distantibus. ures ei temporales venas decusatim similiter et labium per contrariam partem, sicut sidoratici uruntur, sicut s. s. , pice liquida et oleo perungues. solent et religari et stercore obr*ui*, ut i*n*sudent et obdormiant. cui si somnus venerit, sanum fiet.

LIBER IV.

297 1 de rabioso
2 de cardiaco
3 de cardiaco
4 de frenetico
5 de linioso
121^{v}b 6 de emplectico |
7 de alienato
8 de rovoroso, ibidem est et poti*o*
9 de s*i*nacen
10 de fragmam
11 de ydrof*o*ban
12 de spasmo
13 de caduco
14 de caduco
15 qui aquam voment
298 16 de ciferinon
17 de sideraticio
18 de solis percussum
19 de *c*ruditate
20 de buli*m*o
21 de paralitico
22 de polippo
23 de maleos, id est morbos articulares

---

4 sidoratici = sideratici ‖ 6 *Veg. III 12, 7* | obririutim (*sic*) sudent: *corr. Veg.* ‖ 7 *subscr.* explicit liber tertius incipit liber quartus ‖ 13 linioso = lienoso ‖ 16 potius ‖ 17 snacen ‖ 19 ydrofaban ‖ 24 quiferinon ‖ 27 ruditate ‖ 28 bulinio

24 de eruptione v*u*lsi
25 de plectora
26 de suspiria
27 de suspirio arido
28 de succutan*e*o qui s. s.
29 de farciminoso
30 de arida tusse
31 de pulmonis labore
32 de dolore qui s. s. **299**
33 si vexabitur a qui s. s.
34 de orto*pn*oico
35 de orto*pn*oic*o*
36 de litargico
37 de morbo regio
38 de bile
39 de bile arida
40 de vomica
41 de podagra
42 de orthocolo
43 de tussi ab inferioribus
44 de *em*fraxin, id es*t* de obturatione
45 de timpanitico
46 de obturatione
47 de ydropico
48 de fartoso **300**
49 de ecederm*ia*
50 de *sin*tectic*o*
51 de ictero
52 de strophoso
53 de iocineris dolore
54 de labore qui supra
55 de dolore qui supra
56 de ventris inflatione
57 de stentini versione | 122^{r}a

---

1 volusi: *corr. infra 357* || 3 suspirioso *infra 360* || 5 succutano: *corr. infra 363* || 11 ortotonico || 12 ortotonito || 21 cenen fraxinides || 26 ecederamus || 27 emtection || 34 versatione *infra 420*

301 I Si quod iumentum rabiaverit, sic intelliges. subito hinniet, auriculis erectis dimicat, capite erecto erit, nec stare poterit, sed girat interdum, quasi quaerens aliquid. solet tremor et sudor aliquando esse, et non patietur accedi sibi et [non] praesepium corrodet; aut si quis circa eum iumentum steterit, totum eum comedet. solent ilia sibi sic comedere, ut intestina sua foris extrahant, et clamant frequenter. plerumque haec valitudo sanis contingere solet, cui tamen obripi poterit. sic eum curabis.

302 sanguinis detractionem facies de temporibus et de auriculis aut de cervice dextra sinistra, paene de omnibus membris. haec enim valitudo accedit ex abundatione sanguinis. potionibus autem adiuvatur haec cura eis similiter, sicut superius insan*o* demonstra*vi*. sanum fiet. quos soli depressos inveneris, recludes eos et frigida perfundes, *au*t moriuntur. solent autem et quiqui ab eo morsi fuerint, similiter rabiare.

303 II ABSIRTUS de cardiaco. si quod iumentum cardiacum fuerit, signa erunt haec. cuiusmodi autem fit nitidus toto corpore et totum ventrem sursum versus ducit et diu subversus plurimum expectat, qui et tristis fit . . . haec sunt signa. quae curantur sic, ex rebus termaticis qui excalfaciunt, quas et per nares suffundes et per os prensa li*n*gua: piper tritum bene, in quo admiscebis vinum et oleum, aut scilla trita aut lauri folia aut thus aut aristologiam aut mirram aut cominum aut aliis rebus similiter, quae solent excalfacere. *e*scis eum aridis cibare iubeto. habeant

---

1 *cf. Veg. III 11* ‖ 2 inniet | demicat ‖ 3 guirat ‖ 5 non: nonnunquam? *vel* morsu? mordicans *Veg.* ‖ 9 obripi = obrepi *B*, abripi? ‖ 14 insana demonstrabis ‖ 15 solide pressos ‖ 16 aut *scripsi:* et ‖ 18 *H 98* ‖ 19 *λαγαρὸς γίνεται: scriptor Latinus λιπαρὸς vel legit in exemplari suo Graeco vel confudit cum λαγαρός* ‖ 20 *sq. ἀνεσπακὼς τὴν γαστέρα, κατωπός ἐστι καὶ λελυπημένος οἵ τε ὄρχεις οἰδοῦσι καὶ τὸ γόνυ* ‖ 21 expectat = spectat ‖ 23 prenssa ‖ 24 ligua ‖ 25 stilla ‖ 26 *ἢ σμύρναν ἢ θύμον | ἢ τοῖς ἄλλοις θερμαντικοῖς* ‖ 27 vescis: *corr. B* | aridiis

opertum corpus. vino et oleo suffricabis. habeat autem **304**
coopertum pectus, et totum ventrem eius su*lfure trito*
et oleo fricare te oportebit. curabis autem, ut, ubi stat,
mundum sit et substratum habeat *e* rebus, quae odorem
5 faci*a*nt, murta aut laurum aut huius simile aliquid. cum
quando autem hoc vitium si*gna* haec [equa] excesserit,
ut s. s. est, ut ambulare non possit et pedibus infirmus
sit, et de pariete in parietem se conlidet, et fantasietur
et caput demissum habeat, dolore satietur, et quotiens
10 adlevare se volet, non potest, ut exuitus s. s. . . . qui
exuitus eius incadet et vix meiet. scire autem debebis
in hoc et fele eius in ipso iecore solvere. unde hic vi-
vere non potest.

III Si quod iumentum cardiacum fuerit, signa | erunt: **305** 122^{r}b
15 huius in*cl*inabit caput, in ambulationibus non sequitur.
haec ergo signa cui accedent, talem ergo desperare de-
bebis. curabis autem, sicut s. s.

IV POLICLETUS de frenetico. si quod iumentum frene- **306**
ticum fuerit, signa erunt huius: oculos subturbolento*s*

---

1 *ἔστω δὲ ἐσκεπασμένος τὴν κοιλίαν, μάλιστα δὲ τὸ στῆθος, καὶ τρίβειν θεῖον μετὰ ἐλαίου καὶ διδόναι* ‖ 2 substricto: sulfure trito *substitui* ‖ 4 substractum | e *addidi* ‖ 5 faciat ‖ 6 si⟨gna⟩ *M*: si | *sqq. ὅταν δὲ γένηται πρὸς τοῖς γεγραμμένοις σημείοις, ἀδυνατεῖ τοῦ περιπατεῖν, ἀναγκαζόμενος δὲ παραφέρεται εἰς τοὺς τοίχους καὶ τῷ ἀπαντιῶντι ἐμπίπτει καὶ κατωπός ἐστιν, ὡς προείρηται, καὶ ἰδροῖ τὴν κοιλίαν καὶ τοὺς ὤμους, ὡς καὶ τρόμον ἐν αὐτῷ καὶ σπασμὸν γίνεσθαι καὶ πίπτειν ἀθρόως καὶ μὴ πλατύνεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὴν κοιλίαν κατακεῖσθαι ὀδυνώμενον σφόδρα καὶ μὴ ὑπομένειν. ἐγείρεσθαι δὲ θέλοντα μὴ δύνασθαι ἀλλὰ μετὰ βίας, καὶ ἀνεσπακότα τοὺς διδύμους εἶναι, τό τε αἰδοῖον προβάλλειν καὶ προίεσθαι τὸ οὖρον κατ' ὀλίγον. γινώσκειν δὲ δεῖ, ὡς τοῦ τοιούτου παρεμπέπτωκεν εἰς τὰς ἀρτηρίας ἡ χολὴ καὶ ἐπὶ τὴν καρδίαν ἐνήνεκται καὶ ζῆν οὐ δύναται.* ‖ 10 exuitus = *αἰδοῖον?* | *sq.* non potest, ut ex vi testes ⟨quoque eius adsurgant⟩ et vix meiet. scire autem debebis in hoc ⟨causam esse fellis⟩, quia venis eius incadit, et fel eius in ipso se corde solvere *B* ‖ 15 inoppinabit ‖ 18 Pollicretus ‖ 19 erunt haec *aut* huius ⟨haec⟩ *W* | subturbolentus

habebit, nares et auriculas subrectas, sed mordebit nec patietur accedi ad se. oportebit ergo ex cervice vel ex pectore huic sanguinem emittere quasi ad sextaria III, uti autem lavationibus. et hoc illi dabis. radicem silci in vino leni odoratu infusam unam eminam per nares infundes tam diu, donec sanum fiat. sunt autem somnifera optima. ad defectiones autem et ad lassitudines silci radicem ℥ IIII, rutae acetabulum. tantundem infusis et liquatis uteris.

307 V De lininoso. si quod iumentum lininosum fuerit, signa erunt haec. in oculis anguli vertuntur, et tardius ambulat. est autem haec passio initium rovorosi, quibus accedere solet, ut latera eorum tumorem ingentem adferant paene usque ad cervicem et media spina alvei similis concava fiat, quibus et maxillae constrictae fient et in oculis anguli vertuntur. hic erit liniosus, ab eo quod plancto nervum media spina positum constringat totum caput et cervicem, unde et [in] anguli oculorum convertuntur et
308 stricturam omnium commissurarum patiuntur. hoc autem accidit ex nimia perfrigatione, si quando tergora eorum nives aut grandine aut pluvia nimia passa sunt, inde quo plerisque contingit. sic eum curato. sanguinem de cauda detrahito non multum, ne rigor rigorem insequatur. in eo sanguine admisces merum et oleum, calefacies et ipsa hora perungues cito totum tergus et cervices et supra sacellionem ex furfure calido impones, ut totam spinam
309 et lumbos tegat. altera die destringes eum diligenter et eam unctionem eum perfrigabis. super quam similiter sacellionem vaporabis: medulla cervina pondo libra, manna

---

4 silcu ‖ 5 unam *scripsi*: in eam ‖ 7 *in marg.* non de silci radice ‖ 10 *Veg. V 27* ‖ 11 agruli: *cf. 316* ‖ 12 in intm *sic*: principium *Veg.* ‖ 14 albei simile conca ‖ 15 *sq.* anguli *scripsi*: sanguine ‖ 16 hiis erit ligosus adeo ‖ 18 munde | in: ei? | agruli ‖ 19 omnem ‖ 20 tergo | *sq.* cum animalium dorsa aut frigore aut pluvia aut grandine caeduntur aut nivibus *Veg.* ‖ 21 nives aut *B ex Veg.*: universa ut | *sq.* id quod *B* ‖ 28 unctione eadem *Veg.*

thuris uncias III, vidella uncias III, castoreum ℥ II, oppoponace ℥ II, apochima ℥ II, resina terbentina ℥ II, resina fricta ℥ III, cerae pondus ⊣⊢, oleum laurinum sextarium ·I·, oleum Cyprinum emina, oleum daucinum sextarium. omnia haec s. s., sicca quae fuerint, tusa et criblata, iam cetera supra carbones | soluta in tepida, admisces ea quae creta sunt, et repone in vase novo. potione hac eum cottidie potionabis: absintium pondo ℥ ·ʂ·, aristologia ℥ III, vectonica ⊰, petroselino ℥, trisaginis ʃ, turis masculi ℥ III, castorei ℥ II, magma croci ℥ II. haec omnia tundito et cernito ex aqua mulsa et oleo. potionato. sanum fiet. 122ᵛa 310

VI De emplectico, id est epilentico. si emplecticum factum fuerit, sic eum cognosces. erit autem totus obligatus, et quasi constrictus pedibus ambulabit, et subnatat a pedibus et rectum ambulare non potest conligationis beneficio, et in parietibus impinget. in qua parte se morbus profuderit, tanquam sideratus, sic erit obligatus. sic eum curabis, sicut superius lininosum. si ex hoc non proficerit, ures eum in cervice, palmas dabis. sanum fiet. 311

VII De alienato. si quod iumentum alienatum morbum habuerit, signa haec ostendit. oculos patentes habebit, nec sentit homine. quibus et labia et ipsa orificia intumescunt, quasi ab aliqua interdum bestiola morsi sint. hic morbus valde nequam est. ex quo iumenta inflantur et subito moriuntur, quasi nihil habentes. praeterea ubi iumenta crassa et curata facta erunt, subito cadent et moriuntur; et nemo intelligit, ex qua causa moriantur, ubi iumenta ex hac ratione morti consumuntur. hic est 312

---

1 unctias: thuris uncias IV *Veg.* | vidella = bdellii | *sq.* opopanacis uncias III *Veg.* ‖ 2 apochinia: uncias III *Veg.* ‖ 4 glaucinum *Veg.*, gleucinum *Gesner* ‖ 6 soluto in tepidu ‖ 9 betonicae uncias duas *Veg.* | petroselmo | trixaginis unciam *vel* semunciam *Veg.* ‖ 13 *cf. Veg. V 28* | epilentico = epilemptico ‖ 15 contrictus ‖ 21 *Veg. V 22* ‖ 23 nem sentit *sic* (se *macula nigra obductae*): nec sentit hominis adventum *Veg.* ‖ 29 ibi: *corr. B*

morbus alienatus maleus, qui circumhaeret et contagium
313 faciet. hoc est, quod hic morbus differat a maleos articulari: huic enim morbo subvenitur, articulari non subvenitur. hi autem alienati vermibus confossi, ex hac coninquinatione aliquando huius morbi aqualiculo suffocati subito moriuntur. sic eos curabis. sanguinem ei emittito de cervice. potionem hanc dabis. sandonicum libra, ysopum libra, abrotanum semis libra, aristologia rotunda semis libra, magma croci ℥ II, absinthium erraticum ℥ II,
314 trisagine ℥ IIII. haec omnia contundito et cernito et utere ad omnem morbi huius locum, et ex aqua mulsa decoctam facies, et exinde totam gregem potionabis et fumigabis, sicut supra in articulario. quibus et pascua mutabis — utinam possint — in alia regione eos transmittere debes. illa enim pascua iam labis suis coin-
122v b quinaverunt. ita sani velocius fiunt. |
315 VIII De rovoroso. quodcunque iumentum rovorosum fuerit, quem quidam tetanicum dicunt. hic autem ab aliis opistotonus appellatur. cuius ego signa et curationem demonstro, et unde haec valitudo accedat, et ex quibus passionibus plurima vocabula acceperunt. sunt autem roborosi signa haec. erit autem sic constrictus toto corpore, naribus extensis et auriculis immobilibus et rigidis, qui nec os aperire potest, cervice recta, capite extenso, dextra sinistra in cervice ab humeris tensus, conligatus ab armis
316 cruribusque et omnibus pedibus constrictus. nullam commissuram pedum flectere potest nec cervicem recurvare. cui *per* terigia in oculis anguli invertuntur. cui caput erigere si volueris, praecluduntur terrigiis oculi. cui tergus durum et constrictum a nervis erit, ex qua causa caudam erigit nec eam movere nec flectere potest. varus a poste-

---

4 hic | confessi: *corr. B* ‖ 5 pertuso aqualiculo *Veg.* ‖ 9 magacroci | erraticum = *ἄγριον* | *sq.* uncias tres *Veg. ter* ‖ 13 *supra 193* ‖ 14 ut si fieri potest *Veg.*, ut iuvari possint *B* ‖ 15 lavis: labris *Veg.* ‖ 17 *Veg. V 23* ‖ 19 pistotonis | singna ‖ 23 extensus ‖ 28 *cf. infra 462* | per *addidi* | tyrigia ‖ 31 varius

rioribus conatur ambulare. cuius commissurae in ambulandum a nervis crepitant ex tensione nervorum totius corporis, unde et ilia dura et tensa a renibus habebit. ex quo se nec proicere ad terram poterit nec cervicem inclinare nec nulla commissura pedum flectere. hic erit ligno similis, unde roborosus dictus est. quod contingit **317** ex nimia perfrictione et spasmo nervorum et tremore, unde et tetanici dicti sunt. solent autem hac valitudine incidere hi, qui ab igne castrati, si quando in fervura neglecti inambulant et in frigore repercussi a chremasteribus nervorum spasmum passi fuerunt. similiter et usta iumenta in pedibus, vel quoquo loco nervi usti fuerint, hac ratione, sicut supra dixi, in robor incidere solent. alii vero vel ex nivibus vel ex gelicidia vel ex nimio rigore sudabundi vel calidi si repercussi fuerint, statim rovorosi fieri solent. haec igitur passio nervorum quibus **318** contigerit, ut plurimum a posteriori parte prensi sunt et a priore minus, sic facilissime curantur. qui desidet in lumbos tanquam canis, unde et opistotonus dictus est. si quem autem robor a prioribus partibus prendiderit, ita ut os in totum aperire non possit, hunc desperato. scito ergo eum vivere non posse. qui autem ex toto corpore aequaliter prensus est, ita ut ex aliqua parte os aperire possit, sic[ut] eum curato. unctionibus calidis eum perfrigato tam diu, donec sudet, et | [et] epitogis coperito, 123^{r}a loco calido eum statuito et ignem facito, ut desudet. sur- **319** culos laureos pollice validos in ore ei inter molas mittito. facito cauterium, assidue moveat. cui fabam solidam et baccam lauri inmixtam mane ieiunum dabis. cum aqua calida et castoreo mixta per clisterios delavabis vel potionem per narem sinistram cum suco ptisanae mixtum

---

1 conatus ‖ 2 crepidant ‖ 7 spasmum ‖ 8 tanici | solet ‖ 9 incedere | castrato ‖ 10 nec lenti: qui . . . . negliguntur et inambulantes frigore laeduntur *Veg.* ‖ 14 exige licidia: *corr. B*; ex nivibus quoque et pruinis *Veg.* ‖ 15 callidi: e calidis stabulis *Veg.* ‖ 18 *cf. infra 488* ‖ 19 epistotonus ‖ 27 molas = malas ‖ 28 moveat: *sc.* malas

oleum dabis vel nunc per os eam potionem, quae infra s. s. est. similiter et eadem unctione infra scripta inter alternis diebus uteris, *ut* insudet. cui ordeum molitum
320 cum furfure mixtum edere dabis, donec sanus sit. alii quidem dixerunt eos oportere aere candenti in are*n*a colligata obruere, ita ut caput foras habeat et nares, ne praefocetur. et sanguinem detrahere debe*s*. tam diu in are*n*a protricet, donec insudet. hac re sanum fieri dixerunt. ego tamen ex cura s. s. saepissime plures sanavi. qui ex hac re non profecerit, ures ei cervicem dextram sinistram similiter decusatim, et perungues eum unctione infra scripta et saccellionem ex furfure super totum tergus calidum inpones per triduo. curabis, ut s̃. sanum fiet.

321 potio ad roborosos a*c* te*t*a*n*icos et *o*pistotonos. dauci semen ℔ ·I· ʒ II, cuminum Alexandrinum ℔ ʒ, sil Gallicum ℔ ʒ, castoreum ℔ ʒ, a*b*rotanum ℔ ʒ, trixag*i*ne ℔ ʒ II, magma croci ℔ ʒ, ysopi ℔ ʒ, piper album semi ʒ, haec omnia tusa et creta bene, dantur ex eodem medicamento cochlearia duo. aliis ex suco tisanae mixtum lassis et periculosi*us* se habentibus, aliis vero ex aqua calida et oleo, aliis vero ex vino veteri datur, nunquam tamen sine oleo propter l*e*niendam austeritatem potionis et faucium len*t*itiam.

322 unctio ad valitudines s. s. cera ℔ libra, *afronitr*um pondo libra, terebentina pondo semis, galbanum ℔ ʕ·, castoreum pondo ʕ·, oppoponacis pondo ·I·, piperis pondo semiunc*i*a, medulla cervina ℔ ʕ·, olei veteris quod satis fuerit, vino veteri optimo admixtum. hanc unctionem uteris ad valitudines s. s. nunc vero facis ad praesens

---

3 aut ‖ 5 area: in arena fluviali vel maritima colligatos *Veg.* ‖ 7 debet ‖ 8 area ‖ 15 *Veg. V 23, 12* | attenaticos | epistotonos ‖ 16 uncias II, anagallici *Veg.* ‖ 17 aprotanum | trixagne ‖ 18 ysopi: *antea* succari unciam *add. Veg.* ‖ 20 *sq.* periculosis: *corr. B* ‖ 22 alii ‖ 23 liniendam | *sq.* lenitiam: *corr. B* ‖ 25 *Veg. V 23, 10* | afronitri *Veg.*: aut toritum ‖ 28 semiunctia

sic. picem liquidam cum oleo et vino | calefacito totum- 123ʳb
que iumentum perungere curabis, ex qualibet unctione in auriculis suffundere cum oleo liquefacito. sanum facies.

IX De sinacen. si quod iumentum sinac*icum* factum 323
fuerit anguina, latine stranguil*ia*, haec signa demonstrabit. haec cito periculum vitae facit ab ligatione tempor*um* [per], li*ngua* eius procadet f*o*ras, et eis similiter caput et oculi tument, et obturatur eius gula et ipsa a*r*teria faucium, et nec manducare potest nec bibere nec se extendere. qui curatur si*c*. fomentatur eius caput caldo et tempora et lingua, deinde super fauces oblinis fel taurinum, et suffundes vinum et oleum vetus. quod si vetus non habueris, *co quod habes* uteris. dicitur autem et hoc facere. ficus deco- 324
ques et cum aqua earum nitrum miscebis et sic suffundes. facit et hoc, vestitura belluae vel colubrae pellem. ex eo confrigabis corpus. quod remissionem [non] feceri*t* et desideraverit escam esse, dabis ei et viride fenum. melius autem facies, si eum in pascua miseris. quod si non fuerit, dabis fenum aridum aspersum nitro similiter. nullo loco deples nisi ex superiore venam. cum rectam habuerit, purgabis eum per cucumerem et nitrum.

. . . et si in auricula vulnus fuerit au*ri* similis 325
colori, qui melliceris appellatur. quod oportet excidere recte, quomodo *n*atum est. quod curatur ex melle et alumine. necessarium est utique fieri ad eius modi

---

3 liquefacto *vel* tepefacto *Veg.* ‖ 4 *περὶ κυνάγχης H 64* | sinace ‖ 5 stranguiria ‖ 6 *sq.* tempore per liguam . . faras: *σύνδεσμος γίνεται τῶν κροτάφων καὶ ἡ γλῶσσα ἐκπίπτει ἔξω καὶ οἰδεῖ* ‖ 8 alteria ‖ 10 si ‖ 13 *ἔστω δὲ τὸ ἔλαιον παλαιόν. εἰ δὲ οὐκ ἔστι, τῷ ὄντι χρῶ*: *unde supplevi* ‖ 15 *ἁρμόζει δὲ καὶ τὸ διὰ βδελλίου ἀνιέντας συγχρίειν αὐτόν*: *confudit Chiron βδέλλα* (= *βδέλλιον*) *et βδέλλα* 'hirudo' ‖ 16 feceris: *ἐνδόσεως δὲ γενομένης καὶ ἐπιζητοῦντος φαγεῖν, διδόναι χόρτον χλωρόν* ‖ 19 *τὸν ξηρὸν καταρραίνειν νίτρῳ καὶ τὰς κριθὰς ὡσαύτως παραβάλλειν* ‖ 20 *ἀσύμφορος δὲ ἡ τοῦ αἵματος ἀφαίρεσις ἐκ τῶν ἄλλων τόπων, ἐκ δὲ τῆς ὑπερῴας μόνης ἁρμόζει. ὡς ἂν δὲ καλῶς ἔχοι, καθαίρειν αὐτὸν διὰ τοῦ σικύου καὶ τοῦ νίτρου* ‖ 22 auri *ego:* aut ‖ 24 donatum: *corr. B; an* demonstratum? *cf. supra 61 sq.*

morbos medicamentum. nidum hirundinum cum pullis hirundininis in ollam novam fictilem coquito in furno et sinito, dum cinis fiat; tunc eximito, et quod intro est contundito usque bene, cernito diligenter, sic servato. uti cum voles, cuique in aqua calida et in suo sibi stercore mixtum ad causam imponi. et in potione per triduum dabis, eodem modo temperabis et in reliquis potionibus coicies. et si maior tumor erit, ex eodem pulvere in vinum et aquam coquito et ad fauces alligato.

326 X De fragma. si quod iumentum fragmam habuerit, signa erunt haec. febricitabit, oculos introversus habebit, auriculae sunt tensae habentes rigorem, pendet et terram pedibus tundit. sic eum curato. sanguinem de cervice emittito et perunge totum iumentum, vino et oleo in unum
123ᵛa ungito | et sic frigato, et loco calido statuito. sic sanum fiet.

327 XI De ydrofoba. si quod iumentum aquam timebit, hoc quod dicitur ydrofobas. si autem ab aquae habitate, hoc est cruditate, sic eum intelligis. venis omnibus tensis, sudabit, oculis suffusis, tremorem et frendorem patiuntur, solent in rabiem converti. sic eum curato. sanguinem ei de inferioribus detrahito et eum loco tenebroso statuito et a cibariis abstineto. his vinum austerissimum et lumbricae semen tusum ciatum unum tempera et da triduo potionem, quam singulis eminis dabis, et cibariis siccissimis utatur. sic sanum fiet.

328 de ydrofoba. si quod iumentum ydrofobam patietur, in pariete inlidet se, sitiebit et timebit aquam. sic curato. concludito in loco tenebroso, ne lumen videre possit. sed silentio magno sic aquam offerito in alveo, ita ne strepitum audiat. opponito escam, ne satur fiat. si esuriet, non tam vehementer vexabit. caput perungito ei et su-

---

4 uti *B*: ut ‖ 6 imponi = impone ‖ 7 tempurabis ‖ 10 *Veg. V 29* ‖ 12 pendet: frendet *B* ‖ 13 cervice: matrice *Veg.* ‖ 14 adiunctoque oleo et vino tepefacies *Veg.* ‖ 16 *Veg. V 30* | itrofova ‖ 17 aqua ‖ 18 densis: *corr. Veg.* ‖ 23 tempora ‖ 26 *Veg. V 30, 2* | ydrofova | ydrofabam ‖ 31 vexabit = vexabitur

mito manipulum rutae, conterito, et baccas lauri in numero XV, rosa Ciperi p libra, aceti pondo ℈, commiscito et perungueto caput. sanum fiet.

XII De spasmo. si quod iumentum spasmabitur, signa 329
erunt haec. subito cadet et articulamenta eius extensa sunt et subsalit toto corpore; aliquando quidem et spumam de ore emittit. est autem hoc, quod in hominibus *hiera* nosos appellatur. huic autem sic escam offeres. aspergis ei nitrum in escam, et postea et purgatio offerenda est per cucumerem et nitrum per dies VII. et hoc ei *non* contingęt subinde. dicitur autem facere et hoc. testudinis marinae sanguinem dimidiam cotulam, aceti tantum et vini tantundem et lasari ciatum, omnia in unum miscebis et suffundes ei in nares. utile erit et hoc. perunges eorum tergus oleo et aceto et nitro, frequenter eum confrigabis.

XIII De caduco. si quod iumentum caducum fuerit. 330
hos autem caducos luna traducet nova; *cum* decresceret et minuet, sic caducitas mentis dimidia. signa quae sunt
accipere. | noli hunc tenere. girat, sicut mola, oricula 123ᵛb
curva, dextra cervix vertitur, pedibus contundet. tunc cadet, tanquam occidatur, qui equus iacet per horam. sic curatur. ranam viventem involvito et sic dato. sanguinem emittito multum ex utrisque temporibus. cum decrescit luna, tunc curari optime oportet. veretrum potionabis album et non cadet. radicem panacis, mannam thuris ℈ cum vino infundito, tepida foveto, aceto postea perungueto. ventrem si solves, facile sanabitur.

XIV Quodcunque iumentum caducum fuerit, sic eum 331
intelligis. saepius cadet diurnum ter vel quater. aliquando cum ceciderit, subito contremescit toto corpore, et salivae

2 olei rosei *Veg.* ‖ 3 perunguero ‖ 4 *Veg. V 31*; *H 258* espasmabitur ‖ 5 *τῶν ἄρθρων ἃ μὲν ἀνίεται ἃ δὲ συντείνεται* ‖ 6 subsalito ‖ 7 *sq.* serenosos: *ἔστι δὲ τοῦτο ἐν ἀνθρώποις ἱερὰ νόσος λεγόμενον* ‖ 10 *sq.* ei contingit: non *addidi*; *καὶ οὐ συμβήσεται συνεχῶς αὐτῷ* ‖ 15 nitrum ‖ 18 novam: cum *supplevi*; inde crescet, et minuet sic caducitas mensis dimidia *B* ‖ 20 huc ‖ 25 veretrum = veratrum ‖ 27 tepidam ‖ 28 perunguero ‖ 29 *Veg. V 32*

per os eius multae effluent. postmodum porrectus pro mortuo iacebit, non post multum subsurget et pabulum appetere quaerit. . . . autem, huius vitium si recens fuerit. sic eum intelligis plus casurum. cartilaginem narum eius digito †mulieris subtemperabis. quanto frigidiorem inveneris, plus casurum eum scies; si minus frigida fuerit, hoc
332 minus cadet. verum si calidam cartilaginem eius inveneris, non cadet. hunc in recenti si non curaveris et sine vitio feceris, semper hic cadebit subito inter tempus. sic eum curabis. sanguinem ei copiosum de cervice emittito, post quintum diem ei de temporibus sanguinem detrahito, loco calido statuito et tenebroso, totum corpus defricationibus termanticis defricito et cerebrum eius similiter et auriculas, vel pice liquida cum oleo laurino mixto
333 idem facito et munito caput eius. potionem hanc dabis ei. silci radicem ʒ II, panacis radicem ʒ ·I·, castorei ℔ ʒ, oppoponacis ℔ ʒ, nitri tusi pondo [℔] ʒ ·I·, drachidi[pon] ℔ ʒ, cucumeris agrestis pondo ʒ. haec omnia sibi quisque bene trita conmisces et cum mellis sextario uno, et ex eo potionabis aqua calida et oleo admixto ad pondus ʒ ·I·, et uteris cottidie usque ad pondus ʒ III, si corpus eius tamen sic declaraverit. hac re sanum fiet. et si sanum non fuerit, ures ei caput similiter *ut* apioso,
124[r]a cura tamen ei caput frequenter. |

334 XV De his, qui cum biberunt, in praesepio aquam vomunt. quod contingit id ex paralisin stomaci defectione nimia. est autem cura difficilis. quae curatur sic. sanguinem de cervice detrahito, potionabis *th*ermanticis, et unctionibus similibus et ustione *utere* in pectore, purgare caput et in primo sinapidiare oportet. sanum fiet.

---

2 parvulum ‖ 3 ⟨vix est sanabilis, erit⟩ autem *B* ‖ 4 *in marg.* non bene ‖ 5 molliter ⟨inmisso⟩ temptabis *B*; digito temptabis *Veg.* ‖ 9 tempus: opus *B* ‖ 16 silei *Veg.*; *cf. supra 306* ‖ 17 drachidipon: diagridii *Veg.*; *syllabam* pon, *sicut* ℔ *antea, del. M* ‖ 18 quisque = quidque ‖ 19 uno ⟨decoques⟩ *Veg.* ‖ 22 tamen: iam? ‖ 23 ut *Veg.*: et (= καί) *L* ‖ 25 *Veg. V 33* ‖ 28 hermanticis ‖ 29 utere *supplevi*: unctionibus calidissimis armi pectusque confricantur *Veg.*

XVI De ciferinon. si iumento sanguis per naribus ef- 335
fluet, quod vitium appellatur *graece* cyferinon. si hoc vitio vexabitur, signum erit supra modum peractum esse iumentum. curatio huius rei est haec. perunges illum oleo vel aceto, et corpus totum. cooperire autem debebis, et da operam, ut molliter stet. cui *et* ambulationem intermitte et attende cibo post hoc, deinde rutae manipulum cum lacte contritum infunde. quod si non habueris, aristologiam et crocum tritum ex vino dulci infunde ei. quod si hoc non habueris, coriandri viridis sucum liquabis et ei per nares suffundes. sanum fiet.

XVII De sideratico. si quod iumentum a sidore per- 336
cussum fuerit. hoc autem sidus si venas vacuas a frigore *aut ab* aestu percusserit, aut cruditas maior in plectura reversa fuerit, aut ieiunus in bu*lim*um inciderit, singula signa cognosces sic. *vaste* temptabitur, toto tempore stupebit et *titu*ba*n*s ambulabit. hunc mollibus cibariis et *l*enibus potionibus potionabis. et in lasaris ℥ aquae mulsae commisces eminam *et* cremorem tisanae. et ambulationem . . . ad calorem enim uteris refrigerationibus, aceto et rosae aequis partibus. si a frigore, uteris vino et oleo. his unctionibus uteris.

XVIII De solis percussu. si quod iumentum sole per- 337
cussum fuerit, detrahes de temporibus sanguinem et simili ratione curabis. sic eum tamen intelligis. in priore attendat et caput dolorosum portabit.

XIX De cruditate. si quod iumentum cruditate per- 338
cussum fuerit, ei sanguinem de cervice detrahito et a cibariis abstineto maioribus, tantum ut ac*e*to et aqua sit, et

---

1 *sq. Veg. III 37; infra 550 fere ad verbum redit* ‖ 2 graece *add. infra* ‖ 6 stet: cubet *infra et Veg.* | cum: cui et *infra*; tum *B* ‖ 8 habuerit ‖ 12 *Veg. V 34* | sidere *W* ‖ 14 aut ab *scripsi*: a vita ‖ 15 bubum: *corr. Veg.* ‖ 16 vaste *B* (*cf. p. 103, 9*): bates ‖ 17 totum bas: *corr. Veg.* ‖ 18 plenibus | et in: ita *Veg.* ‖ 19 et *scripsi:* i. e. *sic* ‖ 20 ambulationem: *sc.* adhibe ‖ 23 *Veg. V 35* ‖ 26 dolorosum: deorsum (diossum) *B* ‖ 27 *Veg. V 36* ‖ 29 aceto *B*: a cibo | sitet | *sq.* si aestas est, refrigeratorias accipient potiones *Veg.*

refrigerationibus, si tempus anni permiserit, na*tat*ionibus uteris. sic sanum fiet. sic eum cognosces: modo in unam partem ambulant, modo in alteram.

339 XX De bulumo. si quod iumentum a bulumo temptabitur, sic cognoscis. tot*us* spasmabitur, oculi interius re-
124r b fugient, | et visus non tam certus eius. subito ne ei cibaria datur, sed primo eum refrigera et minutatim cibaria dato et ungue*to* calido vino et oleo. si quis tibi dicit: bulumo quid prodest unctio? respondeto: quid tibi cibum *prod*esse videtur? sic etenim et singula signa sudoris, quorum ratio reddi potest, intelliguntur et curantur.

340 sed si inflatio est hoc, quod dicitur an*h*elatio, cuius causae rationem reddi non posset, sed a superioribus signis causarum, quae prima curatione sequimur [sequenti]. spongiis uteris in c*a*pit*e* ex posca, calida enim maiorem refrigerationem habet; in auriculis rosam Campanam adicies, et frigidissimo statues loco. et subinde sternutamentum dabis pal*c*am in naribus, et eiciet et sic sternutabit. haec cura eiusmodi causas et medicamentis saepissime curatur.

341 XXI De paralitico sive epilentico. quodcunque iumentum paraliticum fuerit, signa erunt haec. pravus ambulabit in latus, quomodo crancus, recte ambulare non potest. si co*g*eris eum ambulare, parietibus impinget. pabulum et potum non recusat. sed [si curvus] maligne et prave manducabit, cuius cibaria uda erit semper. sic eum curabis. sanguinem ei detrahis de parte temporis contrari*a*, non qua contractus est. unctionibus termanticis eum percatapsato et cervices eius assidue corrigito vel cretellas

342 imponito in cervices ... fractae curari solent. curabis quomodo rovorosum; similiter et loco calido et potionem simi-

---

1 nacionibus ‖ 4 *Veg. V 37* ‖ 5 totius ‖ 8 unguero ‖ 9 cibum: chylon *Veg.* ‖ 10 prodesse *scripsi*: esse ‖ 12 *Veg. V 38* | anbellacio: anhelitus *Veg.* ‖ 14 *inter* sequimur *et* sequenti *lacunam statuit B* ‖ 15 in capite *B* (cerebro *Veg.*): incipiat ‖ 18 palam ‖ 20 *Veg. V 40* ‖ 22 crancus = cancer ‖ 23 coegeris *Veg.*: cognoveris ‖ 24 cervicem incurvabit *Veg.;* si⟨c⟩ curvus *ante* quomodo *l. 22 ponit B* ‖ 26 contrarie ‖ 29 ⟨sic ut cervices⟩ fractae *suppleo;* imponito, ut cervices fractae *B*

lem, quae in rovoroso, uteris. si per plures has res sanus non fuerit, ures ei cervicem ex contraria parte, non qua contractus est. palmam dabis usque ad verticem auriculae et in tempus semisse ures et in aliam stellam cauterio facies et in parte renum usque ad mediam spinam *vir*gulam dabis, cauterio sequeris, eademque cura, quae s. s., et usta curabis. sanum fiet.

XXII De polippo. si quod iumentum poli*pp*um fac- **343**
tum fuerit in nasum, vexatur vaste iumentum, obturantur *ei* nares et p*us* de naribus exiet male odorat*um*, et sufflat ex his vas*te* et languidus toto corpore erit et tristis est semper et hinnire non potest. similiter et ipse polippus est magnitudine *mori* pusill*i*. *curatur* aut*em*, cum pars eius se foras ostenderit. qui, cum paruerit, praeciditur. de calcit*em* cum aceto mixta grassam facie*s* et sic super oblini*es*. hoc saepe facies. aut amurgam coctam cum aristologia mixtum e*i* in|pones. cum autem fuerit de interioribus **124**^{v}a
partibus putridum, non habet hoc vitium curationem. dicitur ab aliquibus plu*m*bo oportere suffrigare. contingit hic autem Sarmaticiis.

XXIII CHIRONIS CENTAURI. de morbo qui appellatur **344**
maleos, quem quidam profluvium appellant, quod latine

---

4 in alia autem parte temporis *Veg.* ‖ 5 *sq.* ungulam: *corr. Veg.* ‖ 6 cauteriose queris ‖ 8 *sq. cf. Veg. III 38 et infra 551; H 70* πολύποδος γενομένου ἐν τῷ μυκτῆρι τοῦ ἵππου ὀχλεῖται τὸ ζῷον. συμφράσσεται γὰρ ὁ ῥώθων καὶ φέρεται πύα ἐξ αὐτοῦ ὀσμὴν ἔχοντα σαπρὰν καὶ φυσᾷ δεινόν, ἀτροφεῖ δὲ ὅλῳ τῷ σώματι καὶ σκυθρωπός ἐστι πάντοτε καὶ χρεμετίζειν οὐ δύναται. ἔστι δὲ ὁ πολύπους τῷ μεγέθει ὡς συκάμινον, τῇ περιοχῇ ἐλάσσων. θεραπεύεται δέ, ὅταν ἔξω φαινόμενος ᾖ, ἢ μέρος τι ἐξ αὐτοῦ ἐκτεμνόμενον, καὶ χαλκίτιδι ὠμῇ καταπασσόμενος. ἁρμόζει δὲ ἡ αὐτὴ καὶ μετὰ ὄξους πάχος ἔχουσα, καταχριομένη πυκνότερον, ἢ ἀμόργῃ ἐφθῇ μετὰ ἀριστολοχείας μιγεῖσα. ὅταν δὲ ᾖ ἐνδοτέρω καὶ μετέωρος, οὐκ ἔστιν αὐτοῦ θεραπεία. λέγεται γὰρ ὑπό τινων καὶ μολύβδῳ παρατρίβειν αὐτόν, συμβαίνει δὲ τοῦτο μᾶλλον ἐν τοῖς κατὰ Σαρματίαν τόποις. | polibum ‖ 9 *sq.* obdurant ure in ‖ 10 plus | odoratur ‖ 11 vasse ‖ 13 in ore pusille aut cum ‖ 14 *sq.* decalcitent ‖ 15 grassam = crassam | faciet | oblimes ‖ 17 et inpones ‖ 19 plubo ‖ 21 *supra 164 sqq.; H 10*

suspirium appellatur. verissime autem continebit hic morbus appellationis nomen artrites, quae latine articularia dicunt. qui adferet signa sic. plenitudines profluunt olentes naribus grassae et male odoratae colore pallido, et cuius caput gravatur et stridet pectore et statim a corpore gracilis fiet, ab hoc quia escam non accipit, propter quod ad medullas eorum non pervenit. alternisque pedibus ab articulis claudicationes interveniunt, et in quacunque parte procubuerit, exulceratur, et illa pars corporis sub cute unde et articuli laborant, ex amaritudine ipsius
345 morbi. ideo autem contingit eis plerumque, propter quod omne iumentum fel non habet. pro felle inhaerent eis nervi graciles laxantes, in quo humorem recipiunt et sucum huius morbi. et sic vitae periculum faciunt, et ei commixtus sanguis praecurrit per omnia arteria, quae iuxta sunt dorsis et spinis, praecurrit et in medullas scapularum, aeque cerebrum corrumpit; escam enim ab inferiore scapularum loco accipit. propter quod continetur caput, itemque linguae constitutionem praestat, quae est principalis omnium arti-

---

1 ἔστι δὲ τῇ ἀληθείᾳ ἀρθρῖτις ‖ 2 artrices ‖ 3 *sq.* olent: ἰχῶρες ἀποστάζουσιν ἐκ τῶν μυκτήρων παχεῖς ὀσμὰς ἔχοντες μήλινοι τὸ χρῶμα ‖ 5 satim ‖ 6 ad hoc qui: καὶ ἀπισχναίνεται διὰ τὸ εἶναι ἀνόρεκτον, καὶ τῇ παρ' ἑκατέρᾳ ἐναλλάξει τῶν ἄρθρων χωλάσματα ἐπιγίνεται. καὶ οὗ ἂν τύχοι κατακείμενος μέρους, ἕλκονται τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ σώματος διὰ τὸ εἶναι ἀνάχυσιν ὑπὸ τὴν βύρσαν καὶ τὰ ἄρθρα χυμοῦ δριμυτάτου πλήρη ‖ 9 exulcerat uret illa | pars: *sc.* laborat ‖ 11 *supra 175* ‖ 13 gracilia laxant: εἶναί τι νευρίον ἐκλελυμένον, ὃ ἀποδέχεται τοῦτον τὸν χυμὸν κἀκεῖθεν τὴν ἔκκρισιν ποιεῖται καὶ μίγνυσι τῷ αἵματι διὰ τῶν ἀρτηριῶν τῶν πρὸς τῇ ῥάχει προσηρμοσμένων. εἶτα ἐπενεχθεὶς ἐπὶ τὸν νωτιαῖον μυελὸν ὁ χυμὸς καὶ τὸν ἐγκέφαλον φθείρει ‖ 14 eum commixta: *corr. B* (ei = umori) ‖ 15 arteria *scripsi:* latera (*i. e.* alteria) ‖ 16 praecurrunt ‖ 17 enim *addidi:* τὴν γὰρ τροφὴν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου λαμβάνει; ⟨id⟩ escam ab *B* ‖ 18 *sq.* διὸ καὶ τὴν κεφαλὴν κατακρατεῖται καὶ τὴν γλῶτταν. εἶναι γὰρ καὶ αὐτὴν (ἀρχὴν *B*) τῶν ἐναρίθμων ἄρθρων. θεραπεύων δ' ἄν τις ἐπιτυγχάνοι αἵματος ἀφαιρέσει λύων τὰς ἐν τῷ προσώπῳ φλέβας καὶ τὰς ἐν τῷ στήθει. ἔτι δὲ διακόπτων τὰ μεσοκύνια προσφορᾷ τε τροφῆς παντοδαπῆς χρώμενος καὶ ἐγχυματισμῷ. | quae ligua

culorum. quod si cui contingit, †currenti efficere posses succurrendo, succurres. sanguinis detractionem facies, solves venas in faciem et in pectore, persecueris omnes et circa claviculas. et escam omnem uti debebis et potionem hanc: **346** centauream, absinthium, peucedanum, serpillum, sagapenum, vetonicam, saxifragam, aristologiam rotundam. haec omnia tundes et cernis aequis ponderibus et coques ex aqua vel cum vino et sic ei dabis. et hae res amarae sunt et morbus amarus est. ita incipit haec potio amara amaritudinem expellere. item et aliam potionem dabis, si hoc non proficerit. cucurbitae Aegiptiae semen quod capit acetabulum, friges et contundes minutum, commisces cum vino | albo cotulas II, et per lentiolum colato, sucum eius **124^{v}b** per dextram narem gementis suffundito. haec ipsa autem **347** compositio et ad disinteriam facit. sic curabis. si Aegiptiae cucurbitae semen non habueris, sumito cucumeris silvaticae radicem et contundito et in eo adicies aquae cotulas II et ibi sinito una nocte macerari; deinde sublatam conteres et colabis et commisces in eo nitrum. sic reprehensa lingua iumenti per os rem suffundes per dies octo, partem dimidiam medicamenti in dies VII partes VII *bibere* dare curabis, et aliam partem dimidiam in VII partes divisam, quotiens eum adaquabis, et VII diebus miscebis *cibis et aquae.* item nitri crudi contusi mixti in vinum cotula **348** per nares suffundito; ipsum vinum tepidum sit semper, ex quo ordeum aspergis. itemque et fenum, quotiens eum adaquabis, ex eo nitro tuso adicies. quodquod autem ante castrati sunt aut castrantur, non incident in hunc morbum. plerumque his enim contingit maxime pullis, cum excepti sunt protinus de grege et solitam exercitationem caruerunt

---

1 *sq.* ⟨nisi⟩ recenti ⟨nil⟩ efficere possis succurrendo. sic curetur *B* ‖ 2 succurret ‖ 3 persequeris ‖ 5 *supra 197; Veg. I 13, 5* ‖ 6 saxifragiam ‖ 11 *supra 201; H 11, 1* ἡμέτερα δὲ εὑρήματα ταῦτα ‖ 12 minutim? ‖ 14 gementis: iumenti *M* | καὶ αὐτῇ δὲ τῇ ἐντεριώνῃ χρῆσθαι πεφρυγμένῃ *add. H* ‖ 15 facis ‖ 16 ἄριστον δὲ καὶ τοῦ ἀγρίου συκίου τὴν ῥίζαν κόψαι λεπτήν ‖ 20 ligua | os rem: orem *M* | dies septem? ‖ 21 vivere: ποτίζοντας ‖ 23 *sq.* cibis et aquae *suppl. B*

et ad standum venerunt. hoc vitium huius morbi in eos decurrit plerumque. qui appellatur artrites, qui latine dicitur articularis. qui et cum inciderint in hunc morbum, de vita de his promittere noli. in quo magis sit vitium
349 hieme cognoscitur. quod sic cognoscis, prius quam de naribus mucci grassitudines exeunt. incipient enim tunc sic tussire, tanquam si putes eum aliquid devorasse. inde ergo intelligis et palam tibi facies, quia ab articulario vitio possessus tenetur. huic celerissime necesse habebis succurrere, quemadmodum supra scriptum est. erit autem hoc utilissimum, ut hac succursione uteris. si fuerit tempus autumni, hoc uteris: uvam albam exprimes, herbam, quae [quae] appellatur aristologia, quam contundes et cernis ad cochlearia plena tria, et sic dabis per nares per dies VII.
350 sunt autem genera maleos 4^{or}: humida, arida, articularis et succutana. et harum [succutationum ex qua] sunt aliquae sanabiles, aliae insanabiles, alia quidem difficiliter sanantur. facilissime autem curantur inter eos, quae est
125^{r}a humida. quae signa adferent haec: distillatio narium | humida et gracilis, aquae similis. his autem similiter et succutana, ex qua contingit scabies. et haec articularis, quae difficiliter sanantur, quemadmodum supra scriptum est. nam illa insanabilis est arida, et quae per nares
351 nullam pituitatem adferet. qui nec idem manducare [esse] nec potionis quidquam recipiet, et illud quidquid recipere potest, concoctionem non facit, propter quod corporis gracilitatem patiuntur.... scapulae autem eius extensae et tumi-

---

2 artites ‖ 3 incederit ‖ 4 magis: *μάλις B* ‖ 5 si: *ἐπιγνωσθήσεται δὲ πρὸ τοῦ φέρεσθαι διὰ τῶν ῥινῶν* ‖ 9 possis susteneto: *corr. B* | *καὶ εὔγνωστόν ἐστιν ὅτι ἔχεται ὑπὸ τῆς ἀρθρίτιδος καὶ ὡς τάχιστα δεῖ βοηθεῖν, καθὼς ἄνω γέγραπται* ‖ 12 unam: *σταφυλὴν λευκὴν* ‖ 14 tria: *κοτυλῶν δύο* ‖ 15 *H 12*; *cf. supra 168 sq.* ‖ 16 *τούτων αἱ μέν εἰσιν εὐθεράπευτοι, ἡ δὲ δυσθεράπευτος, ἡ δὲ ἀθεράπευτος* ‖ 20 atque: *ὅμοιον ὕδατι* ‖ 24 ne quidem *B* ‖ 27 *sq. αἵ τε ῥῖνες αὐτοῦ ἀνεῳγμέναι εἰσὶ καὶ φυσᾷ βαρέως ἑλκόμενόν τε οὐκ εὐχερῶς ἀλλὰ ὅλον συστρέφεται, λαγόνες περιτεταμέναι εἰσί, τυμπανοειδεῖς μετέωροι, καὶ ἡ βύρσα σκληρύνεται*

diores erunt, tympano similes, cuius et corium [non] d*ure*sc*i*t. et sic curationem nullam recipit et ex vita recedit. dictum est autem et E*u*m*e*l*o* medico.

cuius arida maleos nec ego nec alii medicorum hanc **352**
sanare arida maleos potest. cuius et rationem ego protinus reddam, quare et statura et curationis insanabilis est: quia pulmo eorum corrumpitur, qui corruptus ad latus decurrit, et sic incipiet esse pleureticus. quemadmodum intelligere quis possit, qua ratione succurrere huic vitio nemo potest. pulmoni corrupto tussis insequitur. scrutemur, si possimus huic rei succurrere. sic curato. thuris pollinem contrito in vino odorat*o* cotulae unius suffundito per nares. ne quidem omni parte negligens videtur, ex omni ratione succurrere debeo sic. radices quoque concisas minutatim valde commiscito cum ordeo, sic dato. et hoc *iam* inventum est *maio*ribus nostris, non tamen praetere*am* [aut] un*um*. morbum, qui appellatur maleos, **353**
debemus fumigare in omnem pecus, quod ungulas calcat. hoc quoque, ut caput eius totum coperias assidue. et totum per triduo origanum decoctum in olla nova per

---

1 descit: *corr. M* ‖ 2 si ‖ 3 eo mlto *sic*: *ὡς εἴρηται καὶ Εὐμήλῳ τῷ Θηβαίῳ* ‖ 4 *τῆς δὲ ξηρᾶς μάλεως οὔτε ἐγὼ ἰατρὸς οὔτε ἄλλος τις* ‖ 6 statura = status; perduratura? ‖ 7 *sq.* [qui corruptus] ad latus dextrum et? *τὴν δὲ αἰτίαν δηλώσω, ὅτι ὁ πνεύμων ῥήγνυται πρὸς τὴν δεξιὰν πλευρὰν καὶ ἔστι πλευριτικός. βοηθήματα δὲ καὶ τούτῳ ταῦτα, ὡς ἄν τις αἴσθηται ἑαλωκότα τὸν ἵππον τῇ μάλει καὶ βήσσοντα· μάννης καὶ λιβάνου ἀνὰ τριώβολον ἐν οἴνῳ τρίψας κοτύλῃ μιᾷ ἐγχυματιζέτω διὰ τῆς ἀριστερᾶς ῥινός. βοηθείτω δὲ καὶ ῥαφάνους κατατέμνων εἰς λεπτὰ καὶ μιγνὺς ταῖς κριθαῖς καὶ παραβάλλων* ‖ 12 odorati ‖ 13 videtur = videbor, *i. e.* videar ‖ 16 hoc tamen | maioribus *M*: corporibus | *εὑρέθη δὲ καὶ τοῦτο τοῖς πρὸ ἡμῶν τὸ ὑποκαπνίζειν τὴν μάλιν ἔν τε τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποζυγίοις ὅσα μώνυχας ὁπλὰς ἔχει, τῇ ὀριγάνῳ καλύψαντα τὴν κεφαλὴν ἐν χύτρᾳ καινῇ μαρίλλαν ἐχούσῃ καθ' ἡμέραν μὲν μὴ πλέον ἡμερῶν τριῶν, παρ' ἡμέραν δὲ ἐπὶ πλείονας* ‖ 17 praeterea aut uno: praedecessore uno *M* | aut = vel? ‖ 18 quodquod ungula rotunda calcant quidem *supra 164* ‖ 19 quaequae: *corr. B* (hoc quoque *sc.* inventum est); aeque *M* | *cf. supra 190*

nares proicito, ut bibere des per triduo, aut per alternis diebus stet pluribus diebus. cura, ut [si] sit origanum asinale. cum factus est maleos adhuc tenero pullo, qui cum maxime [aut] mamilla matricis suae sugit, nihil prius debet quam matrix curari. debet autem cibis sic, quemadmodum s. s. est. et radices ei dato. haec enim curationes prosunt et *in* sitim iumentum adducunt. quodquod autem in gregem incidunt, eos statim debebis a reliquis secernere. hic enim morbus facillime plures coinquinat.

354 sed cum et tumores circa cervicem creverint et venae tensae fuerint circa collum, eas venas curvas habebit 125[r]b et tumentes in | modum draconationis, similiter et in capite et in facie tumentes, et nares distentas habebit. qui adferet spumas sanguilentas per ore. statim anhelitus et suspiria ab interioribus partibus reddit, tanquam si per naribus sufflet. quotiens escam et potum accipere volet, **355** non potest; dolorem enim contrarium sensit. sed et quod sumit, exiguum accipit; vulsiones quoque totius corporis sentiens usque eo, ut exulcerentur extrema, omnia cacumina narum itemque et labia. et statim humores eius semper ex ore emittunt, unde et lingua obligatur; salivas eicere

---

2 stet: si et *B* ‖ 3 asmale: *μάλιστα δὲ ἔστω ὀρεῖτις* (*lege ὀνῖτις*) *ὀρίγανος* ‖ 4 aut : bille *sic,* mamille *in marg.: μάλεως δὲ γενομένης ἐν τῷ πώλῳ ἔτι νεογνῷ ὄντι καὶ τιτθευομένῳ ἐπιμελεῖσθαι δεῖ τῆς τιτθευούσης* ‖ 7 in *addidi, an* iumentum = iumento? | *sq. ὅσοι δὲ ἐν ταῖς ἀγέλαις μαλιῶσι* ‖ 11 *H 21; cf. supra 195 sq.* ‖ 13 tragonationes *supra 183* ‖ 15 *sqq. ἕλκεται δὲ καὶ ἐκ τῶν λαγόνων καὶ ἀναφυσᾷ διὰ τῶν μυκτήρων καὶ προθυμούμενος τρώγειν οὐ δύναται οὐδὲ πίνειν, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν λαμβάνει ῥῆξίν τε τοῦ σώματος πανταχοῦ ποιεῖται, ὥστε ἑλκοῦσθαι μάλιστα τὰ ἄκρα ῥῖνας χείλη ὦτα, καὶ ἀποπίπτειν κάτω αὐτόματον, ἥ τε γλῶσσα συνδεῖται, ἣν καὶ προβάλλει ἕκλευκον καὶ παρὰ φύσιν ἄμορφον. καὶ χρεμετίζειν ἀδυνάτως ἔχει. ὁ τοιοῦτος ἐλεφαντιᾷ καὶ οὐδὲν εἰς αὐτὸν ὑπάρχει βοήθημα. οὐ δεῖ δὲ τοῦτον μετὰ ἑτέρου ἱστάναι, ἀλλὰ ἐκβάλλεσθαι μακράν.* ‖ 16 inferioribus: *corr. B* | reddita quam: *corr. B* ‖ 20 exvulnerentur | *sq.* cacuminarum: *suppl. B* ‖ 21 semper: spumae *B* ‖ 22 ligua

non potest et album sputum remittit insuetum et alienigenum. haec signa sunt, quae adferent elefantiotes. cui succurrere nemo ex una re potest, cum ista signa se ostenderint. sic quoque solus sibi separatus debet stare locis *secret*is et tenebrosis. †vita inane debebis adcuran- **356**
dum cum rebus aquae calidae cotulas II et nitri contusi validissime minutatim coclearia III, quod commisces in calda et oleo viridi ciatos tres. haec omnia mixta suffundes per nares assidue, donec sanum fiet. dictum est autem in hoc vitium face*re* †in vinum cervinum, ex quo radices minutim miscebis. ex hoc evenit sanum fieri.

XXIV De eruptione vulsi. si quod iumentum vulsum **357**
fuerit, signa erunt haec. stranguriabitur [iter et] excreabitque purulentum, *et* quotiens volutatus fuerit, *se* non revolvitur, nec excutiet se. quodsi recens fuerit, sanguinem excreabit. periculum promitti debebit. curabitur sic cibo levi et leni; etiam exercitationibus desinere oportet. potionem dabis talem: thuris masculi ℔ ÷, opium ℔ ℈, eliotropium ℔ ¯, quo*d* nos intub*a*m agrestem appellamus, rutae tantundem cum vino austero mensuris Atticis IIII infundere in singulos dies, donec desinat.

XXV De plectora. si quod iumentum a plectora labo- **358**
rabit, signa erunt haec. ubi plus ebiberit, caput emittit et super emittit, oscitatur. ordeum autem si nimis ediderint, sic intelliges. caudam inter se complicabit et tremulus erit in cursu. qui est deterior, si cruditatem senserit. haec sic cognoscis | ab itinere eum calidum 125ᵛa
hordeum nimis *e*disse et non digestum esse. quem sic cognosces. sudabit et prioribus armis inligatus erit et **359**

---

5 ceteris | vitare lumina *aut* bituminare *B* | *sq.* ad curandum eum ⟨dabis⟩ *B* ‖ 10 facem | [in] vinum genuinum? ⟨medullam⟩ cervinam? inguinum (*i. e.* inguen) cervinum *M*; venenum cervinum *aut* lixivium *aut* in vinum ⟨infusum cinerem cornum⟩ cervinum *B* ‖ 12 *Veg. V 41* | quodsi: *transposui* ‖ 13 stranguilabitur | iter et: stertet *B*, *cf. p. 112, 22* | excriabitque ‖ 14 ex | si ‖ 18 *ad* opium *in marg. nota* ¯ *add.* ‖ 19 quos | intubem ‖ 22 *Veg. V 43* ‖ 23 *et* 24 demittit? ‖ 24 emittito scitatur ‖ 25 complicavit ‖ 28 dedisse: edidisse?

incertus ambulabit. sic eum curabis. sanguinem de cervice emittito et aceto et oleo totum corpus perungito et ambulationibus levibus moveto. hordeum ne dederis. potionem hanc dabis. brassicae folias contusas et sucum eius exprimes et mi*rr*ae admiscebis et vino optimo et liquaminis pusillo. hoc per triduum dabis. sanum fiet.

360 XXVI De suspirioso. si quod iumentum suspiriosum factum fuerit vel anhelito vexabitur, signa erunt haec. ilia suspensa erunt, oculi intensi, et longa suspirabit. ergo illi de cervice vel palato sanguinem detrahito et post sulfuris vivi ℥ III contusas cum aqua et . . . suffundito. et si haec non fuerit, ter*r*ae intestinum, id est lumbricos, nec*a*to in loteo quasi mensuram Atticam, et aquae ciatos tres unam mixtis infundes per sinistram narem. si suspirium evadet, signa habebit talia. tussire incipit, in naribus muci erunt.

361 XXVII Si suspirium aridum habuerit, sic intelligis. suspirat graviter et ilia introrsus nimis adducet, cervice recta et capite erecto, in obliquo tensis oculis attonite respiciet, et graviter suspirans sonitum dat ipsius spiritus, et cibum nec potum non adficitur accipere, nec proiciet se. cui nulla pituita per nares neque per os effluet, [et] unde
362 suspirium aridum dictum est. si ei subvenis, ne praetermittamus aliquid — saepissime solent remedia provenire — pro remedio se*c*abis inter nares, et ibi aquam impones, *u*bi sta*t*, propter dolorem in aquam nares mittens assidue, suspirium in eo distabescat. potionem ei dabis sucum tisanae et sepo caprino in eo decocto, cui admiscebis sulfuris vivi et turis masculi aequis ponderibus mixtis.

---

1 insertus: *corr. Veg.* ‖ 5 mire: myrrhae pulverem *Veg.* ‖ 11 ⟨vino⟩? ‖ 12 tere: *corr. B* ‖ 13 nec to ‖ 17 *cf. supra 170* ‖ 21 cibum recusat et multum bibet *supra* ‖ 25 setabis: inter nares iumenti scalpello (sagittella) secabis et aquam frigidam per fistulam latam eius ori (in situla latiore *cod. Sangallensis*) suppones naresque ipsius (ipsas) assidue diebus plurimis merges, ut suspirium ditabescat in aqua *Veg. I 11, 13* ‖ 26 substa et: *corr. B* | mittens = si mittat

ex eo coclearia singula diurna dabis cum suco tisanae. cum coeperit fortior esse, sanguinem de cervice detrahito. hunc sine repromissione curato.

XXVIII Suspirium si erit *u*midum (alii vero succuta- **363**
neum), sic cognoscis. de naribus mucci ei exeunt crassi et putridi, et tussiet valde nec cibum nec potum appetit et corpori | deterior fiet et ex prioribus humeris incertus 125ᵛb
erit. cui nulla res subvenire poterit. hunc ergo nec aridum promittere non debemus. curari enim non possunt. curabis tamen, sicut supra.

XXIX De farciminoso. si quod iumentum farciminosum fuerit, signa haec demonstrabunt. in locis necessariis **364**
nascuntur tubergula plena sanie, quae et per se erumpunt et sanatur sibi et aliis locis renascuntur similiter. et vivet et per longum tempus et corpore gracilis fiet. evenit eos liberare posse. quem curabimus sic. ea tubercula urito cauteris rectis, ut non per se rumpant; ita enim incipient alias nasci. perungues ea loca sale et oleo, post VII dies distringito et delavato. cum usta ceciderint, curabis, quomodo vulnera curari oportet. et potionabis eum potione s. s., quae ad morbida iumenta composita est. curato eis sanguine de capite emittere.

XXX De arida tussi. si quod iumentum arida tussi **365**
laboraverit, difficilis est huius curatio. signa habebit talia. tussiet frequenter, distentus et difficilis spiritus erit in eo et ilia contrahit. curabis eum sic *ut* suspirium aridum, hoc est quam *b*ilem aridam vocant quidam. quod curari non potest.

XXXI De pulmonis labore. si quod iumentum a pul- **366**
mone laboraverit, signa erunt haec. stertet a cerebro et laborat per viscera [uterque reficiet corpus] et tussiet

---

4 *cf. supra 169; Veg. I 3* | tumidum | succutaneum: *sc.* vocant ‖ 7 insertus ‖ 11 *cf. supra 179*; *Veg. I 7* ‖ 14 sanantur ibi, set? ‖ *sq.* 16 curavimus | urit hoc auteris ‖ 17 *cf. Veg. I 14, 3* ‖ 19 delabato ‖ 24 alia: *corr. B* ‖ 26 ut *addidi* ‖ 27 vilem ‖ 29 *Veg. V 44* ‖ 31 ut aegre reficiat corpus *vel* itereque deficiet corpus *(cf. 113, 18) B*

graviter et in corpore ipsius exire solet non adsimiles forunculos. sic eum curabis. turis masculi pondo II, magma croci ℥ . . . mirra ℥ II, haec omnia bene tusa. et ex eo medicamento coclearium ex ovis numero III et aquam temperabis et sic ei dabis. si cibum non appetit, id medicamentum ex lacte caprino mixtum et mellis decocti coclearium ·I· dabis. vel sucum tisanae cum ovo et oleo rosaceo cum eodem medicamento mixtum potionem
367 dabis. curabis ei et offas dare *ex* farinae triticiae sextarios duos et *ervi* polline sextarium ·I·. admisces eo medicamento s. s. coclearia V, et ex lacte cuiuscunque pecoris conspergis, et ad offas numero VII diurnas sic ei dabis post potionem cottidianis diebus, usque dum cibum libenter appetat. cui offerens omnem escam viridem propter fastidium vel lenticula vel triticum vel ordeum torrefactum
126ʳa cum palea dabis, quod|quod ex his libenter accipere volet. cura, ut cottidie lacte recens des, et si non habueris, aquas. sinito eum ambulare, quo usque fortius se habeat; postmodum paulatim per crementum exercebis. sic sanum fiet.

368 XXXII Si pulmonem dolebit, sic eum intelligis. anhelat, suspirat graviter et tussis insequitur, ita ut sterteat, excreabitque purulentum. post dies aliquos, non in recenti, et prioribus pedibus claudicat, et putorem per nares gravem ostendit, difficiliter se iactabit et febricitans in praesepio incumbit, fatigationis beneficio stercora adsellatur [et] dura et vix conatur ad adsellandum et anxiatur. hi solent et corruptum adsellari, *si* quando in digestione
369 mal*e* accepti fueri*nt*. horum curatio difficilis erit. sic eum curas ad modum s. s. aquam eis bibere dabis, in *q*ua ervum antecessus lotum mansit, et aquam eius bibere dabis. quodquod pulmonis causa laborant, detrahendus

---

1 *sq.* similia furunculis tubercula nascuntur *Veg.* ‖ 3 hyssopi uncias duas, trifolii unciam unam *add. Veg.* ‖ 5 tempurabis ‖ 9 ex *Veg.* et ‖ 10 elbi ‖ 21 *Veg. V 44* ‖ 28 sic: *corr. B* ‖ 29 mali | fuerit ‖ 30 qua *B*: aqua

erit sanguis de palato vel de cervice, quorum tamen corpora fortiora sunt, et quibus fastidium non fuerit. item aliam curam ad eos facient*em* ex hac potione ostendo. vini odorati quartarium antiquum misce et da, aut ciceris infusi aquam bibere dato. detrahendus erit sanguis eis de palato et de temporibus et de cervice verno et autumno. exercitationibus et ceteris uti debebis. si gra- **370**
vius vexabitur, morbus est. lentisci radicem, thuris ʒ II vel si hoc non fuerit, mirrae ʒ ·I· cum croco suffunde cum vino. aliam eodem modo: costi ʒ III, † vini tantundem contrita cum vino dulci infunde per os. aut uvam albam exprime in os. aut radicis semen ex eodem modo dato, nuces amaras, id est amigdalas frictas cum aqua eodem modo. aliter: cardamo*m*um infusum in vino albo odoris boni et cotilam, similiter utere.

XXXIII Si a pulmone vexabitur, signa haec erunt. **371**
tumescunt intra ilia con*ca*vationes graves, cursibus retardabitur, itineribus deficiet. curari non poterit. curatio huius rei curanda est maxime, ut habeat vi*r*ium. escam infundere debes ordei, sic dare. ambulationibus cedere, unde insanus fit. pabulum opponere et potionem. *g*urationibus longis utatur, item unctionibus pi*n*guibus. † eum gravibus, mollit*e*r cubet. potionem | hieme da ex farina **126ʳb**
triticia, *aest*ate hordeacia. si autem deprehensus fuerit, costi et cinnami ʒ II, siringa, cassia, storace ʒ, his rebus cum tisanae suco potionabis.

XXXIV De ortho*pno*ico. si quod iumentum ortho- **372**
*pno*icum fuerit, haec signa erunt. inambulationem subinde

---

3 facientibus: facientem ⟨plus⟩ *B* ‖ 4 *sq.* cineres quoque ulmi loti et infusi *Veg.* ‖ 8 lentisci drachmam *Veg.* ‖ 9 cum croco: succari semiunciam *Veg.* ‖ 10 costi unc. II, cinnamomi unc. I, eryngii radicis unc. II, storacis semen *Veg.* ‖ 12 radici ‖ 14 cardamonium ‖ 17 convacationes ‖ 19 vicium: ut abeat vitium *B* ‖ 20 ⟨ab⟩ ambulationibus *W; postea lacunam statuit B* | cedere = desistere; caedere *B* ‖ 21 *sq.* curationibus ‖ 22 piguibus | *sq.* eum gravibus: unguatur *B* ‖ 23 mollitur: *corr. B* ‖ 24 aestate *scripsi:* est autem ‖ 25 *Veg. V 44 fin.* ‖ 27 *Veg. V 45* | orthonico | orthonicum

ei praestas et ambulare non vult, et suspirat graviter anhelito magno toto corpore et ambulare non potest, et subinde se proicit frequenter et cadet, et cum procubuerit, extendere se non potest nec dilatare, et cum ceci-
373 derit, magis resurgere vult. quod curatur sic. sulfur vivum ʒ II conteres usque et macerabis in vino odorato albo et melle, per nares saepius infundes, liqui*dae picis* pusillum et nitrum coctum valde commisces melle et vino et suffundes usque, donec spiritum contineat et careat vitio. non algeat et exercitationibus utatur. in potionem adicies, eodemque fenum aspergis. et si haec medicamenta eum sanabunt, catarticis uteris. curabis huic et sanguinem de cervice detrahere vel de pectore. sanum fiet.

374 XXXV De ortho*pnoi*co. si quod iumentum ort*ho*-*pnoc*am habuerit, signa erunt huius haec. ilia ducit vehementer et suspirat cum sonito, runcos ducit et curvatus erit, cibum nec potum recusat, et praefoc*at*ione in anhelitu patitur et manducans tussit, stans et iacens aequaliter runcos ducit. et *vivit*, per longum tempus protrahit; nam ex eo vitio liberari non potest. pulmo enim eorum
375 se contrahendo conmurit. unde et *mac*rescit in novissimo tempore et *tab*idus moritur. huic curam adhibes sic. sanguinem ei de pectore detrahes in recenti et ipso sanguine cum mero et oleo tepefacto eum perunges. lixivio cum oleo temperato per nares eum potionabis per dies V, postmodum sinapis Alexandrini fricti et sulfuris vivi et mirrae, cardamo*mi* aequis ponderibus. ex melle decocto tusa omnia et criblata misces. ex quo medicamento nucis magnitudinem ex vino nigro calido potionabis.

376 XXXVI De litargico. si quod iumentum litargum

---

2 mangno ‖ 6 odoratu ‖ 7 liquiet de pussillum: *corr. B ex Veg.* ‖ 10 adicies: *scil.* nitrum ‖ 14 *Veg. V 45* | orthonico | ortonam ‖ 16 runcos = ronchos ‖ 17 praefocione ‖ 19 bibit: *corr. B*, protrahat vitam *Veg.* ‖ 21 conmurit = comburit; comburit *vel* convoret *Veg.* | macrescit *B*: in ea crescit; unde et macies cum morte insequi consuevit *Veg.* ‖ 22 aridus: *corr. B* ‖ 27 cardamõ͠ *sic* ‖ 30 *Veg. V 47*

fuerit, signa eius erunt haec. iacebit et semper dormit nec cibum accipiet nec *potum*, somno consumitur. quem cum excitasti, statim adgravatus se magis proiciet. et sic amens marcescit, nec ulla res illum delectabit. et si potionem | dederis, dormitans vix eam accipit. sic eum cu- 126ᵛa
rato. in stabulo, ubi stet, substernito stercora mollia. noli eum permittere proicere se, et assidue eum excitato. in auricula eius scarabeum vel blattam mittito, et ita religato, et ibi *viv*at. et fomentabis ei caput calda cum **377**
pulegio decocta et postmodum perungebis oleo cum adarce trito, caput eius perfricat*o*. cui potionem dabis: camemelon, irin Illiriaca et Artemisia in aqua decoques, ex ea aqua cotulas II et olei rosacei ciatos II cottidie potionabis. cui et pedes priores frequenter non simul *cal*da fomentabis. solet enim haec passio et ab strictura pedum contingere. hac re sanum fiet. est quidem periculosa cura.

item et alia signa litargici haec erunt: oculi eius lacrima- **378**
buntur, qu*a*si qui lippiat, somn*o* operam da*n*s vel stans et in praesepio incumbens dormit, et a posterioribus natabit ambulans et totus gravabitur. sic eum curabis. detrahes ei sanguinem de priori pede dextro et a femore sinistro. potionem dabis hanc. herbam Artemisiam contusam et criblatam dabis ex cinericia sextarium ·I·, ex eo et oleo ciatos II, hoc per triduum uteris, quarto die intermittas. *si* cibariam non appetit, ervum mollitum ex aqua tepida **379**
bibat in die unum *sextarium*, in quo bibere dabis. si hoc non proficerit, lini semen coquis ex aqua in ollam. postquam coxeris, dabis ei per dies singulos eminas singulas et mellis quod satis est et effectum faciet. hae*c* res et ad febricitantes prosunt. sanum fiet.

XXXVII De morbo regio. si quod iumentum morbum **380**
habuerit regium, signa erunt haec. utrique oculi viridicabunt, cervicem inclinatam habebit in dextram partem, in

---

2 potum *add. Veg.* ‖ 9 ut ibi? | ibat ‖ 11 perfricat ‖ 14 simul: semel? | adda ‖ 18 quia si | sompnio | das ‖ 19 natabit: nutat *Veg.* ‖ 23 cum lixivii sextario *Veg.* ‖ 25 si *addidi* | mollitum *aut* mellitum *Veg.* ‖ 26 s(extarium) *suppl. B* ‖ 29 hee ‖ 31 *Veg. V 48*

sinistro videbitur claudicare, *et*si in dextrum habuerit claudiginem. ita curato. include eum loco tenebroso, ubi nec lumen viderit. ignem ibi facito et sagis operito ita, ne oculi eius appareant. bis die oleo et vino defricato. lapi-
381 des molares ne minus V in ignem imponito. cum bene caldaverit, pecus ad pedes *caput* co*pulat*o et sub nares oleo
126ᵛb eos perfuso*s* fumigato, | et per dies VII his potionibus eum curabis: sanguinem caprinum cum lacte ovili, si*l* *Gallicum*, costum, oleum; haec in uno inmisceto et per dies XVII potione dato. sanum fiet.

382 XXXVIII De bile. si quod iumentum bile molestabitur, signa erunt haec. concurrit ac volutatur tempo*r*ibus, similiter ut strofos*us*. sic hoc curato. sanguinem emittito de cervice et potionem dato: herbam trisaginem nigram sescunciam, herbam trisaginem albam pond*o* *ses*cuncia, magman croci ℈. inmiscebis vinum et pisatum cum nitro et potionem dato ex aqua mulsa eminam per narem sinistram, ut s. s. est. sanum fiet.

383 XXXIX De bile arida. si quod iumentum bile arida vexabitur, nihil *eum* curar*e* poterit. ergo murtam agrestem cum vino contritam infundere in dextram narem debebis, ordeo autem non satiare, in farre tritic*eo* potionem dare ex aqua oportet.

384 XL De vomi*c*a. si quod iumentum a vomica vexabitur, hic morbus valde gravis est. signa erunt huius haec. incidens difficiliter resurgit, et olebit ei spiritus, graviter incumbet in eo loco, a quo vexabitur, tussit et aliquando purulentum excreat. sic eum curabis. thuris ℈ V . . . in unum contusa cum vino tepefacto ei per nares

---

1 sed si ‖ 5 non minus pondera quinque *Veg.* ‖ 6 pedes complantato: animalis caput copulatur ad pedes *Veg.* ‖ 7 perfuso ‖ 8 *sq.* simul calidum: *corr. Veg.* ‖ 9 oleoque pariter admixto *Veg.* ‖ 10 dies XII *Veg.* ‖ 11 *Veg. V 49* ‖ 12 concurrit (*i. e.* concursat): commovetur *Veg.* | tempuribus: = frequenter ‖ 13 strophosos ‖ 15 sescunciam: *suprascr.* ℈ | ponde | sescuncia *ego*: ex tuncia ‖ 19 *Veg. V 50*; *H 202, 18* ‖ 20 enim curari: *corr. M* ‖ 22 triti: pro hordeo far triticeum dabis *Veg.* ‖ 24 *Veg. V 52* | vomita ‖ 28 *sq.* turis dragmas duas, aristolochiae uncias duas *Veg.*

infundes. quod si non habueris, sulfuris ℥ II, aristologiae ℥ ·I· eodem modo dato. cibo autem maxime diligendus est, ut habeat *nutr*imentum. vitium [ut etiam] ambulationibus lenibus cum etiam ruperit se, utere cauteribus circa pectus oportet.

XLI De podagra. si quod iumentum podagricum fuerit, **385** signa erunt haec. stare non potest nec ambulare, sed claudicabit aliquando et alternis pedibus, et proiciet se similiter, tanquam qui ordeum nimis acceperit. cui tali vehementer dolebunt. cui si palp*a*re volueris, non patiatur doloris aliquid beneficio huius rationis, dum interdum in totum nihil concoquet. et horridum et fervens habens totum corpus su*d*et, *et* superiores eius venae extant, et testiculi eius subinde salient alternis, veretrum procadet et subinde arriget, et pedibus inaequalibus stat, et stercus in ungulis eius haerent propter nimiam excalfactionem, quemadmodum subtricio. sic eum | curabis. non patieris **386** 127ra eum accumbere, et coges eum ambulare perminutatim loco tecto usque, donec sudet, et defricabis eum manibus totum corpus, donec persudet. sanguinem ei detrahes a capite de superioribus venis, sed noli multum. et iterum per dies VII sanguinem de posterioribus locis emittes supra talos et de gambis eius, et noli multum, vel desub ipsis

---

1 *sq.* aristolochiae unciam semis *Veg.* ‖ 3 iumentum: *corr. Veg.*; ut habeat ⟨ad⟩iumentum virium: uti etiam . . ambulationibus lenibus ⟨oportet⟩: cum etiam ruperit se, . . . pectus. *B* ‖ 6 *Veg. III 53; H 164* | *sq.* *ποδάγρᾳ εἰ ἐμπέσοι ἵππος, οὔτε ἑστάναι δύναται οὔτε περιπατεῖν, ἀλλὰ κατακλίνεται ἐοικὼς τῷ κεκριθιακότι καὶ ἔστιν ἀνόρεκτος πρὸς πᾶν τὸ προσφερόμενον καὶ τὸ στόμα (σῶμα Chiron) θερμὸν ἔχει καὶ κατάξηρον τήν τε ὑπερῴαν μετέωρον, οἵ τε ὄρχεις αὐτοῦ ἐνάλλονται ἐναλλὰξ καθ' ἕνα καὶ ὁ καυλὸς προπίπτει καὶ ἐπαίρεται, καὶ οἱ πόδες ἐν τῇ στάσει προσλαμβάνονται τὰ κόπρια διὰ τὴν πύρωσιν ὡς καὶ ἐν τῇ ὑποτρίψει.* ‖ 10 palpebre ‖ 12 torridum *B* ‖ 13 et suet superiores: aestuet *B* ‖ 21 *sq.* *καὶ πάλιν δι' ἡμερῶν ἑπτὰ ἐκ τῶν ὀπισθίων ὑποκάτω τῶν ἀγκυλῶν παρὰ τοὺς ἀστραγάλους ὡσαύτως μὴ πολλῇ τῇ ῥύσει ἔκ τε τῶν ἐμπροσθίων* ‖ 21 non multum *Veg.* ‖ 22 sequenti (*i. e.* II) die *Veg.* ‖ 23 tertio de gambis *Veg.* | non multum *Veg.*

dolorum locis. bibere ei dabis aquam calidam, in aquam
387 adicies nitrium et farinam triticeam. est autem et hoc: [heren in] manu plena [vel] *he*r*an*th*e*m*um* et thuris pollin*em* acetabulum plenum maceratum in vino suffundes ei per nares triduo cotulas singulas. facit et hoc: *be*ta cocta ex aqua, deinde cocta exprimis et aquam eius adicies ciatos tres, suffundito, deinde exercebis eum. omnibus [de] his uteris. *s*et maxime plus expedit purgare eum iumen-
388 tum, qui hoc vitio tenetur. expurgatio*ne* enim totius corporis levioris facies et eas venas, quas in pedibus habet, et non erit spurciti*e*s, quae in eius pedes recurrat. sed post purgationem hoc utere. timi acetabulum plenum in vino veteri dulci macerato cotulam ·I· et per nares ei suffunde et fenum illi oppones. quod si non habueris novum, fenum vetus nitrio asperso da. quod si non resederit vitium, castrato e*um*, et sanum fiet.

389 XLII De ortaculo, quem stilosum vocant. de ortaculo, quem quid*am* stilosum vocant. quem sic cognoscis. patitur hic contractionem nervorum in pedibus prioribus, et capitibus ungularum calcat. rectis articulis erit. quare et *ort*aculi vocantur, quod stilo recto similes pedes habet, *inde* *st*ilosi dicti sunt. plenas ungulas in terram ponere non possunt, pendentibus taxillis incedunt recte, quasi clodigine. quibus nervi in articulis dextra sinistra eminentes erunt, quasi scauros futuros sic eo*s* multi *ae*stimant. quod contingit hoc vitium sarcinaris causa magnorum onerum et viae fragosae labore, unde nervorum stric-
390 turam patiuntur. quod vitium curatur sic. sanguinem ei

---

2 et autem: facit autem *B* ‖ 3 heren in = *ἱερά̓ν* | rathenium: *ἰρανθέμου ῥίζης δράκα καὶ μάννης ὀξύβαφον* | *sq.* polline in: *corr. B* ‖ 5 beta *M*: ut a; betas etiam excoques et aquam earum ad tres cyathos suffundes *Veg.* ‖ 6 *μίξαντα ἐλαίου κυάθους τρεῖς κοτύλαις τρισίν* ‖ 8 set *B*: et ‖ 9 *τοῦ γὰρ σώματος ὅλου εὖ διακειμένου τὰς εἰς τοὺς πόδας ἐπιῤῥοίας βελτίους εἶναι συμβήσεται* | expurgatio ‖ 11 spurcitias ‖ 12 *ἰρανθέμου ὀξύβαφον οἴνῳ διέντα*, thymi *Veg.* ‖ 14 fenum viride *Veg.* ‖ 16 eo ‖ 17 *Veg. III 54* | ortaculo = *ὀρθοκώλῳ* ‖ 18 quidem ‖ 21 articuli ‖ 22 inde *B*: i. e. *sic* | telosi | plenas: planas *Veg.* ‖ 25 eo | extimant

desub cirro detrahes vel de coronis, ungulas bene componis, *poll*ine ex ordeo et resina et axungia cocta ter in die mittes, *a*qua *cu*m vervenis fovebis, et acopo perfrigabis | tota eius crura per dies VI. cataplasmabis eum 127ʳb
ex polline ordeacei et lini semine et fenugraeci aequis partibus ex vino cocta. cataplasmam inpones in omnibus cruris ante ac*o*po perunctis cum articulis totis, ab articulos usque ad genu munitos facies et fasciabis. bis aut **391**
ter diurnum promovebis eum paulatim. si hoc non profecerit, malagmen hanc in articulis eis inpones: ammoniaci ʒ II, galbani ʒ II, oppoponacis ʒ II, medullae cervinae ʒ II, resinae terbentinae ʒ II, ciclaminis libra, apoc*i*matis libra, resina fricta libra et semis, oleum vetus pro modo. coques igne lento et colabis, temperabis eam, ut non sit
stricta, mollius, impone in aluta per dies plures, donec sani sint. hac re sani fient. difficiliter quidem proveniunt. sic remanere solent, si tardius eis cura adhibita fuerit. alii vero urent eos decontra in articulis palmati*m*. sed et sic raro proveniet.

XLIII De tussi ab interiora. si quod iumentum **392**
tussiet ab interioribus, sic eum intelligis. nares ei p*rae*cludes, *ut* spiritum reddendi non habeat, et aspicies iliam, quomodo ducat: si spissius iliam duxerit, scito esse tussim totius iocineris vel pulmonis vel praecordiorum causa
esse, sed recentem. si l*e*nte iliam duxerit, scito esse veterilem et ex inter*ioribus*, ilia ubi cinguntur intestina, quod quidam sapientiam vocant; eorum tensionem intus esse scias et inde eum tussire. h*i* convulsi appellantur.

---

2 prolinees: *corr. Veg.* ‖ 3 quam vervenis: tepida quoque aqua in qua verbenae decoctae fuerint, confovebis *Veg.* ‖ 7 antea capo | cum articulis totis *om. Veg.* ‖ 12 apocismatis: = *ἀποχύματος* ‖ 14 temporabis ‖ 18 palmati: paulatim *Veg. perperam* ‖ 20 *Veg. V 64* ‖ 21 *sq.* percludes et: *corr. Veg.* ‖ 22 habeat: *sc.* facultatem ‖ 23 spissis pulsibus *Veg.* ‖ 25 siliente: si lentis pulsibus *Veg.* ‖ 26 inter: *suppl. Veg.*; ex interiore ilia, ubi *aut* ex interilia (*fictum ut* internatium, interscapulum *alia*) *B* | in quibus intestina iumentorum ligantur *Veg.* ‖ 27 sapientiam = *φρένας*? ‖ 28 hic

ex [a]qua re perpetuo tussi*unt* magis, et si qui facilis-
393 sime cursum laborant. ex qua re haec omnia s. s. in equis, qui vulsionem patiuntur, intelliguntur. †quem cum sibi idem nec cura sana sunt, cicatrices eorum locorum stricturam faciunt, quorum titillaginem passi perpetuam tussim patiuntur. quae res magis leniter parastaticari potest, persanari non potest, ut non tussiat. sic eum curabis. fenugraeci et lini seminis sucum et dragantum, thus masculum et mirram et crocum et ervi polline, haec omnia tusa et criblata bene aequis ponderibus ante
394 pridie in caldam infusa maneant. altero die madefacta ex hoc suco s. s. mixtam temperabis, ex aqua per cornu, ut possit commeari intus. dabis cotulas singulas admixto
127ᵛa oleo rosaceo per dies plures. ex hac compositione | valde bene accipiuntur. si recenti dederis, persanabuntur. ad huiusmodi vitia ne quit aliquis austeriorem dederis potionem, ne cito occidat. haec enim res lenes et cat*arro*icas et simplices et collecticas et refrigerantes potiones accipiendo leniuntur et ad sanitatem gaudent. ergo simile aliquid dederis. sanitate gaudet.

395 XLIV De *em*fraxi. si quod iumentum *em*fraxin tenuerit, quod latine praeobturatio dicitur, signa erunt haec. vitium praeterea et quare contingit, monstrandum est. fit autem hoc ab arido cibo, si sitim abstineat [et] iumentum. ex qua re fit frequens suspiratio et difficilis in cura. unde fit flegmon, quae appellatur inflatio. ex quo vitio scapulae eis et ilia inflata fient, et duriorem ventrem facit et remittit stercus durum tanquam glaebulas et sufflat per anum. hoc ipsum vitium autem

---

1 tussi sunt: cursu nimio vel latiore saltu . . . ex nimio quoque aestu vel intolerabili frigore interiora vitiantur et tussim faciunt *Veg.* ‖ 3 *sq.* quae cum adhibita omni cura sana sunt *B* ‖ 5 titillaginem = titillationem ‖ 8 *sq. Veg. pondera singula add.* ‖ 12 temporabis: teporabis *B*, ex aqua tepida *Veg.* ‖ 17 lenis | catoricans ‖ 18 colecticas: = κολλητικάς ‖ 21 *cf. Veg. II 12,3* | tenefraxi | cenefraxin | habuerit? ‖ 22 praeoccupatio *Veg.* ‖ 23 vitium *aut ad* tenuerit *olim pertinuit aut post* quod *inserendum B* ‖ 26 flegmone? ‖ 29 vitium *del. B*

quidam dicunt spiritum spinae ipsius esse. quidam emfragma appellant. in quo vitio quidam sic succurrunt, **396**
ut clisterient eos per anum. curam...cucumeris agrestis radicem contusam et eius sucum expressum ad cotulas III et vinum tantumdem et olei cotulam ·I· et admixtis omnibus sic uteris et per os suffundes. alii quidem et hanc succursionem demonstraverunt. stercus columbinum ♏ ·I· vel gallinarum domesticarum macerari in vino dixerunt et admixto nitro potionem dare. et hoc autem beneficium, ut nitrium contusum bene in cibo ei dabis, ex quo et potionabis, ex oleo et aqua mixto: prodest. cave **397**
ne quis eum molestet et ad laborem aut ne iungat, sed inambulet perminutatim et fiat ei frequens defricatio ex vino et oleo calido. sed defricationem . . . facit autem et hoc, si sanguis ei de cauda detrahatur longius ab ano digitis 4^{or}, ibi de ea vena sanguinem emittis. sunt alii quidem, quibus nares patent et suspirare non possunt, et decidunt a ventre et lateribus. hoc autem vitium incidet in eos a sicca esca. subvenitur autem his...et ad percurandum herbam viridem offeras ei escam.

XLV De timpanitico. si quod iumentum tympani- **398**
ticum fuerit, signa erunt haec. non tam libenter cibariam appetit nec facile dormit nec tam libenter bibit, nonnunquam ilia subducet. si nares mundos habuerit, ita | **127^{v}b**
in illo spes erit vivendi. sic eum curabis . . . deinde aliam potionem decoctam dabis: ysopi ℔ trie*n*., alium viridem quod satis erit, palmas XX numero, fenugraeci ciatos VI, aquam cisterninam et vinum optimum admisces tepida, triduo potionem dabis.

XLVI De praeobturationes. si quod iumentum prae- **399**

---

1 *sq*. enflagma ‖ 10 beneficium est nitrium *B* ‖ 12 ut ne? ‖ 14 ad defricationem? ‖ 21 *Veg. V 26,4* ‖ 23 si per nares mucos coeperit emittere, desperandum est *add. Veg.* ‖ 25 cremorem ptisanae et defruti binos cyathos per triduum dabis tepidos *add. Veg.* ‖ 26 trie: = trientis, *cf. supra 144*; uncias quatuor *Veg.* ‖ 28 vinum odoratum vetus *Veg.* ‖ 30 *sq. H 146 ἐμφράγματος γενομένου σημεῖα τάδε. οὐρὰν ἀποτεταμένην ἔχει, ῥώθωνας διεσταλμένους καὶ τῷ ποδὶ τύπτει τὴν γῆν*

obturatum factum fuerit, signa erunt haec. habebit caudam extensam, et nares ei *non* constabunt, et [de] de pedes feriet terram, et omne stercus odoratur, et subala ei sudat, aliquando †e quae et tremor ei fit, et tanquam qui meiare volet, volutat. contingit autem ob hoc, *si* stentinus reversabit se, per quem solent iumenta adsellari, cum eius stentini pars foras se misit et vix redit. quod curatur sic: vini veteris et olei cotulis binis *et* ambulatione plurima et feno viridi. *si* volutare vult, noli mutare. ea vitia difficiliter vincitur.

400 XLVII De ydropico. si quod iumentum ydropim

καὶ τῆς κόπρου ὀσφραίνεται ἰδροῖ τε τὰς μασχάλας (*trad.* *μάλας*) *καὶ τρόμος περὶ τοὺς ὤμους ἐνίοτε γίνεται καὶ ὡς οὐρητιῶν προχαλᾷ τὸ αἰδοῖον καὶ κυλίεται. συμβαίνει δὲ τοῦτο, ὅταν ἀπὸ τῆς κοιλίας τὸ ἐπὶ τῆς ἐξόδου ἔντερον ἐπιστροφὴν λάβῃ καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἐγκείμενα εὐέξοδα μὴ γένηται. θεραπεύεται δὲ ἐγχυματιζόμενος οἴνου καὶ ἐλαίου κοτύλαις δυσὶ καὶ περιπάτῳ πλείονι καὶ χόρτῳ χλωρῷ χρώμενος καὶ ποτιζόμενος τῷ νίτρῳ. κυλιόμενον δὲ μὴ κωλύειν. ὁ δὲ τοιοῦτος δυσχερῶς περιγίνεται.* ‖ 2 non *addidi* ‖ 4 e cervice tremor *B* ‖ 5 ei ‖ 9 et *B*: ex | si *addidi* ‖ 11 *sq. Veg. V 24, 2; H 134* *ἐπιγνώσῃ δὲ ἔχον μεγάλην γαστέρα, οἰδοῦν τὰ σκέλη καὶ τοὺς διδύμους καὶ τῶν ἐμπροσθίων τοὺς ἀγκῶνας ἢ γόνατα λεγόμενα, ξηρὰν ῥάχιν, ἰσχία καὶ λαγόνας ὡσαύτως, αἵ τε κιθάραι παρ' ἑκάτερα τοῦ νώτου ὀστοφανοῦσι, τάς τε ἐν τῇ κεφαλῇ φλέβας ἀδήλους ἔχει καὶ τῷ προσώπῳ ὡσαύτως καὶ τὰς ὑπὸ τῇ γλώσσῃ. ἀψαμένῳ δὲ τοῦ οἰδήματος τῇ χειρὶ εἴκει καὶ ἐντυποῦται, καὶ κατακλινόμενος ἐπὶ τὴν κοιλίαν οὐ μένει ἀλλ' ἐκτείνει ἑαυτὸν καὶ πλατύνεται, καὶ ἐν τῇ τρίψει ἐκρεῖ τὰς τρίχας. θεραπεύεται δὲ περιπάτοις ἐκ προσαγωγῆς (προαγωγῆς trad.) κατ' ὀλίγον τὸ πλέον ἐν τῷ ἡλίῳ ἐσκεπασμένος σισύραις ἐξ ἐρίου, αἳ ἱδρῶτα κινοῦσι. τρίψει δὲ χρῆσθαι δι' ὅλου τοῦ σώματος καὶ τροφὴν διδόναι ῥαφανίδας καὶ τὰ φύλλα αὐτῶν καὶ σέλινα, καὶ ὅσα καθαρτικά εἰσι καὶ διουρητικά, καὶ χόρτον χλωρόν, ἐὰν ᾖ ὁ καιρός, εἰ δ' οὐχί, ξηρὸν καταρραίνοντα νίτρῳ. ἔστω δὲ μάλιστα ἡ τροφὴ μηδική, ἢ ἐρεβίνθους τοὺς λεπτοὺς βεβρεγμένους ἐν ὕδατι νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ ἐστραγγισμένους παραβάλλειν. μὴ ἐνδιδόντος δὲ τοῦ πάθους παρακεντεῖν τε ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ ἢ τῆς κεντρίτιδος λεγομένης ἀπὸ δακτύλων τριῶν τοῦ πρὸς τὴν χώραν μέρους καὶ ἐντιθέναι καλαμίσκον, δι' οὗ ῥύσις γίνεται τοῦ ὑγροῦ. ὅταν δὲ ἀπορρυῇ, ἀρτηριάζεσθαι καὶ θεραπεύεσθαι ὡς τραῦμα. ἔστω δὲ ἡ διαίρεσις μὴ μεγάλη, ἵνα μὴ ὁ ἐπίπλους ἀκολουθήσῃ. γενομένου δὲ ὑγιοῦς τοῦ τραύματος ποιεῖν αὐτὸν μᾶλλον τρέχειν, ἵν' ἐπὶ τὸ*

passum fuerit, signa erunt haec. venter ei turget et crura et testes et *tibia*, cum ambulabit, aut genu; similiter lumbi, latera, scapulae et circa totum dorsum, usque eo totum, ut ne quidem venae eius nec in capite videri possunt. eidem sub li*n*gua cum tetigisti easdem manu, subtussiet. fit totus tympanites. quotiens eum reclin*a*s in ventrem, sufferre se non potest et tenditur *et* dilatatur. sic facies. ambulationibus brevibus perminutatim plurimum in sole eum ducito opertum sagis, qui sudare sustineat. quem defricabis adversum pilum per totum **401** corpus. cui cibum radices et folia earum, quia et expurgationem faciunt et expellent vitium, vel si fenum habueris viridem, dabis [nitrio asperso]; vel si viridem non habueris, dabis aridum nitrio et aqua sparsum. aut lupinos maceratos die et nocte in aqua deinde siccabis et sic ei dabis idem manducare ciatum diurnum. si [se] morbus ex hoc se non abstraxerit, paracentesin facies de ventre. quem non diu exiccabis et paulatim per dies ab umbelico IIII digitis longius ad veretr*u*m versus sagitta pungis, ut peritoneon ipsum rumpas. et subicies **402** fistulam ce*n*tetalem et sustines humorem currere. quem excipies in vaso, quod satis tibi videtur. et auferas fistulam et duo grana salis in plaga subicies, ut possit non cludere, et super | emplastellum. cum exiccaveris to- 128[r] a tum humorem, curato vulnus diligenter et potionibus catarticis eum potionato et exerceto eum inter dies, donec sudet. quanto fortior fuerit, tanto agilius *g*urato. abstineto a potu cottidianis diebus. modicum bibat. sanum fiet.

XLVIII De farto. si quod iumentum fartosum [in] ventrem **403** habuerit, cum ebiberit, tantum sufflat inflatus. sic eum curabis. cineris lixiva sextarium ·I·, plantaginis semen conterito et dato iumento † et s. s. cito, usque quo resedeat inflatio. sanum fiet.

πλεῖον ἱδρῶτες γένωνται. ἐμποδίζειν δὲ αὐτὸν πίνοντα ἐπὶ πλεῖον, ἵνα μὴ οἱ κενεῶνες πληρωθῶσιν. ‖ 2 tibia *B*: ubi ‖ 5 ligua cum tetigistis eadem ‖ 6 reclinans ‖ 7 et *B*: nec ‖ 11 quae et *M* ‖ 17 *cf. supra 233; infra 679 et 708* ‖ 19 feretrem, v *superscr.* ‖ 21 certe talem: centeralem *Veg.* ‖ 27 curato: *corr. B* ‖ 32 ex s. s. *B*, *cf. p. 126, 23 sq.*

404 XLIX De ecedermia. si quod iumentum *c*cedermiam habuerit, quod latine coriaginem appellant, signa erunt huius haec. corpus non reficiet, nimis emacrescit et sine febre non erit, et corium illius ad costas haerebit, nec stercus reddere potest eviriationis causa, corpus eius horrescit, et in tergus eius nonnunquam furunculi exire solent, qui nec spinam reddit et multum manducat. et sic eum curabis. tumum et sale cum vino rubro conterito et tubera, si qua sunt in eo, confrigato. et aliam unctionem ei parato: picem, ceram et resinam cabialem et thuris polline aequis ponderibus in unum coquito et
405 temperato oleo veteri et ex eo perungito eum totum. que*m* potionabis his rebus: vino et oleo et mirra aut piper album grana numero 30. conteres omnia et dabis aut rutam in vino decoctam, aut apoponacem in vino decoquis et dabis. vinum in quocunque medicamento ne plus quam cotulam adicies et olei viridis ciatum ·I· . hoc autem ipsum vitium, quod videtur sine causa esse, rationem suam habet. nascitur autem ex perfrictione et ex coactione, cum penuriam cibi passi sunt et inedi*a*m.
406 nam multi auctores dixerunt hoc vitium causam non habere. qui enim hoc vitio tenebitur, si co*e*perit non cibari et corpori fuerit solutus et capillos stantes habebit, hoc dare ei debebis: scrophae sanguinem, sed novellae, non vetulae, cum vino; aequis portionibus dabis, per os ebibat; sed videto, ne plus aliquando sanguinis dederis, occidet enim. quod magis expedit minus dare. facit et hoc ad vitium: cepas Germanas et erucae semen aequis par-
128[r] b tibus | dabis, per os ebibat ℥ III diurnas, utrisque bene tritis misce vinum et cotulas per singulas dabis. cur*a* autem reliqua eius plenissima adhiberi oportet, ut in roboroso.
407 L De sintetico. si quod iumentum sintecticum fuerit factum, sic cognosces. erit hic sine febre, ut sanum.

---

1 *Veg. V 53* | cedermiam ‖ 12 *sq.* totumque: *corr. B; an* totum. ⟨tum⟩que? *B* ‖ 13 myrrhae semiunciam *Veg.* ‖ 15 fasciculum rutae *Veg.* ‖ 20 inediarum ‖ 22 sic operit ‖ 28 aerucae: rutae *Veg.* ‖ 30 cur ‖ 31 roboro suo ‖ 32 *Veg. V 54*

nimis macer fiet et cottidie consumit se ipsum, corpus illius et fiet eminentibus omnibus ossibus. et manducans multum esurit, et quidquid invenerit, rodere vult famis beneficio. stercus semper durum adsellatur, et trahet per longum tempus, eo usque vivunt. nec surgere possunt et iacentes fatigati sic manducant, quasi putes eos reficere se posse. hi autem, qui hoc vitio tenentur, multum manducantes fame moriuntur. consumit hoc vitium eorum **408** medullas. quidquid enim escam accipiunt, ad stercus se ducit. similiter et potus ad urinam, et nihil ex his ad medullas eorum pervenit, propter quod stomacus eorum concoctionem caloris non patitur. nimio enim frigore constrictus iocineri nihil propinat, ubi totius corporis virtus ad nutriendum corpus per sanguinem praeparatur, increscit et venis et cordi; ex eo medullae, quae nihil sumunt ex parte superiore. tabescit in eis ipsum iocur, minuet. paulatim totum corpus per longum tempus ita erit, ut arbor, quae partis maioris radicis suae ex aliqua re perdidit. et quae minor radix **409** fuerit huius arboris, si valeat, ad praesens praestat ei victum; tamen per tempora stans arescit. ita sintectici simili modo moriuntur. quos sic curari oportet. primo in tempore unctionem facies: sale, cera pondo II, resinae terbentinae libra, medullae cervinae libra, axungiae veteris sine sale ℔ libra, propolin ℔ selibra, irin Illirica ℔ selibra, oleum laurinum quantum satis fuerit. coques ea omnia s. s., et temperatum id medicamentum ad ceroti mollitiam colabis et tepido admisces irin Illiricam tusam et cretam, idem tudiclabis, ut una refrigiscat. ex hoc **410** medicamento perungito totum iumentum et perfricato manibus, usque donec excalefaciant. hoc facito in ternos dies, et copertum sit et cottidie paulatim exercitetur,

---

4 *sq.* trahunt longam ac miserabilem vitam *Veg.* ‖ 13 constrictum ‖ 14 victus *M* (*cf. l. 21*) | corporis: *corr. Veg.* ‖ 15 praeparatus: *corr. Veg.* | cordis ‖ 16 qui ‖ 17 minum et: *corr. B*, minuitur *Veg.* ‖ 22 quo ‖ 24 axungia: *corr. Veg.* ‖ 26 ⟨samsuci libram⟩ oleum *Veg.* ‖ 29 tutuclabis: tuditabis *M*; agitabis *Veg.*

ut digestionem patiatur. cui potionem dabis hanc: abrotani ℥ IIII, sandonici ℥ IIII, trisaginem ℥ IIII, *c*amepiti
128ᵛa ℥ IIII, gentianae ℥ II, aristologiae ℥ II, murra ℥ II, | panacis radices ℥ II, croci semen ℥ I, rutae semen ℥ ·I·, haec omnia bene tusa. ex eo medicamento coclearia II in v*i*num decocta cottidie sic dabis per dies numero IX.
411 post dies IX potionabis eum suco ptisanae, in quo acro decoctus est, in qua miscebis ervi pollinem coclearia duo. hoc dabis pluribus diebus, ut viriculas accipiat *et* resumat. deinde reverteris ad potionem superiorem. similiter facies sicut s̃, iterum revertere ad sucum ptisanae. hoc faciendum est alternis periodis, donec sanum sit. dabis ei interdum et vacuis diebus ex farina triticia cum lacte consparsa, dabis et furfurem triticium et paleam. ordeum nunquam dederis nec infusum. herbam ne dederis, nisi coeperit corpus reficere.

412 LI De *i*cterico. si quod iumentum habuerit *i*cteron, signa erunt haec. oculos viridiores habet, et de oculis eius exiet similitudo fa*b*ae, et corium eius durescit et pilos horridiores habebit et fatigatus erit, ambulans genuis claudicabit. sic eum curabis. panacis radicem et apii semen ℔ libra et mel Atticum tantundem contundito et ex aqua lupinorum ad sextarios singulos, et ex medicamento *s. s.* coclearia tria et admixto cito et dato potio-
413 nem. si hoc non potueris †vincerari vini sextarium ·I· addito in pultario novo, qui capit sextarios III, et caninum stercus album ℔ ℥ admisceto, pultarium sub di*v*um ponito. postero die potionem dato ne minus sextarium ·I·, impleto *cal*da *aqua*. *et* hac maceratione utere diebus V,

---

2 amepiti: camepiteos *Veg.* ‖ 4 opopanacis uncias duas, eiusdem radicis, succari semiunciam *Veg.* ‖ 6 vinum *Veg.*: unum ‖ 9 at ‖ 13 offas ex farina *Veg.* ‖ 15 nec: nisi fortassis *Veg.* | herbam viridem *Veg.* ‖ 17 *Veg. V 55* | interico | interon ‖ 19 fave: *corr. Veg.* ‖ 22 *sq.* contundito atque cribrato *Veg.* ‖ 24 superius descripto *add. Veg.* | IV cochlearia miscebis *Veg.* ‖ 25 non profecerit [vincerari] *malim*; si tardius adiuvat *Veg.*; vincere *aut* eum curare *B* ‖ 27 subditum: sub divo *Veg.* ‖ 29 ad aque ex: daque ex hac *B*

deinde renovato cicer et stercus caninum quinto die. utere, quemadmodum s. s., usque dum sanum fiet.

LII De strofoso. si quod iumentum strophosum fuerit, **414** signa erunt haec. volutabitur, ad ilia sibi respiciet, maligne manducabit, stercus durum adsellabit, prae dolore pedibus terram tundet, et non post multum solet sibi refrigerare. sic eum curabis. acori ʒ ·I·, anisi ʒ ·I·, apoponace ʒ ·I·, haec in uno contundes et cribro tenui cernis, coclearia II in vini sextario et in oleo semis immisce et tepidum per cornu dabis triduo. si hoc non proficerit, caprofici folia quod satis est, et olus siccanum in uno conteris et in aqua tepida triduo dabis. si hoc non proficerit, dabis, quemadmodum s. s. sic sanum fiet. | 128ᵛb

LIII De iocineris dolore. si quod iumentum iocineris **415** dolorem habuerit, signa erunt haec. cibaria non tam libenter appetit et multum bibet et corpus non recipit et ventrem inflatum habebit. sic eum curabis. tisanae cremorem et olei rosacei ciatos III. si hoc non proficerit, hissopi quadran., apii semen ciatis VI, abrotani p ʒ, alium viridis, quod satis est, et ex vino optimo in tertias decoques. per aliquod dies potionem dabis, et ab interiori parte motus sanum fiet.

LIV Si quod iumentum a iocinere laborabit, signa **416** erunt haec. tumescet infra ilia et nervos contendit, anhelitus gravis erit, in cursibus gravantur et itineribus,

---

3 *Veg. V 56* | sthrofoso ‖ 7 *sq. Pel. 128* | singulas libras *Veg.* ‖ 14 *Veg. V 57* ‖ 19 hisoper quaran: hyssopi uncias tres *Veg.*; pondo quadran? | apii seminis uncias tres *Veg.* ‖ 20 vel sicci paulo minus, si viridem abnegat tempus *add. Veg.* ‖ 23 *sqq. H 109 Agathotychi τὸ ἥπαρ ἀλγῶν ἵππος σημεῖα ποιεῖ τάδε. ὀγκοῦται τὴν λαγόνα τὴν δεξιάν, ἀναπνοὴν ἀγρίαν ἔχει, ἐν τοῖς δρόμοις τε ὑστερεῖ καὶ ἐν τῷ περιπάτῳ βράδιον κινεῖ τὰ ὀπίσθια σκέλη καὶ τὴν κοίτην ἀποφεύγει. διαιτηθήσεται δὲ μάλιστα τῇ ὑγιαζούσῃ καὶ ὑγροτέρᾳ τροφῇ καὶ περιπάτοις κουφοτέροις ἀπεχόμενός τε γυμνασίας. τὴν τροφὴν δὲ αὐτῷ δίδου κατ' ὀλίγον καὶ κοίτην εὐτρέπιζε μαλακωτάτην καὶ ἐνάλειφε λιπαρῶς τό τε ὕδωρ δίδου συνεψημένον ἀβροτόνῳ, διὰ γὰρ τῶν ποτῶν μᾶλλον ἢ τῶν ἐγχυματισμῶν θεραπεύεται* ‖ 24 in dextra ilia?

subsidunt et posteriores pedes, effugit cubitus. pabulo itaque oportet uti humido, ut eam escam habeat, utere ambulationibus, et *bib*ere minutatim, cubitos facere longiores. oportet itaque ut*i* unctionibus pinguibus et stramentis mollibus. aquam bibat cum abrotano, propter quod suffusionibus non utimur.

si quod iumentum iocur doluerit, signa habebit talia. febricitabit, cibaria non conficiet, testiculus dexter ei tumebit et durus erit. sic eum curato. fenugraeci ciatis III et in olla addes *aquae fontanae* sextarios III et coques ad tertiam partem et ex eo potionem dato. sanum fiet.

417 LV Si quod iumentum iocur aliqua doluerit, non poterit sanum esse. difficilis enim cur*a* est. si tamen ei cura adhibita fuerit, turis ℈ ·I· conteris bene et addes vini quod satis, et inde totum corpus perfricato. bene operito iumentum cooperimentis, ut insudet. si sudabit, intelligis eum posse parastaticari.

418 LVI De ventris inflatione. si quod iumentum ventris inflationem vel dolorem habuerit, signa erunt haec. sudant ei et latera et scapulae. non minus ipse venter tensus est, et sudantibus testibus, alternis pedibus terram batit, et subinde in alteram partem corporis se vertet et caput ad ilia sua vertet, tanquam qui ost*e*ndat doloris sui locum, et gemet, plerumque tremor totius corporis erit. curabis eum sic. iubes eum ambulare perminutatim et manum unctam in anum mittis et stercora excutito, deinde salem et mel in ipso foramine stentini inmittito,

419 *ut* *i*dem faciat. si hiems fuerit, oleo et pice liquida
129[r]a lumbos | et auriculas saturabis. potione hac ei dabis. laurum viridem aut baccas lauri, piper, cuminum Alexandrinum, petroselium, feniculi semen, argii semen et nitrium, contundis in unum et cribellabis. ex eo pastill*um*

---

1 effudit ‖ 3 vivere ‖ 4 ut ‖ 7 *Veg. V 57,2* | si *B*: sed ‖ 10 aquae fontanae *suppl. Veg.* ‖ 13 cure ‖ 16 *Veg. V 57 fin.* ‖ 18 *Veg. V 58* ‖ 23 os tondat ‖ 28 ut idem *B*: luudem *sic*; ut adsellandi augeat facultatem *Veg.* ‖ 32 pastillo

ad vitium in potione dabis, ex vino et oleo et calda pusilla potionabis. et iubes eum deambulare, donec dolor ille pauset, et sanum fiet.

LVII De stentini versatione. signa erunt haec. in- **420**
testinum, qui vocatur monenteron, quod quidam colum appellant, propter hoc quoniam nullam obligationem hoc stentinum patitur intestinis, sed volutatur singularis, propter quod strepitum reddet et in cursum et in ambulationem. signa autem adferet haec. cum ambulat, prioribus pedibus transvaricat pusillum, posteriora subporriget, ipse praegyrat, sugglutit doloribus. nam intestinorum natura non est aequalis in omnibus. aliqui enim habent intestina **421**
magna pedum XX et unum, interiora pedum XVIII, tenuiora pedum 52. et haec quidem de eo quidquid . . . cum Sarmatae eorum minores habent propter aetatem. qui hoc vitio tenentur, sic eos curabis. ambulationibus contingit eis resolvi in stentinis pariter. deinde suffundes ei per nares lazar Cyrineicum, et sic ei suffundes, ut s. s. sanum fiet.

LIBER V.

1 de coleribus siccis **422**
2 de coleribus
3 de coleribus humidis

---

4 *sq. H 132, 4* συμβαίνει δὲ τοῦτο τῷ μεγάλῳ ἐντέρῳ, ὃ λέγεται μονέντερον. τινὲς δὲ κῶλον λέγουσι διὰ τὸ μὴ ἔχειν σύνδεσμον τοῖς λοιποῖς ἐντέροις, ἀλλὰ κυλίεσθαι καθ' ἑαυτό, διὸ καὶ ἦχον ἀποτελεῖ καὶ ψόφον ἐν τῷ περιπάτῳ καὶ δρόμῳ. σημεῖα δὲ φέρει τάδε. περιπατῶν τοῖς ἐμπροσθίοις διαβαίνει μικρὰ καὶ τὰ ὀπίσθια προσφέρει αὐτοῖς καὶ συγκάμπτει ἑαυτὸν ὀδυνώμενος. ἡ δὲ τῶν ἐντέρων φύσις οὐκ ἔστιν ἴση παρὰ πᾶσιν. οἱ μὲν γὰρ ἔχουσιν ἔντερα μεγάλα ποδῶν κβ', λεπτὰ δὲ ποδῶν ξβ', τινὲς δὲ λέγουσι ν' καὶ β', καὶ οὗτοι μὲν ἀφ' οὗ ἂν τὸν καταρτισμὸν φύγωσιν. ὁ δὲ τούτων νεώτερος ἐλάσσω καθ' ἡλικίαν. | stentinis ‖ 5 monentoron ‖ 7 stintinum | singulares ‖ 8 strepitum *scripsi*: scriptum ‖ 9 *Veg. V 59* ‖ 11 sugglutit: *confudit Chiron* κάμπτω *et* κάπτω ‖ 12 hominibus ‖ 14 hee ‖ 17 instentiniter *vel* instenti pariter *cod.* ‖ 19 *subscr.* Explicit liber 4^{tus} Incipit liber quintus

4 de disinteria
5 de coeliaco
6 de lumbricibus
7 de lumbricibus
8 de splene
9 de splene
10 de pediculoso
11 de vermibus
12 de pediculis
13 de vermibus
14 de cruditate
15 in potione si sudaverit
16 de omento vexato
17 si vexari coeperit qui s̃ s̃
129ʳb 18 ab interioribus commotus |
423 19 de colo
20 de vitiis vesicae
21 de stranguiribus
22 loteum si non faciet
23 de opistotono
24 de morbo subrenali
25 de vitio quo s̃ s̃
26 musculi vexati
27 si sanguinem adsellatur
28 lumborum tremor
29 de disinteria
30 de extale
31 de renum dolore
32 de renum vulsione
33 de musculi renum
34 defectio pectinis
35 *de* testiculorum dolore
36 si dolebit qui s̃ s̃
37 si dolebit qui s̃ s̃
38 de opistotono

14 quis: *alterum* s̃ *addidi* ‖ 22 *alterum* s̃ *addidi* ‖ 31 deiectio *infra p. 158, 27* ‖ 32 de *addidi*

39 de sirmatico 424
40 de vulneribus in ventre natis
41 de impetigine
42 de fascinatione
43 de cordis dolore
44 *si* potionatus tremet
45 pulveris vexatio
46 de serpentibus
47 de mure caeco
48 de colubra
49 de ar*a*nei puncto
50 si comederunt qui s̃ s̃
51 de vipera
52 de falangione
53 de vipera
54 de mure pr*ae*gnante
55 de cane rabioso
56 de scorpione
57 de morsu omnium.

I De colera sicca. si quod iumentum colera sicca 425
passum fuerit, signa erunt haec. exfervescit toto corpore, maxime venter eorum, refugit recumbere, li*v*et, et cum adsellatur, stercus vix *d*epellet. exarescunt in eo stercora | 129ᵛ a
fervoris beneficio, et adsiccatur in eis omnis humor. propter quod et si a dolore adduntur, quibus et . . . . .

II Si quod iumentum coleribus *humidis* praeoccu- 426

---

1 sirmatico || 7 si *addidi* || 11 arenei || 12 quis: *alterum* s̃ *addidi* || 16 pringnante || 20 *H 200* || 21 *θερμὸς ὅλος γίνεται τῷ σώματι, μάλιστα δὲ τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἀφοδεύων μετὰ βίας ἐκκρίνει, διὸ καὶ ξηρὰ λέγεται, καὶ διαφεύγει τὸ κατακεῖσθαι* || 22 libet || 23 repellet || 25 *sq. post* et *quattuor fere codicis lineae vacuae; in marg.* deficit quia caducum erat || 26 humidis *addidi* | *H 201, 10 ὑγρᾶς δὲ ἐπιγενομένης ἐπιγνωσθήσεται διὰ τούτων. ὀφθαλμοὶ μήλινοι γίνονται καὶ στίλβοντες, ῥώθωνας διεσταλμένους ἔχει, ἱδροῖ τε τὰ ὦτα καὶ τὰς λαγόνας τό τε στόμα θερμὸν ἔχει καὶ αἱ ὑπὸ τὴν γλῶσσαν φλέβες ὡσαύτως μήλινοι καὶ ἐκτινάσσων ἑαυτὸν στένει.*

patum fuerit, sic cognoscis. oculi fiunt eius pallidi, splendentes, et auriculae sudant et scapulae, et os habet calidum et sub lingua humores ei fiunt pallidi et mali, et quotiens excutiet se, suspirat. aliquando quidem a genuis subclaudicat, quae et tument eis. et cum recubuit, excutit se et suspirat. cui succurritur sic per suffusionem puscae ab aequalibus partibus aqua et aceto tanquam cotulas duabus. nos autem qui usi sumus cuminum et thumum, quae conteres, et vino et melle et oleo et aqua singulis cotulis commixta suffundes per os. et sanguinem mittis de venis mesocinis, quae sunt circa vitales, quae latine claviculae appellantur. quidam dicunt oportere fumigare cum lavacro, ali quidem ab igne et gestatione uti et fumigatione.

427 III Si quod iumentum colera humida habuerit, sic cognoscito. in equale praesepium pectore trudet et calcitrat et corpus eius horrescit. si autem viridis fuerit, hic morbus solet fieri ex aquae mutatione aut ex hordeo novo. sive calidus de itinere venerit et frigidam biberit, hic morbus sic accedit, et in fatigationem et solutionem ventris currens aegrotat. sic curabis. advenienti de itinere dabis medium panis candidi empticii in poscam poleiatam. ante ei faciem eius plurimum fomentas et
428 terno die potionabis . . . . . in quo admisces defriti ciatos III, et oleo rosato tantundem, et ova IIII^{or} admisces. medicamenti cocliaria tria ex hoc, quod infra scrip-

---

ἐνίοτε δὲ καὶ χωλαίνει τινὰ τῶν σκελῶν καὶ οἰδοῦντα ἔχει, οὐρεῖ δὲ ὠχρὸν καὶ χολῶδες, κατακλιθεὶς δὲ καὶ ἐκτείνας ἑαυτὸν στένει . . . . ἡμεῖς δὲ ἐχρησάμεθα καὶ τούτοις ‖ 3 ligua | et ‖ 4 scutiet ‖ 6 pascuae: *corr. B* ‖ 8 qui *del. B* ‖ 11 mesoliris: *ἐκ τῶν μεσοκυνίων* | que ‖ 13 aliquid | *παραγγέλλουσι δέ τινες λούειν αὐτόν. ἕτεροι δὲ ἀπὸ τοῦ πυρὸς χρῶνται ἀλέᾳ καὶ καπνοῦ: Chiron ergo ἐλασίᾳ vel ἀπελασίᾳ in contextu Graeco legit aut confudit; minus probabile est pro* gestatione *scribendum esse* calfactione ‖ 16 congnoscito | aquale (*cf.* equile *infra 490*: *ἑστὼς ἐν τῇ ἱπποστασίᾳ τὸ στῆθος πρὸς τὸν τοῖχον ὠθεῖ Hierocles H 201, 26* | crudet: *corr. B* ‖ 17 viridis: *sc.* herba ‖ 24 *post* potionabis *spatium vacuum fere octo litteris sufficiens* | defriti = defruti ‖ 26 *sq.* scriptum est *B*: s. s. et

tum est, mirra ℥ II, cumini Alexandrini ℥ II, petrosillion in †poristide ℥ II, plantaginis . ., sideritis herbae ℥ II. dabis ex hac potione. si ex hoc non proficerit, aliam potionem ei dabis: nuces grandes commustas numero X, valanstium ℥ IIII, lapidariae semen ℥ III, cocleas Germanas numero X, argallicum ℥ IIII, haec omnia tusa | et crebellata. dabis autem ex eo [in] medicamento cocliaria duo ex lacte caprino decoct*a* cotulis II per singulos dies, donec sanum fiet. 129ᵛ b

429 IV De disinteria. si quod iumentum disinteriam habuerit, signa huius erunt haec. *ex*porrectus cubat et anum comprimet et gemet et plurimum muci*d*um adsellatur, sanguilentum aliquando, et assidue se proicit et consurgit, caput ad ventrem vertit, respicit passionis suae locum et fastidium eum sequitur. sic eum curabis. cumini ℥ III et porri *sectivi* manum plenam et lasaris Cyrinei *tan*quam granum fabae. haec contundito, et ex eo medicamento singulas ℥ in aquam diluito caldam ad cotulas II, potionato per dies plures. si hoc non 430 proficerit, lacte caprinum ad cotulas II in vaso novo curato decoquere cum salis pusillum. cui admiscebis post decoctionem ex hoc medicamento coclearia duo: glandis, id est ilicis arboris corticem pondo libra, et cumini tantundem et murrae ℥ IIII contundito et cernito. ex eo medicamento s. s. potionato, donec sanum fiat.

431 V De coeliaco. si quod iumentum coeliacum fuerit, sic eum cognoscis. crura sibi †conabit et in itinere deficiet ab eo, quod stercus retinere non potest, et per os salivas multas emittit et fatigatior fiet. cibum non tam libenter appetiet nec potum nec facile dormit. quae passio accidit, si quando iumentum ab itinere calidum

---

2 porri sectivi (*cf. l. 16*)? *an ὀρεστίς herba?* ‖ 4 commustas = combustas | *sq.* balaninum? ‖ 7 in *del. B* ‖ 8 decocto ‖ 11 sporrectus ‖ 12 mucitum ‖ 16 sicibi ‖ 17 cyquam: *corr. B; an latet κύαμον* i. e. (*cf. Pelag. 268; 214*)? ‖ 26 coelyaco: = *κοιλιακῷ* ‖ 27 rodabit (= rodet)? mordebit? conplicabit *B*; conabit (= conabitur) *infinitivo suppleto W* ‖ 28 retinere *aut* continere *in cod.*

aqua . . *m*utabit ad bibendum aut ordeum novum manducans
432 cruditaverit, inde hoc patiuntur. sic eum curabis. fabam sine sale coctam conteris et saties ad su*is*, *i. e.* hyos cola cocta. cui admiscebis ex hoc medicamento, quant*um* satis tibi videtur, gallas sutoricias ʒ III, piperis albi ʒ II, haec omnia bene tusa et creta. ex eo medicamento per pluribus diebus potionabis. mollibus cibariis utatur, herbam ne dederis. sanum fiet.

433 VI De lumbricibus. si quod iumentum lumbricos habuerit, signa erunt haec. corpus non reficiet et macer fiet. sic eum curabis. nasturcii semen frigidum ciatum ·I· et . . . conterito ex vino et oleo, potionem dato per os. si hoc non proficerit, nasturcium per se terito in mortario
130ʳa leviter, potionem dato | ex vino et oleo cyatis II, calidum dato. si hoc non proficerit, olei ʂ I· dato per nares et facito *b*olutet. sanum fiet.

434 VII Si quod iumentum lumbricos habuerit, sic cognoscis. volutabitur et anum comprimet et caput movebit nec stare poterit prae dolore, sed cadit. sic eum curato, quemadmodum s̃. s̃. est.

435 VIII De spleneticis. si quod iumentum spleneticum fuerit, signa erunt haec. habebit hic ventrem magnum et sinistram partem duriorem habebit, spiritum ducit subinde. quod curatur sic ambulationibus pluribus et cursionibus, *us*que donec sudet. et suffundes ei per narem sinistram mirobalini expressi suco, conterito . . . et in

---

1 utabit: aqua⟨m frigidam biberit aut aqua⟩ mutabit *B* (*coll. p. 132, 18*) ‖ 2 cruditaberit ‖ 3 suhyocolla ‖ 4 quantis ‖ 13 p se = pondo ʂ ? ‖ 16 volutet ‖ 20 *alterum* s̃ *addidi* ‖ 21 *H 140* ‖ 22 *ἐπιγνώσῃ ἐν τῷ μεγάλην ἔχειν τὴν γαστέρα κατὰ τὸ εὐώνυμον μέρος καὶ σκληροτέραν καὶ πνευστιᾶν πικρότερον* (*lege πυκνότερον*). *θεραπεύεται δὲ περιπάτοις πλείοσι καὶ δρόμοις ἐκ προσαγωγῆς, ἵνα ἱδρῶτες γένωνται, καὶ ἐγχυματιζόμενος διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μυκτῆρος μυροβαλάνου ἀποπιέσματι τριβέντος μετὰ ὀξυκράτου ἢ μυρίκης καρπῷ κοπέντι μετὰ ὀξυκράτου ἢ χαμελαίᾳ τετριμμένῃ μετὰ οἴνου. ἔστω δὲ τὸ πᾶν κοτύλη. καὶ τοῦτο δὲ γινέσθω ἐπὶ πλείονας ἡμέρας. ἔστι γὰρ δυσθεράπευτον τὸ πάθος* ‖ 23 ad sinistram partem et? ‖ 25 cursionibus quae: *corr. B*

poscam dato, aut cameleonta tritum similiter in vino, ita ut omnia singulae cotulae, et fiat singulis diebus. res enim difficilis morbus. oportebit autem in potione eius nitrium adici. item in feno et in ordeo spargis. facit autem et *alumen ad* hoc. dicitur quidem ab aliquibus oportere eos inuri. nobis autem non placet, ipse *enim* locus naturaliter perducit, propter quod cauterium refugit.

IX Si quod iumentum splenis dolore laboraverit, sic **436** cognoscis. venter crescit et sine ullis respiramentis erit et in equitatu expavescit. sic eum curabis. sanguinem de brachiolis ei detrahis et ab ordeo eum abstinebis, ut emacrescat. in potione autem eius dabis calami Syriaci ℈ I, in die dabis denarium unius pondus ex vino cyatis tribus. si hoc non proficerit, tunc absinthii unius pondus ex vino dulce ciatis tribus dabis. si hoc non proficerit, caulae capparis aut capparem salsum tritum argenteorum II^{orum} pondus et mellis libras II ex aqua tepida permixta dabis. cottidie eum manu fricato. quod si permanserit valitudo, adures eum ex utrisque partibus.

X De pediculoso. si quod iumentum pediculos habuerit **437** in praecordiis, signa huius sunt haec. torquebitur solide, proiciet se et volutabit, nonnunquam in lumbos sedet et dolore hinniet. sic eum curabis. folia caprofici conteris, ex vino dabis, cibariis mollibus utere. si hoc non profecerit, hoc ei dabis. coriandrum viridem ex aqua mulsa et nitrio potionem dabis. deiciet omnes, etiamsi lumbricos habeat. | **130^{r}b**

XI De vermibus. si quod iumentum vermes in ventre **438** habuerit, signa erunt haec. volutatur et caput in ventrem habebit ad iliam, nihil [eis] cibi capiet et bibet et sine

---

2 omnia sint I cotula *B* ‖ 5 alumen ad *addidi*: *ἔνιοι μέντοι ἀντὶ τοῦ νίτρου στυπτηρίαν ἐμβάλλουσι τῷ ποτῷ* ‖ 7 ·ipe n· *sic cod.*: *θυροειδοῦς γὰρ ὑπάρχοντος τοῦ τόπου ὑποτρέχει τὸ καυτήριον* ‖ 9 *Veg. V 27, 7*; *Pelag. 212*; *H 141, 15* ‖ 15 unius: *sc.* denarii, ℈ *suppl. B, cf. supra p. 45, 13* ‖ 16 caulae = caulem ‖ 21 *Pelag. 118* ‖ 24 inniet

febre non erit. sic eum curato. de ano manum plenam stercoris educito et anum lavato, postea sumito capparis radicem et pistato, in eum adicito aceti sextarium ·I·, permiscito et potionato. si hoc non proficerit, item aliud dabis, iunci Marsici semen ciatis IIII bene contritos, et addito aceti quam acrius sextarium ·I·, aqua sextarium ·I·, permiscito et dato potione. sanum fiet.

439 XII Si quod iumentum peduclum in intestinis habuerit, signa erunt haec. in pectore caput primo . . quae signa ostendat. oculi eius humidi erunt, et auriculam dextram contractam habebit, venae inter femora viscerales dextra sinistra extensae sunt et inter pedes tuberum erit, pedes posteriores implicitos habebit. si utrumque traxerit, scito eum morbo pressum esse. si recens fuerit, sic curato. detractione facito de capite et de ambobus
440 femoribus et sub crura venae quae sunt exinani. alio die potionem dabis panacis radicem ℔ quadran. haec in uno conteres et ex vino et melle decocta in vino miscis et per triduo potionem dabis. alio triduo sil Gallicum aqua mulsa et mirram et costum. haec omnia articula causticato et unctionem parato et sub aura dormiat et offam per triduo dabis, axungia et pice liquida offas. sanum fiet.

441 XIII Si quod iumentum a vermibus molestabitur, signa huius erunt haec. calcitrat, exporrigit pedes, volutatur. sic eum curato. cornu cervinum inradito, lupinum fricito et contundito. bene cum erit minutum, addito stercus columbinum et dato bolum in die in vino ne minus sextarium ·I·, tepidum bibat. hoc vermes necat. ex hac re sanum fiet.

442 XIV De cruditate. si quod iumentum cruditatem passum fuerit, signa erunt haec. sudabit et prioribus armis inligatum erit, vix ambulat, febricitat assidue, se in terram proicit, quoniam stercorare non potest. huius-

---

6 acrissimi *B* ‖ 9 primo ꝑrato *sic*: premit gravaturque? primo curato *B* ‖ 13 implicito ‖ 15 deratione ‖ 17 quaran ‖ 25 sporrigit ‖ 27 ficito

modi caute intelligendi sunt, solent enim ex hac re ab interioribus †repare vexati esse et inde solide febricitare. itaque requieto etiam bene intelligito et sic curato. de brachiolis | sanguinem emittito et priores pedes *fa*sciato 130ᵛ a
et de suo sibi stercore circa coronam imponito, et salis sextarium ·I· in sole eis infundito et ex eo armus eius perungito. quam plurimum ambulet et cibariam subducito per triduo. sic sinito. fomento curato diebus **443**
tribus. si effectum non habuerit, ungulas eius curato, et ut stremmes vel semisses contra venam, quaternario similem tollito et sinito sanguinem currere, quantum satis existimabis, et curato aceto, sale et oleo, et calc*i*aturam contra venam imponito, tertio die solvito et simili modo curato. septimo quoque die alium pedem similiter curas et sequeris eam regulam curandi s. s. percurabis *t*raumatic*o* et axungia, cum cicatrices fortes fuerint. sanum fiet.

XV *Si quod* iumentum t*epid*um ad potionem veniet et **444**
expavescit et ex sudore subito perfunditur, scito eum *bib*isse et eundem incommodar*i* simili passione ut s. s. quod ergo a potu intellexeris contigisse. sic eum curabis. ficum, alii, rutam et folia olivae decocta in aquam, ex eo potione per triduo dato. sanum fiet.

XVI Si quod iumentum omentum tendiderit, signa **445**
ostendit haec. submisso capite stabit et oculis apertis et naribus crebris tense anhelant et genuis subsistant et ilia solide ducit et vena †posterinis cubitum cordis variis pulsibus solide pulsabit et destrigmenta adsellabitur et non proiciet se nec cibo nec potum appetit. hic triduo non durat. quicunque autem levius omentum vexabit sine ruptura, his quidem signis supra s. cognoscuntur, et cibum appetit et proiciet se. et his quidem contingit aliquem liberari posse. sic eum curabimus. tisanae *cre*- **446**

---

2 et hepate? ‖ 4 adciato: *corr. B* ‖ 6 solea? *sed cf.* in sole *p. 138,17* | armos? ‖ 12 calcaturam ‖ 15 draumaticum ‖ 17 *cf. infra 838* | si quod *supplevi* | tipicum ‖ 18 uuusse *sic* ‖ 19 in commodaris ‖ 25 tensis crebre? ‖ 26 *cf. supra p. 46,4* ‖ 31 set cibum *B* ‖ 32 curavimus | *sq.* tremore

more et argallicum et ova in se haec commixta dabis potionem. oleum ne adiceris, omni glutinationi enim repugnat. sed post horas potionis digestae propter impetum caloris uvae lupinae folia trita cum aqua et oleo rosaceo mixto tepefacto potionabis. hae res valde calorem leniunt et refrigerant. quare his omnibus febricitantibus hoc facere observandum est. huic autem cibum dare debebis magis intubos, qui glutinationem praestat, vel quidquid eum delectaverit, et mollia.

447 XVII Si quod iumentum omento vexari coeperit, inflabitur totus, ita ut oculos aperiat. erit autem vitium
130[v] b morbi a ventre. ad remedium erit ergo | huic sanguinem emittere de collo, si minus, de armis aut de reliquis partibus. et exceptum sanguinem et acetum et nitrium libra, aut si nitrium non fuerit, salis tertiam partem bilibre in uno permisces et inde totum corpus laborantis perunges et diligenter in sole fricabis biduo. tertia die bibere aquam frigidam dabis et patieris respirare. deinde iterum perungere et frequenter hoc facere debebis, donec se reficiat iumentum [ab interioribus motum].

448 XVIII Si quod iumentum ab interioribus motum fuerit, signa erunt haec. cibaria non appetit et nec facile dormiet nec tam libenter bibet, aliquando et labia subducit. si nares mundas habuerit, ita in illo spes erit vivendi. sic eum curabis. tisanae cremorem sextarium ·I·, defriti ciatis II, olei rosaci, his admixtis in se potionem dabis.

3 repungnat ‖ 5 hac ‖ 6 hii: in *B* ‖ 10 mento ‖ 11 vitium: initium *B* ‖ 16 bilibrae ‖ 24 si nares *scripsi*: sinceres ‖ 26 olei ros *sic*

Chiron

ficum decoques in aqua cotulis 4[or], in quo commisces nitri tusi uncia, similiter dabis. item dabis poliofilum, decoques in vino cotula una, eodem modo dato similiter.

30 *sq.* pollofilum

Vegetius V 14

(14) ficus praeterea optimas decoques in aqua cotylis quatuor mixtoque nitri pulvere similiter defundes

si hoc non proficerit, aliam potionem decoctam dabis. ysopi ℈ II, apium viridem quod satis est, palmas XXX, fenugraeci sextarium ·I·. facito potionem ex aqua cisternina, decoques eam ad tertias, deinde adicias vini partis III et vescat. deinde per triduum singulas eminas per dies singulos dabis. sanum fiet.

XIX De colliculo. si quod iumentum collicum fuerit, **449** signa erunt haec. sine ulla inflatione erit et frequenter volutabit, sed *ut* non possit, et cum mictu et *interv*allo, quasi pauset in ventre. his complictus iacet et ventrem sibi respiciet, quasi ostendat doloris sui locum, deinde porrectus pausat volutatione et aliquando surgit. salis minuti acetabulum in anum mittito, ut si qua spurcitia interius ei obstet, eam manu abstrahas. dulcido enim sequitur et solutio ventris et sic dolorem caret. similiter et hanc aquam calda fovebis renes et totos lumbos et compositione uteris hac. avenam agreste cum vino dulce **450** cotulas II miscebis et per narem sinistram dabis. et hoc facit in aditum:

---

7 colliculo = colico ‖ 9 *sq.* volitavit se sed non posside et cum mictuet meruallo quas: *corr. B* ‖ 10 complictus = complicitus ‖ 12 *sqq.* salis — caret *Veg. V 14, 4* ‖ 13 spurticia ‖ 14 eum ‖ 15 *Veg. V 14, 14* ‖ 16 etiam aqua *B* ‖ 17 cumino: vini dulcissimi *Veg.* ‖ 19 in aditum: ad id vitium *B* | *ea quae secuntur quomodo sese habeant, Apsyrti (auctoris omnium), Vegetii, Pelagonii locis adlatis cognoscemus: sit hoc unum specimen pro multis, quanto peius Chironis quam ceterorum testium libri aetatem tulerint, et qua ratione genuina versio latina (quam Pelagonius nondum adhibuit) restitui possit.*

Apsyrtus H 112, 8 sq.

σῦκα τε ἑψήσαντα ἐν ὕδατος κοτύλαις τέτρασι τρίψαντα καὶ μίξαντα νίτρου ὅσον γῶ α΄ ἐγχυματίζειν, ὡσαύτως πολιόφυλλον ἑψήσαντα ἐν οἴνου κοτύλῃ μιᾷ τὸ αὐτὸ ποιεῖν.

Pelagonius ed. Ihm

Chiron

inambulet et procurrat, sed non magno cursu. cui curabis ante omnia ordeum abstrahere, quod in totum non tangat per triduum; ab ipso die, cum iumentum inciderit, ne potionem ei quoque offeras. quod si fuerit fenum novum vel ferrago, illum magis dato. cum iam melius se habuerit, minutatim | ordeum adaugeto. curato et hoc utique scire, 131r a 451 ex qua causa haec vitia nascuntur, quam nunquam nemo scripsit. contingit enim dysuria, cum iumentum in opere aut in cursu cottidie cogetur et [in] spatium urinae faciendi non patiatur. quod maxime subinde currenti iumento offerri mictione facienda spatium debet. contingit enim a vesicae cursu usque ad veretri intumescere. incipiat difficiliter excludere loteum ab hac causa, quod inde tumor ingentem dolorem ei praestat. aliquando quidem si consuetum est iumentum exercitari et stet diebus plurimis. stando enim nascitur in eis spurcitie et fertur usque ad vesicam. deinde morsus et punctionis fistulae ei praestant, quae veretro

2 procurat ‖ 6 incidere ‖ 10 sed ‖ 12 sciret ‖ 15 dystria ‖ 17 in: ei? ‖ 18 patiatur: datur *B* ‖ 19 currendi ‖ 20 mixtione ‖ 22 feretri ‖ 29 scando

Vegetius

(13) inambulationibus et leni cursu exercebis

(15) memineris autem ex eo momento cum in hanc inciderit passionem, hordeum ei subtrahendum penitus et potum, herbam viridem vel farraginem ad substantiam dandas.

(6) ex his autem causis passio ita descendit, si iumentum in opere aut cursu magna parte diei cogatur et urinae faciendae spatium denegetur, tunc a vesicae meatu usque ad veretrum nascitur tumor et cum dolore egestionis foramen angustatur.

(7) e diverso si iumentum exerceri solitum diebus plurimis steterit, indigestione nascuntur spurcitiae et humores efferuntur usque ad vesicam, compunctiones etiam et morsus urinali fistulae praestant,

Apsyrtus

καὶ ἐντροχαζέτω δὲ καὶ περιπατείτω δρόμῳ μὴ συντόνῳ. ὑποστολῇ δὲ τῶν κριθῶν χρήσῃ τὸ ὅλον μὴ διδοὺς μέχρι ἡμερῶν τριῶν· ἐν ᾗ δὲ συμβέβηκε ποτὸν μὴ διδόναι. εἰ δὲ χόρτος χλωρός ἐστι, μάλιστα ἐκείνῳ χρῶ. τὰς δὲ κριθὰς ἐκ προσαγωγῆς πρόσφερε διελθουσῶν τῶν ἡμερῶν.

ἄριστον δὲ καὶ τὰς αἰτίας εἰδέναι, δι' ἃς γίνεται τὰ πάθη τῆς δυσουρίας, ἃ οὐδενὶ γέγραπται. συμβαίνει δυσουρία ἐπὶ πλεῖστον, ὅταν ὁδοιπορῶν ἢ τροχάζων δι' ὅλης ἡμέρας μὴ οὐρήσῃ διὰ τῆς ὁδοῦ. διὸ δεῖ ἀναγκάζειν ἐκνεύοντα καὶ ἐκκαλεῖσθαι πρὸς τὸ οὐρεῖν. τὸν γὰρ ἀπὸ τῆς φύσης πόρον ἐπὶ τὸν οὐρητῆρα συμβαίνει φλεγμαίνειν, καὶ μετὰ βίας προϊέναι τὸ οὖρον, δι' ἣν αἰτίαν ἀλγεῖ καὶ ὀδυνᾶται. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ διὰ τὸ ἑστάναι καὶ μὴ γυμνάζεσθαι γεννᾷ χυμοὺς δριμυτάτους, οἵτινες φερόμενοι ἐπὶ τὴν κύστιν δηγμὸν παρέχουσι τῇ διόδῳ τῆς οὐρήσεως

Pelagonius

141 evenit autem suprascripta passio nimio cursu, sed frequentius de itinere, cum per totum diem ambulaverit et potestas meiandi non fuerit data; unde oportet frequentius adhortari, ut urinam faciat.

interdum et nimio otio, descendens enim acrior umor urinam prohibet.

Chiron

ministrat, propter quod plerum-
452 que stranguirica facit. tamen et ex perfrictione magna nascitur, propter quod debet eis vitiis ignem facere. ita †concalefactivum susum *in* uranam emittere . . . . ab hoc ruptionem accipit vesicae, ob hoc quod corruptum et perfrigiscat interioris †ab oste, quae appellatur dorsana, quibus iuxta est vesica. propter quod cum corrupta est, statim vitae periculum facit. nam equo nunquam contingere potest, quia calidiores partes corporis habet. quibus magis contingit ventris dolorem pati ex cruditate, cum non conficit ordei cibaria nec eam concoctam per stercora emittit. aut cum avide bibit pleno ventre aqua, sic dolorem patiuntur et alterno corpore vertitur. aut casus contingit †aut si a via aliqua bestiola mortua stat in feno et manducanti offe-
453 ratur, ut eam commanducet. maxime enim †canes et cruditatem facit et tortionem ingentem. ple-

Vegetius

ex quo stranguria plerumque contingit.

(8) ex perfrictionis indignatione dysuria solet venire, cum nimio rigore meatus intumuerit, et ideo calefactionibus diversis a frigoris solvenda est celeriter iniuria.

(9) interdum ex indigestione hordei vel cum aquam frigidam avidissime biberint, dolorem ventris animalia patiuntur et propter vicinitatem commota vesica stranguriam sustinent. aliquando et stercus pullinum vel alia noxia in cibo sumpta, cum inflationem fuerint, impediunt minctionem.

---

2 ministrant ‖ 3 straguilica ‖ 5 vitis ‖ 6 convalefactivum | *sq.* susu in muranam: = *οὐράνη i. e. οὐρήθρα*; ita concalefacti possunt urinam emittere ⟨et hoc scito, quia mulus⟩ si viburnam comederit, ab hoc *B* ‖ 10 aortae? ‖ 11 iusta ‖ 18 eum ‖ 20 stercore mittit: *corr. B* | eum madide ‖ 24 aut si a via: alitis aut *B* ‖ 27 sanis? ea res *B*

Apsyrtus

καὶ διὰ τοῦτο στραγγουριᾷ. πολλάκις δὲ καὶ χειμῶνος δι' ὑπερβολὴν ψύχους γίνεται. διὸ δεῖ τῷ τοιούτῳ πῦρ παρακαίειν καὶ οὐρήσει.

καὶ τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι καὶ ἡμίονος ἐὰν φάγῃ ῥοδοδάφνας, πλείονα ῥῆξιν λαμβάνει ἡ κύστις διὰ τὸ παραλύεσθαι καὶ ψύχεσθαι τὰς ἐντὸς ἀρτηρίας τὰς λεγομένας ἐπιραχίτιδας, αἷς πρόσκειται ἡ φύσα, καὶ διὰ τοῦτο ῥήγνυται καὶ διαφωνεῖ. ἵππῳ δὲ οὐ δύναται τοῦτο συμβῆναι, διὰ τὸ θερμοτέραν ἔχειν τὴν σύστασιν τοῦ σώματος καὶ ταχὺ καταπέττειν τὰ σιτία. τὴν δὲ γαστέρα συμβαίνει πονεῖν δι' ὠμότητα, ἤτοι ὅταν μὴ καταπέττων τὰς κριθὰς ὅλας ἀφοδεύῃ, ἢ καὶ τούτων ἐμμείνωσι πλείονες. ἐμπλησθεὶς γὰρ τοῦ ποτοῦ τὴν (*p. 113*) γαστέρα ὀδυνᾶται καὶ στροφεῖται. ἢ ὁπόταν ἐν τῷ προσφερομένῳ χόρτῳ ἐμπέσῃ ἐσθίοντι στρουθίου πτερόν (*num κόπρον Chiron legit?*), καὶ τοῦτο γὰρ πλησμονὴν παρέχει καὶ στρόφον.

Pelagonius

interdum nimio frigore, cum satis alserit aut loco frigido aut umecto steterit: hic, qui frigore hoc patitur, calore curatur, aut in calido stet aut contra focum aut aqua calida foveatur.

sane rhododaphnen si burdo comederit, vesica ipsius rumpitur et inde moritur;

equus autem si comederit, liberatur vino et crebris potionibus, quae aut ventrem moveant aut veneno resistant.

Chiron

rumque ea res eis contingit: vessiolus, qui appellatur buprestis, qui nascitur in feno. est autem haec ipsa *bestio*la similis araneis. hanc cum in feno comederit, praefocabitur et laborabit. contingit autem et propter aquam turbolentam. aliquando tamen si vermes habeat aut lumbricos, si hoc eis venter doleat. et cum ex lumbricibus dolorem habeant, non sic periclitantur. est enim *i*sta res, quae cito se foras evocet, et ipso enim stentino. si vermes habuerit, magnum laborem patitur et periculum propterea *quod non facile* ex eo pun*g*antur. cui cognoscis hoc contigisse et ex istis signis accidisse, et mordente terram videbis
454 propter dolorem. sic eis succurres. brassicae folia confricabis, quae fuerit levissima, in qua commiscebis vini cotulas IIII et *olei*
131[r] b *unam*, per senest*e*riorem | narem profundis. deinde sulfur vivum conteris cum oleo et ex eo confricabis et ventrem. facit autem ad id vitium absinthium decoctum vino similiter suffusum. item et hoc eis optime facit, si ordeum

Vegetius

(10) bestiolus etiam, qui appellatur buprestis araneae similis, si cum foeno devoratus fuerit, animal praefocabit.

aqua quoque coeno vel limo turbida si bibatur, meatus impedit minctionis. (11) vermes quoque vel lumbrici si intestinum exulceraverint, vesicam laedunt et dupliciter animalibus discrimen important. quod his deprehenditur signis. animal quod tardius mingit, latera sibi scalpit vel terram mordet, scias illud vermibus vel lumbricis torqueri.

(12) cui hac ratione succurris. brassicae folia subtilissime contundis et commisces boni vini cotylas quatuor et per sinistram narem infundis. sulfur etiam vivum in pulverem rediges et cum oleo totum ventrem animalis et veretrum perfricabis. absinthium etiam largiter cum vino decoques et per sinistram narem defun-

---

2 *sq.* vessiolus = bestiolus ‖ 5 pustula: bestula *W* ‖ 7 laboravit ‖ 10 lumbricoso ‖ 14 iusta: *corr. B* ‖ 17 quod non facile *suppl. B* ‖ 18 pungnantur ‖ 19 accidisse: iaciente se *B* ‖ 24 *sq.* olei unam *supplevi* ‖ 25 senestiorem

Apsyrtus

γίνεται δὲ καὶ ὃ καλοῦσι βούπριστιν, ὅμοιον φαλαγγίῳ, ὃ ἐγγεννᾶται ἐν τῷ χόρτῳ. ὃ ἐὰν προσλάβῃ τρώγων, ὡσαύτως ἐμπρισθήσεται (ἐμπνιγήσεται? ἐμπνιχθήσεται?) καὶ κινδυνεύσει. γίνεται δὲ καὶ διὰ φαυλότητα ὑδάτων καὶ ξενισμόν. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ἐὰν σκώληκας σχῇ ἢ ἕλμινθας, καὶ διὰ τοῦτο πονεῖ τὴν κοιλίαν. καὶ διὰ μὲν τὰς ἕλμινθας οὐχ οὕτως κινδυνεύει διὰ τὸ εἶναι αὐτὰς ἐν τοῖς ἐντέροις καὶ εὐεξόδους, διὰ δὲ τοὺς σκώληκας καὶ διὰ τὴν τραχύτητα τῆς κοιλίας τῷ μὴ εὐχερῶς ἐκκαθαίρεσθαι αὐτούς. ὃν ἐπιγνώσῃ ἐν τῷ συμβαίνειν ῥίπτειν ἑαυτὸν καὶ δάκνειν τὴν γῆν διὰ τὸν πόνον. τούτῳ δὲ τῷ βοηθήματι χρηστέον· τρίβοντας κράμβης φύλλα λειότατα καὶ οἴνου ἐπιχέαντας πλῆθος ὡς τέσσαρας κοτύλας καὶ ἐλαίου μίαν ἐγχυματίζειν διὰ τῆς ἀριστερᾶς ῥινὸς καὶ θεῖον τρίψαντας μετὰ ἐλαίου ἐπαλείφειν τὴν κοιλίαν. καὶ ἀψίνθιον δὲ τούτῳ ἁρμόζει ἑψόμενον ἐν οἴνῳ.

βοηθεῖ δὲ καὶ τὰς κριθὰς ἀλείφοντας ἐλαίῳ παραβάλλειν, καὶ μάλιστα τῷ τὰς ἕλμινθας ἔχοντι.

Pelagonius

142 coliculorum fasciculos cum foliis suis decoque, inde exprimè folia et proice, et aquae, in qua coliculi decocti sunt, id est ut habeat aqua ipsa mensuram sextarii, iunge vini heminam et olei acetabulum et per narem dextram suprascripta infunde *(cf. Apsyrtus H 111, 3)*

143 absinthium cum vino decoque ad sextarium non plenum et ut supra per narem infundis.

Chiron

eius oleo aspersum perungeas et sic ad eos des manducare. et eis maxime facit hoc, qui a lumbricibus molestantur. sic succurrito et ei, quem dissuria molestat. permiscere ipsum ordeum quantum capit acetabulum, cum vino coques ad cotulam unam et aliquantum suffundis. similiter facit lasaris Suriatici et nitrium, coques et vinum et sic suffundis. deinde protricabis eum meiere, adduces eum in eum locum, quo solent alia iumenta urinam facere, ibit ad odorem lotei alieni protricatus et ipse meiet. quod si locus non fuerit is, quo solent iumenta meiere, in lutum aut in voraginem adducis, et ibi meiet. et hoc quod a rusticis magis inventum est, non praetermittamus, quod appellant ostium charcedonium. dicit enim, quod dissuria sanet eo quod desubtus pedes ipsa ramenta pedum conterere, commusta immiscere in vino cotula. suffundas per nares, et meiet.

Vegetius

455 des, laser quoque Syriacum et nitri pulverem cum vino decoquens per os digeres.

(13) inambulationibus et leni cursu exercebis in loco molli vel herbido, vel ad aquam leniter labentem ad urinam invitabis. facilius autem provocabitur, si ubi aliud animal minxerit, teneatur.

(19) ad urinas inventus est qui affirmaret priores ungulas equi ipsius radi et teri cum vini sextario et per nares infundi ad celeritatem minctionis physica ratione prodesse.

---

2 perunge eas ‖ 6 molestant ‖ 7 peristerei [ipsum ordeum] *B* ‖ 8 cumino: *corr. B* ‖ 11 uriatici ‖ 15 aliqua ‖ 21 quod *B*: quidem ‖ 24 chartedonium: *pro Μάγωνος τοῦ legit Chiron μάγων ὀστοῦ* ‖ 25 sanet = sanetur ‖ 26 samenta: *corr. B* ‖ 27 contendere ‖ 28 cotulas

Apsyrtus

καὶ τοῦτο δὲ βοηθεῖ τῷ δυσουριῶντι· περιστερέας ὅσον ὀξύβαφον οἴνου κοτύλῃ διέντα ἐγχυματίζειν.

ὁμοίως ὀπὸν Συριακὸν ὅσον μέγεθος κυάμου καὶ νίτρου ὀπτοῦ ὁλκὴν μίαν διέντας ἐν οἴνῳ ἐγχυματίζειν, ὡς προγέγραπται. προκαλούμενον δὲ αὐτὸν ἄγειν ἐπὶ ἀπούρησιν, ὅπου ἕτερα κτήνη ἐκ τῆς οὐρήσεως σύστημα πεποίηνται, ἐφ' ἣν ἐὰν ἔλθῃ, ὡς τάχιστα οὐρήσει. εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἔγγιστα, τοῦτον δεῖ εἰς πηλὸν εἰσάγειν καὶ ὡσαύτως οὐρήσει.

καὶ τοῦτο δὲ ἐκ τῶν Γεωργικῶν Μάγωνος τοῦ Καρχηδονίου (*trad.* Χαλκηδονίου) εὕρηται.

λέγει γὰρ τοῦ δυσουριῶντος ἵππου τοὺς ἐμπροσθίους πόδας κάτωθεν ὑποξύσαντα ἐκ τοῦ κατ' ὄνυχα μέρους τὰ ὑποξύσματα αὐτῆς τῆς ὁπλῆς τρίβειν ἐν οἴνῳ ὅσον κοτύλη καὶ ἐγχυματίζειν διὰ τῆς ῥινὸς καὶ οὐρήσει.

Pelagonius

150 Aliud ad eos qui non meiant, ⟨Magonis⟩ Carchedonii, quod solus adseveravit.

dicit enim debere de prioribus pedibus ungulas subter ipsius equi radi et teri cum vini sext. et naribus infundi. adseverat certissimum remedium.

Chiron

456 hoc quidem rescivi, quod solet fieri *apud* Sarmatas: imponas stercore eum et involvere a collo usque ad lumbos et ventrem eis suffumigare. castorium impones in vivis carbonibus et totum ventrem eius et testiculos suffumigato, deinde subducito vaporem carbonum, et cito inambulet equus et protinus meiet. oportebit autem et hoc te scire: tanquam balani plenitudinem facere ex sale et melle et in longaonem eius pingue subicies. et in animali haec res succurrit tribus generibus vitiis his: quibus venter dolet, et qui praefocatum ventrem habet, maxime autem ad eos qui difficiliter urinam faciunt, cogit enim ex praesentem eos meiere.

457 XX Genera autem doloris urinae sunt tria, ex quibus quemadmodum quod et contingit, sic vocabulum accipit. dissuria ideo appellatur, cum quando difficiliter urinam facit. stranguiria appellatur, quia cum quando guttas mittit per veretrum. *isch*uria ideo appellatur, quia cum quando lumbos exporrigit ad conatum mictionis et non est meiere. nam cum ex istis his generibus ..... nihil

3 fieri imponas sermatas: apud *supplevi*; fieri in Ponto, Sarmatas sternere eum *B* ‖ 14 pigue ‖ 28 siria ‖ 32 *supple fere* duo curari possunt. quod vero

Vegetius

(16) Sarmatarum autem, ⟨quorum⟩ equitatus apud veteres plurimum valuerunt, usus invenit, ut animalia a collo usque ad pedes involvantur de sagis, suppositisque carbonibus vivis addito castoreo suffumigentur, ut totum ventrem testiculosque eorum castorei fumus vaporet et confestim detractis carbonibus cooperti deambulant et mingunt.

(17) alumen scissum et sales fricato admixtoque oleo et melle collyrium longum et tenue facito et in scapi ipsius foramen inserito, continuo provocabitur.

(2) et si difficulter mingit, dysuria appellatur. si quando guttas per veretrum mittit cum labore, stranguria dicitur. cum in totum non potest mingere, ischuria appellatur et vicinus est morti.

21 scapi = longaonis? *an* = veretri? *cf. infra p. 152, 18*

Apsyrtus

ἔγνων δὲ ἐγὼ καὶ τοῦτο παρὰ Σαρμάταις. δεῖ στήσαντα τὸν ἵππον καταπετάσαι ἀπὸ τοῦ τραχήλου μέχρι τῶν ἰχνῶν ἱμάτιον καὶ ὑποθυμιᾶν ὑπὸ τὴν κοιλίαν καὶ τοὺς διδύμους καστόριον ἐπ' ἀνθράκων, εἶτα ὑφελόντα τὸ ἀγγεῖον, ἐν ᾧ ὑποθυμιᾶται, ποιῆσαι διακινῆσαι τὸ κτῆνος, καὶ ὡς τάχιστα οὐρήσει. δεῖ δὲ καὶ βάλανον ποιῆσαι ἐξ ἁλὸς καὶ μέλιτος ἐφθοῦ ἡλίκον ὠὸν καὶ ἐνθεῖναι εἰς τὴν ἕδραν. τοῦτο γὰρ βοηθεῖ ἀμφοτέροις τῷ τε τὴν κοιλίαν ἀλγοῦντι καὶ ἐμπεπρισμένῳ (ἐμπεπνιγμένῳ?) καὶ τῷ δυσουριῶντι, ποιήσει γὰρ αὐτὸν οὐρῆσαι.

Pelagonius

151 item aliud Apsyrti, quod se apud Sarmatas vidisse adseveravit. nam dicit cooperiri debere equum diligenter, ita ut usque ad terram coopertoria demittantur, ne fumus thymiamatis exeat, et sic castoreo carbonibus imposito omnem ventrem et testes ipsius equi fumigari: statim meiat. prodesse tamen mel coctum salibus iungi et facere pilulas in modum ovi et in ano ponere.

τῆς δὲ ἐν τῇ οὐρήσει ὀδύνης εἰσὶ γένη τρία, ὧν κατὰ τὸ συμβαῖνον ἡ προσηγορία παραλαμβάνεται. δυσουρία γὰρ λέγεται, ὅταν ᾖ δυσκόλως οὐρῶν. στραγγουρία δὲ, ὅταν κατὰ στράγγα ᾖ προϊέμενος. ἰσχουρία δὲ, ὅταν καθόλου μὴ δύνηται οὐρῆσαι.

152 sane ipsius passionis genera sunt tria: unum quod dicitur dysuria, quando tardius meiat, alterum stranguria, quando cum dolore et difficultate meiat, tertium ischuria, quando omnino non meiat, quod non facile curatur.

ὧν αἱ μὲν δύο βοηθοῦνται, καθὼς γέγραπται.

Chiron

facit, ut in totum non meiat iumentum, ei succurri difficiliter potest ex periculo magno laboranti. nam in medicamentis, qui faciunt ad urinam, quae sunt res vitiosae, et quotiens offeratur eis, morbus
131ᵛa **458** eorum | magis intenditur, vulsiones eis praestasse. quibus vitio laborant*ibus uti* oportebit fomentis calidis *c*um spongiolis adplicitis ad *in*guina: calfaciet. potionabis eum [in] dulcibus, aqua mulsa temperato, suffundes per narem sinistram. facit autem ad hoc vitium betae et malvae decoctio expressa et mixta cum passo, suffunde per
459 nares. utilissimum autem est ad hoc fenum dari. quodsi non fuerit fenum novum, quodcunque fuerit, ex aqua mulsa asperges. cum istis herbis usum fecerit tantum dulcibus, solutio fit vulsionis et non deducit veretrum. oportebit autem et ordeum eis fieri tanquam tisanae et aspargi cum aqua mulsa, et sic et [et] esca offeres. si quando contigerit, ut equa difficiliter meiat, adiungito *ei* equum salacem. qui cum conatur

4 laborant ‖ 6 quae = aliquae ‖ 9 *sqq.* si qui ⟨eo⟩ vitio laborant, oportebit . . . . . ad inguina calfaci (= calefieri), et potionabis *B* ‖ 10 laborant | uti *supplevi* ‖ 11 eum ‖ 12 iguina ‖ 24 educit? ‖ 27 siccet ‖ 29 eum

Vegetius

(20) betas quoque et et malvas decoques et aquam earum calentem cum melle ad unum sextarium naribus infundes. (21) si tempus virides denegat cibos, foenum melicrato adspersum praebebis, vel sucum ptisanae hordeaceae cum melicrato similiter dabis.

Apsyrtus

ὁ δὲ καθόλου μὴ δυνάμενος οὐρεῖν, οὐ ῥᾳδίως βοηθεῖται, ἀλλὰ κινδυνεύει. προσφερομένων δὲ τῶν διουρητικῶν δριμέων ὄντων ἐπιτείνεται τὸ πάθος κνησμονὴν ἔχοντος τοῦ πόρου.

δεῖ δὲ τῷ τοιούτῳ τὰς πυρίας προσάγειν τὰς διὰ θερμοῦ ὕδατος σπόγγῳ περὶ τὴν χώραν λεγομένην καὶ ἐγχυματισμοῖς χρῆσθαι γλυκέσι κεκραμένοις ἐν θερμῷ ὕδατι ἴσον ἑκατέρου μὴ πλείω κοτυλῶν δύο. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ δι' ὑδρομέλιτος ποιοῦντα ὡσαύτως ἐγχυματίζειν διὰ τῆς ἀριστερᾶς ῥινός.

ἁρμόζει δὲ τῷ τοιούτῳ καὶ τὸ ἀφέψημα τοῦ σεύτλου καὶ τῆς μαλάχης διὰ τοῦ γλυκέος ἐγχυματίζειν καὶ τὸν χλωρὸν χόρτον διδόναι. εἰ δὲ οὐκ ἔστιν, μελικράτῳ καταρραίνειν τὸν ξηρὸν, ὡσαύτως καὶ τὴν λοιπὴν τροφὴν καταρραίνοντα παραβάλλειν.

τοιούτων γὰρ προσφερομένων λύσις γίνεται τοῦ κνησμοῦ καὶ οὐκ ἐπαίρεται ὁ καυλός. δεῖ δὲ καὶ τὰς κριθὰς ποιοῦντα πτισάνην καταρραίνειν τῷ μελικράτῳ καὶ οὕτως διδόναι. ἐὰν δέ ποτε συμβῇ δυσουριάσαι τὴν θήλειαν, παραστατέον αὐτῇ ἄρρενα ἵππον ὡς λαγνότατον

Pelagonius

cui etiam pro diligentia et pro amore equorum remedium et medelas negare non debes, sed calidis rebus uti, ita ut spongias calidas locis omnibus naturalibus admoveas, et potiones frequenter melle et passo mixtis cum aquae calidae sextariis propeduobus per sinistram narem infundere.

facit etiam ipsi passioni et prodest aqua, in qua betae aut malvae fuerint decoctae cum melle data. cibos virides dare quod si tempus non patietur, faenum melicrato aspergere et de hordeo tisanam cum melicrato dare utilissimum est. his autem rebus praebitis omne intrinsecus malum, quod ex acerbis umoribus nascitur, dulcedine ipsa mellis vel aliarum rerum similium dissolvitur atque curatur.

Chiron

admiscere, continuo meiat. haec est demonstratio horum monstruorum et sanatio.

Vegetius

2 *sq.* morborum *B*

460 XXI De stra*n*guiria. si quod iumentum a stra*n*guiria molestatum fuerit, signa erunt haec. meiare non poterit, crura quatuor flectentur, ventrem ad terram remittet, et de veretro eis guttae procadunt, unde stranguiria appellatur. sic eum curato. sumito oleum et manum perungito, id est brachium, et demittito brachium in an*u*m sens*u* magno in partem dextram et reversato in partem sinistriorem, vesica*m* manu pl*a*na premito leviter, ne valde presseris et intricato. sic meiet. sanum fiet.

461 XXII Quando animal non potest stercorizare. si quod iumentum loteum facere non poterit, si quod subilia molesta sunt, alumen scissum, salem bene frigito et oleum admisceto. inde turundulam longam et tenuem facito, u*ng*ito, intro in capu*m* ad*d*ito, ut anum impleat et loteum facit. item facit oleum modo melle coctum. ex sale turundulam facito longam, ut ungueas, intro ducito, meiat. [de cauculoso, quod in novissimo est adscriptum.]

462 XXIII De *o*pistotono. si quod iumentum *o*pistotonum fuerit, signa erunt haec. a summo capite iumenti, quasi quae signa faciunt iumenti, primo a coda prenditur. codam feriet ad renibus rigidam, ambulat et vanus fiet, corium extensum habet. si quem ab armos prendiderit, *h*ac re effugit, aut a cervice. item quod prius

5 straguiria | straguiria ‖ 10 anem ‖ 11 sensum ‖ 12 vesica | plena ‖ 13 intritato ‖ 18 ugto *sic* | capud adito: in scapi ipsius foramen inserito *Veg., cf. supra p. 148, 14* ‖ 22 *cf. supra 25; infra 488; Veg. V 46; Pelag. 267 sq.* | epistotono | epistotonum ‖ 23 capite: capo? *cf. l. 18* ‖ 27 acre: *corr B* | effugitaut | prius: *supra 316*

Apsyrtus

καὶ ἐρεθιζομένη τάχιστα οὐρήσει. ὡς ἐν κεφαλαίῳ δὲ εἰπεῖν, αὕτη σοι ἐπίδειξις τούτων τῶν παθῶν καὶ θεραπεία.

Pelagonius

---

dixi, et in oculis anguli invertuntur, ut statim producitur, et pedibus et cruribus rigidus ambulat. sed si totum prendiderit cervicem et torquet, [et] sic moriuntur. si posteriorem partem prendidit, sic eum curato. | in loco **463** 131ᵛb calido imponito illum et epitogis coperito aut pellibus lanatis, sic tam*en* ubi oves deglupseris. sic imponito calda, sic potionem dato. primum sanguinem mittito, potionem dato herbam trixaginem ℈ ·ς·, serpillum ℈ ·I·, ysopum ℈ ·I·, tragoriganum *s*extan., magma croci ℈ ·I·. haec omnia pisato in vaso novo et percerne et potionem ex aqua mulsa medicamentum dato et s. s. perungeto eum a capo, et sic sanum fiet. cum perunxeris, fricationibus deesse nolito, et ambulet plus minus mille passus diebus septem, sicut supra s. s. est.

XXIV De morbo subrenali. si quod iumentum mor- **464** bum subrenalem habuerit, quod vitium graece nefreten appellatur, latine subrenale, signa erunt haec. protrahit posteriores pedes et strepitum ab inferioribus locis reddet, et cum prodire incipiet, impingit se*sc de* pariete. si recens fuerit, impinget et non cadet, sin dierum septem, incipiet cadere, cum ambulare vellet. hic autem morbus cum inciderit, sic eum curabis. ures eum per **465** totos lumbos usque ad vertibula lumborum, vesicae puncta non plus 24^{or} alternis dorsis digitos tres, ordines tres

---

11 tam ‖ 14 extan ‖ 20 *supra 38; H 100; Veg. I 8* ‖ 23 interioribus *supra* ‖ 24 sese de *scripsi*: se sed et; de pariete in parietem *supra* ‖ 25 cadet sīn *sic*: si non? sed numero? *cf. p 154, 30* ‖ 28 et vesicae *supra*

facientes, ab aliis alio distantes, latitudine digitis tribus. subrenalem sic urimus. haec ipsa vitia, quae inuri debet, parapresmata appellantur. quae fiunt in concavis testiculorum, quas melliceridas appellamus. et haec ipsa *adures*, *si* fuerint mollia et nova. *c*um induraverint et ve-
466 teruerint, in totum non sunt tangenda. nam plantas et genua urent *ex* hanc rationem non plus altitudine eorum, ideo quia ipsa loca exilia sunt et gracilia et nerviosa. cum quando enim iumentum ex via aut ex *sarcina* ductionis laboraverit, naturalem habens tenuem corium, dum in quo maxime frequenter facit offensum, dolori accipiat. inde claudicat per aliquod temporis et per negligentiam
467 crescat, aut lapsus ceciderit. ideo offendat os*sum*. rarum quoque intervallum faciat eodem, et plantae laborant ex labore viarum aut ex *s*arcinae ductionem. inde enim contingit dolorem fieri. qui sunt in plantis nervi laborant, passi protinus intumescunt. maxime eis contingit, qui propensio*r*ibus et lass*ae* *ae*tatis sunt. quibus magis
132[r]a **468** ustio maxime fieri *non* debet. quibus huius morbi | vitium se profundit in plantis, quae parapresmata appellantur, aut mellicerides, quae aquatilia vocantur, quod *v*itio ante facto in genuis, non debe*t* *uri*. similiter quae sunt in concavis articulorum, inuri non debet. contingit enim contractionem eis fieri. quod peccant facientes. non enim potest deducere, sed fit clodicus.

quod vocant graece ferisoma, latine farcimina. sunt autem per se vitia corpore furunculi, collectionem foris faciunt, qui et per se rumpunt. sed et haec non debent uri.

469 XXV Si quod iumentum vitio subrenali prensum fuerit, quod appellatur graece nefrites. si fuerit vitium diebus

---

1 in altitudinem *supra* ‖ 3 *sq.* concava articulorum *supra* ‖ 5 dura fuerint: *corr. supra* | eum ‖ 7 urentes hanc ‖ 9 arenio ‖ 13 ōs *sic*, *cf. supra p. 16, 6* ‖ 15 arcinae ‖ 18 propensionibus | lasse stuati: *corr. supra* ‖ 19 non *add. supra* | debȝ = debent? ‖ 21 aut quod *supra* | ustio: *corr. supra* ‖ 22 non debitor: *corr. supra* ‖ 27 in corpore similia furunculis quae *supra*

septem et non cadet et per se, ut*i* eodem medicamento, scito, quia in interio*ri*bus aliqua corporis pars corrupta est. ex qua vivere non possit, sed magis tempus ducit. adurenda erunt haec vitia tempore bono vere et aestate.

XXVI *De* musculorum vexatione. si quod iumentum ab **470** utrisque musculis vexabitur, qui subiecti sunt renibus, signa huius erunt haec. . . si dexteriores fuerint, nihil mali est. sed si sinisteriorem partem cadens subcumbet, optimum est non movere illum iumentum de loco. quotiens ceciderit, perfundere eum aqua frigida et alio loco unctionibus uti.

XXVII De his, qui sanguinem adsellantur vel meient. **471** si quod iumentum sanguinem adsellaverit vel minxerit, sic eum curabis. sanguinis detractionem facies de superiori vena et potionem dabis hanc. affodilli radicem conteres vini albi dulcis cotulis duobus, facies autem, ne nimis vinum adicies. post hoc uteris farina triticia cum adipe suillo et mali gran*ati* corium. ea omnia in aqua diu decoques, sed noli crassum facere. coctam simul per os infundes. ab ambulationibus et cursibus eum abstineto propter glutinationem venae, [et] quae interius ruptionem passa est. hoc enim contingit ad cursum vel saltum, ut vena interius subdossana ruptionem patiatur, et inde hoc vitium concipiunt. quod curabis rebus collecticis et s*t*ipticis, et curat*o*, ne algeat. cui et super **472** renes anacollema impones hoc: bulbos numero *V*, coclias numero *V*, ova numero V, argallicu ℔ libra. haec omnia bene trita in se admisces et ex eo renibus imponis. hoc facit et eis qui renes volserit, simul et eis, quibus per nares sanguis venire solet. sic eis succurres: fo*v*itionibus frigidis magis | posca eis caput fovebis, 132^{r}b habeat salem modicum, et curato, ut nimis aqua sit fri-

---

1 per se ut: perseverat *B* ‖ 2 interibus ‖ 5 *Veg. V 4* | De *addidi* ‖ 12 *Veg. V 9* ‖ 15 affodilli = asphodeli ‖ 18 grani: *corr. Veg.* ‖ 25 scipticis | curatione algeat ‖ 26 V *ego*: I; L *Veg.* ‖ 27 V *scripsi*: I ‖ 31 fobitionibus

gida. postmodum *ana*collema s. s. in capite et t*em*poribus oblinies. sanum fiet.

473 XXVIII De tremore lumborum. si quod iumentum tremorem habuerit ex percussu aut morbo factu*m* aut bestioli alicuius percuss*u*, sic eum curabis. cucumeris silv*est*ris radicem in aquam marinam decoques aut ex aqua ex sale, ex aqua calida spongis fomentabis, deinde uteris ipsi unct*ic*io et oleo et adipe taurino, et ex ovo albo ipsum fundes et in uno commisces et ex eo oblinies causam. quod si ei vitia ex alia causa intumuerit, quod non sit ex percussum, si quemadmodum nos *nesci*mus, sic uteris. bis in die fumentabis aquis calidis, in aquam nihil adicies et oblinies erectam . . . qui mollia ex aceto macerata et absinthium, viridis radicem atque eis in potionem uteris. nihil autem melius facit quam primitium ex aqua maceratum. veretrum eis oblinieris. *c*um autem testis proceciderit, qui non possit loco reverti, exit vitium.

474 quidam excidendum eum dicunt esse, aut in flumine eum ducunt fumentari. alii quidem dicunt in mare eum deponere oportere et religare susum vers*us*. ex ceroto commiscebis adipe suillum et nitrium minutum, et testem reducere. ante tamen fumentabis ex aqua frigida, usque quo faciat redire illo. cum melius autem fuerit, si fuerit, aqua marina, si minus, in aquam salem adicies. facit autem et hoc. stantis equi in ipso ad extremum cole iaculum interpunge, per ipsum extremum folliculi eis testes tangis, deinde acetum *a*cerrimum in ipsis punctis aspergis et sic eum testiculum susum [in]versus in loco naturali propelles. idem facit, si confricabis et imposueris aquae. et si ipsum *co*lum ex acum pu*n*xeris, reducebis eum in loco.

---

1 mane cole ma | timporibus ‖ 4 factu ‖ 5 percussus ‖ 6 siluris *sic* ‖ 8 untictio ‖ 11 uscinus: *corr. B* ‖ 13 erectam = veretrum erectum ‖ 16 eum ‖ 20 verres ‖ 23 illo cum: in locum *B* ‖ 25 stanti se | coleiaculum: cole = veretro; coleum? folliculum? ‖ 27 macerrimum ‖ 29 imposuerit ‖ 28 in *del. B* ‖ 30 mulum | puxeris

XXIX De *d*isinteria. si quod iumentum *d*isinteriam habuerit, reversatio est extalis. quod si coeperit curari, circumsecabis eum sic, ne intestinum tangas. quod stentinum si non tetigeris et iterum non rediet, sic remanet patulus extalis. ex eo procedit stentinum foras, qui praepositus est extali. qui cum processerit foras, statim vitae periculum faciunt, quibus hoc contingerit. **475**

XXX Si cui extalis ergo procederit et ex perfr*i*ctionem, sic eum *scal*pello exscarifabis. praeterea in eadem loca eminentiora, quae videntur vesicae similes esse, ei etiam nunc post exscarif*a*tionem | digitis expremis, ita ut de- 132ᵛ a carnes et ex sale trito confricas, donec adsiccetur totus humor cum sanguine. quod cum adsiccaverit, posca calida et sale tardius fovebis, post fomentum deprimes eum intus, et statim rediet. si non proceciderit, et altero die **476** **477** curabis intus digitis, lipparam vel ceroto utere et curare simul, donec sanum fiet. [si] quod si proceciderit, et nolebis ferro tangere, hoc medicamento curabis cottidie: castoreum ℥ III, salis nostr*i* ℔ II, sal a*m*moniacum pond*o* libra, sinopidis Ponticae sex ℥, haec omnia tusa et crebellata bene. ex eo medicamento in eundem extalem impositum alligabis. cottidie lexiva calida fumentas et medicamento imposito simul curas, donec sanus sit. quem et potionabis rebus *t*erma*n*ticis, et sanum fiet

XXXI De dolore renum. si quod iumentum renes doluerit, sic eum intelligis. posteriores ungulas trahit, et lumbi ei dextra *v*acillantur, ilia dura et contracta erunt, cauda deiecta erit, meiet faeculentum. sic eum curabis potionibus, quae ad valitudinem congruent dare. et si maior exactio fuerit, puncta interponere ustionibus **478**

---

1 *Veg. V 10; H 138* | bisinteria | bisinteriam ‖ 8 *Veg. V 5* | procederit = prociderit | perfrectionem ‖ 9 exadpello: scalpello sacrificabis praecipue lola *Veg.* ‖ 11 exscarificionem ‖ 13 posca: post *Veg. perperam* ‖ 15 proceciderit: profecerit *Veg.* ‖ 17 quod vitium si ferro tangere dubitas *Veg.* ‖ 19 nrē *sic*: nostratis *Veg.* | armoniacum | pond' *sic* ‖ 20 Ponticae sescunciam *Veg.* ‖ 24 ermaticis ‖ 25 *Veg. V 3* ‖ 27 dextra ⟨sinistra⟩ *M* | bacillantur

quam . . dextra atque sinistra, et herbis levioribus eum adducere, donec convalescat.

479 XXXII De renum vulsione. si quod iumentum renes vulserit, signa erunt haec. pedes posteriores trahit et ut intellig*ere* eum possis, iubes eum currere, et dum currerit, subito eum flectere. si flecti non potuerit, inde intelliges, aut lumbis aut renibus vulsus sit. et nonnunquam sanguinem meiet. sed si vivum sanguinem meiet, scito eum non posse vivere. si bla*t*teias mixerit,
480 scito eum posse curari. sic eum curabis detractione sanguinis. potionem hanc ei dabis. porri sectivi sucum ex aqua dabis. si urinam facere non poterit, stercus suillum recens in vino veteri diluito et dato, bibat. statim urinam facit. item si urinam non fecerit, c*imices* tres in sinistra manu sumito et eos ei perfricato [et] orificium, qua consuerit urinam facere. statim sanum fiet.

481 XXXIII Si quod iumentum musculos subiectos renibus vexabit, signa huius erunt haec. tergus durum et contractum habebit et coxam trahit et vultus eis tristis erit, non revolvitur. haec autem valitudo nascitur aut longa fatigatione itineris aut *a* cli*vosa* [aut a] via aut a curr*u* aut salt*u et* quidem plurimum ex fatigationem. cum sic sentiunt, sic curabis. sanguinem a visceribus e*i* emit-
132^{v}b tis, | prout se corpus habuerit. potionem uteris ad valitudinem facientem. mollibus dormitionibus eum collocabis. sanum fiet.

482 XXXIV Si quod iumentum deiectionem pectinis vexabitur, signa huius erunt haec. color oculorum mutabitur, et quidquid remittit, nimis humidum erit. sic eum cu-

---

1 quam nlts (*i. e.* nullis) *sic* | erbis ‖ 3 *cf. infra 715* ‖ 5 intelleges: *corr. B* ‖ 9 siblato teias: = blatteas, *cf. infra 655 sq.*; parum cruoris *Veg.* ‖ 11 sectibi ‖ 13 *in marg.* non d' (*sic*: = nota de *B*) stercore porcino quomodo statim mingere facit iumentum ‖ 14 cinnas ‖ 17 *Veg. V 4, 2* ‖ 21 adclibisos: anfractu clivosarum viarum, incitatio quoque cursus et saltus extensio hanc adferunt causam *Veg.* | currus ‖ 22 saltus | et *add. B* ‖ 23 *sq.* visceribus et se mittitis: oportet emitti *Veg.*; semissabis? ‖ 27 defectio *index supra p. 130, 31*

rabis. uvae albae ℈ IIII tere cum vino austero et infundito per os. quod si hoc non fuerit, folia ramni pulentae triticiae immisce simul contrita et offas dare debes vel folia sideritis et turis ℥ ·I· cum vino aeque rubro infunde, retrita et contrita dabis. vel ex tritico tosto factam pulentam in aqua frigida bene bibere dato. quod si non **483** bibet, infundere per os oportebit ei et opertum eum in aquam statuere ea qua usque ad ventrem hora I. si minus, tritici tosti [et] bilibrem et folia herbae sideritis, subministrare etiam gramen. quod si haec non fuerit, cannae foliam vel caprinam herbam aut paleam dato. in quo enim magis stipticis uteris, tanto facilius sanabitur. id autem iumentum vel [quod]quodcunque si languet et pabulum nec potum adpetet, desperato eum, vivere enim non potest.

XXXV De testiculorum dolore. si quod iumentum **484** testiculorum dolore vexabitur, signa erunt haec. incedere non potuerit nec cubare cruribus nec iisdem insurgere. debebit ergo concalfactionibus foveri, aridis pabulis uti et rebus ad urinam facientibus potionari et cataplasmatibus uti, potionibus competentibus foveri quoque. et nasturcio tantum cum vino contrito linito pannum, in altitudinem renum imponito, et sanguinem emittere de visceribus debebis. si ex hac re sanum non fuerit, urito eum stellis in testibus et curato, quomodo oportet ustionem curare. sanum fiet.

XXXVI Si quod iumentum testes dolebunt vel ei **485** tumebunt, aquam de ordeo quae fieri solet, inde crassum sumito et commurito et ei adipem suillum bene commiscito, ex eodem medicamento bis in die oblinito mane et vespere. id medicamentum praeterea optimum erit. alio modo: felle canino testes oblinito. sanum fiet.

XXXVII Si cui iumento testes dolebunt, ilia ei ob- **486**

---

2 profuerit? | folie ‖ 4 rubre ‖ 8 quae usque ‖ 9 tridigitosti | si dederitis: *corr. B* ‖ 10 profecerit *vel* profuerit? ‖ 16 *infra 724, cf. Veg. V 6* ‖ 19 conadfractionibus ‖ 27 *infra 725; Veg. V 7* ‖ 29 ei *B*: et ‖ 33 *Veg. V 6*

durescunt et inflantur. sic curato. sanguinem de utrisque femoribus mittito et testes sic foveto. loteum vetus putridum in vaso adicito et in eo lapides molares ferventes dimittito. ita facito, ut a vapore femina et testes bene sudent. postea aqua calida foveto bene, postea sumito nitrium pondo trien. , aluminis pondo . . . bene trita
133r a cum oleo pro modo admiscis et oleo | et testes perunges.
487 si lapides molares non habueris, testes fumigato vel ligno vel oleo cypressini scapi, uteris cypressi oleum et cum medicamento ungeto. eidem rei alio modo: lentis pondo semis coquito, terito in mortario et admisceto cum vino pondo scrupula IIII et cypressi folia. omnia bene trita in se commisceto et adipem suillum addito tantundem, ut mollius medicamentum fiat, et vinum et oleum in testibus imponito, usque dum sanum fiat. si minus proficerit, testes subtus urito vel curato ita, ut s̃. sanum fiet.

488 XXXVIII De opistotono. opistotoni, qui a posterioribus prenduntur. si autem equus aut aliquod subiugale partes posteriores opistotono vexabitur, est quidem pars extrema, et signa sunt huius haec. quomodo canis resedet, et non sequentur posteriora eis priora, sed quasi colligata retinentur et discole trahuntur a prioribus, tensa habet posteriora. curatur autem sic. sanguinem detrahes de interioribus partibus femorum, de inguinibus et de uredira,
489 qui est canalis urinae. ubi statueris sanguinem, vino et oleo tepefacto perungeto, deinde in altero die fumentes crunes aqua calida et femora; et ubi fumentaveris, reunge vino et oleo tepefacto. crunes confricas, vapora, aut crassamina palearum aut ervi aut ordei infunde aut

---

4 facit: *corr. B* | feminei testes: *corr. B* ‖ 5 bene: venae testium *Veg.* ‖ 6 *supple* pari *vel* trien.: nitrum et alumen scissum pariter *Veg.* ‖ 8 ligui ‖ 9 cypressinis capi ‖ 10 modu ‖ 11 trito ‖ 12 cypressi folia scr̃ IIII *Veg.* ‖ 19 subiugales ‖ 20 *sq.* pars extrema: per se stremma *B* ‖ 21 *cf. supra 318* ‖ 25 iguinibus ‖ 25 uredira = *οὐρήθρα* ‖ 26 urinre ‖ 28 crunes = clunes | fumentaberis

ei murra aut crocum aut dauci semen ʒ II, apii semen ʒ III. haec teres cum vini albi cotula I et infunde per narem dextram et potu calido utere.

XXXIX Quodcunque iumentum syrmaticum fuerit, his 490
signis intelligitur. pro*d*iens de equile vel de quo loco stabit, subito coxam trahit, unde et syrmaticus dicitur. inmobilem et alienatam quasi vulsam coxam demonstrat. eius ungula transversa corona trahitur, his evenit, et citius reversatur. ita si super ipsum pedem cels*e* eum dederis, statim rediet ad se et ambulabit rectum sine ulla claudicatione. quod vitium non absimile est caducae. hoc enim inter tempus contingit luna crescente, simul quod contingit et hanc rationem. in ips*a* ver*t*ebul*i* 491
commissura et humor nascitur ex corruptione corporis et ex confricationem se in illis partibus derivat et in partes nervorum se diffundit *ex* cruditate et statim torpore nervis praestat et acinetos facit nervos. facit immobiles et abalienatas partes commissurarum humor | alienus, qui 133ʳb
cum suo loco redibit, in quo consuevit morari, satis abi*t*: rediet ad se sanitas illius loci et fiet rectus. quod sic curatur. sanguinem ei detrahes copiosum de sub- 492
gamba et in eo sanguin*e* admisces salem, adarcem, sulfur, manna thuris, feclam, nitrium, baccas lauri aequis ponderibus, tus*a* et creta, nitro et oleo mixta cum sanguine haec unctio praeparatur, et post inflationem coxae leniuntur. calda vervenarum foveto per plures dies, et ita innovato unctionem. si ex hac re sanum non fuerit, mittes eum in sudibus. et post sanitatem vulnerum ures eum in ipso ver*t*ibulo, sim*iliter* ut sciaticum. sanum fiet.

XL De vulneribus in ventre et saniem habentibus 493
aut per multum temporis tussem siccam habentibus.

---

4 *Veg. V 21* ‖ 5 procliens: *corr. Veg.* ‖ 6 *sq.* in mobilem: alienata horum vel emota coxa *Veg.* ‖ 9 celsi: cessim repellantur *Veg.* ‖ 12 *cf. supra 390* ‖ 13 ex hanc? | ipso vestebulo: *corr. Veg.* ‖ 16 et ‖ 20 abi ‖ 22 sanguinem ‖ 24 tuse ‖ 25 leniuntur = liniuntur ‖ 28 sudibus: mittis ei sudis *Veg. sic* ‖ 29 vestibulo | similiter *Veg.*: sɪt | sciaticum = *ἰσχιατικόν*

[sed] si vulnus in ventrem habuerit, intelligitur ex eo, quod capite gravat*o* sit et cervix eis gracilis fiat et saepe volutans non transferet se, nec corpus excutiet sed caput solum, et suspirat. inflantur enim, et nullam fossam potest transire in deambulationibus. sic intelligimus aut*em* siccam tussem: *c*um escat*ur*, tussit, acute et cito gemit, ambulans concidet et vix se levat. curatur autem sic. catulum excoriatum et extentinatum mittis in aceti sextaria IX. succendes, quousque duae partes remaneant.
494 deinde exossabis, adde murram ℈ I. .... haec conteres, admisce suco illi, et iterum coque cum catulo, quousque tertia pars iuris remaneat et duo sextaria remaneant. hoc infunde per os tepidum. s*i* levi purgatione uti volueris, dimidio uteris, si plenissima, totum simul. sed si infirmum fuerit iumentum, aqua pro aceto utere, mittens tantundem thuris, murrae ℈ II, conteres in se, collue aceti sextaria II, tertium aquae sextarium. deinde divides in tres partes, infundes per triduo, abstines a cibo usque ad vesperum. ad medium diem da bibere aquam cum farina ordeacea et ad vesperum da herbam, quantum
495 voluerit. sit autem locum, ubi stat, calidum. infunde autem scillam, bulbum album involves luto, assa diligenter, adubi coria laxaverint. detra*h*e ea et auferre medium et contere cum vino dulce et adfunde ad ciatum per nares, adubi reiecerit saniem. coques in aquam coloefium porcinum, et madefiet cum iure, ei infundes per os ciatu*m*. si plurimo tempore impediatur, da sic. fabae
133ᵛa sextaria II | vino infundes. sed si volueris, infunde ei sic.
496 da cottidie aestate et autumno. *hi*eme autem et *ver*no ervum simul infundes, da et contundes, in aqua eis ordeum dabis. ervo autem utere, herbam viridem vel siccam aut fenum molle adspargens passo adpone. ordeum autem infundens in seminis lini cocti aqua dabis. et

---

2 gravatos ‖ 6 aut | eum | esca tritus: *corr. B* ‖ 8 exenteratum (exteneratum *trad.*) *supra p. 61, 7* ‖ 13 sic ‖ 16 colue ‖ 17 aquae *in marg. add.* ‖ 23 detrae ‖ 27 ciatus ‖ 29 Seme | neruo

deinde ex eodem suco potionabis et cicer infundes. si quid aliud, quod competit, da.

XLI Cura inpendiginis. inpendiginum pumice cum aceto confricas et perunges sale et butiro aut oleum misces *et* statues in loco molli.

XLII De fasc*inati*one et *si volueris* praeoccupare, ne mor- **497**
bus accedat. fascinato autem infunde per nares *bitumen*, sulfur, *fructum* lauri, resolventes aqua, et circumferentes iuxta illum coriandrum et taedam et sulfur eisdem et fumigantes. simul observandum et circa alia quadrupedia incipientes infirmitates omnium rotundae ungulae aut *b*obis, *si* coeperint infirmari. aut in potu mittes scillam et ramni radices. est autem ramnus populus. et sale mitte in potu cottidiano die, quousque sanus fiat. et si volueris praeoccupare desperatam valitudinem, *ut* nihil eorum animalia patiuntur, verno incipiente da sup*ra*scripta in potu, ut nonnullo tempore des differendo. da autem per dies IX, et nunquam decipieris hoc faciens.

XLIII De cordis dolore. si a corde aliquod vexatum **498**
fuerit aut rotundae ungulae aut bo*v*um, signa habebit haec. suspirat spissum et oculus dexter ei lacrimatur et a cibo resi*l*it, quidam et contrahuntur et consident in genua. totum autem corpus dolet et maxime caput contrahit, illi autem evadere non possunt. curantur autem sic. sanguinem detrahi*s* e*x* cervicem et perunge*s* eum vino et oleo et infundi ei cineci semen ad dimidium acetabulum et anisi tantundem. haec teres et cernes, **499**
adice vini albi emina et commiscis, infunde per narem sinistram. tertio autem die detrahes sanguinem de genibus et perunges simul. infunde ei accipiens comini ad

---

3 de impetigine *index supra p. 131, 3* ‖ 5 miscentes ‖ 6 *Veg. V 73* | fascione: *corr. index supra p. 131, 4* | si volueris *supplevi ex l. 14* ‖ 7 bitumen *Veg.*: vitium ‖ 8 fungum: *corr. B*; cum granis lauri *Veg.* ‖ 10 similiter? ‖ 11 *Veg. V 74* | vobis | si *addidi* ‖ 15 et ‖ 16 superscripta ‖ 17 per XIV dies continuos *Veg.* ‖ 19 *cf. H 100, 11* (*Eumeli*) ‖ 20 bonum ‖ 22 residit: *corr. B* ‖ 25 detrahit et | perunget

magnitudinem fabae levigans et mellis acetabula II et nitrium. haec omnia commiscens infunde aquae sextaria II et aceti ℏ I [haec omnia commiscens] infunde per os ad sextarium. deinde [inde] ipsum accipies et operies totum,
133ᵛb fac deambulare, infunde autem medicamentum. in tertium |
500 diem subduces ordeum. utere autem aut herba aut fenum aut accipiens piper et levigans cum vino et oleo infunde per os aut per narem aut semen querci simul aut scill*a* levigata si*mul* aut thus aut murram aut tumum aut aliquod aliud, quod calefacere possit. dare autem et ordeum et fenum siccum debes. defricatione de vino et oleo utere hieme, aestate aceto et oleum, et *p*ectus *et* ili*a* perfricare. sit autem, ubi stat, mundum.

501 XLIV Quodcunque iumentum potionatum fuerit. quodcunque *aquae* potione sive ex vino magis temperata et potionatum contremuerit, ita ut musculi omnes in eo saliant, scito eum ab epifora cruditatis *vi*tio datum ab indigestione. ex qua re percussus stomacus per potum toto corpori spa*s*mum praestat, ex qua re contremescunt. hoc quidem fieri solet et a potu, si calidus nimis ab equalem vel a sole biberit frigidam. simul fit tremidus totius
502 corporis ab spasmo stomaci ex ratione s. s. quod signum demonstrat imminentem aliquam corporis imbecillitatem ex sanguinis plectoria. qui et sibi quidem post unam horam sani fiunt. quibus tamen oportet sanguinem de palato detrahere, ut re*leve*tur corpus propter imminentem causa*m* s. s. alii quidem, quibus evenit, dum potiona*n*tur, ut tussiant et eis sudor post p*o*tionem superveniat et tremor omniorum musculorum et follic*a*tio gravis superveniat et submisso capite sustinere se non possunt. his evenit hoc, si quando potio resalierit eis in spiritalis pulmonis,
503 unde fit et periculum non modicum. quare observandum erit, tussienti iumento pendenti ne potionem adicies. qui-

---

8 scylle ‖ 9 srt: similiter? ‖ 12 rectus: *corr. M* | ex illa ‖ 15 aquae *add. B* ‖ 17 vitio *B*: mution *sic* ‖ 19 corporis paumum ‖ 20 equalem = equili ‖ 26 reveletur ‖ 27 *Veg. V 75* | causa | potionatur ‖ 28 positionem ‖ 29 follicio

bus hoc evenerit, subvenis sic. aqua tepida et oleo potionabis eum saepius et puleiata posca nares fovebis. sanum facies. observandum erit, ut quodcunque iumentum potionabitur, deduci ei et de herbaria debebit, ut tempori herbam finiat et digestus ad potionem veniat nec vi indigestionis epifora spasmum praestat.

XLV De curricularibus equis [quis] et de pulveris vexatione omnibus subiugalibus. his qui in curribus iungunt, non eadem est cura, quae est singularibus, quomodo nec his, qui subiugalia sunt, non enim idem est labor. potiona ergo sanos equos medicamento bis in anno ad bonos spiritus. animadverte enim spissitudinem spiritus et sudoris et subiugalium equorum | necessitatem. qui in curribus sunt, nares ducunt in pulverem, quando est et sudor magnus, deinde et pulmo et arteria implentur pulvere, et deinde sicca concidet. et sic stranguiriae et lapides et strophi et gravidines et aliae multaeque de his eis contingunt. etiam pulvere venarum conclusio fiet, unde debent purgari equorum arteria, ut tussiendo possit expellere pulvere. et si qua collecta sunt nare, hoc medicamento....alia potio...equum in fine, ad nullo in tempore, quo incipis velle currus movere et in fine, ubi ieiunaverint, et intermittes promovere, deinde consuetudinem. et alia cetera subiugalia simul curas et medicamentum conficies sic. si ut puta fuerint equi centum, accipe cedri fructum modicum et murra libram et vini sextaria X, haec contundes et liques et utere. sed si in breviorem numerum equorum uti volueris, ad rationem compositionis utere medicamento. 504 134r a 505

XLVI De serpentium et bestiorum morsibus. bubrestu si ediderit in feno vel pabulo, sic enim intelligitur. inflatur statim et venter et a cibo resilit et stercoram 506

---

4 erbaria ‖ 5 erbum | nec ei? ‖ 13 sb'e *sic* ‖ 14 cruribus ‖ 17 scrophi | grabidines | quod e ‖ 18 pulverem venerarum ‖ 19 aut ‖ 21 ad = at ‖ 23 *sq.* consuetudine ‖ 28 breviorum ‖ 30 *Veg. V 77* | buprestem *Veg.* ‖ 32 a cibo *Veg.* (*cf. p. 163, 22; 169, 5*): ab orbo; *minus placet* a corbe *vel* ab herba

adsidue et minutatum reddit. adiutorium adhibere oportet et in continentia ad cursum producere, et extendentis sic caput et nares scalpellabis flebotomo, adaperire, ut sanguinem defluentem transglutiat. et deinde excitare ad deambulandum et infundere ei purrum et triticeum cum passu, aut si hoc defuerit, uvam passam conterere solventes in vino et sic infundere tepefactum.

507 XLVII Si mus caecus momorderit equo, labium statim ei intumescunt totum et nares. cui aceto et oleum deinde cocto hoc perunge, et postea cauteriza morsum et tumentia loca ex aptis articulis aut nerviosis locis. cura vulnera, sicut praedictum est, et cataplasma facies aut ordiacia farina *aut* triticea cum vino et oleo, quousque ustio, et postea fumenta aqua calida, deinde vinum, et alumen scissum levigato ex adipe suillo. his omnibus commixtis et commolatis cataplasmas, quousque sanum fiet. et quaerere debes eundem migalem comburere
508 et fumigare ei et locum ipsum inurere. alii sic curant. morbida in aqua reponitur, *ubi* rota transivit, acetum acre
134r b infundentes. auferent lutum | de eadem orbita et ante pungentes aco aut grafiolo loca, quae *in* causis sunt, perungunt. sed loca et scarificant et cucurbitam imponunt et sanguinem detrahant, ante praefricantes aceto, deinde luto perungentes locum, quod de orbita cum aceto col-
509 lectum accipitur. sed si mortuus fuerit *et* statim intellectum fuerit, loteo terram de orbita conspargentes perunguent aut ipsum terentes infundunt. alii, antequam perungant, [alii] et taeda aut cornu aut galbano loca fumigant, deinde sic perungunt. si aliquod ex quadrupedibus a mure caeco morsum fuerit, ipsum migalem

---

1 minutarum: minutatim *Veg.* ‖ 4 defluente | transluceat: *corr. Veg.* ‖ 5 purrum = porrum ‖ 8 *cf. H 220 sq.; Veg. V 76; Pelag. 279 sq.* ‖ 10 *sq.* tumentia *B*: cum etiam ‖ 12 *sq.* foces autorcliacia ‖ 13 aut *supplevi* ‖ 15 et ‖ 17 migalem = *μυγαλῆν* ‖ 19 reponite | ubi *supplevi* | transibit ‖ 21 quam | *sq.* perpungunt: *corr. B* ‖ 25 et *addidi* ‖ 26 *sq.* per unguenta ut: *corr. B* ‖ 29 et

discoria, sed interiora eius tollis, tere illo diligenter, ut tanquam medulla fiat, deinde in aqua commisces, adicies [in] a*cet*um et infundes ei per nares. valde enim hoc medicamentum naturaliter facit.

XLVIII Si iumentum quodcunque colubra percusserit, **510** qui alligari poterit carnem quemcunque recentem calidam praeter porcinam imponito in eum locum, et saepius si †voluerit eius iumentum est succurrere voluerit. occidito praeter porcum quemcunque voles pecudem et sanguinem calido carnem alligato et potionem dato acori Pontici ℔ ℈ contusum ex vino veteri amplius sextarium et salem. et s*i* eum locum percusserit, qui alligari non poterit, scarificato circa vaste et sanguis copiosus exeat a proxima vena eis long*e*, sanguine cum sale et aceto mixto fricato. et potionem eam dato, si tumor perseve- **511** rabit. vitem albam silv*est*rem copiosam comburito et lixivam facito et potionem, id est sextarium, in die dato. et ex eadem lixivam et aceto aequis partibus macerato, et imponito et aqua frigida foveto. si nihil proficerit, urito. quis locus erit usta, curato. in ungulis quaecunque incecider*i*t, aequali ratione coronae bublae manipulum bene tusum in aceto et oleo coquito et omnem locum ungito. postea eum locum et cetera secus urito et farinam ordeaceam ex vino et oleo coctam in cicatricem imponito.

IL Si iumentum araneum pepu*g*erit, araneum in luto **512** coquito, supra fumum suspendito, locum qui tumebit ex eo tangito et faece madida inducito.

L Si iumentum araneum comederit in pabulo, signa haec erunt. huic tumor in toto corpore erit, plurimus circum auriculas et oculos et nares et femin*a*. eum sic

---

1 descoria ‖ 3 arnum ‖ 5 *cf. Veg. V 78, 3* ‖ 6 quia ligari ‖ 8 volneri eius tumenti succurrere volueris *vel* sic volnera eius tument. si succurrere volueris *B* ‖ 12 sic ‖ 14 longi ‖ 16 silv̄rem ‖ 26 pepuierit | lotio? ‖ 29 *Veg. V 79* ‖ 31 femineum

134ᵛa curato. sanguinem | . . . salis eminam, haec unam cum sanguine misceto et perungito et operito eum. sanum fiet.

513 LI Si quod iumentum vipera percusserit, signa erunt haec. tumores eius erunt in totum corpus et ex eo loco exibit aqua. sic eum curato. scarificato totum locum et sale et aceto et oleo perungito eum locum. si tumores ampliores remanserint, cretam Cimolea madefacito [et] ex aceto acro et tumorem oblinito. potionem dato. radicem cartami albi contundito, ex vino et oleo potionem dato, et ex pastillis qui supra scripti sunt, ei dato. sanum fiet.

514 LII Falangus si momorderit iumentum, sic cognosces. prae dolore extant *ei* veretra et simulat se posse micturire.

LIII Vipera si momorderit iumentum, ex morsu eis pus solet exire. nam si praegnans erit, rumpitur totum corpus.

LIV Mus [si] praegnans si momorderit iumentum, sic cognoscis. pustulae exeunt per totum corpus. sic curabis, sicut supra scriptum est.

515 LV Canis rabiosus si quod iumentum momorderit, et ipse, qui morsus est, sive homo sive iumentum facile rabiabit. sic eum curato. eum locum cauteriis urito et loco tenebroso eum habeto et sic eum adaquabis in tenebris, ne aquam videat, et iecur eius canis coctum escam dato, *et* feni flos commures cum *vetere* axungia et ad morsum ponis. sanum fiet.

516 LVI Si scorpio aliquod iumentum percusserit, sic intelligitur. nascitur ei genuorum contractionem et claudicationem et non manducat et fluent ei de naribus pituitae virides et accumbit et vix idem resurgit. simi-

---

1 de palato sanguinem tolles eumque exceptum cum sextario aceti et hemina salis miscebis *Veg.* ‖ 10 cartami = *καρδάμου* ‖ 13 *Veg. V 80* | cognoscet ‖ 14 et | micturre ‖ 16 *Veg. V 78* | plus: *corr. Veg.* ‖ 18 *Veg. V 81, 3 fin.* ‖ 21 *Veg. V 83* ‖ 26 nefreni flos commurescunt aut exungia: *corr. Veg.* ‖ 27 ponit ‖ 28 *Veg. V 82* ‖ 31 *sq.* simul et

liter his curatur, quomodo supra scriptum est, et viperae morsus.

LVII Omnis quadrupedis ab scorpio percussi aut mure **517**
caeco aut a colabra aut a vipera aut similiorum hoc habebis signum. a cibo resilit, pedes trahit et quando producitur, succubat ad singulos ingressus, fit fluxus sanie, per nares profluunt, gravedo capitis ad terram, marcor fit corporis, vires deficiunt ad concitandum. cura autem sic fit. adaperi venas omnes, quae inpetum ostendunt, et lavacris calidis et operturis et deambulatione utere et ad cibum mitte, farinae ordiaciae ad|misces et fumiga locum cum 134^{v} b
ovis et oleo miscens aut cornu cervino aut galbano. tertia die inani per clistere ante ei eiciens, quae sunt ano stercora. sed si haec non laxaverit, inure, quae in **518**
causis sunt et inter scapulas et commissuras articulorum, quae sunt in lumbis. sed nunquam inuras articulum aut aliquem locum in quacumque passione nec in nerviosis locis, sed aut supra pusillum aut infra. infunde autem ab initio ex ea die aut ex ea hora, qua passus fuerit. haec accipies. mellis Attici acetabulum et tere diligenter et commisces vino, calefactum imponis stercus suillum. alii: et melantio admiscis vino, calefactum **519**
inponis stercus. alii: † bibo commiscentes plasmentum. alii autem loteo cataplasmant aut suprascriptis et de singulis sibi quisque cataplasmant, simul adsidue hoc facientes. sed antequam cataplasment, tunc utuntur suprascriptis fumigationibus [utuntur]. hoc autem facit et ad omnes enim, ut persuadet. tunc deinde ieiunus

---

3 *Veg. V 76* ‖ 4 colabra = colubra ‖ 5 habebit ‖ 6 fluxu sanguine: defluit sanies *Veg.* ‖ 7 gravedo nascitur capitis, ita ut deiciatur ad terram *Veg.* | mergor ‖ 8 ſtandum *sic*: ad surgendum vel incedendum *Veg.* | sic *add. B* ‖ 9 in potum ‖ 10 a ‖ 11 succensis testis ovorum *Veg.* ‖ 16 asticulum ‖ 17 aut *add. Veg.* | qua: *corr. Veg.* ‖ 19 aut ‖ 20 atticum ‖ 22 melancio: = *μελάνθιον* ‖ 23 vino commiscent et cataplasment eum? ‖ 24 cataplasmant aut *B*: cataplasmam ‖ 28 enim ut persuadet: venas ut pervadat *B*

bibere debeat. a*d* tumore*m* cataplasmata *ut* suprascriptum utere.

LIBER VI.

520 1 si equo caput turgebit
2 caput a plectora si obturserit
3 cerebrum percussum
4 si aures doluerint
5 auriculae dolor
6 de oculis
7 *de* oculis claucomaticis
8 si recens fuerit quae s. s.
9 de claucoma
10 de oculo percusso
11 de recenti claucoma
12 de plumbo in oculo
13 de lippitudine
14 in oculo vulnus
15 de li*n*gua incisa
16 de dentium dolore
17 de mento fracto
18 corrupta cartilago
521 19 arteria si ruperit
20 de strumis
21 de sanguinis per nares cursu
22 de polippo *in* naribus
23 eruptio [in] faucium
24 de glandulis
135[r]a 25 de glandulis |
26 de glandulis
27 de parotidis
28 de *t*olibus
29 de tussi

---

1 a tumore | ut *B*: in ‖ 2 *subscr.* Explicit liber quintus Incipit liber sextus ‖ 10 de *addidi* ‖ 12 *et* 14 clauconia ‖ 18 ligua ‖ 25 in *addidi* ‖ 31 colibus: *corr. infra 557*

30 *de tussi*
31 de sidoraticio
32 de sidoraticio
33 de vena matrice
34 *de* cervice si ei exierit
35 de malandria
36 *de* cervicis *di*stillatione
37 de scapulis
38 de pala
39 de pantice.

Veterina bestia, nunc omnia subiugalia in opera labo- 522
rantia, repentino casu ex praemixtis passionibus accidentibus vexari solent. aliae vero causae per longum tempus se in cura demonstrant absque his valitudinibus, quae in quinto libro plenissime demonstrata sunt. quidquid ita a summo capite corporibus accedere potest, in hoc sexto libro omnia demonstro, ne quid minus aliquid in ceteris libris subiectum sit.

I Si equo caput turgebit simul et li*n*gua et palatum 523
et labia, et si totus obduraverit, quantum morbus crescit, eo magis caput turgescit. et si neglexeris eum, cancerare solet. sic primo quoque die curare oportet, nam in maximum periculum incident. lapides molares plures candefacito. ubi bene calebunt, caput operito et vas plenum loteo adponito, unum lapidem candentem mittito, ita facito ex his omnibus omnes de loteo vapores ut equo in os eant. cum per singulos lapides demiseris, 524
postea aquam marinam calefacito et eodem aceto misceto et caput eis bene foveto, postea sumito coronam bubalam manipulum et eo addito acetum acrum sextarium I, unam fervere facito et ei caput ungito et os intrinsecus li*n*guam

---

1 *supplevi* ‖ 5 *et* 7 de *addidi* ‖ 7 stillatione: *corr. infra 570* ‖ 11 nunc — laborantia *glossema putat B* ‖ 19 *Veg. III 28, 5* | ligua ‖ 27 per vices singulos *Veg.* ‖ 29 fimum bubalum *Veg.* ‖ 30 unam = una *saepius* ‖ 31 liguam

et labra bene fricato, postea farinam ordeaceam in aquam addito et dato, bibat. huic et tumores . . . aquae et farinam ordeaceam unam dato ei. sanum fiet.

525 II Si cui iumento caput plectora *obtu*rserit, sic intelliges. oculi sanguinei erunt et venae tensae erunt, *h*alitus praeobturatur. sic eum curato. sanguinem de temporibus emittito. si tumorem non patietur, sanguinem emittito de palato. et totum caput cretam Cimoleam 135r b duabus | partibus et tertiam caninae nigrae ex vino austero temperato, calida imponito. sic perduces ad sanitatem.

526 III Si cerebrum percussum habuerit, sic intelliges. spasmabitur iumentum, ad herbariam non accedit, totus in priori parte *tensus* erit. si sine vulnere erit, totam curationem haec est. de temporibus copiosum sanguinem emittito, spongia*m* Afram et oleo et aceto aequis partibus mixtam imponito et cibaria mollia dato. si non accipiet, ei per cornum dato polline triticiam ex aqua mulsa quantum opus fuerit, et fabam molitam minutam misceto. si aliquod viridioris [viridiorem] appetierit, grame*n* aqua salsa lavato et dato. si per nares humorem crassum dabit, reli*n*quito: scito ei cerebrum profluere, relinque quamdiu. et si nares siccae in eo erunt, erit aliqua spes curationis.

527 IV Si aures doluerint ab aqua, si intraverit intus, sic curato. oleum vetus et acetum aequis partibus, nitrium quod videbitur satis esse, contundes et miscebis et vinum calidum addes et auriculas lana molli obturabis. si vulnera facta erunt, uteris lippara vel terra . . . farina cum oleo rosaceo. sic ad sanitatem perducis.

---

2 hinc et umores aquae *B* ‖ 4 *Veg. III 29; Pelag. 58* | abtruserit: *corr. index* ‖ 5 alitus: auditus *v. l. Veg.* ‖ 6 timporibus ‖ 9 candidae (= *λευκῆς*)? cretae *Veg.*; calcis *Pelag.* ‖ 12 *Veg. III 13, 8*; *Pelag. 60* ‖ 14 tensus *addidi;* in priorem partem se tendit *Pelag.* ‖ 16 spongia | Afram: aqua *Veg.* ‖ 20 gramina qua ‖ 22 reliquito: *sc.* tamquam insanabilem ‖ 23 quamdiu et: quamdiu vivet *B* ‖ 25 *Veg. III 14, 6; Pelag. 55* ‖ 29 vel triticea farina *B; cf. p. 173, 8 sq.*

V Si quod iumentum auriculam condoluerit, haec 528
signa erunt. saepe caput commovebit, parvum erit et
dentibus frendent, in sole cum aspirationem pulvis aut
arista aut cauculus incederit. si non diligenter curam
egeris, insanies sequi solet et difficile sanabitur. sic curato.
spongiam novam sumito et nitrium conterito et ab aqua
auriculam extergito diligenter, sumito melotrida et involvito
eam et lanam madidam facito et rosaceo † erita
demittito et foveto auriculam a lexiva calida et nitro.
hoc facito, donec sanum fiat.

VI De oculis. si quod iumentum claucomam aut suf- 529
fusionem humorem temptavit, sic intelligis. usum sibi
caracteres non reddat et color oculi alius erit et tensiores
oculos habebit. si lacrimaverit, taliter intelligis nullam
esse suffusionem. hi autem solent et lunatici dici.
quos magis deprehenditur esse tricesimarios. hi autem sic
intelliguntur. vitrei similitudinem in oculis habebunt et
lotei cauculum similem ostendent. hi autem humores,
qui temporibus crescunt, lunatici | esse appellantur. 135v a
haec curatio [non] est imponenda et utilissime experientia 530
curabis sic. iumentum bene abstinere ab aqua uno die et
nocte, quam deponas iumentum. palpebra utraque fibulas
salutaris in superiorem traicies, aut supercilium in in-
feriorem aut maxillam interiorem alligabis. si potueris
statim eicere aut certius iacenti in dentes, maiori peri-
culo laborabit. sic autem incipies. substrictis utrisque
palpebris digitum in superiorem partem oculi coicies et
bulbum extendes. itaque et subtilissima fibularia venas
partes oculis subicies, laxabis membrana singula, donec

---

1 *Veg. III 14, 5; Pelag. 54* ‖ 3 in sole eum auspicionem: insolitum . . suspicio ne *B* ‖ 5 sanies: *corr. Veg.* ‖ 7 melo trida: *supra* d *superscr.* t ‖ 8 *sq.* erit adimittito: tinctam *vel* contritam demittito *B*; *cf. p. 172, 29* ‖ 9 faveto ‖ 11 *cf. supra 69 sqq.; Veg. III 16 sqq.* | clauconiam | *sq.* sive fusionem ‖ 13 colore integro *supra* | alios ‖ 16 tcesimarios *sic* ‖ 20 non: nunc? ‖ 21 astinere ‖ 26 laboravit ‖ 26 utriusque ‖ 27 palpebres ‖ 28 bulbum = *βολβόν* | extendens ‖ 29 membranas in gula: *corr. B*

531 ad humorem pervenias. solet autem inter proximas tunicas esse humor grassus cum sicco, quod efficit similitudinem vitrei aut caucoli. et cum inde exiccaveris tunicas sic, dum tamen ne plus putes esse quam septem, quarum numerum sic cognoscas. *ad* quae membrana pervenies sic, senties et curabis sic. quasi percussum statim fibulas resolvis, palpebra dimittito et sanguinem de temporibus emittito et lanam mollissimam albam subactam ex oleo rosaceo et ovi albore et vino veteri aut passum *si* habueris, misceto et eam lanam madefacito, in oculum im-
532 ponito. et eo die abstineto. altero die abstineto. amuli aliquid admisceto, thuris masculi aequis partibus et vinum adicito et spongiam mollem aut penecillum super alligato et vino bono ocularem aut brucarium equestrem inponito, ne alligatura cadet. sequens deinde collirio prosequeris, quod habes in commentario. si humor post dies V non resederit, tum venas, quae in temporibus sunt et tumorem praestant, cauterio candenti praecludis. et ex eadem curatione s. s. curato. ita recentia vulnera in oculis sic curato. cicatricis crassitudine super tunicas singulas co-
533 gnosces. sin autem per omnes tunicas suffusio erit, difficiliter curatur, ut oculis speciem serves, quantum ad albedinem attinet. nunquam te moveat, quod vastior est. si aequalior fuerit, magis in summa parte erit et facilius curari poterint. et herbam aut algalliden noli contemnere. haec nascitur in hortis et cultis locis. flosculum habet oculum rotundum et valde exiguum. huius sucum melle
135^{v}b et sale aequis partibus | temperato, vetustissima oculorum vitia sanat, *aesti*vo tempore eam leges id est...aut in mense Augusto.

534 VII Si oculum clauco*mati*cum habuerit et vetus, haec addito. caliginem desupra †fuci enim bene, aquam maxime

---

2 quo deficit ‖ 5 cognoscatque: ad *suppl. B* ‖ 7 timporibus ‖ 9 si *supplevi* ‖ 16 *cf. infra 798 sqq.* ‖ 17 timporibus ‖ 18 praecludit ‖ 23 vastiores ‖ 26 *cf. supra p. 87, 6* | ortis ‖ 29 sanativo | *excidit* in mense Julio ‖ 31 clauconiticum ‖ 32 facit *vel antea* frica *suppl. B*

puram, et cornum bubalum comburito, in ipsum turulum ita addito et mellis pondo *un*ci*a*, tus masculum, stercus humanum comburito et salem a*m*moniacum, murram, piper longum, ossum sepiae, aeruginis flos, vinum vetus, crocum, rutam. haec omnia commisceto, deinde inungito, usque dum sanum fiet.

VIII Si recens fuerit clauco*m*a, crocum, salem a*m*mo- **535**
niacum, murram, ruta, aeruginis flos, mel Atticum, vini vetus et tus masculum, haec omnia misceto et inde ungito, usque dum sanum fiat.

IX Si quodcunque iumentum clauco*m*am habuerit, haec **536**
erunt signa. in ipsa pupilla quomodo vitrium habebit, et hic autem non poterit sanus esse. et si percussum fuerit aut album fuerit, se*p*iae marinae os*s*u*m* radito, crocum et murram trigonitam, salis a*m*moniaci, cocodrilli stercus. haec omnia una trito bene, ut le*v*ia sint, et sic admisceto mellis quam optimi, conterito, unam commisceto et inde inungito, ante tamen sanguinem de t*e*mporibus emittito.

X Si recens fuerit aut percussus oculus, sanguinem **537**
emittito de temporibus aut de cartilagine vel desub oculo. sanum fiet.

XI Si recens clauco*m*a in perpetuo non revolverit, **538**
intercidito. sanum facis ex eo. oculos inungebis ei.

XII Si equo plumbum in oculo natum fuerit, marmor **539**
bene tritum e*i* in oculo inflato, idem la*s*aris spicati contrita radicem cum oleo bis in die.

XIII Oculus si lippiet, aeris combusti, magma croci, **540**
crocum Siculum, olei tantundem una bene contunde et sic ungito oculum. sanum fiet.

XIV Si iumentum vulnus habuerit in oculo, sic eum **541**
componito oculo collirium et inde inungito et sumito:

---

1 *Chiron apud Veg. VI 27, 6* | turulum = torulum ‖ 2 pondo cincini ‖ 3 armoniacum ‖ 7 clauconia | armoniacum ‖ 11 clauconiam ‖ 14 *Chiron apud Veg. VI 27, 7* | serīē arineosu: *corr. Veg.* ‖ 15 armoniaci ‖ 16 trito = terito | lenia: *corr. B* ‖ 18 timporibus ‖ 23 clauconia ‖ 26 et | lassaris

cocodrilli stercus, crocum huic addito, lenem ex petiolis berbecinis medullam addito et eodem terito, levem facito. ex eo inungito cottidie, usque dum vulnus sanum fiet. inungito collirium, quod s. *s.* habes, ad album, usque dum sanum fiat.

542 XV Si iumento li*n*gua incisa fuerit, co*nsu*ito li*n*gua
136ra fibulis, deinde vino lavato. | his diebus gallam contundito minutatim, ex eo imponito, usque dum sanum fiat. et dabis ei fenum quam mollissimum concisum et pro ordeo furfurem. hoc manducet, usque dum sanum fiat.

543 XVI Si iumento loculamenta dentium aut dentes doluerint, sic intelligitur. ordeum solidum glutiet, corpus non reservabit, gingivae intumescunt, salivarum multum reddet. sic curato. cretam Cimoleam aceto acerrissimo macerato, et cal*d*u m*a*xillis inducito ne minus dies quinque. gingivas melle et mali gran*a*ti cortice contusam minutum una temperato, tertia die gingivas fricato, donec sanum fiat. hoc crede fieri, si cui capiti malignus humor in gingivas destillaverit. hoc contingit hominibus, et quidam putant dentes excrescere, *si* fieri illud solet. sed aliter intelliguntur fracti dentes et *r*ecisur*a* sanantur.

544 XVII Si iumentum *mentum* iuxta colomellos, ubi chamum sedet, eo loco fr*e*gerit ex aliqua vitia, ut dentibus et l*abr*is diu propendentibus sit et morsum cludere non potest fracturae beneficio, sic e*um* curato. in continenti calida fomentato eum, la*b*ium cum dentibus corrigito, et fasciolam quam tenerissimam aceto et oleo madefactam diligenter fasciolato. deinde ex pannis parast*at*icos made-

---

4 s. s. *B*: si ‖ 6 *Veg. III 31; cf. Pelag. 66* | ligua | cocito: *corr. Veg.* | ligua ‖ 7 his diebus: post *Veg.* ‖ 11 *Veg. III 32; Pelag. 69* ‖ 13 reservavit: macescit *Veg.* ‖ 15 callum ex illis: *corr. B*; calentem extrinsecus maxillis inducito *Veg.* ‖ 16 graniti ‖ 19 omnibus? ‖ 20 si *addidi* ‖ 21 recisurae ‖ 22 *Veg. III 33* | mentum *add. index* | iuxta columellares (*trad.* collum vel molares) vel alio oris loco os fregerit, ut morsum claudere non possit et apertis dentibus horreat propendentibus labris *Veg.* | chamum = camus ‖ 23 sed et: *corr. B* | frigerit ‖ 24 lavabis | morrum ‖ 25 enim ‖ 26 lavium ‖ 28 parasticos

factos ab interiore parte componito, et rursum iterum alia fasciola bene fasciolato, ne flecti possit. cui et cur- **545**
cubam constrictam impones utrisque dentibus, constrictionem facies, ne praebet labium inferius. *ac* simili ratione cottidie curabis. *c*um solveris ad curandum, facito *c*um *loc*um contineas man*u*, et furfurem, ordei farinam mixtam ei in *co*fino subtili offeras, et sinito manducet. quamdiu manducaverit, manus tibi a loco non discedat. cum iam edere noluerit, offerito ei aquam, bibat. cum biberit, **546**
curato si*militer*, ut s. s. est. cui et sucum tisanae dare per nares oportet, [et] si minus manducaverit. hac ratione cottidie curare eum necesse erit per dies numero XL. sanus fiet. et plures in eadem fractura a me curati sunt, et ex cura s. s. sani facti sunt. | 136^{r} b

XVIII Si iumento in naribus cartilago rupta fuerit **547**
et sanguis premi non potuerit, sic eum curato. spongiam Afram ex aceto et thuris polline mixta imponito e*i* in eum locum. etiam si vulnus factum fuerit, donec sub*p*rimat, sic curabis, quomodo praeceptum habes. etiam si sanguinem de palato emiseris et subpremere non potueris, spongiam supra scriptam imponito et caput eis sursum instringito, et aqu*a* frigid*a* renes et cerebrum, testiculos perfum*ent*ato. *si* sic etiam subpremere non potueris, acaciam nigram et thuris polline aequis partibus ex aceto tempera- bis, capite toto imponito, donec subpremas.

XIX A*r*teria si eruperit, signa haec erunt. suspirat **548**
graviter, stertet, tussit et spumam eiciet purulentam et pedibus prioribus claudicat. sic eum curabis. ervum in aqua macerato biduo et duabus noctibus, aquam mutato triduo et percurato eum bene. macerato *in* ac*e*to et molito, *mi*nutum cernito et ex eo cum melle mixto cu-

---

4 hac similis ‖ 5 eum | cum ‖ 6 colum: *corr. B* | manum: manu quae ante composueris contineto *Veg.* ‖ 7 confino ‖ 10 sil' *sic* ‖ 11 et *del. B* ‖ 15 *Veg. III 34; Pelag. 63* ‖ 17 et ‖ 18 *sq.* subrimat ‖ 22 aquam frigidam ‖ 23 perfumigato: perfundis *Veg.* | si *addidi* ‖ 26 alteria ‖ 30 in aceto *B*: facito ‖ 31 mollito | in nutum

rato per dies numero VII. sic hoc facies, donec sanum fiet. tisanae maxime cremorem dabis.

549 XX Si strumis vexari coeperit, signa haec erunt. infra auriculas intumescunt usque ad iugulum interdum, et tractus longus aurae erit et singultus, nec salivas continet, currunt pinguitudinis similes de ore. remedium hoc erit, et cum eum adures et farinam ordeaceam impones. et cum maturum erit, secari oportet sagitta [acuminis] vel scalpello crassi acuminis [sit], sic autem ne iugulum tangas. si non respondet, adure cauteriis rectis ordinibus duobus. sanum fiet.

550 XXI Si sanguis per nares fluet, quod vitium appellatur graece ciferinon. si hoc morbo vexabitur, signum erit supra modum peractum esse iumentum. curatio illius haec erit. perunge illum oleo et aceto, corpus totum coperito et da operam, ut molliter cubet. cui et ambulationem dimitte et attende cibo post hoc, deinde ruta ei ʒ cum lacte contrito infunde. [de] quod si non habueris, aristologiae ʒ I et croci conterito, ex vino dulci effundito. eidem rei ad vinum coriandri viridis sucum
136v a expremis, sed per cornum adicito in nares. |

551 XXII De polippo, qui in naribus est. si polippus in naribus erit, signa erunt haec. stranguilabitur, stertet de naribus, humidam fluent. est autem morbus periculosus. remedium est huius tale. si prope fuerit polippus, secare illum ferramento pleni acuminis. si autem intus erit, cauterium plumbeum facito quadratum et ex eo calefacere debebis polippum.

552 XXIII Si eruptionem faucium laborabit iumentum, signa erunt haec. stranguilabitur excreabitque purulentum, et quotiens volutatus fuerit, non revolvitur, nec excutiet

---

5 curae ‖ 6 piguitudines | et cum: locum *B* ‖ 8 sagittae | crasse ‖ 9 si: *corr. B* | ne *add. B* ‖ 11 *supra 335; Veg. III 37* ‖ 12 qui ferinon ‖ 15 ad opera molliter: *corr. supra* ‖ 16 dimittite | rutae manipulum *supra* ‖ 19 unum ‖ 21 *supra 343; Veg. III 38* ‖ 22 si saguinabitur: *corr. Veg.; cf. l. 29* ‖ 23 humidam = humida ‖ 28 *supra 357; Veg. V 41* | laboravit ‖ 29 excreabit *add. supra* | quae ‖ 30 *sq.* excutiet se. quod si *supra*

se, et quod recens fuerit, sanguinem excreabit. †maditer et difficiliter remittere eum debebis. saturari debet, ut infra extrahendum est cibo, et desinere et exercitationibus. thuris et opii . . ., tantundem heliotropi, quod nos intibum agrestem vocamus, ruti tantundem cum vini austeri mensuris Atticis IIII infunde per singulos dies, donec sanum fiet.

XXIV De glandulis quae fiunt in pullitia ex prima dentione. videntur enim haec vitia tunc se ostendere. ex quo contingit in pullis magis. quae cum factum est, fieri solet articularis, et recurrit morbus in capite et in tota spurcitia, et sic vitae periculum faciunt. **553**

XXV Si equus aut mulus aut alia bestia veterina glandulas habuerit inter maxillas. hic morbus necesse et difficile sanabitur. sic ex hoc sanum fiet. [et] eximito glandulas et urito eum locum, usta curato et de sale perungito. hoc facito quod *VIII dies* numero, *VIIII* die lavato nitrio et aceto. si nitrium non habueris, loteo calido lavato et oleo, et farina erveam inponito per biduum, tertia die vinum tantum utere, ex farinam erveam imponito. hac curatione curato, usque dum sanum fiat. **554**

XXVI Si glandulae fuerint, sic intelliges. tumor erit sursum ad summas fauces, hoc est inter maxillas, et salivas multas mittet, naribus stridet et sine umore erit, ut suspiriosum putes. sic curato. farinam ordeaceam et aquam mulsam et resinam austolosam temperabis aceto et aqua coques cataplasmam et unges axungiam veterinam et bene caldum inpones saepe, donec autem foras erunt. vulnera traumatico curato. ei viscum superimponito, donec sanum fiet. **555**

---

1 sed | excreavit | rariter?; cum aderit (*sc.* sanguis) *M* ‖ 2 ⟨non⟩ debet? ‖ 4 elyotropi | in typum ‖ 5 cumini: *corr. supra* ‖ 7 *cf. supra 89*; *Veg. III 25* ‖ 10 morbus *post* articularis *ponit B* ‖ 12 *Pelag. 56; cf. Veg. III 24* ‖ 14 si: set *B* ‖ 16 quod numerum VII die: *supplevi ex Veg.* ‖ 18 erveam *B ex Pel.* (farinam de ervo): et aerucam ‖ 19 unium: *corr. Pelag. et Veg.* | et aerucam ‖ 22 sursum *scripsi:* salsum ‖ 23 tumore: *corr. B, cf. supra p. 53,3* ‖ 24 *Pelag. 61* ‖ 25 austolosam = astulosam ‖ 27 aut: = vel? ‖ 28 foras erumpent *Pelag.* | trautromatico

556 XXVII Si parotides fuerint, dolores narium simili ratione curabis fomentis et potionibus glutinosis et sum-
136ᵛb mum caput cale|factionibus foveto.

557 XXVIII Si toles fuerint, manum supinam in orem coicies et temptabis genus vesicae superiori parte, sic invenies. curabis et ex axungia veteri offas facies ex melle, butiro et pice liquida. manu offas dimittes, hoc primum facies. offas ne minus ternas. deinde glutinosam dabis potionem et caput calidis unctionibus curabis et lanis cerebellare iubebis uti, usque quo in capite causa fuerit. detractio sanguinis his omnibus causis non est contraria, sic tamen, prout impetum causae cognoveris.

558 XXIX Ad tussim et si de ore salivae fluere coeperit et de naribus humor ambulat. tamaricu folia et aquae sextarium I sub divo ponito, ut ros tangat, et mane leviter defundito, postea sumito thuris boni, cimini Pontici, in vino Amineo diluito et aquam misceto, ei per quadriduo continuo da, bibat.

559 XXX Eidem rei alio genere, si valde tussit et pus per os et nares fluet. sapis suilli pondus ·ʒ· ex minuto contundito et in loteo putido indito, biduum sinito, tertio die adipem eximito et liquidum facito et oleo [eo] addito resinae terbintinae. postea thuris contundito [et in loteo indito, biduum sinito, tertio die adipem eximito et liquidum facito et oleo addito resinae terbentinae, postea thuris contundito, in loteo putido indito, biduum sinito, tertia die adipem eximito et liquidum facito] et ei addito aquam et per cornum dato bibere per dies continuos IIII.

560 XXXI Si quod iumentum frictum fuerit maxillam unam, hoc est sidoratum, sic eum curabis. sanguinem emittito de tempora. si sinistrae partes pravus factus fuerit, dextram partem emittito; si dextram, idem facito

---

1 perarotides ‖ 4 in orem *scripsi:* minorem ‖ 7 mlle *sic* ‖ 8 primum: prona *B* ‖ 10 cere ballare ‖ 12 si ‖ 14 tramaricu ‖ 19 plus ‖ 20 sapis = sebi | et ‖ 22 de eadipem | ex minuto ‖ 23 termanticae ‖ 29 *Veg. III 39, 3* | frictum: tortum *Veg.; cf. p. 181, 11.*

sinistra, sic curato. hoc medicamento facito. famactum bubalum colligito et ex aceto famactum contemperato et inducito in illa parte, unde sanguinem emisisti, sic tamen *ut* caldum inducas. sic potionem dato. herbam trixaginem, **561** ysopum silvaticum, tragoriganum, serpillum, aristologiam, magma croci. haec omnia in pila coicito et pisato et cernito cribro minuto et sic potionem dato. ex aqua mulsa et oleo in uno eminam per narem sinistram dabis. sanum fiet.

XXXII Si quod iumentum sidoratum erit, sic intel- **562** liges. labia eis per unam partem tort*a* invenies, | **137**r a simul et maxilla equi et nares tortos intelligis. vix cibaria dentibus colliget, eius cibaria umi*da* invenies. hic cum bibere volet, totum rostrum usque ad nares in aquam demergit, ideo quia labia eis evani*da* videtur esse. sic eum curabis. aceto et sale labia eis ex spartilagine fri- **563** gabis, usque eo ut sanguinent. deinde tertio die causticum crudum in illam partem labii impones, qua*e* pars sidorata videtur, sic tamen, ut ante lin*g*uam alliges, ne ab eo medicamento noceatur. cum satis medicamento usta labia videris, aqua lavabis, deinde aceto et oleo fovebis. curabis sicut vulnera. cum saniata fuerint, sanum invenies iumentum.

XXXIII De cervice sanguinem iumento cum emittere **564** volueris, a cibo et potu abstineto, [id est]...post aliquis teneat et l*o*rum stringat, quod satis erit, *ut* venam invenire possi*s*. supra laqueum deinde sinistro pollice venam deprimito, quo minus *ludat* vena, cum sagittam prae-

---

1 sinistra *addidi* | sio | famactum: fimacium? fimum *Veg.* || 3 *sq.* si tamen et: *corr. B* || 4 tritaginem || 10 *Veg. III 39, 1* || 11 tortam || 12 sit || 13 umita || 15 evanita || 16 lingua eius et labia *Veg.* | spartilagine = sparto || 18 qua || 19 si | liguam || 24 *Veg. III 40 et I 22, 3; supra 6 sq.* || 25 abstinebis et potu, aequali loco constitues. tunc lorum supra cervicem alius teneat et adstringat ad normam, ut vena facilius appareat *Veg., cf. supra* || 26 locorum | et || 27 possit || 28 ludat *suppl. Veg. et supra* | venam

miseris. duae autem venae a capite summo discendunt, conveniunt sed sub maxillam usque ad gulam. inde a geminis venis inferius infra digitis IIII mittito, ne de *gu*lam mittas et bifur*c*ium tangas et iumentum occidas.

565 tene sagittam duobus digitis, summam venam teneto. †sta quod plus ferramentum in utraque coiciens, quam quod extra digitum *e*minebit, nihilominus mediano digito · manum tibi subteneto, qu*o* minus pendeat et levior sit. vide ne valde impremas, quam opus erit, non autem plus quam mucronem. si sanguinis parum ad te fluere coeperit, dato iumento aliquid in os, quod rodat, validius fluat.

566 XXXIV Si quod iumentum cervices ab loco eiecerit aut laxaverit, *verte*b*u*la eiecerit aut extorserit, sic eum curato. deponito iumentum et constringito et cervicem eis extendito supra formam, donec omnia vertebula laxentur. et oleo utere et axungia veteris liquamentis subigito cervicem et sic ad locum reponito *v*ertebula. sed fascia tenuem amplam ex oleo et vino inponito, supra eo alligato, deinde regulis til*i*agineis ne minus digitis IIII et

567 inter regulas tantundem spatii. sed alligabis lino tartara*li*, suffundes oleo et vino ne minus diebus numero IIII *ae*state, hiberno bis in die. cum nodum fecerit, regulas

137[r]b solves | die primo *L.* deinde tunc scies, qu*o* tempore nodum faciet, et unctionibus *u*teris, donec ad sanitatem perducas. si minus, uras reticulatim. ustam sic sanabis, ut s. s. habes.

568 XXXV Si cui *m*alandria auferre volueris, sic incipies. primum cauteria candentia praeparare curabis. deinde ferramento decarnabis sic, ne nervos tangas. deinde

---

2 convenientes sub *B* ‖ 3 *sq.* des illam: ferramentum deprimes, ne in gulam mittas *Veg.* ‖ 4 bifurgium ‖ 5 *sq.* si quo — coicies *B* ‖ 6 nec plus ferri imprimas *Veg.* ‖ 7 seminebit: se eminebit? ‖ 8 quod ‖ 13 *Veg. III 41* ‖ 14 per tepla ‖ 16 supra fossam *Veg. perperam* ‖ 18 bertebula ‖ 20 tillagineis: oleagineis *Veg.* ‖ 21 *sq.* tartarabis ‖ 22 *sq.* si aestas fuerit, quater in die *Veg.* ‖ 23 state | modum *Veg. inepte* ‖ 24 primo V: *corr. Veg.; an* XXI (*cf. infra 599*)? | quod ‖ 25 veteris ‖ 28 *Veg. III 42* | alandria: *corr. Veg.*

in sequenti quascunque venulas adures, ut ei sanguinem statuere possis. cave ne nimium cauteris adures, ne nervi indignationem patiantur, ne in maius periculum iumentum incidat. deinde axungia cervicem fricabis et fascia *m*unito eum curabis. et altero quoque die cataplasmam imponere incipies, ut impetum et fervorem auferre possis. deinde ferbura ablata iam ust*a* la*v*es, *se*- **569**
misses, loteo calido fovebis, deinde aceto et oleo dilues et medicamentis certis curabis. si iam cicatricem provenire bene videris, [incipies] medicamento tali uteris, ut possit melius cludere et piligerare. capite canino *com*musto *cin*is et adipe suillum recens commixto bene. ex medicamento hoc omnem cervicem sanari et p*i*ligerare posse scies.

XXXVI Idem si cervix a pluvia distillationem passa **570**
fuerit, hoc intelligis. tumidiorem cervicem quam quod oportet videbis, et putorem canceraticium cum humorem nigro et liquido subsequenti invenies. huius scrutabis foramina, ne quid ulterius inter nervos distillatio*ne* sinus factus fuerit. raro aliqua de quam pluribus posse evadere expr*o*mitt*es*, et signa talia invenies. statim incipiet pectore stridere et per nares humorem liquidum proicere incipiet et [neque] cibum recusabit et paulatim cor*p*ore incipiet deducere. et hu*n*c ergo sic curabis.
prendes huius foramina calcabis et quaecunque foramina **571**
subtus laxare curabis. deinde marrubium et salem in uno contuso in ipso foramine calcabis et quodcunque foramen subtus laxare curabis. deinde traumatico et pannis lineis vulnera *sana*bis, sequenti etiam limpida et depurata

---

1 quascunque videris emittere sanguinem *Veg.* ‖ 5 unito: *corr. Veg.* ‖ 7 ustam | lasses: *corr. B* | *sq.* misses ‖ 11 *sq.* cum musto ‖ 12 eis: *corr. B* ‖ 13 pelligerare ‖ 15 *Veg. III 43* ‖ 19 distillatio ‖ 20 pauca hinc difficulter evadunt *Veg.* ‖ 21 expromittes *B* (*coll. p. 184, 20*): exprimito eius ‖ 24 corcore | huc ‖ 28 et si loci conditio patietur, diaeresin dabis, ut foras per plagam humor emanet. tertio quoque die calida urina lavabis, deinde traumatico *eqs. Veg.* ‖ 29 vulnerabis: sanare incipies *Veg.*; curabis *B*

curam *cefalico* curare incipies. eius compositionem sic invenies: ervi polline sextarium I, iri*n* I*ll*irica ℥ II. hoc erit cephalicum. deinde sic*ut* s. s. si iam cicatrix constricta erit, medicamento, quod s. s. est, curabis.

572 XXXVII Si cui iumentum scapulae dissolutae fuerint, sic curabis, ne quam inter nervos aut commissuras pendi-
137r a ginem habeat. si quam | pendiginem inveneris, quaqua parte plagas poss*it* accipere, aperire curabis, deinde cataplasma opponere, et foraminibus traumaticum et linteola sicca calcabis. si quid inter nervos foramen factum videris, caute curato, ne quid ulterius subicere velis aut humores aliquid la*v*are. sed magis siccis curare oportet, ne quid umoris distillationem huic iumento faciat. iam constabit, et constrictam curare oportet. et usta curabis. iam usta confirmata et sana, malagma caustici in novissimo impones.

573 XXXVIII Si quod iumentum palam eiecerit, sic curabis. calido iumento loco ... revocabis, sicut infra s. [s.] habes. sic curabis, sicut armos, tamen si recens causa fuerit, sin autem, non expromittes hoc fieri posse.

574 XXXIX Si cui iumento pa*n*tex carnibus excreverit, sic curato. huius prendito foramina et ferramento aperito. deinde incipe pulmun*cl*um secare vel sagittam eam pantice ab intus decarnare, quascunque carne plus excrevisse videris, subtiliter sic, ne venas aut nervos intus laedas.
575 iam excarnata aceto et oleo exaniabis. deinde pannos ex eodem aceto et oleo saturabis et in eodem folliculo subcalcabis et fasciam ad cervicem ligabis. alio quoque die cataplasma imponis, triduo curabis. iam ferbura ablata traumatico curare incipies, deinde medicamentis aptis usque ad sanitatem curabis. sic sanum fiet.

---

1 de falcito ‖ 2 irillinirica | thuris masculi uncias II *add. Veg.* ‖ 3 sic ‖ 5 *Veg. III 44* ‖ 8 posse ‖ 11 ne ulterius aut ferrum aut cauterium procedat neque tumorem neque putredinem laves *Veg.* ‖ 12 labare ‖ 18 *supple* conlocabis | *cf. infra 583* ‖ 21 patex ‖ 23 pulmundum ‖ 31 *subscr.* Explicit liber VI. Incipit VII^{us}.

LIBER VII.

1 de *a*rmis si doluerit 576
2 de musculis armorum
3 de armo eiecto
4 de nervis
5 de colephis
6 de fractura
7 si patellam eiecit
8 contusio genuorum
9 de fleminibus in genuis
10 de marmore in genuis
11 marmur si citaverint qui s. s.
12 de parcellides | 137ᵛ b
13 de ossilagine
14 de crure fracto
15 de mirmicibus in cruribus natis
16 de *a*rticulo fracto
17 de *a*rticulo extorto 577
18 de nervis laborantibus, si nervi laxaverint
19 de duritia *a*rticulorum
20 in articulo nervi incisi
21 de luxu articuli
22 duritia nervorum in articulis
23 de aquatilibus
24 de aquatilibus
25 de chiromatibus
26 de ozenis
27 de scabia
28 de clavo morticino
29 de corona intorta
30 si duritia in *b*asibus fuerit
31 de fistola in corona

---

2 m Armis *sic* (*i. e.* in armis), *cf. p. 187, 6* ‖ 17 asticulo ‖ 18 asticulo ‖ 19 si nervi laxaverint *in cod. novi capitis inscriptio; sed cf. infra 602* ‖ 20 asticulorum ‖ 31 vasibus ‖ 32 *deest, cf. p. 198, 17*

32 si marmor in *b*asibus fuerit
33 si tumor in corona fuerit
34 de scauro
578 35 de cretiatico
36 corona si erupit
37 item qui s. s.
38 si unguis discesserit
39 de vermicie id est chiro*nio*
40 de suffusione
41 de glodigine unguium
42 de contusione
43 de astrictione
44 de male pedatis
45 de pandatilibus
46 de ossillagine
47 de oss*i*lagine
48 de oss*i*lagine
49 de mirmicibus
579 50 de aquatilibus
51 de b*u*bonacio
52 si a*r*ticuli tument
53 si oneraverit qui s. s.
54 si duritia in vasis fuerit
55 de disciplina ustionis
56 de cretiatico
57 de suffusicio
138[r] a 58 de cretiatico |
59 de ungulis fissis
60 de pulmone
61 de costa fracta
62 a tauro percusso
63 de renum vulsione
64 de hidrocelico
65 de hydropico

---

1 vasibus ‖ 8 thyromo ‖ 16 omlagine ‖ 17 omlagine ‖ 20 babonacio ‖ 21 asticuli

66 de veretro
67 de verruca in qui s. s.
68 si castrare volueris
. . . . . .

I Si quod iumentum armora ab itinere doluerit 580
aut aridos et macros armos habuerit, sic curabis. primo
vento armos inflabis, deinde ea die armos mero et oleo
saturabis, deinde berbenis fovebis diebus numero IX. per
singulos dies post fotum unctionem hanc utebis: sulphur,
nitrium, feclam, adarcem, baccam lauri, castoreum. haec
omnia in uno tunsa et cribellata hiberno tempore ex
mero et oleo misces, aestivo tempore ex aceto et oleo.
XII die promovebis, deinde causticum in armis inpones.

II Si iumento musculi, qui in armo sunt, labora- 581
bunt, signa erunt haec. pronus ambulabit et armos
astrictos habebit, gressum non inplebit nec pascitur nisi
alternis diebus. summis his rebus simili ratione curabis
praeter ductum armum, deinde consummabis caustico. si
minime profecerint, ures reticulatim interpositis capitulis.
sic curabis. per dies IX axungia perunges, deinde lavabis 582
loteo calido, deinde frigida, deinde aceto, imponis cicatri-
cibus traumaticum, aut licium traumaticum inponis, supra
inponito ostreum commustum minutissime. si licium uteris,
mali grani corticem contusam et crebellatam superimpones
et cura, donec sanum fiat.

III Si iumentum armum eiecerit aut luxaverit, signa 583
erunt haec. totus in alteram partem incumbet et cona-
bitur primo ungulam ponere. sic curabis. si recens causa
fuerit, statim alliges eum et armum ad rotam duces aut
ad machinam, si habes. si ad rotam duces, stringes eum
medium ad columnam. si in campo, strophum fige aut
palum, alliges eum et medium vaste cinges, ne ventum
recipiat, nisi armum ducas. armum leviter sic loro alli-

---

5 *cf. Veg. III 45, 4; Pelag. 44* | marmora ‖ 6 avidos ‖ 11 tonsa | et ‖ 13 caticum | marmis ‖ 15 ambulavit ‖ 18 consumabis ‖ 22 straumaticum ‖ 23 sic: *corr. B* ‖ 29 allides ‖ 32 alides | vaste: veste *B* | ebentum: *corr. B*

138r b gabis supra genu et iosum et | infra articulis aequaliter
584 duces, donec strepitum audias vertibuli. et si hoc continebis, denique virgis teneribus caedes armum. deinde leviter fricabis armum, deinde stiptica caedes vena liciaria. et simul bene musculos excitaveris, iterum fricabis. deinde quatuor digitis ab summis umeris sagitta praerumpebis cutem et specillo longo laxabis, qua spiritum recipiat. fistulam coicies in foramine. offabis, ne iaiuno facias. videto, qua inflaveris armum vento, obturato plagam stuppam aut linteolo, deinde manu suspensa armum compungito et confricato sale et oleo. contra vertebulum armi 4or foramina semisse quoque versus haut longe regione
585 media vertebuli coicies. eidem surculos pingues decusatim quasi fusos vehementer constringes et lana eos obvolves et oleo et vino madefacies. et in machinam coicito eum, ne accumbere possit per dies numero XV. suffundes vinum et oleum, eicis deinde surculos die septimo, lino laxo lassas, ut facile alligare possis linum. haut secus die XII uteris aquis calidis, verbenaciis compositis utere. deinde cretam Cimoleam et terram commustam aequis partibus ex aceto temperabis et aliquid picis liquidae admiscebis et ter in die uteris, semel mutabis medio die.
586 cerotum supra eadem impones per dies V. componito anacollimam sic. mel sextaria tria fricabis minutatim et ovorum XX alba cum aqua minutatim adicies, et thuris polline in pondo libra et rubricae Aegiptiae pondus semis, et hoc minutatim admiscebis et omnibus in unum commixtis ex his corpus deinde, armum eam anacollima fricato. hoc et ter in die et facito ne minus

---

1 iosum = deorsum ‖ 2 *cf. Veg. V 17, 6* | strepidum ‖ 4 *cf. H 86, 4 (Hieronymi Libyci); Veg. III 45, 4* | venam stamineam *aut* ferulaceam *Plin. XVI 226 confert B* | ut ‖ 5 excitaberis ‖ 6 ad sumes iuris: *ἀπὸ δακτύλων τεσσάρων τῆς ἀκρωμίας* ‖ 7 specilio ‖ 8 ta iuno: *corr. B* (= ieiuno) ‖ 9 inflaberis ‖ 12 ut: *corr. B* ‖ 13 bertebula | surculo | pigues | decusati ‖ 14 lanam ‖ 17 eicis ‖ 18 assas: usus *B* | possit | aut ‖ 25 odorum XX libra cuma quem: *corr. B, cf. Pelag. 332* | 26 lumbricae: *corr. B* ‖ 27 ut ‖ 29 anacoli | affricato | tertio

[et] V diebus. et si aestas fuerit, nat*at*ionibus uteris, postea autem sin*crisma* aut acopum. perducis ad sanitatem, si causa recens fuerit; si minus, provida causa docebit.

IV Si iumento nervi obriguerint, haec remediare. **587**
muscum de puteo colligito † quod videbitur his die fomentat*o* aqua calida, axungia ungeto. et octavo die fomenta renovato et biduo ab alligatura intermittito, deinde malagma ficurninam | alligato et tertio quoque die 138ᵛ a solvito, usque quo ad sanitatem perveniat.

V Si quod iumentum c*o*lefium fregerit aut eicerit, **588** insanabile est, quia nullam alligaturam patiatur, nisi aut tempore aut medicina rustica sibi adhibita. haec est autem medicina rustica. . . qui proferunt illud et dicunt. . . quod si hoc aut illud faciet. . .

VI Si quod iumentum supra genu fracturam fecerit, incurabile esse [se] scito, quia hoc adligaturam continere non potest.

VII Si quod iumentum patellam eiecerit, hoc est **589** cuneolum aut spatulam, quod vocant *prio*rem, signa erunt haec. var*u*m pedem feret et interiorem ungulam praemittet. sic curabis fracturam . . .

VIII Si iumentum genua contusa habuerit, sic curato. si non apertum fuerit, spongiam Afram in *la*sare et aceto coicito et imponito ad locum et alligato. si apertum fuerit, a*r*gallicum, ibis*c*i in vino veteri coicito et contundito, tertio quoque die renovato, donec sanum fiat.

IX Si iumentum flemina in genua nat*a* fuerint, sic **590** curabis. sanguinem de brachiolis detrahes, deinde [in] spongia*m* Africana*m* et aceto et lasare madidam alligabis per dies aliquod, deinde causticum impones. si hoc

---

1 naturcionibus: mittatur in piscinam vel flumen aut mare, uti natet *Veg. III 45, 4* ‖ 2 sincerissime ‖ 3 provida cura *B* ‖ 5 mustum: *corr. B* ‖ 6 fomentata ‖ 7 fomentare novato ‖ 10 *cf. Veg. V 17, 4* | calefium ‖ 19 priorem *scripsi* (*cf. Celsus p. 360, 31; Galeni XVIII 2 p. 626*): riotem *sic; de Graeca voce in* -ώδης *exeunte primum cogitaveram* ‖ 20 varium ‖ 23 salare: *corr. M* ‖ 25 adgallicum | ibis si ‖ 27 *supra 105; Veg. III 48, 8* | nate ‖ 29 spongia affricana

effectum non habuerit, tunc sic exsecabis. deinde venam inter nervos quaeres et †ei tam leviter evocabis susu. deinde inferiorem parte sua sibi secta religabis. tum recide superiorem. sic missum facies lasar in plaga, coicies deinde lanam sucidam ex oleo et aceto et sale,
591 alligato, tertio die solves. cottidie aut*em* suffundes a rigore, tertio die cretam Cimoleam uteris, nec humor aliquis nascatur. sic*c*um exp*e*di et pos*t*ea quam plaga cluserit, si tumor esse videtur, tunc malagma uteris. et si quis dolor remanserit, tollis. haec erit compositio malagmae: galbani pondo II, storacis pondo I, amoniaci pondo II, resinae frixae pondo III, oppoponacis pondo II, thuris polline pondo II, murrae pondo II et ʂ, cerae pondo X, medullae cervinae pondo I, resinae crudae pondo I, sepi taurini pondo I.

592 X Si iumento genua *m*armora se citaverint, hanc compositionem uteris. calcem vivam et axungia vetere in vino pistat*o* et imponito per dies numero IX. cum
138ᵛ b re|mollierit, inponis malagma crudam. si haec res non proficerit, tunc e*a*m adunctionem applicabis . . .

XI Si quod iumentum in genuis marmur s*e* citaverit, hac compositione s. s. uteris . . .

593 XII Si quod iumentum parcellides submiserint, sic intelliges. iosu quam genu ab interiore parte tubiscula ex osso nata invenies. si extra parte commissurae decederint, sic curabis. depone iumentum, contra ipsa tubiscula directa plagam scalpello aperis. deinde cum aperueris, cutem ab osso extendes ab utraque parte. deinde prende*s* copidem et ipsum tuberum desuper ossum caedito ab aequalitate. oleo saturabis . . . cu*t*is reddito. ubi bene ossum cecideris, grosa subrades ad aequalitatem,

---

2 ei tam: tactam *B*; sectam? ‖ 6 aut | *sq.* a rigore = postquam alligaturam accepit *B*; a rigatore? ‖ 8 si eum expendi et posse aquam ‖ 16 genu aut armora: *corr. index 576* ‖ 18 pistata ‖ 20 eum | eum ad ustionem *vel* punctionem *B* ‖ 21 sicitaverit ‖ 23 parcellides = παραυερχίδες ‖ 24 iosu = deorsum; *cf. p. 188,1* | tubiscula = tubercula ‖ 29 prende sicopidem ‖ 30 curis

deinde aceto et oleo et sale exaniabis et pannos lineos ex eodem aceto et oleo saturabis et ipsum foramine subcalcabis. deinde tertio quoque die solves et cata- **594**
plasmam hanc impones: polline ervi . . . tantundem fenugraeci et lini semen sextaria III. omnia commixtis et crebellatis ex melle et oleo et aceto cataplasmam coques, eodem loco impones. iam ferb*u*ra mitigata traumatico cottidie curabis, sic tamen ut cottidianis diebus locum grossa radas, usque eo ut sanguis per ossum respondeat. cum *i*am concarnare coeperit, curabis medicamentis, prout vulnus permiserit. deinde malagmam crudam imponis. deinde cicatrice. confirmata locum causticabis et ambulare iubebis.

XIII Ossillago si fuerit, sic curabis. si ferro cae- **595**
dere nolueris, cauterio candenti medio tuberi puncta imponebis, prout ossilago permiserit, tamen ne plus quam puncta V aut minus quam III inpones. usta curabis deinde, ut s. s. est. tum †aues malagmam impones et curabis.

XIV Si quod iumentum crus fregerit, curabis mero **596**
et oleo, lana*s* succidas madefacias, fracturam tegebis et supra para*st*aticos impones. deinde fasciabis, sequenti regulas tiliag*in*eas supra alligabis. mero et oleo suffundes. VII quoque die solves. cal*d*a verbenacea fovebis, idem alligabis. VII diebus intermittes, sim*iliter* curabis, vicesimo quoque die connodasse invenies. deinde anacollimam imponis, quod supra *s.* est, deinde a cap*ite* perungebis, XL° quoque die caustico confirmabis. | **139ra**

XV Si cui iumento mirmices in cruribus natae fuerint, **597**
sic curabis. causticum crudum super ipsis mirmicibus imponito et supra eos *m*otaria oleo et vino [quae] saturata, et alligato, III die solvito. si mirmices, quae in cruribus natae fuerant, ceciderint, cura sicut ustionem traumatico. si hoc non proficerit, iumentum deponis et

---

7 ferbora ‖ 8 si ‖ 10 tam: *corr. B* ‖ 12 cicatricem ‖ 14 obsillago ‖ 19 *infra 623* ‖ 20 lana ‖ 21 parasticos: *cf. supra 544* ‖ 22 regula stiliagmas ‖ 23 cala ‖ 24 simul ‖ 26 s. *addidi* | acap̄ *sic*: acopon? ‖ 30 notaria ‖ 33 disponis

ea loca scalpello decarnabis, cauterio candenti adurito. curabis, sicut s. s. est. sanum fiet.

598 XVI Si iumentum articulum fregerit, conlocato et reponito commissuram suo quoque loco. si tumor non tam magnus erit, minute intelligis reposuisse. si tumor erit, recturam [erit] quaeris et eidem adligaturam adligabis, quae s. s. est. regulis autem uteris tiliagineis aut ferulis vastis. suffusionibus uteris ne minus quam ter die aqua frigida et aceto et oleo exiguo. solves primo die *VII.* curabis, ne ulla vulnera fiant ab alligatura. si erunt facta, lippara et pannis uteris mollibus.

599 solves deinde dies *VII* et renovabis et rursus uno et 20° die. si nod*us* firmus fuerit, urito in ista tamen ne infra die XLI°. in praesentia uteri*s*, si vis, eo. deinde cum ustus erit, usta curabis. praemixtis diebus IX ab ustione primo uteris a*x*ungia, deinde [uteris] usta loteo calido delavare, deinde aquam calidam, deinde aceto, impones cipressi frondem et farinam ordeaceam contusam et aceti aliquid adicies: hoc per dies XI. si hiems fuerit, tertio quoque die lavato; si aestas fuerit, in aquam frigidam ducito, inambulet. et cupressina uteris de malagma ficur-

600 nea, quod sic compones: picem pondo V, nitri pondo libr. I, sulfuris pondo libr., farinae ordeaciae pollinem sextarium I, medulla cervina pondo semis, ysopum siccum .. contundis seorsum et sic commiscebis et adicies acetum ciatum unum aut quod videbitur in linteolo i*nfuss*um, et sic imponito, donec cicatrices cludant. si caro crescunt, uteris stiptico, quemadmodum s. s. est. deinde malagmam crudam impones. ad sanitatem perduces. sic in omnibus curationibus esse faciendum scito, quae alligaturas patiantur. uteris autem uno quoque loco, ut causa postulat. novissimum causticum induces.

601 XVII Si equus articulum extorserit aut laxaverit intortum aut extortum, aut si proximum genu *in* fractura

---

7 autem uetib uteris *sic* ‖ 10 VII *B*: uti ‖ 12 VII *B*: XI ‖ 13 node | ⟨non⟩ firmus *B* ‖ 14 uteri ‖ 16 absungia ‖ 19 *malim* IX ‖ 26 istusso: *corr. B* ‖ 34 in *addidi*

est, simili ratione intelligis, | tanquam si stremmam. sic 139r b
curabis. sanguinem emittis inter articulum et coronam
desub cirro sine *scarifa*tione. deinde fasciolam mollem
alligabis †aut corpus, ex oleo et vino hoc imponito.
. . . saepius te admonebo, prout tempus anni fuerit. hoc
per dies VII imponito, deinde concalfactionem per dies V,
deinde lipparam, deinde *v*iscum, *deinde* malagmam cru-
dam. solent haec curationes ad ustionem provenire, si
saepius prenduntur. si laxaverit articulum, *s*carificato et
eodem genere curato. si eiectum fuerit, reponito in re-
gulis aut in locum recollocato.

XVIII Si equo nervi in articulis *laxaverint*, signa **602**
erunt haec. pandos articulos habebit et prope cirros
in terram poni*t*. sic curato tanquam fracturam, donec
nodum faciat. nodum autem faciet post diem XXI, uteris
lanis et suffusionibus, interdum *et* visco uteris, donec ad
ustionem perducas. die autem XLI^mo^ ures. usta sic
cures, sicut s. s. est. haec enim curatio non facilius
unctione sanatur.

XIX Si articulis iumento duritiam creaverit, sic **603**
curabis. ures reticulatim. deinde usta axungia confricabis.
lanas succid*as* supra ligabis. tertio die solvito et curato,
sicut s. *s.* est. nono quoque die malagma ficurnea impones.
incipies deinde iam ustam confirma*re*, se*xto* *d*ie narcissi-
nam malagmam inpones. *si* iam clodiginem desinuisse in-
tellexeris, caustico confirmabis. sanum fiet.

XX Si iumento nervi in articulo praecisi fuerint, **604**
sic curabis. aceto et oleo delavabis, deinde anacollimam
hoc imponis: thus masculum, bulbos, ova, algallicum. in
uno conteris et ad praecisuram nervorum impones, supra
lana alligato, uno die intermittito, deinde simul curato,

---

3 sin excarifactione ‖ 4 at (= ad) corpus? aut carpus (= carptum '*Charpie*') *B* ‖ 7 biscum | deinde *addidi* ‖ 8 pervenire *B* ‖ 9 excarificato ‖ 12 laxaverint *aut* laboraverint *add. index supra 577* ‖ 14 ponito: *latetne* hos? ‖ 16 evisco ‖ 22 succides ‖ 23 s. *addidi* ‖ 24 confirmas | se stie *sic* | narcissanam ‖ 25 si *addidi* ‖ 27 praescisi

si se nervi *con*stabilierint. sed si praecisi fuerint, ut *vert*ebulum *et* articulum laxiorem praestent, in ipsos nervos palma ustionem urito. curabis sicut s. s. est. si aliqua claudi*go* permanserit, malagma cruda imponere curabis per quod *dies* numerum IX, novissimo curata sanataqu*e* vulnera caustico confirmabis.

605 XXI Si quod *iumentum* articulum laxaverit aut marmur si ei citaverit, hac compositione uteris: rumicis pondo I, cocodrilli stercus pondo I, nasturcii pondo qua*d*ran., a*m*moniaci ℥ III, ysopi ℥ II, cerae semis libr., mellis ℥ III. haec omnia ex aceto macerato et imponito.

606 XXII Si iumentum nervorum duritiam in articulis fecerit, sic curabis. sanguinem ab articulis detrahes et nervos scarificabis, lana sucida ex oleo et aceto et sale trita madidam uteris. postea ad fomentum cataplasma adducis. farinam ordeaceam ex aceto et resina coques et
139^{v}**a** per dies aliquod cataplasmabis. deinde ma|lagma inponis. septimo quoque die renovabis. si effectus non erit, tunc cauteria uteris, prudenter tamen ne nimium aduras. ad purganda vulnera uteris ceroto vel oliva nigra contusa vel traumatico vel porro sec*t*ivo vel *adip*em recentem vel inu*la*. iam sanata vulnera causticabis.

607 XXIII Si quod iumentum aquatilia habuerit in *ar*ticulis, haec remedia erunt. feclam conspargito et salem dimidiam et lanam sucidam ex aceto colligato, tertio die solvito et calda foveto. *curato* ex melle cocta farinam ordeaciam et lini semen cont*u*ndito et fenugraeci. omnia in vaso coquito, bis in die fomentato et malagmam crudam alligato.

608 XXIV Aquatilia si fuerint in articulis, sic curabis. sinapis Alexandrini pondo ʃ, salis marini pondo ½, axungia veteris pondo 8, acetum acerrimum, haec omnia

---

1 quo stabili erint ‖ 2 cebulum | et *addidi* ‖ 4 claudico ‖ 5 quod = aliquod | dies *supplevi* ‖ 6 quae ‖ 7 iumentum *inserui* ‖ 9 quaran | *sq.* armoniacii ‖ 21 secivo vel lapidem ‖ 22 in uno ‖ 23 *supra 48* | *sq.* testiculis: *corr. supra et infra 647* ‖ 24 fedam: *in marg.* feclam ‖ 26 curato *add. supra* | cocto ‖ 27 contonditum: *corr. supra*

commiscis et in panno lineo oblinies et impones per dies aliquod. siccabuntur.

XXV Profluvia incadent in pedibus, qui appellatur **609**
ciromata, et suffragines, similiaque incadent et ozaenae.
set non una signa adferunt suffragines †sunt equae
aspretudinem et ragadia in suffraginibus se ostendent.

XXVI Ozenae autem sunt, quae videntur esse humores **610**
putridi. quae curantur sic. sanguinis emissionem facies
ab ipsis claviculis abintro aut foras et ungulas subradas
et inde habeant spiramentum exeundi idem morbus. elu-
trias usque aceto acro, et acaciam rufam inpones, ex
aceto coctum oblinis. deinde marrubium confricato cum
pice liquida, idem oblinito et inambulet in sicco. aquam
noli pati calcet. contingit enim hic morbus hieme et
aestate recedit. hoc autem qui habent, non incident in
maleos. sed hi qui castrantur, non fiunt reumatici.
prosunt enim haec supra s. vitiis. ervum molitum in vino **611**
mixtum ex melle cataplasmam facies et alligabis suffra-
gines, simul autem et de faba farina. prodest et hoc.
stercus suillum in vino subiges et cataplasmam facies et
imponis, simul et fabam coctam ex loteo. facit et hoc.
gallas contusas ei impones, ex aceto et amurca decoques,
ferventi fovebis. item affodilli radicem decoques in aquam
et inde foves. sunt autem genera huius profluvi tria, **612**
quorum et quomodo | scriptum est . . . aliud, quibus tument **139ᵛb**
ungulae et in quibus debent maxime subtus laxari, ne diu
vertantur ungulae. sunt quibus ungulae se feriant. hoc
autem fit, cum iam aetatem processit. reumatici autem
et hi sunt, quibus salivae fluunt de ore, maxime qui
veterani sunt. hinc comedunt ordeum et arida cibaria
facient lambere. diuturni permanent. quod vitium et no-

---

3 propluvia | incandenti: *corr. B* ‖ 4 chiromata *index supra 578*: *χιροσώματα*? | *sq.* similis aquae in cadente tosonaret: *corr. B* ‖ 5 et quae? ‖ 10 *sq.* elutriasusque ‖ 13 quam: *corr. B* ‖ 17 s. *supplevi* | vitis ‖ 19 sit ‖ 20 sbiges *sic* ‖ 21 sit | et | faciet hoc ‖ 22 et ‖ 24 si | proflui ‖ 25 *sq.* tument ungulae *B*: iumentum gile ‖ 27 s̄ = sunt ‖ 30 hunc | cum edunt *B* ‖ 31 labere | diurni | *sq.* non vellis

vellis contingit, sed non sic tamen multum nec frequenter.

613 XXVII Si iumentum scabia prensum fuerit, signa et curationes erunt haec. quod non opportet recentem sanari, nisi cum se tota foras sevocavit. est enim similis maleus succutaneae, ex qua ei fit scabies. cui quidem si citius succurras, difficiliter evadit. cum enim sint acra medicamenta, quae eis imponuntur, necesse habet morbus introversus abscondere et in peius se vertit. cum ergo maturum videbitur esse, tunc eum curato sic. sanguinem emittito de venis quae circa vitales sunt, et de brachiolis, similiter et de posterioribus, et oblinis flos calcis et sulfur conteres simile, tum et pice liquida et sordes de
614 balneo puerilem. melius est autem butirum. omnia in uno commisces ad crassitudinem mellis. et sic oblinito. et hoc facit: acetum acerrimum et sordes pueriles de balneo et cedriam exfervefacies, quasi solispungium, et inde caldum oblinis. quod si cedriam non habueris, picem liquidam uteris. ante tamen delavabis, loteum vetus commiscebis cum aquam calidam, et quodquod acra na-

---

1 se ‖ 3 *Veg. V 70; Pelag. 347; H 186 sq.* *ψώραν τὴν ἐν τοῖς ἵπποις γενομένην οὐ δεῖ προσφάτως θεραπεύειν, ἀλλ' ἐᾶν, ἄχρις οὗ ἕξω τραπῇ πᾶσα. ἔστι γὰρ ἀνάχυσις μάλεως τῆς ὑποδερματίτιδος. ἢν τάχιον θεραπεύων στεγνώσεις τὴν ἔξοδον. στυπτικῶν γὰρ ὄντων τῶν προσφερομένων ἀναγκαῖον ἔσω τρέπεσθαι καὶ συμβαίνει κακοποιεῖσθαι. ὅταν οὖν ἀκαμάξειν δοκῇ, τότε θεράπευε αἷμα ἀφαιρῶν ἐκ τῶν μεσοκυνίων καὶ βραχιόνων, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀπισθίων, καὶ κατάχριε ἄσφαλτον τρίψας λίαν καὶ θείου μέρος καὶ πίσσης ὑγρᾶς καὶ γλοιὸν παιδικόν. ἄριστον δὲ βούτυρον μίσγειν. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ, τότε γλοιὸν ἐν ταυτῷ πάντα μίξας καὶ συντρίψας καὶ μέλιτος πάχος ποιήσας χρήσῃ. καὶ τοῦτο δὲ· ὄξος δριμύτατον καὶ γλοιὸν παιδικὸν καὶ κεδρέαν ἀναζέσας ἐν ταυτῷ, ξυλοσπόγγιον ποιήσας, θερμῶς κατάχριε. ἐὰν δε μὴ ᾖ κεδρέα, πίσσῃ χρῖε μὴ πολλῇ, προαπόσμηχε δὲ οὔρῳ παλαιῷ μίσγων ὕδωρ θερμὸν καὶ ὅσα δὲ στυπτικὰ ἁρμόζει. ἐνεργεῖ δὲ καὶ τοῦτο· θείου καὶ ἀσφάλτου ἑκάστου τὸ ἴσον τρίψας, ἔλαιον ἐπιχέας ψυχρὸν κατάχριε καὶ στηκέτω ἐν τῷ ἡλίῳ, νυκτὸς δὲ ὕπαιθρος, ἐὰν ᾖ θερεία κτλ.* ‖ 5 se vocavit ‖ 6 succutane ‖ 9 impetus evertit: *corr. B* ‖ 11 vitales: *cf. supra 426* ‖ 13 simili tumet ‖ 17 solis pungium: = *ξυλοσπόγγιον* ‖ 20 *sq.* a cranatura: *in marg.* a curvatura

tura sunt, omnia huic vitio conveniunt. facit autem *et* hoc: flos calcis et sulfuris pari [et] conteris, in quo adicies lene oleum tanquam, frigidam et oblinies, et stet in solem cottidie sub divo, *nocte autem*, si fuerit *aestas*. facit ad hoc cutis purgatio: ex nitrio et cucumeris silvatici radicem fiet.

XXVIII Clavum morticinum in suffragine si natum **615** fuerit, sic curabis. porro sectivum, salem, fermentum, herbam urciolarem, axungiae pusillum conteres in uno et alligabis in suffragine. tertio die solvito et ervum molitum triduum alligato. cum exierit, aliis medicamentis uteris. sanum fiet. et si radix remanserit, inde scies *c*artilaginem nasci. *si* fiet fistulam, facere collirium, subicies, quod s. s. habes.

XXIX Si equus coronam intorserit, quod dicitur **616** stremmam, sic intelliges. prendes duabus | manibus un- 140[r] a *gulam* et introversus *torques*. *si* senserit dolorem, [non] intorsit. hoc *e*qui quadrigari maxime et castrenses [hiis] patiuntur, reliquae veterinae maxime parcius. sic curabis. sanguine de corona emittes ab ea parte, qua maior dolor erit, et ipsam coronam scarificabis, vaste aceto et sale exaniabis. uteris lanis sucidis ex oleo et vino et ung*uem* subtus fomentabis saepissime. tertio quo- **617** que die renovabis, cottidie suffundes per dies 12. sic fomentabis, pro*u*t anni tempus fuerit. sic in reliquis curationibus memineris tempora anni custodire. si dolor nihil minuerit, qu*a*driduo temperato, hoc est abstineto. deinde lorum illi deponito et ung*uem* diligenter subradito *ae*qualiter, susum in suffraginem, corrigiam e*i* constringito,

---

1 et *addidi* ‖ 2 pariet ‖ 4 nocte autem (*quod B in* cottidie *latere putat*) *supplevi* | aestas *scripsi*: stans ‖ 8 urtiolarem ‖ 11 artilaginem | *sq.* unde scies cartilaginem nasci et fistulam facere, collirium subicies *B* ‖ 12 si *addidi* ‖ 14 *Pelag. 256* | *sq.* ungere: *corr. Pelag.* | torques si *suppl. Pelag.* ‖ 16 si vehementer dolet, certum est intortum unguem esse. id equi curules frequenter in certamine patiuntur *Pelag.* | et qui | castrense ‖ 17 maxime *del. B* ‖ 21 ungere: articulo et ungui imponitur *Pelag.* ‖ 23 pro et ‖ 25 quadriduo *B*: quod pridie ‖ 26 unge ‖ 27 et qualiter: subter molliter raditur scalpello famicali et [a] quaternarii magnitudo tollitur, aut si plus pendet, usque ad vivum ungula aperitur, sic tamen ne os tangas *Pelag.* | et

tolle subtus quaternari magnitudinem. aut si plus pen-
derit, ungulam aperire quaeres ad vivum, ne os tangas.
618 et cura levato ungula, *ne* qua paronichia remaneant, et
resolvito corrigiam, unde suffragines adstrixeras, ut san-
guinem exeat copiosum. si exiet, stercus iumenti im-
ponito et concalfacito, ne siccato. vaste si subtus cre-
verit, uteris stiptico aut traumatico, et cornum scalpello
subinde tollito, ut aequaliter unguis incipiat ascendere.
deinde malagmam crudam imponito et leviter moveri
iubes. haec curationes magno vitio sana fiunt, interdum
et ad ustionem perveniunt.

619 XXX Si quod iumento in basibus duritiae natae
fuerint, sic curabis. primo Epirum subicies gummi de
cerasi arbore ℘. ʂ, †fla ℘. ʂ, auripigmenti ℘. ʂ, misum
℘. ʂ, aeruginis ℘. ʂ, sulfur vivum ℘. ʂ. hinc colliria facis
et in umbram siccabis. ex eodem collirio subicies. quarto
die quoque solvito . . . (XXXI) si fistula ceciderit, trau-
matico sic curabis deinde, sicut vulnus permiserit. sanum fiet.

620 XXXII Si cui iumento in basibus marmor natum
fuerit, sic eum curabis. primo scarificabis bases, deinde
fumentabis et hoc malagma impones. sinapem in aceto
macerabis triduo, et ficum duplicem pro modum commisces
in pila, in una contundis et nitrium et ciminum immisces
ad quartam partem et in uno malagmam perductilem
sic facies et sic imponis. similiter hoc faciet: herbam
lepidium contusam et axungiam impones. sic ad effectum
140ʳb perduces. haec autem herba ad nervos bene utile est. |

---

1 tolle *add. Pelag.* | quaternam | ut | *sq.* senserit ‖ 2 ungulam perdere quaeris ad usum, ne hos tangat: *corr. Pelag.* ‖ 3 ne *B*: et | paro anchea: *cf. infra 633* ‖ 4 abstrixeras ‖ 5 exiet: exierit *B* ‖ 6 si caro excreverit *Pelag.* ‖ 8 unxeris in sipias descendere: ut aequaliter crescat *Pelag.* ‖ 10 haec curationes = his curationibus | sane ‖ 11 adusti pervemunt *sic*, per *in marg. add.*: novissima autem medela est inurere, si necesse fuerit *Pelag.* ‖ 13 Epirum: collirium *B* ‖ 14 cerasia | fecla? | misum = μίσυ ‖ 17 *ex indice p. 185, 32 apparet unum capitulum hic excidisse; numeros quattuor capitulorum insequentium propterea mutavi, cf. ad p. 200, 19* ‖ 21 sinap̄: *sic* ‖ 26 lepidam

XXXIII Si cui iumento in pede priore in ipsa corona 621
tumorem magnum et durum et quam valde claudicantem
inveneris. scire autem debes per se hoc contigisse. hoc
plerumque eis contingit in prioribus pedibus. nam mar-
mor et durities, quae videntur esse, curantur sic. conuzam
fricabis et conteres et cataplasmabis, aut cinerem vitigi-
neum cum aceto aut hederae folia similiter conteris et
cataplasmabis. faciunt autem ad hoc vitium et haec com-
positiones. salem et . . . conteres, usque donec sit spissum, 622
. . . deinde ipsum locum, qui tumet. sic in illum linteo-
lum induces. ante tamen curabis die aqua calida fovere.
maxime autem hoc equis in gregibus contingit. fit enim
durities magna et pes tumidus valde, si negligas. ambu-
lare non poterit sed nec de alios . . . quotiens enim stat
et proicit se, surgere non potest. non durant, periculum
vitae faciunt. et hi equi possunt tamen, hi qui curabuntur,
si salem cum melle aut picem cum sale mixta imponis.

XXXIV Si quod iumentum in pedem priorem scaurum 623
factum fuerit, sic curabis. depones iumentum, deinde
ipsum pedem, ad gressus ungulam componis, deinde
religatum pedem loro in recto duo tenent. super arti-
culum cutem aperiebis et de tribus nervis super alterum
intro haerentibus unum medianum ferramento praecidis,
sic ne alteros nervos laedas. cum ungulam correctam
videris, aceto et oleo delavabis, mutaria eodem loco satu-
rata aceto subcalcabis, deinde lanas sucidas satiatas im-
pones et fasciabis diligenter. super fascias regulas tiliagi- 624
neas imponere curabis. solvito iumentum. noli pati eum
ipso pede incumbere. tertio quoque die solvito et fumen-
tato aceto et oleo. ita curabis, sicut superius demon-
stravi. deinde die intermisso solvito, traumatico curabis

---

4 contegisse ‖ 5 commuzam: = *κόννζαν* ‖ 6 *sq.* vitiligi-
nis ‖ 7 here ‖ 9 ⟨mel aut picem⟩? *cf. l. 17* ‖ 11 die : de *B* ‖
12 quis ‖ 13 duricie magne ‖ 14 ⟨pedes⟩? ‖ 16 hic qui: *corr. B* ‖
17 si *add. B* ‖ 20 ad gressus *B*: aut cressus; ad pressum
supra 24 ‖ 23 ferramentum ‖ 24 nec ‖ 25 mutari: = motarium ‖
30 superius: *cf. 596*

et reliquis diebus curare incipies sicut nervos praecisos. scias tamen, quia usque in diem novissimum sanitatis regulis alligare debebis. cum sanum fuerit et laxiorem articulum fecerit, curabis nervos paulatim urere deretro. ustionem curabis, sicut superius demonstravi. sanum fiet.

625 XXXV Si quod iumentum cretiaverit, sic cognoscis. ambulare non potuerit nec facile stare in posterioribus, subcumbet *in* priora crura et tremans *et* vapulans in itinere sequi non potest. cum *calfeceris*, videtur tibi rectius ambulare. sic eum curabis. sanguinem adhibes clavi-
140v a culis. | ab utrisque pedibus per quatuor mittere curabis. at ubi de venis sanguinis satis cucurrerit, *eum* idem super plagas imponere curabis et pedes fasciolis per dies IIII
626 vinculabis. si aestas fuerit, frigida crura fovebis. si hibernus fuerit, calida fovere curabimus, et mero et oleo crura per quatuor saturabis. potionem hanc dabis: thus masculum, caprofici folia, piper. hoc ex posca tritum bene eum potionabis. ordeum ne dederis.

627 XXXVI Coronae si eruptiones fecerint, scito subtus collectionem factam in ungulam esse. ita tu sic curare debebis. subtus ungulas laxabis, deinde ex vino fumentabis, et fumenta postea et mutaria ex aceto et oleo [et] eo loco alligabis, postremo argallicum pro malagma imponebis. sanum fiet.

628 XXXVII Si cui iumento a contusione eruptio nata fuerit, qui multo tempore sanari non potest, sic curato. a corona et ungula contra oclamen fenestellum facies, si qua cartilago aut os laxet. cum limpidum oclamen fuerit, sincrisma curabis. sanum fiet.

---

1 praecisus ‖ 2 qua: *corr. B* ‖ 6 *cf. infra 655* ‖ 8 in *addidi* | tremans: tremulis pedibus *infra*; extrema nisi *B* | et *supplevi* ‖ 9 calfeceris (*coll. p. 208, 7*) *B*: adfierit ‖ 10 adibes: adimes? ‖ 12 eum *scripsi* (*cf. supra 8*): an; eam *infra 657; in* anidem *latere accusativum nominis in* — io *putat B* ‖ 14 vinciliabis 19 *in codice deest numerus XXXV, nam post cap. XXXIV* (= *625 sq.*) *numeratur cap. XXXVI sqq.* (= *627 sqq.*), *quia 619 excidit caput, cf. ad p. 198, 17* | situs: *supersc.*scito ‖ 21 *sq.* fumento ‖ 22 mutari ‖ 23 postero: *corr. B* | malauma ‖ 26 oclamem: = oculamen (*i. e.* fenestella), *ab* oculus *derivat B* ‖ 27 eum

XXXVIII Si ungulae a corona discesserint et ex- **629**
caliglaverint, sic curabis, ut recrescant. stercus caballinum manum plena, alumen pondo ʒ, [ab] axungiae ℔ II, alii capita numero V, sulfuris vivi ℔. ÷. ex eo medicamento cottidie curabis recrescentem. sanum fiet.

XXXIX Si cui iumento *in* ungulam Chironium, quod **630**
quidam vulnus vermiciosum vocant, natum fuerit, sic curabis. sulfur et pice liquida, resinam fricatam in vaso decoques, et cum bullizant, in ipso vulnere adicies. hoc triduo facis. si hoc non proficerit, feclam Spanam, calcem vivam et lamina in uno conteris et cribellabis. ex eodem medicamento *et* vaso et lixivam calidum coques. quomodo malagmam ferventem ad locum pones. hoc facies, usque cum vermico extinguatur. si caro non creverit, scias eum sanum posse fieri. traumatico curabis. si haec omnia non proficerint, scias ossum in ungula **631**
vitiatum esse, ex quo vermico excrescit. haec autem cura difficiliter curatur. cuius tamen ratione curae et experimentum doceo, quemadmodum curari possint. cum videris eius genus vermigini semper multos menses curari non potuisse, sic curabis. elides iumentum et locum ex un*gue*, ubi vermigo increvit, se|missibus cauteriis adures 140ᵛb
usque eo, *ut* ad ossum pervenias. curare incipias caldo, **632**
sic tamen ne fervens imponas, sed quod manu pati potueris, calore vaporabis, usque vitia cadant. cum usta ceciderint, subtus invenies ossum vitiatum. [cum] traumatico curabis, donec laxat. cum hoc ceciderint, curabis, sicut vulnus permiserit. sanum fiet. scias tamen, cum eum usseris, in magnum dolorem fervuram et impetum ipsum pedem ire nec refrigerare, nisi curam ad maturitatem pervenerit.

XL Si cui iumento in ungulis suffusio permanserit, **633**

---

1 corone | *sq.* excaldaverint: *correxi, cf. infra 734* ‖ 3 aloi ‖ 6 in *addidi* | *infra 697* ‖ 7 vermiculosum *infra* ‖ 9 bulbizant: = bullescunt ‖ 12 ex: *corr. B* ‖ 18 cura: causa *B* ‖ 20 vermiginis (-em *suprascr.*) per *genuinum esse putat B* ‖ 22 ungue *B*: vino ‖ 23 aut | pervenas ‖ 24 *sq.* potuerit ‖ 26 tum? ‖ 29 useris | mangnum

sic curabis. prendis corrigiam et in ipsam suffraginem diligenter stringis. ungulam compositam ab interiorem partem contra venam stremmam tolle sic, ne qua parronicia *relin*quas. deinde corrigia solves, et sale venam in ungue fricabis. cum sanguis ambulaverit quod tibi satis visum fuerit, aceto et oleo linteola saturabis et contra venam calciaturam impones et fasciabis, diligenter
634 stringes. tertio quoque die solves et ita curabis ad quintum diem. traumatico curare incipies et axungia ungues perfricare. cum cicatrix callositatem fecerit, duramen imponere curabis. iubebis eum *in* verbacto cottidianis diebus promoveri. sanum fiet.

635 XLI Si *quod* iumentum ab ungula claudicat, sic intelligis. cum ambulet, incipiet in capite ungulae calcare, temptat et facile ungulam, et fervere incipiet. huic scarpello diligenter dealbare curabis et omnia vestigia et maculas mucronc elimpidare. curare, ut locum invenies. cum locum inveneris, diligenter pendiginem tollis. recurabis et aceto et oleo. sicut s. s. est, curare incipies.

636 XLII Si quod iumentum pedem contusum habuerit, hoc facito. ordeum solidum discoctum in aceto, usque dum discoctum sit, et resina eronalem ex eodem ordeo in fumentum bis in die mittito. cum famex facta fuerit, adaperito. si crudum fuerit, furfures ex aceto decoqueto et ad locum imponito. cum maturuerit, adaperito et curato sic, *ut* s. s. est. sanum fiet.

637 XLIII Si quod iumentum ungulas subtritas habuerit, sic intelliges. claudicabit et extremis ungulis ambulat, ali quoque crura tumebunt. nihilominus iacens manducat et in via aspera claudicat. eum sic curato. fel bubalum
141ra in aceto et oleo *et* cunelam bubulum in ungulam im-| ponito. eidem rei salem bene tritum in oleo bene fricato

---

3 *sq.* paroniciarum quas: *corr. B*; remaneant *supra 618* ‖ 5 unge ‖ 7 calcaturam ‖ 10 unges ‖ 11 in *addidi* | verbacto = vervacto, *cf. p. 207,25* ‖ 13 *cf. infra 698* | si cut ‖ 15 scarpello = scalpello ‖ 16 dalbare: *corr. infra*; delevare *B* ‖ 17 mucronem ‖ 18 re urabis ‖ 23 fames ‖ 26 ut *addidi* ‖ 29 aliquoque ‖ 31 et *addidi*

et sic ungulam lavato et in loco puram sarmentam [incendideris. . . . loco] . . . satis parebit. ubi sarmentam incendideris, pru*n*am et cinerem conver*r*ito et eum ibi statuito. postea sepo hircino cum sulphure bene trito commiscito et ungulas bene perungito.

XLIV Item pedibus omnibus quique male pedati erunt **638** aqua frigida bene pedes lavato et sepum hircinum cum sulfure mixtum imponito vel aliata curato.

XLV Si quod iumentum pandatilia fecerit et genua **639** laxavit. quod contingit a labore viae et epiphora genuorum. simili modo contigit subito, ut suffusio. quod sic curabis. calida fomentato et cataplasmam frigidam imponito, quod dicitur anacollimam, quam ex bulbis et cocleis, ovis et polline et ex algallicum fit. hanc imponito et fasciato et regulas imponito. sic curato *ut* fracturam. noli continuo solvere. sed singulis diebus intermissis calda fumentato et curato similiter. regulas noli tollere, nisi ia*m* genua correxerit. si ex hoc non pro- **640** ficerit, urito palmatim genua deretro supra nervos. sed noli alligare nec nimiam diligentiam ustionis adhibere, ut possit plus stringere et revoca*r*e laxationem stricturae si non desinuerit. curato ustiones, quomodo oportet. fasciato palmatim introrsus, c*r*ura constringat. noli enim assidue movere, sed et si se proiciet, ne frequenter excitare. hoc enim ei utile est. ita se nervi, qui laxaverint, constringunt. ustionem diligenter curato et malagmam ficurneam inducito, donec sanum fiat.

XLVI Quodcunque iumentum ossilaginem submiserit **641** non bene, ex qua re parastaticum vel genum longum fecerit. sic eum curabis. cataplasmam imponito per dies quinque, quinto die delavato, exiccato genum, ne humorem habeat. altero die exponito iumentum et urito genum,

---

1 *sq.* in foco puram sarmentam incende, quae res foco satis parebit *B* ‖ 3 prumam | convertito ‖ 6 omnibus: tumentibus *B* ‖ 9 pandat ylia: = panda; *corr. supra p. 186, 14* ‖ 10 tepiphora ‖ 14 sal gallicum ‖ 15 ut *addidi* ‖ 18 ia genuā: *sic* | *sq.* proficeris? ‖ 21 revocati ‖ 23 cura

quomodo et causa permiserit, et curato usta ab axungia et aceto et oleo, sicut s. s. altero die solvito et cataplasma imponito ex polline ervi et ex axungia veteris per dies VII et usta curato. septimo quoque die lavato, quomodo cottidie oportet, et malagmam *per*ductilem ex
141[r]b senapi imponito, donec sanum fiet. |

642 XLVII Si quod iumentum ossilaginem cum deformitate summiserit, et eam facere voles, ne crescat et non claudicet et minuat eius ossilaginem tumor, urito eam mediam punctis cauteriis tribus vel quatuor vel quomodo res ipsa permiserit. usta curato, sicut s. s. est. sanum fiet.

643 XLVIII Ossilaginem si auferes, ne intelligatur fuisse propter generositatem equorum et deprehensionem causae, sic eum curabis. expones iumentum, ut res ipsa in inferiore s*it*, ipsum pede in organolo mittis, sed tendes, ut immobilis *sit*. ita aperies eam cutem contra ossilaginem. nudato et secito ossilaginem per eccopida et *xi*stera diligenter adferito, ut ad planitiam cruris reddas. cum eam paulatim ablatam deplanaveris, curato aceto et oleo,
644 et linteolis madidis in eandem causam calcato. tertio die solvito et curato, ut cottidie ossilaginem per *x*isterem radas et asaroticum labraturam his cutis cottidie extenues. cum *coe*perit locus ossilaginis co*n*carnare, curatur vulnus diligenter asarotico, ut sanum fiat. cum iam c*oe*perit cicatrix extenuare et confirmare, lamellam plumbeam ad ipsum ista cicatrix caesa super medicamento pro mutario imponito et super cottidie fasciato, fasciolam et la*m*nam tollere nolito, nisi sanam cicatricem. et non apparebit eum ossilaginem habuisse. haec est ossilaginis cura prior

645 XLIX Cuicunque iumento mirmices in cruribus habu-

---

5 productilem: *corr. supra p. 198, 24* ‖ 7 defirmitate ‖ 14 *sq.* inferiores et: *corr. B* ‖ 15 organolo = machina ‖ 16 sit *addidi* ‖ 17 sedito: = secato | et copida: = *ἐκποπίδα* | crostera ‖ 18 cruris: cutis? ‖ 21 existerem ‖ 22 assaroticum ‖ 23 cumque perit | cor carna recuratur ‖ 24 ascarotico | iamque perit ‖ 26 ista: *super* a *suprascr. est* b *vel* p *litterula, praeterea* a *per lineam transversam perfossa* ‖ 27 lanam: *corr. B*

erit, quas omnes ex cauterio prope ossum venire existimas, curato sic vulnus medicamentis causticis et stipticis. nunquam lenem medicamentum imposueris nec oleum tetigeris. ex hac re cito et crescunt. sed loteo caldo lavato et aceto et sale curato, donec sanum fiat. si ex hac re sanum factum non fuerit, exponito iumentum, easdem mirmices scarpello intercidito ab osso, eas eradas, et urito eundem locum ossi et circuito labraturam diligenter, ne qua radix vires habeat, et curato ipso die eadem vulnera vel labra. satiata impones, tertio die **646** solves. si vulnus elimpidaverit, temptato osso, ne quam scabritiam habeat. quod si scabrum fuerit, caedito eum vel radito scabrum, donec ad sanas partes pervenias, et curato medicamentis s. s. et radito cottidie ossum, donec sanguinet et concarnet. ita huiusmodi carnes super ossum natae | curari possunt. omni diligentia s. s. curato. sa- 141^{v} a num fiet.

L Quodcunque iumentum in articulis aquatilia ha- **647** buerit, sic intelligis. dextra sinistra abintro et deforas tumorem eminentem mollem nucis magnitudinem demonstrat. ex qua re claudicat, sed per tempora perdurat et articuli onerant. quod nascitur a labore tenerae aetatis. quod curatur sic. primis diebus tribus cataplasma. deinde expones iumentum et cauterio ciprino diu ures, donec membranum praerumpas et humorem exicces. cum exiccaveris, membranum in continenti ab axungia cataplasmabis et fenugraeco et lini seminis et polline, sicut s. s., per dies numero IX, donec ferbura desinat. ex hac enim **648** causa grandis ferbura et clodigo insequitur. quare negligentius curari oportere non debet. cum iam saniem fecerit et clodiginem et ferburam interamiserit, malagma imponito crudam et usta diligenter curato. sani fiunt. alii vero dixerunt eandem causam simili modo curari,

---

1 extimas ‖ 4 icito: *corr. B* ‖ 7 eandem ‖ 9 virus: *corr. B* ‖ 10 satiato ‖ 14 tradito ‖ 15 carne ‖ 25 exiccis ‖ 27 ex ‖ 29 olodico ‖ 30 oportere *relegat ad* curari *l. 33 B* ‖ 31 inter amiserit: interea miserit?

ut sagittam exemptum flemen, lasar et aceto in eadem foramina cum lana subicere et curare, ut si flemina in genibus. ex hac re curati sani fiunt. sed propter ferburam imminentem cauterio cyprino curare, sicut s̄ s̄, melius. sanum fiet.

649 LI Quodcunque iumentum melicerídem tuberum i. e. bubonacium in articulis quoquo loco natum habuerit, eum sic curato. deponito iumentum et scalpello aperito et eum exiccato, quocunque fecit sive melicerídem sive ador natum, sinum aceto et oleo et motaris impleto, tertio die consolvito et similiter curato. cum saniam fecerit, asarotico intus totam causam impleto, ut vesiculam suam quam ferro tollere oportebit, medicamento auferas. deínde traumatico, tertio die curato medicamentis aptis et malagma ficurnea superimponito, donec bene glutinet. hac re sanum fiet.

650 LII Cuicunque iumento in articulis prioribus contingere solet genus suffusionis ad profluvium, a qua causa articuli intumescunt et humorem intus cruentum nutriunt. quod curatur sic. primo cataplasmatibus et fomentis, donec cura tenerior fiat cutis. cum iam senseris humorem intus vagurire, das plagas in ipso articulo abintro, ne deformitas curae fiat. observato venam et nervum ne laedas, ne curam deteriorem facias, cum humorem exiccaveris. in
651 quo trumbos sanguinis invenies. eos quoque bene exic-
141ᵛ b cato et | subicito in plagas licinium cum aceto et oleo et cataplasmato ex farina ordeacea, donec sanum fiat. cum saniam fecerit, et tetrafarmacum et ceram solutum perpulcrum intus inmittere et fasciato et malagma

---

1 sagittam = sagitta | flumen lasaret ‖ 4 s̄ *addidi* ‖ 6 melicter i. e. uberum ‖ 7 subunarium: *correxi, cf. supra p. 33, 10 et p. 186, 20* ‖ 8 et aperito: *transposui* ‖ 9 ferit | melicer i. e. *sic* | *sq.* adornatum: = atheroma? *cf. supra p. 33, 6*; adornatum sinum *B* ‖ 11 *sq.* ascarotico ‖ 12 intus ṭuṣṭọ totam *sic* | ut: et? ‖ 13 dum de ‖ 18 aqua: *corr. B* ‖ 21 senserit ‖ 22 vagurire = vagari; scaturire *B* ‖ 25 trumbus: = θρόμβους ‖ 26 licinium = licium ‖ 28 coram: *corr. B* ‖ 29 per prulcum

cypressina imponito per plures dies. vulnus curato medicamentis aptis. sanum fiet.

LIII Quodcunque iumentum articulos oneraverit vel bases. quod contingit ferendo, ab onera magna, quod facile dossuaris evenit. sic eum curabis. primo sanguinem desub cirro emittito, deinde cataplasmato et genu superius curare oportet. tertio die solvito et imponito ficum senapi mixtum aequis partibus, ex aceto contundito et malagma facito et imponito, donec omnis dolor et tumor per saniem digeratur. post dies V malagmatibus sublatis delavato genua aqua calida et exaniato ex aceto et sale. usta diligenter medicamentis aptis curato et super malagmam ficurneam imponito per plures dies. hac re sanum fiet. **652**

LIV Quodcunque iumentum in basibus marmor et duritias fecerit, ex quo valde claudicat, sic eum curato. sanguinem emittito de coronis et caldum imponito, quod ad duritiem et ossilaginem compositum habes, et scarificato easdem duritias et postmodum malagma cruda imponito per plures dies. si recens fuerit haec res, sanum fiet. si iam veteruerit vel praeduruerit, urito cauteriis candentibus, puncta interponito, ut ipsa duritia ustione solvas, et curato similiter, quomodo in articulis, ut cura demonstrata est. sanum fiet. **653**

LV Curato, ut omnes curas commissurales ab ustione sanas facias. in arato vel in berbacto primum promovere per plures dies. et cum existimaveris iam recte ambulare et sine clodigine esse, causticum imponito, quae res omnem curam confirmat. et post causticationem quinto die in via et ad laborem committito. ita omnis causa curata et hac re perconfirmata bene provenit. **654**

LVI Quodcunque iumentum cretiaverit ab ordeo vel suffuderit ab aqua. quodcunque ex his duabus rebus calidus ab iter acceperit, statim se sanguis in pedibus eius suffundet. unde suffusio dicta est et nervos invalidos **655**

---

6 curro ‖ 10 diguratur | delevato ‖ 24 commissonales ‖ 25 aratro | berbato: = vervacto, *cf. supra p. 202, 11* ‖ 26 extimaveris ‖ 31 *supra 625* | creverit

praestat. ex qua epifora sanguinis ungulae fervore nimio alienentur et blateias subtus faciunt. per quam causam ambulare non possunt et iacent tantum quasi quo castrati.
142ra tre|mulis pedibus immobilis fixus stat nec pedes a terra
656 levat. cui si non cito succurreris, statim ungulae eius vertuntur et longum tempus curae et inbecillitatem incident. quem cum calefecisti, ambulare videtur beneficio excalefactionis et blateiarum sanguinis. si eum in itinere ambulare cogas cum eadem causa suffusionis, statim ungulas proiciat et excalceat ex ipsa corruptione sanguinis. suffusionem ergo recentem biduanam vel triduanam sic oportet curari. sanguinem de coronis ei detrahito. alii praecipiunt, desub cirro vel de geminis. alii de brachiolis
657 mittunt. melior autem cura est, si de coronis detrahas. sed si evenerit, ut eisdem locis super venas coronales duritias habeat, donec desub cirro aut de geminis, vel unde tibi facilius visum fuerit, sanguinis detractionem facies. eam idem super venulam impositam, quod est genus ischaemon, diligenter fasciabis, ut sanguis praecludatur. et potionabis thus masculum ℥ II, piperis grana XV, caprefici folia recentia ℥ II. alii et traumaticum praecipiunt ferventi farinae ad magnitudinem nucis. trita haec omnia ex posca non agra ad cotulam unam per triduo
658 similiter potionabis. si aestas fuerit, in continenti eum in frigidam mittis vel per diurnum perfrigidabis, ut epifora sanguinis et suffusio per rigore constringatur. hoc facis per triduo. hiberno autem calda fomentabis propter stuporem glaciati sanguinis et ut nervis calore quidem praestes. tertia die venas solves. si adhuc in eo clodigine reliquiae remanserunt, †in ex fomento et furfure et resina vel ordeo similiter facies et fasciabis, donec rectus ambulet.
659 LVII Quodcunque iumentum ita suffuderit, ut neglectus

---

1 exquepiphora ‖ 2 blategas ‖ 3 castrare: quasi nequeant stare *B* ‖ 8 excalefactione | blaterarum ‖ 10 excaldat: excalcat? ‖ 12 *sq. supra 21* ‖ 16 donec = tunc ‖ 18 eam idem: *cf. supra p. 200, 12* ‖ 19 genu sichemon ‖ 20 *supra 626* ‖ 21 traumacium ‖ 22 tritam ‖ 23 agra = acra ‖ 25 et ‖ 29 praestet ‖ 30 mox *B* ‖ 32 *supra 22*

per dies V ex eandem curam s. s. proficere non potuerit, sic eum curabis. componis ungulas usque ad vivum, ut pollice depresso callicie*m* mollem intelligas. contra venas interiores scalpell*o* fr*us*tum tolles quaternari magnitudine, id est semissa*b*is, vel de media ungula a capite religata suffricabis. corrigiam vel lino crasso constringebis, ut venas omnes recludas propter viscationem, ut possit bene semissari. cum contra venam semissaveris quoquo loco, **660** solve adligaturam et desine sanguinis decursionem fieri copiosum | et confrica sale eum locum bene, ut maior 142[r]b decursio sanguinis fiat. cum satis ambulasse vid*e*ris, aceto et oleo delavabis et licinium vel linteola tenera contra venam deprimis et calc*i*atura diligenter imponis et fasciabis strictum, ut sanguis suppremi possit. et calciato soliam diligenter, ne solvat. tertio die solvito et similiter **661** curato cottidie. cum iam minus dol*e*re intellexeris, simili modo alium pedem curabis. quomodo demonstratum habes, servabis ordinem facere. deinde traumatico vulnera percurabis. curato cottidie [ab] axungiare pedes vel aliata confricare, si pauperi pedes fuerint. cum cicatrices vulnerum soldaverint et praed*ur*uerint, duramen imponito et excalciato. quinto die in agro promoveto. si adhuc reliquiae claudiginis fuerint, fomenta ex ordeo et resina per dies V. sanum fiet.

LVIII Quodcunque iumentum cretiaticum aliter curari **662** solet, stremmabis eum sic. deponis iumentum ungulis iam compositis prope vivum, ut s. s., et alligabis ei suffragines, quomodo s. s. est. totum *callic*i*em* ungulae in circuitu ungulae scalpello circumgirabis, ut separes a vi*v*o. ab ungul*a* usque ad gemin*a*s exper*isce*ris. *c*um tibi calciata separata ab ungula visa fuerit, spatulam osseam sub callicia subicies et scalpello supra totas venas

---

3 callicie: = callum ‖ 4 scalpelli frictum: *correxi, cf. p. 215, 15* ‖ 5 semis sanis ‖ 11 videaris ‖ 13 calcatura ‖ 16 dolorem ‖ 20 aliata: *cf. supra p. 203, 6* ‖ 21 soldaverint = solidaverint | praedoluerint: *correxi, cf. supra p. 207, 20* ‖ 28 galline ‖ 30 vino | ungule | geminos | experrexis | eum ‖ 31 calciata = calx? callicia?

663 denudas et auferes eum *cal*caneum ungulae. dissolvito suffraginem et sinito sanguinis fluxum per omnes venas fieri, et sale trito confricato, ut restaures easdem venas, ut possit decursio sanguinis melius fieri. quanto sale fricueris, tanto minor *et* ferbura fiet. cum iam satis visum fuerit ambulasse, curato ex aceto et oleo et in linteola calc*i*ato. sanum fiet.

664 LIX Si quod iumentum ungulas fissas habuerit usque ad coronas. quod fit ex suffusione humorum digest*a* in ungulis. quod factum est, ut suffusio levius ungulis digeratur. et itineris cottidiani beneficio his sanguis ungulis digeritur et evaporat per ungulas et findeat eas. ex qua re *call*icie *et* crepulae ungulae fiunt. quod et si*c* claudicet, quasi ex illa fissura claudiginem patiatur. *ind*e et suffusio non intelligitur. et d*i*geritur quidem ex

142^{v}**a 665** his fistulis suffusio, vaporat et | venti*l*at, sed postero ungulas vitiosas facit et semper fi*ss*as. quae fi*ss*ura non patitur novam ungulam excrescentem integram esse. sed ipsa fissura ambulat et semper praerumpit ungulam novam. quod sic curabis. prendes ungulae fi*ss*uram ad finem et terebra medicinali locum terebrabis, quo usque sanguis respondeat. similiter et circa omnem fi*ss*uram

666 hoc facies, ut uno in tempore totam ungulam sanes. cum bene omnes fissuras terebra*ver*is, a sanguine usque ad ... medicamentum hoc inponis: sepum hircinum ex axungia vetere et pice liquida aequis partibus in se mixta. ex quo medicamento et mero et oleo madido vel cremore ita impones. sanum fiet.

667 LX Quodcunque iumentum in dorsum pulmunculum habuerit, sic curato. depones iumentum et dextra sinistra a l*a*teribus [a] pulmuncul*um* in dorso scalpello aperies et cutem spatomel*e* suspendes, quantum potueris. subicito

---

1 adcaneum ‖ 5 minore ‖ 7 calcato ‖ 9 digestam ‖ 10 levis *sic* ‖ 13 ardicie ei: avidae *B* ‖ 14 si ‖ 15 inde *ego:* i. e. *sic* | degeritur ‖ 16 ventidiat ‖ 17 fixas | fixuras ‖ 20 fixuram ‖ 22 fixuram ‖ 24 terebrabis ‖ 31 alteribus | pulmunculis ‖ 32 spato melli: = *σπαθομήλη*

ancistrum et pulmunculum teneto et sagitta in primo decarnato eundem super spinam, et aceto et oleo delavato et elibera, deinde immisso sarcola*b*ide prendis et decarnabis eum pulmunculum. quo decarnabis per utrasque plagas et diligenter auferes desuper spinam et a cutem ipsa libera, sed eum foras exime. quodcunque intus reliqu*i*arum remanserint, rursus decarnabis **668** desuper spinam, et ita facito, ne nervum pungas et in periculum mittas. cum iam decarnaveris ad planitiam certam, lemniscos aceto et oleo subicies et eum locum imples et stratum superimpones. tertio die solvito. et si maiorem ferburam imminentem videris, curato lemniscis ex aceto et oleo madidis, desuper cataplasmas et mero et oleo imponito. aquam ne miseris, periculum enim vulneribus facit. cum b*o*nae ferburae inveneris et saniam fecerit, traumatico curato cottidie, ante tamen aceto et oleo exa*n*iato. hoc facito, donec se vulnus ei insidat. **669** deinde cloran inmittes per dies V, ut cutis se temperet et melius elimpidet. sequentibus adhibebis tetrafarmaco, curabis interius causam. cum ex*i*stimaveris debere cohaerere cutem, delavabis aceto et oleo diligenter et mel decoctum cum polline ervi et thuris pollinem similiter aequis ponderibus, ut traumaticum mollem facias. et subicies in vulneri et super cretam Cimoleam ex aceto infuso impones, ut ipsa ponderi | deprimatur ad spinam **142**^{v}b cutes et cohaereant. cum cohaeserint, vulnera plagarum curas. si vendere volueris, sanum vendes sine repre- **670** hensione. si minus autem, et si volueris eum non rescindere, quamcunque in dorso causam persanare vis, reticulatim et punctis interpositis dorsum urito. usta curato. sanum fiet. et post curam ustionis malagmam caustica imponito in alutam perductam, ut confirmet. ut proiecerit eam. utere, quomodo volueris, non rescindet.

---

3 libera? | sarco lapide: = *σαρκολαβίδι* ‖ 7 reliquarum ‖ 15 bene ferbure ‖ 17 exanguinato ‖ 18 cloran: *cf. supra 651* ‖ 20 extimaveris ‖ 33 ubi proieceris eam, utere?

sic curato omnem causam in dorso et in tota spina. etiam nunc si callositas nimia ossilaginis fuerit, simili curato, sicut supra [s.] s. est. sanum fiet.

671 LXI Quodcunque iumentum in latus ad aliquam rem percussum fuerit et costam fregerit, ita ut peritonium ipsum non tetigerit, et collectionem fecerit, aperies locum ante eam costam, quam vexaverat, et astulam ipsam per pleuro*x*istem secabis. vitiatam curabis diligenter. curare eiusmodi vulnera, si tarde glutinabi*t*, costam rades, donec glutinet. quod si neglexeris radere, fistulam faciet, incurabile vulnus fiet. itaque patenti vulnere ex omnibus, quae s. s. sunt, sollicite curam adhibere debes. sanum fiet.

672 LXII Quodcunque iumentum in latere ventris vel ilis a tauro percussus vel a qualibet [et] causa *p*eritoneo *r*uperit vel ipsum ventrem, sim*ul* foras emiserit et non erit ruptum stentinum, sic curato. in latere si fuerit, spongiolam novam accipito mollem. ex eandem et ex posca aquata delavato causam et stentinum spongiola reprimito et contineto intus. si omentum proc*i*derit, alligas ei partem superiorem, et reliquum praecides quidquid ruptum fuerit, et subicies intus et fibulas, imponis
673 et trama*m et mot*aria solida. et sic curabis in continenti percussuram: vulbos tritos cum thus masculo bene trito et commixto lini semine. locum ruptum, [cui] cum apposueris, fasciabis. 4to die solvis et similiter curabis, donec cutis cohaereat et glutinet. et cum glutinaverit et cohaeserit, fibulas praecides et totam tramam eicies, ne quid remaneat intus. quod si neglexeris et aliquid de his fibulis remanserit, sulphor*a*, *ne* deteriorem curam faciat. itaque curato causam diligenter, donec sanum sit. neque herbam nec ordeum tangat et modicum manduc*e*t.
143^r^a sanum fiet. |

---

4 *cf. infra 705* ‖ 8 pleuroclistem: = *πλευροξύστην* ‖ 9 glutinabis ‖ 14 hilis ‖ 15 *sq.* aperito ne obruperit ‖ 16 similiter ‖ 20 procederit ‖ 23 tramatoria ‖ 30 sulphorat et ‖ 32 manducit

LXIII Quodcunque iumentum renes vulserit, si se **674**
portabit, sic eum curabis. in machinam mittito et bene
suspendito et imponito pridie in renibus et lumbis eius
bulbos *ma*n*ipu*los, co*cle*as tantundem an*a* numero V, argal-
licum ℔ libra, recentis glutinis taurini ex aqua soluti ℔ ʃ,
similaginis pollinem quod satis fuerit. ea omnia singula
contusa bene immisces et facies ad crassitudinem cretae
infusae, et inlinis ei renes et coxas et lumbos, et desines
hoc cohaerere diebus V. sexto die aquis vervenis foveto **675**
et omnia haec delinito diligenter. sanguinem ei detrahito
et de coda vel de visceribus tantum quantum corpus
eius permiserit. excipito inde sanguinem in vaso et ad-
misceto cum unctione sulfur vivum ℔. libra, bacca lauri ℈ I,
thuris pollinem ℔ ʃ. haec omnia bene trita et crebellata
commisces cum eodem sanguine. cui admisces hiberno
merum et oleum quod satis fuerit, aestate acetum misces.
ex hac unctione cottidie perungito, de berbenis fumentato
diebus pluribus. curato et potionem dare, quae facit ad **676**
eandem causam. cum iam confirmasse visum fuerit et
posse *se* portare, eicies eundem de machina, paulatim
cottidie promoves. desines eum curar*e*, cum dies plures
subpleverit. ures eum graticulatim in renibus. usta cu-
rabis, ut iam didicisti. sanum fiet.

LXIV Quodcunque iumentum a vulsione renum ydro- **677**
celicum factum fuerit vel a qualibet causa, s*i* intelligis
folliculum ipsum et testiculos sanos sine tumore esse,
[sed] ipsum folliculum sagitta pungis vel epilampadium, si
habueris, infigis ei, desinies humorem ambulare. hic
humor loteo similis erit. cum exiccaverit, cretam et
acaciam in cretam infusa linis in totos testiculos et de-
sines V dies. solet enim iterum implere. si pausaverit,
hac re sanum fit. solet ex hac re quidam tumor et
ferbura increscere. quibus inest aliqua causa vexata in- **678**
terius, plaga aperies, et melius exiccabis pus, quod fecit.

---

2 macinam ‖ 4 lamiploscodas | añ (= ante?): aut *B* ‖ 20 re-portare | macina ‖ 21 curari ‖ 25 sic: *corr. B* ‖ 27 sed *del. B*

et lemniscis curas aceto et oleo optimo, deinde cottidie lixiva calda fovere debebis et curare rebus congruentibus, donec sanum fiat. quibus evenit reuma in testibus pati, ut exiccati rursum inpleantur, iam exiccatum urito testes.
143[r]b curabis usta, | quomodo supra [s.] s. est. testes tumidi sic cura*ti* sani fiunt. vel sic: ante suffusionem vulneris ydrocelicum *et* reumaticum castrato, ita sanum facies.

679 LXV Quodcunque iumentum ydropicum vel strophosum paracent*ese* curare volueris, sic curato. 4[or] digitis ab umbelico in prioribus [mecies] medium ventrem sagitta pertundito. ita facito, ne intestinum pungas et fistulam centetalem subicito in eandem plagam et sinito humorem . . . *si* exiccaveris, exime fistulam et emplastellum inducis. hoc cum auferre . . . ita facies. hac re sanum fiet.

680 LXVI Quodcunque iumentum *v*eretrum submiserit et revocare non potuerit, curato omnibus rebus necessariis. si non pro*f*ecerit et non revocaverit, sic eum curabis. deponito iumentum, et veretrum eius, sed iuxta crus *et* ipsum nodum *et* folliculum, lino valido religato bene, ne resolvatur, nisi quando tu volueris. et longius ab alligatura di*g*ito scalpello praeci*d*ito et urito bene, ita ut
681 ipsum porum urinae non uras, ut megire possit. cum bene u*s*seris, teneto manum fortiter, ne refugiat, et laxato linum, et locum ab axungia et oleo satiato. remitte: statim fugiet sibi. et sic curabis. calda fomenta sub ipso ypotauro cottidie, aquam tepidam et oleum per ipsum folliculum ulterius clisterimabis, quoniam tangere per folliculum ulterius eam causam non pote*s*, ut urinam faciat. hanc curam cottidie adhibito per dies XV. sanum fiet.

---

6 curari | si ‖ 7 et *addidi* ‖ 8 *supra 401; infra 708; Veg. II 16, 3; V 24, 4* ‖ 9 paracentas: = παρακεντήσει ‖ 10 mecies: tunicis? membranis? ‖ 12 sustines humorem currere *supra*, desines humorem ut decurrat *infra* ‖ 13 si *addidi* | exiccaberis ‖ 15 *infra 730* | feretrum ‖ 17 proiecerit: si [non] proiecerit (*sc.* veretrum)? ‖ 18 et *addidi* ‖ 19 *et addidi* ‖ 21 dicito: *corr. B* | praedicito ‖ 22 megire = meiere ‖ 23 useris ‖ 25 ibi? ‖ 28 potest

LXVII Quodcunque iumentum in ipso folliculo veretri vel in *in*guine vel quoquo loco alio supervenam habuerit, sic curato. deponito iumentum, eius verrucae inferius radicem lino constringito, super sanas partes praecidito scalpello paulatim et urito. quomodo praecides, sic sequere cum ustione, *ne* d*is*solvatur a*l*ligatura et fluxus sanguinis non patiatur te bene urere. cum praecidas, totum reuma urito ita in omnes radices solidius, ut ustio eas eradicet, et ab axungia et oleo causam saturato et tertio die lexiva calida delavato. cum usta ceciderint, asarotico cottidie curato, donec sanum fiat. **682**

LXVIII Quodcunque iumentum castrare voles, sic curato facere. abstineto iumentum antepridie ab esca et poto. deponito iumentum et contrastringito diligenter et abscidito | medium frustum quaternario duplicis magnitudinem. prendito testem inferiorem primum medium et findito eum. medium membranum aperito et testem eicito foras, venam comprehendito mediam pollic*e* et digito mulgito, usque donec rumpatur, vel gracilem praecidito. deinde adducito testem superius et cremasterem ipsum prendito iuxta saccellationem, quod tibi folliculus monstrat. similiter et alium testem tolle. *te*sti membranam diligenter purgabis, ut foramina pateant. et quodcunque pi*n*guaminis excitare vel p*us* ibi in folliculo abundaverit, purgato ferramento et lavato et sale tritum in folliculo mittito. solvito iumentum et noli pati eum stare. cottidie eum calda fomentato. tertio die omnem blatteiam sanguinis repurgato diligenter. unde testes exierunt, noli pati cludant. curato ex pice liquida cum oleo, intus mittito digitis, donec sanum fiat. sunt alii, **683** **143ᵛa** **684** **685**

---

1 *cf. supra 42; Veg. V 16* ‖ 2 iguine ‖ 6 ne *add. B* | desolvatur a ligatura ‖ 11 astarotico ‖ 12 *cf. infra 726* ‖ 14 *in cod.* pota *vel* poto *vel* potu | constringito (*coll. p. 221, 12*) *aut* contra ⟨eum locum⟩ stringito *B* ‖ 18 pollicem ‖ 19 radicem? ‖ 22 et stimembranam: *corr. B* ‖ 24 piguaminis | excitare: ex ista re *B; sed cf.* citare *supra p. 190, 16; 194, 8* | plus

qui cauterio castrant propter fluxum sanguinis. similiter ut s. dixi, membranum supra testes aperies et tunc testiculum eximes et labraribus castratum uris. cum praecludis illa loca, ubi praecideris venam et cremasterem, ipsum cauteriis candentibus praecidito testiculum. similiter hoc in alterum facito. sanum fiet.

686 LXIX Quodcunque iumentum a quocunque bestiolo nocitum fuerit et venter ei tympanaverit, sic eum curato. scarificato totum ventrem ex sagitta Numida, observato, ne venam tangas, et sale confricato et sinito humorem venarum decurrere. hac re sanum fiet. rutam mustelinam et origanum asinale super carbones ponito et totum ventrem fumicato per triduo et loteo calido delavato. sanum fiet. si quid in corpore cum tumore venenato permanserit, cauteris candentibus urito, usta curato. sanum fiet.

687 LXX Quodcunque iumentum ab strato cancer frigidum creaverit, quod quidam pispisam vocant. [quod] cui si non cito succurreris, cito ex hac re et vitio periculum faciunt. sic eum curato. scalpello eidem cancer et totum latus intercidito, usque quo causa canceris dilata-
143ᵛb verit, | vel etiam nunc dragonationem tergito, usque quo venias ad membranum lividum inflatum humore plenum, quod *et* ipsum cancer succutanum dictum est. quod cum bene intercideris, in plagas medicamentum cum lanas sucidas immittes, ante tamen sale confricabis. eas plagas
688 exaniabis, donec omnis se humor exiccet. et deinde aceto delavato bis. oleo ne tetigeris, ne noceas. hoc medicamento ergo in plagas immisso et cum lana sucida calcato munibis strato iumentum, ne ventilet, tertio die solvito et curato ex eodem medicamento, donec totum cancer cadat, et loteo caldo delavato. hoc me-

---

3 labraribus: *cf.* ferramentum labrosum *Celsi p. 310, 24 D; de* glabraribus *cogitat B* | eum ‖ 11 ruta ‖ 14 quidem: *corr. B* ‖ 17 *infra 707* ‖ 21 inter digitos: *corr. B, cf. p. 218, 12* ‖ 24 est ‖ 25 vene ‖ 28 oleum ‖ 30 munibus: *corr. B* | ventidiet

dicamen componito. misu, aeruginem, calcitem, calcantum, aes ustum, aequis ponderibus tusa et creta bene commisces. et rododafnen bene tusum bene commisces, **689** ut faciat medicamen, et pice liquida aequis ponderibus et sardinas maturas vel allicem et ex axungia aequis ponderibus in se commisces et facias quasi malagma, hoc est medicamentum, quod ad omnem cancer discutiendum fiet. quod si volueris eandem curam aliter curare, cauteris candentibus graticulatim urito, usta curato. sanum fiet. est aliud genus vulneris, quod pispisam succutaneam vocant, quod nascitur in omnem partem corporis, quod est facedena. facile hoc in dorso et lateribus et in coxis nascitur a plaga et ab strato. quod sic curato, sicut s. s. est.

LXXI Quodcunque iumentum† hoc de coria supplanata revolueris, id est caudam breviare, quod facile bimulas **690** fit, sic facito. mittito a rapo palmum vel tres digitos vel quod satis tibi videbitur debere auferri. tum deinde super lignum solidum caudam ponis et super ferramentum acutum cultro similem et supra feries radio rotae vel malleo simili. semel incides et cauterio candenti ures, ut sanguinem statuas. curato ab axungia. sanum fiet. sic curabis et quaequae in coda cancer frigidum nutrierit. sanum fiet.

LXXII Quodcunque iumentum umbone renali super **691** vertebulum coxae eminens aliquid habuerit, sic curato. si collectionem fecerit, ut eum ossum fractum eximas et quascunque astulas fractas vel asperas inveneris, | 144ra caedis per eccopidam et rades per xisteram, ut leve sit. curato vulnus medicamentis aptis, donec sanum fiet.

LXXIII Quodcunque iumentum coxam exemerit vel **692** luxaverit vel intorserit, similiter curato, quomodo in armo

---

1 nisu ‖ 2 aesistu ‖ 4 facias? ‖ 10 et ‖ 11 suctaneam ‖ 12 facedena = φαγέδαινα ‖ 15 iumentum [hoc] decurtare [supplanata] volueris *B* ‖ 16 binmulas ‖ 17 rapo = radice caudae ‖ 18 aufer vitum: *corr. B* ‖ 26 coxa ‖ 29 perecopidam | lene ‖ 30 apris

demonstravi. cura enim armi similiter curatur nec differt aliquid. sanum fiet.

LXXIV Quodcunque iumentum lacas [si] in gambis habuerit, similiter curato, ut aquatilia, ut flemina [ut aqualia] in pedibus prioribus curantur. ipsam regulam curae sequi oportet. sanum fiet.

693 LXXV Quodcunque iumentum gambosum fuerit, sanguinem ei desub gambis emittito de securi *vel* cel*t*a et curato similiter ut genum. longum urito et omnem curam similem adhibito. sanum fiet.

694 LXXVI Quodcunque iumentum inflatos pedes fecerit vel ventos*o*s vel reumaticos, sic curato. venas inter*cidito* viscerales super gambas simili modo, sicut in prioribus pe*d*ibus et suffusicio fieri demonstravi. malagmatibus stipticis et fomentis calidis curato, donec siccet inflatio. sanum fiet.

695 LXXVII Quodcunque iumentum scaurum factum fuerit, sic curato. eundem deponito iumentum et pedem diligenter componito. tempta *u*ngulam corrigere. invenies nervum in suffraginem tensum et constrictum. eum nervum scalpello [inter digitos] incidito, statim sonitum reddit in ungula, laxa*bis* et consuetudinem pristinam revocabis. aceto et oleo licinium [et] satiatum in eandem plagam subcalcare et pulvini more pannum factum suffragini inpones et fasciabis. fasciolam madida ex aceto et oleo diligenter constringis: *c*um bene fasciaveris, solves iumentum et eriges. invenies eum rectam ungulam ponere, recte ambulare sine clodigine. curabis vulnus cottidie, quomodo in ceteris demonstravi. sanum fiet.

696 LXXVIII Similiter et prioribus scaurus curatur. cuicunque iumento in articulis vel basibus posterioribus con-

---

1 *supra 583* ‖ 3 *supra 5* | lacassi ‖ 8 vel *addidi* ‖ cella: *cf. supra p. 12, 11* ‖ 12 ventosus | intercidito *scripsi* (*cf. l. 21 et p. 216, 21*): inter digitos ‖ 14 pellibus ‖ 19 temta lingulam ‖ 21 intercidito? ‖ 22 laxavit ‖ 26 eum | fasciaberis ‖ 30 *cf. supra 623* | similiter — curatur *in cod. ad caput* LXXVII *pertinent*

tegerit, similiter curatur, ut in pedibus demonstravi. non separantur causae nec curae, uniter omnia eveniunt et curantur.

LXXIX Quodcunque iumentum in ungulis Chironium habuerit vel vermiculosum factum fuerit, sic curato. urito eam vermiciem bene, usque | dum bene ad ossum pervenis. et curato ex eo medicamento, quem in cancro demonstravi, ex rododafnen quod conficitur. haec imponito, donec omnis vermico eradicetur, vel si ossum vexatum inferius fuerit. ex qua re haec cura contingit. his ossus curatur, ut cadat, vel asaroticu utere vel calda ferventi assidue curato, donec se omnis *caro* putris repurget et fiet vulnus curabile. quod curabis traumatico et medicamentis, quibus oportet curare vulnera sanabilia. curato per plures dies. hoc modo sanum fiet. et cetera omnia, qui in pedibus contingere solet, una ratione curantur. **697** 144^{r}b

LXXX Quodcunque iumentum ab stercore equalis, quod femum vocatur, collectionem in ungulam fecerit, famicem quod appellamus fe*m*i, vel si clavum calcaverit, sic intelligis. prodiens super caput ungulae calcabit et pedem assidue a terra suspendit, cuius ungula ferventem invenies. curabis ei scalpello famicali ungulam dealbare et omnia vestigia causae ab stercore vel clavi vestigia scalpello elimpidare, donec pervenias ad vestigium collectionis. quam cum inveneris, collectionem eam aperies, ut omnis humor ex causa fluat, et ex aceto et oleo et licinio et ex pannis madidis calc*i*aturam facies et fasciatum pedem calciabis. post triduo traumatico curato. septimo die omnem pendiginem ungulae elimpidat*o*. curato tam diu, donec vulnus callicia praedurueri*t*, et calciato et duramen imponito. sanum fiet. et ad contusionem quidem similiter collectio in ungula nascitur, sed grandem curam **698** **699**

---

4 *supra 630* ‖ 6 pervenit ‖ 7 *supra 688* ‖ 11 astaroticu *vel* ascaroticu *cod.* ‖ 12 cura: *corr. B* ‖ 18 femum = fimum ‖ 19 fenici ‖ 20 calcavit ‖ 22 delevare *vel* decalvare *B, cf. supra p. 202, 16* ‖ 27 calcaturam ‖ 29 elimpidat

et indignationem ungulae facere solet. ex qua re eruptio in ipsa corona fieri solet. ab attritione similiter contingere
700 solet. sed maiores et periculosiores curae in ungulis ab attritione contingunt. quare oportet, priusquam aperies, fumentum ex furfure et aceto fervens ungulis imponere, ut melius maturescat. est enim cataplasmae genus ad ungulas furfure fervens, ex qua re fervens imponitur, ut possit per altitia igneus calor penetrare et ad causam temperatus venire. ex qua cura fumenti remollit duritiem
701 ungulae, ut possit facilius ferramentum *a*dire. omnis ergo cura ungularum similiter curatur, ut s. *s.*, nisi erup-
144^{v} a tionem a corona fecerit, per quam humor non | desinat ambulare. fenestellam coronae ungulae facere oportet, qua vulnus curari possit. vel si ossa scabra fuerint, matura ex parte quacunque tollere oportet, et fistulam, si fecerit, vel duritiam in basibus urere punctis cauteriis necesse est. ita omnis causa humoris et doloris profluentis aufertur. sic curare oportet, quomodo in superioribus causis docuimus. ita ad sanitatem perducis. ceteras passiones et curas totius corporis in quinto libro demonstra*vi*. sanum fiet.

702 LXXXI De ventre et lateribus. si quod iumentum sub armi cubito vel pectore et qualibet causam percussum fuerit et intus membranum ruperit, scias eum curari non posse.

703 LXXXII Si quod iumentum in palo incubuerit aut bobis percusserit latus aut ab aliqua causa percussura fuerit, si corium non pertuderit et intestina in corium procecideriint, sic curato. cretam Cimoleam ex aceto madefacito et perungito eum locum. sumito spongia novam, ex aceto acerrimo madefacito et opponito et contra eum locum stringito et a cibo abstineto. si mulus

---

4 constringunt: contingunt *in marg.* ‖ 5 furfur ‖ 10 audire ‖ 11 *alterum* s. *addidi* ‖ 20 *sq.* demonstrabis ‖ 22 de ventre et lateribus *in cod. ad caput LXXX pertinent* ‖ 27 bobis = bovis (*i. e.* bos)

dorsarius erit sarcina maiore simul et lassus erit, quam minimo pungito. sanum fiet. si pertuderit corium et stentinae prodierint et pertusae erunt, sanum esse non potest. si integra intestina fuerint et aliquando et omen- **704**
tum proceciderit, sic curabis. deponito iumentum et ea plaga superius respiciat et ea loca et stentinum vel omentum spongia nova calda (tepida tepidiore) delavato sic, ne manu tangas, et intus reponito et eum locum fibulis consuito et hoc anacollima imponito: bulbos, cocleas ana . . thus masculum, algallicum. omnia in unum contrita ad eum locum perducito et supra lanam albam limpidam ponito et super pannum et diligenter fascia constringito. tertio quoque die solvito. ita curato, donec se cutis obliget. observabis tamen, ut in ea causa positum mollibus cibis non ad plenam ventrem olea des.

LXXXIII Si quod iumentum costam fregerit aut ali- **705**
quod vitium fecerit, sic curabis. aperies eum locum et eam costam caedes, usque quo ad solidam et sanam costam venies. at ubi deraseris vel frustum vitiatum de loco eduxeris, curabis traumatico, et sicut vulnus permiserit. sanum fiet.

LXXXIV Si quod iumentum clavulum in latus fecerit, **706**
sic eum curabis. huius decarnato radices et hoc medicamentum impones. spodium cum pice liquida et sardinarum pulpas | tritum locum imponito. tertio quoque die **144^{v} b**
solvito. si limpidum fuerit et rotundum clavulum videris, huius oras decusatim scalpello intercides, curabis medicamentis aptis. sanum fiet.

LXXXV Si quod iumentum in latera pispasam crea- **707**
verit, quod est cancer frigidum, sic curabis. scalpello intercides eam directis plagis, usque quo ad firmas cutes venies, et sale grande eas plagas confricabis, deinde aceto

---

1 maior ‖ 2 perungito? ‖ 5 disponito ‖ 9 ana numero V *add. supra 674* ‖ 15 oliades: olera? ‖ 16 *cf. supra 671* ‖ 19 furuscum ‖ 22 daulum ‖ 23 decarnatos ‖ 25 locum = loco ‖ 26 dauculum ‖ 27 horas decusati ‖ 29 *supra 687* ‖ 31 adfirmes

delavabis. et hoc medicamento eas plagas curabis: coriandri folia, sardinas maturas ex axungia, pice liquida, ervi polline, atramentum sutorium, in uno commixta haec omnia. hoc malagmate plagas cum lanis sucidis subcalcabis et supra pannos imponis et sarganas tegis, quarto die solvis. si pispisa ceciderit, curabis sic, ut vulnus permiserit. si hoc non proficerit, cauteriis candentibus circumgiras eam et decusatim adures. usta curabis. sanum fiet.

708 LXXXVI Si cui iumento ydropico aut *stro*foso [debent supra se] paracentesin facere volueris, sic incipies. pridie abstineto ab aqua, deinde altero die sic facies. ab umbelico 4^{or} digitis longe inde sagitta pertundes sic, ne stentinum laedat. deinde fistulam centetalem nimiam in eam plagam subicies. desines humorem, ut decurrat. incipiet humor foris evocari inibi, *in* ventrem qui vaguribat extra cursum naturalem. iam desinitus humor est. pittacium pone. curabis sic. sanum fiet.

709 LXXXVII Si cui iumento in ilia mirmix natus fuerit quomodo mala, sic curabis. depone iumentum et desub cute eum recastrabis sic, ne membranum ventris tangas. iam decarnatum ad aequalitatem, semissem candentem in oleo intingues et sic ad locum imponis, ut huius radices aduras, ne recrescat. iam bene ustum *cum* videris, sic curabis, sicut superius in cruribus demonstravimus. sanum fiet.

710 LXXXVIII Si equus in dorso pulmunculum citaverit, sic eum curabis. depones iumentum, deinde dextra sinistra parte ipsius pulmonis plagas scalpello aperias [pulmunculi] et de spina decarnare incipies sic, ne quid pulmonis relinquas, munditer, nec cutem laedas. cum iam diligenter decarnaveris, aceto et oleo vulnus exsaniabis.

---

5 sarganas = σαργάνας ‖ 8 decusati ‖ 10 *supra 679* | ydrofoso: *corr. supra* | debent: de ventre *B* ‖ 11 sup̂ *in cod. del.* ‖ 14 laedas? ‖ 16 in *addidi* | vagur ibat ‖ 17 definitus *an* desinitus *in cod.*? ‖ 20 mala = malum? ‖ 24 cum *addidi* ‖ 26 *supra 667* ‖ 28 pulmonis = pulmunculi | *sq.* pulmuncul ‖ 30 reliquas

item locum pannis linis et aceto et oleo complebis, cataplasma per triduo inponere curabis. septimo quoque die **711** traumatico panno inlinibis et ei loco addes. cum diligenter vulnus limpidum et aequale videris, | cretam im- 145ra pones. curabis, ut cutis cohaerere possit. cum cutem haesisse videris, curabis reticulatim dorsum urere. usta curabis, sicut s̃. s̃. est. san*a* vulnera ustionis curata malagma caustica in dorso ponere oportet. sanum fiet.

LXXXIX Si quod iumentum spinam fregerit, sic in- **712** telligis. haec ratio habebit quidem errorem, nec facile intelligitur haec curatio. sic tamen eum intelligis. incertus ambulat nec spinam reddere potest nec corpus recipiet. similiter ambulare intelliges, si qua lumbos *v*ulserit. curationem non facile recipiet, nisi contunderit aut vulserit. sic curabis, sicu*t* renum et lumborum dolorem, quemadmodum infra scriptum est. sanum fiet.

XC De renibus et posterioribus partibus. si cui iu- **713** mento renes ceciderint aut lumbi condoluerint. fiunt autem haec causae *a*ut in conamento aut a viae ductionem, aliquo saltu aut si plagis nimi*i*s lumbi contusionem passi fuerint. intelligere debes, unde factum sit. si renes in causa erunt, maxime ambulans sentiet dolorem, et febris lenta erit. tractat*u* hae omnes causae co*mmun*iter intelliguntur. quas de plagis habebit, maxime in corio summo sentient. sed quorum lumbi convulserint, posterioribus summis ambulabit et capita ungularum trita habebit et cersonius ambulat et cruraqu*e* tumebunt et testicl*i*, et quando renes validius vulsisse videtur, ab urina plus intelligi potest. sic curabis. sanguinem a visceribus aut de **714** cauda mittere curabis. ipsum sanguinem excipies et unctioni commisces et vervenis fovebis et in machinam statuere curabis. hac u*n*ctione uteris: sulfure, nitrio, fecla,

---

7 s *alterum addidi* | sane: *quod tuetur B* (*'freilich'*) ‖ 11 insertus ‖ 13 mulserit ‖ 15 si cui: *corr. B* ‖ 17 *cf. supra 466; Veg. V 4, 2* ‖ 19 ut | *sq.* ductione mali quo ‖ 20 nimis ‖ 23 tractatus | communiter *B*: cōit' *sic* ‖ 24 quam ‖ 26 ambulavit | cersonius: cernulus *B* ‖ 27 quae | testiclis ‖ 32 uctione

adarce, castoreo, bacca lauri, thuris polline, haec omnia tusa et crebellata ex aceto et oleo cum sanguine commixta. post fomenta hanc unctionem renes perunges. cum recte ambulare videris, causticum inpones. sin autem sanus non fuerit, renes cauteriis ures reticulatim. sic curabis usta, sicut s. s. est. haec curationes similes sunt superioribus curis.

715 XCI Si renibus vulsis fuerit, haec signa erunt. cum ambulant, pedes posteriores trahat. ut intelligas, iube eum procur*re*re, et subito flecti si non potuerit in ambulandum, sic eum intelliges. sin autem renum dolore premi coeperit, signa erunt haec. posteriores partes tabidae fiunt et ilia dura et contracta, ungulas inflexas gerit. 145^{r}b cum incipiet cur*re*re, caudam reiciet | et mittet crassas et pituitosas. et ex [a]quacunque parte renes laborant, eius part*is* ve*na*e contrahunt. lumbi si de loco exierint, deicito equum et ligato priores pedes, et ferro articulum in locum, ubi consistit, urito.

716 XCII Si lumbi eius laborabunt, lumbis et gambis contractus erit, et macer fiet destillescendo, quia posteriores eum non consecuntur. et cum se proiecerit, vix se contra erigere potest et tensam spinam habebit, velut roborosus, cui renes doluerint. et potionem dabis huic aptissimis rebus confectam sine vino et aceto. fiunt ex ust*ura* et coriaginosi facile, si negligentius curentur.

717 XCIII Si quod iumentum caudam parietibus fricat et exulcerat se, sic curato. in ipsum rapum caudae invenies pilos, quorum extremas partes in ipso rapo plus demerserint. hi sunt, qui videntur creare pispisam, qui pilupia appellantur. eos pilos bersellis repurgabis, ne qua radix remaneat. et loteo caldo et sale totam caudam delavabis. et hoc medicamentum, unde pilos vulsisti, imponis. lasar et acetum commixtum ea loca perunges. et ante tamen

---

8 *supra 479* ‖ 10 procurare ‖ 14 curare ‖ 16 partes vere: *corr. B* ‖ 23 aptissimis *in marg.*: addissimis (*i. e.* caldissimis) *in contextu* ‖ 24 exusta uri ‖ 26 *infra 792* ‖ 30 bersellis = volsellis

perunges nitro, et aceto locum elutriare. hoc uteris, us- 718
que dum caudam non fricet. similia signa adferet et hic, qui in longaone cosses, id est vermes rubros et rotundos habuerit. similiter hic lumbos et anum parietibus fricat. eas-
5 dem cosses .. de ano *m*ano uncta vel de interiore parte longaonis, statim desinet caudam et lumbos parietibus adfricare.

XCIV Si quod iumentum nimis mobilem *caudam* ha- 719
buerit, sic emendabis. media cauda parte superiorem verteblam incidito usque ad mediam commissuram. ne
10 praecidas. vulnus curato. diebus his autem utitur caudam *stabilem* et non erit tam mobile. idem facies equo castrensi. sunt autem, qui aut mobiles caudas aut pravas ferunt. hi autem in castris repro*b*antur.

XCV Extalis si elapsus fuerit, sic curabis. solet 720
15 maxime pullis ex cursu vel ex perfrictione aut ex via aliqua contingere. sic curato. circumcides, quod super aridum fuerit, et vide, ne intestinum laedas. cibum dato panem et ficum. potionem dato farinam triticiam et fenum tenerum. ipsum anu*m* vino foveto et oblini me-
20 dicamento traumatico, usque dum sanus fiat.

XCVI Si quod iumentum extalis elapsum fuerit, sic 721
curabis. ne ferro tangas. [primum] | primum calda fovebis, 145^{v}a
deinde stercora de ano exhaurebis et hoc medicamentum impones: feclam Spanam, auripigmentum, calcis vivae,
25 castoreum, in uno tusa et crebellata, et ad eum extalem pannum alligabis. hoc facies, usque quo carnes de eo putres cadant. sanum fiet.

XCVII Si cui iumento fici nati fuerint super extalem 722
vel in verginalem, hoc sic curato. lino alligato, quod
30 extra fuerat, et cauterio calido praecidito. curato sicut

---

3 coxas ‖ 5 coxas | *supple* prome | mano (*i. e.* manu) *scripsi:* in ano | uncte ‖ 7 *Pelag. 292* | caudam *suppl. Pel.* ‖ 9 verteblam: ad vertebram *Pel.* ‖ 10 curato diebus III; stauilem (= stabilem) utetur caudam *B* ‖ 11 stabilem atque erectam *add. Pel.* ‖ 12 castensi ‖ 13 reprobrantur ‖ 14 *supra 476* ‖ 15 perfectione ‖ 16 *sq.* superari dum ‖ 19 anum *scripsi:* manu in

omnia vulnera sine cauterio aut ferro. volneris causticum crudum super ipsos impone vel asceroticum. *cum* ceciderit, aceto et oleo exaniabis, deinde traumatico curabis. sanum fiet.

723 XCVIII Si quod iumentum fistulam habuerit vel iuxta anum, sic curato. specillum coicies in fistulam, spongiolam alligabis, sed in aceto intingues. simul bene dilueris, tunc ex aqua lavato spongia et exiccato vulnus aqua berbenacia omne genus: laurum, mirtam, cupressum, lentiscum, rosmarinum. tertio quoque die fovebis ita. sic eum curabis, usque dum sanum fiat. si sanum non fuerit, tunc collirium fistulare subicies. quarto die solvis. cum fistula ceciderit, traumatico curabis. sanum fiet.

724 IC Testiculorum dolor si fuerit, signa erunt haec. incedere non poterit nec cubare cruribus nec isdem insurgere. debebis ergo sic curare. concalfactionibus fovere, aridis pabulis uti et rebus ad urinam facientibus inrigare, cataplasmatibus fovere, et nasturcium cum vino tritum in lineo panno in altitudinem *renum imponere,* incidere et extantes venas. quod si sanum non fuerit...facere eum oportet...fovebis bis diei. sanum fiet.

725 C Testiculi si dolebunt et turgebunt, sic curabis. potio, quae ordeo fieri solet, [et] inde crassum sumito, inde bis die oblinito mane et vespere. id medicamentum praevalidum est, optimum erit. alio modo sic facies. felle canino testes tumidos sublinito.

726 CI Si quod iumentum castrare voles, sic observabis. mense Maio vento aquilone deponito quadripedem et resupinato iumentum et testiculos ei alligato, ne refugiant. dein ita [de]prendito ferrum acutum, quam saevissime cutem eius incides. qua testiculi inciderint, incipe radere

---

1 ferre volueris ‖ 2 asteroticum | cum *supplevi* ‖ 5 specillu ‖ 6 intigues ‖ 7 lavata ‖ 13 *supra 484* ‖ 14 hisdem ‖ 16 pabulis *supra*: puris ‖ 17 trito ‖ 18 linito pannum *supra* | renum imponito et sanguinem emittere de visceribus *suppl. supra* ‖ 19 urito eum stellis in testibus et curato, quomodo oportet ustionem curare *suppl. supra* ‖ 21 *supra 485* ‖ 25 testumidos ‖ 26 *cf. supra 683* ‖ 27 disponito ‖ 29 de in sita

tunc ita, ut radices tollas, et alterum testiculum idem facies. deinde miscebis salem et cinerem et in vino facies et ex eo in folliculo mittes. hoc facies et fasciabis iumentum. sub vespere lavabis plagam, | ne tumor inse- 145ᵛb
quatur aut sanguis manet. postridie relaxabis iterum. 727
si videris sanguinem non emanare, solvito eum et picem liquidam sumito et cum oleo commisceto et in eam plagam coicito et super renes saturato oleo et pice liquida, et peruras persaepius pilum et nares. noli pati iumentum multum ambulare, donec sanum fiat. et calidum eum habere toto corpore, et vino et thuris polline perungito. ne adeo dirigescat, sago eum operito, usque dum sanum fiat.

CII Si cui iumento ramex nata fuerit, sic curabis. 728
huius prendito folliculum, qualem in sarcinam inclinata est, et premito et addito fibulam, religa bene et madida aceto et nitro et ibiscos uteris, fibulam addito, aqua frigida vulnus et flemina curato, et medicamento subligato ipsum locum, donec sanum fiat.

CIII Si cui iumento fluxum sanguinis statuere voles, 729
hoc medicamento uteris: ammoniaci gutta pondo ʒ, porri sectivi ... sic cum ciatis VI in uno commiscebis.

CIV Si quod iumentum veretrum submiserit et aliqua 730
in eo percussus fuerit, scias eum revocare non posse. sic curato. primo calda vervenacia foveto, deinde oleo in sole calfactum fovebis, sequenti acopo veretrum subiges et lanis obvolves et superfasciabis. curabis tamen, ne pendeat: ad ventrem substringes. septimo quoque die calda vervenacia bene fotum veretrum [ipse], in folliculum ipsum veretrum subicies, et contra eum spongiolam caldam religa sic, ne procidere possit. si sanum non fuerit 731
et propendens veretrum habebit, sic curabis. depones

---

5 maneat | post pridie ‖ 8 ut perurat ‖ 10 additum ‖ 15 qualem: qua flemine sarcina *B* ‖ 16 madido ‖ 17 ciberis ‖ 20 scatuere ‖ 22 in vino? ‖ 25 feruenaciam ‖ 26 sequentia copo ‖ 27 tramen? ‖ 29 totum | ipse: ibis *B* | felliculum ‖ 31 *supra 680* ‖ 32 perpendens

iumentum et eum veretrum prope folliculum lino ligabis valido, deinde ferramento praecides et cauterio candenti praecisuram adures. ideo autem lino antecessus alligas, ne praecisus intus refugiat et venae sanguinis fluxum praecludere non possis. sic tamen observabis, ne eum foramen, qua urina emanare consuevit, aduras. post ustionem axungia vel butiro locum perfricabis. sanum fiet.

732 CV De suffusione et *cr*ethiatione. quid est *cre*thiatio vel suffusio? repentina corruptio sanguinis pedibus confusa, quae fit ex epifora nimia corporis, ex cruditate praesentis cibi vel ex itineris con*cal*factione et praesentis potum. hac ratione intemperantia corporis per cruditatem
146[r]a fervori suo ampliat*ur* ad impetum | sanguinis per liquorem. unde tenduntur venae, quae sunt in praecordiis posita*e* [et] totius corporis matrices, a corde descendentes in pedibus, a quo loco commeatur sanguis per totum cor-
733 pus. ardori nimio cordis ex rebus s. s. liquor sanguinis in impetum corporis per potum frigida percussus vel quo a*li*enatus decurrit in inferiores partes pedum. maxime in prioribus alienat *h*as partes ungularum, quae sunt per separationem corporis coniunctae. ibi venae omnes in ungulas descendentes finitiones habent. ex qua derivatione venarum corporis sanguinis ungulae alien*at*ae tenduntur, nervi in pedibus stupescunt, musculi febribus spasmantur et fit immobilis. quem si in eundem impetum iam in itinere cogas ambulare, omnis coniunctio ungularum
734 separata decadit et excaliglat. cui si non celeriter sanguis de coronis laxatur, inter ungulam et malum blateiat alienatus sanguis et facit non minorem podagricum. unde travertuntur ungulae et crescunt. ex quo ardore concludunt et constringunt malos. ex quo punctionem et

---

3 antecessus = in antecessum ‖ 8 tethiacione | ethithiacio ‖ 11 conadfactione ‖ 13 ampliatam ‖ 15 posita ‖ 18 quo = quoquo | *sq.* quo abenatus: coadunatus *B* ‖ 20 alienatas ‖ 23 alienae ‖ 27 *i. e.* excaligulat = excalceat ‖ 28 malum: mallonem (*cf. supra 111*)? μαλλόν *B* talum? ‖ 29 minorem = minus? minore noxa *B* ‖ 31 talos? *cf. ad l. 28*

dolorem interius semper praestant. unde et †gradus in ipsis ungulis demonstrant. ex quo intelliguntur extrusiciae ungulae esse. qui dicuntur cretici ab ordeo, quod videatur a cruditate ordei id vitium plerisque accedere. suffusio autem dicitur, quae a potu contingit, quae multo levior est cretiatio. quare necesse [est] habebimus in omnibus propter id vitium, ne contingat, hoc observare: **735** ordeum novum ne dederimus nisi maceratum mero vel posca vel aqua, ut infringatur virus novitatis, viriosa enim res est. multo tamen ‚viriosius in eandem causam concitandam invenitur triticum et farinam consparsam. quanto plus quisque ediderit, tanto periculosius et gravius suffundet. curabis autem calidum ab itinere non adaquare nec cibaria adligare, sed si festinantia exigit, paleam offerre, donec se corpus componat. propter quod **736** deambulationem diutius facere oportet, donec totius sanguinis fervor et follicatio corporis se temperet. et tunc securiter cibaria vel potu offerre debemus, vel nunc ante advenienti natationem frigida aequo modo vel fomentum praestare, quae res vel maxime aestuabundis corporibus necessaria est, aestate magis propter stegnosin corporis. advenienti ab itinera merum dare oportet propter fatigationem inanitatis et nervorum laborem. nervi enim mero accepto gaudent et fortiores fiunt. sed febricitanti hoc facere non oportet. gravat enim corpus et calore concitat. **737** quibus necesse erit sic plurime subvenire posca non acra et pulegio, | tardius *et* nares fovere. quae res valde 146ʳb refrigerat et impetum febris et pulmonem sedat et reficiat corpus. haec omnia s. s. contemnere potes, si prima aetate iumentum consueveris omnia contraria facere. quam rem plurime salubrem militares equi propter expeditione

---

1 ragadios *B* ‖ 6 creciatico quae ‖ 9 virtus ‖ 10 utiliosius ‖ 11 conspartam ‖ 14 adligare = adlegare ‖ 17 follicio ‖ 19 nationem ‖ 20 abstu habundis ‖ 21 stegnos in: = *στέγνωσιν* ‖ 22 merdare ‖ 26 si: si plurime = ubi plurimum *B* ‖ 27 tardium sed ‖ 29 potest ‖ 30 aetate *B*: et ante ‖ 31 militari sequi | ex pricione

consuescere debent. qui tamen si in *suf*fusionem inciderint vel cretiaverint, sic curantur recenti. primo die vel 2° sanguis de coronis detractus, sexto die hac re sanum fiet, si frigida fomentetur aestate, tamen hiberno calda.
738 quem abstinere oportet ab ordeo et a potu, cui exig*u*um utrumque dabimus. et in auram maneat aestate. tunc enim venae constringunt et rursum liquor sanguinis caloris beneficio in pedibus se derivat. et sanum factum paulatim per plures dies ad iter redeat pristinum. escae modum revocabimus quarto die vel V. si suffusio tardius ex s. s. cura sanatur, hi sunt, quibus post sanguinis detractionem in ungulis fomentum fervens furfures vel ordei imponit*ur*, ut illa pars sanguinis corrupta per glaciem, in ungula exclusa quae permanserat, calore nimio dissoluta, ab ungulis exclusa, per venas digeratur. ita enim
739 sanum fieri potest. si qui ex hac cura [et] diligentius s. s. sani fieri non potuerint, semissare eos oportet, sicut iam notum est aput omnes veterinarios. melius autem nimis cretiaticos curabimus, si stremmam totam calliciem de ungulis tollamus. ita *non* ia*m* blateiat sanguis ex omnibus venis in pedibus, quae sunt solutae, et ungulae circuitus, quae constrinxerat, laxatur. sic ad sanitatem perveniunt. omnia si*c* autem vulnera semissation*um* et stremmae curantur aceto et oleo et medicament*is*, quae iam apud om-
740 nes nota sunt. quare autem cretiatici interdum frigida . . . foventur temporibus, scire oportet. cretiaticos autem hiberno ideo calda fovemus et in fomentum ungulas mittimus propter stricturam et stuporem nervorum et glaciem sanguinis solvendam. quotiens enim venae caldae locis suis nervis temperamentum ministrant, tunc et ipsos nervos molliores praestant. propter hoc et aestate fervor sanguinis et
146^{v}a solutio nervorum frigida fotus refrigerio constringitur. |

---

1 fusionem ‖ 5 exigum ‖ 10 revocavimus ‖ 13 imponiter ‖ 18 *sq.* cretiaticos nimis: *transposui* ‖ 20 non iam *B*: omnia ‖ 23 si | semissationem | streme ‖ 24 medicamentum ‖ 26 *suppleo* interdum calda | ⟨variis⟩ *aut* ⟨pro⟩ temporibus *B* ‖ 32 *subscr.* Explicit liber Septimus

LIBER VIII.

1 de diligentia equorum 741
2 de concipientibus
3 dentitio prima
4 asini conceptus
5 de geminis
5*a* de cura
6 equarum partus
7 de abortu
8 de clauco
9 de *hetero*pod*es*
10 de Parthos
11 *deest*
12 de concipientibus
13 scientes partum
14 de praegnantibus
15 de partu
16 de abortu
17 si mortuum feret
18 de mictione
19 si parere non potuerit
20 de expurgatione
21 si exilierit
22 de expurgatione
23 si concipere non potuerit
24 de pullo mortuo 742
25 si parere non potuerit
26 de verginali
27 de praegnantibus
28 si volueris praegnantem fieri
29 si non potuerit
30 in verginale vulnus
31 si prurire *co*eperit
32 vermes in verginalem

---

11 etheros ‖ 33 conceperit: *corr. infra*

33 si volueris praegnantem fieri
34 si eicere volueris
35 si strophum tenuerit
36 de secundis
37 de purgatione
38 de vulva
39 de purgatione
40 ut supra.

743 I Labore et diligentia tam equarum quam equorum et omnium iumentorum nationes et genus magis quadrigariorum ostendere volui. propter quod multis auctoribus inspectis et quae ad equorum genus pertinuit secretis
146^{v} b singulorum sensus et | motus animae in unum contuli et ex his epit*o*ma feci et omnia, quae dispers*a* fuerant in e*is*, naturali ingenio plenius per hunc librum docui, ne quo errore pastor generis equini decipi poss*it*. nunc genera partus et vices mensium et genus, ne facile inpones aut ne tricare velis, rationem dicere oportet. nihil enim vacuum esse . . . scias.

744 II Initium partus primum concipientibus, et qualem aetatem ut applices, ventrem ut ferat, et quale sexu ut imponas, et quo tempore. bimam aut trim*a*m in equa*m* impone, equo autem trimo vel magis quadrimo. hic equus usque in annos XV idoneus in admissuram erit, potest et usque in XX. sed post annos XV non tam optime generat. sed ante mensem, ut concipiat, ea equa saginanda erit per dies XXX. calfacienti tamen nunquam imposueris.

745 III Dentitio prima totum corpus commovet fervorque in artus calor*e* subito sanguinis commotus toto corpore excitat venas et tumescet matrix. tunc vulva nihil continet, quoniam in fervore est, nihil capiet, proiciet magis. sim*ul* qui*n*quennis cum facta fuerit, licet equo inponas

---

14 epithima | disperso ‖ 15 eo ‖ 16 possint ‖ 18 netricare ‖ 22 *cf. Colum. VI 28* | trimatum | equa ‖ 23 hiis ‖ 29 caloris ‖ 32 similiter quiquennis

aut asino si volueris, continere *poterit*, pariet. sed quare ex equo primum ut imponas volo? si ex equo imposueris, mensibus X partum feret, ex asino autem mensibus XII. initio vulva primo tenera est et brevis. primum autem [si] ex equo si imposueris, non magis sanguis equi fatigare potest matricem, quoniam X mensibus *in* ventrem feret, a primo tempore conceptus non fatigat vulvam.

IV Nam asini conceptus magno labore mensibus XII portatur. et incipiet a primo fatigata nunquam bene generare et citius senescit et gracilis fiet et incipiet difficiliter concipere. quidquid generaverit, turpissim*a* semper et angulosa et inaequalibus dentibus minus valentia, et ipsa nec plures pariet. 746

V Equa geminos *si* primo partu exposuerit, similiter senescunt, similis partus dabunt: erunt *a*equales, ambulare inutiles. nec separari his vitia nec tolli scias, nisi permiseris, *ut* vacet longo tempore et adhibeatur huic summae curationis ordo. primum fomentum renibus apponito, quoniam hoc tenentur vulvae et vesicae v*e*nulae. et hoc fomentum sic facito. sumito salis semodium et fricito et in sacco mittit*o* et super lumbos leviter apponito *m*anumqu*e* subtus mittito et calorem sufferto. ita poterit sustinere. | 747

147r a

V*a* Et hanc utilem curam facies. ficum battitum ℥ III, huic admiscito magma croci ℥ et temperato vino austero et in naturalia loca exprimito vel apponito. cibariam dabis hanc per dies XXX. ervum commixtum, columbin*um* stercus aequa mensura mixtum, per dies singulos sextarios singulos in cibaria dabis. haec si curaveris facere, semper optime valebit et partus dabit. 748

VI Equarum partus et fetus disponere sic observato, et nunquam te fallis. genus sic coniungere oportet. 749

---

1 asina | continere ⟨poterit⟩ *B*: contendere ‖ 6 in *addidi* ‖ 11 turpissimam ‖ 14 si *addidi* ‖ 15 equales ‖ 17 ut *supplevi* ‖ 19 vel nullae ‖ 21 mittitur ‖ 22 anum quae: *corr. B* ‖ 24 battitum = battutum ‖ 27 columbinorum ‖ 29 curaberis

aurigam vetulum in equa iuvenc, aut vetul*a cu*m equ*a* est, aurigam iuvenem imponito.

750 VII De equarum abortus et mixtiones naturaliter quemadmodum debeant facere, et quando, quod appellatur graece ochiai, necesse erit scire te et hoc. quicunque equus habuerit in oculum album, quod non erit plaga factum, sed naturaliter claucus, eorum admissura non erit utilis. sed it*erum*, cum maturum fuerit, ad consuetudinem revertetur. ex eo autem si [ex] equa nata fuerit, e*a* id vitium non habebit, propter quod annot*in*am purgationem habet. sed quod ex ea equa natum fuerit, id
751 caecum erit aut fiet. quodquod enim ex semine languido concepti erunt, necesse habent quoniam ad naturam paternam seminis reverti... hi quidem nec admittere debent, qui uno testiculo erunt. plerumque enim sine semine sint, et si contingit eis seminare, similes sibi creant. quodquod enim similia eis qui habent vitia, admittunt seminare, ipsi se decipiunt. necesse habebit eum ad vitium paternum seminis reverti. nam hi, qui in his seminant, qui unum
752 testiculum habent... quorum praependebit, naturale vitium appellant.. qui erunt semper inutiles. oportet enim sine vitio esse eum, quicunque ad seminandum mittitur equus.

---

1 iuvenem | vetulam eque est ‖ 3 *sq. H 53, 23 ζητοῦντος ἐκ τίνων δεῖ καὶ ποταπῶν τὸ ὀχεῖον ποιεῖσθαι, ἀναγκαῖον εἰδέναι σε καὶ τοῦτο· τῶν ἐχόντων ἐν τῷ ὁρατικῷ λεύκωμά τι οὐχ ὑπὸ πληγῆς ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐτομάτου, τούτων οὐ δεῖ τὰ ὀχεῖα λαμβάνειν. ζῳογονηθὲν γὰρ καὶ ἐλθὸν εἰς τὴν αὐτὴν ἡλικίαν πηροῦται ὡσαύτως. τῇ δὲ ἐκ τοῦ τοιούτου ἱππάδι γενομένῃ οὐ γίνεται τοῦτο διὰ τὸ ἔχειν αὐτὴν ἐνιαυσιαίαν κάθαρσιν. τῷ δὲ ὑπ' αὐτῆς γεννηθέντι ἄρρενι ὡσαύτως συμβήσεται. ὅσοι δέ εἰσι δυσκατάρτιστοι ἐν τῇ ἐπιβάσει καὶ νωχελεῖς, ἀποκριτέον καὶ τούτους, ἥσσονας ὄντας ἐν τῷ ἔργῳ. καὶ τοὺς μονόρχεις δὲ οὐ δεῖ παραλαμβάνειν ἀγόνους ὄντας κατὰ τὸ πλεῖστον ἢ ὅμοιον γεννῶντας. καὶ ὅσοι δὲ κατὰ τῶν διδύμων κρισσοὺς ἔχουσιν, οἳ λέγονται κρισσοκάβωνες, ἄθετοί εἰσι. δεῖ γὰρ τὸν ὀχευτὴν ἄρτιον εἶναι κεχωρισμένον παντὸς αἰτίου.* ‖ 7 claveus ‖ 8 seditur ‖ 10 et | annoticia nam ‖ 13 quoniam: quondam *B* ‖ 20 *sq.* nam hi, quorum praependebit natura, quale vitium appellant ⟨*κρισσὸν*⟩, erunt semper inutiles *B*

VIII Nam et hoc docere oportet. quodcunque iumen- **753**
tum unum oculum claucum habent et alterum limpidum, scito eos non de ambobus oculis videre. [IX] Quemadmodum hi qui alterna genua habent, qui appellantur graece *h*eterosceles, item qui alternos *p*edes habent, qui appellantur graece *hetero*pod*es*, hi enim non possunt rectam ambulationem facere nec cursu*m*, *ita*que et subinde deficiunt: similiter et hic non potest de utrisque oculis videre, qu*i* alternos oculos habent, relinquitur enim subinde a pupilla. qui e*tia*m sunt dolosi et subinde ex|pavescit propter **147**r b
id vitium, quia non idem vident. nec hi admittendi non erunt ad ammissuram. [X] Part*i* quidem *h*os, qui *ea* vitia **754**
habent, [et] ex*is*timant esse generosos, quia videntur aput eos priores nati esse. quodquod autem excelsi *e*qui et formosi natura videntur esse, et hi videntur ibi primum nati esse, propter quod et a*nt*iqu*i* *eius* regionis ipsos equos Partos appellabant. [XI] Doceo autem et hoc. quodquod **755**
iumentorum pravas facies afferunt aut ipsa orificia aut si qui super oculos aliquam pravitatem habent, isti plerumque naturaliter diuturno in vita morantur.

XII Et de hoc quidem scribere oportuit fieri ad Sar- **756**

---

1 *sq. H 53, 5 sq.* *οἱ ἑτερόφθαλμοι τῶν ἵππων οὐ τὸ αὐτὸ βλέπουσι τοῖς ὀφθαλμοῖς. ὅνπερ γὰρ τόπον ὁ ἑτεροσκελὴς καὶ ὁ ἑτερόπους σκάζει καὶ λείπεται τῷ περιπάτῳ, οὕτω καὶ οὗτοι τῷ ὁρατικῷ. εἰσὶ δὲ καὶ πονηροὶ καὶ ἐπτοημένοι διὰ τὴν ἑτεροφθαλμίαν. παραλαμβάνουσι δὲ αὐτοὺς Πάρθοι ὡς εὐγενεστάτους. δοκοῦσι (δοκεῖ trad.) δὲ παρ' ἐκείνοις πρώτοις γεγενῆσθαι. καὶ ὅσοι δὲ ποικίλοι τῷ χρώματί (legitne Chiron ὑψηλοὶ τῷ σώματι?) εἰσι, καὶ οὗτοι δοκοῦσι παρ' ἐκείνοις πρώτοις γεγονέναι. διὸ καὶ οἱ ἀρχαῖοι Πάρθους αὐτοὺς ὠνόμασαν. ἴσθι δὲ καὶ τοῦτο ὅτι τῶν ἵππων οἱ ἀλφόρυγχοι καὶ ἀλφοπρόσωποι καὶ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ⟨ἀλφοὺς⟩ ἔχοντες, οὗτοι ἀπὸ τῆς γενέσεως εἰς τὸν καταγηρασμὸν πολυχρονιώτεροί εἰσιν.* ‖ 5 etheros celesitem | sedes ‖ 6 et hepodus ‖ 7 cursunt quae ‖ 8 que ‖ 10 etiam *B*: enim ‖ 12 partem quidem os quieta ‖ 13 extimantes se ‖ 14 qui: *corr. B* ‖ 16 antiqui ⟨eius⟩ *scripsi*: aliquis ‖ 21 *sq. Mill. p. 81* *φλβ' εἰδέναι σε θέλω γίνεσθαι παρὰ Σαρμάταις (παρμάταις cod.) ἐνίους καὶ συμβαίνειν ἀπὸ τῆς γεννήσεως εἰς τοὺς ιδ' μῆνας παραγινομένην τὴν ἱππάδα (ἱππίδα trad.) κίνησιν ἔχειν*

matas naturaliter, equa cum facta fuerit mensum XIIII, naturalem purgationem eis contingere et statim desiderare mixtionem masculi. qu*ae* cum tetigerit masculum, statim praegnantes fiunt. similiter XIIII mensibus fetum ferunt. et cum pariunt, dolores ingentes patiuntur usque eo, ut clamores ingentes faciant. et cum pepere*r*int et viderint, quod ex eis natum est, timent et fugiunt. propter hoc induntur loco tenebroso et fetum eorum udabis loteo materno et sic eis offeres. quae cum id viderint, appetunt et amant. dicitur autem et hoc observandum esse:

757 [XIII] Qu*ae*cunque praegnans est equa et uber dimiserit ad *d*exteriorem partem [vidi], masculum parituram intelligo. sed *si* sinisteriorem parte uber dimiserit, feminam parituram scies.

758 [XIV] Hoc autem intelligere debes, ut si casus equa dum ambulat, aliquo loco super herbam mixerit, oportebit eum locum observare usque in altero die. et si loteum eius siccum inveneris, scias eam praegnantem esse. nam cum abortum facit, ibi [ei] eius signum abortus e*x* sporcitie invenies.

759 XV Equa pariet post conceptionem post menses XI

τῆς κατὰ φύσιν καθάρσεως καὶ προίεσθαι τὸν ἄρρενα καὶ συλλαμβάνειν καὶ κυοφορεῖν τὸν ἴσον ταῖς ἄλλαις χρόνον καὶ ζωογονεῖν. τίκτουσαν δὲ πόνους ἔχειν μεγάλους, ὥστε κραυγὰς ἀποτελεῖν καὶ μυγμούς (νυγμούς trad.). κυήσασα δὲ καὶ θεασαμένη τὸν νεογνὸν φεύγει ἀπ' αὐτοῦ καὶ φοβεῖται προσελθεῖν. συγκλείουσιν οὖν αὐτὴν εἴς τι περίφραγμα καὶ προσφέρουσιν αὐτὸ καθαρίσαντες καὶ εἶθ' οὕτως πείθεται τιτθεύειν καὶ τελειοῦν. λέγεται δὲ καὶ τοῦτο παρατετηρῆσθαι αὐτοῖς, ὅταν ἐπιτέξῃ ἡ ἵππος καὶ τὸ οὖθαρ προχαλάσῃ μᾶλλον ἐκ τοῦ δεξιοῦ μέρους καὶ τὴν θήλην, ἄρρεν αὐτῇ γίνεσθαι· ἐὰν δὲ τὸ εὐώνυμον, θῆλυ γίνεσθαι. ὀχευομένη δὲ ἡ ἵππος ὅταν οὐρήσῃ ἐπὶ βοτάνης τινός, παρατηροῦσι τὸν τόπον σημειούμενοι, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐὰν εὕρωσιν ἐξηραμμένην (εὕρωσι κεξηραμμένην cod.) τὴν βοτάνην, συνειληφέναι λέγουσιν αὐτήν. ὅταν δὲ γένηται ὠμοτοκῆσαι (ὠμοτεκῆσαι cod.) τὴν ἵππον καὶ ἐκτρῶσαι, χαίτην ἔχων (sc. ὁ τόπος) οὐ ῥᾴδιον περιγίνεται ‖ 3 qui ‖ 6 peperint ‖ 11 quodcunque ‖ 12 exteriorem ‖ 13 si *addidi* ‖ 18 et ‖ 20 *Mill. p. 93 χκθ' ἵππος τίκτει ἀπὸ τῆς συλλήψεως ἐν μησὶ ια' (ι' cod.) καὶ ἡμέραις ι'. ἐὰν δέ ποτε συμβῇ τάχιον κυῆσαι μῆνας ἔχουσιν θ' καὶ ἡμέρας κ', ἀνατρέφεται τὸ τοιοῦτο καὶ*

et dies X. quod si contegerit, ut [si] celerius pariat, habebit pullos *post* menses IX et dies XX. quod ex ea natum est, diligenter nutriri oportebit. secernes de grege, idem facies et si femina fuerit. non enim erit diuturnae vitae.

XVI Necessarium autem debeam et hoc scribere, in- **760**
maturos abortus. saepissime enim non erit equae utilem perferre fetum, si ex malo genere conceperit. quam oportebit fatigationibus | fatigatam ... ex ea expellere fetum. 147ᵛa

[XVII] Oportebit autem verginalem eius manu tractare et **761**
[si] ipsam vulvam. et si pullus se offeret... et potueris eius orificium prendere, et suffocabis et ipsum caput manu confricabis. quod si tenerum fuerit, ipsum pullamen expellere oportebit. medicamento hoc sumes: taedam pinguem, quam facies minutam valde, et adicies ei vini cotulas VIII dulcis et exfervefacies, donec ad tertias decoquatur. et ex hoc suffundes diebus tribus et facias, ut currat non quadrupes, et ne si intumetur. dicitur autem et herbam brioniae radicem contritam.. ex vino ei similiter suffundes.

XVIII Et si quando contigerit equa difficiliter posse **762**
meiare, adiunges ei equum salacem et propter eum. quae dum conatur cum eo natura miscere, continuo meiet. haec est demonstratio eorum morborum et curatio.

τελειοῦται. ἀποκρίνουσι δὲ αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀγέλης, καὶ ἐὰν θήλεια γένηται, ποιοῦσι λειπόχρονα. cf. H 58, 8 (Hieroclis) ‖ 1 vel ‖ 2 post *add. B* ‖ 3 si cernes ‖ 5 *H 57, 4 χρήσιμον εἰδέναι σε τὰς τῶν ἐμβρύων διαφθοράς. πολλάκις γὰρ οὐ λυσιτελεῖ διενεγκεῖν τὴν ἵππον, ἐὰν κακογενὲς ὀχεῖον ἐπιβῇ, ἢ πρὸς ἀγῶνά τινα γυμναζόντων ἡμῶν αὐτὴν κυήσῃ. δεῖ δὲ κατὰ τοῦ αἰδοίου ἐνθεῖναι τὴν χεῖρα καὶ παρεῖναι εἰς τὴν μήτραν. καὶ ἐὰν μὲν δὴ λάσιον ᾖ τὸ πωλίον, λαβόμενον τοῦ στόματος ἀποπνίξαι καὶ τὴν κεφαλὴν ἐνθλίψαι. ἐὰν δὲ ἀπαλὸν ᾖ τὸ ἀμνεῖον, διακνίσαι αὐτό. φαρμάκῳ δὲ διαφθείρεται οὕτως· λαβόντα δᾷδα ὡς πιοτάτην ποιῆσαι λεπτὰ ὡς μάλιστα καὶ ἐπιχέαι οἴνου γλυκέος κοτύλας η΄ καὶ ἀναζέσαι, ὥστε τὸ τρίτον ἀφεψηθῆναι, καὶ τοῦτο ἐγχυματίζειν ἐφ᾽ ἡμέραις τρισὶ διαιροῦντα, καὶ τροχαζέτω μὴ συντόνως. λέγεται δὲ καὶ βρυωνίας τὰς ῥίζας τρῖψαι ἐν οἴνῳ καὶ τὸ αὐτὸ ποιεῖν* | innaturos ‖ 8 fatigatum ‖ 11 suffricabis: *corr. B* ‖ 13 piguem ‖ 17 intumetur = tumet? ne stimuletur *B* ‖ 18 *supple* prodesse ‖ 19 *supra p. 150, 27* ‖ 20 propter eum: protervum *M*

XIX Equa parere si non potuerit, nares ei comprimito sic, ne suffoces, et pariet.

763 XX Equa si mortuum eicere non potuerit, feniculum manipulum decoquito in aqua eminam et oleo ~~ss~~ III, haec suffundito per os. ita celerius eiciet reliquas et secundas.

XXI Equa loca si exierint, fossam facito et caput ei statuito, lumbos extolle quam altissime et manum siccam in verginali obicies. nam si quid unctis tetigeris, propter laxitudinem loco manere non potest.

764 XXII Equa si pepererit et non purgavit et tempus aliquod intercesserit, des maxime, si habueris, vini flos, si minus, ervi moliti sextarios III et ex vino albo leni fiet, spinae albae manum plenam conteres et per lenteolum colato. exprime eadem, misceto et ex ervo infundes per os ei. ita curabitur. postero die admoves. sanum fiet.

765 XXIII Equa si non conceperit neque tenere potuerit, sub divo eam statuito et aridam paleam aspargito bibere aqua maceratam. sub divo hoc facito per dies numero XXX.

XXIV Equa si eicere voluerit et pullus in ventrem morietur, manum oleo perungito et prendes scalpellum et mittito *in* virginalem. et laxiorem pullum *cum* habebit, primum praecide caput, deinde priores pedes, simul et tende
147^{v}b pullum et subige oleo et aqua et in | priore attende.

766 XXV Equa parere si non potuerit, ex aqua tepida et oleo virginalem lava, dextram et sinistram a latera, simul oculos servato pulli, et ita pariet.

XXVI Equa si virginale mundum habuerit et concipere non potuerit, semel maxime admittito sed rigorissima tempestate, ut concipiat neve laxet. si minus, converberato virgis et ita ad eam admitte, deinde agitato vehementissime.

---

1 *H 59, 22* (*Eumeli*) ‖ 12 dies | habuerit ‖ 13 molliti | vini ‖ 16 admones ‖ 19 aquam ‖ 23 in *addidi* | cum *addidi* ‖ 27 a latera: dilata *B* | siml' *sic*: similiter? ‖ 30 rigorosissima?

XXVII Equam si volueris scire, an praegnans sit, duc 767
eam ad equum. si mixerit, praegnans non est, si non,
erit, adfricabit.

XXVIII Equam si volueris praegnantem fieri, picem,
malum, lasar Si*riac*um, sa*l*mentum, ecinum, scillam, haec
impones ex vino.

XXIX Equa si praegnans esse non poterit, titymalum et 768
lasar, salmentum, ecinum, scillam teres. haec impones ex vino.

XXX Equa si in virginale ulcus factum est aut ex
alia re si laboravit, ceram ex vino et oleo coque et
perunge ea loca, quae vexaverint.

XXXI Equa si prurire coeperit virginalem, s*i* in-
spicies, nec equibit nec praegnans erit, vino nigro
sublues virginalem.

XXXII Vermes si habuerit, in verginale premito ei
rafanos, et efficies.

XXXIII Equam si praegnatam fieri volueris, nitrium 769
et stercus passerinum bene conterito cum resina termantica, bene compisato et ad loca imponito.

XXXIV Equa si eicere volueri*s*, malum terrae et mur-
ram bene conterito et imponito. eiciet.

XXXV Equa si prae*g*nans fuerit et strofos e*t*iam ten-
diderit, su*mito* cyprina cum murr*a* ℈ semis, eam miscito
in vino quam lenissimo et infundis per narem dextram.

XXXVI Equa secundas si non eiecerit, sumes spar- 770
team soleam et combures loco mundo. et cum combusta
fuerit, sumes cinerem eius et cum vino et oleo ia*i*un*a*e
per os dabis.

XXXVII Equa si pepererit et non purgaverit se, ra-
dices porri capitati decoques in tertias ex aqua cisternina,
addes murram trigoniten quod satis est, et misces cum
aqua cisternina decocta ciatos sex et vini ciatos III. per
triduo ieiunae dabis.

---

5 siculum | sarmentum | ecinum = *ἐχῖνον* ‖ 12 sic ‖ 20 voluerit ‖ 22 praenans | strofose iam ‖ 23 sub imo | murre ‖ 26 soleam: *cf. infra p. 245, 12* ‖ 27 *sq.* iaumeperos *sic*: *corr. B*

[illegible] 71 [illegible]

71 [illegible] in [illegible] descende [illegible]
72 [illegible] deinde pro[illegible] [illegible] imponens [illegible] post diem XII [illegible] quae sic operit[illegible]
73 [illegible] qui sunt [illegible] purgatione [illegible] minutum [illegible] deinde commodes [illegible] hoc dabis [illegible] pullis dabis purgabunt [illegible] mamillas accedit dabis [illegible]

[illegible] συμφέρει [illegible] praecenderis | 3 sicut | 4 [illegible] B [illegible] rigentem B | 9 caldes: = in[illegible]: [illegible] B | 11 sq. et punge bessica (= vesicam), quam [illegible] B | 12 operiantur | 14 legiti[illegible] = [illegible] cf. supra p. [illegible] 34; proprium viri nomen [illegible] B | 15 minutum | 16 spandes | 17 admittebis | 18 autem

autem admiscemus salem, ut possit iumentum ad salsitudinem purgationem hanc uti.

XL melius autem et furfures triticias quam salem. 774
dabis autem hanc purgationem mense uno luna XV.
hoc autem quinto quoque die ei dabis usque ad plenilunium.
quod cum purgatum fuerit, scabia eum non prendit et
omnes effugit languores.

LIBER IX.

Corporum et dentium doctrina haec sunt. 775
dentes sic cognoscis. equus male praenatus *si* erit,
primos deiciet dentes annorum duum et mensium sex, et
tunc nascuntur ei colomellares. sed si in annis continuis
duobus et mensibus sex dentierint, optimi equi sunt, us-
que in annos octo. postea rumpunt dentes, et apparent
brumatici, et fiunt salebrosi et tunc senescent in aliis an-
nis VIII. sed vivere possunt usque in annos numero 24^{or}.

equus bene p*raena*tus si erit, primos deiciet dentes 776
post annos duos, et secundos alios post annum. deinde
interiit | annum et nascuntur ei colomellares, omnes dentes 148^{r}b
compleminales annis duobus et mensibus decem. s*unt* qui
equi addunt sibi usque ad annos VIII. sed optimi sunt
usque ad annos X. deinde strophosi fient et acutiores et
breviores. usque in annos X optime uteris. postea
senescunt in aliis annis XII.

equus omnino dentes habet superiores et inferiores 777
numero XL, sed asinus et mulus habent numero XXX,
praeterquam appendices. sed numerabis, si non utrisque

---

3 aquam? ‖ 4 XV: nova? ‖ 7 *subscr.* Explicit liber octavus. Incipit liber nonus bonae fortunae ‖ 9 *cf. Varro rr. II 7, 2 et quae ibi annotavit J. G. Schneider* ‖ 10 fuerit ‖ 15 brumatici = brocchi | salibosi ‖ 16 bibere *sic*, vivere *in marg.* ‖ 17 pedatus ‖ 19 interiit = intericit (*i. e.* intericitur) ‖ 20 sunt *B*: si ‖ 25 *H 227, 28 τοὺς πάντας δὲ ἔχει τεσσαράκοντα ἐκτὸς τῶν προσφυῶν. ὄνος δὲ καὶ ἡμίονος τριάκοντα ἓξ καὶ τὰς προσφυάς*

771 XXXVIII Equae vulva si proceciderit, sic succurri debet. equam supinam sic ut caput eius supinum sit,
148r a deinde fovebis | fovitionibus caldis ipsam vulvam et punges illam acu tenue, deinde vinum austerum et *a*murca *a*equalibus partibus et olei partem dimidiam in uno decoques.
772 quibus decoctis adicies ei haec in virginali. deinde prendes vesicam qualibet recentem, in quam adicies folia lauri, combures, cum vino nigro austero miscebis et in vesicam calces et colabis et coicies in virginalem . . . impones, et sic eam admittes per dies numero XII. post diem XII solves eas fibulas et perungebis. sic aquam intro coicies et siccam eximes. curabis autem, ut et bene cibetur, quae sic oper*a*tur.

773 XXXIX Purgationem iumenti ad eos, qui sunt in grege legitimari, quemadmodum curentur purgationibus his. cucumeris silvaticae radices concides minutim et in sole *ex*pandes, ut aridum fiat. deinde contundes et huc admiscebis nitrium contusum et salem. hoc dabis praeterea praegnantibus equabus, aut pullis dabis (purgabuntur ex hoc), et pullo qui ad mamillas accedit dabis. ideo

---

1 *H 57, 20 χάρις τῷ εὑρηκότι ἐν ταῖς θηλείαις τὸ περὶ τὴν μήτραν βοήθημα, λέγει γὰρ βοηθεῖν οὕτως. ἐὰν ἐκπέσῃ μήτρα, κατακλῖναι δεῖ τὴν ἵππον, ὥστε ὑπτίαν κεῖσθαι ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ῥέπουσαν, καὶ καταντλῆσαι ὕδατι θερμῷ πολλῷ τὴν μήτραν, καὶ κατακεντῆσαι αὐτὴν ῥαφίδι λεπτῇ, εἶτα οἴνου αὐστηροῦ καὶ ἀμόργης ἴσον καὶ ἐλαίου τὸ ἥμισυ καὶ σίδια ἐν τῷ αὐτῷ ἑψήσας ὡσον ἕως, εἶτα [τὴν] κύστιν λαβὼν ἐντίθει καὶ ποίησον αὐτὴν πεφυσημένην ἐγκεῖσθαι, καὶ ἀπόδησον αὐτὴν, ἵνα τὸ πνεῦμα κατάσχῃ. καὶ τὸ αἰδοῖον ἐπίδησον τρὶς ἐκ διαστήματος, ἵνα ἡ μὲν κύστις ἔνδον μείνῃ, τὸ δὲ οὖρον ἐκκρίνηται. ἔγχει δὲ καὶ δάφνης φύλλα κατακαύσας μετὰ οἴνου μέλανος αὐστηροῦ, δώδεκα δὲ ἡμέρας διαλιπὼν τὸ ῥάμμα ἕλκε καὶ τὴν κύστιν κέντησον. καὶ τοῦ πνεύματος ἐκπεσόντος ἔξελε αὐτὴν καὶ τὴν ἵππον καλῶς τρέφε μετὰ ἡσυχίας. συμφέρει γὰρ αὐτὴν εὐσαρκοτέραν εἶναι* | proaceciderit ‖ 2 sicut ‖ 4 murra: *corr. H* | eq̃lıbȝ *sic* ‖ 7 recentem: rigentem *B* ‖ 9 caldes: = inculces; claudes *B* ‖ 11 *sq.* et punge bessica (= vesicam), quam intro coicies, et sic eam eximes *B* ‖ 12 operiantur ‖ 14 legittimari: = admissarii? *cf. supra p. 8, 24; proprium viri nomen latere putat B* ‖ 15 minutum ‖ 16 spandes ‖ 17 admittebis ‖ 18 autem

autem admiscemus salem, ut possit iumentum ad salsitudinem purgationem hanc uti.

XL melius autem et furfures triticias quam salem. 774
dabis autem hanc purgationem mense uno luna XV.
hoc autem quinto quoque die ei dabis usque ad plenilunium.
quod cum purgatum fuerit, scabia eum non prendit et
omnes effugit languores.

LIBER IX.

Corporum et dentium doctrina haec sunt. 775

dentes sic cognoscis. equus male praenatus *si* erit,
primos deiciet dentes annorum duum et mensium sex, et
tunc nascuntur ei colomellares. sed si in annis continuis
duobus et mensibus sex dentierint, optimi equi sunt, us-
que in annos octo. postea rumpunt dentes, et apparent
brumatici, et fiunt sal*e*b*r*osi et tunc senescent in aliis an-
nis VIII. sed vivere possunt usque in annos numero 24^{or}.

equus bene p*r*a*e*natus si erit, primos deiciet dentes 776
post annos duos, et secundos alios post annum. deinde
interiit | annum et nascuntur ei colomellares, omnes dentes 148^{r}b
compleminales annis duobus et mensibus decem. s*unt* qui
equi addunt sibi usque ad annos VIII. sed optimi sunt
usque ad annos X. deinde strophosi fient et acutiores et
breviores. usque in annos X optime uteris. postea
senescunt in aliis annis XII.

equus omnino dentes habet superiores et inferiores 777
numero XL, sed asinus et mulus habent numero XXX,
praeterquam appendices. sed numerabis, si non utrisque

---

3 aquam? ‖ 4 XV: nova? ‖ 7 *subscr.* Explicit liber octavus. Incipit liber nonus bonae fortunae ‖ 9 *cf. Varro rr. II 7, 2 et quae ibi annotavit J. G. Schneider* ‖ 10 fuerit ‖ 15 brumatici = brocchi | salibosi ‖ 16 bibere *sic*, vivere *in marg.* ‖ 17 pedatus ‖ 19 interiit = intericit (*i. e.* intericitur) ‖ 20 sunt *B*: si ‖ 25 *H 227, 28 τοὺς πάντας δὲ ἔχει τεσσαράκοντα ἐκτὸς τῶν προσφυῶν. ὄνος δὲ καὶ ἡμίονος τριάκοντα ἓξ καὶ τὰς προσφυάς*

proportionem invenies. extra quae opera eius celerissime dat adiutorium, ne tardes. et dentibus nihil est, quod credas, ideo quod natura est iumenti, *ut* aliud ante tempus deiciet et aliud dentem post dentem trudet.

778 annorum et dentium notae cum corpore mutantur. dum bimus et sex mensium est, medii dentes superiores cadunt. cum quartum annum agit, his qui canini appellantur deiectis alios adferet. deinde *intra sextum* annum molares superiores et inferiores cadunt. sexto anno quos primum mutavit, exaequat. septimo omnes explentur aequaliter, ex eo cavatos [ten]dentes gerit. *nec* postea quod annorum sit, manifeste comprehendi potest. [post] decimo tamen anno tempora cavari incipiunt et supercilia nonnunquam canescere et dentes prominere.

779 haec quae [de] ad animum et mores corpusque et aetatem pertinent dicendum satis habeo. nunc incipiam probare iumentorum genera. probandi generis equini haec erunt honesti animi documenta. corporis vero forma constabit haec. exiguo capite, nigris oculis, *naribus* adapertis, brevibus auriculis et rectis, cervice molli lataque nec longa, sed densa iuba et per dextra parte profluxa, lato et [pro]-

780 musculorum toris [et] nervoso pectore, grandibus armis et rectis, lateribus inflexis, spina duplici, ventre substricto, testibus paribus et exiguis, latis lumbis et subsidentibus, cauda longa et setosa crispaque, mollibus atque altis *cruribus* [setiserit], tereti genu parvoque nec introrsus spectanti, rotundis clunibus, feminibus torosis, duris ungulis et altis et concavis rotundisque, quibus coronae [et] mediocres superpositae sint. sic universum corpus compositum, ut

---

3 iumentum | ut *addidi* ‖ 5 *Columella VI 29, 4 (ex quo omnia haec transcripta sunt) praestat auxilium* | nota ‖ 8 deiectos | intra sextum *suppl. Col.* ‖ 9 quo ‖ 11 cabatos tendentes | nec *Col.*: ut ‖ 15 *Col. VI 29, 2* ‖ 16 dixisse *Col.* | ab eo: *corr. B* ‖ 18 honesti animi documenta: *cf. p. 243, 3* ‖ 19 naribus *add. Col.* ‖ 21 profusa *Col.* | lata ‖ 22 toriis | numero pectore *Col.* | gradibus ‖ 25 cruribus *addidi*: mollibus (aequalibus *v. l.*) atque altis rectisque cruribus *Col.* | teseti genua ‖ 26 expectantibus ‖ 27 torsis: ac numerosis *add. Col.*

sit grande sublime et rectum, ab aspectu quoque agile et ex longo, quantum figura permittit, rotundum.

mores | autem laudantur, qui sunt ex placido con- **781** 148ᵛa
citatissimi et ex concitato mitissimi. nam hi et ab obsequiis reperiuntur habiles et ad certamina laboremque promptissimi inveniuntur. bimus equus ad usum domesticum recte domatur, certaminibus autem expleto triennio, sic tamen, ut post quartum annum labori committatur.

admissariorum genera probanda. admissariorum genera **782**
quae probari debeant, sic doceo. verum tamen ab aspectum non aliter probari debent, quam ut sint amplissimi corporis, cervice valida, robustis ac latis costis, pectore musculoso et vasto, feminibus lacertosis, cruribus compactis, colore nigri vel magillini. nam murinus cum sit in asino vulgaris, tunc etiam non optime respondit in mula. nec nos universa quadrupedis species decipiat, si, qualem probamus, concipiamus. nam quemadmodum arie- **783**
tum quae sunt in linguis vel palatis maculae, plerumque in velleribus agnorum deprehenduntur, ita si bicolores pilos asinus in palpebris aut auribus gerit, sobolem quoque frequenter faciet diversi coloris. qui et ipse, etiam *si* diligentissime in admissario exploratus est, saepe tamen domini spem decipit. nam interdum etiam citra praedicta signa dissimiles sui mulas fingunt. quod accidere non aliter reor [um], quam ut avitus color primordis semine mixtus reddatur nepotibus. igitur qualem descripsi asel- **784**
lum, cum est progenitus, oportet matri statim subtrahi et ignoranti equae subici. ea optime in tenebris fallitur. nam cum obscuro loco partu eius amoto praedictus pullus

---

1 erectum *Col.* | aspectum quoque agilem ‖ 2 longae | *in marg.* quantae longitudinis sicut rotunditas circularis ‖ 3 placito ‖ 4 concitati *Col.* | ad obsequia *Col.* ‖ 5 laborum patientissimi *Col.*, *sed cf. Pelag. 3* ‖ 9 *Col. VI 37, 6* ‖ 10 sic debeant doceo ‖ 14 coloris nigri vel maculosi (magilis *cod. Sangallensis*) *Col.* ‖ 15 respondet *Col.* ‖ 17 conspicimus *Col.* ‖ 18 liguis ‖ 19 sibi colores: discolores *Col.* ‖ 20 aribus ‖ 21 si *add. Col.* ‖ 24 sui *Col.*: sunt ‖ 25 eorum | habitus | primo dissimine

subiectus est, quasi ex ea natus alitur. cui deinde cum X diebus insuevit equa, semper postea desideranti praebet uber. sic nutritus admissarius equas diligere condiscit. interdum etiam, quamvis materno lacte sit educatus, potest a tenero pullo conversatus equarum familiariter earum consuetudinem appetere.

785 De coloribus et pilis maculisque mutandis.

iumentum ut colorem mutet, acaciae radicem *ex* aceto conteris et perunges totum corpus iumenti. colorem mutabis.

148ᵛb **786** iumentis ad pilum ut cadat et mutet colorem, | si album fuerit. sinape Alexandrinum et panacis radicem et lasar et coriandri folia ex aceto conteris et imponis et sic alligabis, ne solvi possit. postea curabis sic. aceto et oleo exaniabis et medicamento hoc uteris, carta combusta et adipe recenti vel suillo vel ovillo, postea acacia decocta ex aceto inpones.

787 capillos nigros inficere sic doceo. adipe suillum aut medulla cervina subiges in vaso plumbeo, deinde combures mustelam et eius cineres corpori iumenti, id est pulverem, aspergis.

pilum album nigrum facere. vel lanae texta comburis et nasturcium ex melle imponis, et nigrum fiet. primum pilum vellis, ne radix aliqua remaneat, et ex eo medicamento inponis.

788 pilum album rubeum facere. spuma argenti teres bene et calcem vivam ex loteo infantili vel ex aceto commiscens in sole calido maculas fricabis *eo* medicamento, rubeum fiet. ante tamen maculas lixivia lavabis.

ad pilos denigrandos. de nucibus grandibus botruos ex oleo coques, et cum ad tertias decoxeris, defricabis maculas albas, et denigrabuntur.

789 pilos albos ad colorem ut reddas. pilos albos velles et locum elut*r*iabis aceto et prendes mustas et cum carta

---

2 desiderat in ‖ 5 pullo *om. Col.* ‖ 8 et ‖ 22 vellana et exta: *corr. B* ‖ 28 eum ‖ 34 elutabis

combusta teris et commisces et loco inde imponis, ante tamen aceto locum elutriabis.

[in]de collo pili si saepius defluent, ut minime vernaculi sint radicis. corticem ex vino ad tertias decocto conterito. cum opus fuerit, saepius ungeto vel adipe ursino vel medulla cervina vel adipem suillum. et vino veteri et oleo veteri unges. 790

ad maculas tollendas. nitri p libra, adipe ursinum vel axungia vulpina calfacito in ollam novam et perunge iumentum. nitrum, sulfure vivum tere, cribellabis et sic commisces. 791

alapa in cervice ut piligeret. herbam barbatam et corticem de socco combures et teres ex adipe recenti suillo et axungia. inde cervici cottidie imponito, id est fricato. pilum eiciet ad colorem et spissiorem.

caudam si fricaverit ad parietem. caudam si fricaverit ad parietem et exulceraverit se, sic curato. de rapo eligito pilos validos et tortos, in quibus pispisam intelliges esse. diligenter caudam expurgato, usque dum non fricet. seta in cauda ut renascatur celerius, aquam mulsam facito | et ex ea aqua saepissime lavato locum et adipe ursino rapum confricato. celerius renascitur. 792 149ra

pili albi iumento si nati erunt quoquo loco. in spina alba nascuntur tubercula, quasi spongiolae. has conteres bene, ex rosa subiges, deinde pilos albos radicitus educito, tunc eo medicinae locum cottidie bene confricato, donec pili renascuntur. 793

ad inficiendum rufum colorem. ad inficiendum rufum colorem spuma argenti, feclam, crocum, calamos avenae, vinum vetus. sic autem facies. spumam in vino calefacies et admiscebis feclam et crocum, bene in uno temperabis et perungito in sole iumentum. tertio quoque die perungito et dato opera, ne volutet et ne manu id adfricetur. 794

---

3 [in]de *B* | minimi vernaculis ‖ 4 radices ‖ 9 adfacito ‖ 11 alapa = alopecia 12 socco: *cf. supra p. 239,25 et Pelag. 437* cortex vetustae taurinae *cum annot. Ihmii*; sauco *vel* sabuco *B* | receti ‖ 13 aximinem de cervicem ‖ 15 *supra 717* ‖ 16 rapa ‖ 25 medicinae = medicamento ‖ 26 renascutur ‖ 28 hebene ‖ 32 manum

795 iumento ut maculam albam facias. iumento ut albam maculam facias quoquo loco, fabam sine sale coques et ferventem inpones, ut pilus cadat. eum locum lipara curabis. hoc facies et si volueris calidum facere.

796 Colliria ad omnia vitia oculorum haec erunt. ocularium Vibianum ordinarium ad omne genus vitii oculorum praeter ad claucoma. croci Siculi ℘ ʒ, murrae trigonitae ℘ · ℈, apobalsami Iudaicae ℘ · ʒ, salis ammoniaci ℘ · ℈, lepida Campana ℘. ⅂, cadmeae Cyprea ℘. ⅂, ossum sepiae ℘. ⅂, alcionii pondo ⅁, mellis Attici ℘. libra, piperis albi pondo ⅁, piperis nigri pondo ⅁, piperis longi pondo ⅁, vini Marsici quod sufficit. haec omnia trita bene et cribellata cum fuerit, repetes ex vino Marsico, teres, donec bene sint trita, postea mel adicies et sic miscebis et uteris.

797 oculorum quotiens tunicae vehementer vexatae sunt. thuris masculi quod volueris, ex eo polline facies et folia fabae quam plurimum viridis et bulbum aequis partibus. conteris autem sibi quisque et misces. ex eo inunge bis in die, donec coeant ea quae rupta sunt.

item *in* huiusmodi valitudinem fumentationem fenugraeci sextarium unum, rutae m · I ex aqua cisternina. decoques sic et inde suffundes.

798 ad percussum oculum, quod claucomam induxerit. mirrae agrestis ℘. ʒ, salis ammoniaci ℘. ⅁, croci pondo ⅂, apobalsami ℘. ʒ . . . quod satis est. haec omnia diligenter in mortario teres, donec leve fiant. ex eo inunges.

149r b claucoma | si se profuderit. sanguinem ei emittas a temporibus et aqua frigida fovebis et postea inungito de eodem collirio, quod infra [s.] s. est. nitrium et spumam conterito et caldes oleum et permiscis et ex eo inunges, maxime si recens vitium fuerit. frequenter uteris ad recentem album et percussum opii pondo ⅁, thuris masculi pondo ⅁, apobalsami pondo ⅁, mellis Attici ℘. ℥.

---

3 ferventim ‖ 4 cubis calidum = λευκομέτωπον *B* ‖ 5 collirium ‖ 7 clauconia ‖ 8 *sq.* armoniaci ‖ 10 alcromi ‖ 19 inungebis ‖ 21 in *addidi* ‖ 25 armoniaci ‖ 27 lene ‖ 29 timporibus | posta ‖ 33 recenter

ad recentem album. croci ℈. —, pompolicis ℈. —, plumbi **799**
combusti ℈. —, mellis Attici quod satis est, opii ℈. —.
alio modo: mirrae ℈. ℈ et cerae una, praeterea adipe anserinum, quem excoques cum melle Attico. deinde una consubigito et ex eo inungeto bis in die. ex eo sanum fiet.
ad oculum album ex plaga aut si se ipse fricaverit. **800**
spumam nitri, mel, crocum optimum, ex eo inunges. eidem rei alio modo: ossum sepiae contundes minutum et murram et ex eo inunges. eidem rei alio modo. collirium: feniculum arficito et comburito et in oculum inflato per fistulam. eidem rei alio modo: salis Indici fossilis, eius suco mel addito, inungeto. si croco addito, melior erit.
omnium medicamentorum optimum collirium ad epi- **801**
fora et percussum. murrae ℈. —, croci ℈. ʒ, spicae nardi ℈. ʒ, cinnami ℈. ℈, aloen ℈. ℈, lici per ʒ, mellis Attici ℈. libra, apobalsami pondo ℈.
vulnus in oculo si factum fuerit. murram, crocum, *scoc*niantes conteres et addes mellis Attici quod satis est pro ratione medicamentorum, atque ita inungito.
ad cicatricem. murrae ℈. ʒ, croci ℈. ʒ, cinnami 3 III, opii 3 I, mellis Attici quod satis est.
collirium ad epifora. thuris masculi ℈. ⅂, murrae **802**
pondo ℥, acaciae pondo ℈.
ad veteres albores oculorum. licii ℈. ⅁, piperis longi ciatis III et piperis albi ciatis III, mellis Attici quod satis est.
ad epifora oculorum. croci 3 I, murrae 3 I, cocodrilli stercus 3 I, salis ammoniaci 3 I, ossum sepiae 3 I, mellis Attici ciatos III.
si equus tumorem in oculo habuerit aut laesum fuerit. **803**
sanguinem ei detrahis desub oculo aut de *t*emporibus. facies ei unctionem super oculum hanc: thuris ℈. ⅂, magma croci ℈. ⅂, olei rosacei pondo ⅂ .. quod satis est, ova

---

7 nitrum ‖ 9 *sq.* coliculum feniculi *B* (*coll. p. 249, 29*) ‖ 15 lici = *λυκίον* ‖ 17 *cf. Pelag. 441* ‖ 18 estoniantes: = *σχοίνου ἄνθος* ‖ 27 *Veg. III 22, 4; Pelag. 416* ‖ 28 armoniaci ‖ 31 timporibus ‖ 33 ⟨mellis Attici⟩?

149ᵛa numero II. haec omnia in uno commiscito | et in lana perducis et super oculum inducis.

804 claucoma si erit, sanguinem detrahes a temporibus et aqua calda foveto et postea inungito oculum. thuris lecti quod satis est, cum nitri spuma conterito, addito olei veteris. quam primum maxime uteris.

in oculo albor si erit ex qualibet causa, sic curato. medullam de cruribus eximito verbicinis et inungeto. frigida foveto. sed si album super . . . aliquid fuerit, medicamento crocino utere. ita sanum fiet.

805 ad oculos albos et ad claucomam *x*erobtalmicon. hirundinis capita comburito, flos mirrae quam optimae, nardi Syriaci, uniuscuiusque pondus obolos [ex] ternos in uno teres.

ad oculum album *x*erobtalmias sive ad aspretudinem oculorum. nitrio cocti veteris florem quod terito et in eundem *a*quam mittis et leve uteris.

806 oculare *ad* epifora et percussum. murrae pondo ⌐, croci pondo ϛ, spicae nardi pondo ϛ, apobalsami pondo ϛ, licii pondo ϛ, mellis Attici pondo libra.

claucoma si habuerit in media pupilla, quomodo *v*itrium. qui cum suffuderit, quomodo *c*laucum facito. cum de stabulo prodisse incipit, sublatum caput faciet, palpebrae eius . . . velocius ambul*at* et pedes ad usum iactat. hoc difficilit*er* sanatur.

807 sed si percussum fuerit aut album in oculo habuerit, sumito sepiae marinae ossum et radito ciatos III, murra*e* [et] trigonita ciatos II, piperis albi ciatos III. haec omnia in uno conteres, donec leve fiat, et admisces mellis Attici pondus competens.

aut si habuerit cicatricem in oculo, sumito medulla cervina vel verbe*cina* de cruribus ad quatuor et cocodrilli stercus

---

5 nitri *vel* inter *cod.* ‖ 9 *i. e.* si albugo super aliud vitium inciderit *B* (*coll. l. 25*) ‖ 11 sero obtalmicon: = *ξηροφθαλμικόν* ‖ 14 sero obtalmias ‖ 15 quod terito: conterito *aut* quadr. terito *B* ‖ 16 quam ‖ 17 ad *addidi* ‖ 21 nitrium: *cf. supra p. 175,12* |caucum | facit? ‖ 22 caput iaciet *B* ‖ 23 ambulant | a susum iactat *B* 24 difficilitur ‖ 25 *supra 536* 26 murra ‖ 30 *in marg.* de cicatrice | *cf. Pelag. 418* | aut: at *B* ‖ 31 verbenacia: *corr. B*

pondo ℥, sepiae marinae ossa pondo semis et mellis Attici ciatos III. conteres, donec leve fiat. ex eo bis die inungues.

si equo in oculo albor natus fuerit tanquam grando, et hoc facile † inter pectus fecit morbus, sic curabis. salis ammoniaci et nitri cocti floris utrisque aequas partes conterito et ita inungito cottidie. aut cepam conteris totum melle et inungito. aut lasar Cyreneicum mellis commisceto et inungito. aut columbinum stercus combustum | et nitrium combustum inungeto. unum quod 809 149ᵛb de his combustionibus quadriduo inungeto, et sic inunxeris extraneam grandinem et claucomam, quae in oculo est, et si tibi videbitur eum locum amplius purgare, alio medicamento inungeto, sed huius generis quod conveniet. sic explebis aut eo medicamento adipe bublinos aut gallinacios et vini pusillum admixtum. hoc medicamentum omnibus utilem est. 808

ad claucomam, quae in oculis erit. statim cum recens fuerit, curabitur, sed si veteruerit, nolito curare, nam valde molesta res est. recentem curabis sic. feclam primo cum oleo veteri, mel, nitri flos in uno conterito et aridum inflato. aut thuris aut salis ammoniaci in linteolo addito in carbonibus, minuta conterito et inflato in oculum. inde saepius ocularium: murrae pondo I, croci pondo ʒ, salis Spani pondo ℥ I. 810

ad claucomam collirium. ammoniacum purum, eundem in mortario conteres, tertio die *aut* quarta addito aqua, si potes de flumine [et], sin autem, de fonte, et tere cottidie, bis in die. deinde octavo die addes mellis p. ç. hoc tibi praestatim omnes res oculares sanat. 811

collirium oculare. feniculi coliculos conteres et sucum expremes, mel addes, cum deferbuerit, diebus numero VIII. deinde sumes speculum et permisces. quia acrum est et quia titillabit, cum eo commiscebis bene spissum et tunc in pixide adicies et ex eo inunges.

---

2 lene ‖ 4 internecium? internecivus? intrinsecus (*coll. l. 11* extraneam) *B* ‖ 5 armoniaci | utrisque = utriusque ‖ 8 columbini | 9 intingeto ‖ 10 inuxeris: inusseris *B* ‖ 11 extameam | 13 aut: ut *B* ‖ 15 admisceas *B* ‖ 18 molestia ‖ 25 aut *addidi*; aequa parte *B* ‖ 31 qui ‖ 32 titillavit | spissis

812 De potionibus quae dantur per os aut per nares.

in primo haec sunt quae conficiuntur catartica. haec erit potio prior, qui articularium morbum excludit. catulam lactantem occides et interiora eius proicies, lavabis eum, et adicies in ollam aquam et eundem coques, usque donec ossa remaneant, et commiscebis pusillum mellis et condis eum quomodo pulmentarium. ex eo suco potionabis quodquod morbo articularium habuerit per tri-
813 duum. † hic idem facies colefium porcinum decoctum, similiter eodem modo dabis. eidem rei facit et hoc: gallum gallinacium eodem modo coctum et conditum per triduo dabis. *ad* hunc morbum et haec potio praeparanda erit: titimallo *r*a*dic*em decoques ex aqua et mel commixtum, ex eodem potio-
150r a 814 nem dabis. | similiter cucumeris silvestris radicem cum nitrio, quemadmodum s. s. est, dare debebis. ad hunc morbum similiter faci*t* et hoc: cucurbitae Aegiptiae semen frictum et herba quae appellatur etherion. sit autem mensura quae in omnibus cotulam vini. quod cottidie per os suffundes usque per dies octo, item et haec omnia. [nihil aliud melius est ad id vitium quam cucumeris silvatici
815 radicem contritum.] similiter et haec potio valde facit ad articularium: haedinum capitulum cum suis pedibus decoques, donec ossa remaneant, condis sicut s. s. est, et ei potionem dabis per dies numero VII. fugiet morbus articularius. articulos eius pice liquida perunges. sanum fiet.

816 compositio pastilli ad omne iumentum coactum.

ysopi ℔. ℈, abrotani pondo ℈, samsuci ℔. ℈, spicae nardi ʒ II, spicae Indicae ʒ II, costi pondo ℈, petrosillini ʒ II, calami Syriatici ℔. ℈, croci ʒ I, inulae pondo ℥, irin Illiricae pondo ℥, cassiae dafniten pondo ℈, panacis radicem ℔. ℈, murrae pondo ʒ ß, vetonicae ℔. ℈, artemisiae ℔. ℈, Sa*b*inae ℔. ℈, magma croci pondo ℈,
817 gentianae pondo ℈, pulveris quadrigari pondo ℈, silocinnami pondo ℈, amo*mi* ℔. ℈, foli*a* nardi ℔. ℈, [spica

3 *sq. cf. supra 199 sq.* ‖ 5 addicies ‖ 12 ad *supplevi* | gracilem | 16 facis hoc et ‖ 18 quae: aequa *B* ‖ 19 *sq. cf. l. 14* ‖ 29 innule ‖ 32 sauine ‖ 33 *sq.* silo cinnami: = *ξυλοκινναμώμου* ‖ 34 ammonii | folio

nardi pondo ÷, murra trigoniten pondo ÷, croci pondo ÷, cassiae dafniten pondo ÷,] cassiae *si*ringae pondo ÷, †mallis pondo ⊢, pumponice ℔. ⊢, acori Pontici pondo ⊢, [magmae croci pondo ⊢, irin Illirici pondo ⊢, gentianae ⊢ I, calami Siriatici pondo ⊢] piperis albi pondo ⊢, piperis nigri pondo ⊢, piperis longi ℔. ⊢, thuris masculi ℔. ⊢, rutae silvaticae ℔. ⊢, centaureae ℔. ⊢, vetonicae pondo ⊢.

pastillum potionatorium ad morbida iumenta. apopo- 818
nacis, agapeminis, croci, rutae viride, vinum vetus et oleum. tepefacito, *dato* per os farciminosis et suspiriosis, cum sanguinem mixerit.

potio ad ventris dolorem. nepida montana, apium, rosmarinum, rutam, cummum, origanum, pulegium, sil Gallicum. haec in vaso novo decoque ex aqua ad tertias, ex hoc potionato.

potio ad concalfactionem. dauci semen, gentianae, 819
piper nigrum, piper album, cen|taurea, costum, sil Galli- 150r b
cum. haec omnia conteres et dabis ex vino optimo.

potio ad iocineris dolorem et vexationem. semen lini, scorpiacem, gummi, fenugraecum, urticae semen, apii semen, feniculi semen, sandonicum, drag*an*tum, inula, sisimbrium, † concirimbata, costu, pastillos rosacios, irin Illirica, abrotanum.

pastillum ordinarium. cinnamum pondo ℈, murra 820
pondo ℥, cassia nigra pondo ʒ, amo*m*um pondo ℥, spica nardi pondo ʒ, petrosillinum pondo ℨ, piper nigrum pondo ℨ, meu pondo ⊢, costu pondo ℨ, magma croci pondo ℨ, calamu Suriaticum pondo ℨ, thus masculum pondo ℨ, opobalsamum et magma croci . . , amo*m*i pondo ℨ, cassiae Illiricae pondo ⊢, croci ℔. ʒ, cassiae rufae pondo ʒ, sco*e*niantes pondo ℨ, piper album pondo ⊢, panacis radicem pondo ʒ, piper longum ℔. ℨ, asari

---

2 terringe ‖ 3 mellis? malvae? | pumponice = *πομφόλυξ*? | 11 dato *supplevi* ‖ 13 nepida = nepeta ‖ 14 cummum = cummi? | 22 dragragtum | innula | cucurbitam *B* | 24 *cf. Pelag. 390; infra 842* ‖ 25 ammonium ‖ 28 calamus uriaticum ‖ 29 amonii ‖ 31 stoniantes

Pontici pondo ℈, nardi folium pondo ℸ, si*lo*cinnamu p. ℸ, acorum Ponticum pondo ℸ.

821 potio ad vesicae dolorem sive praefocationem. piper album pondo ℸ, murra traconita .., feniculi semen pondo ℈, mellis pondo semis, olei cedrini pondo ʒ, butiri pondo ʒ, rutae folias pondo ℸ, conteres sic quisque res et commisces et dabis.

potio ad eos qui sanguinem eiciunt. gentianae radicem pondo ℸ, apii semen ciatum unum, lexivae ciatos VI, vinum Italicum ciatos III, olei viridis ciatos tres, conteres sibi quisque et commisces et ex eo potionem dabis.

822 potionem ad eos, qui sanguinem meient. scorpiacem et semen †fraxi et lexivis ieiuno. idem facit spuma argenti. bene *ae*ris aut ferri aut plumbi cla*vis* configes et inde eas teres et sic addes. omnia dabis. et contineto ad mortaria marmore*a* pistello plumbeo. ex aceto acro puscam facies et sic iumentum ieiunum perunges per dies VII.

823 potio ad deiectionem alligandam. semen iunci contundes et lavabis, ut sinapis lavatur, postea adicies aquam et colabis per linteum mundum et hoc ieiunum potionabis.

potio ad deiectionem alligandam. gallas nigras numero XII, piperis ʒ III, cumini ciatos II, corticem malae .. haec omnia pariter teres et criblabis ex aceto, conteres
150ᵛ a bene omnia in *o*xigar*o* isto, dabis in potione iumento | ex vino vel ex posca. [potio]

824 potio ad eos qui sanguinem meient. urticae semen, apii semen ex vino dabis per triduo. sanum fiet.

potio ad eos qui s. s. amulum, urticae semen, panis emptici medianum, ervi pollinem, asparagi radicem conteris, deinde commisces cum vino albo dulci tepefacto, dato ei in nare sinistriore. postea sucum . . . alipem aprinum decoquito et deambulationes aut*em* celerius facito, ne algeat.

---

1 siccinamu ‖ 3 praeforationem ‖ 6 quis queres: sibi quisque *B, cf. l. 11* ‖ 13 saxifragae *M* ‖ 14 benetris *sic*: *corr. B* | clabi ‖ 15 *sq.* ieiuno *(ex l. 13)* omnia dabis. set conterito [ad] mortario marmoreo pistello plumbeo *B* ‖ 16 marmor et ‖ 19 addicies ‖ 22 malae = mali ‖ 24 exigaristo: *de ὀξυγαριστόν voce nova cogitat B* ‖ 29 ad sparagi ‖ 31 alipem = adipem ‖ 32 aut

pastillorum compositio prim*a* et optim*a*. crocum, 825
apii semen, piper longum, † parpatem, cinnamum, murra traconitem, thus masculum, gentianam, trixaginem, tussilaginem, mel Atticum. haec omnia aequis ponderibus trito quam optime in mortario marmoreo, tunc inde pastillos facito. h*i* pastilli et hominibus utiles sunt, pro piperato ieiunus in vino tepido bibat.

potio ad febricitantes. gallas ℔. ℈, ros Suriaci ℔. ℈, 826
coriandri semen frictum ℔. ℈. haec omnia contundes et cribellabis, ex eo potionem dabis.

potio ad coleriacum. gallas sutoricias pondo ℥, ros Siriacum ℔. ℥, sil Gallicum ciatos III, corium malae ℔. ℨ, murra tragoniten ℔. ℥, crocum Siculum ℔. ℥, piper albi ʒ II. haec omnia conteres et ex vino optimo potionem dabis per dies aliquod.

pulver quadrigarium. cinnamum ℔. II, folium nardi 827
℔. II, crocum Siculum pondo II, piper albi ℔. I, piperis nigri ℔. I, costi ℔. II, panacis radicem ℔. II, acorum Ponticum ℔. II, f*u* Ponticum ℔. ℈, cassiae dafniten ℔. ℈, cassia † ematisca ℔. II, cassia nigra ℔. II, thus masculum ℔. I, irin Illirica ℔. II, calami Siriatici ℔. II, asarum Ponticum ℔. II, carpobalsamum ℔. II, anesi ℔. ℈, trixaginem ℔. I, rosam aridam ℔. II, magma croci ℔. libra.

ad deiectionem. cariotam et gallam contusam in vino offam 828
facito et dato. sin autem non patietur iumentum, potionem facito ex vino veteri et da, ut bibat bene temperatum.

a*r*teriacen sic compones. murra ℔. II, croci ℔. II, cassia dafniten ℔. II, cinnami ℔. II, spica nardi ℔. II, f*u* Pon|ticum ℔. II, resinae Colofoniae ℔. II, aristologiae ℔. II, 150ᵛb
piperis albi ℔. II, baccae lauri ℔. II, acorum ℔. II.

ad tussem iumentorum. cinnami ℔. I, murra ℔. ℥, 829
*i*osciamu ℔. ℥, crocum pondo ℈, opium ℔. ℈, sulfur ℔. ℈, costum ℔. ℈.

---

1 prime | optime ‖ 2 papaver *B* ‖ 6 his | utile ‖ 12 Gallilicum ‖ 19 funi: *corr. B* ‖ 20 haematista *vel* haematica (= ἐμπόρφυρος) *B* ‖ 27 alteriacen ‖ 28 funi ‖ 32 eosciamu

830 ad tussem omnibus. *i*osciamum ℔. —, cardamo*m*um ℔. —, opium ℔. —, crocum ℔. —, murra trigoniten ℔. ℈, piperis albi ℔. ℈, sulfur vivum ℔. ℈, aristologiam ℔. ℥, asari Pontici ℔. ℥, le*n*tisci ℔. 3, careu ℔. ℨ, mandragorae ℔. ℥.

compositio ad tussem. scoeni ʒ III, appopanacae ʒ III, murrae ʒ III, spicae nardi ʒ III, opium ʒ III, folium nardi ʒ III, costi ciatos VI, mellis Attici libra.

831 ad tussem iumentorum. petrosillium ℔. II, dauci ℔. II, scoen*i* ℔. ℥, murrae ℔. ℥, spicae nardi ℔. II, croci ℔. I, thus masculum ℔. libram, costi ℔. I, piperis albi ℔. I, panacis ℔. ℥, sil Gallicum ℔. I, folium nardi ℔. I, malum terrae ℔. libram, meum ℔. II, rutae silvaticae ℔. ℥, absinthii ℔. I, rosae aridae ℔. ℥.

pulver Terentiani. malum terrae ℔. ℥, murra ℔. II, hiperi*c*a ℔. I, sacchipe*n*i ℔. II, apoponacis ℔. II, thus masculi ℔. II, centaureae ℔. II, bacca lauri ℔. I, magma croci ℔. I, trixaginem ℔. II, piper nigrum ℔. ⊢.

832 ad tussem praesentem. opium ℔. ⊢, *i*osciami ℔. ⊢, croci ℔. ℈, storacis vermiculum ℔. ⊢, galbani ℔. ⊢, resina terbentina ℔. ⊢.

pastillos ad sanguinem, qui faciunt et ad tussem veterem, ad ruptos intrinsec*us*. mandragorae ʒ III, thus masculi ʒ VI, murrae ʒ IIII, croci ʒ V, *i*osciamum ʒ IIII, vinum Ammineum sextarios II.

833 ad tussem perniciosam. bestiae veterinae corium contusum bene ex passo Cretico. hanc potionem dabis per triduo. *et* lini semen et fenugraecum ex axungia mixtum, bene contusum dirige, et tussem lenib*is*. arteriacen: murra trigoniten ℔. II, croci Siculi ℔. II, cinnamum ℔. II, cassia dafniten ℔. II, spica nardi ℔. II, f*u* Ponticum ℔. II, resina gutta ℔. II, piperis albi ℔. II, bacca lauri ℔. II, argallicum ℔ II, pulver Terentianum ℔. I, thus masculum ℔. I,

---

1 osciamum | cardamonium ‖ 4 leuıstici *sic* ‖ 10 scoen ‖ 16 hiperia: *corr. B* | sacchipemi: = sagapeni ‖ 19 osciami ‖ 23 intrinsecos ‖ 24 eosciamum ‖ 28 ei ‖ 29 dirige ⟨per cornu⟩ *aut* ⟨in fauces⟩ *B* | lenibus: *corr. B* ‖ 31 funi

malum terrae ℔. I, gentianae ℔. I, rutae silvaticae ℔. I, trixaginem ℔. I, | bacca lauri ℔. I, opoponace ℔. I. 151ra

pastillos ex herbis, ubi frumentum pubescit et † quam maturescit. colligito stercus suillum et caprinum et ovillum et bubalum sub divo, arficito in sole ℔ semis libra, farina siliginea quod sufficit et cum melle subigito. ex hac potionem dabis ad omnem morbum et coactionem. 834

pastillum ad venenum, qui morsi sunt. intibum rusticum, gentiana, aristologia, peucedanum, personiam, gingib*er*, hoc ex melle et murra bene contrito. venenum omne deiciet.

ad tussim veterem et si sanguinem excreat. lardum vetus ne minus . . . vinum decoques et in aqua putiali. insuper lardum pinguem videto ne pulpam aut cutem ibi relinquas. quamvis veterinam tussim aut sanguinem reiciet, sanum reddet. in qua commiscebis argallicum. offam facito ex *i*sto et quasi sali*v*atum diriges. 835

potio ad eos, qui intrinsecus vexati sunt aut vulsi sunt. sic compones. sextarium unum lactis caprini ʃ I, tragantum infundes pridie ex aqua. inde ei singlos dabis lactis ʃ I. lini semen ℔. I coicias in vaso novo fictili, addes ei aqua putiale, decoques et in eius . . . defundes in altero vase, ne deglutinet vitium eius. uteris in diebus singulis cum passo et lacte et traganto. hoc ad effectum perducet. 836

potio ad febrem iumentorum. ysopum ʒ IIII, irin Illirica ℔. ℥, murra ℔. ℥, panacis radicem ℔. ʒ, spica nardi ℔. ℥, ficum ℔. ʒ, apium et rutam coicies in ollam novam et coques in tertiam partem per triduo. recentem possis potionem dare. aquam coicies ternas eminas in die et coques ad *tertia*m partem. hac re si parum proficerit, de cervice sanguinem detrahito et perungito quod satis sit. intermitte triduum ad potionem. si haec res non profecerit, sumito abrotanum, in singulos dies facies singulos decoques sextarios aquae cum *tra*cant*um* 837

---

4 ovilum ‖ 7 ad—coactionem *in cod. initio insequentis medicamenti* ‖ 9 personaceam? | gingibis ‖ 10 reiciet? *cf. l. 15* ‖ 15 in aqua *B* ‖ 16 usto: *corr. B* | salibatum ‖ 19 inde ei: in dies *B* | 29 tertiam *scripsi*: dextram ‖ 33 tracantum *scripsi*: affricantem

et rutam, apium et mentam, cariotam de palma. haec res ad effectum perducit.

838 iumentum cum *tepidum* ad potum venit et expavescit, scito illum habere . . . sudabundus bibit. sed si voles ei succurrere, fici ℥ II, rutam et folia de oliva decoque et triduo potionem dato et *mi*stum toto corpore perungito.

iumentum tibi si † inter manus fuerit et morsicis hominem sequitur, eum iumentum in | tenebris concludito, ubi 151ʳb silentium sit, et de cervice eius sanguinem emittito et a cibariis abstineto, usque donec obdormiat, et ad effectum

839 perduces. *ar*teriacen: cardamo*m*um ℈ ⊆, crocu Siculum ℈ II, murra triconitem ℈ II, piperis albi ℈ II, Lemnian [tragoniten] ℈ II, fuscinum ℈ II, sulfur vivum ℈ II, amo*m*um ℈ II, reuponticum ℈ II, oleum Spanum ℈ II, mel Atticum ℈ III. has res singulas contundes in pila et cernes et coicies in vaso plumbeo permixta *in* unum et sumes, *c*um iumentum aestivo tempore, quem videris tussien-

840 tem et non potest sustinere. sumes ℥ singulas singulos dies, cum vini sextario uno miscebis et dabis iumento ieiuno per triduum. parebit effectus. sumito ex axungia pondus semisse et ℥ binas, ex eo medicamento sumes, commisces, in os sine eum medicamentum lambiat.

potio ad intestinorum dolorem. murra pondo ℥, piper album ℈ ⊢, sil Gallicum ℈ ⊆, magma amomi ℈ ⊆. haec omnia, quae s. s., singula conterito, et rut*a*m viridem post*e*a contundes et in unum permisceto, dato bibat tepidum.

841 pulver ad tussim iumentorum. luganium ℈ II, spica nardi ℈ II, murra triconiten ℈ II, crocum Siculum ℈ II, sc*o*enum ℈ II, cinnamum ℈ II, piper ℈ II, ubam amomi ℈ II, panacis ℈ ⊆, acori Pontici ℈ ⊆, mellis ℈ I, thuris Pontici ℈ I, apii semen ℈ I, cassiae Indicae ℈ II, thus masculum ℈ II, irin Illirica ℈ libra, palmas Suriacas ℈ I, agari Pontici ℈ II, rosae aridae ℈

3 tepidum *scripsi*: tibi, *cf. supra 444* ‖ 6 mestum ‖ 7 insanius (*cf. p. 84, 15*)? | morsibus? ‖ 11 alteriacen | cardamonium ‖ 13 fuscinum *vix salvum* ‖ 14 amonium ‖ 16 permixtam ‖ 17 eum ‖ 22 commisces: cum escis *B* ‖ 25 rutem | posta ‖ 29 scenum ‖ 30 ubam = uvam

libra, anesi (qui petroselinum) pondo libra, magma croci ℔. IIII, Lemniam ℔. II, [murra triconiten ℔. II, crocu Siculu ℔. II, cinnamu ℔. II] cassia dafniten ℔. II, spicae nardi ℔. II, †porro Pontici ℔. II ⏑, aristologia ℔. II, piper album ℔. I, resinae ℔. I, bacca lauri ℔. II, acori ℔. II.

842 pulver quadrigarium. cinnamum ℔. I, folium nardi pondo II, uvam amomi pondo II, spica Indica pondo II, murra triconiten ℔. II, croci Siculi ℔. II, scoeni ℔. II, piper album ℔. II, piper nigrum pondo II, piper longum ℔. II, costu ℔. II, panacis radicem ℔. II, acori Pontici ℔. II, Melia thermantica ℔. II, gutta Pontici ℔. II, cassiae dafniten | ℔. II, 151ᵛa cassiae rufae ℔. II, cassiae nigrae ℔. II, thuris masculi ℔. I, irin Illirica ℔. II, calami Syriatici ℔. II, asarum 843 Ponticum ℔. II, rosa ℔. II, carpobalsami ℔. II, anisi ℔. I, croci Indici ℔. II, Lemniam ℔. II, magma croci ℔ libra, trixaginem Creticam ℔. I, rutae silvaticae ℔. I, malum terrae ℔. II, silocinnami ℔. II, petrosilinum radicem ℔. II. datur autem haec potio ita ut in equos XV adiciuntur pulveris ℈ tres in mulsu ℈ VIII aqua calida sextarium unum.

844 Compositiones unctionum omnium.

unctio ad capitis dolorem. castoreum pondo ℥, vini veteris sextarium I, nitrium pondo ℥, ruta pondo ⊢, thuris polline pondo uno, oleum vetus pondo uno, nuces amaras. has res conteres [et] ex vino et oleo et ex eo perunges caput.

845 unctione synchrisma. cera rufa pondo II, ammoniaci pondo II, propolin pondo II, apopanacis pondo II, resine terbentina pondo II, medulla cervina pondo II, opium Gallicum pondo III, adipis anserini pondo II, adipis leonini pondo II, piperis albi pondo libra, thus masculum pondo libra, baccas lauri sextarium unum, olei veteris sextarium unum, olei murtin*i* sextarium unum, olei primi sextarium unum, olei storacini ℈ I, olei melini ℈ I.

846 unctio ad articularium. pices Britiae pondo II, †vesci-

---

4 acori? porri? ‖ 6 *Pelag. 390; cf. Veg. VI 13, 3 et supra 820* ‖ 26 unctio vel? ‖ 32 murtine ‖ 33 mellini ‖ 34 bricie: = Bruttiae | *sq.* vervecinum? viscum *B*

cum pondo unum, sepo tauri pondo unum, flos similaginis sextarium unum. haec omnia commisces et articularium ex eo perunges.

unctio ad armos inflatos equo et ad renes. sulfur vivum pondo libra, fecla pondo libra, thuris pondo I, adarcen pondo II, vini veteris ~~ss~~ II, olei laurini pondo libra, olei Ciprini pondo I. ex sanguine iumenti quod satis est omnia tusa et cribellata commisces. ex eo uteris.

847 unctio ad suffragines. aeruginis pondo libra, alumen pondo V, herba sideritis pondo I, acetum acrum pro modum.

unctio ad uliginis iumentorum. sulfur vivum tritum ex aceto cretum mortario subactum. ex eo induces, ante tamen tertas suffragines bene cilicio. idem facit alumen | 151ᵛb scissum ℔ libra, aerucam ℔.I, aeris flos ℔.II, sulfur vivum ℔. I, nitrium ℔. I, auripigmenti ciatum I.

848 unctio ad uligines. thus masculum bene cernitum et cum rosa Campana admixtum ex oleo et aceto et melle coques, bene depones, butirum caprinum adicito. inde utere tanquam cerotum.

unctio ad uligines. aes ustum[es], spuma argenti, aeris flos, auripigmentum ex aceto commisces et utere.

849 unctio ad armum luxatum. rumicis ʒ III, cocodrilli ʒ II, nasturcii ʒ IIII, ammoniaci ℔.I ʂ, ysopi ℔. II, cerae pondus ʂ, mellis pondo I. haec omnia ex aceto et oleo macerato et sic perungito.

unctio ad scabia. stercus in aquam sumito, lapidibus ferventibus calfacito et ex ea aqua, usque dum sanum fiat, linito.

unctio ad scabiem. muriam, mel, sulfur, oleum Cyprinum, picem liquidam in uno conteres et ex eo perunges.

850 unctio ad podagrosum. sucum rusci, opium, ungentum cappare, hoc conteres tanquam cerotum. sic tangas omnibus.

---

12 creticum ‖ 13 tertas = tersas ‖ 20 es ‖ 32 cum brusti: *corr. B, cf. p. 259, 13*

unctio ad scabiem. oleum cedrinum, oleum laurinum, oleum vetus, oleum Licium, oleum murtinum, oleum lentiscinum, oleum †hybenum tracis, sulfur, nitrium, picem liquidam, salem, acetum acrum, axungiam, adipe ursinum, adipe leoninum. haec omnia trita bene in cacabo coques. cum iam ad ... medicamenta deferverint, sic commiscebis, bene caldo perungues.

unctio ad scabiem. sulfur vivum, picem liquidam, amurcam, ver*a*tri nigri, aequis ponderibus contusa, bene mixt*a* cum aceto non nimis copioso. hoc medicamentum cito sanat. **851**

unctio ad coxam l*u*xatam, quae unctionem †non audit. l*i*nes gluten taurinum semis libra, farinae polline ʂ I.

unctio ad podagram. axungia vetus, sucum rusci, cappare. hoc contere in uno, ex eo utere, sicut s. s. est.

unctio ad febricitantes. rosam ℔. ʂ, olei veteris ℔ libra, aceti eminas III, olei Cyprini ℔. ʂ, portulacae quod satis videtur, nuces amaras ℔. ʂ, menta et ruta ℔ libra. h aec omnia | una conteres cum aceto acerrimo, bene conteris ad grassitudinem mellis. inde perunges febricitantes. **852** **152**r**a**

unctio ad venas calefaciendas sive in hominibus sive in iumentis. et in pesso, cum pepererunt mulieres, suppones ibi, ut melius purg*e*ntur. baccas lauri virides ℔ III, folia lauri ℔ selibra, rosmarinum ℔ III, absinthium viride ℔ III, herba turaria ℔ II, thuris manna ℔ libra, samsuci Alexandrini ℔. III, semen .. haec in vaso *a*eneo. olei veteris Afri trienni, si minus, Spani ʂʂ III, vini Siculi ʂʂ III adicies in cocturam. **853**

idem decoques in tertias, ita ut pars tertia remaneat. quam colabis in vaso *a*eneo et eundem vasum, in quo decocta sunt, terges, et in eodem vaso colatum adicies. in eodem vaso ceram adicies, et sic fervescat ex lentore. cum cera liquefacta erit, adicies galbanum et moves spatomele, dum et hoc liquefiat. herbae et semina **854**

---

3 Hispanum fraces *B*; *latetne* storacis? ‖ 6 ad ⟨carbonem⟩? *cf. p. 263, 2* ‖ 9 veretri | mixtam ‖ 11 laxatam | unctio ἔναιμον audit *B* ‖ 12 lenes ‖ 15 *Pelag. 40* ‖ 21 *sq.* supponet sibi ‖ 22 purgetur ‖ 25 eneo ‖ 29 eneo

primum decoquantur ad tertias, postea admisces primum ... p libra, sequens galbani gutta, thuris masculi pondo libra, et moves, dum liquefiat.

855 incantatio eiusdem inunctionis. invoco ter ex angulorum et corporis, palam et absconsa, sive in muliere sive in viro, adesto mihi angulis III. ponam, qui ossorum et medullarum viscera contenes, ut possit frigidas partes a calore expellere et calidas [sive frigidas] refrigeria mittere, per eum medicamentum, quod in ea manu admittito et movendo, uti mihi voles cum iuribus et refrigeria nervorum herbarum viridis deicere velis, et cuius quidquid corpore admissum fuerit.

856 Acoporum omnium compositiones.

acopum ad perfectionem et nervorum dolores. samsucum Alexandrinum ℔ I, calamum Suriacum .. fasciculum fenugraeci ℔ I, baccas lauri virides ℔ I, solanum libra, vini peregrini ℔ III. haec omnia in unum commisces ex aceto ℔ I in cacabum novum cum vino et oleo, quae s. s. est, et per triduum macerabis, 4^{or} dies decoques igne lento. cum videris vinum coctum cum rebus s. s., colabis, tunc adicies ceram. cum soluta fuerit, tunc iterum per sportellam colabis. hoc habebis in cottidiano.

152^{r}b 857 si voles ei vires maiores adicere, mittes euforbii | ℥, adarcem p. ∼. conteres has duas res ita, ut id observes, ne aut oculum aut nares sibi tangat. cum tritum fuerit, misces ex acopo s. s., commisces, ut colliges in doliolo. cum voles, ex eo utere, quia multum valet. adicies de acro coclearium unum et de acopo cocliaria duo. sic uteris.

---

1 posta ‖ 2 seques ‖ 4 *sq. nihil simile apud Heimium, Incantamenta Magica; incantationem corruptissimam ita restituit B:* invoco te rex angelorum (= ἀγγέλων), ⟨qui omnia spectas animi⟩ et corporis ..... adesto mihi angelis tuis imperans, qui .... ut possis a frigidas partes calore expellere et ad calidas refrigeria mittere ... quod mea manu admitto admoveo (*aut* admittitur admovendo), uti mihi vel cuiuscumque corpori admissum fuerit, aestum et refrigeria nervorum herbarum viribus deicere velis ‖ 10 bolescum ‖ 13 acopiorum ‖ 14 ad copum ‖ 16 soranum ‖ 18 et ‖ 24 observet ‖ 25 tibi *B* | tangas? ‖ 27 qua

acopi compositio. bidella ℔. ʂ, ammoniaci ℔. ʂ, gal- 858
bani ℔. ʂ, thuris polline ℔ libra, saccipe*ni* ℔. ʂ, resina frixa ℔ libra, resina terbentina ℔ libra, apoponace ℔. ʂ, baccas lauri ss I, resinae eronalis libra, olei Cyprini ℔ libra.

acopi compositio *at* nervos laxandos. pice Britia ℔ I ʂ, resinae crudae ℔ I ʂ, ammoniaci gutta ℔ ʂ, galbani ℔ ʂ, resinae terbentinae ℔ libra, cerae albae ℔ II, resinae frictae ℔ II, medullae cervinae ℔ ʂ, vidella ℔ ʂ, sagapeni ℔ libra, apoponacis ℔ ʂ, cerae Punicae ℔ ʂ, *baccas* cypressi ℔ 2, baccas lauri ℔ II.

acopi compositio. medulla cervina ℔ ʂ, pi*n*guamen ℔ II, 859
cerae ℔ II, rosae ℔ II, olei ℔ II, adipe gallinacium ℔ II, †teris unguentarii ℔ II, crassamen nardi ℔ II, olei lori*ni* ℔ II, olei lentiscini ℔ II, olei Cyprini ℔ II, croci ℔ II, piperis longi ℔ II, coriandri grana numero X, ammoniaci ℔ II, galbani ℔ ⊆, gentianae ℔ ⊆, malum terrae ℔ ⊆, †ıumpisca ℔ libra, murrae ℔ ʒ, thuris masculi ℔ II.

acopi compositio. galbani ℔ ʂ, ammoniaci ℔ ʂ, thuris 860
polline ℔ I ʂ, cerae albae ℔ X, resinae frictae ℔ I ʂ, aponacis ℔ libra, bacca lauri ℔ II, cerae Pu*n*icae ℔ libra, baccas cypressi ℔ libra, resinae *d*icamen ℔ IIII, olei Cyprini ℔ II, olei primi ℔ II, olei citrei ℔ II, olei laurini ℔ II, olei veteris ℔ do*d*ran., olei murtini ℔ II, [oleilaurini ℔ ʂ].

compositio sincrismarum. 861

sincrisma*e* compositiones: resinae terbentinae selibra, ammoniaci ℔ duo, medulla cervina ℔ III, adipis taurini ℔ II, adipis ursini ℔ II, adipis leonini ℔ II, meconii ℔ II, resinae Colofoniae ℔ II, galbani ℔ ʂ, castor*ei* ℔ libra, oppoponacis ℔ libra, piper album ℔ libra, storacen ℔ II, cerae ℔ II, bidella ℔ I ʂ, thuris masculi ℔ II, ysopi ℔ II, | propolin A*t*ticum ℔ II, adipis anserini ℔ libra, 152ᵛa oleum citrinum ℔ V, oleum lentiscinum ℔ IIII, croci

---

2 saccipemi ‖ 5 et ‖ 8 vidella: *in marg.* bdellium ‖ 9 baccas *supplevi* ‖ 11 piguamen ‖ 13 iris *vel* turis *B* ceris? | lorice: = laurini ‖ 20 pumice ‖ 21 clicamen: *cf. p. 271, 29* ‖ 23 doran: *corr. M*; quadran *B* ‖ 25 sincrisma et ‖ 28 castor̄ *sic* ‖ 31 propolinanticum

Siculi ℔ II, oleum vetus ℔ IIII, olei Siconei ℔ II, olei melini ℔ IIII.

862 syncrismae compositio. cerae albae ℔ VI, resinae terbentinae ℔ IIII, apoponace ℔ libra, oleum vetus ℔ III, propolin ℔ III, galbanum ℔ V, olei lentisci ℔ IIII, olei nerini ℔ IIII, ammoniaci ℔ III, olei Ciprini ℔ III, thuris polline ℔ II, medulla cervina ℔ II, oleum Atticum ℔ II, oleum laurinum ℔ IIII, oleum Syriaticum ℔ III.

863 sincrisma optima ex herbis. medulla cervina ℔ III, galbani ℔ I, cerae albae ℔ libra. haec coques ex oleo veteri, donec medulla deliquescat. et bacca lauri ℔ libra, sulfur vivum ℔ II, serpillum Campanum ℔ ʒ, samsucum, herbam Sabinam ℔ libra, rosmarinum ℔ libra. haec pistato et cernito cribro quam tenuissimo. haec coicies in vaso aeneo, cera adicies singulas sic, ne aduras.

864 sincrismae compositio. cerae rufae ℔ IIII, propolin Atticum ℔ IIII, aeris usti ℔ IIII, resinae terbentinae ℔ IIII, appoponace ℔ libra, galbanum ℔ ʒ, oleum vetus ℔ IIII, oleum lentiscinum ℔ IIII, oleum murtinum ℔ IIII, ammoniacum ℔ IIII, oleum citrinum ℔ IIII, *oleum* [pur]purissimum ℔ IIII, medulla cervina ℔ II, ysopum silvaticum ℔ II, oleum laurinum ℔ II, oleum storacinum ℔ IIII.

865 sincrismae compositio. galbani ℔ II, storacis ℔ II, bdellia Babilonia ℔ II, ysopum ℔ libra, medulla cervina ℔ libra, oleum storacinum ℔ libra, oleum purum ℔ libra, oleum Cyprinum ℔ libra, oleum amigdulacium ℔ libra, thus ℔ libra, oleum laurinum ℔ II, oleum murtinum ℔ II, oleum primum ℔ II, oleum melinum ℔ libra, resinae terbentinae ℔ II, cerae rufae ℔ III, propolin Atticum ℔ II, olei lentiscini ℔ IIII, oppoponace ℔ III, oleum Siriaticum ℔ ℋ II, ammoniacum ℔ II, butirum Getulum ℔ II,

866 meconium Spanum ℔ libra, adipem ursinum ℔ II. haec

---

1 siconei = Sicyonii ‖ 2 malini ‖ 3 syncrisine ‖ 9 erbis ‖ 11 medullam relinquescat: *corr. B* ‖ 13 savinam ‖ 15 abicies | adurat *vel* aduras *cod.* ‖ 16 sincrisma *in fine capitis antecedentis* ‖ 20 oleum *addidi:* purpurissum *aut* oleum purum *B* ‖ 26 amigdulacium = amygdalinum ‖ 28 malinum ‖ 29 propolineticum

omnia s. s. coicies in vaso aeneo et adipem contundito ursinum et sic coicies, ut percoquatur. ad carbonem decoques, ne ad flammam aduratur. deinde percolato, donec medicamentum cum oleo commisceatur. hoc uteris ad perfectionem lumborum et ad articulos et ad nervos et ad cervicem.

syncrismae albae compositio. cerae albae | ℔ libra, 867 152ᵛb
cerusae ℔ libra, rosae ℔ II, ysopum ℔ II. haec omnia quae s. s. sunt, in vaso *a*eneo decoques et coicies in vaso cerusam. et cum iam defundes, in vaso minutatim adicies, subinde commiscebis, ne cerusa diossum d*e*sideat, usque donec frigidum fiat. hoc uteris ad ext*r*actum et percussum. cer*o*tum alligabis iumento, donec sanum fiat.

malagmarum compositiones. 868

malagmam croci aro*ma*ticam sic impones. spumae argenti ℔ IIII, resinae terbentinae ℔ II, galbani ℔ libra, bdelii ℔ IIII, manna thuris ℔ III, resinae Colofoniae ℔ II, storacem ℔ IIII, appoponacem ℔ II, propolin ℔ II, bacca lauri ℔ ʕ, viscum Italicum ℔ VI, ysopum Atticum ℔ II, †nisum thuris ℔ II, amomum ℔ II, adipe taurinum ℔ II, cerusae ℔ IIII, olei laurini ℔ IIII, cerae ℔ VI.

malagmam podagricam. cardamo*m*um ℔ I, centau- 869
r*e*a ℔ II, ageraici ℔ I, irin Illirica ℔ S, fenugraeci pondo trien., nitri pondo duo, ciciti semen ℔ I, resinae terbentinae ℔ II, cerae Punicae ℔ II, oleum vetus ℔ II, oleum Siriacum ℔ II.

malagma coctilis. cerusae ℔ IIII, galbani ℔ ʕ, resinae terbentinae ℔ III ʕ, adipem taurinum ℔ III, ysopi Attici ℔ II, bdelii ℔ II, ammoniaci ℔ II, piperis albi ℔ V, irin Illiricae ℔ II, aufonitra ℔ libra, medulla cervina ℔ libra, adipem anserinum ℔ libra.

malagma nigra ad splenem. bitumen Iudaicum ℔ ʕ, 870
fecla ℔ ʕ, nitrum ℔ ʕ, aes ustum ℔ ʕ, axungia ⟨℔ ʕ⟩, batus ℔ ʕ, thuris polline ℔ ʕ.

---

4 perfrictionem? ‖ 7 ceruse ‖ 8 eneo ‖ 10 dissideat ‖ 11 ad estatem (*sic*) extactum ‖ 12 certum ‖ 13 *cf. Pelag. 446 sq.* ‖ 14 arōticam sic ‖ 19 misum ℔ II? ‖ 21 cardamonium | centaura ‖ 23 ciciti = cicutae? cicifi *M* ‖ 29 aufonitra = ἀφρόνιτρα ‖ 32 ℔ ʕ *supplevi*

malagma Terentiana †admocia et ad nervos crassos. cera ℔ II, absungia ℔ II, thuris masculi ℔ II.

malagma*e* caldae compositio. auripigmentum ℔, libra cerusae ℔ IIII, aes ustum ℔ IIII, molibdena ℔ IIII, †nisum grussiten ℔ IIII, vini ℔ libra, bitumen ℔ VI, oleum ℔ IIII.

871 malagma ad nervorum dolorem. cerae ℔ ʒ, adipis taurini ℔ ℈, galbani ℔ *s*extan, bdelii ℔ I, ammoniaci ℔ ʒ, piper album ℔ ʒ, resinae ℔ ℏ ʒ, ammoniaci ℔ ʒ, thuris polline ℔ ʒ, bacca lauri ℔ ʒ, storacis ℔ ʒ, †eresinum gueti facesu. haec contundes singulas res, postea commisceto in unum et componito.

153r a 872 malagma ad genua fleminosa. sinapem | Alexandrinum emina, nasturcii semen emina, nitrum ℔ libra, aes ustum ℔ ʒ, alumen scissum ℔ ʒ, thuris pollinem ℔ ʒ, salis ammoniaci ℔ ʒ, galbanum ℔ ʒ, *b*itumen Iudeicum ℔ libra, mel Alexandrinum ℔ libra, oleum Ciprinum ℔ ʒ.

873 malagma caustica. facit ad dorsum iumenti post ustionem confirmandum, ad tumorem *et* ad dolores et ad luxum et ad fleminam veterem et ad aquam. cerae ℔ I, resinae ℔ selibra, thuris polline ʒ V, galbani ʒ IIII, *videl*lae ʒ V, storacis ʒ IIII, bituminis Ispani ℔ I, picis durae ʒ IIII, sagape*ni* ʒ III, †ulci ʒ VIII, corticis taurini ʒ 16, simul omnibus mixtis quae conficies.

malagma ad commissuras solutas. bitumen ℔ ʒ, aloen ℔ ʒ, haec ex ... inter se conteres et impones.

874 malagma liquida ad nervos crassos. bitumen Iudaicum ℔ I ʒ, pice Britia ℔ I ʒ, lepida Cyprea ℔ I ʒ, cerae ℔ libra, thuris masculi ℔ libra, resinae frictae ℔ libra, oleum Sa*b*inum ℔ libra, acetum ℔ libra.

malagma ad nervos grossos extenuandos. ficum

---

1 aromatica *B*, *cf. p. 263,14*; admotoria? accommodata *M* ‖ 3 malagma ‖ 5 misum (*i. e.* *μίσυ*), cerussiten (*cf. p. 263,19*)? ‖ 8 extan ‖ 10 teres in unguenti faciem haec *M*; iris unguenti *B* ‖ 16 armoniaci | uitumen ‖ 19 sed ‖ 20 aquam = suffusionem? aquatilia? ‖ 22 siddele | yspani ‖ 23 sagapeminis | olei *B*, ulicis *M* ‖ 23 *sq.* taurini: *cf. supra p. 245, 13* ‖ 27 *cf. supra p. 30, 10* ‖ 30 savinum

Afrum ℔ III, uva passa ℔ II, cuminum tritum ℈ I, sulfur ʒ III, nitrum ʒ III.

malagma ad nervos grossos et duplices. axungia ℔ II, calcis flos ℔ ʂ, aeris flos ℔ ʂ, thuris polline ℔ ʂ.

malagma ad femus. malum terrae ℔ libra, spuma 875
argenti ℔ ʂ, resinae terbentinae ℔ II, cerae ℔ libra, nitrium ℔ ʂ, salis ammoniaci ℔ ʂ, oleum Sabinum ℔ IIII. haec sic decoques in cacabo novo, mittes salem, deinde singula adicies et ex lento igne coquatur bene.

malagmae albae compositio. flos nitri ℔ II, sulfur 876
vivum ℔ II, resinae pini ℔ VI, resina apocima ℔ III, cera alba ℔ VIII, thuris manna ℔ libra, sepum taurinum ℔ ʂ. haec sic coques, cera seorsum, deinde apocima [et] resina, sepum taurinum coques et inmiscetur nitrium et sulfur et thuris polline tusum, bene una subiges et commisces, erit malagma.

malagma ad omnia. cerae rufae ℔ V, resinae terben- 877
tinae ℔ II, ammoniaci ℔ II, oppoponacis ℔ libra, galbanum ℔ II, pice Britiae ℔ V, oleum vetus pondo tres, resinae frictae ℔ II.

malagma pegma. cerae albae ℔ ʂ, galbani ℔ ʒ, piperis albi ʒ, ammoniaci ℔ ʂ, | resinae ℔ ʂ, thuris pol- 153r b
line ℔ ʂ, nitrium ℔ ʂ.

malagma *t*raumatica. ammoniaci ℔ ʂ, cerae ℔ ʂ, gal- 878
bani ʒ, cerusa ℔ ʂ, *r*ubricae ℔ ʒ, murrae ʒ, spuma argenti ℔ ʂ, piperis ℔ ʒ. haec omnia ex oleo coquito.

magma croci ℔ I, murra ℔ I, cerae ℔ I, ammoniaci ℔ I, galbani ℔ I, olei laurini pondo qua*d*ran., resina ℔ ʂ, thuris ℔ I, nitri ℔ ʂ.

malagma ad duritiam *et* ad marmur. spuma argenti 879
℔ IIII, resinae terbentinae ℔ II, storacis gutta ℔ IIII, appoponacis ℔ libra, cerusae ℔ IIII, cardamo*m*i ℔ III, adipis taurini ℔ II, ammoniaci ℔ VI, propolin ℔ II, thuris polline ℔ IIII, cerae ℔ VI, bitumen ℔ II, olei laurini ℔ IIII ʂ.

---

7 savinum ‖ 24 draumatica ‖ 25 lubricae ‖ 28 quaran ‖ 30 sed ‖ 32 cardamoni

malagmae compositio ad tumores. nitrum ℔ libra, fecla pondo libra, bitumen Iudaicum ℔ ʃ, absungiam pro modo.

880 malagma †iacen cerae ℔ I, galbani ℔ I, resinae terbentinae ℔ I, ammoniaci ʒ, oleum Cyprinum quod satis erit. haec omnia in uno coquito.

malagma tetrafarmacum. cerae ℔ libra, resine dura pondo libra, picis durae ℔ I, alumen ℔ libra. omnia in uno coquito ex . . . alumen et addito. destringe iumentum, †cyatu ninum subigito, ex oleo alumen coquito, sed contundito in pilam ex aceto. hanc malagmam utere ad fractum et intortum et ad dolores nervorum et crassitudines.

881 malagmarum crudarum compositiones. malagma cruda. cera ℔ V, bdelii ℔ III, opii ℔ II, bacca lauri ℔ II, ysopi Attici ℔ II, resinae terbentinae ℔ II, appoponacem Afram ℔ II, piper album ℔ II, piper nigrum ℔ libra, thuris polline ℔ II, galbani ℔ III, ammoniaci ℔ II, medullae cervinae pondo libra, oleum laurinum ℔ II, propolin Atticum ℔ II. [bacca lauri ℔ II] haec omnia, quae s. s. sunt, singulas res contundes et p*er* cribrum tenuem traicies, deinde permiscebis et oleum laurinum

882 ad subi*g*endos illos uteris. medicamentum *fer*veat, deinde per . . . subiges oleum et [subegeris] aceto acro manos subinde tangito. cum subigisse*s*, tunc facies pastillos librales. hoc malagma uteris, cum iumenti fractura ad sanitatem

153ᵛa venerit. item si rene unctionem ad articulamenta | sanus factus erit, eandem malag*m*am imponis. item circa corium iumenti sic explica*b*is malagmam crudam. ceram rufam ℔ libra, ysopum Atticum ℔ IIII, storacem . . ., calcantum ℔ IIII, apoponacem ℔ ʒ, medulla cervina ℔ III ʃ, propolin Atticum ℔ III ʃ, bdelii ℔ IIII.

883 malagmam crudam. haec facit ad nervorum grassitudines et podagricos. cerae ℔ II, olei Syriaci ℔ II, adde in utr*o*que, tunde pumicem ℔ libra, adde in mor-

---

7 alumen: alipem *B* ‖ 8 ⟨oleo⟩? ‖ 9 cyatho vini *B* ‖ 20 pro ‖ 22 subiciendos | Vereat: *corr. B* ‖ 24 subigisset ‖ 27 malaginam ‖ 28 explicavit ‖ 34 uterque *vel* utrique *cod.*

tario. cum *b*ene teruer*i*s, cerne et pendito ℔ ʂ, deinde addito in mortario *marmoreo* et terito pistillo plumbeo, addito mellis ℔ IIII, aceto pusillum terito et deinde 884
[marmoris] contundito ammoniac*i* ℔ I ʂ, deinde in pilam pariter p*i*stillo plumbeo terito in mortario, usque dum teras, †plumbum ℔ ʂ et admisce. deinde omnia eximito de pila et manibus malagmam subigito ex oleo vetere et medullam. cum subi*g*eris, facito magdaleones, ut †homini videatur. inlinis linteolo spisso, si minus, in alutam.

malagmam crudam. cerae ℔ V, galbani ℔ III, sto- 885
racis ℔ II, bdelii ℔ libra, ammoniaci ℔ libra, medullae cervinae ℔ libra, thuris masculi ℔ libra, piperis albi selibra, ysopum pondo libra, resinae terbentinae pondo libra, resinae ero*n*al*e* ℔ libra, resinae Colofoniae ℔ libra, thuris polline ℔ libra, bacca lauri ℔ libra, adipis taurini ℔ libra, olei laurini ℔ libra, olei veteris ℔ libra, olei mirtini ℔ libra, malum †ausitum ℔ II, galbanum ℔ II, storacis ℔ II, resinae Bri*t*tiae ℔ II, appoponacis ℔ I ʂ, olei citrei ℔ libra.

malagmae u*t*ilis compositio. galbani ℔ ʂ, cerae al- 886
bae ℔ libra, ammoniaci ℔ ʂ, thus masculum ℔ ʒ, medulla cervina ℔ ʂ, propolin Atticum ℔ ʂ, oppoponace ℔ ʂ, castoreum ℔ ʂ, bitumen Iudaicum ℔ libra, bdelii ℔ ʂ, thuris polline ℔ II.

malagma *c*ruda. cera rufa pondo libra, storace ℔ II, oppoponace Afram ℔ II, propolin ℔ libra, meconium ℔ libra I, galbanum ℔ libra, adipe taurino pondo libra.

malagma cruda, quae est alio modo ad ossilagines, 887
quae solent in cruribus nasci. nitri ℔ I, calcis vivae ℔ libra, vini ℔ libra, salis ammoniaci ℔ libra, calcitem combustum ℔ I, | spuma argenti ℔ I, cineris lixiviae 153ᵛb
ɋc duo, aceti quartarios duos, exungia ℔ II, contunde*s* singulas res et cernes cribro. cum terere incipies,

---

1 uene ‖ 2 marmoreo *addidi ex l. 4* ‖ 4 ammoniace ‖ 5 pastillo ‖ 6 alumen? ‖ 8 subieris | *sq.* in heminas divideatur *M* ‖ 9 magdaleones = *μαγδαλιάς* ‖ 14 erolane ‖ 17 aestivum *M* ‖ 18 brictie ‖ 20 usilis ‖ 25 ruda ‖ 32 quinarios? quartarios? | contundent

commiscito in uno. hoc alligato, tertio die solvit ossilaginem. cum vulnus purum fuerit, utere traumatico.

888 malagma Vibiana ad flemina. calcantum ℔ I, aes ustum ℔ I, nitri flos ℔ I, lepida Ciprea ℔ I, fecla Spana ℔ I, aeruginis flos ℔ I, lamna ℔ I, bitumen Iudaicum ℔ II, rododafne ℔ II, axungiae ℔ ʃ, marrubium montanum ℔ ʃ, columbini stercus ℔ II, salis nostrati ℔ II. haec omnia contundito, donec bene coquat, et ad circulum impones, ut fleminam discutias.

889 malagma eiusdem ad duritias. aes ustum, spumam argenti, cerusae, aeruginem, salis ammoniaci, molibdena. haec omnia tundes, ex oleo coques, donec in modum caustici coquantur. oleum cura, ut vetus sit, et cura, bene commode decoquatur. caldum bene perducis medicamenta, aequis partibus misce ʒ IIII.

malagma ad duritias et ad nervos. aerugine ℔ ℈, aes ustum ℔ ʃ, molibdena ℔ libra, olei ℔ IIII, acetum ss I, spuma argenti ℔ III, salis ℔ I ʃ, cerusae ℔ ʃ. et infra suo loco adiecta est et duae scriptae sunt.

890 malagma ficurnea sic compones. ficum duplicem ℔ II, nitrium ℔ III, ficum contundito, usque dum minutum fiat, admiscito nitrium ustum et axungiam quod satis est, una contundito et sic componito.

ad nervos crassos et †strota in se cum fuerit. triduo alligatum alligatura permaneat. postridie solvito, calda foveto.

891 malagma axungia sic compones. sumito axungiam quam veterissimam ℔ libra, contundito. quae cum contunderis, addito calcis minutae quod satis est, subigito et bene [in]temperatum in linteo oblinito et iumento imponito vel homini. cottidie renova, usque dum sanus fiat.

malagma cyprisinam. baccas cypressi, aceto, coclias numero XL, axungia ℔ libra, aeris usti ℔ libra, fucum

---

1 solvito ‖ 3 viviana ‖ 4 citrea ‖ 11 armoniaci ‖ 12 eo: *suppl. B* ‖ 13 curant ‖ 19 intro suo leto: *cf. infra 892* | due scripta | 22 uemtum *sic: corr. B* ‖ 24 strota *vel* sirota *cod.*; *latetne* syrmaticum *an* scrofa? ‖ 25 pridie: IV die *B* ‖ 30 bene et

Afrum et cuminum tritum et uvam passam ad durities et ad flemina et ad ossilagines compones. | 154r a

compositio caldi ad duritias et ad ossilagines. spuma 892 argenti ℔ II, cerusam ℔ ʒ, aes ustum ℔ libra, aerugine ℔ libra, molibdene ℔ II, salis bene triti ℔ II, cadimia ℔ ʒ, oleum vetus ℔ I ʒ, aceti ss I.

compositio ad duritias et ad ossilaginem. olei pondo V, aceti ℔ ss I, salis triti pondo II, spuma argenti pondo II, molibdena pondo I ʒ, aes ustum pondo ʒ, cerusae ℔ ʒ I, propolin Atticum ℔ ʒ, aeruginem ℔ I ʒ. 893 appoponace ƷƷ. primum miscis oleum, deinde acetum decoques bene, sequens ad decocturam [ad] medicamentorum trituras mittes. habeto haec in vase fictili.

experimentatum expertus sum optimum esse ad ossilagines et duritias: aes ustum ℔ ʒ, aeruginis ℔ ʒ, molibdena ℔ ʒ, spuma argenti ℔ IIII, sale bene tritum ℔ I ʒ, cerusae ℔ ʒ, olei veteris ℔ II, aceti optimi ʒ.

ad cocturam acrum malagmarum. primum adicies 894 oleum vetus, sequens acetum, deinde salis triti, decoques bene. deinde cum bene decoctum erit, spuma argenti mittes, sequens molibdena, deinde cerusam. in mediam cocturam aeruginem mittes et curabis caldum perducere.

ad flemina discutienda. fici radicem, ervum, axungiam veterem commisces ex aceto acro.

ad flemina discutienda. sinape Alexandrinum ℔ ʒ, ficu ℔ ʒ, sale ℔ ʒ, axungia vetere ℔ ʒ.

ad flemina curanda. calcis vivae ℔ ÷, calcitem ℔ ÷, 895 nisum ℔ ÷, nitrium combustum ℔ ÷, fecla Spana ℔ ÷, nitrium ℔ ÷. in unum conteris ex lixivia et in pixida plumbea habeto.

cal*ch*icon compositio ad duritiam. cadmia Ci*p*rea ℔ ʒ, aes ustum ℔ ʒ, ammoniaci ℔ ʒ, sale candida trita ÷ I, cerusa ℔ III, oleum ℔ V.

ad cartilaginem emplastrandam compositio. bitumen

---

1 cuminum *vel* cominum *cod.* ‖ 13 *sq.* in vaso fictili operimentato *B* ‖ 23 descucienda ‖ 31 caldicon | cadmiaci trea

Iudaicum ℔ I, aes ustum ℔ I, fecla ℔ ς, aeris flos ℔ I, alumen scissum ℔ I, thuris pollinem ℔ ς, nitrium ℔ ς, coctimentum ℔ ς, axungiae ℔ II, veratrum nigrum ℔ ς.

896 emplastri compositionem. emplastrum sic componis. caldea ℔ I, cerae ℔ libra, olei nerini ℔ ς, calcitem et caldea in unum contemperato. ubi erit temperatum, pro ceroto utere.

154r b emplastrum rubrum. olei ℔ II, lepidae ℔ II, | aeris flos ℔ ς, spuma argenti ℔ II, aristologia ℔ II, manna thuris pondus ƨ, galbani pondus I, cera pondus II.

emplastrum glutinosum ad parotidas. pice liquida ss II, resinae ÷ V, cerusae ⁝ V, spimitium ⁝ V, acetum ss VI.

897 emplastrum glutinosum. bituminis ℔ ς, cerae ℔ ς, pice dura ℔ ς, resinae ℔ ς, ammoniaci ℔ libra, calce ℔ I ς, olei ℔ II.

emplastrum glutinosum ad recentia vulnera. cerae ℔ I ς, resinae terbentinae ℔ I ς, axungia †nıennu ℔ I ς, resinae ℔ libra, aeris usti ℔ I ς, visci ℔ ς, lepida ℔ libra, vinum Marsicum ℔ II, sale ammoniacum ℔ III, thuris ℔ libra, panacis ℔ libra, olei Spani ℔ ς, acetum ʂ I.

898 emplastrum ad cartilaginosum. aes ustum pondo ς, nitrium ℔ ε, fecla ℔ ⥽, sale ammoniacum ℔ ⥽, bitumen Iudaicum pondo libra, axungia quod satis fuerit et adhuc, si vis, alumen scissum, thuris polline, cera Punica, mali corium, galbanum, viscum, oppoponacem.

899 emplastrum ad fracturam. cera Spana ℔ libra, bitumen Iudaicum ℔ I ς, pice Britia ℔ II, thuris masculi ℔ libra, lepida Cypria ℔ libra, resina fricta pondo libra, oleum Sabinum ℔ ς, acetum Alexandrinum quod satis erit [sive quod satis fuerit].

emplastri compositio. cerae ℔ libra, aeris flos ℔ libra, spuma argenti ℔ libra, resinae adustae ℔ libra, oleum pro modum.

---

3 coctimentum: condimentum (*cf. infra 935*) *B* | veretrum 8 lepide ‖ 11 pice *in macula rubra* ‖ 12 spimicium: = *ψιμύθιον* ‖ 18 bienni (*coll. supra p. 259, 27*) *B*; suina? suilla? *cf. 919* ‖ 25 pumica

emplastrum optimum. galbani ℔ ʒ·, murrae ℔ ʒ·, **900**
lepida ℔ ʒ·, propolin Atticum ℔ ʒ·, folium ℔ ʒ·, ammoniacum ℔ ʒ·, pice Britia ℔ ʒ·, resina terbentina ℔ ʒ·, cera ℔ ʒ, spuma argenti ℔ II, oleum vetus ℔ II, aristologium ℔ ʒ·, *oleum* Cypreum ℔ ʒ·, centaurea ℔ ʒ·, irin Illirica ℔ ʒ, trifolium ℔ ʒ, radice ℔ ʒ·, artemisiae ℔ ʒ·, viscum pondus ʒ·, Britannica ℔ ʒ·, argallicum ℔ I, vetonica ℔ I, herba urciolaria ℔ I. coques **901**
sic. oleum spuma cum ferverit, semel adicias lepidam et aeruginem et cerusam, in *u*no omnia commiscis ex aceto acro, conteris in mortario, sicut tibi videtur, temperat*o*. deinde teris et resinam et vetonicam et propolin Atticum et picem, semel subrub*r*um, ne sit aquatum, removebis, ignem adicies, mannam et galbanum et oleum conteris, res siccas contundis et adicies postea, ne comburatur. haec uteris et ad cancer | et ad maiora vulnera, si quod 154ᵛa
inter manus c*a*ro crescit. a*l*ternis diebus solv*e*s, expurgabis, deinde eodem impones, donec excomedatur. sanum fiet.

causticae compositiones haec erunt. **902**

causticum ordinarium sic compones. murrae ℔ libra, aloen ℔ libra, thus masculum ℔ libra, oppoponace ℔ libra, galbanum ℔ libra, castoreum ℔ libra, propolin ℔ I, bdelii ℔ libra, ammoniaci ℔ libra, storacem ℔ libra, viscum Italicum ℔ libra, thuris polline ℔ libra, alipe leon*i*num ℔ libra, adipe ursinum ℔ libra, medulla cervina ℔ libra, ceram Punicam ℔ I ʒ, ceram albam ℔ I ʒ, sulfur vivum ℔ IIII, resina terbentina ℔ III, bitumen Iudaicum ℔ III, bitumen Afrum ℔ IIII, resina Colofonia ℔ V, resina **903**
fricta ℔ XV, resina dicam*en* ℔ XX, resina eronale ℔ XV, resinae ap*o*cima ℔ X, pice dura pondo XIII, resina alba †proica ℔ II, meconium Atticum ℔ libra, opium ʒ, euforbium ℔ ʒ, magma croci ℔ ʒ, piper nigrum ʒ·, malum

---

5 oleum *addidi* ‖ 7 britanica ‖ 9 semel: simul? ‖ 10 vino ‖ 11 temperatum ‖ 13 simul? | sub rubum | aqua tum ‖ 17 coro | ad ternis | solus: *corr. B* ‖ 20 *cf. Chiron apud Veget. VI 14, 1* ‖ 24 alipeleon enum ‖ 29 dicam̄ *sic*: dictamni *B* ‖ 30 apecima: = *ἀπόζεμα* ‖ 31 Troica?

Iudaicum ℔ I, aes ustum ℔ I, fecla ℔ ʒ, aeris flos ℔ I, alumen scissum ℔ I, thuris pollinem ℔ ʒ, nitrium ℔ ʒ, coctimentum ℔ ʒ, axungiae ℔ II, ver*a*trum nigrum ℔ ʒ.

896 emplastri compositionem. emplastrum sic componis. caldea ℔ I, cerae ℔ libra, olei nerini ℔ ʒ, calcitem et caldea in unum contemperato. ubi erit temperatum, pro ceroto utere.

154ʳ b emplastrum rubrum. olei ℔ II, lepid*a*e ℔ II, | aeris flos ℔ ʒ, spuma argenti ℔ II, aristologia ℔ II, manna thuris pondus ƨ·, galbani pondus I, cera pondus II.

emplastrum glutinosum ad parotidas. p*i*ce liquida ℥ II, resinae ÷ V, cerusae ⁝ V, spimitium ⁝ V, acetum ℥ VI.

897 emplastrum glutinosum. bituminis ℔ ʒ, cerae ℔ ʒ, pice dura ℔ ʒ, resinae ℔ ʒ, ammoniaci ℔ libra, calce ℔ I ʒ, olei ℔ II.

emplastrum glutinosum ad recentia vulnera. cerae ℔ I ʒ, resinae terbentinae ℔ I ʒ, axungia †nıennu ℔ I ʒ, resinae ℔ libra, aeris usti ℔ I ʒ, visci ℔ ʒ, lepida ℔ libra, vinum Marsicum ℔ II, sale ammoniacum ℔ III, thuris ℔ libra, panacis ℔ libra, olei Spani ℔ ʒ, acetum ʒ I.

898 emplastrum ad cartilaginosum. aes ustum pondo ʒ, nitrium ℔ ε, fecla ℔ ⊆, sale ammoniacum ℔ ⊆, bitumen Iudaicum pondo libra, axungia quod satis fuerit et adhuc, si vis, alumen scissum, thuris polline, cera Pu*n*ica, mali corium, galbanum, viscum, oppoponacem.

899 emplastrum ad fracturam. cera Spana ℔ libra, bitumen Iudaicum ℔ I ʒ, pice Britia ℔ II, thuris masculi ℔ libra, lepida Cypria ℔ libra, resina fricta pondo libra, oleum Sabinum ℔ ʒ, acetum Alexandrinum quod satis erit [sive quod satis fuerit].

emplastri compositio. cerae ℔ libra, aeris flos ℔ libra, spuma argenti ℔ libra, resinae adustae ℔ libra, oleum pro modum.

---

3 coctimentum: condimentum (*cf. infra 935*) *B* | veretrum ‖ 8 lepide ‖ 11 pice *in macula rubra* ‖ 12 spimicium: = *ψιμύθιον* ‖ 18 bienni (*coll. supra p. 259, 27*) *B*; suina? suilla? *cf. 919* ‖ 25 pumica

emplastrum optimum. galbani ℔ ʒ·, murrae ℔ ʒ·, **900**
lepida ℔ ʒ·, propolin Atticum ℔ ʒ·, folium ℔ ʒ·, ammoniacum ℔ ʒ·, pice Britia ℔ ʒ·, resina terbentina ℔ ʒ·, cera ℔ ʒ, spuma argenti ℔ II, oleum vetus ℔ II, aristologium ℔ ʒ·, *oleum* Cypreum ℔ ʒ·, centaurea ℔ ʒ·, irin Illirica ℔ ʒ, trifolium ℔ ʒ, radice ℔ ʒ·, artemisiae ℔ ʒ·, viscum pondus ʒ·, Britannica ℔ ʒ·, argallicum ℔ I, vetonica ℔ I, herba urciolaria ℔ I. coques **901**
sic. oleum spuma cum ferverit, semel adicias lepidam et aeruginem et cerusam, in *u*no omnia commiscis ex aceto acro, conteris in mortario, sicut tibi videtur, temperat*o*. deinde teris et resinam et vetonicam et propolin Atticum et picem, semel subrub*r*um, ne sit aquatum, removebis, ignem adicies, mannam et galbanum et oleum conteris, res siccas contundis et adicies postea, ne comburatur. haec uteris et ad cancer | et ad maiora vulnera, si quod 154ᵛa
inter manus c*a*ro crescit. a*l*ternis diebus solv*e*s, expurgabis, deinde eodem impones, donec excomedatur. sanum fiet.

causticae compositiones haec erunt. **902**

causticum ordinarium sic compones. murrae ℔ libra, aloen ℔ libra, thus masculum ℔ libra, oppoponace ℔ libra, galbanum ℔ libra, castoreum ℔ libra, propolin ℔ I, bdelii ℔ libra, ammoniaci ℔ libra, storacem ℔ libra, viscum Italicum ℔ libra, thuris polline ℔ libra, alipe leon*i*num ℔ libra, adipe ursinum ℔ libra, medulla cervina ℔ libra, ceram Punicam ℔ I ʒ, ceram albam ℔ I ʒ, sulfur vivum ℔ IIII, resina terbentina ℔ III, bitumen Iudaicum ℔ III, bitumen Afrum ℔ IIII, resina Colofonia ℔ V, resina **903**
fricta ℔ XV, resina dicam*en* ℔ XX, resina eronale ℔ XV, resinae ap*o*cima ℔ X, pice dura pondo XIII, resina alba †proica ℔ II, meconium Atticum ℔ libra, opium ʒ, euforbium ℔ ʒ, magma croci ℔ ʒ, piper nigrum ʒ·, malum

---

5 oleum *addidi* ‖ 7 britanica ‖ 9 semel: simul? ‖ 10 vino ‖ 11 temperatum ‖ 13 simul? | sub rubum | aqua tum ‖ 17 coro | ad ternis | solus: *corr. B* ‖ 20 *cf. Chiron apud Veget. VI 14, 1* ‖ 24 alipeleon enum ‖ 29 dicam̄ *sic*: dictamni *B* ‖ 30 apecima: = *ἀπόζεμα* ‖ 31 Troica?

terrae ℔ ʒ, ysopum Atticum ℔ ʒ, sepum taurinum ℔ libra, oleum laurinum ℔ ƨ·, oleum mirtinum ƨ·, oleum Ciprinum ℔ ƨ·, oleum amigdalinum ℔ ƨ·, oleum melinum ℔ ƨ·, oleum Sabinum ℔ ƨ·, oleum lentiscinum ℔ II, oleum Spanum ℔ V, [oleum laurinum ℔ ƨ·], oleum vetus ℔ ʒ.

904 compositio caustici. castoreum ℔ ℈, galbanum ℔ ℈, appoponace ℔ ℈, bdelii ℔ V, thuris polline ℔ V, viscum Italicum ℔ ℈, cera alba ℔ libra, cera Punica ⸗, sulfur vivum ℔ III, resina terbentina ℔ II, bitumen Iudaicum ℔ libra, resina Colofonia ℔ ʒ, bitumen Afrum ℔ libra, resina fricta ℔ V, ammoniacum ℔ II, storaces gutta ℔ V, resine dicamen ℔ II, pice dura ℔ IIII, resine eronale ℔ V, pice Britia ℔ ʒ, propolin Atticum ℔ ʒ, oleum pro modum.

905 causticum siccanum. cera rufa ℔ libra, cera Punica ℔ libra, ysopi ƨ·, thus masculum ℔ II, sulfuris vivi ℔ I, nitrium ℔ ℈, resina terbentina ℔ V, peucedanum ℔ ℈. oleum storacinum ℔ ƨ·, †alpersum durum ℔ I, ammoniacum ℔ libra, resina cruda pondo libra, nisum ℔ ʒ.

906 causticum termanticum. galbanum ℔ I, appoponace ℔ II, piper album ℔ ɬ, piper nigrum ℔ ɬ, murram
154ᵛb trigonita ℔ ɬ, | ammoniacum ℔ II, storacis ℔ V, thuris polline ℔ V, bdelii ℔ ℈, propolin ℔ I, resinae flos ℔ ℭ, resinae terbentinae ℔ ʒ, pice Britia ℔ libra, cera alba pondo libra.

907 causticum ad armos. ammoniaci ℔ III, picis ℔ IIII, visci ℔ ʒ, bitumen ℔ IIII, galbani ℔ III, storacis ℔ II, bdelii ℔ II, meconium Spanum ℔ II, propolin ℔ II, thuris polline ℔ II, bacca lauri ℔ II, resina terbentina ℔ II, appoponace ℔ II, resinae Colofoniae pondo duo.

causticum ad coxas. galbani ℔ II, oppoponace ℔ II, medulla cervina ℔ II, resinae terbentinae ℔ II, ammoniacum ℔ II, propolin ℔ II, bidella ℔ II, visci Italici ℔ II, pice Britia ℔ II, bitumen ℔ II, olei Siriaci ℔ II, resina fricta ℔ II, resinae Italicae ℔ II, cerae albae ℔ III.

---

2 ceprinum ‖ 3 mellinum ‖ 8 pumica ‖ 12 dicam̄, *cf. supra p. 271, 29* ‖ 14 sictianum | pumica ‖ 17 altercum *B* ‖ 25 *sq. Pelag. 495 (Emeriti)*

causticum gregalem. manna ... sulfuris ℔ libra, bitumen 908
Afrum ℔ II, bitumen Iudaicum ℔ libra, appoponace pondo I, resina fricta ℔ III, resinae ero*nale* ℔ III, cerae pondo libra, ammoniacum Afrum ℔ I, oleum pro modum.

subpacti compositio. subpactum sic componis. ammoniacum ℔ II, bitumen ℔ II, picis ℔ II, cerae ℔ II, resinae terbentinae ℔ II, resinae putuinae ℔ II, visci Italici ℔ II.

subpactum sic componito. pice Britia ℔ libra, bitu- 909
men ℔ II, ammoniacum ℔ II, viscum Italicum ℔ libra, resina fricta ℔ II, cerae ℔ II.

arteriacen compositio. murra trigoniten ℔ do*d*ran., crocum Siculum ℔ ʒ ℈, cinnamum ℔ II, cassia dafniten ℔ II, spica nardi ℔ II, f*u* Ponticum ℔ II, resinae guttae ℔ II, piper album ℔ II ℔ II, bacca lauri ℔ II, aga*r*icum ℔ II.

arteriacen sic componito. cardamo*m*um ℔ ʒ, crocum 910
Siculum ℔ II, murra triconiten ℔ II, piper album ℔ II, Lemniam [triconiten] ℔ II, fuscinum ℔ II, costum ℔ II, sulfur vivum ℔ II, amo*m*um ℔ II, reuponticum ℔ II, oleum Spanum ℔ II. has res singulas conteres et cernes, coicies in vaso plumbeo commixta in unum. ex eo ieiuno aestivo tempore, cum incipiet tussire et non potest sustinere, sumis ℥ singulas in dies singulos in vino et admisces ea et dabis ieiuno per triduo: parebit effectus. ... sumes ℔ ʒ et ex eo medicamento ℥ II et commisces in vino, sine eum medicamentum iam bibat.

arteriacen ad tussem vetustam et vo|mica in pul- 911 155ʳa
mone. sucum marrubii ℔ ʒ coquito in ollam novam et coquito calidam. et cum decoxeris, in eodem adicies murram trigoniten ℔ ÷, †acaste ℔ ʒ, Oxirinca cassia ℔ ÷, aristologiam ℔ ÷, irin Illirica ℔ ʒ, croci ℔ ʒ,

---

3 erolane ‖ 5 subacti? ‖ 7 putuine: = *πιτυΐνης* ‖ 12 per doran: pondo quadran (codran) *B* ‖ 14 funiponticum ‖ 15 aġaicū ‖ 17 cardamonium ‖ 19 ruscinum? *cf. p. 256, 13* ‖ 20 amonium ‖ 27 iam bibat: lambiat *B* ‖ 28 *cf. Pelag. 111* ‖ 30 addicies ‖ 31 acaciae? | *i. e. Ὀξυρύγχου*

*m*annae ℔ ÷, appoponace ℔ ÷, panacis radicem ℔ ÷. haec omnia in ollam, in qua succus erit, sumito decoctum, ut non ferveat, paulisper tantum, ut se animet, deinde eximito et contrito in pixidam plumbeam. uteris ex hoc cochlearia ex melle Attico singula argentei pondus.

912 anacollimae compositio.

thuris polline ℔ II, magma croci ℔ libra, flos similae ℔ IIII, vulvos, coclias, ova †empta.

a*na*collima frigida ad articulos sive ad genua. pollinem siliginis conspargis ex vino et uteris pollinem et oleum, bitumen Iudaicum liquidum consparsum ex eo inducis in pannum et imponis.

913 anacollima sic facies. bitumen Afrum ♄, thuris pollinem ℔ ÷, cominum ℔ libra, magma croci ℔ I, flos siliginis ℔ II, rubrica ℔ II, ex aceto conspargis et subiges et commisces ova. ex hoc uteris sic, si lumbi laborant aut coxa trahet. idem et ad armum prodest. si supra inpones, hoc valde proficiet.

anacollimam sic componis. resina ero*nal*is ℔ ʒ·, viscum Italicum ℔ ʃ, thuris polline ℔ I, sinopide ℔ ʃ. et haec caldum commisces et addes acetum isdem quod satis erit.

914 anacollima calda, quae facit ad flemina, si se †flectere fla*v*erint. cerae mollis . . . pice ℔ II, resina eronale ℔ II, pollinem triticium ex alba et acetum decoquito. facit ad collectionem et ad duritia recentem. et ferventem inducis. si hoc non proficerit, butirum et melle et semen lini decoques *et* imponis. sanum fiet.

cataplasma frigida. cocleas ℔ II, bulbos ℔ II, siliginis ss II, mentae viridis ℔ II, rubrica ℔ libra, thuris polline ℔ II, vini quod satis erit. hoc uteris ad crus, si luxaverit, hoc impones. sanum fiet.

915 cataplasma cruda sic componis. bulbos, cocleas, sili-

---

1 amanne ‖ 2 sinito decoqui *B* ‖ 3 semi: *corr. Pel.* ‖ 5 cochleario ‖ 7 simile ‖ 8 vulvos = bulbos ‖ 9 acollima ‖ 10 uteris: conteris *aut* teris *B* ‖ 19 erolanis ‖ 23 flemina? ‖ 24 flaberint ‖ 28 ex

ginis flos, vinum | vetus, thuris polline ℔ ʒ, appoponace 155ʳb
℔ I, galbani gutta ℔ I, opium ℔ I, magma croci ℔ ℈, storacis vermiculum ℔ ℈, bobilla ℔ I. hoc uteris ad nervorum crassitudinem. positum simul ad sanitatem erit.

ceroticon compositiones.

cerotum ad nervorum dolores. cera rufa ℔ IIII, oleum laurinum ℔ II, oleum vetus ℔ II, oppoponace ℔ libra, medulla cervina ℔ libra.

cerotum compositio. cera alba ℔ libra, resinae frictae **916**
℔ ʒ, sinopide cocliarium, oleum pro modum.

cerotum ad perfectionem. rufa cera ℔ IIII, oleum laurinum ℔ X, oleum vetus ℔ X, oleum *m*urtinum ℔ VIII, oleum Cyprinum ℔ VIII.

cerotum sic componis. cera rufa ℔ VIII, olei laurini ℔ X, olei veteris ℔ VIII, olei murtini ℔ VIII, olei storacini ℔ VIII. haec omnia in uno coques.

cerotum album ad omne genus vulneris et in pessa- **917**
rium. cera Pu*n*ica ℔ libra, mastice ℔ I, thus masculum ℔ ℈, pomfoliga ℔ ℈, olei rosacei quod satis est.

lipparocerotum ad rasuram et ad dolores. cera alba ℔ libra, hanc liquefacies valde et in mortario provocas, crescere facias lipparam ex posca et oleo.

*l*ipparae compositiones. spuma argenti ℔ V, cerusae pondo libra, olei laurini ℔ X, Ro*d*iae cretae quod satis fuerit, vini veteris congia IIII vel aceti ~~ss~~ III.

lipperam ad cervicem laesam et suffragines. spumam **918**
argenti ℔ X, cerusae R*o*diae ℔ II, aeruginis ℔ ʒ, ova numero XX, vini albi ampullam I, olei ℔ XX. in uno minutum suffundes vini et olei, usque donec utraque consumantur.

lippari alio modo ad vulnera et ad malandrias. calcitem ʒ IIII, resinae ʒ IIII, molibdenae ʒ IIII, cerusae ʒ IIII, aquam pluviaticam aceto mixtum. ex his poscam

---

4 impositum? ‖ 11 perfrictionem? ‖ 12 mortinum ‖ 18 pumica ‖ 20 lipparo cerotum ‖ 23 Cyppare ‖ 24 rose: *corr. B* | 27 ceruse radie ‖ 29 consummantur

facies et oleum mirtinum addes. ex his omnibus lipparam consummabis.

919 lipparam ad omnia vulnera et adustiones. spuma argenti ℔ libra, cerusae Rodiae ℔ S, pompholice ℔ ʒ, aeruginis ℔ I, adipis suillum recentis ℔ II, medullae cervinae ℔ libra, olei mirtini quod satis fuerit, vini Si-
155ᵛa culi quod capere potest. |

lipparam thermanticam. aluminis ℔ S, medullae cervinae ℔ I, thuris polline ℔ I, spumae argenti ε, butiri ℔ I, adipis suilli quam veterissimi quod sufficit. omnia bene trita subigis oleo.

920 caustici compositionem ad verrucas [causticum crudum ad verrucas]. calcis vivi ℔ I, fecla Spana ℔ I, auripigmenti pondo sestan. haec omnia teres ex cinere lixiviae.

item aliud stipticum. calcem vivam ℔ I, nitrium ℔ I, atramentum sutoricium ℔ ʒ, cinere lixivia quod satis erit.

causticum quod sine ferro aperit. fecla cocta ℔ I, calcis flos ℔ I, cinerem ex caprofici radice ℔ I, nitri ℔ ʒ. haec omnia misces ex cinere lixivia.

921 causticum ad verrucas tollendas. herbam melidoniam, rubricam, calcis flos, lasar, acetum acrissimum. ex eo in verrucam componito, ante tamen scarificato.

causticum ad verrucas. herbam centunculum et .... commisceto. hoc in verrucam imponito, aquam ne te*l*igeris.

causticum crudum ordinarium. calcis vivae ℔ II, fecla Spana ℔ II, auripigmenti ℔ I, lasar ℔ I, calcantum ℔ I, calciten combustum ℔ I, aerugine ℔ II, fel taurinum ℔ II, cinerem caprofici de radice ℔ ʒ. hoc macerabis ex eodem cinerem lixivam.

922 causticum ad verrucas. calcis flos ℔ I, calcis vivi ℔ I, veratrum minutum ℔ II. haec teres, ex lixivia consparges et sic impones.

acrum medicamentorum compositiones. diacantaridas sic compones. eruci semen pondo ʒ, cantaridas

---

14 estan ‖ 20 chelidoniam? ‖ 21 lubricam ‖ 24 tegeris ‖ 33 dia cantaridas

pondo ℥, tapsiae sucum pondo ℥, sinape Alexandrinum pondo ℥, picis liquidae quod satis fuerit, haec omnia bene trita, ex pice autem liquida commixtum. hoc medicamentum habeto in pixide plumbea, et ex eo ubicunque imposueris cute a corpore sublevas et pustulum facis. ex eo medicamento et hominibus *ungues* auferuntur et lepra ex corpore aufertur.

medicamentum ad clavos morticinos. herbam urceolariam et absungia et sale contundito et imponito, tertio die solvito, clavolus cadet. | **923** 155ᵛ b

medicamentum ad clavum morticinum. porrum sectivum, salem, fermentum, herbam urceolariam, axungiam pusillum, conteris in unum et alliga bis per triduo, sanum fiet.

medicamentum acrum ad fistulam et ad clavos. coriandrum viridem, porrum sectivum, herbam urceolariam, marrubium masculum, atramentum sutoricium, aeruginem, calciten, pollinem ervi. haec omnia bene tusa ex pice liquida sub igne per . . . curabis sicut traumatico. ubicunque imposueris, effectum *parebit*. **924**

traumatici compositio. calcitem ℔ ℥, aeruginem ℔ ℥, aes ustum pondo ℥, mellis ℔ libra, aceti quod satis fuerit. haec omnia commixta decoques in cacabo novo, ad mellis grassitudinem evertantur. hoc uteris ad omne vulnus purgandum et ad cancer. **925**

licium sic componis. amurcam olivae ℈ III et aceti ℈ III, salis ℈ I. hoc decoque in olla et ad tertias. *et* aquae facito ut bene misceas et herbam Sa*b*inam et rosmarinum. sic coctam admiscito, diligenter facito, deinde intermittito, ut *ne* ferveat. cum coctum fuerit, reponito in vase fictili et admiscito mellis aliquid. hoc autem ad omnia vulnera utile est. **926**

medicamentorum lenium compositio. consparsum sic compones . . . . . panacis radicem, mellis. haec omnia

---

6 inunges: *corr. B* | leprae ‖ 10 clauclos ‖ 19 percurabis ‖ 20 prāt *sic* ‖ 28 et aquae *B*: itaque | sauinam ‖ 30 ne *add. B*

aequis ponderibus in uno conteris. hoc uteris ad vulnera emplastranda.

927 tetrafarmacum sic componito. resinae dicam*en* ℔ libra, cerae ℔ libra, medulla cervina ℔ ʃ, sepi taurini ℔ ʃ, olei lentiscini quod satis fuerit. hoc uteris ad cicatrices claudendas.

chloram sic compones. resinae frictae ℔ libra, resinae *dic*aminis ℔ libra, aeruginis ℔ ʃ, cerae ℔ libra, sepi taurini ℔ libra, olei Cyprini quod satis fuerit.

928 licium sic componis. f*a*ecis qu*a*e aqua cocta tetigerit ss XV coques ad tertias, addis herbam centauream et ita permiscito et adicies ad mellis crassitudinem. ita utere ad vulnera recentia.

Erasistrat*e*um liquidum sic componito. aeris combusti ℈ II, murrae ℈ I, croci 3 ʃ, anisum tostum ℈ I, aeris usti ℈ I. haec omnia conterito ex vino, ita facito in 156ʳa mortario ipso, deinde infundito [in] passi eminam, | deinde exinanito de mortario et coicito in plumbeato et ita utere. ad tumores et ad lippitudinem veterem, in palpebris aspera et quaecunque vulnera fuerint. ex eo medicamento . . .

929 ad li*n*guas vexatas. thus masculum, crocum, cassiam, murram, resinam terbentinam. haec omnia trita bene ex melle conteres. ex eo medicamento . . .

medicamentum ad vulnera, quae vix coeuntur. murrae et thus masculum et pompol*i*ga e*x* vino novo trita ad vulnus discolum hoc uteris medicamento. et ad intestinorum rupturas facit.

930 compositiones colliriorum fistularum.

collirium fistularum. auripigmentum ℔ I, nisum ℔ I, aeruginem ℔ I, fecla Campana ℔ I cum aqua caelestina quod satis erit. ex eo collirios facis et siccabis.

collirium fistulare. calcitem ℔ libra, aeruginis ℔ II,

---

3 dicam̄ *sic* ‖ 5 ad cicatrices claudendas *in cod. ad medicamentum proximum pertinet* ‖ 8 cligaminis ‖ 10 fecisque | tetigerint ‖ 14 Erassistratum ‖ 19 *sq.* ad tumores — medicamento (*l. 23*) *una serie exarata* ‖ 21 liguas ‖ 25 pompoliaga | et

veratrum ℔ libra et teris et cernis, macerabis de cinere lexiva aut ex aceto acro. collirium facis et in umbram siccabis.

collirii compositio ad cartilaginosos. calcitem ℔ libra, nisum ℔ libra, calcem ℔ ⊢, cuminum ℔ ⊢, piperis ℔ ʒ, sucum aerugines ℔ libra, propolin sucum ℔ ʃ, herbam rodadafne ℔ libra, cinere ex lexiva quod satis fuerit. ex ex eo collirium facies et uteris.

compositio collirii ad fistulas. aeris flos ℔ ℈, cumini **931** ℔ ℈, aloen ℔ ℈, aceti acri pro modum.

collirium fistularem. calcitem ℔ I, nisum ℔ ʒ, aeris flos ℔ I, aeruginem ℔ ʃ, fecla ℔ ʃ, atramentum sutoricium ℔ ʃ, cumini ℔ ʃ, semen hederae ℔ ʃ. haec omnia conteris et ex aceto collirium facies.

collirium fistulare .. ℔ ʃ, calcitem combustum, ℔ ʃ, radicem ver*a*tri combusti ℔ I. conincoquies in aquam tepidam et ex eo [omnium medicamenta trita curabis] collirium facies.

collirium ad cartilagines. aloen ℔ I, aerugine ℔ I, **932** auripigmenti ℔ I, gummi de cerasia ℔ ʒ. in † quo infundis, post triduum in unum commisces et facies collirium.

collirium fistularum. faciet usum bitumen Iudaicum ℔ ʃ, oppoponace ℔ ʒ, fecla Spana ℔ I, nitri flos ℔ I, salem ammoniacum ℔ I, stercus columbinum ℔ I, salis nostrati ℔ libra. | 156ʳb

collirium fistularum. calcitem coctum ℔ I, nisum **933** coctum ℔ I, aeruginem coctum ℔ ʒ, fecla ℔ ʒ, loncitem ℔ ʒ, †calacani fossicium ℔ ʒ, gummi de hedera ℔ ÷. haec omnia conteres et ex aceto colliria facies.

collirium fistularem. aeris flos, ex aceto curabis.

collirium fistularem. aeris flos ℔ I, fecla ℔ ʒ, nisum ℔ I, ex aceto acro terito, collirium facito.

---

6 erugines ‖ 7 ℔ rodadafne libra: *transposui* ‖ 13 edere ‖ 15 *in lacuna* ῶωῳ *sic, cf. p. 281, 6* ‖ 16 veram tricombusti: *corr. B* | conincocies: cum vino coques *B* ‖ 20 aceto? ‖ 23 facit ad contusum *B* ‖ 28 loncitem = *λογχίτην* ‖ 29 calcarium? | fossitium edera

934 collirium fistularem. calcem vivam conteres, ex pice liquida †terabis et collirium facies. hoc collirium fistulas aperit.

collirium fistularem, quod ossa scabra eicit. calcis vivae ℔ ℥, fecla ℔ ℥, salis ammoniaci ℔ ℥, ca*d*mea ℔ ℥, auripigmentum ℔ ℥, veratri radices ℔ ℥, lepide ℔ ℥, aeruginis ℔ ℥, sulfur vivum ℔ ℥, *r*ubricae ℔ ÷, gummi de cerasa ℔ I, ut se dissolvat post fistula, acetum pro modo. facis colliria et siccabis.

935 hoc verum exp*e*rimentatum collirium fistularem. salem ammoniacum, aeris su*p*rema ℔ ℈, ex aceto et melle Alexandrino ℔ ℈ conteres et collirium facies.

collirium ad cartilagines. aeruginis *x*isma ℔ ℈, ver*a*trum nigrum, cum melle Alexandrinum conteris et collirium facies.

collirium ad cartilagines emplastrandas. bitumen Iudaicum ℔ libra, aes ustum ℔ libra, aeris flos libra, alumen scissum libra, fecla ℔ ℈, thuris polline ℔ ℈, coctimentum ℔ ℈, nitrium ℔ ℈, ver*a*trum nigrum ℔ I, axungia exiguum.

936 medicamenta, pulvera, compositiones *isch*em*a* ad sanguinem suppremendum.

nisi ϟ X, aeris usti ϟ X, lepide ϟ IIII, corticem pellis ϟ IIII, thuris polline ϟ IIII, calcitem ϟ XV, thuris ϟ X, resine ϟ VIII. conteris haec omnia in vase fictili aut ligneo, reponito in hoc. per vetustate levius est et evanescit. recens autem ad praesens effectum adfert hoc medicamentum. cum imponis, digito supprime*s*, donec adcrescat locus, e*a*dem hora statue*s* sanguinem.

937 medicamentum ad sanguinem supprimendum. gallam Germanam, atramentum sutoricium in uno conterit*a* erunt. commiscito omnia in unum et ex eo medicamento im-
156ᵛa ponito. |

---

2 macerabis? temperabis *M*, curabis *B* ‖ 4 armoniaci | catmea ‖ 6 lubricae ‖ 7 dē *sic* ‖ 9 expedimentatum ‖ 10 armoniacum | surema: squama *B* ‖ 12 sixma: = *ξύσμα* | veretrum ‖ 16 condimentum (= petroselinum Macedonicum) *B* ‖ 17 veretrum ‖ 18 ischema *scripsi (cf. supra 142):* stemō *sic* ‖ 23 hoc in: *transposui* ‖ 25 supprimēn ‖ 26 eandem | statuens ‖ 28 conterite: in vino conterito merum (= mero) *vel* contere austerum *B*

ascarotici compositiones. utere ad ascra tollenda ... ℔ I, aerugine ℔ I, aes ustum ℔ I, calcitem ℔ I, atramentum sutoricium ℔ I. haec omnia bene trita sint et commixta. ex eo medicamento ...

spodium sic componis. nisum, grusinum, veratrum, 938
aeris flos, .. aeruginem, malum terrae, alumen scissum, mali corium. haec omnia aequali pondere contrito et cerne.

spodii compositio. auripigmentum ℔ S, calcis vivae ℔ II, carta combusta quod satis erit.

spodium sic componis. centaurea ℔ S, † therenice ℔ ÷, piperis longi ℔ ÷, calcis combusti ℔ ʒ.

spodi compositio. calcitem ℔ I, nisum ℔ I, aerugine 939
℔ I, ysopi ℔ I, alumen combustum ℔ ʒ, mali grani corium ℔ I, calcis vivae ℔ I.

compositio stiptici. calcitem ℔ II, nisum pondo II, aeris flos ℔ I, galla ℔ IIII, nitrium ℔ I. haec omnia contundes singulas res et cum aceto decoques in vase fictili, donec consumas aceto. hoc uteris ad vulnera maiora, si caro creverit.

stiptici compositio ad vulnera et ad duramenta et 940
ad ustos. grusiten ℔ II, calciten ℔ II, aerugine ℔ II, aloen Indicum ℔ III, galla Syriaca ℔ II, ros Suriacum ℔ II, aceti quod satis erit. haec omnia contundes et cribro tenui traicies.

stiptici compositio. calciten ℔ V, nisum ℔ V, aerugine ℔ V, galla Syriaca ℔ III, mali citrei cortice ℔ III. haec omnia contundes et cribro tenui traicies, ex aceto acro temperabis et uteris ad omnia vulnera.

stiptici compositio. calciten ℔ V, galla ℔ III, nisu 941
℔ III, sulfur vivum ℔ III, aeruginis flos ℔ V, resina fricta ℔ X, malum Punicum ℔ II.

stiptici compositio. calciten ℔ V, mellis ℔ V, gallam Syriacam ℔ V, sulfur Afrum ℔ II.

---

1 ascra = *ἐσχάρια* (*i. e. ἐσχάραι*) *B* ‖ 5 grusinum = cerussinum ‖ 6 *in lacuna* ὕωγ *sic, cf. p. 279, 15* ‖ 9 *Pelag. 344* 11 theriace *B*; Berenicis? ‖ 22 grusiten = cerussatum

942 medicamentorum compositiones.

medicamentum ad vulnera curanda. fecla ℔ I, calciten ℔ I, aerugine pondo *s*extan.

medicamentum ad vermiciosum, cadmea Cuprea, alumen scissum, ficum Afrum, calcis flos, bitumen Iudaicum.

medicamentum ad ver*e*trum si percussum fuerit. oleum in solem calefacito et commisceto spumam argenti bene
156ᵛb tritam et ceram Pu*n*icam | et vinum vetus et ex eo medicamento curato.

943 medicamentum ad vulnera purganda. berbasci folias contundito et salem admiscito et acetum imponito. idem faciet cupressum, idem marrubium.

ad ozenas medicamentum. in vasum, quod oleum non tetigit, ex aceto acro e*a* dilue*s* et eundem uteris.

item medicamentum ad ozenas. cadmea Gallica ℔ V, sandaracae Gallicae ℔ I, calciten ℔ ʃ, salis nostrati ℔ I, aceti quod satis est. a crudo teres et in pixidam plumbeam reponis.

944 ad ozenas. rutae viridis nostrate folias ℔ III, salis ammoniaci ℔ I misces et teres et facies colliria ad mensuram. hoc siccabis et impones ad suffragines. cerae ℔ ÷, adip*e* ℔ . ., sulfur ℔ ⊢., bitumen ℔ ʒ, f*a*ecis lotei ℔ ʃ, olei ℔ II, sucum † cerde ℔ ʃ, pice liquida ℔ II. hoc in uno conteris et ex eo curabis.

ad suffragines. f*a*ecis ℔ ʃ, pollinem ervi, conspargis ex melle et inponis.

945 ad suffragines. aeruginis ℔ I, alumen ℔ I ʃ, herb*a*e erucae ℔ ʃ, anetum quod satis erit.

medicamentum ad uligines. ium, veratrum, sulfur vivum tritum et cribellatum ex aceto s*u*biges.

medicamentum ad uligines. thus masculum tusum bene cernes et rosam Campanam.

---

3 extan ‖ 4 vermiciosum = verminosum ‖ 6 veratrum ‖ 8 pumicam ‖ 10 berbasci = verbasci ‖ 14 ediluescet: *corr. B* ‖ 17 a crudo teres: acri (*sc.* aceti) conteres *B* ‖ 19 folias ℔ III *vel* VI *cod.* ‖ 20 armoniaci ‖ 22 adi℔ *sic* | fecis ‖ 23 cedri? ‖ 25 fecis ‖ 27 herbe ‖ 29 ium = *ἰόν* ‖ 30 sbiges *sic*

medicamentum ad suffragines. aeruginis *xis*ma ℔ II, alumen ℔ ʒ, herbam sideritem ℔ ß, nisum ℔ ÷, [aeruginis ℔ ß], aeris flos ℔ ʒ, aceti quod satis est.

De bobus, ovibus et suibus medicina. prudentia 946
doctrinae est docere quadrupedum genera quae sunt, quibus curam adhiberi oportet. igitur cum sunt duo genera quadrupedum, quorum alterum paramus in consortium operum, sicut *bov*em, m*u*lam, equum, asinum; alterum volu*p*tatis a*c* redit*u*s et custodiae caus*a*, ut ovem, capellam, suem, canem: de eo genere *primum* dicemus, cuius usus nostri laboris est particeps. nec dubium, qui*n*, ut a*i*t *V*a*r*ro, *c*eteras pecudes bos bono superare debeat, praesertim et in Italiam, qu*ae* ab hoc nuncupationem traxisse creditur, quod Graeci tauros italos | vocabant; et in eam 157ʳa
urbem, cuius moenibus condendi*s* mares et femina *boves* *arat*ro terminum signaverunt, vel ut antiquiora repetam, 947
quod idem Attic*is* A*then*i*s* *C*ereris et Triptolomi feritur minister: quod inter fu*l*gentissi*m*a sidera particeps caeli sit: quod denique laboriosissimu*s* adhuc hominis socius in agri cultura est. cuius tanta fuit antiquitus veneratio, ut tam capitalem esset eum occidere quam civem. ab hoc igitur incipiam curarum genera disputare.

si boves febrem habuerunt, signa erunt haec. quoquo 948
tempore languebunt, idem signa faciunt, qu*ae* et veterina bestia, una signa faciunt. sed si potionem a*s*periorem acce*pe*rint, non potest ferre, quomodo si asinus aut equus

---

1 exuna: *corr. B* ‖ 5 genere ‖ 7 *Colum. VI praef. 6 ad verbum* ‖ 8 sicuuobem malam ecum ‖ 9 volutatis agregitos | cause ‖ 10 primum *add. Col.* ‖ 11 *sq.* qui ut adit baroteteras ‖ 12 bono: honore *Col.* ‖ 13 quod ‖ 15 menibus | condendi ‖ 15 *sq.* uobe frat⁰ ‖ 16 velutanti qui orare petam: velut pecus (petam *Sang. cod.*) *Col. perperam* ‖ 17 atticius ad hemstere riset | feritur = fertur ‖ 18 fugentissia ‖ 19 sit *om. Col.* | laboriosissimum ‖ 20 apud antiquos *Col.* ‖ 21 capital esset bovem occidere *Col.* | *sq.* ab hoc igitur promissi operis capiamus exordium *Col.* ‖ 22 genere ‖ 24 que ‖ 25 *sq.* aperiorem accerint

aut aliqua bestia veterina. *bo*vis autem potione da lene valde. sanguinem emittito ei de cervice, prius corium aperito et sic de vena sanguinem mittito. hanc potio-
949 nem dato. ex ervi trixaginem ℈ II, argimonia ℈ II pisato in ligno, et tragantum et vinum Marsicum misceto et sic potionato, et lactem caprinum et melle ℔ I. si hoc non profecerit [hoc est], lac caprinum ex aqua mulsam dato emina. si aestate aegrotabunt et vermes in labiis habebunt, osc*i*tare non potuerint, in muria lavato et oleum et picem liquidam in uno commiscito et sic ungito. sanum fiet.

950 bos si languebit et cibum non appetet, et li*n*guam et palatum fricato salem trito et coronam bubalam *et* os suff*l*ato, li*n*guam fricato, ut possit ita quam plurimum defluere.

bovis si febricitabit, dabis ei ros Syriacum ex vino bono tritum et in os ei per cor*n*um fundito.

rana cum bovi in li*n*gua nata fuerit, *f*oleas ficulneas ex melle eam fricato, dabis bibere.

951 medicamentum ad bovem. cassiae ℔ ʒ, cinnami ℔ ʒ in uno tundes et ex eo medicamento ex vino potionem dabis.

medicamentum ad boves alio genere. †brecum anti*qu*um ℔ I, cipreum ℔ II, *fu* Ponticum ℔ ⊢. haec in olla nova decoques et refrigerabis et melle commisces et ex eo potionem dabis.

157ʳb bovi si nervi incisi fuerint. lactucam | montanam, quae solet pisces *ext*ingere, in pilam contundito, salem addito quod satis videtur. eo *ap*plicato paucis diebus sanum fiet.

952 boves ut bona valitudine sint, dato m*a*ne eminam vini, vespere eminam, non*a* de opere ex aceto li*n*guam linito.

---

1 uobis ‖ 4 erbi ‖ 9 obstare: *corr. B* ‖ 12 Bo$\overset{ui}{s}$ *sic* | liguam ‖ 13 *sq.* ei os suffato liguam ‖ 17 corium ‖ 18 ligûa | soleas: *corr. B* ‖ 23 brecummanticum: brectum *B* ‖ 24 funiponticum ‖ 28 ingere: *corr. B* ‖ 29 oplicato ‖ 31 mene ‖ 32 none | liguam

boves si li*n*guam peduclossam habuerint, *f*oleis ficurneis perfricito, postea opium in catinum effundito, permisceto aleum et li*n*guam foris educito.

bovi si colli tument, sic canto: . . . in tecto eligito . . . manum adversa pertergito, sic digito ungere, ne sit. hoc canito . . . exp*u*ito ieiunus sublimem.

boves ut bene curati sint et bene cibum faciant. **953** amurcam puram meram primo cum cibo dabis, paululum conspargito. cum consueverint, plus amurcam addito. *a*t armurcam aqua dimidiam partem paucos dies dato bibant.

bubus pituitam dimittere. [tamen] tamarindam contusam ℔ I, coronae bubalae ℔ I, salis ℔ I, silis . . bene trita in li*n*gua bovum fricato, usque dum videbitur satis pituitam derasisse. hoc facito [*hi*eme] per hibernum, per aestatem, per annum facito.

bos salubrem. ervi ~~ss~~ II commolito, vino conspar- **954** gito, cottidie in singulos boves dato, usque dum morbus pereat.

de ovibus. oves si aegrotabunt, hoc signum est... erit et †anacidit et tussit et lippit et deterior fit. potione dato. centauream colligito aestate et arefacito et in pilam pisato et cernito. ex eo medicamento ex aqua mulsa ciatis IIII dato. sic sani fiunt.

sues si bestiolam habebunt, signa haec erunt. labia **955** eius turgent, deinde moriuntur. et cum mortua est, in pulmone habent vesicae similes . . . et si non quae terram ambulant. sic ea potionato. ex herba marrubium album colligito et arefacito et cernito per cribrum minutum et piperis ℔ ℥ in *u*no pisato, quomodo s. *s.* est. ex vino veteri et melle admiscito, dato ciatis III per os. sani fiunt.

---

1 liguam peduglossam | solei ficurnei ‖ 3 aleum *vel* alcium *cod.* | liguam ‖ 4 sic canto: sicca *B, qui incantationem l. 6 ad l. 7 pertinere putat* ‖ 5 *sq.* unge renes et hoc canito: expuo ieiunus bulimum *B* ‖ 6 expito ‖ 8 puram *del. B* ‖ 9 at (= ad) *scripsi:* et ‖ 11 ⟨ad⟩ pituitam dimittendam *B* ‖ 13 ligua ‖ 14 geme ‖ 15 per anum *B* ‖ 16 salubre merui ‖ 19 ⟨languida⟩? ‖ 20 lana cadit *B*; macra fit? maciabit (*i. e.* maciabitur)? ‖ 29 vino: *corr. B* | s. *alterum addidi*

956 ad boves, quae subito inflatae moriuntur. acu mentum sub lingua ad radicem compungito, quam plurimum exeat, et supra naturam sub caudam venam incides et vinum ferratum emina ei infundito et devoret.

157ᵛa **957** de porcis. ad sues medicamentum. | adpones fabam solidam in vase aeneo, coques †usti radicem. deinde cum coctum fuerit, coicies stercus gallinacium, in uno fabam contundes in pileam ligneam, [et quam coctum fuerit] coicies ergo gallinaceam vivam et aquae pusillum, et cum inferverit, disparges cum eisdem de canali ligneo, addes et eos ad summum et lacte. haec omnia puer nudus aut virgo facere debebit, antequam sol prodeat.

958 medicamentum ad sues alio modo. porcam virginem occidito, ex ea particulas facito et quodquod sit †cita fuerit, sullam habebis. cottidie facies et in asse cerne esurienti cor illius, deinde dabis, ut in porcis incipies. des sic, ut omnes gustare possint.

idem ad sues alio modo. scobem eburneum ciatos singulos in collicias in cannales sparges. quodquod capita fuerint ... in primo vere facere debebis, mane ieiunis dare.

959 item ad sues. medicamentum primo vere ante herbam novam dabis, veratri radices conteres in pilam ligneam, minutum facies. ieiunis mane in cannales coicies et furfures quod libentius edunt. si quae praegnantes erunt, dare noli, ne deiciant.

iam de omnibus quadrupedis medicinam demonstrasse sufficit.

60 Incipiam de colliria iumentorum nomina et qualitates colliriorum. [nomina et qualitates colliriorum]que unusquisque generis equini, et demonstratio

---

1 *sq.* acumẽ eum: *corr. B* ‖ 2 ligua ‖ 3 quadam: *corr. B* ‖ 4 farratum *B* | eum ‖ 6 eneo | urticae? ibisci *B* ‖ 7 estercus ‖ 8 in *addidi* ‖ 11 eos ad summum: hyoscyamum *B* ‖ 14 *sq.* quodquod capita fuerint *B (ex l. 19)* ‖ 16 pecoris: *corr. B* ‖ 19 collivias ‖ 20 urefacere: *corr. B* | ieiunus ‖ 21 urere ‖ 23 ieiunus ‖ 26 *in marg.* Explicit ‖ 28 *sq.* equalitates ‖ 29 *in marg.* De coloribus | *sq.* colliriorum *et* colorum *stultam permutationem abolere nefas esse putat B* ‖ 30 quae | teneris

haec erit. sunt autem certi colores in equis numero VIII, quorum et nomina certo vocabulo continentur sine ulla p*racsu*mptione colo*r*is ab alterutro commixti. nam extra numerum eorum, qui infra scripta sunt, plures diversi coloris vulgari nomine inveniuntur. quorum ratio naturalis et vocabula inveniuntur a permixtione eorum, qui infra scripta sunt. nam certa nomina coloris h*aec* erunt. primus albus, secundus rufeus, tertius badeos, quartus murteus, quintus niger, sextus Spanus, septimus *cer*vinus, octavus gilus. 157^{v}b

LIBER X.

De primis pecoribus. ad purgandum *c*aput iumentis pulverem per nares mittes die serena sole calido, et renes et cerebrum oleo inunges. suspendis modicum et post praepedit*o*. fabam integram manducent, ut eiciant, si quid in cerebro habent. euforbium ʒ IIII, piperis ʒ IIII, folium ʒ IIII, concordi ʒ IIII. haec omnia tundes et misces. 961

ut corpus iumentorum si fuerit exile, ad se revertatur. potionem sic facies. folium ʒ II, costi ʒ II, aloen ʒ II, irin Illirica ʒ IIII, murrae ʒ III, samsuci ʒ II, draganti ʒ III, croci ʒ I, melliloti m. VII, xilobalsami ʒ IIII, amo*m*i ʒ IIII. haec omnia s. s. teris et crebellata mittes in *a*eneo vel stagneo et adiecto vino utere, per triduum dabis. 962

ad morbida iumenta et ad comitialem. ovum franges et mittis in vasculo, in eodem ovo mittis liquaminis optimi o*bol*um unum, laser in vino infusum mensuram s. s., loteum pueri virginis mensuram s. s. haec omnia simul mixta per naribus mittas et tempora et renes de oleo inunges et facies deambulare. alia die contunde cotulas 963

---

3 peremptione colliriis: *corr. B* ‖ 4 diversis ‖ 7 hoc | *sq. cf. Pallad. IV 13, 4* ‖ 9 Spanus: canus *B* | scurninus: *corr. Pallad.* ‖ 10 gilus = gilvus | *subscr.* Explicit liber nonus Chiron centaurus Et absyrtus feliciter Incipit liber decimus | (*incipit* 157^{v} b) ‖ 12 aput ‖ 15 praepedita ‖ 17 scordii? ‖ 23 amonii ‖ 24 eneo | ad recto: *corr. B* ‖ 28 ovum: *corr. B* ‖ 31 contunde: infunde?

dinas per nares dabis et rursum hoc per triduum facies.

964 Item cypressi pomas et vini veteris decoques et in pilam
tundes et axungiam veterem rancidam contundes et
unum corpus facies et sic ternas uncias per triduum dabis
et vini boni sextarium per triduum in singulis iumentis
dabis. iterum tribus diebus intermittis et tribus dabis. haec
etiam sanis dato bibere.

965 ad morbum epiphorum. epiphoras et malarum. cicer-
culas iam paene vivacias in olla rudi cum plumbi
rotundis et pinnis mixtis. et postquam carbo fuerit factus
in quolibet vase pulverem totum habebis. et cum volueris
potionare, ovilla in vino veteri mixis et sic per triduum
dabis. et de omni morbo emendabis.

si suspectum fuerit iumentum. sic curabis. primo
sanguinem detrahes de matrice. de tertia contundis bene
haec pigmenta, ex vino veteri dabis: costi ʒ II, gentianae
ʒ II, aristologiae rotundae ʒ II et longae ʒ II, nasturci
158'a ℈ II. misce simul et fiat medicamentum.

966 ad omnes morbos et ad rasuras iumentorum potio haec
erit. appoponacis ʒ III, bdelli ʒ II, croci ʒ II, ammo-
niaci ʒ II, magna croci ʒ II, baccas lauri ℈. has res tun-
dis et cribellabis, subiges in pilam, ex melle exeat. his
tribus pastillos facies nucis grandis magnitudinem, et cum
dare voles singulos pastillos, remittes et ex vini emina,
olei ciatos II, et sic per os potionabis.

967 ad morbum comitiale potionem dabis talem. picem
liquidam, castoreum, appoponacem et vinum vetus, eufor-
bium. ista omnia teruntur et mixta per cornum dabis.

iumentum si laboraverit, ut refrigeretur, hanc potio-
nem dabis. furfure de frumento loticio decoques et su-
cum eiusdem cum ovis attrahis et oleo rosaceo misces et
modicum lotei veteris et portulacam tritam cum algallico.
hoc est conferua Graece simplicia. *funde* per cornum, licet

---

2 pipulas | 7 dare | 8 *Phlag. 18. unde Veg. I 17, 15* | 12 cocleare *Phi.* 14 suspectum: suspirium *B* 23 rebus *B* | 25 obi si: et ovis II *B* | 30 lotio? | 32 veris | 33 sinipo: *i. e.* σίμφυτον | tunda | licet *vel* luet *cod.*

febricitet. item aliam potionem. etiam si in rigorem inciderit, *ei*uno iumento hoc dabis. fabae *fr*esae emina coques et teris, olei emina, mellis emina, vini veteris eminam. per triduum dabis.

ad tussem iumentorum. silis montanum, quod dicunt **968** petrosill*o*n, tritum dabis singulis modicum, et non tussiant. item alia. arbor s*a*licis corticem loco mundo comburis et ex eius cinere lixiviam facies et commiscis cum butiro aut oleo, et ova singula admiscis, per triduo singulos cornos, dabis, it*a* ut cornu sextarium capiat. biduo autem maturisce lexivam et siccabis. item aliud. murem vivum prendes, in axungia vetere involves et sic offam dabis, donec sanum fiet. item aliud. salem fricito cum oleo Afro et dabis iumento per triduo, ita ut biduum intermittas.

ad suffusionem. quodcunque pannum menstruatum **969** mulieris lavabis et aquae sextarium dabis. item aliud. de naribus cartilaginem medianam, ubi deficiat os, †sub forciore de surculi angulo, cui ven*ae* erunt, unde praecidis ita, ut anguli eius vivant et sint acuti et cartilaginem rumpant et sanguinis exeat satis. inde inambulet, quo usque digerit, et dabis potionem *a*lei capitulum I, silis montanum ʒ, conteris et ex vino dabis. haec potio et ad tortionem facit.

potio hiemalis ad iumentorum capita . . . numero IIII, **970** ysopum ʒ II, irin Illirica | ʒ II, cassiae fistulae ʒ II, 158ʳb costi ʒ I, aristologiae rotundae ʒ I et longae ʒ II, sepum caprinum ℔ I, lini semen ℈ I, fenugraeci ℈ I, coloefium porcinum, ficum duplicem, olei . . . haec omnia in unum decoquantur et sic oleum et mel miscebis et dabis.

item alia. sucum fenugraeci †unum iumento si et conditi emina [adiecta] adiecta ad ℈ I permixtos, piperis grana ℔ I. haec per triduum dabis.

potio aestiva. lactem caprinum, ova terna in singulis **971**

---

2 in uno: *corr. B* | scese || 5 montanum: *superscr.* sifaleos || 6 petrosillen || 7 silicis || 10 item | 18 *sq.* substringe *B* || 19 venerunt || 22 dabit | olei: *corr. B* || 27 longe || 28 colofium || 31 vini thymosi et *B*

duas, per naribus dabis et rursum hoc per triduum facies.
964 item cypressi pilulas ex vino veteri decoques et in pilam tundes et axungiam veterem tantundem contundes et unum corpus facies et sic ternas offas per triduum dabis, et vini boni sextario per triduum in singulis iumentis dabis. iterum triduo intermittis et triduo dabis. haec etiam sanis dari debent.

965 ad morbum equorum, equarum et mularum. ciconinas iam paene volantes in ollam rudi cum plumis omnibus et pinnis mittis, et postquam carbo fuerit factus, in quolibet vaso pulverem tritum habebis. et cum volueris potionare, coclia in vino veteri mittis et sic per triduum dabis, et de omni morbo emendabis.

si suspectum fuerit iumentum, sic curabis. primo sanguinem detrahes de matrice, die tertia contundis bene haec pigmenta, ex vino veteri dabis: costi ʒ II, gentianae ʒ II, aristologiae rotundae ʒ II et longae ʒ II, nasturcii
158ra ℔ II. misce simul et fiat medicamentum. |

966 ad omnes morbos et ad causas iumentorum potio haec erit. appoponacis ʒ IIII, bdelii ʒ II, croci ʒ II, ammoniaci ʒ II, magma croci ʒ II, bacca lauri ʒ. has res tundis et cribellabis, subigis in pilam, ex melle exeat. his † tribus pastillos facies nucis grandis magnitudinem, et cum dare voles singulos pastillos, remittes et ex vini emina, olei ciatos II, et *bovi* sic per os potionabis.

967 ad morbum comitiale potionem dabis talem. picem liquidam, castoreum, appoponacem et vinum vetus, euforbium. ista omnia terantur et mixta per cornum dabis.

iumentum si laboraverit, ut refrigeretur, hanc potionem dabis. furfure de frumento loticio decoques et sucum eiusdem cum ovis attrahis et oleo rosaceo misces et modicum lotei veteris et portulacam tritam cum algallico, hoc est conferma Graece sinpito, funde per cornum, licet

---

2 pipulas ‖ 7 dare ‖ 8 *Pelag. 18, unde Veg. I 17, 15* ‖ 12 cocleare *Pel.* 14 suspectum: suspirium *B* | 23 rebus *B* ‖ 25 obi si: et ovis II *B* ‖ 30 lotio? ‖ 32 veris ‖ 33 sinipo: *i. e.* σύμφυτον | tunda | licet *vel* luet *cod.*

febricitet. item aliam potionem. etiam si in rigorem inciderit, *ei*uno iumento hoc dabis. fabae *fr*esae emina coques et teris, olei emina, mellis emina, vini veteris eminam. per triduum dabis.

ad tussem iumentorum. silis montanum, quod dicunt **968** petrosill*o*n, tritum dabis singulis modicum, et non tussiant. item alia. arbor s*a*licis corticem loco mundo comburis et ex eius cinere lixiviam facies et commiscis cum butiro aut oleo, et ova singula admiscis, per triduo singulos cornos, dabis, it*a* ut cornu sextarium capiat. biduo autem maturisce lexivam et siccabis. item aliud. murem vivum prendes, in axungia vetere involves et sic offam dabis, donec sanum fiet. item aliud. salem fricito cum oleo Afro et dabis iumento per triduo, ita ut biduum intermittas.

ad suffusionem. quodcunque pannum menstruatum **969** mulieris lavabis et aquae sextarium dabis. item aliud. de naribus cartilaginem medianam, ubi deficiat os, † sub forciore de surculi angulo, cui ven*ae* erunt, unde praecidis ita, ut anguli eius vivant et sint acuti et cartilaginem rumpant et sanguinis exeat satis. inde inambulet, quo usque digerit, et dabis potionem *a*lei capitulum I, silis montanum ʒ, conteris et ex vino dabis. haec potio et ad tortionem facit.

potio hiemalis ad iumentorum capita . . . numero IIII, **970** ysopum ʒ II, irin Illirica | ʒ II, cassiae fistulae ʒ II, 158ʳb costi ʒ I, aristologiae rotundae ʒ I et longae ʒ II, sepum caprinum ℔ I, lini semen ss I, fenugraeci ss I, coloefium porcinum, ficum duplicem, olei . . . haec omnia in unum decoquantur et sic oleum et mel miscebis et dabis.

item alia. sucum fenugraeci † unum iumento si et conditi emina [adiecta] adiecta ad ss I permixtos, piperis grana ℔ I. haec per triduum dabis.

potio aestiva. lactem caprinum, ova terna in singulis **971**

---

2 in uno: *corr. B* | scese || 5 montanum: *superscr.* sifaleos || 6 petrosillen || 7 silicis || 10 item | 18 *sq.* substringe *B* || 19 venerunt || 22 dabit | olei: *corr. B* || 27 longe || 28 colofium || 31 vini thymosi et *B*

capitibus, ita ut tres ista mixta habeant ℈ I, quod singula capita accipere debent. adiumenta portulaca et magma croci et dragantum, si autem magma croci non fuerit, crocum misces aestimatione facta singularum harum specierum pro modo ℈ I. huic adicies *vini* veteris *in* singula capita quartaria singula.

potio aestivalis refrigerat*oria* simplex in quadr*i*ga. butiri ℔ IIII, mellis ℔ IIII, lactis caprini ℈ IIII. haec omnia inmiscebis, per triduo dabis.

972 quatinus animalibus providendum sit tempore hiemis vel aestatis. lapatium cum axungia vetere contusum dabis per triduum, ita ut in partes facias offas, in modum axungi*a*e deiciantur. dabis die prima numero V, secunda septem, tertia novem, *et* aestivo tempore refrigeratoriam, postquam acceperint offas. potionem facies talem. herbam portulacam collige et tere diligenter, facies in aqua, adicies olei rosei ℔ I, croci ℔ ʒ, *ov*a tria non cocta, vini veteris. sic haec omnia commisces et dabis.

973 pice galbani ʒ II, appoponacis ʒ II, castorei ʒ II, resinae terbentinae ʒ III, resinae frictae ʒ I, cerae pondo II.

ad ra*n*unculum iumentorum. ipsum locum, ubi parere coeperit, ei cum pice liquida per girum linito.

si bos febricitare coeperit, vena ei sub li*n*gua tumescit usque ad summam li*n*guam. cui de ea sanguis mitti debet.

974 si bobum canc*er* temptare coeperit, testudinem combures et cinerem eius ex vino dabis.

boves *si* rugo*so* aut contracto corpore erunt aut pilum demittent, solent aquam intercutem habere, et ideo ab extremam caudam usque ad . . . 4^{or} digitos sic in recto facies *et* omnem humorem exiccabis.

---

1 res ita mixtae *B* ‖ 5 *sq.* in veteris singula: *suppl. B* ‖ 7 refrigerato | quadraga ‖ 9 ⟨vino⟩ miscebis *B* ‖ 11 lapacium ‖ 12 in partes: inpares *B* ‖ 13 axungia ‖ 14 ut ‖ 17 abatria ‖ 18 si: veteris s. (*i. e.* sextarium) I *B* ‖ 21 ad dracunculum ‖ 23 ligua ‖ 24 liguam ‖ 25 canem: *corr. B* ‖ 27 si *addidi* | rugo ‖ 28 inter cutem ‖ 29 *cf. supra 401* paracentesin facies de ventre . . . . ab umbelico IIII digitis longius ad veretrum versus; *cf. 222, 679, 708 sq.*; | *sq.* digitos sectionem facies *B* ‖ 30 ex

iumentum si spinam vel surculum vel ossum aut quodcunque in ore vel in faucibus habuerit, ut eicias, hoc ter r.ıues dicis: 'os Gorgonos'. | 158ᵛa

boves ne aegrotent. iunci trianguli radicem ex vino 975
et oleo decoques. dabis, bibant.

oves ne aegrotent. lanam combustam suam ex vino et oleo dabis, bibant.

caprae ne aegrotent. foliam rapae viridis cum adipe suillo dabis, ut edant.

ad glandulas. ivisci radicem decoques et tusam cum axungia in panno induces et impones, et remedias. hoc et ad articulos et ad omnem humorem facit.

ad articulos vel ad omnes tumores. ordeum teres et 976
cum aceto coques et cataplasmam facies et cum axungia impones inlinitum in panno.

potio aestiva iumentis. dragantum pondo tres, croci pondo I, amomi pondo III, spica Indica ʒ VI, melilo*ton* ℔ II, ysopi ℔ II, costi ℔ II, aristologia longa ℔ I, rotundi pondo II, gentianae pondo I, murrae pondo I ʃ, aloen pondo I, storacis ʒ III, cassiae f. ʒ, irin Illiricae pondo I.

Si iumentum morsicum et calcit*ro*sum fuerit et vena- 977
lem eum producere voles, sic eum potionabis. murrae ℔ II, thus masculum ℔ II, opponace ℔ II, vini ss I. potionabis eum per os.

compositio caustici subiugalium. cerae ℔ II, resinae terbentinae ℔ II, resinae eronalis ℔ ⊦, apicuma ℔ ⊦,

---

3 hoc ter r.ıues *sic*: *post* r *macula atramenti, qua una litterula obscurata est;* in aures? novies? | gorgonos: *cf. Heim, Incantamenta Magica p. 480; 490; 516* ‖ 10 iuisci = hibisci ‖ 17 *sq.* mellilon ‖ 20 cassiefe *sic: latetne* fistulae? ‖ 21 *subscr.* Claudius hermeros veterinarius liber decimus Explicit feliciter ‖ 22 calcitusum ‖ 27 apicuma = *ἀπόχυμα*

bdelii ℔ ℏ, propolin acra ℔ ℏ, appoponace . ., aes ustum Italicum ℔ ℏ, pice Britia ℔ ℏ, medulla cervina ℔ ℏ, castori ℔ ℏ, resina fricta ℔ II, dicam*en* ℔ ʒ, colofoniae ℔ II, ammoniaci ℔ II, storacis gutta ℔ ℏ, alumen validum ℔ ℏ, galbani ℔ ℏ, manna thuris ℔ ℏ.

978 ad scabiem medicamentum sic facis. nitri ℔ ß, cerae ℔ I, sulfur rufum ℔ ß, [cerae ℔ ℏ], pice liquida ℔ I, oleum et acetum ad modum.

ad album in oculo recentem. crocum ʒ I, salis ammoniaci ʒ I, piperis grana XXI, murrae trigonitae ℔ qua-
158^{v}b dran . . mellis | tu*m*ini pro modo.

979 compositio potionis aest*iv*alis. tragantum ℔ ℨ, piperis grana XX, murra trigonita ℔ ʒ, vini ~~ss~~ III, oleum roseum ad modum, croci ʒ II, thuris masculi ℔ ß. uno iumento potionem dabis.

980 si quod iumentum parotidas habuerit, signa haec erunt. infra auriculas tubercula habebit tanquam mal*a* et cibum non conficiet, nam sine febribus non est. sic eum curabis. fici ℔ I, nitri . . . conteres minute et commisces in unum et sparges aceto, inlinis in panno et impones partibus. si hoc non profecerit, spongias novas ex posca lasarata impones. si hoc non profecerit, ivisci radices cum axungia contundes et adpones. si hoc non profecerit, ex farina ordeacea et ex resina fricta pultem facies, ex aqua impones, donec pus faciat. cum maturum esse videris, aperies scarpello. ex apertura linteolis ex aceto cum oleo madidis curabis, usque dum vulnus purum fiat. cum purum fuerit, licinio curabimus spargentes pulverem ex mali cortice vel cornu cervini combusti pulvere, donec sanum fiat.

981 Nunc in*c*ipimus commentariorum omnium causarum morborumque disputatio † nasci odor. *b*estia veterina

---

1 propolin Atticam? sacra *B* ‖ 3 dicam̄ *sic, cf. 903* ‖ 7 cepae ℔ ℏ *B* ‖ 9 armoniaci ‖ 11 tumnini: *corr. B* (= thymini *i. e.* thymosi) ‖ 12 extibalis ‖ 17 malas ‖ 30 in quippimus | *in marg.* hic iterum explicat finem operis ‖ 31 disputationes clodere (*i. e.* claudere) *B* ‖ uestia

multis morbis tenetur obnoxia. ad articulariam, qui omnem commissuram solvit. renalis, qui spiam et renes liquidos facit. elephantiotes, qui ex interane*o* calore venit. roborosus, qui ab omni*um* *ner*vo*r*um tensuram venit. farciminoso et glanduloso, qu*i* in toto corpore collectiones et tubera faciunt. contagioso, qui omnem commissuram liquidam facit. morbo, qui appell*a*tur omni*no* morbus, est enim valitudo de his interaneorum dolor, tensio, coactio. ex his omnibus vitiis in commutando frequenter animalia periclitantur.

si quo*d* iumentum rabiare temptaverit, sic eum intelligis. ante tristior erit et stridet dentibus, ut putes illum aliquid habere. poste*a* fiunt oculi eius grandes *et* totus fictus est, quia incipit alienus fieri. sic eum observabis, ne eum rabies possideat. caput [ut] termanticis rebus calfacies. cibum non multum dabis, mollibus magis utatur. et poste*a* potionabis sic. nasturcium semen, lactucae semen, apii et carta combusta ex aqua pluviali decoques et dabis iumento bibere. si autem plus in illo invaluerit rabies et *exi*stimas | eum periclitari, reclusum recenti perfundes . . . statim morietur et aliis inferet necem. 982 159r a

compositionem emplastri albi. cerus*ae* ℔ I, oleum purum ad modum et aquam pluvialem ad modum. 983

si quod iumentum strophosum temptaverit, sic eum intelliges. torquetur et proiciet se et totus anxiatur. sic eum curabis. sumito tepidam et oleum et cremorem facito et mellis pusillum et per cornum potionato. postero manum unges et *in* anum mittis et stercus ex eo pro.... subtili cauterio. sanum fiet.

si quod iumentum palas vertebla doluerit, diligentius eum tractato, ut scias, quid ei dolet. sic eum curabis. 984

---

2 quispiam: spiam = *ψύαν* ‖ 3 interane ‖ 4 omni verbosum ‖ 5 quin ‖ 7 appellantur | omni: *corr. B* ‖ 8 hic ‖ 11 quo ‖ 13 poster | grande sed ‖ 14 totus: voltus *B* ‖ 17 posta ‖ 20 aestimas ‖ 21 aqua aut *suppl. B*; *malim* ne ‖ 22 epti = emplastri | ceruse ‖ 24 *cf. H 150, 11* | strophosum: *sc.* morbum *idem quod* strophos ‖ 28 manum: *corr. B* ‖ 29 cauterio: clysterio *B*

ubicunque ei doluerit, sanguinem emitte. postero unctionibus calidis curabis, dehinc acopo fricabis. sanum fiet. primo autem ei nares aperies, et cremorem cum adipe suillo et amulum et ordeum potionabis.

985 si quod ab ulceribus laboraverit, irin Illirica ℔ ℥, piper nigrum ℔ ʒ, crocum Siculum ℔ ʒ, murrae trigonitae ℔ ʒ, thuris polline ℔ ʒ, tragantum ℔ ʒ, ova numero V commisces et sic iumentum potionabis. postea melle et butirum et axungia sine sale offabis.

986 si quod iumentum apiosum erit, sic eum intelligis. caput suum in praesepium inpellit, oculi non palpebrant, extensi sunt, subito spasmum patiuntur. et cum illum a loco suo petere voles, si non illum tenueris, cadet. sic eum curabis. si se sustinere potuerit, sanguinem emittito et caput illi foveto et iactato. ubi iactaveris, tunc pelliculam nigram involves. postero potionabis iumentum. cariota, semen apii, semen lactucae, semen nasturcii, butirum de mulsa decoques et sic potionabis.

987 si quod iumentum deducta descenderit. nascitur autem a nimia ferocitate, aut si plus salivit aut si plus natavit, quam necesse fuit, aut si torquetur ventris dolore, tunc membranum rumpitur et deducta descendet. hoc et in hominibus evenire solet, sed non occidet, quod vocamus *interocele*. sic eum curato, si possit sustinere, ut segreges deductam a testiculos et alliges, ut postea non descendat. fomentabis eum aquam fenugraeci et postea eum potionabis. sic sanum fiet.

988 si quod iumentum fascinatum fuerit. fit autem hoc ex indigestione sive motione. quodcunque movere voles, ita fascinatus est. sic eum intelliges. caput suum non
159[r]b portat et anxiatur et tremit | totus ex contusione itineris. sic eum curabis. cibum in totum ne dederis, stratum quoque habeas mollissimum, ut se libenter proiciat. eum

---

2 dehic ‖ 3 ut ‖ 8 posta ‖ 12 spaumum ‖ 19 deducta: *ὁ ἀπὸ τοῦ περιτοναίου καθήκων πόρος* (*Galen. VII 8*); *aliter B* '*hirnae aut ramicis genus*' ‖ 20 saliuat ‖ 24 meroyles: *intellego ἐντεροκήλη* ‖ 29 ex indigestione. sine motione, quocunque *B* ‖ 31 axitatur

quoque mollissim*a* potione potionabis. argallicum et tragantum et murra et irin Illirica et thuris polline et herbam Mercurianam ex mulsa et lacte caprino tepidum dabis ipso die. bracio quoque sinistro alligabis herbam, quae dicitur azonie.

si quod iumentum urinam difficulter facit, sic eum potionabis. merda caprina et salem ammoniacum ex vino dabis. sin autem dabis loteum caprinum montanum, *t*um mox urinam faciet. **989**

ad coactionem omnium pecorum. dragantum ℔ ʒ, oleum rosaceum ℔ ʒ, croci ʒ II potione facies et potionabis.

si quod iumentum tussim patietur, sic eum curabis. sandonicum ℔ ÷, marrubii folia ℔ ℏ, palmas numero XXX, passum Creticum ss I, mellis Span. -÷- VI, ysopi Cretici ℔ ʂ. haec omnia commisces in unum et maceras, mittis vinum dulce ss III, decoques ad dimidias et dabis eminas singulas tepidum in singulis animalibus. **990**

si quod iumentum *isciac*um fuerit, signa haec erunt. cum eum moves, ilia tensa habet, pulsum dat et gemit. sic eum curabis. tisanae sucum ss I, cilicissas ss I, gummi candidum infusum ss I, alium Gallicum ℔ ℏ. mellis Spani ⩦ VI. haec omnia ex vino optimo conteris et calefactam potionem dabis. **991**

ad vomicosos, qui sanguinem fetorosum per nares mittunt. sic eis succurris. senapis Alexandrini ʒ VI, tostum et tusum cuminum Alexandrinum ℔ -:-, tragantu tusum ℔ ʒ, bulbos Afros numero X, marubii folia viridia ℔ ℏ, mellis boni ʒ VI. haec omnia expressa bene ad mensuram vini ss II caldum dabis eminas singulas. sani fient. **992**

ad ventris dolorem. herbae lavandariae sucum, t*a*marici sucum in vaso colas et in vino caldum bibere dabis. **993**

ad ustionem et ad omnem dolorem compositio malag*ma*e mollis. cerae ℔ I, pilulas cypressi numero XV

---

1 mollissime ‖ 8 cum ‖ 13 *inter* sando *et* nicum *spatium vacuum quattuor litteris sufficiens* ‖ 18 esticium: ischiacum *vel* ischiadicum *B*, *cf.* sciaticum *supra p.* 161 29 ‖ 30 *sq.* tramarici ‖ 32 *sq.* malagine

tundes, absungia ʒ VI, sulfur rubrum ℔ ß, ficum Africanum ʒ VI, bulbos Africanos numero XV, bacca lauri ʒ VI, pollinem tritici ʒ VI, bitumen Iudaicum ʒ VI. haec omnia in uno tundes et sic uteris. | 159ᵛa

994 si quod iumentum morbum elefantioten habuerit, signa erunt haec. toto corpore subito tuberibus implebitur. sic eum curabis. sanguinem de capite ei emittes. sulfur vivum et sale m. I et aceti ciatos IIII et marrubium tritum in uno commisces et in corno bubalino mittes et calfacies et tubera ipsa linis vesperum. vide, ut paleatum manducet. haec enim infirmitas a cruditate nascitur.

995 si quod iumentum sidoratum fuerit, signa haec erunt. labra transversa habebit, cibaria vix edere poterit. sic eum curabis. sanguinem ei de capite mittes, sed labrum inferius scarificabis, aceto et sale perfricabis. ordeum maceratum manducare debebit, in vaso pleno bibat, quia a labris decipitur et non bibet. accipe adipem suillam et sulfur vivum et ervi pollinem tritum, teres et in se commisces et inde ei mamillas confrica. sed si labra eius ad se non fuerint reversa, uris cauteriorum capitulis, ita ut ad se rediet. sanum fiet.

996 compositio ad combusturam et ad scabiem. sepi caprini ℔ IIII, faecis olei ℔ IIII, adipis porcini quod satis est. aquam facies ne bibat. et dabis ei bibere stercus ursinum et mel et folium, et omnia contundes et misces et dabis ei bibere. aliud dare noli. et recides venam de media auricula. ita sanum fiet.

997 fractura aut luxatura si quod iumentum inciderit, sic curabis. accipies aquam salsam et facias inde alicas, infundes diligenter et fracturam alligas de madidis fasciolis laneis, et aequalibus partibus bene stringes et superaddis regulas tiliaginas, ne iumentum noceant. septimo quoque die solves. omnibus autem diebus septem statmam infundes. solutus ergo per calda et oleo fomentetur, ut

---

1 rubum ‖ 14 labram ‖ 20 reverse ‖ 24 aquam *B*: tanquam ‖ 29 unde alligas: *corr. B* ‖ 32 noceat ‖ 33 statmã *sic*: = σταθμά

cutes, qu*ae* laborant, sustinere se possit. post septimum die lanas cum vino et oleo ligabis, tertio quoque die solves et fomentabis. hoc tam diu facies, donec sanum fiet. postea causticabis et sic promoves.

de tineolis. si quod iumentum tineolas excludere non potest, cauliculi sucum cum olei quod satis fuerit admixtum dabis. mox eas excludit. **998**

ad alopiciam. muscam super locum criblabis | et cepam Germanam super muscas confricas et dimittes. 159ᵛb

ad teredonum. lactem caprofici in locum contundes, quousque sanguinem eicias, et rasuram de suo sibi superimponis et in oleo mittes et resolves et depones, ut frigidum fiat, et uteris.

si quod iumentum freneticum fuerit, sic curabis. sanguinem de collo emittes. et eum loco calido et tenebroso habeto et aqua calida foveto et fomentatum ad caput bis in die facito. tale si*t* autem fomentum: aquam calidam, farinam ordeaceam et furfure. potiones autem ei tales dato: [et] lacte misso murrae ℔ ʒ, thuris masculi ℔ ʒ, aristologia ℔ ʒ, iris radice ℔ ʒ. haec omnia bene contrito et illo potionato etc. **999**

---

1 que ‖ 17 tales ita ‖ 20 yris ‖ 21 *subscr.* nichil fuit plus in exemplari sed finis voluminis huius fuit carta 3ª antecedenti.

INDICES.

INDEX NOMINUM.

Personarum.

Absyrtus: 48 30 50 11 79 11 90 18 287 10 *adn.*
Centaurus: *cf.* Chiron
Ceres: 283 17
Chiron: 20 25 *adn.*; 36 23 *adn.*; 45 28 46 12 47 19 51 16 103 21 287 10 *adn.*; 72 7 73 7, 15, 25 76 18 *marg.*,
Chironium (vulnus) 186 8 201 6 219 4
Claudius Hermeros veterinarius 291 21 *adn.*
Erasistrateum liquidum 278 14
Eumelus medicus 107 3
Farnax: 39 20 40 3 49 29 80 1 81 12, 26
os Gorgonos 291 3
Hermeros: *v.* Claudius
Mago 146 24 *adn.*
Policletus: 40 8, 16, 26 41 10, 24 81 17 85 23 91 :8
Sotion: 41 30 42 16 43 10, 17 80 13 *marg.*, 22 84 14 86 11, 24
Terentianus: 254 15; *adj.* pulver T. 254 33; malagma T. 264 1
Triptolemus: 283 17
Varro: 283 12
Vibianum: ocularium 246 6; malagma 268 3

---

auctores 8 17 44 1; veteres auctores 15 6, veteres auctores nostri 5 20; apud veteres nostros 52 7; multi auctores 124 21 232 11; plures auctores 52 6; magi 146 21 *c. adn. ad. v.* 24; veterinarii 48 26, 27 56 17 62 8 230 18; centauri veteriniani 36 23 *adn.*, *cf.* Chiron

---

Locorum.

Aegyptius: cucurbita 61 18 105 11, 15 250 16; rubrica 188 26
Afer: ammoniacum 273 4; bitumen 271 28 272 10 273 2 274 13; bulbi 295 27; cuminum 65 25; ficus 265 1 282 5; fucum 269 1; oleum 259 26 289 14; opopanax 266 15 267 26; spongia 172 16 177 17 189 23; sulfur 281 34
Africanus: bulbi 296 2; ficus 296 1; spongia 189 29
Africus ventus 59 6
Alexandrinus: acetum 270 30; cuminum 65 25 96 16 128 30

Digitized by Google

133 1 295 26; mel 264 17 280 10, 13; samsucus 259 25 260 15; sinapi 114 26 194 31 244 12 264 13 269 25 277 1 295 25
Amineum vinum 180 17; Ammineum v. 254 25
Atticis Athenis 283 17
Atticus: meconium 271 31; mel 26 28 126 22 169 20 175 8 246 10, 34 *al.*; mensurae 109 20 -ram 110 13 179 6; oleum 262 7; profluvius 48 23 51 17 52 32 61 27; propolis 261 31 262 17, 29 *saepius*; yssopum 263 18, 27 266 15, 29 *saepius*
Babylonia bdellia 262 24
Britannica (herba) 271 7
Britius (Bruttius): pix 257 34 261 5 264 28 *al.*; resina 267 18
Campanus: rosa 41 6 102 16 258 17 282 32; lepida 246 9; serpillum 262 12
Chia mastix 83 15
Cimolea creta 18 4 80 6 *saepius*
rosa Ciperi (= Cypri?) 99 2
Colofonia resina 253 29 261 28 *saepius*
Creticus: passum 254 27 295 14; trixago 257 16; ysopus 295 14
Cypreus: cadmea 246 9 269 31 282 4; lepida 264 28 268 4 270 29
Cyprinus: oleum 78 29 93 4 *saepius*
Cyreneicus: lasar 129 18 133 17 249 7
Epirum (?) gummi 198 13
Gallicus: alium 295 21 (*cf.* algallicum *in ind. spec.*); cadmea 282 15; opium 257 29; sandaraca 282 16; sil 96 16 116 9 136 19 *saepius*
Germanus: cepa 124 28 297 9; coclea 133 5; galla 280 28
Getulum butirum 262 31
Graeci: 79 18 283 14; graece 154 26, 30 178 12 288 33; fenigraecum *v. ind. spec.*
Illyriaca iris 115 12
Illyricus: cassia 251 30; iris 81 4 125 25 *saepius*
Indicus: aloe 281 23; cassia 256 32; crocus 257 15; sal 247 11; spica 250 28 257 7 291 17
Italia 283 13; Italicus: aes 292 2 resina 272 34; vinum 252 10; viscum 263 18 271 24 272 8, 32
Judaicus: asphaltum 59 15; bitumen 263 31 264 16, 27 *saepius*; opobalsamum 246 8
Lemnia (rubrica) 256 12 257 2, 15 273 19
Lycium oleum 259 2; *cf. ind. spec.*
Marsicus: iuncus 136 5; vinum 246 12, 14 270 20 284 5
Melia thermantica 257 10
Numida sagitta 216 9
Oxirinca cassia 273 31
Parthi: 231 12 235 12, 17
Ponticus: absinthium 60 11 68 18; acorum 167 10 252 2 *saepius*; agarum (?) 256 33; asarum 252 1 253 21 254 4 257 13; cuminum 180 16; fu (*ex corr.*) 253 19, 29 254 31 273 14 284 24; porrum (?) 257 4; reu 256 14 273 20; sinopis 68 19 157 20; thus 256 31; gutta 257 11
Punicus: cera 261 9 263 24 270 25 271 26 272 8, 14 275 18 282 8; malum 60 10 281 32
Rhodius: cerussa 275 27 276 4; creta (*coni.*) 275 24
Sabinus: herba 250 32 262 13 277 28; oleum 264 30 265 7 270 30 272 4
Santonicum: *v. ind. spec.*
Sarmatae: 129 15 148 3 235 21
Sarmaticiis (equis) 103 20
Siconei olei 262 1

Siculus: crocus 175 29 246 7 *saepius*; vinum 259 27 276 6
Spanus: bitumen 264 22; cera 270 27; color (?) 287 9; fecla 201 10 225 24 268 5 269 28 276 13, 26 279 24; meconium 262 32 272 27; mel 295 14, 22; oleum 256 14 259 26 *saepius*; sal 249 23
Syriacus: calamus 135 13 260 15; galla 281 23, 27, 34; lasar 239 5; nardum 248 13; palmae 256 33; ros 253 8, 12 281 23 284 16
Syriaticus calamus 250 29 251 5, 28 253 21 257 13; lasar 146 11

noster: sal 157 19 *c. adn.*; salis nostrati 268 7 279 26 282 16; rutae viridis nostratae 282 19

INDEX GRAMMATICVS.

DECLINATIO.

SVBSTANTIVA.

PRIMA DECLINATIO.

adarcen 258 6; *alibi tertiae*: 115 10 (*masc.*) 161 22 187 10 224 1 260 24
(aranea) araneum 131 11 167 26; araneis 144 5
aristologia: *passim*; aristologium 271 5; *cf. ind. spec.*
arteria (alteria *trad.*) 177 26; per omnia arteria 104 15 (*ex corr.*) 165 15, 19; -orum 9 18
arteriacen *accus.* 253 27 254 29 256 11 273 17, 28; *genet.* 273 12
bestia: bestiorum 165 30
bestiola: 93 24 142 24 144 5 (*ex corr.*) 285 24; -i 156 5; -o 216 7. vessiolus 144 2
bilibrae 138 16 *adn.*; bilibres 7 25 75 17; -em 159 9
callicia 219 30; -em 209 3, 28 230 19; -e 210 13 (*ex coni.*)
cavernae 29 1; -am 69 11; caverni 29 2; caverno 29 4
colera 131 20 132 15; coleribus 129 21, 22, 23 131 26
duritia: 10 14 14 9, 21, 28 70 18 185 23 186 23 207 15 220 16 265 30 268 10, 16 269 31 274 26; *quintae* 199 5 207 17 220 9 269 1
equabus 54 21 240 18
euforbia *non occurrit*; *sed* euforbium *v. ind. spec.*
fasciola: 10 25 12 3 176 27; fasciolum 23 14 33 12
fenestellam 220 13; fenestellum 200 26
insania: 47 9, 26, 27 84 14 85 1, 23 86 11, 24 *bis*; -es (*ex coni.*) 173 5
intubam (intubem *trad.*) 109 19; -um 179 4 255 8; -os 138 8
lepida 246 9 264 28 268 4; lepide (lepidae ?) 280 5
lixivia: 244 29 267 31 269 29 276 14, 16, 19 289 8; -vio 114 24; -vam 167 18
membranam 215 22; membranum: 76 24, 29 77 10 81 30 205 25 215 17 216 2 220 24 222 21 294 22

molibdena 264 4 268 11 275 32; molibdene (molibdenae?) 269 5
palpebra 28 24; palpebrum 23 11, 12, 13, 25, 27 24 1 26 13
pascua: 52 2 58 14 59 5; *neutr.* 94 13, 15
planitia: 27 18 204 18 211 9
pustulae 57 17 168 19; pustulum 277 5
resina: 202 22 261 2 272 10; resine 30 1, 2 257 27 266 6 272 11, 12 280 22
rododafnen bene tusum 217 3.
rutam 216 11; ruti 179 5
sania: 35 9 206 11, 28 211 15; -em 36 9 207 10
scabia: 185 28 196 3 241 6 258 26; scabies 53 21; scabiem 53 19 258 29 259 1, 8 292 6 296 22; scabie (scabiae?) similia 53 12, non absimile 20 8
scammonea 84 29; scammonium 76 1
spurcitia: 7 22 32 20 65 31 66 7 67 29 139 13 179 11; -es 51 2 63 26 118 11 140 29 236 18; spurcitias *nomin.* 7 14
stranguiria: 62 18 148 26 152 5 165 16; stranguiribus 130 18
tragonita (traconita) 252 4; tragonite 60 9; -em 253 3, 13; -en [256 13]
trigonita 175 15 246 8 248 27 272 21 292 10; trigoniten (triconiten) 239 31 251 1 254 2, 30 256 28 257 [2], 8 273 12, 18, [19], 31; -em 256 12

SECVNDA DECLINATIO.

Masculina.

ano *abl.* 11 29 68 7 84 2; anu 12 1
armos 187 6, 15; armora 9 25 72 26 187 5; armūs 137 6
articulos 3 20 18 13; articula 136 21
cancro 219 7; cancer *neutr.* 216 17, 20, 21 221 30 271 16 277 25 (290 25?); *cf.* crancus 102 22
cauculus 173 4, 18; quod caucolum 69 14
ciclus 74 26; hoc ciclum 76 13.
clavum morticinum *neutr.* 197 6
cossos 71 22; cosses 225 3, 5 (*ex coni.*)
cupressum *nom.* 282 12
ficus: 81 10 (225 28); *quartae* 45 13 49 7 81 1 97 13
lumbrici: 62 16 67 31 71 21, 24 110 12 134 9 144 10; lumbricibus 130 3, 4 134 9 144 12 146 4
noda *plur.* 14 27; nodos 14 30
quartarios 267 32; quartaria singula 280 17
sextarios 233 29; sextaria 162 28
(uterus) in utri 68 1

Neutra.

ababalsamu 24 13 (*similia al.*)
bdelii 263 16, 28 264 8 266 31; bdellia 262 24, *cf.* vidella 93 1 261 8 *c. adn.*
careu (*κάρον*) 254 4.
cibaria *plur.*: 45 22 82 17 127 15 142 19, 172 17; *primae* 81 50 9 76 11 102 6, 25 233 26; 45 25 49 3 61 22 67 28 115 25 121 22
collirium fistularem 279 11, 27 *saepius*; collirios 278 31
(collum) colli tument 285 4
cominum .. qui 86 6
dorsu *abl.* 40 11
folium: 135 24 252 1 253 16 254 7, 12 257 6 271 2 296 25; foliam 159 11 291 8; folias 110 4 252 6; foleas 284 18, -is 285 1 (*ex corr.*)
intestinum 64 8 110 12; intestinam 64 30 (?); *cf.* stentinum

locum *neutr.* 162 21
(mālum) mala *fem.* 34 30 222 20 252 22 253 12 292 17
[monstruorum 152 2]
(mulsum) in mulsu 257 19
[pabulam 78 3]
quodcunque pannum 289 16
(passum) cum passu 166 6
praesepium 83 2, 7 86 16, 29 87 12 *alibi*; praesepem 87 29
profluvia *plur.* (*corr.*) 195 3; profluvius 48 22 61 27; *cf.* Atticus
rapa 291 8
sarmentam 203 1, 2
stentinum (*pro* intestinum) 63 21 64 15 89 34 *alibi*; stentinae 221 3; stentinus 122 6; *cf. ind. verb.*
(sudum) in sudibus 161 28
vertebulum (vertibulum) 15 21 161 13 217 26 *alibi*; verteblam 225 9; vertebla 293 30
vitium 14 13 *passim*; vitia *sing.* 122 10 156 10 176 23

TERTIA DECLINATIO.

Verba latina.

(adeps) *masc.* 155 18 183 12, *fem.* 296 17; *ubique pro nom. et accus.* adipe *aut* adipem; adip̄ 282 22; alipem 252 31; alipe 271 24
allicem 217 5
bilibres *masc.* 7 25 *fem.* 75 17
bos 284 12; bobis *nom. sing.* 220 27; bovis 284 16; bovum 163 20 285 13; bubus 81 11 285 11; bobum *acc. sing.* 290 25; bovis *dat. plur.* 284 1; bobis (?) 163 11
calcis vivae 276 25; calcis vivi 276 13
carnem quemcunque 167 6
celte *abl.* 12 11; celtā 218 8
cervicem totum 153 7
cruribus 185 16 191 28; in cruris omnibus 119 7
famex facta 202 23
faucium *gen. plur.* 6 6 9 17 48 18
febrem 255 24 283 23; febre 68 4 72 14; febri 39 9
femus 265 5; femora 136 11 160 2; femina 160 4 167 31
ferrago (= farrago) *masc.* 7 15; *fem.* 7 7, 9
flemen: 17 26 34 21 35 1 *alibi*; fleminam 264 20 268 9
flos *accus.* 168 26 196 12 197 2 238 12 248 12 249 19 258 1; florem 248 15; eum f. 29 7
foramen maior 22 11
grex *masc.* 62 3; *fem.* 59 8, 9, 13
iecur 168 25; iocur 125 17 128 7, 12; iecore 91 12; iocineris 77 20 89 30 127 14 251 20; iocinere 48 23 127 23
ilia 44 18; ilio 70 5; iliis 62 14; ilis *abl.* 212 14; iliam 119 22, 23 135 31
inguino (*ex corr.*) 40 27; inguinorum 56 31
lacte *acc.* 112 17 133 20 286 11; lactem 284 6 289 34 297 10; lac 284 7
lasaris 101 18 133 16; lasari *gen.* 99 13
longao *masc.* 70 1; *fem.* 71 12
marmur 35 24 185 12 190 21 194 7 265 30; marmoris *nom. plur.* 36 5
mensium 232 17 241 11 242 6; mensum 236 1
naris (*sing. et plur.*) *fem.* 41 22 75 27 95 31 108 14 138 24; *masc.* 40 7 43 12 53 4 121 24 181 12; narium 106 19 180 1; narum 29 1 100 4 108 21
ipsa orbe 27 23
ōs 16 6 22 3 29 12 *alias*; in orem (*ex corr.*) 180 4

(ŏs) ossum *passim*; ossi 29 9 205 8; osso 29 13 190 25 205 7, 11; ossorum 260 6; ossus *nom. sing.* 219 10; eum ossum 217 27
pecudem quemcunque 167 9
pice *dat.* 65 18
polline *nomin.* 265 15
(pulvis) pulver 32 21 253 16 254 15, 33 256 27 257 6; pulvera 280 18; pulvis *gen.* (?) 173 3
quadrupes *saepius*; quadrupedia 163 10; quadrupedis *abl.* 286 26
radix *masc.* 245 4 250 13, [21]
rene 266 26
robor 95 13, 20
sale *acc.* 124 8 163 13; salem *acc.* 128 27 152 16
sanguinis *nom.* 74 9 33 5; *v. praef.*
scobis *masc.* 286 18
senes *sing.* 84 30
sidus: sidore 101 12
sinape *acc.* 244 12 269 25 277 1; sinapem *acc.* 198 21 264 13; sinapis *gen.* 114 26 194 31; sinapis (*nom.*?) 252 19; senapi *abl.* 204 6 207 7 (*dat.*?); senapis *gen.* 295 25
stercus: *masc.* fit hic ipse intestinus 63 18; stercoram 165 32
sulphores 24 9
tuberum *sing.* 32 29 33 7, 13 136 12 190 29; tuberibus 296 6
tussim 180 13 255 11, 14 256 27 295 12; tussem 161 31 162 6 253 31 254 *sexies*, 273 28 289 5
ungues 28 9 186 10 277 6; unguine 21 7; unguinibus 20 7
varex 33 6
vas 171 24; vasum 282 13; vaso *abl.* 16 27 *passim*; vase 75 13 93 7 255 22 269 13 277 31 280 22 286 6
venter *masc.* 90 20 91 2; *fem.* 221 15

abl. **i** *pro* **e**: ardori 228 17; corpori 5 28 72 13 111 7 124 23; dolori 36 17; fervori 228 13; labori 50 22; ponderi 211 25; tempori 165 5; vulneri 211 24; *abl.* **e** *pro* **i**: equile 161 5; *al.*

Verba graeca.

anacollema (anacollima) *neutr.* 26 21, 26 28 2 155 26 156 1 221 9; eam anacollima (*ex corr.*) 188 29; -am *acc.* 188 24; -am hoc 193 28; -am quod 191 25; quod dicitur -am, quam fit 203 13; -ae *gen.* 274 6
appoponacem 263 17; appoponacae 254 6; *v. ind. spec. s.* opopanax
basis: vasis *abl.* 186 23
botruos *acc. plur.* 244 30
capparis *masc.* 135 17
cataplasma *neutr.* 35 8 (?) 81 9 166 12; cataplasmatibus 29 30 159 20 206 20 226 17; *fem.* 119 6 179 26 183 6 191 4, 6 203 12, 30 211 13 220 6
chiromatibus 185 26
claucoma *tertiae* 28 12 246 7 248 20; *primae* 24 13 25 15 170 14 173 11 246 24 248 11 249 11, 16
clistere *acc.* 66 5 169 13; clisteria 84 1; clisterios 95 30
diastima *acc.* 57 19; diastimam 5 28 23 15
eccopida 204 17; eccopidam 217 29
falangione 131 14; falangus 168 13
fragmam 88 18 98 10
licenas 4 8 19 25; lichene 57 16
magman 116 16
malagma *tertiae acc.* 19 3 198 21 266 25; malagmate 222 4; malagmatibus 20 4 207 10 218 14; *primae* 190 11 201 13 263 13, 14 264 3 *saepius*; malagmen hanc 119 10

Digitized by Google

maleos *non declinatur*; *fem. passim*; *masc.* 108 3; maleus 51 25, 29 94 1 196 6 (*pro* maleos *gen.*)
parotides 180 1; -as 29 26 270 11 292 16; parotidae 30 8; -is 170 30
pixide 277 4; pixida *abl.* 269 29; pixidam 274 4 282 17
ex rafanida (*ex coni.*) 75 22
reumate 4 7; reumae 20 13
sarcolabide 211 3; secus sarcolabida 34 2; sarcolabida *abl.* 33 30
sincrismae 261 25 262 3 *saepius*; -am 17 6; -arum 261 24
siringa 113 25; siringae 251 2 (*ex corr.*)
de stafyloma 21 5; staphylomam 27 11
storacis 190 11 254 20; storacem 263 17; storace 113 25; storacen 261 29; storaces gutta 272 11
stremma *secundae* 10 28, 30 193 1 197 14 202 3 230 19, 23
per xistera 29 22 204 17; per xisteras 22 3; per xisterem 204 21
ypochima *secundae* 25 25 26 12, 20
ypocistida *nom. et abl.* 76 3, 5

QVARTA DECLINATIO.

aco 166 21
anhelitu 114 17; anhelitūs 108 15; anhelito 110 8 114 2
cirru *abl.* 10 5, 9; cirro 119 1 193 3 208 13
cornum 45 16, 22 73 10 172 18 175 1 178 20 180 28 198 7 284 17 288 33 293 27; cornu *nom.* 289 10, *acc.* 136 26, *abl.* 169 12, *gen.* 292 29; corno *abl.* 296 9; cornos 289 10
cubitus (*κοίτη*): cubitos 128 3; cubitūs 128 1
fructūm *gen. plur.* 43 26
genibus 21 19, 20 35 24, 30 36 7 38 18 46 9 56 31 163 29; genum *acc. sing.* 203 29, 31, 32 218 9; genuorum 36 1 168 29 185 9 203 10; genuis 16 13 17 26 35 18 126 20 132 4 137 25 154 22 185 10, 11 190 21; genūs 35 10, 19 (?)
mano 225 5 (*ex corr.*); manos 266 23
morsos 71 19
plancto 92 16
poto 215 14
pulso 10 20
querci 164 8
sonito 114 16
spirito 33 5

QVINTA DECLINATIO.

dies *masc. et fem. passim, v. ind. verb.*; faciēs *acc.* 235 18; specierum 290 5

ADIECTIVA.

acre *neutr. accus.* 27 15, 18 166 19; acri *abl.* 83 19; acrum malagmarum 269 18 276 33; acrum *neutr.* 171 30 249 31 258 10 259 4 277 15; acri *gen.* 279, 10; acra *fem.* 208 23 229 26; acra *neutr. plur.* 196 7, 20; acris *abl. plur.* 21 30; aceto acro 22 24 *passim*
aspras 22 2
nostrati salis 268 7 279 26 282 16; rutae viridis nostratae 282 19
omniorum 164 22 (?)
paupero loco 14 8; pauperi pedes 209 20
similiorum *posit.* 169 4
silvestris *gen.* 156 6; silvestri (?) 82 24 85 11
teneribus 188 3

Digitized by Google

abl. i *pro* e: veteri 36 22 *passim, sed* vetere 17 28 210 26 290 11; *deinde annotavi in his comparativis*: horridiori 53 29; interiori 11 18 12 10 127 21; maiori 173 25; posteriori 95 17; priori 115 21 172 14; superiori 155 15 180 5; ulteriori 71 22

NVMERALIA.

ambabus 44 17
duos 241 18; duum 241 11; duae 268 19
terno die 132 24
uno *dat.* 292 14
utrisque *gen.* 249 5

PRONOMINA.

aliqui *sing. subst.* 65 13
haec *fem. plur. passim*; hic *nom. plur.* 94 4 119 28 *adn.*
(is) eis *pro* eius *saepius trad.*; eum iumentum (*cf. ind. verb.*) 90 6 118 8; eum foramen 29 7 *et sic passim*; eundem palatum 7 22, iumentum 218 18; id iumentum 159 13; id medicamentum 112 9 125 27 159 31; id vitium 229 7 234 10 235 11; id ipsum 65 2; id viderint 236 9; id *alibi non exstat*
illum iumentum 155 9 (*cf. ind. verb. s.* iumentum)
qua *nom. fem.* 5 10 *adn.*
quemcunque carnem 167 6, pecudem 167 9
quis *relat.* 167 20
quisque *neutr. accus. post* sibi 100 18 169 25 246 19 252 11; quisque res 252 6; *pro* quisquis 55 31
quit (*pro* quid) 26 14 120 16

COMPARATIO.

acerrimus 32 5 194 32 259 18; acrissimus 27 7 276 21; acerrissimo 176 14
celerissime 106 9 242 1
dexterior 155 7 236 12
facillime 108 9; facilissime 95 18 106 18 120 1
fatigatiorem 41 14
lassiorem 41 13
minimissime 45 25; (quam minimo 221 2, *et sic alias*)
plurissimis 53 26
similiorum *posit.* 169 4
sinisterior 155 8 236 13; sinistrior 152 12 252 31; senesterior 144 25
tenerissimam 176 27
veterissimus 268 28 276 10

CONIVGATIO.

Activum pro passivo.

adsellabit 127 5; adsellaverit 155 13; *depon.* 69 10 70 28 74 7 112 27 122 7 125 4 130 24 155 12
conabit (?) 133 27
lacrimaverit 173 14; delacrimet 25 12; *depon.* 29 6 40 17; adlacrimatur 80 15
labunt 39 19
medentur *passive* 82 7
metito 40 29
oscitare (*corr.*) 284 9; *depon.* 40 17 74 5 109 24
remedias 291 11; remediare 189 4 *ambiguum*; remediantur 56 14 *passive*

scrutant 38 31; scrutabis 183 18
utebis 187 9; utere oportet 117 4; oportet uti . . . utere 128 2
vescat 139 5

Passivum pro activo.

coeuntur 278 24
cohaerentur 71 17
commeari 120 13; commeatur 228 16
intumetur 237 17 *c. adn.*
vacillantur 157 27

Passivum verbi intransitivi.

noceatur (lingua) 181 20; nocitum fuerit (iumentum) 216 8

Coniugationes permutatae.

I *pro* III

meiare: 69 1 122 5 152 6 237 20; meiet 74 8 91 11; meiere 146 13, 19; megire (?) 214 22
minuabitur 77 25
rabiare: 84 16 90 1, 17 168 23 293 11
tremans 200 8

II *pro* III

cadebit 100 9
constringebis 209 6
decoqueto 202 24
findeat 210 12
imponebis 191 16 200 23; (ne inpones 232 17)
praerumpebis 188 6
reducebis 156 30
sterteat 112 22
tegebis 191 20
ungueas 152 20; ungeto 160 10 189 6 245 5; ungueto 102 8; inungebis 24 12 27 16, 26 175 24; inungeto 83 20 247 5, 12 248 8 249 9, 10, 13; perungebis 67 13 115 10 191 26 240 11; perungeas (*ex corr.*) 146 1; perungeto 99 3, 28 153 16 160 27

II *pro* IV

exhaurebis 225 23

III *pro* I

fricito 136 27 233 21 289 13; frigito 152 16; defricito 75 10 100 13; perfricito 285 2
pergyrendo 64 30
secito (*ex corr.*) 204 17
volutendo 63 34 *adn.*

III *pro* II

adhibito *imper.* 214 29 218 10
miscis 136 19 269 11; miscito 45 19 239 23; admiscis 73 4 160 7 169 22; admiscito 49 7 233 25 268 22 277 22, 31 282 11 285 30; admiscatur 61 23; commiscis 66 4 163 28 195 1 271 10 289 8; commiscito 17 1 99 2 107 15 159 30 203 5 248 1 268 1 280 29 284 10; permiscis 246 31; permiscito 136 4, 7 278 12
praependat 23 27
respondit *ind. praes.* 243 15; respondat 22 5
tergito 216 22; extergito 173 7; pertergito 285 5

IV

aperiebis 199 22
equibit 239 13
lenibis (lenibus *trad.*) 254 29
inlinibis 223 3
munibis 216 30
salibunt 39 21 40 1
sitiebit 98 27
vaguribat 222 16

Digitized by Google

IV *pro* III

appetiet 133 30
desiniat 34 28; desinies 213 28
excutire 72 17; excutiet 84 19 109 15 132 4 162 3 178 30
furiet 24 16
imponi *imper.* 98 6
infundi *imper.* 163 26
lambiat 256 22
obstripiat (*i. e.* obstrepat) 48 28
sinire 43 8

Anomala.

poterint 174 25
nolebis 157 18
feritur 81 14 283 17; adferito 204 18; offerebis 50 4; offerito 98 29 177 9; sufferto 233 22
ibit 146 16; exiet 103 10 126 19 198 5; prodiet 46 10; rediet 157 4, 15 161 10, 20 296 21
subiat 31 15

Formae stirpis

I

lavare: lotus 43 28
plicare: complictus 139 10; implicitus 136 13
[praestasse 150 9]

II

fervere: ferverit 271 9; deferbuerit 249 30; deferverint 259 6; defritum 132 24 138 25; defrictum 50 6 (*cf. ind. verb.*); inferverit 286 10; *cf.* fervescat 259 31
miscere: mistum (mestum *trad.*) 256 6
penderit (*ex corr.*) 198 1
tergere: tertas 258 13

III

adiceris *coni. perf.* 138 2; eicerit 189 10 (18 eiecerit)
possiderit 9 3
proficerit 13 23 *alias tricies*; profecerit 19 3 *alias quater decies*
subigisses 266 24; subigeris 267 8

---

cadere: accedere *de morbo* 9 13 47 7 76 19 81 28 90 12 92 12 94 20 132 20 171 16; decederint 190 25; inceciderit 167 21; incederit 106 3 *adn.* 173 4; proceciderit 156 17 157 15, 17 221 5 240 1; -int 220 29; procedit 157 5 (processerit *ib.* 6); procederit 157 8 212 20 *adn.*
currerit 158 5
punxeris (puxeris *trad.*) 156 30; pepugerit 167 26
reperi *perf.* 44 1
tango: tegeris (*pro* tetigeris) 276 24 *adn.*; contigerit 10 5 95 17 237 19; contingerit 28 31 64 3 67 3 77 19, 24 157 7; contegerit 219 1 237 1; contegisse 199 3 *adn.*
tenderit 77 10

ĕdo: ediderit 86 26 165 31 229 12; ediderint 109 25; *cf.* 109 28 *adn.*
incendideris 203 3
prendidit 153 9; prendiderit 95 20 152 26 153 8
tendiderit 76 25 137 23 239 22
ostendiderint 82 6; ostenderint 109 4

---

abscidito 215 15
absconsa 260 5
battes (*pro* battues) 11 30; battit 128 22; battitum 233 24
cernitum 258 16; cretus *saepe*
desinuerit 34 30 203 22; -int (*ex corr.*) 8 25; desinuisse 193 25; desinitus 222 17
frictus 61 18 83 14 113 13 180 29 261 8; frixus 190 12 261 2

infussum (*coni.*) 192 26
mixerit 158 9 236 15 239 2 251 12
parituram 236 12
praerumperit 31 7
terueris 267 1; conterita (?) 280 28
tunsa 187 11; tusum 19 9; contunderit 22 22 223 14, -eris 268 29

IV

obliniĕris 156 16
salivit (salivat *trad.*) 294 20
subvenuit 58 10
transivit (transibit *trad.*) 166 19

Imperativi.

admixto 126 24
commixto 183 12 212 25
permixto 19 1
trito 160 11 *adn.* 175 16 253 4
contrito 41 19 (22 conterito) 107 12 255 10 274 4 281 7 297 21

Verba propter formationem notabilia.

-cadere: decadit 228 27; incadet 91 11, incadent (*ex corr.*) 195 3, 4; procadet 117 14, procadunt 152 8; *cf. supra p. 307 s.* cadere *et infra ind. verb.*
-caedere: intercaeduntur 9 16
-carpere: concarptas 35 16
-claudere: praeclauduntur 64 25; *cf. ind. verb. s.* praecludere
comburere: 175 3 239 26 244 15, 20 267 31; *sed*
conmurere: 133 4 146 27 (?) 159 29 168 26 183 12 187 23 188 20
cooperire: 85 29 87 1 91 2 101 5
coperire: 42 8 43 6, 21 95 25 107 19 125 32 153 10 178 15
[destit = distet 53 28]
[extimare 118 25 *adn.* 205 1 207 26 211 20 235 13 *adnn.*; *ubique scribendum* existimare]
[leniuntur = liniuntur 161 25]
[obripi = obrepi 90 9]
-premere: depremes 26 12 71 2, depremito 70 17; expremis 157 11 178 20, -es 249 30; impremas 182 9; repremito 26 17; subpremere 7 20 177 20, 23, subpremas 177 25, subpremes 11 4, subpremi 209 14, suppremendum 280 19
prendere *semper*; *in compositis ubique* — prehendere
-salire: persaliet 77 12; resalire 26 16, resaliat 26 18, 19; resalierit 164 31; subsalit 99 6
-sedere: resedet 160 21, resedeat 123 32
-spargere: adspargens 162 32, aspargi 150 26, aspargito 238 18; conspargis 274 10, 15 282 25, consparges 276 31, conspargito 18 18 194 24 285 9, 16, conspargentes 166 26, consparsum 274 11 277 33, consparsa 126 14, consparsam (conspartam *trad.*) 229 11, consparsorum 43 16; disparges 286 10
-tenere: contenes 260 7; subteneto 182 8

SYNTACTICA.

COMPARATIO.

Gradus inter se mutati.

ne valde impremas quam opus erit 182 9
quam valde claudicantem 199 2
aceti quam acrius (acrissimi?) 136 6
de quam pluribus 183 20
quanto duriorem . . tanto plurimis 70 21

---

compar. pro posit.: *e. g.* celerius 65 15, citius 41 1, velocius 64 1 94 16, longius 42 27 67 18 121 15 (*cf. infra* quam)

---

superl. pro posit.: non tam optime 232 25

Comparat. periphrastica.

frigidis magis 155 31
magis leniter 120 6
magis deterior 56 26
interius magis 60 5
magis maior 65 3, 6
magis plus 65 5
maxime plus 118 8
maxime parcius 197 17
nimis amarioribus 56 7
plurime salubrem 229 31
cum maxime 108 4
magis maxime 16 11 154 18
magis proxime 64 27

quam.

notabilis constructionum confusio his locis, quibus aut quam abundat aut accusativus non habet, quo referatur:
huc lorum deductum inferius quam mediam cervicem . . vel inferius duobus palmis bifurcio (*abl.*) 6 3, 5
pollicem inferius quam lorum (locum *trad.*) deprimis 6 8
quae (venae) sunt . . . ad latus oculorum . . . inferius quam hos 9 8
quae (venae) descendunt ab angulis interioribus oculorum quatuor digitis inferius quam oculos 9 15
venae positae . . . III vel II digitis ⟨inferius⟩ quam centrias 9 29
venae positae sunt inferius quam articulo(s) 10 7

---

venae positae . . . foris quam musculos 9 22
iosu (= *deorsum*) quam genu . . tubiscula . . invenies 190 24

quam *exspectamus:*

ut: minus ut semihora 45 9
qui nec pluribus diebus vivet ut superius humidus 53 10
non alias curabis, sicut superius est 18 14
ab: spiritus . . . coinquinat ceteras greges armentorum inferius morantes ab illa grege superius morante 59 9, (*ubi vero* coinquinat — ab *coniungere licet*); superius a corona, inferius tribus digitis quam cirru suffraginis 10 8
longius ab ano digitis quatuor 42 27 121 15
quatuor digitis ab umbelico longius 67 18, *ubi vero fortasse*

rectius longius *pro* longe *positum sumamus, sed cf.* venam . . longius quam praecisura . . comprehendes 33 29
quantum molliorem . . . tanto velocius 70 25
quanto frigidiorem inveneris, (*supple* tanto) plus casurum scies 100 6
quanto (*supple* magis) sale fricueris, tanto minor ferbura fiet 210 5
---
calda tepida tepidiore 221 7

FIGVRA ETYMOLOGICA.

adligaturam adligare 192 6; alligatum alligaturā 268 25
se aequare ad aequalitatem 27 20
cura(m) curare 11 11 74 25 100 27 184 1 201 18 217 8 218 1 220 11
curationem curare 17 19 18 9 113 19 179 20; *cf.* 38 12
defricationem defricare 65 21, -ibus 100 13
se demonstrat (morbus) praemixtis demonstrationibus 51 21
detractionem detrahere 5 23
escam ēsse 97 17
experimentatum experiri 269 14
fasciolam fasciolare 176 28 177 2
fatigationibus fatigare 237 8
fovitionibus fovere 155 31 240 3
fracturam frangere 17 21
fumigare fumigatione 59 15
intentione intendere 58 12
operire opertoriis 85 30, cooperimentis 128 16
perunguere unctione 96 11
potionare potione(m) 60 4 61 30 72 5 111 20 295 1, potionibus 58 21 101 18 123 25
quorum cauteriorum praeruptio . . cutem praerumpat 14 7
profluvium profluentem 61 27
terebrā terebrare 210 21
ustionem urito 194 3, ustione subustis 55 16

PLEONASMVS.

appellationis nomen 104 2
auxilia virium suarum 13 25
cibum pascuae 58 11
claritatem luminis 24 22
coctionis digestio 63 11
compago colligationis 15 2
greges armentorum 59 8, 13
gressum ambulationis 14 25
humor sudoris 66 20
ictu plagarum 47 4
liquorem humoris 63 11
passio doloris 63 28
omnium virium plenitudine 39 5
vitium morbi 16 12 154 19
praecipitur sanguinem detrahere debere 5 16
praecipiunt fracturam numquam debere uri 15 7
debere eas glandulas uri oportere 30 26
negligentius curari oportere non debet 205 30
simulat se posse micturire 168 14
foras excludere 68 24
foras eximere 211 6
foris extrahere 90 7
foris extra cutes excludere 66 20
suspendere superius 28 14
relaxabis iterum 227 5
ante praefricantes 166 23

Digitized by Google

a geminis venis inferius infra digitis quatuor 182 3
ex nimia supra modum emissione 47 2
frequentia cursionis multa 74 19
ubique in omni loco 34 9
deinde in sequenti 183 1
deinde postmodum 26 27 31 3
deinde tunc 182 24; tunc deinde 169 28; tum deinde 217 18
dum interdum 57 18 117 11
rursus iterum 26 17, rursum iterum 177 1
nisi si 62 30
ita . . sic curato 174 19, ita . . sic curare 200 20
et . . exerceque 67 15
itemque et 108 21
et cruraque (quae *trad.*) 223 27
et nec . . . nec 138 22
etiam et 43 20 44 20, 24 77 27
adhuc etiam et 44 24
etiamnunc et 14 3
et '*auch*' *saepissime abundat*

qui hic . . . affundit 53 13
quam hanc vesicam 71 4
quam . . . intelligens eam 25 29
in quibus in his 64 18
quas (?) . . . eas 71 20
quod contingit id ex paralisin 100 26
quod contingit hoc vitium 118 26
quod . . id vitium 20 9
cuius arida maleos nec ego nec alii medicorum hanc sanare arida maleos potest 107 4
quem sic curare volens curabis eum cyclo 78 11

curato hunc, ut . . . sic curabis 28 30
ut quo facilius 52 11
in dies singulos per plures dies 82 27 *sim. Cf. ind. verb. s. cottidie*

Negationes abundantes.

non per longum tempus, non prodest 34 18
recomponere se non potest nec similari sibi non potest 24 24
nec hi admittendi non erunt 235 11
nec non resaliat 26 19
curare voles ne nunquam suffundet 33 15
nihil ex nulla re proficere possunt 57 2
sine nullo humore aliquo 24 27
nec nulla commissura pedum flectere 95 5
hunc ergo nec aridum promittere non debemus 111 8
cibum nec potum recusat 114 17
ut ne quidem venae eius nec in capite videri possunt 123 4
nunquam nemo 140 14
facere ne crescat et non claudicet 204 8
non tamen praeteream haut unum (*ex corr.*) 107 17

ORDO VERBORVM.

1. *Pronomen relativum saepe postponitur velut*

in aliquam partem quae pertinet 5 6
de coda cui autem (aut *trad.*) detrahere volueris 11 27
inferiores autem partes pedum quascunque causas habuerint 12 12
gypsodes quae dicitur 25 6
in brachiola venam extantem quo loco invenies 33 16
ilia ubi cinguntur 119 26

in ungula exclusa quae permanserat 230 14
de superiore vena cervicis, quae est inter eas prima, praeterea quam solam observare debeamus 73 29

2. *coniunctiones postpositae.*

a) *coniunctiones 'subordinantes'.*

si: *passim, velut*
altius enim si penetraveris ... iterum si feceris 14 14 *sq.*
iumentum coxam si eiecerit 17 17
sed bene matura si iam sibi laxaverint 22 1
sed de ea causa si non in recenti auferetur 36 4
in oculo albor si erit 248 7
ex qua causa vulnerum intestinorum si quando appellantur 68 6; (*copulandum est* ex qua causa *cum* appellantur)
cum: de visceribus cum mittere voles 12 3
claudere cum coeperint 14 17
rursum cum perfrixit 25 7
de cervice sanguinem iumento cum emittere volueris 181 24; *cf.* 234 1 236 1 256 3
ne: facito ipso die ne manducet 26 23 aquam facies ne bibat 296 24
quando: cretiatici .. quando laxant 12 29; *cf.* si
quoniam: necesse habent qu. 234 13
quotiens: oculorum quotiens tunicae .. vexatae sunt 246 16
Cf. ind. verb. s. ne ut

b) *coniunctiones 'coordinantes'.*

et: *saepe; ubi non raro ancipites haeremus, utrum 'und' an 'auch' vertendum sit.*
propter fluxum sanguinis et suspendis altius 7 20
si cartilaginem vexaverint et ex eadem causa 22 26
venas superiores in tempora et captato 27 9
eorum et signa haec sunt 66 27
corpus illius et fiet 125 2
subsidunt et posteriores pedes 128 1
coques et vinum 146 12
frigidam et oblinies 197 3
temptat et facile ungulam 202 15
incidere et extantes venas 226 18 *al.*
autem: sic intellegimus autem 162 6
enim: nec plus enim 14 8
ergo: hoc medicamento ergo 216 29
itaque: quibus itaque rebus 4 18
si quae itaque 50 15
(at)tamen: ob tamen caldum ... ego attamen 35 20, 21
sed (?): conveniunt sed 182 2 *c. adn.*

3. *verba male dirempta.*

medicinae ⟨scientia⟩ veterinae 4 19
firmissimum adiutorium est medicinae 4 23
haec ita ferrago 7 9
causa similiter aliqua 9 2
suo enim temporum ibi vena posita bifurcio (*corr.*) 9 9
quo loco flexuram admittit pectus plicandi 9 23
calore permotum ustionis 14 14
ex melle inungito Attico 26 28

spongiam cum posca Afram 34 23
non tam modum solitum 40 5
frequenti et a cursione multa 51 11
qui plerumque morbus 60 1
ex qua causa vulnerum intestinorum si quando appellantur 68 6 (*pertinet* appellantur *ad* ex qua causa, *cf. supra p. 312 sub* si)
quod ex ipso foramine caucolum 69 14
quasi ab aliqua interdum bestiola 93 24
ex hac coinquinatione aliquando huius morbi 94 5
oculi fiunt eius pallidi 132 1
ipsum cauteriis candentibus praecidito testiculum 216 5
donec omnis se humor ex(s)iccet 216 27; *alia multa.*

INFINITIVVS IMPERATIVVS.

crebro apparet (*annotavi saepius tricies*) *e. g.*
curato . . . mittito . . . non tangere . . . dato 41 12 *sq.*
dimitte . . . deinde abicere . . . postea producere . . . et sinire pascere 43 7 *sq.*
inducere . . . defricare . . . dato . . . non dare . . . dare . . . dare etiam . . . producere . . . provocare . . . dare 43 23 *sq.*
commiscebis . . reducere . . fumentabis 156 22
curabis . . utere et curare 157 16
detrahe ea et auferre . . et contere 162 23
uteris . . delavare . . impones 192 17
perunges . . et . . elutriare 225 1
habere . . et . . perungito 227 11

NOMINATIVVS ET ACCVSATIVVS ABSOLVTI.

Nominativus.

in herbam mittere, ne novitas, sanguis detractione (-i *trad.*) mixtus corrupto ex aliqua valitudine, fervore suo quamcunque partem corporis interius vexatam solvat 5 17 (*fort. nomin. explicativus*)
quare ferrago datus, postmodum incipiet innovato sanguine bene valere 7 15
per quam laxationem omnis corruptio illa, quae fuerit in corpore, abstracta, corroboratio poterit nervorum fieri 13 17
donec hic humor coagulatus, colare dissolvitur stercoris redundationem 64 11
primo die vel 2° sanguis de coronis detractus, sexto die hac re sanum fiet 230 3

Accusativus.

quem tumorem palpatum, intelliges carnem intus esse 30 18
superius autem in brachiolo venas intercisas . . . nunquam suffundet iumentum 34 10
alii pilas †marinas concarptas . . et sale maceratas et fleminibus impositas dixerunt flemen ex ea re dissugi et adsiccari posse 35 16
similem dolorem ingentem sine inflatione et in cursu se tollentem, huic manu et depremes in anum 71 1 *c. adn.*

ungulam compositam ab interiorem partem, contra venam stremmam tolle 202 2
fasciolam et lamnam tollere nolito nisi sanam cicatricem 204 28
iam decarnatum (mirmicem) ad aequalitatem, semissem candentem in oleo intingues 222 22
equam supinam sic ut caput eius supinum sit, deinde fovebis fovitionibus caldis ipsam vulvam 240 2
ex eo induces, ante tamen tertas suffragines bene cilicio 258 13

Nomin. vel Accus.

huc lorum deductum inferius quam mediam cervicem . . . vena sagitta pungi debet 6 3
hoc enim passum (-ur *trad.*), vitae periculum contingere solet 6 23
ex qua (ratione) vulnera ustionis dissoluta, per saniem auferetur causa et dolor 14 16
flemen effusa sagitta, in continentia causticum in genua impones 35 1
haec omnia bene trita . . . hanc potionem dabis 65 28
haec in se infusa et decocta in oleo . . . dabis ex oleo eminam et aquae dimidiam 68 22
haec omnia tusa et criblata, ex eo medicamento cochlearia duo . . . succidiabis 73 2
commixta haec omnia, his partem tertiam ex vino nigro suffundes 73 13
omnia haec . . . tusa et criblata . . . admisces ea quae creta sunt 93 5; *cf.* 96 19 112 3 126 5 133 6 134 6 157 20
sana (sane *trad.*) vulnera ustionis curata, malagma caustica in dorso ponere oportet 223 7
vervenacia bene fotum (totum *trad.*) veretrum [ipse], in folliculum ipsum veretrum subicies 227 29

ad syntaxin pertinent non pauca, quae in indice verborum collegi, cf. imprimis ab ad de ex in (in se) ne nec quia quidem quod si sibi usque

INDEX VERBORVM.*)

a, ab: *forma* ab *non legitur ante consonantes; nam* ab scorpio 169 3 ab strato 216 17 217 13 ab stercore 219 17, 23 *explicantur per* e *impurum* (escorpio, estratum, estercus). *praepos. c. accus. e. g.* 9 24 10 18 81 26 119 7, 20 152 26 207 4, 33 211 6 229 22 294 25

de loco iumentum tollis a cibo 7 2 a cutem ipsa libera 211 6 mirmices scarpello intercidito ab osso 205 7 segreges deductam a testiculos 294 25 cervices ab loco eiecerit 182 13 illum a loco suo petere 294 12 ab hoc morbo liberari 52 18, moriuntur 59 21 ab ungula semisse tollis 11 18 sanguinem a visceribus aut de cauda mittere 223 29 *cf.* 9 24 16 27 79 24 (*alias fere ubique in hac elocutione* de)

ab alligatura intermittito 189 7 venae a visceribus descendentes 12 9, a corde 228 15 adiutoria .. a quibus nunquam discedi potest 12 20 ab interiori (-e) parte 11 18 12 10, 11 177 1 (*cf.* intus); dextram et sinistram a latera 238 27 quatuor digitis ab ano positis 11 29 *sic saepius*

saepissime de membris aegrotis claudicat ab articulis 53 26, ab ungula 202 13 a genuis subclaudicat 132 4 signa claudicationis ab ipsis posterioribus partibus demonstrat 55 6 ab articulis claudicationes interveniunt 104 8 a posterioribus natabit 115 19 subnatat a pedibus 93 16 varus a posterioribus 94 31

ab interiorem partem moti 49 15 ab interiori parte motus 127 21 ab interioribus motum 138 15 ab interioribus commotus 130 15

si quem robor a prioribus partibus prendiderit 95 20 si quem ab armos prendiderit .. aut a cervice 152 26, 27 a posteriori parte .. prensi .. a priore minus 95 17 a summo

*) *his compendiis usus sum*: q. = quod qc. = quodcumque i. = iumentum ii. = iumenti *eqs.* i. e. = id est *e. g.* = *exempli gratia med.* = *medicamentum mens.* = *mensura ind. spec.* = *index specierum Bue* = *Buecheler; asterisco notavi ea verba quae non inveniri videntur nisi apud Chironem* (*ex quo Vegetius hausit*).

capite . . a coda prenditur 152 24 a posterioribus prenduntur 160 18 *cf.* a maleos prensi 55 7

ab humeris tensus conligatus ab armis cruribusque 94 25 ilia dura et tensa a renibus 95 3 tergus durum et constrictum a nervis 94 30 passionem doloris a ventre quae nascitur 69 20 commissurae a nervis crepitant 95 2 decidunt a ventre et lateribus 121 18 eruptionem a corona fecerit 220 12 a labris decipitur 296 17 a chremasteribus nervorum spasmum passi 95 10 stertet a cerebro 111 30 tabescit a renibus id est ab articulis lum borum 54 25 discole trahuntur a prioribus 160 23 suspiria ab interioribus partibus reddit 108 16 de tussi ab interiora . . si . . tussiet ab interioribus 119 20, 21 sine vexatione ulla alicuius loci ab interiora 72 22 a pulmone vexabitur 113 16 ab utrisque musculis vexabitur 155 5 ab aspectu tristis erit 53 29 a corpore gracilis fiet 104 5 a cerebro insanus fit 77 12 amentatus a corde fit 77 23 eruptionem a corona fecerit 220 12

calidā eum fomentabis ab armoribus et renibus 72 26 a corona . . oclamen . . facies 200 26 ures ei medio caput a vertice a fronte 88 2; *al.*

de causa morbi passim a qualibet causa peritoneo (-um) ruperit 212 15 ydrocelicum factum . . a qualibet causa 213 25 si ab aliqua causa percussura fuerit 220 27 difficiliter excludere loteum ab hac causa 140 24 febricitare: a lassitudine 39 13 41 24 a labore 41 24, 32 42 16 a plenitudine cibi 43 10, 11 a plectura 44 31 *sim.*; laborare: ab ustione 54 20 a distensionem 81 26 ab ulceribus 294 5 *sim.*; a bulumo temptabitur 102 4 a labore signa adferunt 39 4 ab opere vel exercitatione interius ventrem dolent 66 12 aures doluerint ab aqua 172 25 vitium incidet . . a sicca esca 121 19 caput a plectora si obturserit 170 5 cerebrum corrumpit ab indigestione 54 8 ab eo odore coinquinentur 59 23 cretiaverit ab ordeo vel suffuderit ab aqua 207 31 ab strato cancer frigidum creaverit 216 17 ab stercore . . collectionem fecerit 219 17 *sim.* periculum vitae facit ab ligatione temporum 97 6 vulnera fiant ab alligatura 192 10 calidus: ab itinere 109 27 133 31 229 13, ab iter 207 33 calidus nimis ab equalem vel a sole 164 20 si amora . . ab itinere doluerit 187 5 advenienti ab itinere 229 22 percussum: ab onere 18 24 a sidore 101 12 si venas . . a frigore aut ab aestu percusserit 101 13, 14 a distensione pressum 82 8 continetur a morbo 15 14 a morbo alienati 55 14 ab eo morbo pereat 40 19 ab hoc morbo moriuntur 59 21 ab eo medicamento noceatur 181 20

de remediis a perfrictione corroborentur 8 10 sani fieri solent a pascua 58 18 a vapore femina . . bene sudent

160 4 suffundes a rigore (?) 190 6 *c. adn.* calfactionem praestare ab igne et fumo 84 21 ab igne castrati 95 9 ab igne et gestatione uti 132 13 (*cf.* uti) causas commissurales ab ustione sanas facias 207 24 ab aqua auriculam extergito 173 6 foveto auriculam a lexiva calida 173 9 ab axungia: linito 36 21, curato 204 1 217 22, cataplasmabis 205 26, satiato 214 24, saturato 215 9: *alias in his elocutionibus* ex *apparet*

ab hoc quia 39 8 104 6 ab eo quod 54 4 76 26 133 28; 53 20 63 29 92 16 (adeo *trad.*), *cf.* quod

ab urina plus intelligi potest 223 28 vocabula inveniuntur a permixtione eorum (colorum) 287 6

de modo per suffusionem puscae ab aequalibus partibus aqua et aceto 132 7 ossum caedito ab aequalitate 190 30 (*ib.* 31 subrades ad aequalitatem);

pro genet. terra a fictiliario 43 24; *cf.* de

post comparativum (?) v. supra p. 309

de tempore saepius e. g. a die dispumationis 8 12 a secundo die 75 3

abalienatus: facit immobiles et -as partes commissurarum humor alienus 161 18

abinterius*: quae venae positae sunt in brachiolis dextra sinistra a., ubi centriae brachiolares sunt 9 27

abintro*: sanguinis emissionem facies ab ipsis claviculis a. aut foras 195 9 dextra sinistra a. et deforas tumorem eminentem . . demonstrat 205 19 cum iam senseris humorem intus vagurire, das plagas in ipso articulo a. 206 22

abintus: incipe . . sagitta[m] eam pantice(m) a. decarnare . . subtiliter sic ne venas . . intus laedas 184 24

abscondere: *intrans.* necesse habet morbus introversus -ere 196 9 *refl.* morbus se -it 54 11 *part. perf. pass.* palam et absconsa 260 5

absimilis: (uligo) quod nascitur non -e[s] scabie 20 8 multis enim generibus et -ibus (ab similibus *trad.*) signis se demonstrat (maleos) 52 5 in corpore ipsius exire solet ⟨tuberculum⟩ non -e forunculis (adsimiles forunculos *trad.*) 112 1 q. vitium non -e est caducae 161 11

absque: aliae vero causae . . se in cura demonstrant a. his valitudinibus, quae in quinto libro plenissime demonstrata(e) sunt 171 14

abstinentia: curabitur sic -a diei 42 8

abstinere: fit autem hoc ab arido cibo, si sitim -eat 120 24

abstrahere: *refl.* se morbus -it 15 16 morbus ex hoc se non -xerit 123 17 incipiet humor se foris -ere 67 22 *trans.* sanguinis detractio, per quam . . morbi -i possunt 5 13 cui curabis ante omnia ordeum -ere 140 4 *V.* evocare

abundans: sit haec potio -ns ad sextaria III 61 4

abundare: *passim*

abundatio: haec enim valitudo accedit ex -ne sanguinis 90 12

[**abuti**: abusus (abysus *trad.*) siccum 25 12: ysopus *coni. Bue*]
ac: 39 25 64 29 (*ex corr.*) 242 12 *et* 283 9 *ex Colum*; *alias non exstat V.* atque.
accedere: *pro* accidere *de morbo saepius, v. supra p. 307; c. g.* quibus -ere solet ut 92 19 quidquid . . corporibus -ere potest 171 16
acceus*: simile est in iumenta maleos, ut pestis in hominibus, ut in bubus verago, ut in ovibus circius, ut in sues -us, ut in canibus rabies 51 29
accipere: *de equo* indigestione male -epti fuerint 112 29 ex hac compositione valde bene -iuntur 120 15 *de medic.* -iens comini 163 30, piper 164 7 -e cedri fructum 165 26 de orbita cum aceto collectum (lutum) -itur 166 25, *al. de morbis* dolorem -iet 164 154 11 ruptionem -iet vesicae 142 8 (equum) ipsum -ies et operies 164 4 genera . . doloris . . ex quibus quemadmodum quod et contingit, sic vocabulum -it 148 24
acetabulum: *mens.* rutae 92 8
acinetus*: *ἀκίνητος*; humor . . statim torpore(m) nervis praestat et -os facit nervos 161 17. *Cf.* cinesis
aciola*(?): secus sarcolabida acum traicies cum ipsam cutem ossum, ita ut totam venam praecingas. -a nervis conligas et constringes, ita ut fluxum sanguinis praecidas. deinde religabis partes extremae venae secus ipsam praecisuram in -a nervi, sicut supra dixi 34 3, 6 'aciola = acu? *an scribendum est* acicla = acicula?' *Bue*: *nescio vero an* acus *omnino non in locum quadret, sed potius* aciola *ab* acia *i. e. ῥάμμα* (*cf. Thes. Gloss. s. v.*) *derivandum sit: filo enim opus est quo vena colligetur. Cf.* cum satis ambulasse videris . . licinium vel linteola tenera contra venam deprimis et calciatura diligenter imponis et fasciabis strictum, ut sanguis suppremi possit 209 11. *itaque etiam de* fasciola *quis cogitet.*
acontidiare*: *ἀκοντίζειν*; *intr.* ut possit sanguis -are de ungula 11 20 si bene percusseris, -abit vena 12 2 ut possit (sanguis) manducando per motum maxillarum per venam melius -are (acottidiare *trad.*) 6 25. *Cf. Veg. I 26, 4; 27, 2. Thes. gloss. s. v.* acontizet = erumpat; *V.* ambulare
acopum: *ἄκοπον*; 67 13 83 13, 18 119 3 189 2 227 26 260 13 294 1 *al.*
acro: *ἄκρων*; suco ptisanae in quo -o decoctus est 126 7 -num (*accus.*) porcinum in ptisana decoctum 61 14 *med.*
acrocolefium*: *ἀκροκωλύφιον*; coxam fregerit aut -a aut supragambam 17 20. *Cf. Veg. VI 1, 2* ab -o usque ad gambam duo (ossa) *c. Schneideri ann.; V.* colefium
acrovaricius*: eius (insani) labra solent in novissimo -a (acro varicia *trad.*) fieri 87 17: *intellego ἄκρως* varica *vocem graecolatinam 'distorta'*
acumen: secare illum ferramento pleno -inis 178 25

acus: punges illam (vulvam) -u tenue 240 4. *Cf.* aciola
acutatus: et sic -am (adcutatam *trad.*) sagittam exigis 6 10
acute: a. et cito gemit 162 6
acutus: *compar.* strophosi fient et -iores et breviores (equi) 241 22
ad: *praepos. c. acc.* erige codam ad lumbos versus 11 28 (*cf.* adversus) caput ad terram feret 41 11 tendit se ad conatu(m) mictionis 68 29 laxabis membrana . . donec ad humorem pervenias 174 1 cades usque quo ad solidam et sanam costam venies 211 18 ut possit calor . . ad causam temperatus venire 200 8 ad laborem committito i. 207 29 ad standum venerunt 106 1 escam ad inferiorem scapularum locum accipit 54 9 qc. i. in latus ad aliquam rem percussum fuerit 212 4 hoc . . contingit ad cursum vel saltum 155 22 ad contusionem . . collectio in ungulis nascitur 219 31 non ad plenam ventrem olea des 221 15 *c. adn.* ad carbonem decoques ne ad flammam aduratur 263 2, 3 decoques ad tertias 45 15 139 4 *al.*, -antur ad dimidiam partem 49 7 *sim.*; bene conteris ad grassitudinem mellis 259 19 mel commixtum ad spissitudinem tractationis 66 6 potionare . . aquam ad multitudinem gregis sui 62 3 sanguinem emittere quasi ad sextaria III 92 3 dare *sim. de medic.* ad acetabulum, cocliaria, cotulas, sextarium (-os, -a) *saepius*; ad offas numero VII diurnas . . dabis 112 12 sumito medulla . . . ad quatuor 248 31 comini ad magnitudinem fabae 163 30

potiona . . ad bonos spiritus 165 11 decocta . . ad causam facientem 67 12 unctio ad valitudines 96 25 *sic passim*

ad salsitudinem purgationem hanc uti 241 1 ad remedium erit *eqs.* 138 12 subrades ad aequalitatem 190 31 ad planitiam cruris reddas 204 18 decarnaveris ad planitiam certam 211 9 fasciolum praecides . . ad diastimam oculi 23 15

ad causam et in suspirium . . converti 45 26

pro dat. ad eos des manducare 146 3 *c. dat.* codam feriet ad renibus rigidam 152 25
adaquare: mollia dabis et -abis 7 5 -abis ita ut sentiat 75 4 quotiens eum -abis 105 23, 27 sic eum -abis in tenebris ne aquam videat 168 24 curabis autem calidum ab itinere non -are 229 14
adaugere: minutatim ordeum -eto 140 11
adcrescere: imponis, digito supprimes, donec -at locus 280 25
adcurare: †debebis -andum cum rebus 109 5 *c. adn.*
addere: sunt qui equi -unt sibi usque ad annos VIII (*sc. dentes*) 241 21
adducere: 1) ilia introrsus -it 53 5 ilia introrsus nimis -et 110 18 (*cf.* subducere); 2) herbis levioribus eum -ere, donec convalescat 158 2 (*cf.* deduci ei et de herbaria 165 4)

adeo: ne a. dirigescat, sago eum operito 227 12
adfectus: intentione pascuae -um vitae intendunt 58 13
adferre: 1) *proprie* xistera diligenter -ito 204 18 2) 'ostendere' tristem aspectum 38 22 52 31 56 22 hilarem aspectum 55 25 oculos lucidiores 74 6 tumorem ingentem 92 13 a labore signa 39 4 quae (signa) -ent elefantiotes 109 2 signa autem -et haec 129 9 3) qui . . dicunt i. febricitare, hi (haec *trad.*) omnes mendum -ent 39 2
adficere: *c. inf.* et cibum nec potum non -itur accipere 110 21
adgravare: gurationibus (curationibus *trad.*) -abitur et gracilis fiet ac passive ambulabit 39 25 quem cum excitasti statim -atus se magis proiciet 115 3. *Cf.* gravare
adgravatio (aggravatio): stercora si se post ex aggravatione stercoris provocaverint 69 27
adhaerere: praestet sanitatem -ens corpori sanguis 6 20 in plurimas greges armentorum -ens (odor) 59 13
adhuc: 'dazu'; ex maxillas et de fronte a. etiam et de superciliis 44 24 axungia quod satis fuerit et a., si vis, alumen scissum 270 24
adiectio: paulatim promovere . . ita ut -ne singula milia passus . . promovendum facias 8 3 dare ordeum aspersum -nem cottidianis diebus facientes 43 32
[**aditus**: et hoc facit in aditum (ad id vitium *Bue*) 139 19]
adiumentum: -a portulaca *eqs.* 290 2 *Cf.* adiutorium
adiutorium: -a medicinae docere oportet . . ex quibus -is . . firmissimum -um et medicinae sanguinis detractio 4 16, 19, 23 haec duo -a principia similia similibus valetudinibus comparata 12 19 duplex -um erit 13 14 -is utemur concalfacientes et coperientes defricabimus interiora 43 20 ceterae . . . causae aliis -is adiunctis medentur 82 7 -a utemur sanguinis detractione 84 19 -um adhibere 166 1 extra quae opera eius celerissime dat -um 242 2 *Cf.* adiumentum
adlacrimari: si caput doluerit, sic intelligas . . ex eo quod -atur 80 15
adlegare: *cum* adligare *confusum*; curabis autem calidum ab itinere non adaquare nec cibaria adligare 229 14
adlevare: *refl.* quotiens -are se volet, non potest 91 10 *trans.* caput demissum habebit, quod -are a terra non potest 37 21
adlidere: componis ungulam, prope vivum -es (elides? alliges?) eam, cui et stremmam facies 10 30 *Cf.* ad pressum
adligare (*saepius* alligare): quae restringit et -at (ignis) 14 6 vitia . . -ando impediunt . . gressum ambulationis 14 24. *saepius de medico, velut* -abis lino suffraginem 10 31, fasciola (venam) 12 3 ab axungia vetere -ato (cambam) 18 1 *Cf.* adlegare
adligatura (*saepius* alligatura): 'Verband' -a(m) capere non potest 17 22 non sine -a 20 3

ad utriusque partes -ae, ne vena -a(m) solvat 33 21 ut . . solvatur -a 33 28 solve -am 209 9 ne -a cadat 174 15 biduo ab -a intermittito 189 7 eidem -am adligabis 192 6 (*cf. supra p. 310*) longius ab -a digito 214 20

admiscere: 1) '*coitum facere*' qui (admissarius) cum conatur -ere, continuo meiat (equa) 152 1 2) *proprie saepius; v. supra p. 306*

admissarius: equus 8 23; *subst.* 243 9 244 3

admissura: idoneus in -am 232 24 eorum -a non erit utilis 234 7 nec hi admittendi non erunt ad ammissuram 235 12

admittere: quo loco flexuram -it pectus plicandi 9 23 hi quidem nec -ere (= *admitti*) debent qui uno testiculo erunt . . qq. enim similia eis qui habent vitia -unt seminare 234 14, 17 semel maxime -ito . . ad eam -e 238 30, 32 *al.*

admodum: qua re a. (quemadmodum *Bue*) in prioribus demonstravi 39 14

ador (?): quocunque fecit sive meliceridem sive ador natum (adornatum *trad. quod tuetur Bue ad* sinum *trahens*), sinum aceto . . impleto 206 9: *putabam* ador *simile quid significare atque* atheroma, *cf. s. v.*

ad pressum (?): compones ungulam a. p., sicut superius dixi, et . . aperies . . ad vivum 11 17 (*cf.* componis ungulam prope vivum et adlides (elides? alliges?) eam 10 29); separes solum a cornu ungulae, ita ut ad vivum adaperias 11 2: *puto* ad pressum *idem significare quod antea* adlides *vel* alliges (*sic ut scribamus suadet* 209 27 *ubi* alligabis). *aliter Woelfflinius Arch. f. Lex. X 422* adpressum ⟨vivum⟩ *legi vult:* '*Da* prope *sich zu* ad prope *erweitert, wie* satis *zu* adsatis, *so ist* adpressum, *im Französischen temporal gebraucht, eine Variation dazu.*'

[**adscribere**: q. in novissimo est -ptum 152 21]

adsellari (adsellare): multum stercoris 70 28 stercus durum 125 4 127 5; stercora -atur dura et vix conatur ad -andum . . hi solent et corruptum -ari 112 27, 28; sanguinem 74 7 130 24 155 12, 13 plurimum mucidum (mucitum *trad.*) 133 12 aquam 69 10; stentinus . . per quem solent . . -ari 122 6. *de activo cf. supra p. 305*

adsellatio: stercora per -nem purgabis 71 23

adsiccare: *intr. et trans.* donec -etur totus humor . . quod cum -averit 157 12, 13 flemen ex ea re dissugi et -ari 35 18 (*Cf.* exsiccare *et* siccare)

adspargere (aspargere): fenum molle -ens passo adpone 162 32 ordeum . . -i cum aqua mulsa 150 26 aridam paleam -ito bibere aqua maceratam 238 18 *Cf. supra p. 308*

adtendere: praeferet horridum caput -ens 39 26

adubi (atubi): assa diligenter, a. coria laxaverint . . et adfunde . ., a. reiecerit saniem 162 23, 25 mittere curabis, a. de venis sanguinis satis cucurrerit 200 12 costam caedes, usque quo ad solidam . . cos-

tam venies, a. deraseris 221 19. *Cf.* at

adunctio*(?): tunc eam (eum *trad.*) -nem applicabis (*hiat deinde oratio*) 190 20. *Bue legit* eum ad ustionem *vel* eum ad punctionem, *cui favent, quae Vegetius III 48 5 sq. docet.*

adustio: urenda sunt haec vitia et super venas propter -nem horum vitiorum 19 21 lipparam ad omnia vulnera et -nes 276 3

adversum: *praepos.* quem defricabis a. pilum 123 10

adversus: *adv.* proicit se subinde nec a. volutare potest 37 29 *praep.* a. pilum perfricabis 17 1

aegrotare: 284 8 291 4, 6, 8

aequalis: *subst.* (*sc. locus*) statues i. in -i 6 1; *adi.* in locum -em postea producere ad deambulandum 43 8 quomodo tibi -em visum fuerit 23 16 infundere aceto cum aqua -i mensura 84 22 omnia -i pondere contrito 281 7

aeronalis: *v.* eronalis *et ind. spec. s.* resina

aestas: si -s fuerit 192 20 -te 'im *Sommer*' 40 26 41 18, 25 49 22 195 15 284 8 285 21 per -tem 285 15 tempore hiemis vel -is 290 10 *Cf.* hiems

aestimare: 82 9 *al.*; 87 21 293 20 *confusum cum* existimare *vel* extimare, *v. supra p. 308*

aestimatio: -ne facta singularum harum specierum 290 4

aestivalis: potio -is refrigeratoria 290 7 compositio potionis -is (extibalis *trad.*) 292 12

aestivus: -o tempore 174 29 (sanativo *trad.*), 187 12 256 17 273 22 290 14 *cf.* hibernus; potio -a 289 34 291 16

aestuabundus: quae res vel maxime -is (abstu habundis *trad.*) corporibus necessaria est 229 20

aestuare: cum . . coactum i. . . -vit aut perfrixit 46 24

aestuatio: ex -o (ea estu absio *trad.* ex aestu lapsio *Bue*) pulmonis . . insania, ex (et *trad.*) -o capitis dolor contingunt . . ex inanitate longi itineris bulimus et defectio (ea deiecti *trad.*) idemque (quae *trad.*) -o eveniet 47 7, 9, 13.

aetas: *plur.* hanc ergo consuetudinem non faciendi recte observabimus et circa maiores -tes semper facere 5 25 q. vitium plerumque in pusillas -tes contingit 69 2

aeternus: quod fit vulnus ragadio simile, q. difficiliter sanatur, q. inde -am (indodeternam *trad.*) vocant 20 1

affundere (?): humor . . statim in capite -it (astundit *trad.* abundit *i. e.* abundat *Bue*) 53 14

aggravatio: stercora si se post ex -ne stercoris provocaverint 69 27

aggregare: *v.* gregare

agilis: *adv. compar.* incipiet rectius ambulare et -ius 15 5 quanto fortior fuerit, tanto -ius gurato (curato *trad.*) 123 27

agitare: -at se toto corpore 80 26

agreus: ἄγριος; purges ei caput . . ex rafanida (*corr.*) -a 75 23 *Cf. ind. spec.*

alapa: *v.* alopicia

albamen: *morbus oculi*; inunges,

si -en fecerit, collirio acro 28 4 *V.* albumen
albedo: ut oculis speciem serves quantum ad -inem attinet 174 23
albigo: vitium..ut temporibus -inem faciet et.. elimpidet 27 2
albor: 1) lanam..subactam ex ..ovi -e 174 9 2) *morbus*; in oculo -or si erit 248 7 249 3 ad veteres -es oculorum 247 24; *cf.* ad (recentem) album 176 4 246 33 247 1 292 9
albumen: paracentesim pungito in ipso -ine 26 8
albumentum: qc. in oculo contingerit vel suffusione vel -is 28 31
albus: *v.* albor
alias: ita enim incipient (tubercula) a. nasci 111 18
aliatus: -a curato 203 8 -a confricare 209 20 *Cf. ind. spec.*
alienare: ex qua epifora sanguinis ungulae fervore nimio -entur 208 1; **alienatus** *part.*: partes 14 1 mentem 46 8 (*cf.* incipit alienus fieri 293 14) membrana capitis 83 26 coxam 161 7 ungulae (alienae *trad.*) 228 23 sanguis 228 29 hi autem -i vermibus confossi 94 4 morbus 55 14 (?) 88 15 93 21 94 1 liquor sanguinis.. quo -us (abenatus *trad.*, coadunatus *Bue*) decurrit in inferiores partes pedum, maxime in prioribus -as (alienat has *scripsi*) partes ungularum 228 19, 20 *Cf.* abalienatus
alienatio: ex qua -ne soluti nervi sine viribus sanguinis laxiores fiunt 13 11
alienigenus: album sputum remittit insuetum et -um 109 1
alimentare: exiguo cibo eum -ato..non multum, sed ut alimentum habeat 82 13
aliqua: *adv.* si q. i. iocur a. doluerit 128 12
aliquando: '*nonnumquam*'; ideoque de hoc (morbo) a. aliqua liberantur 53 18 claudicabit a. et alternis pedibus 117 8 mucidum adsellatur sanguilentum a. 133 13
aliquis: 1) '*irgend ein andrer*'; morbidis et quibuscunque totum corpus causa similiter -a possiderit 9 2 si..in palo incubuerit aut bobis percusserit latus aut ab -a causa percussura fuerit 220 27 si..costam fregerit aut -od vitium fecerit 221 16 (*sed cf.* ex alia -a plectoria 58 27 tumum aut -od aliud 164 9) 2) *sensu solito*; ne quit -is austeriorem dederis potionem 120 16 si q. i. costam fregerit aut -od vitium fecerit 221 16; *neutr. subst.* inde claudicat per -od temporis 154 12 3) aliqui (?) *subst.* 64 15; aliquod = aliquot 127 21, *cf.* quodquod = quotquot 108 7 112 32 *V.* qui
aliunde: a labore febricitant aut frigore vel a. 41 32
alius: -o die..altero die 75 6 -um pedem similiter curas 137 14 -um testem 215 22
alligare: *v.* adligare
alopicia: *ἀλωπεκία morbus*; ad -am 297 8 alapa (= alopicia) in cervice ut piligeret 245 11
alteria: *v.* arteria
alternus: claudicabit..pedibus -is 53 25 117 8 in -is clodicet 54 1 qui -a genua habent, qui appellantur graece heterosceles, item qui -os pedes

habent qui appellantur graece heteropodes . . qui -os oculos habent 235 4, 5, 9 -o corpore vertitur (στροφεῖται) 142 23 -is dorsis (παρ' ἑκάτερα τῆς ῥάχεως) 15 22 153 29 hoc faciendum est -is periodis 126 12 -is diebus 187 17 271 17 inter -is diebus 96 3; **alternis** *adv.* priora genua iactat a. 74 6 testiculi eius subinde salient a. (ἐνάλλονται ἐναλλὰξ καθ' ἕνα) 117 14

alteruter: -um omnibus rebus subvenuit 58 9 commixta (stercora) in -um (= *inter se*) 64 20

altitia*: duritiae cauteriis penetrentur . . pro modo -ae 14 [28], 29 (cataplasma) fervens imponitur, ut possit per -a(m) igneus calor penetrare 220 8

altitudo: in -nem renum imponito 159 23 226 18 (*suppl.*)

altus: *neutr. subst.* collirium . . radices eius (fistulae) de -o eximet 32 16 suspendis in -um 34 1 ossum in -o vexatum 31 26 si in -o spurcitia . . remanserit 32 19 sanguis . . profluet ex -o 47 4

aluta: malagmen . . impone in -a 119 15 malagmam . . imponito in -am perductam 211 32

alveus: media spina -i (albei *trad.*) similis concava fiat 92 14 aquam offerito in -o 98 29

amaritudo: incipit haec potio amara -nem morbi expellere 60 23 exulceratur et illa pars corporis . . ex -ne ipsius morbi 104 10

amarus: 58 21 60 22, 23, *al.*; *cf.* amaritudo

ambulare: 1) *de humore in corpore:* de naribus *vel* per nares 53 16 57 12 180 14; 213 28 220 13 2) *de sanguine* 7 1 73 8 202 5 209 11 210 6; *cf.* sed ipsa fissura -at et semper praerumpit ungulam novam 210 19 3) *sensu solito de io.* passive -abit 39 25 tardius iter -at 41 11 rectum -are non potest 93 16 161 10 rectus -et 208 31 incertus (insertus *trad.*) -abit 110 1 -at 223 12 posterioribus summis 223 25 flecti in -andum 224 10. *Cf.* pravus pronus transversus cersonius

ambulatio: cum tibi videbitur -o recta esse 18 11 eum in -ibus assidue potionatum exercebis 71 29 mediocribus -ibus eum exercebis 82 16 -ibus levibus moveto 110 3 in -ibus non sequitur 91 15

ambulatura*: in ambulandum non sentiet plagam, qui et -am suam perdit 78 4

amens: *v.* amentatus

amentatus*: rabiosum facit . . -us a corde fit his valitudinibus 77 22 *V. Thes. gloss. s. v.* amento ἀπονοῶ. *Cf.* ex eadem parte doloris gravatus amens fit apiosus 77 3 amens marcescit 115 4

ampliare: *intr.* -abit enim in eis (pedibus reumaticis) derivatio 19 18; *trans.* ut possit vulnus -ari 32 5 vulnere -ato 32 10 confuso -atoque odore illius morbi calore coinquinat (ventus) . . -atur enim putor calore 59 7, 11 vires -andi huius morbi minuuntur 59 21 intemperantia corporis per cruditatem fervori suo -atur (ampliatam *trad.*) ad impetum sanguinis per liquorem 228 13

amplus: muscae 27 24; *compar.*

si tumores -iores remanserint 168 8 *Cf.* magnus
ampulla: *mens.* vini albi -am I 275 28
ana: *ἀνά*(?); bulbos manipulos, cocleas tantundem ana (añ *trad.*; aut *Bue*) numero V 213 4: *idem fere* bulbos cocleas ana (*lacuna sequitur*) 221 9
anacollema *vel* anacollima: *ἀνακόλλημα*; *passim. Cf. supra p. 303*
anapleromaticus: *ἀναπληρωματικός*; -is (ano pleromaticis *trad.*) medicamentis vulnus curato 22 15 *Cf.* anapleroticus
anapleroticus: *ἀναπληρωτικός*; deinde cephalico, id est -um in eo vulnere inpones 31 19
ancistrum: *ἄγκιστρον*; subicito -um et pulmunculum teneto 211 1 *Cf.* diplancistrodes *et* tyflodiplangistrum
aneurisma: *ἀνεύρυσμα*; -a est tuberum in quo sanguinis spirito ⟨est⟩ cum dilatatione venae, similis ut varex incurabilis 33 5 oncomata . . -a (*ex corr.*) 32 28
angelus: *ἄγγελος*; invoco te rex -orum (ter ex angulorum *trad.*) . . adesto mihi angelis (angulis *trad.*) ⟨tuis imperans⟩ 260 3, 6 *in incantatione a Bue restituta*
anguina (angina): si . . sinace . . fuerit -a, latine stranguilia (stranguiria *trad.*) 97 5
angulosus: quidquid generaverit, turpissima semper et -a 233 12
angulus: quae (venae) descendunt ab -is interioribus oculorum 9 14 -i in oculis (con -in-) vertuntur 92 11, 15, 18 (*ubi ter* agruli *trad.*) 94 28 153 6 de naribus cartilaginem . . †sub fortiore (substringe *Bue*) de surculi -o, cui venae erunt (venerunt *trad.*), unde praecidis ita, ut -i eius vivant et sint acuti et cartilaginem rumpant 289 19, 20 *mihi obscura*
anhelare: naribus crebris tense (tensis crebre?) -ant 137 25
anhelatio: inflatio est hoc q. dicitur -o 102 12
anhelitus: praefocatione(m) in -u patitur 114 17 -o vexabitur 110 8 suspirat graviter -o magno toto corpore 114 2
animare: *refl. pro passivo* sumito decoctum ut non ferveat, paulisper tantum, ut se (semi *trad.*) -et 274 3
annotinus: -am (annoticia nam *trad.*) purgationem habet (equa) 234 10
ante: *adv.* ‘*primo*’; si . . rabiare temptaverit, sic eum intelligis. a. tristior erit . . postero (poster *trad.*; *an* postea?) fiunt oculi eius grandes 293 13
antecessus: *pro* ‘*in antecessum*’; aquam eis bibere dabis, in qua ervum a. lotum mansit 112 31 ideo autem lino a. alligas (veretrum), ne praecisus intus refugiat 228 3
antepridie: ‘*pridie*’ 5 27 26 3 120 10 215 13
antidotum: *ἀντίδοτον*; potionabis eum . . ex -o policresto 76 10
antipathia: *ἀντιπάθεια*; detractus . . sanguis . . ut remedium -ae (*ex corr.*) prodest suo corpori 6 18
anxiari: vix conatur ad adsellandum et -atur 112 27 torquetur et . . totus -atur 293 25 -atur et tremit totus 294 31

aperire: causticum quod sine ferro -it 276 17 hoc collirium fistulas -it 280 2

apertura: ex -a linteolis ex aceto cum oleo madido curabis 292 26

apiosus (opiosus): *morbus describitur* 83 1 *sq.* 294 10; apiosus *sexies occurrit* (9 11 37 14 77 4 82 4 100 23 294 10); *semel lectio dubia* (77 19), opiosus *quater* (82 21 83 1, 4, 8). *Ihmius ad Pelag.* 405 opiosus *tamquam futtilem lectionem omnino reprobat*

[**apostema** *i. e.* *ἀπόστημα* 32 29 *interpolatum*]

apparere: auferes . . sanguinem . . in -enti venenata vena deintro 42 29 -ent brumatici (dentes) 241 14

appellare: ex qua causa vulnerum intestinorum si quando -antur (*copula* ex qua causa *cum* appellantur, *cf. supra p. 312*) 68 7; *c. nom c. inf.* hi autem humores . . lunatici esse -antur 173 19

appendix: *plur.* asinus et mulus habent (dentes) numero XXX praeterquam -ices 241 27

appetere: cibum non tam libenter -iet nec potum 133 30; *absol.* sic -et 45 25

applicare: qualem aetatem ut -es, ventrem ut ferat 232 21

[**aput** 56 16 230 18 235 13]

aqua: 1) *morbus* malagma . . facit . . ad fleminam veterem et ad -am 264 20, *cf.* aquatilia; 2) *proprie plur. pro sing.* cura ut . . des -as 112 18; aqua *iuxta* calda *et* frigida *saepe omissum, velut* eum in frigidam mittis 208 25, *v. s. vv.*; *de* aqua cisternina *sim. v. ind. spec.* s. aqua

aqualiculus: *neutr.* de ipso ventre quod est -um 63 3; 63 10, 17 68 2 70 11 94 5

aquaticus: a perfrictione humor erit tenuis -us et frigidus 48 15

aquatilia: *ὑδατίδες* 4 6 10 4 14 21 18 15, 17 19 5 35 20 154 21 185 24, 25 194 23, 30 205 18 218 4

aquatus: -am (aquam tam *trad.*) cibariam sumat 49 3 ex posca -a delavato causam 212 19 teris . . picem, semel subrubrum, ne sit -um, removebis 271 13

arachnoides: *ἀραχνοειδής*; suffusio . . posita est (in oculo) post . . tunicas superiores, ceratoiden et ragoiden, interius sedet super -em (aratro idem *trad.*), non tangit pupilla(m) 25 23

araneum: de -i (arenei *trad.*) puncto 131 11 si -um pepugerit, -um in luto coquito 167 26 si i. -um comederit in pabulo 167 29 buprestis . . est . . similis -is, hanc cum in feno comederit 144 5; *cf. Veg. IV 21,1* araneus quoque quem Graeci mygalen appellant *V.* migale

aratum: *part. perf. pass. subst.*; ut omnes curas commissurales ab ustione sanas facias, in -o (aratro *trad.*) vel in berbacto (berbato *trad.*) primum promovere per plures dies 207 25

arcuare: qc. . . genua -averit., q. fit a labore ponderum 36 15

arefacere: centauream colligito aestate et -ito . . marrubium album colligito et -ito 285 21, 28; *idem*

arficere: feniculum -ito et com-

burito 247 10 stercus..-ito in sole 255 5
argenteus: *mens.* -orum II^{orum} pondus 135 17 -i pondus 274 5
aridus: -a maleos 107 4
aromaticus: *ἀρωματικός*; malagmam -am 263 14 264 1 *adn.*
arrigere: *intr.* veretrum procadet et subinde -et (*ἐπαίρεται*) 117 15
arteria: *ἀρτηρία*; alteria *in cod. trad.* 97 8 104 15 *adn.* 177 26 256 11, *cf.* lubrica *pro* rubrica (*s. v.*); *de plurali v. supra p. 300 s. v.*
articulamentum: -a eius extensa sunt 99 5 si rene unctionen ad -a sanus factus erit 266 26
articularis: *morbus* 48 23 52 26 88 31 106 3,15 179 10 *Cf.* artrites; *idem*
articularius: *morbus* 51 19 53 24 94 13 106 8 257 34 258 2 293 1; *idem*
artrites: *morbus ἀρθρίτης vel ἀρθρῖτις*; -es quae latine articularia dicunt 104 2 -en graece q. latine articularium 51 18; 106 2
ascaroticum*: *ἐσχαρωτικόν*; ossilaginem per xisterem radas et -o (-um *trad.*) labraturam his cutis cottidie extenues.. curatur vulnus diligenter -o 204 22,24 cum saniam fecerit, -o intus totam causam impleto 206 11 -o (astarotico *trad.*) curato 215 11 volneris causticum..impone vel asceroticum (asteroticum *trad.*) 226 2 -i compositiones utere ad ascra tollenda 281 1. *Cf.* ascra
ascra*: *ἐσχάρια i. e. ἐσχάραι* '*Schorf*'; ascarotici compositiones utere ad -a tollenda 281 1 *Cf.* ascaroticum
asellus: *v.* asinus
asinalis: origanum; 58 20 108 3 216 12 *Cf. ind. spec.*
asinus: murinus cum sit in -a vulgaris (color)..si bicolores pilos -us..gerit..igitur qualem descripsi asellum 243 15, 20, 26
aspectus: *v.* adferre
asperitudo: ne -o fructum incitet gingibas 43 26 *Cf.* aspretudo, aspredo
aspicere: umbram suam naribus -iet 79 17
[**aspiratio**: pulvis 173 3 *c. adn.*]
aspredo: exulcerat (uligo) totos pedes et leprosos facit cum quadam -ne ex nimia prurigine 20 10 aut in ipsis orificiis -o echino similis invenitur 57 3
aspretudo: -nem et ragadia in suffraginibus se ostendent 195 6 ad oculum album xerobtalmias sive ad -nem oculorum 248 14
assare: -a diligenter (bulbum), adubi coria laxaverint 162 22
assis (*i. e.* assus): in -e cerne esurienti cor illius (porcae) 286 15
astrictio: *v.* attritio
astrictus: armos -os habebit, gressum non inplebit 187 16
astula: -as aspras..succisorio radito per xistera 22 2 -am ipsam per pleuroxistem secabis 212 7 ut eum ossum fractum eximas et quascunque -as fractas vel asperas inveneris, caedis per eccopidam et rades per xisteram 217 28
[**at**: *pro* ad 261 5 285 9 (*ex corr.*) ad *pro* at 165 21 (?); 32 17 86 23 *Cf.* adubi]

attamen: ego a. curam superiorem facere bene dico (beneficio *trad.*) 35 21
aterapeutus: *ἀθεράπευτος*; quascunque valitudines -ae sunt et (aterapentescet *trad.*) cronia 74 24 *Cf.* terapeutus
atheroma: *ἀθέρωμα*; oncomata genera sex steatoma -a *eqs.* 32 28 -a est tuberum in quo invenitur farinosa glacies 33 6 *Cf.* ador
atque: 4 20 47 31 *bis* 56 15 242 25 (*ex Col.*); *alias non invenitur Cf.* ac
attendere: *intr.* -e cibo 101 7 178 16 in priore -at *pro* '*in priora tendat*' *streckt sich nach vorn* 101 25; *trans.* tende pullum . . et in priore -e 238 25
attonite: in obliquo tensis oculis a. respiciet 110 19
attonitus: -us difficiliter se iactabit 73 18 erit . . rigido capite -o 85 4
attrahere: *pro* '*extrahere*'; sucum eiusdem (frumenti) cum ovis -is et oleo rosaceo misces 288 31
attritio: de -ne (astrictione *trad.*) 186 12 *ind.* (*cf.* 202 27 si . . ungulas subtritas habuerit); eruptio . . ab -ne similiter contingere solet . . sed maiores et periculosiores curae in ungulis ab -ne contingunt 220 2, 4
atubi: *v.* adubi
audire: '*reagiren*'; debes autem os aperire, ne fleumata glutiat . . si autem non -et, adaperies flobotomo 44 12; 259 11(?) *c. adn. Cf.* respondere *et* reddere
auferre: *v.* perauferre
aura: sub -a dormiat 136 21 *al.*
auricula: *passim*; **oricula** 99 20; aures *raro e. g.* 170 7 172 25, in extremo aurium 44 20
auriga: '*admissarius*'; -am vetulum in equa iuvene, aut vetula cum equa est, -am iuvenem imponito 234 1, 2
aurosus: ypochima . . est -o colore 25 25
auscitari: *v.* oscitari
auster: ratio huius morbi nascendi haec est ex catastamate aeris . . -o vento flante 58 32
austolosus: *pro* '*astulosus*'; resinam -am temperabis aceto 179 25. *Cf. Ihmii ad Pelagon. 384 et infra* s. cabialis *et ind. spec.* s. resina
aut: aut—vel—aut 46 24
autumnus: *subst. sc. tempus* detrahendus erit sanguis . . verno et -o 113 7 *Cf.* hibernus
axungiare*: curato cottidie[ab] -are pedes 209 19 *V. ind. spec.* s. axungia
badeos (badius): certa nomina coloris . . albus . . rufeus, tertius -os 287 8
balanus: *βάλνος*; tanquam -i plenitudinem facere ex sale et melle (*βάλανον ποιῆσαι ἐξ ἁλὸς καὶ μέλιτος*) et in longaonem eius pingue subicies 148 12
barbatus: herbam 245 11 *V. ind. spec.*
basis: *βάσις planta pedis*; si -em moverit 10 14 si duritia (ae) . . in -ibus fueri(n)t 185 31 198 12 si marmur in -ibus (natum) fuerit 186 1 198 19 qc. i. in -ibus marmor et duritias fecerit 207 14 scarificabis -es 198 20 qc. i. articulos oneraverit vel -es 207 4 vasis *forma his locis traditur:* -es

tam longi temporis clodiginem habebunt 10 27 incontra supra coronam in -e 19 29; vasibus 185 31 186 1 (*v. supra*) vasis *abl.* 186 23

battere (*i. e.* battuere): -es (codam) de tabella aliqua belle ponderosa 11 30 alternis pedibus terram -it (batit *trad.*) 128 22 ficum -itum 233 24

belle: battes (codam) de tabella aliqua b. (velle *trad.*) ponderosa diu 11 30

bellua: facit et hoc vestitura -ae vel colubrae pellem 97 15 *c. adn.*

bene: *ante adiect. et adv.* sed b. matura (ossa) si iam sibi laxaverint 22 1 b. maturam facito et in cacabo super carbonibus b. caldum linito 80 8, 9 b. utile 198 27 b. commode 268 13; *ante verb.* cum b. (vene *trad.*) ambulantes spurcitias sanguinis videris 7 1 incipiet innovato sanguine b. (vene *trad.*) valere 7 16 *al.*; *postpos.* contusum b. 121 10 caldum b. 268 14 *Cf.* belle *et* valde

beneficium: et hoc autem -um ut (est *Bue*) nitrium dabis 121 10; **beneficio**: '*propter*' *postpositum velut* rigoris -o 13 5; *cf.* 14 12 24 17 56 13 57 19 67 25 93 17 112 26 117 11 125 3 131 24 176 25 210 11; *antep.* -o excalefactionis 208 7

berba(c)tum: 207 25, *v.* vervactum

bersellum*: *pro* '*volsellum*'; pilos -is repurgabis, ne qua radix remaneat 224 30

bestiola: ab aliqua interdum -a morsi 93 24; 142 24 *corrup.*; vessiolus . . buprestis . . -a (pustula *trad.*, bestula *Woelfflin*) 144 2, 5 sues si -am habebunt 285 24; *masc.* -i alicuius percussu 156 5 a quocunque -o nocitum 216 7 *Cf. supra* p. 300

bidella (*i. e.* vidella): [93 1] 261 1, 30 272 32

biduanus: suffusionem ergo recentem -am vel triduanam sic oportet curari 208 11

bifurc[i]um: inferius . . quam -o, qui est ad gulam positum in lateribus faucium 6 5 suo enim temporum ibi vena posita -o 9 9 ne de gulam mittas (sanguinem) et -um (bifurgium *trad.*) tangas et i. occidas 182 4; *cf. Veg. III 40, 2 V.* geminus.

bilibris: *subst.;* per singulos -es . . perducemus eos ad certum pristinum modum 7 25 ex eodem (ordeo) -es singulas . . dabis 75 17 tritici tosti tosti [et] -em 159 9 salis tertiam partem -e (bilibrae *trad.*) in uno permisces 138 16

bilis: suspirium aridum . . quam -em (vilem *trad.*) vocant quidam 111 27

bimulus: caudam breviare quod facile -as (binmulas *trad.*) fit 217 16

bimus: -am aut trimam in equam impone (equum) 232 22

bini: dabis singulis ad cotulas -as 61 5; *cf.* potio . . ad cotulas duas 61 29

blatta: in auricula eius (litargici) scarabeum vel -am mittito 115 8

blatteia*: omnem -am sanguinis repurgato diligenter 215 28 ex qua epifora sanguinis ungulae . . -as (blategas *trad.*)

subtus faciunt . . ambulare videtur beneficio excalefactionis et -arum (blaterarum *trad.*) sanguinis 208 2,8 si vivum sanguinem meiet, scito eum non posse vivere. si -as (siblato teias *trad.*) mixerit, scito eum posse curari 158 9. *est ergo crassus sanguis, tamquam qui ex blatta vel murice exprimitur sucus. Cf. Thes. Gloss. s. v.* blatta: blattia θρόμβος αἵματος. *V.* blatteiare

blat(t)eiare*: cui si non celeriter sanguis de coronis laxatur, inter ungulam et malum -at alienatus sanguis 228 28 ita non iam (omnia *trad.*) -at sanguis ex omnibus venis in pedibus 230 20. *Cf.* blatteia

bolus: βῶλος *mens.*; dato -um (*sc. medicamentorum*) in die in vino 136 28

bolutare*: *a* βόλιτον *derivatum* '*stercus egerere*', *cum* volutare *confusum*; de folliculo urinam faciunt et difficiliter -at (volutat *trad.*) 46 22 si . . lumbricos habuerit . . potionem dato . . et facito -et (volutet *trad.*) 134 16. *Cf.* volutare *et* bolutatio

bolutatio*: producere caute et -nes et urinam provocare 43 30

botronatim*: βοτρυδόν; (stercora) cohaerentia b. procurrunt 64 21 ⟨invenies⟩ vermes b. cohaesisse 71 13

botruus: βότρυς; ad pilos denigrandos de nucibus grandibus -os ex oleo coques 244 30 *Cf. ind. spec.*

brachiolaris*: quae venae positae sunt in brachiolis dextra sinistra abinterius, ubi centriae -es sunt 9 27. *Cf.* centriae *et* brachiolum

brachiolum: venae positae sunt dextra sinistra foris quam musculos pectoris, supra -a iunguntur . . de -is sanguis detrahitur. quae venae positae sunt in -is 9 22, 26, 27 venas medio femore sagitta percutiuntur sicut in -is 12 5 in -o venam extantem 33 16 in -o venas intercisas 34 10 de -is sanguinem emittere *sim.*: 135 12 137 4 189 28 196 11 208 13 de suo sibi circum -o vellito et fumigato 86 9 (?)

brac(h)ium: -o quoque sinistro alligabis herbam 295 4

breviare: caudam 217 16

brevior: '*minor*'; sed si in -em (breviorum *trad.*) numerum equorum uti volueris (*sc. medicamentis*) 165 28

brucarium(s)*: spongiam mollem aut penecillum super alligato et vino bono ocularem aut -um equestrem inponito, ne alligatura cadat 174 14: *a* bruchus '*genus locustae quod volat*' *(Thes. gloss. s. v.) derivat Bue, qui* κωνωπεῖον *et* culicare *comparat,* '*Mückennetz*'. *ego de* bruncarius *vel* buccarius *cogitaveram, quo fiscella quaedam vel* πρωμετωπίδιον *(v. Xenoph. de re equestri V 3 et XII 8) significari potuit. Cf.* chamus *et* curcuba

brumaticus*: postea rumpunt dentes et apparent -i et fiunt salebrosi 241 15. *Cf. Varro rr. II 7, 3* dentes brocchi; *Hipp.* 227 2 ὀδόντας προπεπτωκότας. *V. Schneideri ad Varron. ll. comment. p. 456.*

aliter Thes. gloss. s. v. broma (bruma): bromaticus (brumaticus) dicitur fastidiosus cibi *coll. Isidori orig. V 35, 6*

bubonacium*: *βουβών*; de -o (bubo nativo *trad.*) 21 16 oncomata id est -a (bubona *trad.*) 32 24 oncumatum id est -um 33 10 de -o (babonacio *trad.*) 186 20 tuberum i. e. -um (uberum i. e. subunarium *trad.*) 206 7

bubrestu: *v.* buprestis

buccula*: '*Buckel*'; oncomata id est bubo⟨nacia⟩, quas ⟨i⟩diotae buculas (diotebuculas *trad.*) appellant, in corpore quae nascitur 32 24. *Cf. Thes. gloss. s. v.*

bulbus: *βολβός*; 1) *oculi* digitum in superiorem partem oculi coicies et -um extendes 173 28 2) *sensu proprio saepe, v. ind. spec. s. v.; memorabile* vulbos 212 24 vulvos 274 8

bulimus (bulumus): *βούλιμος*; ex inanitate longi itineris -us . . eveniet 47 12 de -o 88 28 in -um (bubum *trad.*) inciderit 101 15 de -umo 102 4 -umo quid prodest unctio? 102 9

bullizare*: '*bullescere*'; sulfur et pice . . decoques et cum -ant (bulbizant *trad.*) in ipso vulnere adicies 201 9

buprestis: *βούπρηστις*; vessiolus qui appellatur -is 144 3 -tu si ediderit in feno 165 30

caballinus: stercus 201 2 *Cf. ind. spec.* stercus

cabialis: resinam -em 124 10 *med.; rectius* scabialis, *cf. Bue ad Ihmii Pelagonium 323, qui vocem a scabia, noto arborum morbo, derivat V.* austolosus *et ind. spec.* s. resina

cacabus: in -o decoquere *sim.* 49 6 80 9 259 5 260 18

cacumen: exulcerentur (exvulnerentur *trad.*) extrema omnia, -ina narum (cacuminarum *trad.*) 108 20

cadere: 1) donec -at (verrucula) 28 2 donec . . cancer -at 216 32 ossus . . ut -at 219 11 ad pilum ut -at 244 11 si fistula ceciderit 22 13 cum usta -erint 35 9 111 19 215 10 si pispisa -erit 222 6 2) -et illi reuma in caput 81 18

cadimia: *v. ind. spec.* cadmia

caducitas: *ἐπιληψία*; 99 19 *loco corrupto*

caducus: *ἐπιληπτικός* 9 11 76 15 88 21, 22 99 17; caduca *subst.* vitium non absimile est -ae 161 11 *Cf.* laccosa

caecitas: nisi . . depleantur . . ad -em pervenient 8 26

caelestinus*: cum aqua -a 278 30; *alias* cisternina pluvialis *vel* pluviatica *Cf. ind. spec.* s. aqua

calcaneum (-us?): a -o (adcaneo *trad.*) invenies venas fluere 11 7 auferes eum -um (adcaneum *trad.*) ungulae 210 1

calcare: 1) '*treten*' in illo pede fortius 11 12 ungula rotunda 51 24, solida 54 14, ungulas 107 18, capitibus ungularum 118 20 super caput ungulae 219 20 clavum 219 19 2) '*einpressen*' *de medic.* foramina . . marrubium in ipso foramine 183 25, 27 foraminibus traumaticum et linteola sicca 184 10 linteolis madidis in eandem causam 204 20 in lin-

teola 210 7 cum lana sucida 216 30 vesicam 240 9 *c. adn.*

calciare (*i. e.* calceare): curcuba -are curabis 11 9 (*cf.* curcuba) quotiens -bis illum pedem 17 3 *c. adn.* fasciatum pedem -bis..et -ato et duramen imponito 219 28, 30 calciata (?) = calx 209 31 *c. adn.*

calc(i)atura*: *ubique* calcatura *trad.*; linteolis -am bene facies, diligenter fasciabis, curcuba calciare curabis 11 9 -am contra venam imponito, tertio die solvito 137 12 cum sanguis ambulaverit.. contra venam -am impones et fasciabis, diligenter stringes, tertio quoque die solves 202 7 licinium vel linteola tenera contra venam deprimis et -a(m) diligenter imponis et fasciabis strictum, ut sanguis suppremi possit. et calciato soliam diligenter, ne solvat. tertio de solvito 209 13 ex pannis madidis -am facies et fasciatum pedem calciabis 219 27

calcitrare: ia. volutant et pedibus exporrectis -ant id ipsum, quasi excludere possint (ventum) 65 2 -at (insanus) et exilit ad mordendum homines 86 15 praesepium pectore trudet et -at 132 17 si .. vermibus molestabitur..-at exporrigit pedes volutatur 136 25

calcitrosus: si i. morsicum et -um (calcitusum *trad.*) fuerit 291 22

calculosus: si..-um fuerit, signa demonstrant haec 68 28 *Cf.* cauculosus

calda *vel* **calida**: *subst.* (*sc.* aqua) *passim; cf.* frigida

cal(i)dare*: *intr.* lapides . . in ignem imponito. cum bene caldaverit (*i. e.* caldaverint = canduerint *Veg.* V 48,2), pecus..fumigato 116 6; *trans.* caldes oleum et permiscis et ex eo inunges 246 31. *Cf. Pelagon.* 132 ventrem calidaveris, *ubi Ihmius verbum* calidare *utpote inauditum respuens sine causa scripsit* calida fovebis

caldaris*: *pro* caldarius; mittes eum in cellam -em 75 7

cal(e)facere: *intr.* calfacienti (= *calefactae equae*) tamen nunquam imposueris (equum) 232 27 (*cf.* excalefacere); *trans. saepe; pass.* reliquum corpus calefit 39 18

calefactio: pullaria nascitur pullis in prima -ne dentionis 30 27

[**calestio**: *v.* coactio]

calidus*: λευκομέτωπος; io. ut albam maculam facias *(medicamenta secuntur)* . . hoc facies et si volueris -um facere 246 4 *Cf. Thes. gloss. s.* caeuedus *et Bue Arch. f. l. Lex. I 106*

caligo: oculos -nem inducentes 39 17 -nem patietur 81 27 ungueto cottidie, ut -o eius auferri possit 83 20; *loco corrupto* 174 32

callicia (callicies): donec vulnus -a praeduruerit 219 30 pollice depresso -em mollem intelligas 209 3 totum -em (galline *trad.*) ungulae..scalpello circumgirabis..cum tibi calciata (*rectius* callicia) separata ab ungula visa fuerit, spatulam osseam sub -a sub-

icies 209 28, 32 ex qua re -e et (ardicie ei *trad.*) crepulae ungulae fiunt 210 13 si stremmam totam -em de ungulis tollamus 230 19 *Cf. supra p. 300 s. v.*

callositas: -as (myiocephali) ipsa permanserit 27 29 dextra sinistra ipsa -e narum intelliges 29 1 strumae in -te permanserint 30 9 quae -as facta coire non potest, fit fistula. et quae -as quoquo modo restaurata nisi auferatur 31 30 32 1 collirium . . omnem -em fistulae . . eximet 32 16 cum cicatrix -em fecerit 202 10 si -as nimia ossilaginis fuerit 212 2

callosus: tumorem 29 10

calor: *plur.* membra magnis -ibus solvuntur, frigore constringuntur 45 5

calx: '*Kalk*'; *masc.* -is vivi 276 30, *alibi fem., v. ind. spec.*

camba: *v.* gamba

cambosus: *v.* gambosus

camus: *v.* chamum

canalis: disparges . . de -i ligneo 286 10 in -es sparges 286 19 in -es coicies 286 23

cancellare: ⟨urit⟩ duritias, interdum et -at in divisiones 14 9 -atis pedibus vel extensis non se movet 78 6

cancer: 1) *morbus (neutr.)* qc. i. ab strato -er frigidum creaverit . . scalpello eidem -er . . intercidito, usque quo causa -eris dilataverit 216 17, 20, 21 quaequae in coda -er frigidum nutrierit 217 23 si . . pispasam creaverit, quod est -er frigidum 221 30 haec uteris et ad -er et ad maiora vulnera 271 16 277 25 si bobum -er (canem *trad.*) temptare coeperit 290 25 curato ex eo medicamento, quem in -cro demonstravi 219 7. *Cf.* carcinoma *et* pispisa 2) *bestia* pravus ambulabit in latus quomodo crancus (= *cancer*) 102 22 -cros fluviaticos tres conteres et . . perinfundito 78 31 *med.*

cancerare*: de utrisque oculis . . -are 57 8 -are solet (caput) 171 21

canceraticius: putorem 183 17

candefacere: '*glühend machen*'; lapides molares plures -ito. ubi bene calebunt . . lapidem candentem mittito 171 24

canini dentes: despumabimus tertio gradu dentibus -is 7 19 scalpello dieresin palato faciens iuxta -os dentes 44 14 cum quartum annum agit, his qui -i appellantur deiectis alios adferet 242 7; *nescio quid faciam medicamento* canina nigra 172 9 *Cf. ind. spec.*

cantare: sic -o 285 4 *de incantatione Cf.* 260 4

capacitas: in quo ventris -tem cibus et potus mixtus convenit 63 5

capere: vini Siculi quod -ere potest 276 7

capillus: *plur.* -os stantes habebit 124 23

capitatus: porri -i 239 30 *Cf. ind. spec.*

capitulum: '*caput*' haedinum -um 250 22 (*cf.* haedinum caput 61 9) alei (olei *trad.*) -um 289 22 (*cf.* alii (aloi *trad.*) capita 201 4); 2) ures reticulatim interpositis -is 187 19 uris cauteriorum -is 296 20 (*cf.* capulus) 3) '*Capitel*' quarum valitudinum cura et po-

tiones singulis -is suis inferius demonstratur 78 16
caprinus: lactis 86 3, sanguinem 116 8, herbam 159 11 *V. ind. spec.*
captare: venas superiores in tempora. . -ato 27 9
capulus: cauteris candentibus quorum praeruptio -is facta cutem praerumpat 14 7, *ubi nescio an* capitulis *legendum sit* (*cf.* capitulum) ypochima . . -o paracenteteri depremes diossum versus 26 12
capus* (scapus): *veretrum*; turundulam . . intro in capum addito (capud adito *trad.*) 152 18 (*cf. Veg. V 14, 17* in scapi (veretri *v. l.*) ipsius foramen inserito); *dubia* perungeto eum a capo 153 17 (*paulo ante enim* a summo capite ii. . . primo a coda prenditur 152 23) testes fumigato vel ligno (ligni *trad.*) vel oleo cypressini scapi (cypressinis capi *trad.*) uteris cypressi oleum et cum medicamento ungeto 160 9, *ubi fortasse legendum erit* vel oleo cypressi, in scapo uteris. *Cf.* rapum
caput: -ibus ungularum ingreditur 42 20, calcat 118 20
caracteres: χαρακτήρ; usum sibi -es non reddat et color oculi alius erit 173 13
carcinoma: καρκίνωμα; -ata (cardunomata *trad.*) praecidet 13 33. *Cf.* cancer
cardiacus: καρδιακός; 9 11 77 14 82 5 88 10, 11 90 18 91 14
carica: *mens.* duas aut tres -as scibeli 69 29
caro: *plur.* ita huiusmodi -ne(s) super ossum natae curari possunt 205 15 -nes de eo putres cadant 225 26
carobaricus: καρηβαρικός; insani -i caduci 76 15
[**carpus**: *pro* carptum 193 4 *adn.*]
carta: combusta 281 10 293 18 *med. V. ind. spec.*
cartilaginosus: gumbulam -am caedito 29 13 emplastrum ad -um 270 22 collirii compositio ad -os 279 4
cartilago: si -nem vexaverint 22 25 nascitur (fistula) a. . -ne 31 26 -o remanserit 32 20; *loco corrupto* 100 4; [cor]rupta -o 170 21 sanguinem emittito . . de -ne 175 21 si in naribus -o rupta fuerit 177 15 scies -nem nasci 197 11 si qua -o aut os laxet (*intr.*) 200 27; *plur.* collirium ad -nes 279 19 280 12, ad -nes emplastrandas 280 14
castrensis: si equus coronam intorserit . . hoc equi quadrigari maxime et -es patiuntur 197 16 idem facies (*sc.* caudam mobilem emendare) equo -i 225 12
casus: *pro* '*casu*' si casus equa. . aliquo loco super herbam mixerit 236 14 stillicidium humoris incasus (= incidens?; in casus *trad.*) his locis nervis vel cerebro penetret 21 28. *Cf.* incidere
cataclidem: *accus.* κατακλεῖδα; cohaerentia (stercora) botronatim procurrunt usque ad longaonis -em 64 21
cataplasma: κατάπλασμα; *V. supra p. 303*
cataplasmare: 1) *absol.* -as 166 16 -abis 34 27 35 19 (?) 75 10 194 17 199 6, 8 -ato 207 6, -ato

ex farina ordeacea 206 27 loteo -ant (cataplasmam *trad.*) ⟨aut⟩ suprascriptis et de singulis sibi quisque -ant.. sed antequam -ent 169 24, 25, 26 (*cf. ibid. l. 23)*; 2) *trans.* -abis eum 31 2 119 4 membranum in continenti ab axungia -abis et (ex *trad.*) fenugraeco 205 27

cataplasmaticus*: curabis -is (*num* cataplasmatis? *cf. supra p. 303*) oleaticis 21 27

catarroicus: *καταρροϊκός*; a morbo venit humor..-us (catacroricus *trad.*) 48 22. *Cf.* catarticus

catarticus: *καθαρτικός*; potionibus -is 56 7 58 21 123 25 potiones -as (catoricans *trad.*; *scripseram* catarroicas) 120 17; *subst.* -is uteris 114 12

catastalticus: *καταστaλτικός*; *subst.* traumatico curato et -o labraturam cutis consumito 29 19. *Cf.* stalticus

catastema: *κατάστημα*; ex malo -te aeris 51 26, *sine* malo 58 31

catinus: opium in -um effundito 285 2

catula: *v.* catulus

catuloticus: *κατουλωτικός*; malagmatibus -is 20 4

catulus: -um lactantem.. decoctum 60 29; *fem.* -am lactantem 250 3 *in eodem med.*

cauculosus: *pro* '*calculosus*'; vesicae vitia.. -um ischuria *eqs.* 62 17; [152 21] *Cf.* calculosus

cauculus (caucolus): *pro* '*calculus*'; 1) *sensu proprio* cum.. pulvis aut arista aut -us incederit 173 4; 2) *in oculo* colliget se (claucoma) et spissat et fit -o similis 25 19 humor grassus..efficit similitudinem vitrei aut caucoli 174 3; 3) *in vesica* caucolum ibi invenies 69 5, 14.

cauda: 42 26 44 5 46 5 *al.*; **coda**: 11 25, 27, 28 12 1 40 29 152 24, 25 217 23

caulis: -ae (*pro* caulem) capparis 135 16 *med.* *Cf.* colis

causa: 1) '*morbus*' *passim, velut* ex quacunque enim -a valitudo ⟨est⟩ 5 5 quibuscunque totum corpus -a similiter aliqua possiderit 9 2 quibus pulmo in -is erit 9 19 renes in -a erunt 223 22 per saniem aufertur -a et dolor 14 17 ascarotico intus totam -am impleto 206 12 ambulare.. cum eadem -a suffusionis 208 9; 2) *adv.* '*propter*'; contingit hoc vitium sarcinaris c. magnorum onerum 118 26

causarius: sinapidiabis eas partes -as eiusdem valitudinis 76 7

causticare*: *absol.* -bis 297 4; *trans.* locum 191 12, sanata vulnera 194 22, haec omnia articula 136 21 renibus caustigabis 67 16

causticatio*: causticum imponito.. et post -nem.. ad laborem committito 207 28

causticus: *subst.* -um imponere 16 23 17 16 35 2 utere -o ferventissimo 19 14; *adi.* -ae compositiones 271 19 -um ordinarium sic compones 271 20; 272 *saepius*

cauteriare: cave ne illam (gambam) -es 18 10. *V.* cauterizare

cauterium: *καυτήριον*; laxatio..ustione -is facta constringitur 13 23 curatur causa -is

candentibus 14 7 -o curare 21 23 ut ipsae duritiae -is penetrentur 14 28 verrugam.. -o adures 16 24 tubercula urito -is rectis 111 17 locum -is urito 168 23 -is puncta interponito 23 6 punctis -is urito 29 24 30 9 impone pro -um 28 20 facito -um 95 28

cauterizare: postea -a morsum 166 10. *Cf.* cauteriare

cavatura: ad latus oculorum sub -a temporum (cabatura timporum *trad.*) 9 7

cavatus: tempora -a fiunt 46 19

caverna (cavernum): -ae sunt subtiliter. per q. -i foramen ..in hoc -o naris 29 1, 2, 4 invenies longaonis extremam partem -am (-ae *trad.*) habere 69 11

[**cedere**: ambulationibus 113 20 *c. adn.*]

cefalicus: κεφαλικός; curam -o (de falcito *trad.*) curare 184 1

celeriter: succurere: 67 5 73 10 70 12; *compar.* 65 15; *superl.* celerissime 106 9 opera eius -me dat adiutorium 242 1 *Cf.* velocius

celse: si super ipsum pedem c. (celsi *trad.*) eum dederis 161 9

celtis (celta): percutiuntur (venae) traverse securi, -e (celle *trad.*, caute *vel* caudae *Veg.*) vel flebotomo 12 11 sanguinem ..emittito de securi ⟨vel⟩ -a (cella *trad.*) 218 8

centetalis*: *vox graeco-latina a* κεντεῖν *derivata*; paracentesin facies de ventre..subicies fistulam -em (certe talem *trad.*) et sustines humorem currere 123 21 fistulam -em subicito 214 12 fistulam -em nimiam in eam plagam subicies 222 14. *Cf.* paracentesis *et Veg. V 24,4, qui iniuria* fistulam centimalem *vel* centralem *praebet*

centriae*: quae venae positae sunt in brachiolis dextra sinistra abinterius, ubi -ae brachiolares sunt, positis sex digitis superius quam genu, III vel II digitis inferius quam -as 9 26. *Cf. Veg. I 25,5* centriae, id est musculi brachiolares; *H. 134 31* παρακεντεῖν τε ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ ἢ τῆς κεντρίτιδος λεγομένης ἀπὸ δακτύλων τριῶν τοῦ πρὸς τὴν χώραν μέρους

centrum: de -o oculi 21 9 sub oculo ipso -o ossi percussum 29 9

cephalargia: κεφαλαργία; capitis dolor..qui morbus graece cephaloponia dicitur, id est -a 79 12

cephalargicus: κεφαλαργικός; -is..de auricularum venis sanguis detrahitur 9 4

cephalicus: κεφαλικός; -o id est anapleroticum in eo vulnere inpones 31 19

cephaloponia: κεφαλοπονία; facit capitis dolorem quae graece -an (cephaloniam *trad.*) appellant 77 1; 79 12 (*v.* cephalargia)

cerare: terrigium superius.. decarnabis subtiliter. desuper ipsa -ato (secato?) 28 15

ceratoides: κερατοειδής; *de oculo* ypochima..posita est post..duas tunicas superiores, -en et ragoiden 25 22

cerebellare: *subst.*; cerebellum vaporabis -e opposito 83 17 inter auriculas imponito -e de pelle lanata 78 25 tempora ei munias vel -em impones

85 16 caput calidis unctionibus curabis et lanis -e (cere ballare *trad.*) iubebis uti 180 10. *Cf. Pelag. 50; Veg. III 16,6 et 11,3 c. adn. Schneideri*

cerebellum: cerebrum frigas.. et ex sacellione -um vaporabis cerebellare opposito 83 17 *V.* cerebellare

cernere: haec omnia tusa bene et creta ex melle..admixtum 60 14 thus masculum bene cernitum 258 16 *al.*

ceroticon (κηρωτικῶν) compositiones 275 3. *Cf.* cerotum

cerotum: κηρωτόν; 78 29 *bis* 157 16 188 23 194 20 258 19, 33 263 12 (certum *trad.*) 270 7 275 *saepius* id medicamentum ad -i mollitiam colabis 125 27

cersonius* (?): quorum lumbi convulserint, posterioribus summis ambulabit et capita ungularum trita habebit et -us ambulat 223 26: *coni.* cernulus *Bue.*; *ego de* cernuosius *cogitaveram: a* cernuus *derivari potuit adiectivum* cernuosus, *comparativus autem Chironi in deliciis est. de* cessorius ἐκχωρητικός *(Thes. gloss. s. v.) me admonuit Goetzius. minus verisimile est Plin. nat. hist. VIII 166 huc trahere, qui de Asturica gente generis equini agens, cui non vulgaris in cursu gradus sed mollis alterno crurum explicatu glomeratio sit,* 'hi sunt, *inquit,* quos celdones (tiheldones, tieldones *v. l.*) vocamus': *a* celdones *enim formari licuit* celdonius.

certus: hoc autem vitium pro -o ilion dixerunt 65 9 medicamentis -is curabis 183 9; *compar.* -ius iacenti 173 25

cervical: facito caput eius super -le bene componatur 26 5

cervinus: septimus (color) -us (scurninus *trad.*) 287 9; *loco corrupto* 109 10; medulla -na *saepius, v. ind. spec. s.* medulla

cervix: vesicae 69 4, 12; *plur.* -ces.. corrigito 102 28; *masc.* totum prendiderit -cem 153 8

chamum: *pro* camus κημός; si i. ⟨mentum⟩ iuxta colomellos, ubi -um sedet, eo loco fregerit 176 22

chiromata: *v.* ciromata

chirurgia: -a est qc. in corpore natum manu ferro vel cauterio curare oportet 21 22

chlora (?): χλωρά; -am sic componet: resinae.. aeruginis.. cerae sepi taurini..olei Cyprini 278 7 cloran inmittis (in vulnus)..ut cutis se temperet et melius elimpidet 211 18 tetrafarmacum et coram (*propono* cloram) solutum per †prulcum (*sic, num* ulcus?) intus inmittere 206 29

chordapsus: *v.* cordapsus

chremaster: *v.* cremaster

ciatus: κύαθος; *mens.* cyatis *abl.* 134 14 135 14 (ciatis *alibi*) cyatu 266 9 *corrupt.*

cibare: apio viride vel lactuca 85 19 escis aridis 90 27; *depon.* minus -etur 5 28 si coeperit non -ari 124 23

cibaria (cibarium): *v. supra p. 301*

cibus: *e. g.* haec potio..-um dabit 65 30 ut..bene -um faciant 285 7

cicatrix: -cem bene provenire 183 9, *al.*

ciclus (cyclus): valitudines -o curari (-e) 74 25 76 14 -o curati 76 15 quem cyclo curabis 78 11 cui -us curae adhibendus erit 74 26
ciconina: *subst. pro* 'ciconia'; -as iam paene volantes..pulverem tritum habebis 288 8
cicuta: fistulam gracilem vel -am (cutitam *trad.*) in hoc caverno naris..subiciat..et per eam -am (utitam *trad.*) sufflet 29 3, 5
ciferinon (cyferinon): si io. sanguis per naribus effluet, quod vitium appellatur ⟨graece⟩ cyferinon 101 2: *idem* 178 12, *ubi vero* ciferinon; de ciferinon 88 24 101 1 *inscr. Cf. Veg. III 37*
cilicium: ante tamen tertas suffragines bene -o 258 13
cilium: palpebra eius superiora ulterius -a infertent 23 10
cinesis: *κίνησις*; solvitur id est laxatur -is commissurarum 15 4 de -is conmisso (*mutil.*) 3 12 deformitas tamen et -is causae perauferri non potest 35 29 *Cf.* acinetos
[**ciraceos**: ita enim medicina †ciraceos in omnibus provenire potest 59 23; *cf. add.*]
circa: *de loco* c. musculos amorum frequens erit tremor et sudor nimius c. totum corpus 85 3, 4 si quis c. eum i. steterit 90 5 tumores c. cervicem creverint et venae tensae fuerint c. collum 108 12; *transl.* si quid..male factum vel contrarium c. animalium corpora fuerit 4 13 hanc ergo consuetudinem non faciendi recte observabimus et c. maiores aetates semper facere 5 25 observandum et c. alia quadrupedia 163 10 minus intelligentes c. organum ventris 62 7 ut intelligas, quomodo senserit ipsum corpus c. eam valitudinem, quam patiebatur 75 20 et hoc c. boves fieri solet 80 23 hoc et c. omnes caput dolentes fac 81 7 *Cf.* circum
circius*: simile est in ia. maleos, ut pestis in hominibus, ut in bubus verago, ut in ovibus -us, ut in sues acceus, ut in canibus rabies 51 28
circuire: urito eundem locum ossi et -ito labraturam diligenter 205 8
circuitus: ungulae -us, quae constrinxerat, laxatur 230 22 totum solum (calliciem) ungulae in -u 10 32 209 29 'rings herum'; circumvallatum per -um punctis 14 29 manum mittes in ipsa longaone per -um in interiorem partem 71 12. *Cf.* circulus
circulus: haec omnia contundito..et ad -um impones 268 8. *Cf.* circuitus
circum: dolores fieri..per singula principalium loca..c. singula iumentorum corpora 62 25 (*cf.* circa); *adv.* de suo sibi c. (cirrum?) brachiolo vellito 86 9
circumcidere: -es quod super aridum fuerit (sc. ani) 225 16
circumcisorius: scalpello circumgyrabis..et -um subicies a media ungula inter unguem et solum 11 2. *Cf. Veg. I 26, 2. instrumentum chirurgi, graece περιτομεύς. Cf.* succisorium
circumferre: -entes iuxta illum

coriandrum et taedam . . et fumigantes 163 8
circumgirare (circumgyrare): quidquid ungula contegit, scalpello -abis 11 1 (*cf.* circumcisorius); calliciem ungulae . . scalpello -abis 209 29 cauteriis candentibus -as eam (pispasam) 222 8 *Cf.* girare
circumhaerere*: maleus qui -et et contagium faciet 94 1
circumire: *v.* circuire
circumsecare: -abis eum sic ne intestinum tangas 157 3
circumvallare: ipsae duritiae cauteriis penetrentur et -atum (circumvallantur?) per circuitum punctis pro modo altitiae 14 28
ciromata*: *χιρσώματα*? profluvia incadent (*ex corr.*) in pedibus, qui appellatur -ta 195 4, *idem* de chiromatibus 185 26 *ind.*
cirrus: desub -o sanguinem detrahere 119 1 193 3 208 13, desub -u 10 5 pandos articulos habebit et prope -os in terram ponit 193 13
cisterninus: aqua 121 28 139 3 *med.; cf. ind. spec. s.* aqua
citare: *trans.* si basem moverit aut duritias -are coeperit 10 14 si equus in dorso pulmunculum -verit 222 26; *intr.* si . . articulum laxaverit aut marmur si ei -verit 194 8 marmur si -verint 185 12; *reflex.* si marmora se -verint 190 16 si q. i. in genuis marmur se -verit (sicitaverit *trad.*) 190 21; *Cf.* si i. . . tumorem concitaverit 18 4; *v. etiam* promovere
cito: 60 6 63 34 65 13 67 1 69 27 70 6, 11 92 25 123 32 citius 41 1 67 1
claro*: *adv.* similiter in recenti videt oculo, sed non tam c. 25 8
claucoma: *γλαύκωμα*, *v. supra p. 303*
claucomaticus: de oculis -is 170 10 si oculum -um habuerit et vetus 174 31
claucus: oculus 231 10 234 7 235 2 248 21 *al.*
claudere (cludere): *intr. de cicatrice sim.* quarum cicatrices -ere cum coeperint 14 17; *item* **cludere**: ut vena extumidior fiat et non -at (ludat *trad.*) 6 10 (*cf.* 181 28); cum cicatrices -serint (eluserint *trad.*) 17 15 ut possit melius -re et piligerare 183 11 sic imponito, donec cicatrices -ant 192 27 radito . . donec sanguis per ossum respondat . . nam nunquam -it (ludit *trad.*), si non raseris 22 5 duo grana salis in plaga subicies, ut possit non -ere 123 24 postea quam plaga -serit 190 9 omnem blatteiam . . repurgato . . unde testes exierunt, noli pati -dant 215 29; *reflex.* fac ut oculus eius potens -ere se non possit 26 7 donec se cicatrix cum planitia -dat 27 18; *trans.* -es oculum et superinpones spongiam 28 20 ut . . labris diu propendentibus sit et morsum -ere non potest fracturae beneficio 176 24
claudicare (clodicare): *absol.* 36 16 210 14 -at ab articulis 53 26, ab ungula 202 13 (*cf.* a genuis subclaudicat 132 5) prioribus pedibus 112 24 in sinistro videbitur -are, etsi in

dextrum habuerit claudiginem 116 1; *al.* **clodicare**: validius -et 35 25; 36 3
claudicatio: signa -nis ab ipsis posterioribus partibus demonstrat 55 6 alternisque pedibus ab articulis -nes interveniunt 104 8 ambulabit rectum sine ulla -ne 161 11 nascitur ei genuorum contractionem et -nem 168 30
claudigo (clodigo): etsi in dextrum habuerit -nem 116 1 si aliqua -go permanserit 194 4 si adhuc reliquiae -nis fuerint 209 23 sic claudicet, quasi ex illa fissura -nem patiatur 210 14 **clodigo** (clodico): bases tam longi temporis -nem habebunt 10 28; 16 4 *corruptum* si fluxum humoris et -go (clodico *trad.*) persequetur 34 26 pendentibus taxillis incedunt recte, quasi -ne 118 24 ⟨si⟩ iam -nem desinuisse intellexeris 193 25 ex hac enim causa grandis ferbura et -go (olodico *trad.*) insequitur 205 29 iam recte ambulare et sine -ne esse 207 27 recte ambulare sine -ne 218 28 si adhuc in eo -ne reliquiae remanserunt 208 29 de glodigine unguium 186 10 *Cf.* clodimen
claudus: fit -us 16 17 *Cf.* clodicus
clausura: quaedam loca eorum intestinorum praeclauduntur . . magis proxime longaonis -ra 64 27
claviculae*: sanguinem mittis de venis mesocinis (*i. e.* μεσοκνυίων) quae sunt circa vitales (*num leg.* viscerales? *cf. s. v.*), quae latine -ae appellantur 132 12 persecueris omnes (venas) et circa -as (διακόπτων τὰ μεσοκύνια) 105 4 sanguinis emissionem facies ab ipsis -is 195 9 sanguinem adimes (adibes *trad.*) -is 200 10
clavulus (clavolus): -um (daulum *trad.*) in latus fecerit . . si limpidum fuerit et rotundum -um (dauculum *trad.*) videris 221 22, 26 ad clavos morticinos . . imponito . . clavolus (clauclos *trad.*) cadet 277 10
clavus: morticinus 185 29 277 8, 11; *neutr.* 197 6 ad fistulas et ad -os 277 15 si -um calcaverit . . curabis . . -i vestigia scalpello elimpidare 219 19, 23
clerocoelicus*: σκληροκοίλιος; -is (clerocelicis *trad.*) hoc est qui non solvuntur 7 13. *Cf.* coeliacus *et* coelotum
clibanus: κλίβανος; si inveneris ipsum longaonem -o subtili patere 69 25
cliendio*: haec (tiniolae) enim interius rosionem aqualiculi et intestinorum praestant intestinis et vulnera faciunt similia -nibus 68 4 in huius modi dolore manum mittes in ipsa longaone per circuitum in interiorem partem per plurima loca: invenies vermes botronatim cohaesisse in singulis locis, quasi -nes (cheudiones *trad.*) vulnerum facient, ex quibus hunc dolorem patiuntur 71 14. sunt alii, quibus per totum corpus pustulae prodeunt similes -num. alis (*i. e.* '*aliis*') toto corpore similitudo et quaternaria pilo est, ipse demonstrat scutulas in toto corpore, ut lichene in

hominibus 57 14: *apparet* cliendionem *bestiolam quandam fuisse. Bue coniungit* 57 14 cliendionum alis *et colligit alatum fuisse insectum rutilantibus alis, culicis vel tippulae vel bibionis quoddam genus velut 'Marienkäfer' sim.*

clima: *κλίμα*; medio -te ventris sagittam subicies ulterius 67 19

clister: *κλυστήρ*; -ibus collecticis curabis 69 15 inani per -re 169 13; 66 5 81 8 **clisterium** *neutr.*: innovabis ei- ia (ciclisteria *trad.*) 84 1 **clisterius** *masc.*: per -os delavabis 95 30

clisteriare: ex aqua calida et oleo 66 3, per triduo 86 21, per anum 121 3 *idem*

clisterimare: [66 4] -abis eum calda 72 2 aquam tepidam et oleum per ipsum folliculum ulterius -abis 214 27

clitellae: *v.* cretellae

clivosus: valitudo nascitur . . a -a (adclibisos *trad.*) via 158 21

clodicus*: fit -us 154 25 *Cf.* claudus

clodimen*: perseverare solet -en in uno pede, quando in alternis claudicet 54 1 *Cf.* claudigo

clora: *v.* chlora

cludere: *v.* claudere

clunes: *v.* crunes

coactio: -o (calestio *trad.*; *cf. add.*) est inimica corporis iumentorum et multarum valitudinum mater, per quam totius corporis -o (calestio *trad.*) id est consumptio nascitur 46 12, 14 (*cf.* de -ibus 36 26 *ind.*): *idem morbus equi* 48 30 *bis* 66 18 67 25 255 7; ad -nem omnium pecorum 295 10 *Cf.* si de via coactum veniet 49 13

coagulare: liquorem ex frigore -at 63 15 humor -atus 63 23 64 2 *saepius* [humor coagulatus colare (= *coagulare?*) dissolvitur stercus redundationem 64 11]

coagulatio: colici fiunt, si . . haec -o humoris frigidi in colum se conferat 64 3

coclearium: *mens.* 60 17 -a *plur.* 73 2, 23 133 22. **cocliarium**: 275 10 -a *plur.* 60 20 132 26 133 7

coctio: 1) '*concoctio*' per calorem quo -nis digestio liquorem humoris in urinas separat 63 11 2) '*coctura*' virtus per -nem in oleo permaneat 68 22

coctura: vini. . adicies in -am 259 27 in mediam -am aeruginem mittes 269 22 ad -am acrum malagmarum 269 18

cocus: conditur. . ut -us condire solet liquamine optimo 61 2

cocxa: 3 15, 16; *al.* coxa

coda: *v.* cauda

coeliacus: *κοιλιακός*; 130 2 133 26 *bis* si. . -um fuerit. . stercus retinere non potest 133 26

coelotum (?): dare herbam mollem coelotum (*i. e. κοιλιολυτικόν*) 42 15 *Cf.* clerocoelicus

cofinus: *κόφινος*; ordei farinam mixtam ei in -o (confino *trad.*) subtili offeras 177 7

cohaerere: pilus horridior ad costas -ens 46 18 ipsa hora tibi (vermes) in manu similiter -entur 71 17

coicere: eodem modo temperabis et in reliquis potionibus -ies 98 8

coinquinare: *de morbo* 51 30 52 3 53 22 54 12 59 3 94 15
coinquinatio: morbi 52 22 94 5 capitis 57 32 pestifera 58 31 aeris et pascuae et aquae fontium 59 4
coire: *pass.* vulnera quae vix -ëuntur 278 24 *Cf. supra p. 306*
colabra: *pro* '*colubra*' percussi a -a 169 4 (*sed.* de colubra 131 10 *ind.*)
colare: acronum . . ex eodem sucum -atum 61 15 semen . . per lentiolum -ato 105 13 *al. Cf.* coagulare
colefium (coloefium): *κωλύφιον*; de -phis 185 6 si q. i. -um (calefium *trad.*) fregerit aut eicerit 189 10 -um porcinum 162 25 250 9 289 28 *Cf. ind. spec. et* acrocolefium
colera: *χολέρα morbus; v. supra p. 300*
coleriacus: *χολερικός*; potio ad -um 253 11
colicus: *κωλικός*; 70 19 64 3 (colci *trad.*) 139 7 (collicus *trad.*) *V.* colus
colis (-us): *pro* caulis '*veretrum*'; stantis equi in ipso ad extremum -e iaculum (*an* folliculum?) interpunge 156 25 ipsum colum (mulum *trad.*) ex acum punxeris 156 30 *Cf.* caulis
collecticus: *κολλητικός*; curabis clisteribus -is (collectis *trad.*) 69 15 rebus -is et stipticis 155 24 res . . simplices et -as . . accipiendo leniuntur 120 18
collectio: '*tumor*'; 22 30 55 20 -nem (es) facere 16 19 22 22 30 2 57 5 154 27 217 27 donec maturescat -o 22 30 in se -nem . . demonstrat 55 28 *al. Cf.* eruptio
collesis: *κόλλησις*; sanguine mixtum . . causis imponi propter -in medicamentorum . . multis enim generibus -is medicamentorum aliter fieri potest 6 14, 15
colliciae: scobem eburneum . . in -as (collivias *trad.*) in canales sparges 286 19
colliculus: 139 7; *idem quod* colicus
collidere: *refl.* prae dolore volutat et -at se 62 19
colligare (conligare): temporaque gravitate -ata erunt 79 14 tempora eius -antur 80 25 erit . . -atus ab armis cruribusque et omnibus pedibus constrictus 94 25 posteriora . . quasi -ata retinentur 160 22
colligatio (conligatio): ustione . . quorundam -o solvitur 12 24 solet -o vel contractio nervorum fieri 13 7 impediunt . . gressum ambulationis per -nem commissurarum 14 26 compago -nis corrupta solvitur 15 2 rectum ambulare non potest -nis beneficio 93 16
colligere: *intr.* si videris (oculum) moveri . . et -ere 26 2 *refl.* -et se (oculus) 25 19 *pass.* venae . . -untur pollice subtiliter depresso 10 20 sicut in corona -ecta sagitta percutiatur 10 24 testes -ectos habet 42 20 tempora eius -antur 80 25
collirium: *κολλύριον*; 31 17 278 28 *passim.*
col(l)uere: -e aceti sextaria II 162 16 *Cf.* diluere *et* eluere
coloefium: *v.* colefium
colomellaris: primos deiciet

dentes annorum duum et mensium sex et tunc nascuntur ei -es 241 12; 19. *Cf.* colomelli

colomelli: si i. ⟨mentum⟩ iuxta -os ubi chamum sedet, eo loco fregerit 176 22. *De forma verbi cf. Isid. orig. XI 1, 52*

colubra: 131 10; *v.* colabra

colus: κῶλος '*Grimmdarm*'; 62 16 63 17 64 4 70 20, 29 129 5 130 16

comburere: *vel* conmurere *v. supra p. 308*; *intr.* pulmo enim eorum se contrahendo conmurit 114 21

combustio: *plur.* columbinum stercus combustum et nitrium combustum inungeto. unum q. de his -nibus quadriduo inungeto 249 10

combustura: compositio ad -am et ad scabiem 296 22

comedere: ilia sibi 90 7; *saepius*

comitialis: *morbus* 287 26 288 26

commanducare: manducanti offeratur ut eam -et 142 26

commeari: *depon.* madefacta ex hoc suco..temperabis, ex aqua per cornu, ut possit -ari intus 120 13 a quo loco -atur sanguis per totum corpus 228 16 *Cf. supra p. 305*

commentarius: collirio prosequeris q. habes in -o 174 16

commiscere: *saepius, v. supra p. 306*

commissura: '*Gelenk*'; vitia quae supra -as extra naturales formationes corporis nata excrescunt . . impediunt ergo gressum . . per colligationem -arum 14 22, 26 laxatur cinesis -arum 15 4; *saepius*

commissuralis: genus vulneris qui sibi nascantur locis -ibus 19 28 ⟨solet⟩ fistula fieri maxime ossosis et -ibus locis 22 6 curato ut omnes curas -ales (commissonales *trad.*) ab ustione sanas facias 207 24

committere: cursui et labori -untur..cursui et labori -amus 8 12, 14

commixtio: omnem -nem cibi et potus in aqualiculo 63 10

commodare: *refl.* si se -averit (oculi ypochima), cito paracenteterium noli eximere.. donec se diossum -et et non resaliat. q. si tardius se -averit 26 14, 18 *bis*

commolare: his omnibus commixtis et -atis cataplasmas 166 16

communiter: tractatu hae omnes causae c. (cīōt' *sic. trad.*) intelliguntur 223 23

compago: omnis ergo -o colligationis corrupta solvitur 15 2 totius corporis -o . . invalida fiet 46 25 humor..se desidet inter intestina et ventris -nem ..necesse est velocius refrigescat quam totius corporis -o 66 21, 23

comparere: locus intestini.. non -et 70 30

compendium: 1) '*remedium*'; aliud enim -um nullum est nisi sanguinis detractio 5 12 multas etiam causas existimo per -um etiam nunc (ad terapentas *trad.*) aterapeutas potius se sanare 13 28. 2) '*commodum*'; propter -um legentis demonstrare 8 30

competere: si quid aliud, quod -it, da 163 2; *part. praes.* curabis medicamento vulneri-

bus -enti 35 11 potionibus -entibus foveri 159 21 mellis Attici pondus -ens 248 29
compisare*: nitrium et stercus . . bene -ato 239 19
[**complantere**: pecus ad pedes -ato 116 6 *adn.; scripsi* copulato]
compleminalis*: annis duobus et mensibus decem nascuntur ei colomellares, omnes dentes -es 241 20. *Cf. Thes. gloss.* pleminabantur
complicare: caudam inter se -abit 109 25 his complictus iacet 139 10
componere: -is ungulam prope vivum 10 29 -es ungulam ad pressum 11 17 caput eius super cervicale bene -atur 26 5
compositio: 1) dato pastillum quod in -nem habes 45 21 infunde -nem talem 84 10 haec ipsa autem -o et ad disinteriam facit 105 15 2) -nem amittens (pupilla) recomponere se non potest 24 23
compositius (*pro* compositus): ut possit . . compositio corpori esse 5 28 *Cf.* suffusicius *al.*
comprehendere: -itur caput similiter et pulmo, ubi primum morbus se abscondit 54 11
compungere: manu suspensa armum -ito 188 10
conamen: ad -en mictionis extendit se 70 17
conamentum: ex nimia . . emissione et -o pulmonis tensio contingit . . et tensio omenti . . ex onera gravia et -a longi itineris 47 3, 6 -o nimio virium ruptionem facere 69 7 fiunt autem haec causae aut in -o aut a viae ductionem 223 19
conari: vix -atur ad adsellandum 112 27; *act.* (?) conabit 133 27 *c. adn.*
[**concalefactivus**: 142 6 *c. adn.*]
concalescere: aetate -uerit 40 26
concalfacere: adiutoriis utemur -ientes et coperientes 43 21 stercus ii. imponito et -ito 198 6 concalefacti 142 6 *adn. saepius Cf.* excalefacere *et* exfervefacere
concalfactio: -nibus (conadfractionibus *trad.*) foveri 159 19, fovere 226 15 hoc per dies VII imponito, deinde -nem 193 6 potio ad -nem 251 17
concarnare: *intr.* ita -at (ossum) 22 5 ossum ipsum -are non posse, radito . . donec sanguinet et -et 29 21, 22 205 15 cum iam -are coeperit (ossum) 191 10 cum coeperit locus ossilaginis -are 204 23
concarpere: pilas marinas (tamaricias?) -ptas 35 16 *med.*
concavatio*: tumescunt intra ilia -nes (convacationes *trad.*) graves 113 17 (*cf.* concava articulorum 15 25, testiculorum 154 3)
concavus: quae (parapresmata) fiunt ⟨in⟩ -a articulorum 15 25; *idem* 154 3, *ubi vero* -is testiculorum *trad.*
conceptio: 1) '*receptio*'; nisi si scierit . . doloris signa et rationem -nis et viti 63 1; 2) '*praegnatio*'; equa pariet post -nem post menses XI 236 20 *saepius V.* conceptus
conceptus: 1) morbus pro -u invalescit 54 24; 2) a primo tempore -us 233 7 asini -us magno labore mensibus XII portatur *V.* conceptio
concitare: si . . tumorem -averit

18 4 vires deficiunt ad -andum 169 8 *c. adn. V.* citare
conclusio: pulvere venarum -o fiet 165 18
concoctio: quidquid recipere potest, -nem non fecit 106 26 stomacus eorum -nem caloris non patitur 125 12 *al.*
concoquere: 1) *proprie* dum interdum in totum nihil -et 117 12 *al.*; 2) *transl.* vitium -itur 14 11 *adn.*
concurrere: '*concursare*'; si . . bile molestabitur . .-it ac volutatur temporibus similiter ut strofosus 116 12
condolescere: si q. i. auriculam -uerit 173 1 si cui io . . lumbi -uerint 223 18
conficere: cibum suum -it 87 26
confirmare: *intr.* cum iam coeperit cicatrix extenuare et -are 204 25 malagmam . . imponito . . ut -et (vulnus) 211 32 cum iam -asse visum fuerit 213 19; *refl.* donec cicatrix oculo se (oculos *trad.*) -et 26 29; *trans.* ustam (duritiam) -are 193 24 sanataque vulnera caustico -abis 194 6
confodere: hi autem alienati vermibus -ossi (confessi *trad.*) . . moriuntur 94 4
confricare (confrigare): 44 10 45 7 *al.*
confricatio* (?): humor nascitur ex corruptione corporis et ex -nem se in illis partibus derivat 161 15. *sed Veg. V 21, 2* ex perfrictione *praebet; neque dubium, quin notio* '*Erkältung*' *hic unice conveniat. ergo aut verbum* confrigesco (confrigeo) *fingendum, a quo* confrictio = confricatio *derivatum fuerit, aut, quod ego praeferam, apud Chironem legendum est* confrigeratio *vel* confrigidatio
confusio: totius corporis -o et gravitas insequitur 37 23; *cf.* est . . suffusio repentina corruptio sanguinis pedibus confusa 228 9
congialis: haec omnia in ollam novam -em . . decoques 45 14
congruere: *part. praes.* curato (curare) medicamentis -entibus 29 23 rebus congruentibus 214 2; potionibus quae ad valitudinem -ent 157 29
[**conincoquies**: (conincocies *trad.*; cum vino coques *Bue.*) in aquam tepidam 279 16]
conlidere: de pariete in parietem se -et 91 8
conligare: *v.* colligare
conligatio: *v.* colligatio
conmurere: *v.* comburere *et supra p. 308*
connodare: *συγχονδροῦσθαι* '*verknorpeln*' *intr.*; vicesimo quoque die -asse invenies (crus fractum) 191 25
connodatio*: *συγχόνδρωσις*; usta enim dicunt solvi ea -ne fracturae 15 8
conquassare: sudor plurimus omnia membra plus iusto -ando et nervos fatigat 72 21 in ambulationem -atur toto corpore feritur 81 14
consimilis: si a lassitudine eius febricitare coeperit, -is morbus erit 39 14
[**consolvito** 206 11: *rectius* [con]-solvito]
conspargere: *de forma v. supra p. 308*
conspissare: *part. perf.* [caro -ata 33 4] stercora -ata 64 8, 18 *Cf.* inspissare

constabilire: *refl.* si se nervi -ierint (quo stabili erint. *trad.*) 194 1
constare: nares ei ⟨non⟩ -abunt 122 2
constitutio* (?): continetur caput itemque linguae (quae ligua *trad.*) -nem praestat (*τὴν κεφαλὴν κατακρατεῖται καὶ τὴν γλῶσσαν*) 104 19 *de loco mihi non liquet: utrum* constitutio = colligatio (*cf. s. v.*)? *an latet* constrictio? *an supplendum in contextu Graeco cum Bue τῇ γλώσσῃ ⟨τὴν διάθεσιν παρέχει⟩*?
constrictio: ex qua -ne et rosione ipsius loci mordendo se comedet 77 21 cui et curcubam constrictam impones utrisque dentibus, -nem facies, ne praebet labium inferius 177 3
constringere: *intr.* tunc enim venae -unt 230 7 ungulae circuitus quae -nxerat laxatur 230 21; *pass.* manifestum est quaedam -gi 12 23; *act.* venas fasciola 10 25, venas 10 31, lino crasso -gebis 209 6 palpebrum foris versus 23 15 aciola nervis conligas et -es 34 4 i. 182 15 *al.* constrictus: cicatrix 34 15 maxillae 92 15 suffusione -um esse 72 8 toto corpore 94 22
consubigere: mirrae . . cerae . . una -ito 247 5
consuere: locum fibulis -ito 221 9
consuescere: *intr.* negaverunt ia. debere depleri -ere 5 20 *al.*; *trans.* (?) si prima aetate (et ante *trad.*) i. -everis (consueverit?) omnia contraria facere 229 30
consuetudo: 5 21, 22, 24 6 20 165 24 218 22 234 8
consumere: 1) catastaltico labraturam cutis -ito 29 19 suffundes vini et olei, usque donec utraque -antur 275 30 decoques . . donec -as aceto 281 19 (*cf.* consummare) 2) omnia ia. hoc morbo -it 59 14 ubi ia. ex hac ratione morbi -untur 93 29 semper dormit . . somno -itur 115 2; *refl.* nimis macer fiet et cottidie -it se ipsum 125 1
consummare: curabis . . deinde -abis caustico 187 18 ex his omnibus lipparam -abis 276 2. *confusum cum* consumere
consumptio: totius corporis coactio (calestio *trad.*) i. e. -o nascitur 46 14
contagiosus: 51 22 *adn.* 293 6
contagium: ex quo morbo -um patiuntur 51 23 maleus . . plures coinquinat, unde et -um ab eo dictum est 51 31
contemperare: in unum -ato 270 6 ex aceto famactum (fimacium?) -ato 181 2
contendere: nervos -it 127 24
contenere: *v.* continere *et supra p. 308*
continens: in -nti '*statim*' 176 25 205 26 208 24 212 23 in -ntia 35 2 166 2: *ubi aut* in continenti *exarare aut* '*in der Nachbarschaft*' *vertere malim*
continentia: *v.* continens
continere: ad -endam curationem curabis eum 38 12 ut possint . . hunc morbum -ere ia. 59 20 caput febri -etur 39 9, *et sic saepius*; qui ossorum et medullarum viscera -tenes 260 7 (*incant.*)
contingere: *intr.* 1) *cum nomi-*

nativo 6 23 10 5 24 15 27 1 38 1 46 29 47 3 2) *cum infinit.* 4 27 8 16 46 20 55 31 3) *c. acc. c. infin.* 16 8, 15 28 7 38 25 46 17 67 3 *De formis v. supra 307*

continuatio: per longam -nem itineris et laboris . . sintexis nascitur 46 16

continuo: *adv.* c. lanam succidam ligabis circum cambam 18 7

continuus: *neutr. pro adv.* non -um sed paulatim ordei . . per potum dare 43 15 dare etiam bibere pusillum non -um 43 30

contra: *adv.* cum se proiecerit, vix se c. erigere potest 224 21; *praep. c. acc. de loco* c. venam *in his saepius:* semisse tollis, aperies 11 19 stremmam tolle 202 3 stremmes vel semisses 137 10 semissaveris 209 8 calciaturam imponito (impones) 137 13 202 7 deprimis 209 13; c. coxae commissuram . . cutem pertundes 17 8 aperies eam cutem c. ossilaginem 204 16 (spongiam) c. eum locum stringito 220 32 c. eum (veretrum) spongiolam . . religa 227 30 *sim.;* contra illum humorem fiat 66 25 (?), *cf. ib.* 19; *postpos.* ipsa genua c. extumidiora fient 36 2

contractio: nervorum 13 7 51 6; 16 15 47 8

contrahere: *intr.* cognoscetur (insanus) autem ex eo q. pes eius -et 86 27 ex quacunque parte renes laborant, eius partis venae (partes vere *trad.*) -unt 224 16

contrarius: si quid . . -um circa animalium corpora fuerit 4 12 potum accipere . . non potest, dolorem enim -um sensit 108 18 sanguinem ei detrahis de parte temporis -a 102 26 ures ei cervicem ex -a parte 103 2

[**contrastringere***: deponito i. et -ito diligenter et abscidito 215 14: *aut* constringito *aut* contra ⟨eum locum⟩ stringito *Bue.*]

contremiscere (-escere): subito -it toto corpore 85 2 99 31 qc. ⟨aquae⟩ potione . . contremuerit . . ex qua re -escunt 164 16, 19

contundere: *intr.* curationem non facile recipiet, nisi -nderit aut vulserit (*sc.* lumbos) 223 14 pedibus -et 99 21; *trans.* pedibus terram -it 85 7 si . . auricula(m) aliqua vi -nderit 22 22 -ito (*sc. medicamenta*) 17 28 18 21

contusio: tremit totus ex -ne itineris 294 31

convellere: *intr.* quorum lumbi -ulserint 223 25; *trans.* coxam si eiecerit aut -olserit 17 17 *al. V.* vellere

convenire: aqualiculum . . in quo ventris capacitatem cibus et potus mixtus -it 63 6

converberare: si minus (conceperit), -ato virgis (equam) 238 31

convertere: *pass.* solent alii . . in farcimen -i 45 27; *absol.* '*einen Rückschlag erleiden*' in impetu eius (emissionis sanguinis) -untur 44 2

cooperimentum: operito -i 128 16 (*cf.* cooperito caput illius de vestimentis . . et opertoriis operitur bene 85 29, 30; epitogis coperito 95 25 153 10)

cooperire (coperire): *v.* cooperimentum *et supra p. 308*

copiosus: sanguinem 45 6 100 10 198 5 sanguinis detractionem 57 28 cum aceto non nimis -o 259 10; *adv.* -um sternutat 45 7 *synon.* multus
copis: κοπίς; *cf.* eccopis
cop(u)lare: pro modo -as eum et tendes in expurcitiam currere 75 25
coquere: *intr.* haec omnia contundito, donec bene -at 268 8; *trans. saepissime*; *dubium* cui aceto et oleum deinde cocto hoc perunge 166 10; *transl.* os totum asperum vel (=*velut*) coctum erit 60 1; '*concoquere*' omnis esca viridis et aqua plena in partem cruditatis se convertit et difficiliter -itur 38 6
cordapsus: χόρδαψος; in ventrem..genera doloris -us ilion 62 15 aliam causam doloris -us quod appellatur. quibus contingit ex nimia tensione stercoris aquam per os refundere cibum stercus 63 30 ex hac ratione chordapsum (hordapsum *trad.*) fieri solent 70 13
core: κόρη; pupilla -e quae dicitur 24 17
coriaginosus: 47 11 48 16 68 5 76 16 224 25 *V.* coriago
coriago: ἐχεδερμία; ecedermiam..quod latine -nem appellant 124 2
corium: naturale habens tenue -um 16 2 154 10 *al.*
corona: 1) '*Krone des Pferdehufes*' 10 8, 13, 17 19 29 51 15 137 5 *al.* 2) *planta* corona bub(a)la (= *cunila bubula*) 167 21 *al.* *Cf. ind. spec. s. v.*
coronalis: super venas -es duritias habeat 208 15 *Cf.* corona
corrigia: -am constringere 197 27 209 6, prendere et stringere 202 1, solvere 202 4, resolvere 198 4
corroborare: ut corpora eorum thermasiam passa a perfrictione -entur 8 10
corroboratio: post hanc -nem ..cursui..committuntur 8 11 -o poterit nervorum fieri 13 17
corrodere: sibi ia. pedes -ant 20 11 intestina magis -ent 68 9 praesepium -et 90 5
cortex: 1) *proprie* glandis id est ilicis arboris -icem 133 23 -icem pellis 280 20 -icem de socco 245 12 -icis taurini 264 23, *cf. Ihmii ad Pelag. 437, et ind. spec.* 2) *transl.* '*ulceris crusta*' *Schorf* -icem facit 53 15 *plur.* -ices squa⟨ma⟩to similes 59 27
cossus (cossis): omnes vermes, quas cossos (coscos *trad.*) appellamus..per adsellationem purgabis 71 22 qui in longaone cosses (coxas *trad.*) i. e. vermes rubros et rotundos habuerit..easdem cosses (coxas *trad.*) 225 3, 5
cottidianus: *v.* cottidie
cottidie: c. *fere sexagies occurrit;* cottidianis diebus *enotavi decies* (8 2 24 1 43 32 56 27 67 14, 28 68 4 112 13 123 28 202 12); '*den Tag über*' in cursu c. (δι' ὅλης ἡμέρας) cogetur 140 17; *pleon.* c. curabis sic tamen ut -anis diebus locum grossa radas 191 8 -anis diebus per dies similiter numero quinque 8 2 -ano die 163 13 in -ano 260 22. *synon.* in die 135 14 136 28 167 17 249 27 255 29 bis in die 246 20 247 5 297 17 bis diei 226 20 bis die 226 23 249 2 omnibus diebus 296 33 singulis diebus 60 20 135 2

singulos dies 256 18 in diebus singulis 255 22 in dies singulos 273 24 in singulos dies 109 21 255 32 in dies singulos per plures dies 82 27 per singulos dies 133 8 179 6 187 9 per dies singulos 139 5 inter dies (alia vel tertia die *Veg.*) 123 26 diurnum '*cottidie*' 27 26 49 24 99 30 119 9 per diurnum 208 25. trociscum . . diurnum 82 29 coclearia singula diurna 111 1 offas numero VII diurnas 112 12 *al.*

cotula: κοτύλη; *mens. passim* cotilam 113 15

coxa: *v.* cocxa

crancus: *v.* cancer *et supra p. 301 s. v.*

crassamen: nardi 261 13 -ina palearum 160 30

crassitudo (grassitudo): ad -nem mellis commisces 196 15, conteris 259 19, evertantur 277 24, adicies 278 12 facies ad -nem cretae 213 7 ad nervorum -nem 275 4; *plur.* -nes nervorum 266 11, 32 de naribus mucci -nes exeunt 106 6 cicatricis -ne(s) super tunicas singulas cognosces 174 20 *Cf.* plenitudo

crassus (grassus): pituita 48 14 plenitudines 104 3 de calcitem cum aceto mixta -am facies 103 15 ea . . decoques, sed noli -um facere 155 19

craticulatim (*trad.* graticulatim): ures eum gr. in renibus 213 22 cauteris candentibus gr. urito 217 9 desusatim ilia aut gr. super renibus permixtis punctis subrenalem curabimus 57 34. *Cf.* decusatim *et Schneideri ad Veg. I 28, 4*

creare: qc. i. ab strato cancer frigidum -verit 216 17

crebellare: *v.* cribellare

creber: *v.* crebre

crebre: *adv.* naribus spiritum c. ducit 45 31 cor c. (concrebre *trad.*) saliens 46 5 spirat calidum c. 48 32 naribus tensis c. (crebris tense *trad.*) anhelant 137 25; *compar.* spiritum -ius agit 39 12 venam -ius salientem 45 1 *Cf.* velocius *et* spissus

crebro: *adv.* crebroque et umbram suam naribus aspiciet 79 17

cremaster: κρεμαστήρ; -em ipsum prendito iuxta saccellationem 215 20 ubi praecideris venam et -em 216 4 in frigore repercussi a -ibus nervorum spasmum passi 95 10

crementum: per duplicationem -i 65 6 cibaria per -um adduces 82 18 paulatim per -um exercebis 112 19

cremor: -em facito 79 7 -em cum adipe . . potionabis 294 3

crepare: '*dirumpi*' *bersten*; aliis et oculus unus intumescit nimis et de utrisque (diutriusque *trad.*) oculis [non] ⟨solent⟩ -are vel cancerare 57 8 *Cf.* crepulus

crepitare: cuius commissurae in ambulandum a nervis -ant (crepidant *trad.*) ex tensione nervorum totius corporis 95 2 (*cf.* sonitum reddit (nervus) in ungula 218 21)

crepulus: sanguis . . evaporat per ungulas et findeat eas, ex qua re callicie et (ardicie ei *trad.*, aridae et *Bue*, *quod praeferam*) -ae ungulae fiunt

210 13. *idem significat atque* crepare

cretellae: '*clitellae*'; cervices eius (paralitici) assidue corrigito vel -as imponito in cervices ⟨ut⟩ fractae curari solent 102 28 *V. Thes. gloss. s.* clitella. *Cf.* scarpellum *pro* scalpellum

cretiare*: κριθιᾶν; si q. i. -verit..ambulare non potuerit nec facile stare in posterioribus 200 6 qc. i. -verit (creverit *trad.*) ab ordeo vel suffuderit ab aqua..statim se sanguis in pedibus eius suffundet 207 31 qui tamen si in suffusionem inciderint vel -verint..primo die vel 2° sanguis de coronis detractus 230 2

cretiaticus*: κριθιατικός; de -is 3 6, 8 -o 186 4, 25 -i (et eici *trad.*) 12 29 -o (*Veg.* cretico) melius de coronis sanguine detrahitur 10 13 -um ..stremmabis..deponis..ungulis iam compositis 209 25 quibus armora in causis erunt et -is (creticis *trad. et sic Veg.*) de brachiolis sanguis detrahitur 9 25 ex quo intelliguntur extrusiciae ungulae esse. qui dicuntur -i (cretici *trad.*) ab ordeo, quod videatur a cruditate ordei id vitium plerisque accedere 229 3; 229 6 230 19, 25, 26; cretiaticus *appellatur equus qui* κριθίασιν *morbum habet. formam* creticus *ergo non licet probare. iniuria autem Schneider ad Veg. I 25,6* κριθίασιν *morbum etiam in ungulis apparere negat.*

cretiatio* (crethiatio): κριθίασις; de suffusione et crethiatione (tethiacione *trad.*). quid est crethiatio (ethithiacio *trad.*) vel suffusio? repentina corruptio sanguinis pedibus confusa 228 8 quibuscumque cretiatio (cretiatici *trad.*) in pedibus..permanserit 11 15

creticus: *v.* cretiaticus

cribellare (criblare, crebellare): *decies* (82 25 86 7 128 32 201 11 245 10 246 13 253 10 258 8 282 30 288 22); **criblare**: *decies* (49 6 61 23 67 27 73 22 93 5 114 28 115 23 120 10 252 23 297 8 [cribata 73 2, *rectius* criblata]); **crebellare**: *octies* (133 6 157 20 187 24 191 6 213 14 224 2 225 25 287 24)

cribellum: -o cernes 40 24 *Cf.* cernito cribro minuto 181 7

crinicula: *pro -us*; licinium tortum in -a 35 6 '*in der Form einer Haarflechte*'

crista: forificibus toto(-am) crista(m) palpebri auferas 23 25

croci(n)us: κρόκινος; medicamento 248 9 sanguilentus humor per nares profluet et -us (cacrocius *trad.*; crocius? croceus?) 53 2

crocius: *v.* crocinus

cronius: χρόνιος; valitudines aterapeutae..et -a(e) 74 24

cruditare: si..ordeum novum manducans -verit 134 2

cruditas: esca viridis..in partem -tis se convertit 38 6 -tem senserit 109 26 -tem pati 136 31 -te percussum 101 27 -as maior in plectura reversa fuerit 101 14 ab aquae qualitate (aqua habitate *trad.*) hoc est -ate 98 18; 76 20 88 27

crudus: causticum 16 23 malagma 18 10, 22 aqua 80 31 *al.*

crunes* (pro clunes): fumentes crunes aqua calida et femo-

ra . . crunes confricas vapora 160 28, 29
crura: *v. supra p. 302*
cubitus: *κοίτη*; effugit cubitūs . . cubitos facere longiores 128 1, 3 *Cf.* refugit recumbere 131 22
cubitus: '*ulna*'; ⟨vena⟩ posterini -um sinistri lateris 46 4 137 26 (*utroque loco corruptum*) sub armi cubito . . percussum 220 23
cuiusmodi: c. m. (*i. e.* '*talis*') autem fit nitidus 90 19
cum: *coniunct.* c. maxime . . fugit 108 4 c. quando autem (*ὅταν δὲ*) . . excesserit 91 6
cum: *praepos. c. accus.* 62 2 71 23 133 21 196 20 212 24 216 25 34 2 (?); *aliquotiens pro abl. instrum., velut* c. medicamento ungeto 160 10 (?) lanam succidam c. aceto et oleo satiatam 36 21 vesicam . . deprimes c. oleo 71 5 madefiet c. iure 162 26; si quid (quidem *trad.*) in corpore c. tumore venenato permanserit 216 14 disparges c. eisdem 286 10; *alias sic* ex
cuneolus: si q. i. pastellam eiecerit, hoc est -um aut spatulam, quod vocant priorem (riotem *trad.*) 189 19 *c. adn.*
[⟨**cuniculi** *ex Veg. add.*⟩ instar habet (fistula) 31 23]
cura: 1) '*Kur*' omnem -am rationabiliter docere 4 21 causticum imponito quae res omnem -am confirmat 207 28 -am curare *octies, v. supra p. 310* 2) '*morbus*' collectio . . grandem -am et indignationem ungulae facere solet 219 32
curabilis: -is est haec (ypochima) 25 28
curare: 1) '*kurieren*' *passim* 2) *c. inf. passim, e. g.* tergere 8 7 72 26, dare bibere 105 22, ponere 7 4 *sim.*; -ato observare ne 33 25 *Cf.* observare
curatio: -nem curare *quater, v. supra p. 310* haec -o [non] est imponenda 173 20 -o huius rei est haec 101 4. *Cf.* cura
curcuba*: linteolis calciaturam bene facies, diligenter fasciabis, -a calciare curabis 11 9 (*Cf. Veg. I 26,3* linteolis munies diligenter, spartea calciare curabis) religas eum (insanum) ad praesepem et -am ei impones, caput vervenis fovebis et sinapisabis et suffumigabis soporibus 87 29 cui (qui mentum fregit) et -am constrictam impones utrisque dentibus, constrictionem facies, ne praebet labium inferius 177 2 (*Cf. Veg. III 33,2* cui et curcumam [*lege* curcubam] constrictam oportet imponi, ne depravet dentes et labia): *fuit ergo* curcuba *corbis sparteus, quo et pro solea et pro camo utebantur Cf.* chamum *et* turminem
currere: in fatigationem et solutionem ventris -ens aegrotat 132 21 iubes eum -ere, et dum -erit, subito cum flectere 158 5
curricularis*: *pro* 'currulis'; de -ibus equis et de pulveris vexatione omnibus subiugalibus. his qui in curribus iungunt (*intr.*) 165 7
cursio: contingit autem hoc frequenti et a- ne multa 51 11, ⟨a⟩ frequentia -nis multa 74 19 curatur sic am-

bulationibus pluribus et -nibus 134 25
cursus: '*canalis*'; contingit enim a vesicae -u usque ad veretri intumescere 140 22 (humor) ⟨in⟩ ventrem qui vaguribat extra -um naturalem 222 17 (*cf.* uredira)
curvatus: -us erit 114 16
curvus: 102 24 *c. adn.* venas -as habebit 108 12
custodire: '*observare*'; in reliquis curationibus memineris tempora anni -ire 197 24
cutis: -es *plur. pro sing.* 66 20 211 26 221 31
cyatus: *v.* ciatus
cyclus: *v.* ciclus
cyferinon: *v.* ciferinon
dafnites: δαφνῖτις; -es cassia *V. ind. spec. s. v.*
dare: spinam facilius -bit 45 1 (*cf.* reddere) per nares humorem crassum -bit 172 22 partūs 233 30 si super ipsum pedem celse (celsi *trad.*) eum (*sc.* ungulam) dederis, statim rediet ad se 161 9 dare bibere 43 29 79 7 edere 96 4
daucinus*: oleum 93 4 *V. ind. spec.*
de: *praepos. c. abl.* frustum . . de loco eduxeris 221 19 lumbi si de loco exierint 224 16 secernes de grege 237 3 pullis . . excepti de grege 105 30 liberari: de morbo 53 18, de causa 77 17, de periculo 77 24; de omni morbo emendabis 288 13 strepitum de interioribus reddet 15 19 de folliculo urinam faciunt 46 21 stertet de naribus 178 23 fuerit de interioribus partibus putridum 103 17 de renibus gravatur 42 6 recides venam de media auricula 296 27 de via 48 30 49 13 132 19 de itinere 132 21 nona (*sc.* hora) de opere 284 32 '*unmittelbar nach der Arbeit*' gravidines et aliae multaeque de his (*sc.* causis) eis contingunt 165 17 quam (*sc.* contusionem) de plagis habebit 223 24 *pro genet.* cerebellare de pelle lanata 78 26 corticem de socco 245 12 de faba farina 195 19 cariotam de palma 256 1 folia de oliva 256 5 gummi de cerasia arbore 198 14, de cerasia 279 20, de cerasa 280 7 de hedera 279 29 sordes de balneo (γλοιός) 196 13, 16 de vita de his promittere noli 106 4; *pro instrum. saepe e. g.* de pedes feriet terram 122 2 de ambobus (utrisque) oculis videre 235 3, 8 de ipsis locis venarum sanguis a pectus detrahitur de sagitta 9 24 sanguinem . . emittito de securi vel celta 218 8 battes de tabella aliqua (*sc.* codam) 11 30 cooperito (*sc.* caput) de vestimentis 85 29 de sale perungito 179 15 de oleo inunges 287 30 de berbenis fumentato 213 17 disparges de canali ligneo 286 10 butirum de mulsa decoques 294 18 fracturam alligas de fasciolis 296 30 macerabis de cinere lexiva aut ex aceto acro 279 1 (*sed* ex *sic multo frequentius*); *c. accus. saepe e. g.* 4 8 12 4 20 6, 21 41 13 44 18 57 31 59 25 88 *quinquies* 89 3 97 4 121 30 122 3 180 31 182 4 185 13 199 14 231 11, 12 234 3 (*annotavi vicies quater*)
dealbare* (?): scalpello famicali

ungulam -are 219 22 scarpello diligenter (ungulam) -are (dalbare *trad.*) 202 16. decalvare (*quod praeferam*) *vel* delevare *Bue.; etiam de* decarnare, *quod saepe apud Chironem occurrit, cogitare licet.*

deambulare: si . . calore aut frigore aut plenitudine -at 42 17 producere (excitare) ad -andum 43 8 166 5 iubes (fac eum -are 129 2 164 5 *V.* inambulare

deambulatio: fossam . . transire in -nibus 162 5 -ne utere 169 10 -nem diutius facere 229 16 et -nes autem (aut *trad.*) celerius facito 252 32 *Cf.* inambulatio

[**debibere:** 38 10 *ex coni.; v.* addenda]

decadere: *v.* decidere

decalvare: *v.* dealbare

decarnare: loca eminentiora extalis 157 11, pulmunculum 211 2, 4, 7, 9 222 29, 31, clavuli radices 221 23, terrigium scalpello subtiliter 28 14, medicamentis acerrimis fistulam 32 5, malandria ferramento 182 30, sagitta[m] eam pantice(m) abintus 184 24, loca (mirmices) scalpello 192 1; decarnatum (mirmicem) ad aequalitatem 222 22

decidere (decadere): -unt a ventre et lateribus 121 18 omnis coniunctio ungularum separata decadit et excaliglat 228 27 si extra parte commissurae decederint 190 25

declarare: uteris cottidie usque ad pondus ʒ III, si corpus eius tamen sic -averit 100 22

decocta: ex aqua mulsa -am facies 94 12

decoctio: facit autem ad hoc vitium betae et malvae -o expressa et mixta cum passo, suffunde per nares 150 16 lacte caprinum . . decoquere cum salis pusillum. cui admiscebis post -nem 133 22

decoctum: potionabis -a ad causam facientem (= ia) 67 12: *fort.* decoctam *leg.*

decoctura: ad -am medicamentorum trituras mittes 269 12

decontra: alii vero urent eos d. in articulis palmatim 119 18

decoquere: *passim*

decumbere: in praesepio assidue -it 87 12

decurrere: fatigatus sanguis . . -it (*scripsi* discurrit) per omnia membra 5 7 hoc vitium huius morbi in eos -it plerumque 106 2 pulmo . . corruptus ad latus -it 107 8

decursio: facies -nem sanguinis 6 26 sine sanguinis -ne(m) fieri 11 6 post -nem (sanguinis) fasciatur 12 12 solve adligaturam et [de] sine sanguinis -nem fieri copiosum et confrica sale eum locum bene, ut maior -o sanguinis fiat 209 9, 11

decurtare (?): *v.* supplanare

decusatim: urito d. genua incontra 36 19, urere morbidos . . d. ilia aut graticulatim 57 33 ures ei temporales venas d. 88 3 ures ei cervicem dextram sinistram d. 96 11 cauteriis candentibus circumgiras eam (pispisam) et d. adures 222 8 eidem surculos pingues d. quasi fusos vehementer constringes 188 13 huius (clavuli) oras d. scalpello intercides 221 27 *Cf.* craticulatim

deducere: *intr.* (?) corpore (cor-

core *trad.*) incipiet -ere 183 24 non enim potest -ere (*sc.* ustio parapresmata?) 16 16 154 24; *trans.* spongiola cum aqua -is post pilum 6 7 facilius ventrem solvit et humores -at 7 12 -ito coxa(m) tanquam armum 17 18 non -it veretrum 150 24

deducta*: *substant.* si q. i. -a descenderit. nascitur autem a nimia ferocitate aut si plus salivit aut si plus natavit, quam necesse fuit, aut si torquetur ventris dolore, tunc membranum rumpitur et -a descendet. hoc et in hominibus evenire solet, sed non occidet, quod vocamus interocele (meroyles *trad.*). sic eum curato, si possit sustinere, ut segreges -am a testiculos et alliges, ut postea non descendat 294 19, 22, 25. *Cf. Galeni VII 8 κατὰ δὲ τὰς ἐντεροκήλας τε καὶ τὰς ἐπιπλοκήλας ὀνομαζομένας ἀνευρύνεσθαι μὲν τοὐπίπαν, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ῥήγνυσθαι συμβαίνει τὸν ἀπὸ τοῦ περιτοναίου καθήκοντα πόρον ἐπὶ τοὺς ὄρχεις. aliter Bue.* '*deducta = hirnae aut ramicis genus*'

deesse: fricationibus -esse nolito 153 18

defectio: *morbus;* bulimus et -o (ea deiecti *trad.*) 47 12 ex -ne aut ex feno 47 22; *plur.* ad -nes autem et ad lassitudines 92 7

deficere: itineribus -iet 113 18 in itinere -iet ab eo quod stercus retinere non potest 133 27

defervere (defervescere): omnia mixta in uno rursum -ere facies 49 10 cum deferbuerit 249 30 *absol.* cum medicamenta . . deferverint 259 7

defluere: de collo pili si saepius -ent 245 3

deforas *et* **deforis**: *promiscue;* non prius -as causam curet aliquo medicamento . . q. si prius -is aliquid imposuerit, morbus interius magis fugit 60 3, 5 dextra sinistra abintro et -as tumorem eminentem . . demonstrat 205 19 collirio intus oculum curabis, -is ⟨autem⟩ (deformat *trad.*) tetrafarmaco 23 20 *V.* foras

deformitas: ut ambo oculi sine -te sint 23 17 ut caro non crescat propter -tem 23 23 -as tamen et cinesis causae perauferri non potest 35 28 si . . ossilaginem cum -te (defirmitate *trad.*) summiserit 204 7 ne -as curae fiat 206 22

defricare: *saepius, v.* defricatio

defricatio: -nem defricare 65 21 -nibus termanticis defricito 100 13 (*v. supra p. 310*) fiat ei frequens -o ex vino et oleo calido 121 13 -ne de vino et oleo utere 164 11

deglubere: coperito . . pellibus lanatis, sic tamen (tam *trad.*) ubi oves -pseris 153 11

deglutinare: *intr.* defundes in altero vase, ne -et vitium eius 255 22

dehinc: postero . . dehinc (dehic *trad.*) 294 2

deicere: *absol.* praegnantes . . ne -ant (*sc.* partum) 286 25; *trans.* venenum omnes -et 255 10 -et omne (pediculos) 135 27

deiectio: potio ad -nem alligandam 252 18, 21 ad -nem

252 24 si . . -nem pectinis vexabitur 158 27 (*sed* defectio pectinis 130 31 *ind.*)
deinde: d. in sequenti 183 1 d. postmodum 26 27 31 3 d. tunc 182 24 *Cf. supra p. 311*
deintro: auferes . . sanguinem . . et de prioribus pedibus iuxta ungulam partes in apparenti venenata vena d., et foris lavare calida 42 30
deiossum: *V.* deorsum
deiungere: per uncinum pistilli -ens i. palpebrum 23 26 *c. adn.*
deiuxta: *praepos. c. accus.* curetur . . haec passio emissione sanguinis divisis d. tempora ⟨et⟩ supercilia venis aut ex his iuxta naturam 42 25
delacrimare: inunges collirium . . ut multum -et 25 12
delavare: per clisterios 95 30, usta loteo calido 192 16 216 13, genua aqua calida 207 10, aceto (et oleo) 209 12 211 2, 21 221 1 *al.*
deligare: quadrupedem -ato 85 29
delinere: inlinis ei renes . . omnia haec -ito diligenter 213 10
deliquescere: coques . . donec medulla -at (medullam relinquescat *trad.*) 262 11
demergere: *intr.* pilos quorum extremas (-ae) partes in ipso rapo plus -serint 224 28; *part. perf.* oculos habebit -sos 42 2
demissio: cursu -num quadrupedum in certamine 38 2 *Cf. Thes. gloss.* 'demissio ἄφεσις'
demonstare: usque quo vena se -et 11 31 absimilibus signis se -at (maleos) 52 5 ubi hic morbus se -avit 52 15; *trans.* inmobilem et alienatam quasi vulsam coxam -at 161 7 tumorem eminentem . . -at 205 20 q. signum -at imminentem . . aliquam corporis imbecillitatem 164 23 tumorem eminentem -at 205 20
demonstratio: nullam enim -nem eius vitii ex istis tractationibus intelligere possunt 39 2 (morbus) se demonstrat praemixtis -nibus 51 21 ex qua similitudine superioris -nis 64 5 haec est -o horum morborum (monstruorum *trad.*) 152 3
demutare: *intr.* claudicat ab articulis, -at in singulis pedibus 53 27
denigrare: ad pilos -andos . . et -buntur 244 30, 32
denique: '*darauf*'; statim magis spiritus concipitur . . d. primum invenitur 59 1
dentio: pullaria nascitur pullis in prima calefactione -nis 30 27 de glandulis quae fiunt in pullitia ex prima -ne 179 8
dentire: si in annis continuis duobus et mensibus sex -ierint 241 13
dentitio: -o prima 231 4 -o prima totum corpus commovet 232 28
denudare: scalpello supra totas venas -as 210 1
deperdere: '*verlieren*'; in vase novo ita decoques (oleum), ut tertiam -at 75 14
deorsum: *haec forma deest*; deiossum 69 13; diossum 26 13 (duossum *trad*), 17 (deiussum *trad.*) 32 18 263 10; diosum 30 16; iosum 188 1 iosu 190 24; ypochima . . de-

premes di. versus ad palpebrum versus inferiorem subtiliter . . . iterum repremito donec se di. commodet 26 13, 17 di. versus fit tumor 30 16 si ossum fuerit di. vexatum 32 18 digitos subicies interius dei. versus 69 13 armum . . alligabis supra genu et iosum et intra articulis aequaliter duces 188 1 iosu quam genu ab interiore parte tubiscula . . invenies 190 24 ne cerusa di. desideat 263 10 *Cf.* sursum

depellere: cum adsellatur, stercus vix -et (re- *trad.*) 131 23

depilare: catulum . . foris -atum . . decoctum 60 30 *med.*

deplanare: si vulneraveris et -veris (staphylomam) 27 16 eam gumbulam cartilaginosa(m) . . caedito ut -es . . cum bene . . -veris locum 29 14, 15 cum eam (ossilaginem) paulatim ablatam -veris 204 19

deplere: negaverunt ia. debere -eri consuescere . . ne consuetudo -endi omnibus annis fiat . . quotiens enim . . detractio sanguinis detracta non fuerit 5 20 inflabitur ergo ⟨non⟩ dispumatus, quibus consuetudo -endi causa [non] est 7 23 nullo loco -es nisi ex superiore vena 97 20; 8 15, 26 56 2 *Cf.* detrahere *et* despumare

depletio*: ideoque dispumamus post -nem propter spurcitiam herbae eundem palatum 7 21

depravare: labrum superius -are incipiet quasi paraliticus 87 15 *V.* pravus

deprehendere: si autem -ensus fuerit 113 24 (*sc. morbo*)

deprehensio: ossilaginem si auferes, ne intelligatur fuisse propter generositatem equorum et -nem causae 204 13

depremere: ypochima . . capulo paracenteteri -es diossum versus 26 12 -ito manu ad dextram partem (longaonem) 70 17 huic manu et -es in anum et veretrum usque versus 71 2; *part. perf. pass.* tempora cavata fiunt et oculi depressi 46 20 quos soli depressos inveneris 90 15 *Cf. supra p. 308*

depurare*: *part. perf. pass.* limpida et -ata (vulnera) curam cefalico (de falcito *trad.*) curare 184 1. *Cf.* ex(s)aniare

deradere: usque dum videbitur satis pituitam -sisse 285 14

deretro: qua parte d. nervos ne tetigeris 36 20 nervos paulatim urere d. 200 4 urito palmatim genua d. supra nervos 203 19

derivare: *refl.* corruptio sanguinis . . in quacunque parte corporis se -verit 13 9 liquor sanguinis . . in pedibus se -at 230 8

derivatio: ampliabit (*intr.*) enim in eis (*sc.* pedibus reumaticis) -o 19 19 ex qua -ne venarum corporis sanguinis ungulae alienatae tenduntur 228 23

deserere: hunc curando -ere noli 82 21

descendere: venas . . quae -unt ab angulis interioribus oculorum 9 14 venae a visceribus -entes . . ab interiori parte -ent inferius quam gamba 12 9, 10 duae autem venae a capite summo -unt (discendunt *trad.*) 182 1; *trans.* (?) cum defricueris, -e (ascende?) et coper-

tum dimitte 43 6 *Cf.* deducta
desidere: humor sudoris in ventrem se -et (deridet *trad.*) 66 20 -et in lumbos tanquam canis 95 18 commiscebis ne cerusa diossum -eat (dissideat *trad.*) 263 10 *Cf.* insidere
desinere: *trans.* -es coliclorum offas, dare debebis furfurem 74 5 (*ubi vero etiam* dare *ad* desines *supplere licet*) -e sanguinis decursionem fieri 209 9 facies ad crassitudinem cretae . . et inlinis ei renes . . et -es hoc cohaerere diebus V 213 8 -es humorem, ut decurrat . . iam -itus humor est 222 15, 17 -ies humorem ambulare 213 27; *intr.* sed si tamen ab admissura -uerint (*ex corr.*) 8 25 -ere exercitationibus 109 17 179 3; *absol.* donec -at (*sc. morbus*) 109 21. *de formis v. supra p. 306* (209 9 [de]sine *scribo coll.* 11 6)
despumare (dispumare): sanguinem eis detrahimus de palato, hoc est -bimus 7 19; 7 21, 23 75 21 *al.* *Cf.* deplere
despumatio (dispumatio): equos . . a die -nis numquam . . cursui . . committamus 8 13 *al.* *Cf.* depletio
destillare: si cui capiti malignus humor in gingivas -verit 176 19
destillatio (distillatio): -o narium humida et gracilis aquae similis 106 19 si cervix a pluvia -nem passa fuerit . . scrutabis foramina, ne quid ulterius inter nervos -ne (-o *trad.*) sinus factus fuerit 183 15, 19 (*cf. ind.* 171 7) siccare . . ne quid umoris -nem huic iumento faciat 184 13
destillescere*: lumbis . . contractus erit et macer fiet -endo, quia posteriores eum non consecuntur 224 20
[**destit**: *lego* d⟨ur⟩escit 53 28; distet *Bue.*]
destrigmentum: -a adsellabitur 137 27
destringere (distringere): -es eum diligenter et eam unctionem eum perfrigabis 92 27 post VII dies -ito et delavato 111 19 -e i. 266 8
desub: *praep. c. ablat.;* sanguinem detrahere d. oculo 25 9 27 5, 13 247 31, d. oculis 80 16 81 16, d. cirro (cirru) 10 5 119 1 208 13, emittere cirro 175 21 193 3 207 6 sanguinis detractionem fieri oportet de cervice . . vel d. causa illius loci, ubi se humor morbi demonstraverit 57 29 sanguinem . . emittes supra talos et de gambis eius . . vel d. ipsis dolorum locis 117 23 sanguinem ei detrahes . . d. gamba 161 21 (*cf.* sub gambas sanguis detrahitur 12 8) d. gambis emittito 218 8 d. cute eum (mirmicem) recastrabis 222 20
desubtus: *praepos. c. accus.;* dissuria sanet eo quod d. pedes ipsa ramenta (samenta *trad.*) pedum conterere (contendere *trad.*) 146 26
desudare: ignem facito ut -et 95 26; *cf.* donec sudet 134 25
desugere: *v.* dissugere
desuper: *adv.* terrigium . . decarnabis subtiliter. d. ipsa cerato 28 15; *praepos. c. accus.* decarnabis per utrasque plagas et diligenter auferes (pulmunculum) d. spinam . . eum foras

exime . . qc. intus . . remanserint, rursus decarnabis d. spinam 211 5, 8
desupra: caliginem d. facit (? fuci *trad.*) 174 32 *c. adn.*
deterior: *de aegroto io.* -or fit 285 20, -or fiet 40 9 54 4 est -or 109 26 corpori -or fiet 111 7 -ores corpore fiunt 55 9
detrahere: sanguinem 5 4, 16, 23 *al. Cf.* deplere despumare emittere
detractio: sanguinis 4 24, 26 quotiens . . -o sanguinis detracta non fuerit 5 22 (*cf. supra p. 310*) *al.*
devitare: -a (debita *trad.*) loca calidiora 82 12
dexterior: *v. supra p. 305*
dextra sinistra: *ἀσύνδετον* 9 6, 10, 27 12 4 *passim* (*cf.* intro foras); dextra atque sinistra 158 1
diacantaridas: *διὰ κανθαρίδος*; -as sic compones 276 33: *ex διὰ κανθαρίδος factum est unum verbum, q. solito more declinatur*
diacylon: *διὰ χυλῶν*; malagma d. (dyacilon *trad.*) impones 34 32
diaftora: *διαφθορά*; corruptio sanguinis quam Graeci -am (dyaforam *trad.*) appellant 76 23 ex corruptione sanguinis, quae Graeci -a (dyafora *trad.*) appellant 79 18
diastima: *διάστημα*; ut possit per -am (temporis) compositio corpori esse 5 28 per longum tempus . . et per -a 57 19 fasciolum praecides per longum ad -am oculi 23 15 ut -a unius digiti in medio remaneat 33 20
dicamen: resinae *Cf. Thes. gloss. et Ind. spec. s.* resina
dictare: escam porrigito, si -averit ipsum tempus 38 13 sanguinem ei detrahes . . prout ipsa aetas animalis -averit 74 29
dieresis: *διαίρεσις*; scalpello -in palato faciens 44 13
dies: *mascul. et femin. passim*; quam die et nocte dabis manducare per dies numero septem 7 7 in primis diebus 60 18 in altero die 160 27 236 16 in tertium diem 164 5 in ternos dies 125 31 per non minus diebus duobus vel tribus 70 23 per alternis diebus 108 1 (*cf.* alternus) per pluribus diebus 134 6 *Cf.* numerus, cottidie
difficilis: -is servit (i.) 81 22; **difficile** *adv.* hic morbus necesse et d. sanabitur 179 13
difficiliter: 19 30 23 2 38 6 46 21 55 11 60 6 65 13 69 6 70 13 73 18 77 18 78 7, 11 106 17, 22 196 7 233 11 248 24
difficulter: urinam d. facit 295 6
diffundere: *refl.* -it se pupilla 24 17 25 5; *pass.* (pupilla) -sa est . . ut ovi vitellus -sus . . in oculo quasi livore -sum intelligis 24 21, 23, 29
diffusio: perdet visum luminis (pupilla) per -nem suam 24 19 intelliges . . super ipsam (ipsarum *trad.*) pupillae -nem vitreo similem 25 16
digerere: per sanguinis detractionem morbum -ere 57 20 interdum -untur (scutulae) per itineris exercitationem 57 17 totum perfrigare ita, ut in corpore -atur (sincopatio) 72 28 partes enim virium sanguinis

in coitum -unt . . illa enim furia, quam consueverunt per coitum -ere 8 25, 28; *depon.* (?) eum . . hordeum nimis edisse et non digestum esse 109 28 ut . . digestus ad potionem veniat 165 5

digitus: cartilaginem narum eius -o mulieris (?) subtemperabis (?) 100 5 *c. adn.; mens. saepe*

dilatare: *intr.* usque quo causa canceris -verit 216 21; *pass. pro refl.* -atur (*πλατύνεται*) 38 18 123 7; *refl.* extendere se non potest nec -are 114 4

dilatatio: diffundit se pupilla . . et fit platocoriasis, id est -o (dilatio *trad.*) pupillae 24 18 aneurisma . . est tuberum . . cum -ne (dilacione *trad.*) venae 33 6

diligenter: '*commode*'; sustern-nentes . . quae mollitia(m) praestent ut d. iaceant 43 1

diligentia: '*curatio*'; solent ex hac -a sani fieri 25 13 curare per omnem -am et potionibus infra scriptis 52 20 cui nulla -a curae prodesse potest 54 2 ex nulla -a curae proficit 56 26 sine ulla -a medicinae saepissime refrigerari solent 66 14 labore(m) et -a(m) tam equarum quam equorum . . ostendere volui 232 9, *cf.* de diligentia equorum 231 2 *ind.*

diligere: '*diligenter nutrire*'; cibo autem maxime -endus est 117 2

diluere: stercus suillum . . in vino . . -ito 158 13 thuris . . in vino Amineo -ito 180 17 aceto et oleo 183 8 ex aceto acro 282 14

dimicare: '*micare*'; auriculis erectis -at 90 2, auriculis 83 3, auriculas 85 5

dimidia: *subst.*; salem -am 18 18 194 25 mensis -a '*in der Hälfte des Monats*' 99 19 *adn.*

dimittere: cui et ambulationem -e (dimittite *trad.*) 178 16 bubus pituitam -ere 285 11 in eo (loteo) lapides molares ferventes -ito (*pro* demittito) 160 4

dinamidia: *δυναμίδια plur.*; medicamenta autem ad huius modi curam in -is demonstrantur 20 17 collirium . . quem . . in -a positum habes 24 13 malagma . . quam in -is habes 30 11 quod caldum in -is monstratur 35 19

diossum: *v.* deorsum

diplancistrodes*: *διπλαγκιστροειδής**; venam -de (diplantistrode *trad.*) inter nervos nimia subtilitate relevabis 33 18 *Cf.* ancistrum, tyflodiplangistris obstalmostatus

directus: *v.* dirigere

dirigere: *trans.* lini semen . . bene contusum -e 254 29 *c. adn.* offam facito ex isto et quasi salivatum -es 255 16; *intr.* -entes a collo usque ad femora venas 44 21; *part. perf.* directus: scalpello plagam -am das 23 12 scalpello intercides eam -is plagis 221 31 venam extantem quo loco invenies, cutem contra se in -o venae ad duos digitos aperies 33 17;

dirigescere: ne adeo -at, sago eum operito 227 12

discedere: si unguis -sserit 186 7 si ungulae a corona -sserint 201 1 haec duo adiu-

toria . . a quibus nunquam -i potest 12 21
disciplina: de -a ustionis 186 24
discole: *δυσκόλως*; d. trahuntur a prioribus (partibus equi) 160 23
discolus: *δύσκολος*; vulnus -um 20 1 278 26
discoquere: ordeum solidum -ctum in aceto, usque dum -ctum sit 202 21, 22, *cf.* furfures ex aceto decoqueto 202 24
discoriare*: ipsum migalem -a 167 1
discurrere: sanguis . . -it (decurrit *trad.*) per omnia membra 5 7
discutere: (virtus medicamentorum) vermes -it foras a corpore 68 27 ut fleminam -ias 268 9 ad flemina -ienda 269 23, 25 269 23 (descucienda *trad.*)
disinteria: *δυσεντερία*; 105 15 130 1, 26 133 10 *bis* 157 1 *bis* (bisinteria *trad.*)
disinterici: (sintecti *trad.*) 76 16
dispargere: coicies et aquae pusillum, et cum inferverit, -es cum eisdem de canali ligneo 286 10
disponere: antepridie -endus erit, ut minus cibetur 5 27
dispositio: totius corporis compago et interiorum -o (dispō *sic trad.*) . . invalida fiet 46 25
dispumare: *v.* despumare
dissolvere: *absol.* verum est ergo et ustionem -ere posse 15 6; *trans.* caloris beneficio -utum vitium . . ex qua vulnera ustionis -uta 14 12, 16 urere eam fistulam . . ut possit . . -vi (dissolute *trad.*) 32 10; *refl.* ut se -at post fistula 280 7
dissugere: dixerunt flemen ex ea re -i et adsiccari posse 35 17
dissuria: *δυσουρία*; 146 6, 25 148 24 disuria 62 18 dysuria (dystria *trad.*) 140 15
distabescere: suspirium in eo -at 110 27
distare: ures . . caput . . in trigono duobus digitis distantibus 88 3; 53 28 *adn.*, *cf.* durescere
distensio: a -ne pressum 82 7; 37 13 81 26, 27 (*corr.*) -nem faciunt 76 26 quibus venis praeobturatis -o sequitur 79 22
distentiosus*: '*qui distentiones habet*'; frenetico -is (distencionis *trad.*) sideraticio *eqs.* 9 11
distentus: nares -as 108 14 -us spiritus 111 25
distillare: *v.* destillare
distillatio: *v.* destillatio
diu: *enotavi octies* (11 31 26 25 90 20 123 18 155 19 176 24 195 26 205 24) *eius vice funguntur:* **longi temporis** 10 28 54 16 63 8, 13 **longi temporis beneficio** 67 25 **per longum tempus** 34 18 54 27 57 19, 21 58 18 114 19 **inter longum tempus** 66 12 71 9 **multo tempore** 53 18 200 25 **longo tempore** 55 32 *Cf.* diuturnus tempus
diureticus: *διουρητικός*; -a potione 69 16
diurnus: *v.* cottidie
diuturnus: propter -am vitam 4 17 non enim erit -ae vitae 237 4 -i (diurni *trad.*) permanent 195 31; *adv.* diuturno in vita morantur 235 20 *Cf.* diu
divisio: ⟨urit⟩ duritias, interdum et cancellat in -nes 14 9 *Cf.* divisura
divisura: ad ipsam -am gemi-

narum (*sc.* venarum) 10 22 in media -a codae 11 31 *Cf.* divisio
divus: sub divo: quos oportet s. d. in agro dimittere 56 8 tamaricu folia . . s. d. ponito 180 15 s. d. eam (equam) statuito et . . aspargito . . s. d. hoc facito 238 18, 19 pultarium sub divum (subditum *trad.*) ponito 126 27
dolere: quibus venter facile -et 11 25 hoc et circa omnes caput -entes fac 81 7 *al.*
doliolum: commisces ut colliges in -o 260 26
[**dolorosus**: caput -um (deorsum *Bue.*) portabit 101 26]
dolosus: qui etiam (enim *trad.*) sunt -i 235 10
dominari: in eiusmodi enim causa praemixta quaecunque valitudo ex duabus -etur 13 21
dominator: nervus qui est ad articulum lumborum totiusque corporis -or (-orem *trad.*) (*cf.* principalis 74 16) aqualiculum . . totius corporis -or 63 5
donec: '*tunc*' (?); sed si evenerit ut . . duritias habeat, d. desub cirro . . sanguinis detractionem facies 208 16 *al. de* 179 27 *v.* '*addenda*'
dormitare: quasi oculis -antibus erit 87 11
dormitio*: '*dormitorium*' *Ruhelager*; mollibus -nibus eum collocabis 158 25 (*unde Veg. V 4, 2* molli dormitione animal collocandum)
dorsanus*: '*dorsuarius*'; quae (arteria) appellatur -a 142 11 *Cf.* dorsarius subdossanus
dorsarius: mulus -us erit 221 1
dorsum: alternis -is 15 22 (dossis *trad.*) 153 29 *V.* alternus
dossuarius: *subst.* quod facile -is (equis) evenit 207 5 *V.* dorsanus
dragma: *δραχμή pondus* 49 9 76 1 *al.*
dubitare: *c. acc. c. inf.* non -o et alios hunc morbum . . aliis nominibus vocare incaute 51 20
ducere: *refl.* quidquid enim escam accipiunt, ad stercus se -it ('*convertitur*' *Veg.*), similiter et potus ad urinam 125 10 spiritum -it subinde 134 23 ilia solide -it 137 26 nares -unt in pulverem 165 14 armum ad rotam -es aut ad machinam 187 29 curabis praeter ductum armum 187 18; *transl.* magis tempus -it 155 3
ductio: cum . . ex via aut ex ⟨sarcina⟩ -nis laboraverit . . plantae laborant ex labore viarum, ut ex sarcinae -ne 16 2, 7 (*idem* 154 9, 15) fiunt autem haec causae aut in conamento aut a viae -nem 223 19
ductus: fit enim spiritui -us gravissimus 43 12 *Cf.* ducere
dulcido: uligines . . q. quidam et -ines vocant 20 7 -o enim sequitur et solutio ventris 139 14. *Cf. Veg. III 52, 1 et V 14, 4*
dum: d. interdum 57 18 117 11 (*cf. supra p. 311*) d. tamen ne plus putes esse quam septem (*sc.* tunicas oculi) 174 4 q. magis sic intelligitur, d. in ipso oculo imaginem . . non videtur 24 30
duplex: malagma ad nervos grossos et -ices 265 3 abscidito medium frustum quaternario -icis magnitudinem 215 15
duplicatio: ganglion . . fit ex nervi -ne 33 8 spiritus, qui

per -nem crementi magis in novissimum maior fit 65 6
duramen: cum cicatrix callositatem fecerit, -en imponere (*sc.* ungulis) curabis 202 10 cum cicatrices vulnerum soldaverint et praedurverint, -en imponito et excalciato 209 21 curato tam diu, donec vulnus callicia praedurverit, et calciato et -en imponito 219 31
duramentum: stiptici compositio ad vulnera et ad -a et ad ustos 281 21
durare: a primo die usque ad tertium -ant 38 29 non -ant, periculum vitae faciunt 199 15
durescere: corium eius -it 126 19 cuius corium [non] -it (destit *trad.* distet *Bue*) et tergus similiter durum . . erit 53 28 cuius et corium [non] durescit (descit *trad.*) 107 1. *Cf.* in-, per, praedurare
duritia (durities): si basem moverit aut -as citare coeperit 10 14 qc. i. in basibus marmor et -as fecerit 207 15 altius ⟨urit⟩ -as, interdum et cancellat in divisiones 14 9 ad -es et ad flemina . . compones 269 1 (*ib.* 3 ad -as) *al. de formis v. supra p. 300.*
ebibere: '*bibere*'; ubi plus -erit 109 23 cum -erit, tantum sufflat inflatus 123 30 per os -at 124 26, 29
eccopis*: *ἐκκοπίς* vel ἐκκοπεύς*; secito ossilaginem per -ida (et copida *trad.*) et xistera diligenter adferito 204 17 caedes per -idam (perecopidam *trad.*) et rades per xisteram 217 29 prendes -idem (prende sicopidem *trad.*, *ubi in contextu minus recte* copidem *scripsi*) et ipsum tuberum desuper ossum caedito ab aequalitate 190 29
ecedermia: *ἐχεδερμία*; de -a. si q. i. -am habuerit, quod latine coriaginem appellant 124 1 de ecedermis (ecederamus *trad.*, *scripseram primo* ecedermia) 89 26
ecedermus: *v.* ecedermia
echinus: *ἐχῖνος*; aspredo -o (exhino *trad.*) similis 57 3 ecinum 239 5, 8 *med.* *Cf. ind. spec.*
ĕdere: *passim*; escam ēsse 97 17 [esse *del.* 102 9 106 24] *Cf.* manducare
educere: linguam foris -ito 285 3
effectus: mellis quod satis est et -um faciet 115 29 si (hoc) -um non habuerint 137 9 190 1 si -us non erit 194 18 (sic) ad -um perduces 198 27 256 10 hoc ad -um perducet 255 23 haec res ad -um perducit 256 2 parebit -us 256 20 273 25 -um parebit (prāt *trad.*) 277 20 recens autem ad praesens -um adfert hoc medicamentum 280 24
efficere: '*vivere*'; plures (dies) -ere non possunt 38 30
effugare: suffumigari . . propter -andum taetrum odorem illius morbi 52 16
effundere: cum lacte . . infunde. q. si non habueris, . . ex vino dulci -ito 178 19
eglipsis*: *ἔκλειψις*; si vertiginaverit . . -is (glipsis *trad.*) patitur assidue 86 12
eicere: 1) '*luxare*'; de cocxa eiecta aut convolsa 3 16 coxam si eiecerit 17 17 si . . co-

lefium fregerit aut eicerit 189 10; 2) 'educere'; ne intercludatur, eicies eum (*sc.* ex cella caldari) 75 9 3) 'gignere'; pilum eiciet ad colorem et spissiorem 245 14 equa si mortum eicere non potuerit..ita celerius eiciet..secundas 238 3, 5 *absol.*; equa si eicere voluerit 238 21; 4) *proprie* ut eiciant si quid in cerebro habent 287 15 sanguinem -iunt 252 8

elefantiotes: ἐλεφαντιώτης*; 52 26 59 28 109 2; elepantioten 59 25 296 5; elephantiotes 293 3

eliberare (?): 'deglubere' *abhäuten*; pulmunculum teneto et .. decarnato .. et oleo delavato et -a 211 2: *verbum valde suspectum, nam ibid. l. 6* a cutem ipsa libera *legimus; quare nescio an* libera *etiam priore loco scribendum sit. Cf.* liberare

elidere: 'constringere'; cum coeperint in illo pede fortius calcare .. tunc -ere et simili modo alterum pedem curabis 11 12 hi plane semissantur non -untur 11 23 -ito (helidico *trad.*) eum ⟨in loco molli *add. Veg.*⟩ 26 4 -es i. et capillo claudes subtiliter eam verruculam 27 29 -ito (elido *trad.*) i. et in brachiolo venam .. aperies 33 15 -es i. et locum .. semissibus cauteriis adures 201 21.

eligere: de rapo (rapa *trad.*) -ito pilos validos et tortos 245 17

elimpidare: *intr.* cum bene -verit (vulnus) 11 5 si vulnus -verit 205 11 vitium .. temporibus ('interdum') -et 27 2; *refl.* ut cutis se temperet et melius -et 211 19; *trans.* omnia vestigia et maculas mucrone[m] -are 202 17 omnia vestigia causae ab stercore vel clavi vestigia scalpello -are 219 24 omnem pendiginem ungulae -at⟨o⟩ 219 29 *Cf.* limpidare

elleborizare: ἐλλεβορίζειν; si ventrem .. non solverit, -abis (elaborizabis *trad.*) eum sic: ellebori albi ʒ .. et vino .. potionabis 75 28

eloma*: ἧλωμα* *i. e.* ἧλος; quae sunt ergo quae vel solvi vel laxari debeant duritiam? marmora aquatilia -ata (ylomata *trad.*) ossilaginis 14 22

eluere: dolor per saniem -endo (ludendo *trad.*) aufertur 15 3 *Cf.* colluere

elutriare: aceto locum -as 195 10, -are 225 1, -abis 244 34 (elutabis *trad.*) 245 2

emacrescere: corpus non reficiet, nimis -it 124 3 ab ordeo eum abstinebis, ut -at 135 13 tussit aspere et -grescet 56 25

emanare: si videris sanguinem non -are 227 6 foramen qua urina -are consuevit 228 8

emendare: si quid .. male factum .. fuerit, -ari non potest 4 13 -abis periculum ⟨in⟩ emoroide 34 8 si..mobilem ⟨caudam⟩ habuerit, sic -abis 225 8 cum volueris potionare .. de omni morbo -abis 288 13

emfragma: ἔμφραγμα; -ma pati 70 2 enflagma 121 1 *adn.* enfragma 62 16 quae passio doloris enfragma dicitur quae latine obturationem vocatur 63 28 *Cf.* emfraxis

emfraxis: ἔμφραξις; *ubique cor-*

ruptum de -in i. e. de obturatione 89 21 de -i si . . -i. tenuerit, quod latine praeobturatio dicitur 120 21 *Cf.* emfragma

eminere: ut possit vena (venas *trad.*) clarius -ere 6 3; *part. praes.*: eminens quibus nervi in articulis . . -es erunt 118 24 corpus . . fiet -ibus omnibus ossibus 125 2 tumorem -em . . demonstrat 205 20 q. i. . . super vertebulum coxae -ns aliquid habuerit 217 26; *compar.* loca eminentiora . . vesicae similes 157 10

emissio: ex nimia enim supra modum -ne (*sc.* sanguinis) et conamento pulmonis tensio contingit 47 3 *al.*

emittere: sanguinem 9 1 10 15 18 7 40 30 41 27 *al.* (*cf.* mittere detrahere); per os salivas multas 133 29 nec eam (cibariam) concoctam per stercora -it (stercore mittit *trad.*) 142 20 caput -it et super -it (demittit?) 109 23, 24

emorigia: *αἱμορραγία*; attendere, ne supra modum sanguis profluat q. -a appellatur. si -a fuerit, uti medicamento ischemo 44 27, 28

emorois: *αἱμορροΐς*; cum venae colligaveris . . emendabis periculum ⟨in⟩ -ide (memoroide *trad.*) 34 8 ne umquam suffundat propter -idas sanguinis 34 14

empiema: *ἐμπύημα*; caput ei ures . . vel pinna -a (hiempima *trad.*) facies 83 22

emplastellum*: duo grana salis in plaga subicies . . et super -um 123 24 exime fistulam et -um inducis 214 13

emplastrare: ad cartilaginem(s) -andam(s) compositio 269 34 280 14 ad vulnera -anda 278 2

emplastrum: 270 *sq. nonies*

emplecticus: *ἐμπληκτικός*; de -o i. e. epilentico 93 13 88 14

empticius: medium panis candidi -ii 132 22 panis -i medianum 252 28 *med.*

enfragma: *v.* emfragma

[**eodem**: *causaliter* (?) rarum quoque intervallum fiat (faciat) eodem 16 6 154 14]

epifora: *ἐπιφορά*; febricitantium per -am aliquam in palato vel faucibus 43 17 cardiacus autem fit a nimia -a totius stomaci 77 14 si . . ex aquae -a . non dormierit 81 29 ab -a cruditatis vitio (*corr.*) datum 164 17 vi indigestionis -a 165 6 ex qua -a sanguinis 208 1 ex -a nimia corporis 228 10 collirium ad -a(m) 247 13, 22

epiforeton: *ἐπιφορητῶν*; suffusione praesens ab -on 24 7 *V.* epifora

epilampadium*: *ἐπιλαμπάδιον**, folliculum sagitta pungis vel -um, si habueris, infigis ei, desinies humorem ambulare 213 27

epilenticus: *ἐπιληπτικός*; 93 13 102 20

epiploce: *ἐπιπλοκή*; -e dicitur causa in qua duorum valitudinum praemixtio invenitur 13 3 eius modi autem causa -e dicitur 13 12

epitogium: -is coperito 95 25 153 10 *Cf.* cooperimentum

epitoma: *ἐπιτομή*; singulorum sensus et motus animae in unum contuli et ex his -a (epithima *trad.*) feci 232 14

equale* (*i. e.* equile): in -e (aquale *trad.*) praesepium pectore trudet 132 16 calidus nimis ab -em 164 20 ab stercore -is, quod femum vocatur 219 17. *Cf.* equile
equile: prodiens de -e 161 5 *V.* equale
equinus: generis -i 232 16 242 17 286 30
equire: equa si .. nec equibit nec praegnans erit 239 13
equitatus: *abstr.* ‘*Reiten*’; in -u expavescit 135 11
equus: 47 31 48 30 99 22 120 3 142 14 160 19 199 12 *al.*; *sed multo crebrius* iumentum
eradere: eas (mirmices) -as 205 7
eradicare: ustio eas (radices) -et 216 9 donec omnis vermico -etur 219 9
[**erecta**: ‘*veretrum erectum*’ (?) 156 13]
ergo: cuius (detractionis) e. tamen rationem protinus reddo 5 2 si .. vexabitur, nihil eum curare poterit. e. murtam .. infundere .. debebis 116 20
eronalis: resina 202 22 *al., v. ind. spec. s.* resina; *rectius* aeronalis, *v. Ihmii ad Pelag. 252*
[**erita** 173 9 *c. adn.*]
erraticus: absinthium 94 9 *V. ind. spec.*
error: praecipitur propter -em alicuius passionis .. sanguinem detrahere 5 14 qui ne quidem -or alicuius passionis veterinario ignoranti obstripiat 48 27 haec ratio habebit quidem -em 223 10
erumpere: *intr.* per se -unt collectiones 57 6, tubergula 111 13 arteria si eruperit 177 26
eruptio: vulsi 89 1 109 12 faucium 178 28; *plur.* ‘*Ausschlag*’ collectiones per se rumpunt et post plurimas -nes aliae renascuntur 55 22 illas enim -nes et partem sanguinis et per saniem evomendo auferunt 56 3 coronae si -nes fecerint, scito subtus collectionem factam in ungulam esse 200 19 *Cf.* collectio
erveus* (?): farina(m) -am (et aerucam *trad.*) inponito 179 18 *V. ind. spec. s.* farina *et s.* ervum
esca: omnis -a viridis .. in partem cruditatis se convertit 38 5 ipsa⟨m⟩ enim -am ad inferiorem scapularum locum accipit 54 9: *idem* (*sed* ab inferiore loco) 104 17 sine dubitatione -am suam conficientes 55 8 -is eum aridis cibare 90 27 ⟨si⟩ .. desideraverit -am ēsse 97 17 (*cf. supra p. 300*) opponito -am ne satur fiat 98 30 -ae modum revocabimus IV die 230 9
escari: male -tur 80 25 cum -tur (esca tritus *trad.*), tussit 162 6
ĕsse: ‘*möglich sein*’ *c. acc. c. inf.*; verum est ergo et ustionem dissolvere posse 15 5
esurire: manducans multum -it 125 3
etenim: sic e. et singula signa .. intelliguntur 102 10
etiam: etiam et *v. supra p. 311*; etiamnunc 13 28 14 3 216 22
etsi: infundes ei per narem sinistram etsi non vi (et si non vis *trad.*) 84 26
evadere: 1) ‘*sanum fieri*’; si tardius in dolore protrigaverit, difficiliter -ent 70 13 diffi-

ciliter -it 196 7 illi autem -ere non possunt 163 24; 2) '*exsistere*'; si suspirium -et, signa habebit talia 110 15

evanidus: labia eius -a (evanita *trad.*) vide(n)tur esse 181 15

evaporare: sanguis ungulis digeritur et -at per ungulas 210 12 *V.* vaporare

evenire: -it (et venit *trad.*) hoc autem a calore 86 25 uniter omnia -iunt et curantur 219 2; *c. inf.* his -it .. morbum digerere et firmiores fieri 57 18 ex hoc -it sanum fieri 109 11 -it eos liberari posse 111 15 quibus -it reuma .. pati 214 3

evertere: haec .. ad • mellis grassitudinem -antur 277 24

evincere: per quam ustionem vitia insanabilia -i possunt 48 5 ex quibus morborum vitia -enda sunt 73 27

eviriare (*i. e.* evirare): *pass. de iumento* 8 16 51 11 55 31 56 3 74 19; *act.* ne .. nervos eius -ies 38 25

eviriatio (*i. e.* eviratio): nec stercus reddere potest -nis causa 124 5

evocare: *trans.* tam leviter -abis susu (venam) 190 2 incipiet humor foris -ari inibi 222 16; *refl.* est enim ista res, quae cito se foras -et 144 14

ex: *forma* e *non apparet*; *praepos. c. abl. saepissime*; *c. accus.* 14 16 19 2 24 7 44 24 47 5 68 8 95 14 100 26 112 9 148 20 154 7 176 23 203 14 212 18; ex toto corpore aequaliter prensus est 95 22 (*cf.* ab) ex prioribus humeris incertus (insertus *trad.*) 111 7 adures eum ex utrisque partibus 135 20 ex parte quacunque tollere oportet 220 15: *sic saepius* venas adaperies ex ambabus partibus 44 17 adaperire palatum .. ex maxillas et de fronte 44 24 (*cf.* de)

ex hac (illa) ratione *passim* sie ex hoc non proficerit (*cf.* proficere) ex quo 59 2 '*infolgedessen*' ex ordine 66 8 fervescat ex lentore 259 31 *pro adv.* (*cf.* igne lento 260 20) morbum ex pluribus signis .. aliis nominibus vocare 51 20 ex ipsa retortione moriantur per ruptionem vesicae 69 18 ex lumbricibus dolorem habeant 144 12 oculum album ex plaga 247 6 *alia*

ex apertura 292 26 '*nach der Eröffnung*'

saepissime de medicamentis aut pro instrumentali aut pro '*cum*': *e. g.* sanum facies ex eo 175 24 subveniri ex omnibus succursionibus 57 26 succurrere .. ex una re 109 3 ex omnibus .. curam adhibere 212 12 oculum aperias ex duobus tyflodiplangistris vel per obtalmostaten 26 6 *c. adn.* scarificato totum ventrem ex sagitta Numida 216 9 clisteriabis ex aqua calida 66 3 ex eo (sulfure) confricabis 144 27 ex aceto perfrigabis 85 17 ex aceto exsaniato 207 11 ex aceto infusam 80 7 ex hoc oleo calido suffundere 65 20 ex hoc suco linito 41 11 ex aqua mulsa et oleo potionato 40 24 *saepius*; ex hac potione morbidos liberabis 60 21 purgabuntur ex hoc 240 19 purgatione ex cu-

cumeris silvaticae radice 20 15 *similia multa*; ex tritico detur 7 9 dabis ex loteo virginis 20 24 dabis ex vino et oleo 60 20 ex aqua dato 60 27 *saepius*; pannos ex aceto et oleo 17 10 *talia permulta*

ex equo imponere (equam) 233 1, 2, 5, ex asino 233 3 '*decken*'

pro '*extra*' (?) cauteriza morsum . . ex aptis articulis aut nerviosis locis 166 11; *cf. Veg. ll.*

liberari: ex eo vitio 114 20, ex ea causa 60 7 *al.* ex hac re (= *morbo*) sanum fieri 27 8 ex ipsis signis . . pereunt 57 21 *al.*

exactio: meiet faeculentum . . et si maior -o fuerit, puncta interponere ustionibus 157 30 *Cf.* coactio

exaestuatio: *v.* aestuatio

exarescere: -unt in eo stercora fervoris beneficio 131 23

excalciare: cum cicatrices vulnerum (ungularum) soldaverint et praedurverint, duramen imponito et -ato 209 22. *V.* excaliglare

excal(e)facere: *intr.* perungito totum et perfricato manibus, usque donec -iant 125 31; *trans. absol.* -is (urendo) 14 15 haec potio et -it 65 30 excalfacere (urendo) 14 20 *V.* concalfacere exfervefacere)

excal(e)factio: stercus . . haerent propter nimiam -nem 117 16 quem cum calefecisti, ambulare videtur beneficio -nis et blateiarum sanguinis 208 8. *V.* concalfactio

excaliglare* (*i. e.* excaligulare): omnis coniunctio ungularum separata decadit et -at 22 8 27 si ungulae a corona discesserint et -verint (excaldaverint *trad.*) 201 1 statim ungulas proiciat et -at (excaldat *trad.*) 208 10 (*ubi etiam* excalciat *scribere licet*) *Cf.* excalciare

excarnare*: incipe . . sagitta[m] eam pantice(m) abintus decarnare . . iam -ata aceto et oleo exaniabis 184 26

excastrare: scalpello vel sagitta intra medium aperito et -ato eas (glandulas) subtiliter 30 22

excedere: cum quando autem hoc vitium si⟨gna⟩ haec [equa] -sserit 91 6

excidere: quidam -endum eum (testiculum) dicunt esse 156 18

excludere: difficiliter -ere loteum ab hac causa 140 24 non solum aeris -it herbas (Africus ventus) 59 6

excomedere: si . . caro crescit . . expurgabis, deinde eodem impones (emplastrum), donec -atur 271 18

excoriare: catulum -atum et extentinatum mittis in aceti sextaria IX 162 8 *med.*

excrescere: *crebro*

excutere (excutire): *refl.* si se -ire volet, tardius vix se -it 72 17 aliquando et -iet se 84 19 non revolvitur nec -iet se 109 15 178 30 quotiens -iet se, suspirat 132 4; *trans.* saepe volutatus non transferet se nec corpus -iet sed caput solum 162 3

exenterare: *v.* extenterare

exercitare: cottidie paulatim -etur 125 32

exfervefacere*: cedriam -ies

196 17 taedam . . -ies, donec ad tertias decoquatur 237 15 *Cf.* excalfacere

exfervescere: -it toto corpore 131 21

exfrenare: *intr.* freneticus . . -at et inregibilis impingit 77 13

exhaurire: stercora de ano -ebis 225 23

exigere: '*infigere*'; sic . . sagittam -is . . ne hoc plus quam tribulum exegeris 6 10, 22

exiguus: cibo 82 13, potum 82 15, flosculum 174 24, oleo 192 9; *suppl. subst.* -o uteris 84 30 -um utrumque dabis 230 5 *synon.* modicus

exilis: ipsa loca -ia sunt et gracilia et nervosa 15 28 154 8

eximere: si articulum -emerit vel intorserit 10 4 qc. i. coxam -emerit vel luxaverit vel intorserit 217 31

exinanire: venae quae sunt -i 136 16 haec . . -ito de mortario 278 18

exinanitio: tolles et ante stercora . . post -nem iterum infundes 84 3

exinde: ex aqua mulsa decoctam facies et e. totam gregem potionabis 94 12

exire: pus de naribus -iet 103 10 de oculis eius -iet similitudo fabae 126 19 -it vitium 156 17 ut sanguinem -eat copiosum. si -iet 198 5 has res tundis . . subigis in pilam, ex melle -eat 288 22 equa(e) loca si -ierint 238 7

existimare: *v.* extimare

exossare: catulum excoriatum et extentinatum . . -abis 162 10 *med.*

expavescere: in equitatu -it 135 11

experientia: utilissime -a curabis sic 173 20

experimentare*: saepe -ata est haec potio 60 21 -atum expertus sum optimum esse 269 14 hoc vero -atum (expedimentatum *trad.*) collirium fistularem 280 9. *Cf. Thes. gloss.* spermentare *sub* experior

experimentum: -um curae habeo 35 22 -um doceo, quemadmodum curari possint 201 19

experisci (?): calliciem . . scalpello circumgirabis . . ab ungula usque ad geminas -eris (geminos experrexis *trad.*) 209 30

explicare: si ea curatione non fuerit -ata 19 14 circa corium iumenti sic -abis (explicavit *trad.*) malagmam 266 28

exponere: equa geminos ⟨si⟩ primo partu -suerit 233 14

exporrigere: -it (sporrigit *trad.*) pedes 136 25 lumbos 148 30 pedibus exporrectis 65 2 exporrectus (sporrectus *trad.*) cubat 133 11

expromittere: non -es hoc fieri posse 184 20 raro aliqua de quam pluribus posse evadere -es (exprimito eius *trad.*) 183 21

expurgare: ut possit spurcitias corporis per solutionem ventris -ri 7 15

expurgatio: de -ne 231 22, 24 (*cf.* de purgatione 232 4, 7)

ex(s)aniare: aceto et oleo (vulnus) 184 26 191 1 197 20 207 11 211 17 222 31 226 3 244 15 plagas -bis 216 27

[**exscarifabis** *et* **exscarifatio**: *v.* scarifare *et* scarifatio]

ex(s)creare: purulentum 109 13

(excriabitque *trad.*) 112 23; 178 29 (*suppletum*) 116 28 sanguinem 109 16 179 1

ex(s)iccare: *intr.* cum -verit (humor) 213 29; *refl.* donec omnis se humor -et 216 27; *trans.* 13 33 203 31 214 4 *al.*; *Cf.* siccare adsiccare

[**ex(s)pectare**: *pro* spectare *trad.* 90 21 242 26]

ex(s)purcitia (?)*: '*expurgatio*'; coplas eum et tendes in -am currere. cum bene purgaris *eqs.* 75 25: *at cf.* in se talia scabritia vel [ex] spurcitias habens non repurgaverit 31 27, *unde nescio an etiam 75 25* ex *ortum sit ex* e *impurum et corruptela ibi lateat*

ex(s)tare: -ant ei veretra 168 14

ex(s)tentinare*: catulum excoriatum et -atum mittis in aceti sextaria IX 162 8 *Cf.* stentinum extenterare

ex(s)ugere: adhaerens corpori sanguis et -it vitium 6 21 malagma..flemen -ere dixerunt 35 15

extalis: '*Mastdarm*' 130 27 157 *quinquies* 225 *quater*

extendere: *refl. de io.* 70 16 97 9 114 4; *trans. e. g.* -entis caput 166 2 bulbum -es 173 28; **part.** extensus: *de membris* 44 5 49 1 53 4 94 24 99 5 106 27 122 2 136 12 152 26

extenterare (*vel* exenterare): catulum..pilatum -atum (exteneratum *trad.*) sine intestinis decoctum in aqua 61 7: *scripseram primo in contextu* exenteratum. *de* extentero *v. Thes. gloss. s. v. et Apicius ed. Schuch 332 adn. Cf.* exstentinare

[**extentinare**: *v.* ex(s)tentinare]

extenuare: *intr.* cum iam coeperit cicatrix -are et confirmare 204 25; *refl.* si se coeperit (verruca) -are 27 27; *trans.* ad nervos grossos -andos 264 31

extergere: -ere eum diligenter et perungere 65 17 ab aqua auriculum -ito diligenter 173 7

[**extimare**: *trad. pro* existimare *quinquies*, *v. supra p. 308*]

extra: e. modum lassescit 49 29; *adv.* lino alligato quod e. fuerat 225 30

extractio: de -ne sanguinis 3 2 *Cf.* detractio tractio

extrahere: infra -endum est cibo 179 3 *al.*

extremus: *c. gen.* quae (venae) in -a aurium finiuntur 44 19 per ipsum -um folliculi 156 26 ut exulcerentur -a omnia 108 20

extrusicius*: (si) suffusio..ungulas -as habuerit 10 27 intelliguntur -ae ungulae esse 229 2 *Cf.* suffusicius

extumidus: plenae omnes (venae) sunt sanguine et -ae 40 2; *compar.* **-ior**: vena 6 9 oculus 25 6 genua 36 2 glandulae 57 10

exuere: ex ipso foramine caucolum lithulco -es 69 15

[**exuitus**: 91 11, 12 *c. adn.*]

exulcerare: in quacunque parte procubuerit, -atur 104 9 vulsiones..sentiens usque eo ut -entur (exvulnerentur *trad.*) extrema 108 20; *refl.* -at se 224 27

exundare: ex quibus foraminibus ustionum caloris beneficio dissolutum vitium -at per humorem 14 12

facedena: *φαγέδαινα*; aliud genus vulneris q. pispisam

succutaneam vocant . . q. est -a 217 12
facere: collirio lene quod -it ad tunicas ruptas 27 17 rebus ad urinam -entibus 159 20 226 16 *al.* miscebis salem et cinerem et in vino -ies 227 2 (*cf.* 109 10 *corrupt.*) portulacam . . tere diligenter, -ies in aqua 290 16 ficus . . decoques et -ies cum (eum *trad.*) aqua ad sextarium 81 1 omnia mixta . . defervere -ies 49 10 *et sic saepius* qui . . scalpere et parietibus se adfricare -it 53 14 promovendum -ias 8 5 -ito . . bene componatur 26 4 (*cf. ib. l. 6.* fac ut . . non possit)
facies: *plur.* qq. . . pravas -es afferunt 235 18
faeculentus: meiet -um 157 28
falangio: *φαλάγγιον*; de -ne 131 14 *V.* falangus
falangus: -us si momorderit i. 168 13
[**famactum** bubalum colligito et ex aceto famactum contemperato 181 1, 2: *puto* fimacium (fimum *Veg. III 39, 3*) *vel* femacium *legendum esse. Cf.* fimum]
famex: *femin.* cum -ex (fames *trad.*) facta fuerit 202 23 -icem q. appellamus femi (fenici *trad.*) 219 19
famicalis: curabis ei scalpello -i ungulam dealbare (? *cf. s. v.*) 219 22 (*Cf. Pelagon. 256* subter molliter raditur scalpello famicali)
fantasiari*: *φαντασιάζεσθαι*; -etur et caput demissum habeat 91 8
farcimen*: '*morbus a similitudine farciminis appellatus*' *Veg. I 14 1; graece ὑποδερματῖτις (Hipp. 12 sqq.) aut περιττώματα (Hipp. 229, 10), cf.* ferisoma. *apud nostrates* '*Wurm*' *audit. accuratius a Chirone describitur* 55 17 111 11; *Cf.* 16 18 45 27 154 26
farciminalis*: *subst.* '*stercus*'; per anum -is sero (vero *trad.*) venire solet, ut ex ipsa retortione moriantur 69 17
farciminosus*: *is qui morbum* farcimen *habet*; 52 26 55 17 89 6 111 11 251 11 293 5
farinosus: atheroma est tuberum in quo invenitur -a glacies 33 7
fartosus: de -o 89 25 si q. i. -um [in] ventrem habuerit, cum ebiberit, tantum sufflat inflatus 123 29
fartum: de -o 123 29 *V.* fartosus
fascia: -a munito eum 183 5 *Cf.* fasciola
fasciare: *membra aegrota* 11 9 12 12 23 19 26 23 29 17 31 15 119 8 137 4 (*ex corr.*) 227 3
fasciculus: -um fenugraeci 260 15 *med.*
fascinare: *part. perf. pass.* -ato . . infunde per nares . . sulfur 163 7 si . . -tum fuerit. fit autem hoc ex indigestione . . ita -tus est 294 28, 30
fascinatio: de -ne 131 4 163 6 (fascione *trad.*) *Cf.* fascinare
fasciola: venae . . post sanguinis emissionem -ā constringuntur 10 25 post decursionem -ā alligabis (venam) 12 3 conligato -is genua 36 23 -am quam tenerissimam . . diligenter fasciolato 176 28, et rursum iterum alia fasciola bene fasciolato (men-

tum), ne flecti possit 177 2 *(cf. supra p. 310)* pedes -is . . vinculabis 200 14 fracturam alligas de madidis -is laneis 296 30

fasciolare: 176 28 177 2 *V.* fasciola

fastidium: supraveniet 42 7 patietur 73 17 -um eum sequitur 133 15; 34 9 17 48 18 113 2

fatigare: *part. perf.* per indigestione -tus sanguis corrumpitur 5 7; *compar.* ne -iorem eam (equam) facies 41 14

febricitare: a labore aut spisso cursu 42 16 a plenitudine cibi 43 10 a plectura 44 31 *al.*

febris: *v. supra p. 302 s. v.*

fel: omne i. q. ungula solida calcant, f. non habent. f. enim si haberent, in quo humorem malignum totius corporis . . reciperent, nunquam in eos humor amarus . . insideret 54 14, 15 omne i. f. non habet. pro felle inhaerent eis nervi graciles 104 12 *Cf. ind. spec.*

femum: *v.* fimum

fenestella (*vel* fenestellus): nisi eruptionem a corona fecerit, per quam humor non desinat ambulare. -am coronae ungulae facere oportet 220 13 a corona et ungula contra oclamen ⟨id est⟩ -um facies 200 26

ferbura: *v.* fervura

ferisoma: *περίττωμα*; farcimen . . quod graece appellatur -ma 55 18 quod vocant graece -ma, latine farcimina. sunt autem per se vitia in corpore similia furunculis, quae collectionem foris faciunt, quae et per se rumpunt 154 26 (*quae ex* 16 18 *supplevi*) *Cf. Hipp.* 229 10 *περιττώματα δὲ λέγεται ὃ ῥωμαιστὶ καλοῦσι φαρκίμινα (φαλκίνινα trad.). εἰσὶ δὲ ἐκβολαὶ ἐν τῷ σώματι ὅμοιαι δοθιῆσι (δοθήσι trad.) καὶ μείζονες καὶ πνοῦνται καὶ ἔκρηξιν λαμβάνουσιν αὐτόματοι.* *Cf.* farcimen

ferramentum: -o praecidis (verrucam) 16 24, (nervum) 199 23 caudam ponis et super -um acutum cultro similem 217 19 ut possit facilius -um adire (audire *trad.*) 220 10

ferratus: vinum -um 286 4 (farratum *Bue.*)

ferre: *pass.* in ambulationem conquassatur, toto corpore feritur 81 14 idem . . Triptolemi feritur (fertur *Colum.*) minister 283 17

ferula: regulis autem uteris tiliagineis aut -is vastis 192 8

fervura: *quinquies* (29 18 35 26 36 9 95 9 201 29) **ferbura**: *duodecies* (11 11 35 9 183 7 184 29 205 28, 29, 31 206 4 210 5 211 12, 15 213 33) ferbora 191 7 *adn. Cf.* fervor 77 10 83 26 183 6 208 1 *al.*

festinantia: si -a exigit, paleam offerre 229 14

fetorosus* (*pro* fetosus): ad vomicosos qui sanguinem -um per nares mittunt 295 24

fibula: 23 15 28 29, *al.*

fibularia* (?): *subst. pro* '*fibula*'; subtilissima -a venas partes oculis subicies 173 28; *sed ib. l.* 22 fibulas salutarīs . . traicies, *unde nescio an etiam l. 28* fibula *scribenda sit*

fictiliarius: terra a -o (*pro genet.*) . . dato 43 24

fictus: '*vesanus*'; totus -us est, quia incipit alienus fieri 293 14

ficulneus: foleas -as 284 18 *med.*

ficurneus: *s. pro 'ficulneus'*; -a malagma, -is foleis; *v. ind. spec. s.* ficus
ficurninus*: malagma -am 189 8
fimacium: *v.* famactum
fimum: stercore equalis q. -um (femum *trad.*) vocatur..famicem q. appellamus -i (fenici *trad.*) 219 18, 19
finitio: ibi venae..in ungulas descendentes -nes habent 228 22
fissura: ex illa -a claudiginem patiatur..et digeritur quidem ex his fistulis (fissuris?) suffusio..quae -a non patitur novam ungulam excrescentem ..sed ipsā -ā ambulat..sic curabis. prendes ungulae -am (fixuram *trad.*)..et terebrabis ..similiter et circa omnem -am (fixuram *trad.*) hoc facies 210 14 *sqq.*
fistula: 1) *morbus* 31 6 *al.*; fistola 185 32 *V.* centetalis 2) morsūs et punctionīs -ae (*sc. urinali*) ei praestant 140 31 3) -am coicies in foramine 188 8
fistularis: si fistula..fuerit.. subicito collirium -em 22 11
flactius*: *i. e.* flatius = flatus; genua extumidiora fient et tumor -us erit 36 3
flebotomare (*vel* flobotomare): -are eum desub oculis 80 15 die qua -abis (flomabis *trad.*; flobotomabis?) 86 19 fatigatum non flobotomatur 50 11 *in marg.*
flebotomus (*vel* flobotomus): venae..percutiuntur traverse securi celte vel -o 12 12 scalpellabis -o 166 3. venae flobotomo intercaeduntur 9 15 adaperies (adaperire) flobotomo 44 13, 23
flectere: *intr.* iubes eum currere et..ere. si -i non potuerit *eqs.* 158 6
flectibilis (*i. e.* flexibilis): facillime pedes a terra levat et sine dubitatione -bus cruribus incedit 72 11
flegma: *φλέγμα*; defluent de ore -ata gracilia multa 86 29 salivae plus -atis aufert (*ex corr.*) 83 27 fleumata glutiat 44 11
flegmon (?): unde fit flegmon quae appellatur inflatio 120 26: *aut* flegmon = *φλεγμός* (*φλογμός*) *aut scribendum* flegmone (*φλεγμονή*)
flemen: 35 1 201 1; flemina *plur.*: 17 26 34 21 35 3, 20 185 10 218 4 227 18 268 3 fleminam veterem 264 20, fleminam discutias 268 9 *Cf. supra p. 302*
fleminosus*: ad genua -a 264 13
fleuma: *v.* flegma
flexura: quo loco -am admittit pectus plicandi 9 23
flobotomus: *v.* flebotomus
flos: *transl.* flos similae *vel* similaginis 274 7 258 1 *Cf. ind. spec. s.* aerugo aes; *saepius neutr., v. supra p. 302*
flosculum: -um habet oculum rotundum et valde exiguum 174 26
fluere: humidam -ent 178 23
fluviaticus: cancros -os 78 31 *med.*
fluxus: propter sanguinis -um 7 20 23 30 si -um humoris et clodigo persequetur 34 26
folium: foleas 284 18, foleis 285 1 (*ex corr.*) *Cf. ind. spec. s.* ficus *et supra p. 301*

follic⟨at⟩io*: *φύσημα vel φύσησις*; tremor omniorum musculorum et -o (follicio, *sicut* scarificio *pro* scarificatio, *trad.*) gravis superveniat 164 29 (*cf. Veg. V 75, 1* follicent etiam) donec totius sanguinis fervor et -o (follicio *trad.*) corporis se temperet 229 17

folliculus: 1) *tuberis*; in ipsa palbebra oculi..incomatium ..scalpello..tollito ita ut integrum auferas cum suo -o 28 26 2) *genitalis 'Schlauch' (non 'scrotum', ut Georges vertit)*; -um (felliculum *trad.*) ipsum veretrum subicies 227 29 veretrum prope -um lino ligabis 228 1 si intelligis -um ipsum et testiculos sanos sine tumore esse, ipsum -um sagitta pungis 213 26 in -o veretri 57 4 215 1 de -o urinam faciunt 46 21 per ipsum extremum -i 156 26; 3 14 16 21 214 19, 27, 28 215 21, 24, 26 227 3, 15

fomentare: 18 9 calido 27 6, calda 49 21 *al.* **fumentare**: 198 21, posca 23 28, aceto et oleo 199 29, ex vino 200 21, calda 203 17 in flumine 156 19 *al.*

fomentum: *saepius* **fumentum**: ex eodem ordeo in -um bis in die mittito 202 23 -um ex furfure et aceto fervens ungulis imponere 220 5 *al.*

foramen: *masc.* vaporato .. quousque maior -en vulneris fiat 22 11, eum -en 29 7 quatuor -ibus cutem pertundes 17 9; *neutr.* per quod caverni -en oculum lavari 29 2 *al.*

foras *et* **foris**: foras *vicies occurrit*, foris *decies* **intro foras**: venae i. f. suffraginem tegentes..positae i. f. in corona..qua i. qua f. positae 10 7, 17, 19 **foras**: spectare 22 31 exire 31 10 excludere 68 24 discutere 68 27 procadere 97 7 se mittere 122 7 se evocare 144 14 procedere 157 5 se sevocare (evocare?) 196 5 eximere 211 6 emittere 212 17 eicere 215 18 **foras** *pro* **foris**: partem papiri inferius -as similiter ligato (?) 31 11 caput -as habeat et nares 96 6 cum pars eius (polippi) se -as ostenderit 103 14 donec [aut] -as erunt (glandulae) 179 27 sanguinis emissionem facies ab ipsis claviculis abintro aut -as 195 9 **foris** *pro* **foras**: palpebrum -is versus laxes, deinde ut -is versus..fasciolum praecides..et constringes palpebrum -is versus 23 12, 13, 16 collectione(m) -is faciunt 16 19 154 27 humorem excludatur -is extra cutes 66 20 intestina sua -is extrahant 90 7 incipiet humor -is evocari inibi 222 16 lavare calida 42 30 **foris** *sensu solito*: catulum..f. depilatum 60 30; *pro compar.* quae venae positae sunt dextra sinistra foris quam musculos pectoris 9 22 (*cf. supra p. 309*)

forficare*: palpebrum..-abis praecisum 23 28 (*cf.* forficibus fasciolum praecides 23 14 forficibus tota(m) crista(m) palpebri auferas 23 25) *V. Thes. gloss.* forfico = *ψαλίζω*; *cf. Arch. f. L. VIII 376, X 422*

foris: *v.* foras

forma: cervicem eis extendito

supra -am, donec omnia vertebula laxentur 182 16
formatio: vitia . . extra naturales -nes corporis nata excrescunt 14 23
formosus: excelsi equi et -i natura 235 15
fortis: cicatrices -es 137 16 *compar.* detrahendus erit sanguis . . quorum tamen corpora -ora sunt 113 2 cum coeperit -or esse 50 7 111 2 donec -or fiat. sic revocas ad pristinam fortitudinem cibaria (cibare *trad.*) 50 10
fortitudo: 50 10 *V.* fortis
fossa: equa(e) loca si exierint, -am facito et caput ei statuito 238 7
fossicius: calacani (calcarium ?) -um 279 29 *med.*
fotus: post -um unctionem hanc utebis 187 9
fovitio*: '*fomentum*'; -nibus frigidis magis posca eis caput fovebis 155 31 fovebis -nibus caldis ipsam vulvam 240 3 *Cf. supra p. 310*
[**fraces**: Hispanum f. 259 3 *adn.*]
fractura: 15 7 *sq.* 20 27 *al.*
fragma: φράγμα; de -a. si . . -am habuerit 98 10 de -am 88 18 *Cf. supra p. 303*
fragosus: viae -ae labore, unde nervorum stricturam patiuntur 118 27
frendere: *trans.* fabae fresae (scese *trad.*) emina 289 2; *intr.* dentibus -ent 173 3
frendor: tremorem et -em patiuntur (ydrofobae) 98 19
freneticus: φρενητικός; 9 11 77 9 82 5 88 12 91 18 297 14
frequenter: 67 4 90 8 *al.*
frequentia: contingit autem hoc a -a (adfrequentia *trad.*) cursionis multa 74 19: *cf.* frequenti et a cursione multa 51 11
fricare (frigare): *passim, cf. supra p. 306*; frigare: 75 17 83 16 98 15 105 12 152 16 181 17 *al.*
fricatio: cum perunxeris, -nibus deesse nolito 153 17
frigere: *part.* frictus *et* frixus, *V. supra p. 306*
frigida: *subst.* (*sc.* aqua); sive calidus . . am biberit 132 19 -a crura fovebis 200 14 -ā fomentetur 230 4 eum in -am mittis 208 25 *Cf.* calda
frustum: contra venas interiores scalpello -um (scalpelli frictum *trad.*) tolles quaternari magnitudine 209 4 abscidito medium -tum quaternario duplicis magnitudinem 215 15 atubi deraseris vel -um (furuscum *trad.*) vitiatum de loco eduxeris 221 19
[**fuci** 174 32 *corruptum*]
fugere: anus introrsus -it 46 6 morbus interius magis -it 60 5
fumentare: *v.* fomentare
fumentum: *v.* fomentum
fumigare: omnes hac fumigatione 59 15 rebus austeris 58 19 fumicato 216 13 *al.*
fumigatio: 59 15, *cf.* fumigare
fumus: araneum . . supra -um suspendito 167 27 *med.*
furia: platocoriasis . . contingit a -a 24 15
furere: *quartae coniug.* furiet nimii (nimia *trad.*) caloris beneficio 24 16 *Cf. supra p. 307*
furnus: in ollam novam fictilem coquito in -o 98 2
furunculus: *plur.* qui ostendit -os in dorsu et quos in late-

ribus habent 40 10 in tergus eius nonnunquam -i exire solent 124 6; 16 19 154 27
gamba: '*Sprunggelenk*' (*v. Kretschmeri Philol. LX 279*) 3 18, 19, 20 4 6 12 8 *bis* ,9 ,10 117 23 161 21 218 3, 8, 13 224 19
camba: 3 10 12 7 (campis *trad.*) 17 24 18 1, 3, 5, 8, 13, 15 19 5, 28 *Cf.* subgamba supragamba
gambosus*: '*qui tumorem in gamba habet*'; i. -um 218 7 cambosum i. 18 6
ganglion: *γάγγλιον*; oncomata genera sex..aneurisma ganglion (analieris manglalion *trad.*, *itaque fortasse* gangalion *forma Hesychiana latet*) 32 29 ganglion est (sanglio inest), q. fit ex nervi duplicatione, similis tubero cum dolore inmobilis 33 7
gaudere: leniuntur et ad sanitatem -ent. ergo simile aliquid dederis. sanitate -et 120 19, 20 nervi enim mero accepto -ent et fortiores fiunt 229 24
gelicidium: ex nivibus vel ex -a..rovorosi fieri solent 95 14
geminus: -ae (*sc.* venae) *subst.*; sanguis emittitur . . de -is. quae venae non apparent . . sunt enim venae positae intro foras in corona..in -is ..ad ipsam divisuram -arum pollicem mensurato 10 15, 21, 22 sanguinem..detrahito'.. desub cirro vel de -is 208 13 ab ungula usque ad -as experisceris (geminos experrexis *trad.*) 209 30. *V.* bifurcium
generare: post annos XV non tam optime -at 232 25 incipiet..nunquam bene -are.. quidquid -verit 233 10, 11
generositas: ossilaginem si auferes, ne intelligatur fuisse propter -tem equorum et deprehensionem causae 204 13
generosus: Parti quidem hos ..existimant esse -os 235 13
genu: *v. supra p. 304*
genus: cum..febricitant..-us per hanc rationem intellimus 42 1
gestatio: quidam dicunt oportere fumigare..alii quidem ab igne et -ne uti et fumigatione 132 13 (*ubi Chiron ἁλέᾳ confudit cum ἐλασίᾳ, cf. adn.*)
[**gilus**: octavus -us (*sc.* color; *rectius* gilvus) 287 10]
gingivae (-bae): -ae intumescunt 176 13 -as melle..temperato..-as fricato..si..malignus humor in -as destillaverit 176 16, 17, 19 asperitudo fructūm incitet -bas 43 26
gipsodes: *γυψώδης*; ypochima ..est candida -es quae dicitur 25 26
girare (*i. e.* gyrare): *intr.* -at tanquam post molam (-s) 77 5 83 4, sicut mola 99 20 stare nescit, sed frequenter -at 85 7 nec stare poterit, sed -et interdum 90 3 (*cf.* praegirare)
gurare: *trans.* exerceto eum ..agilius -ato (curato *trad.*) 123 27 (*cf.* circumgirare)
giratio* (guratio): *scripsi bis* gurationibus, *ubi* curationibus *trad.*: -nibus adgravabitur .. ac passive ambulabit 39 24 ambulationibus cedere..-nibus longis utatur 113 21
girus (*i. e.* gyrus): locum..ei cum pice liquida per girum linito 290 22

glaciare: fomentabis propter stuporem -ati sanguinis 208 28
glacies: atheroma est tuberum, in quo invenitur farinosa -es 33 7
glaebula: remittit stercus durum tanquam -as 120 28
glandulae: '*Halsdrüsen*'; 30 14, 23, 25 *al.* glandolis 48 17
glandulosus: 293 5 *Cf.* glandulae
glaucoma: *v. supra p. 303 s. v.*
glaucus: *v.* claucus
gluten: recentis -inis taurini 213 5 *med.*
glutinare: *intr. de vulneribus*; fibulas non rumpes, nisi iam -abit 23 21 si fibulas figas, velocius cum sanguine -et 23 29 vulnus coire non potest nec -are 32 3 donec (bene) -et 206 15 212 10, 27 si tarde -abit 212 9 cum -averit et cohaeserit 212 27
glutinatio: omni -ni (oleum) repugnat 138 2 intubos qui -nem praestat 138 8 propter -nem venae 155 21
glutinosus: potio 180 2, 8 emplastrum 270 11, 14, 17 perfrictio . . liquorem . . -um faciendo retinet 63 15
glutire: ne fleumata (*i. e.* flegmata) -iat 44 11 ordeum solidum -iet 176 12 *Cf.* transglutio sugglutio
gracilis: loca exilia sunt et -ia et nervosa 15 28 a corpore -is fiet 104 6 venam comprehendito . . vel -em praecidito 215 19
gracilitas: non facile sitit per -tem venarum 8 22 venae positae sunt inferius quam articulos . . suffraginem tegentes in ipsa -te 10 8 corporis -tem patiuntur 106 26
gradus: despumabimus tertio -u dentibus caninis 7 19 tertio -u de palato sanguinem emittito 40 21 sanguinem emittito de cervice, ⟨si⟩ minus de palato tertio -u 41 27. *Cf. H 37 21 διακόπτειν δεῖ τὴν ἐν τῇ ὑπερῴᾳ τρίτην ἢ τετάρτην φλεβώδη ἐξοχήν*
grafiolum: pungentes aco aut -o loca, quae in causis sunt 166 21
grandis: tumor 22 28 29 28 30 29 ferbura 205 29 nux 133 4 288 23 sale grande 221 32 collectio . . -em curam et indignationem ungulae facere solet 219 32 fiunt oculi eius -es 293 13 *synon.* magnus, ingens
grando: si equo in oculo albor natus fuerit tanquam -o . . et sic inunxeris extraneam -inem 249 3, 11
granulum: -a in partes in foliis pusilla inhaerentia 87 7: *cf.* duo grana salis 123 23, granum fabae 133 17
grassitudo: *v.* crassitudo
grassus: *v.* crassus
graticulatim: *v.* craticulatim
gravare: *act.* cerebrum -averint 76 26 -at corpus 229 25; *pass.* de renibus -atur 42 6 -ato corpore 46 1, capite 162 2 ex eadem parte doloris -atus 77 3 in gressu -abitur 86 31 in cursibus -antur 127 25 *al.*
gravedo: 47 26 80 14 fit -o capitis ad terram 169 7 **gravido**: 47 9 capitis 44 3 strophi et -ines (grabidines *trad.*) et aliae multaeque de his eis contingunt 165 17

gravitas: oculi -tem patiuntur temporaque -te conligata erunt 79 14
gregare* (?): si incidisset hunc morbum in grege .. nomen huic morbo imposuerunt, similia signa passionis in corpore illius ii., ut quo facilius et ab aliis hic morbus intelligeretur et a gregare (aggregare *trad.*) secerneretur 52 12. *Cf. Thes. gloss. s. v.* gregarius. *puto* gregare = gregale (*cf.* causticum gregalem 273 1) *esse, nisi forte* grege *genuinum fuit*
gressus: -um non inplebit 187 16 ad -us (aut cressus *trad.*, ad pressum *v. l.*) ungulam componis 199 20
grex: *femin.* coinquinat [sed et] ceteras -ges armentorum inferius morantes ab illa -ge superius morante..ampliatur enim putor calore vel a cadaverum eorum -gis illius superioris..ex quo in plurimas -ges armentorum adhaerens contagium facit 59 8, 9, 12, 13; *masc.* aquam ad multitudinem -gis 62 3; *al.*
grosa (grossa): -a subrades ad aequalitatem .. sic tamen ut cottidianis diebus locum grossa radas 190 31 191 9
grossus: malagma ad nervos -os extenuandos 264 31 ad nervos -os et duplices 265 3
gula: bifurcio qui est ad -am positum in lateribus faucium 6 5 ne hoc plus quam tribulum exegeris, ne -am aut gurgulionem rumpas 6 22
gumbula* (cumbula): qc. i. sub oculo ipso centro ossi percussum quodlibet ictus tumorem fecerit durum callosum ossilaginis similem. sic eum curato. deponito i. et aperito cutem scalpello, causam et os succisorio eam gumbulam cartilaginosa(m) vel osso alta caedito, ut deplanes, ut eum locum ad similitudinem alterius partis reddas. *nullum auxilium praestat Vegetius III 22, 1 apud quem* gingivulam (gilbulam *Goth.*), *cui nullus sit locus, legamus. a* cumba *ductum esse* cumbulam ‘*Vertiefung*’ ‘*Höhlung*’ ‘*Mulde*’ *me Bue docuit. Cf. Thes. gloss. s. v.* gumba = crypta
gurare: *v.* girare
gurgulio: ne hoc plus quam tribulum exegeris, ne gulam aut -nem rumpas 6 22
guratio: *v.* giratio
gyrare: *v.* girare
habere: *intr.* cum coeperit melius -ere 34 31 82 16 (*ex corr.*) cum autem melius -uerit 43 31; *refl.* prout se corpus -uerit 87 19 periculosius se -entibus 96 21 ambulare, quousque fortius se -eat 112 18; *trans.* ‘*occupare*’ corruptio..eas partes -eat (habent *trad.*) necesse est vel corrumpat 13 10; ‘*vertere*’ caput in ventrem -bit ad iliam 135 31
habitas* (?): aqua timebit .. ab aqua⟨e⟩ habitate, hoc est cruditate 98 17; *utrum* habitas = habitus? *an* qualitas *latet*?
hāc: *adv.* facito ne papirus per colligationem nec hac nec illac exire possit 31 12
haedinus: facit et hoc -um

caput et pedes 61 9 *med. V. ind. spec.*
halitus: -us (alitus *trad.*) fervens erit et olidus 44 32
haut: *ubique corruptum*; foramina . . haut (ut *trad.*) longe regione media vertebuli coicies 188 12 haut (aut *trad.*) secus die XII uteris 188 18; *minus certa*: non tamen praeteream haut unum (praeterea aut uno *trad.*) 107 17 cave ne quis eum molestet et ad laborem haut (aut *trad.*; *num* ut?) ne iungat 121 12 caldum inpones . . donec haut (aut *trad.*) fòras erunt (glandulae) 179 28
hebes: -es fiet, non suae mentis erit 85 20 subito quasi dormiens -es fiet 87 14
helices: ἕλικες; vitium . . ilion dixerunt . . q. . . quasi -as (helias *trad.*) faciunt 65 11
herba: -arum tempore 5 14 8 26 in -am mittere 5 16 ut tempori -am (erbum *trad.*) finiat 165 5 numquam deplere debemus -ā 8 15 *c. adn.*
herbaria: *subst.*; deduci ei et de -a debebit 165 4 ad -am non accedit 172 13
heteropodes: ἑτερόποδες; qui alternos pedes habent, qui appellantur graece -es (et hepodus *trad.*) 235 6 231 11 (*corr.*)
heterosceles: ἑτεροσκελής; qui alterna genua habent, qui appellantur graece -es (etheros celes *trad.*) 235 5
hibernalis: *subst. sc. herba*; -em aridam facito 41 21 (*Cf. Veg. II 6, 1* species aridas): *pro subst. sicut* laccosa *eqs.*
hibernus: *adv.* -o '*im Winter*' 182 23 208 27 213 15 230 4, 27; -o tempore 41 21 187 11 per -um 285 14 si -us fuerit 200 15. *Cf.* vernus aestivus
hiems: hieme 79 8 162 29 164 12 195 14 si hiems fuerit 49 21 81 6 192 19 *V.* hibernus
hic: *pro ὁ* quibus pulmo in causis erit et iocur aut haec ei vicina (*ex corr.* = *τὰ ἐγγύς*) 9 20 emissione sanguinis divisis . . venis aut ex his iuxta naturam 42 26; *pro* is 15 18 *al.*; hic idem 250 9 (?) huiusmodi '*tales*' 136 34 cuiusmodi '*talis*' 90 19
hidrocelicus: *v.* ydrocelicus
hiera: *ἱερά*; de spasmo . . in hominibus -a (sere *trad.*) nosos appellatur 99 7
hippocentaurum*: sub ipso anu (manum *trad.*) ad -um (hypocentaurum *trad.*) versus palpabis digitis 69 4: *idem ὑποταύριον, cf.* 214 26 calda fomenta sub ipso ypotauro *cum Veg. II 18, 2 c. adn. Schneideri*
hora: ipsa -ā '*statim*'; vix quidem evelluntur (vermes), et ipsa -a tibi (cibi *trad.*) in manu similiter cohaerentur 71 16 calefacies (oleum) et ipsa -a perungues cito totum tergus 92 25 equus iacet per -am 99 22 post -as potionis digestae 138 3;
(h)ordeacius (ordeaceus): 7 10 18 21 *passim V. ind. spec.*
horribilis: gracilis fiet et pilo -i 52 31
horridus: *compar.* erit et pilo -iori et recto 53 29 pilos -iores habebit 81 22
humor: adsiccatur in eis omnis -or 131 24; *plur.* ferrago . . facilius ventrem solvit et -es

deducat 7 12 -es in ano inveniuntur fabae coctae similes 68 7; *singul. passim.*

hyos cola: *ὑὸς κῶλα*; saties ad suis ⟨i. e.⟩ h. c. (suhyocolla *trad.*) cocta 134 3

hypotaurum: *v.* ypotaurum

iacēre: caput auriculae ei -ebunt 79 13

iactare: difficiliter se -abit 112 25 pedes ad usum -at 248 23

iaiunus: *v.* ieiunus

ictericus: *ἰκτερικός*; de -o (interico *trad.*) 126 17

icterus: *ἴκτερος*; de -o 89 28 -on (interon *trad.*) 126 17

ictus: -u plagarum tensio omenti .. eveniet 47 4

idem: *pro 'item'* 6 11 64 22 183 15

ideo: -que 5 13 55 11 59 14 i. quia 45 4 i. autem 54 13

ieiunare: in fine ubi -averint 165 23

ieiunus (iaiunus): dare .. -o 43 29 45 16 -ae (equae) dabis 239 33 si -us in bulimum inciderit 101 15; **iaiunus** (?): offabis, ne -o (ta iuno *trad.*) facias 188 8 cinerem .. -ae (iauine *trad.*) per os dabis 239 27

ile (ilium, ilia): si spissius iliam duxerit .. lente iliam duxerit .. ilia ubi cinguntur intestina 119 23, 25, 26 *al. V. supra p. 302 et s.* subducere

idiota: *ἰδιώτης*; oncomata i. e. bubona⟨cia⟩ quas -ae (diote *trad.*) buculas appellant 32 24 hoc ergo -ae et minus scientes dicunt 62 12

ilingos: *ἴλιγγος*; in ventrem quae oriuntur genera doloris .. cordapsus ilion ilingon (ylion ilinigom *trad.* 62 15

ilios: *ἰλεός*; -on 62 15 (*v.* ilingos); hoc autem vitium pro certo -on dixerunt, q. . . . quasi helicas faciunt 65 9

illac: *v.* hac

imminens: propter -tes .. valitudines 48 10 morbum -tem 61 31 morbos -tes 73 24

immoderatio: *v.* inmoderatio

impatiens: sunt enim aliqua iumenta -tia 41 2

impendigo: *v.* impetigo

impetus: humor et -us et clodigo desinat 34 27 in -u eius (*sc.* emissionis sanguinis) convertuntur 44 2 prout -um causae cognoveris 180 12 -um et fervorem auferre 183 6 in magnum dolorem fervuram et et -um ipsum pedem ire 201 30 ad (in) -um sanguinis 228 13, 18

impingere: *intr.* exfrenat (freneticus) et inregibilis -it 77 13 (in) parietibus -et 93 17 102 23 -et et non cadet 153 25; *refl.* -it se de pariete in parietem 15 20 153 24 (*corr.*); *trans.* ventus .. increscit morsusque (quia *trad.*) ⟨ac⟩ titillationis (*accus.*) inpactum (*i. e.* -ti) huius humoris in stentinis praestat 64 29

implere: *trans.* gressum non -ebit 187 16 ut exiccati (*sc.* testes) rursum -eantur 214 4; *abs.* solet enim iterum implere 213 31, *ubi aut* testes *subaudiendum aut* implere *pro intransitivo est*

implicare: pedes posteriores -cito(s) habebit 136 13

imponere (inponere): ad causam -i 98 6 cauterio .. puncta -ebis .. ne plus quam puncta V .. -es 191 16, 17 pro malagma -ebis 200 23; *'decken'*

quale sexu ut -as . . bimam . . in equam impone 232 22, 23 licet equos -as . . si ex equo -sueris (*bis*) . . ex asino autem 232 32 233 2 *bis* 3, 5; *transl.* '*falli*' ne facile -es aut ne tricare velis 232 17

impremere: vide ne valde -as (ferramentum) quam opus erit 182 9 *Cf. supra p. 309*

impressio: sanguinis *morbus* 37 2 73 7

in: *praep.* 1) *c. acc. pro abl. saepissime, e. g.* 12 4, 30, 32 15 25 24 13 27 9 34 8 36 7 45 21 51 27, 28 55 19, 27 62 14, 23 64 17 76 19, 21 78 3 85 31 87 7 95 1 98 2, 9 107 18 115 27 124 6 137 21 168 5 181 18 195 23 197 3 198 16 199 18 210 29 212 4 216 6 217 11 218 20 221 22, 29 222 19 224 11 225 29 (*annotavi quadragies quater*) 2) *c. abl. pro acc. aliquotiens e. g.* in quo admiscebis 65 26 in quo adicies 197 2 in auriculis adicies 102 16 in auriculis suffundere 97 3 dabis in naribus 102 18 in naribus suffundere 73 11 (*ib. etiam* naribus *sine* in) in vino veteri coicito 189 25 subicies in vulneri 211 24 in hoc morbo inciderit 55 31 induces in panno 34 29 in linteolo infussum 192 26 (*corr.*) mittere: in aqua 60 29, in opere 67 17, in ore 95 27, in ipso foramine 128 27, in sudibus 161 28; in agro prodeant 59 18 (*corr.*) in agro promoveto 209 22 in loco naturali propelles 156 28 in suo statu revocat 14 2 in unum *saepius* (*cf.* unus); *c. abl. saepius ad tempus significandum V.* cottidie dies tempus

inaequalis: pedibus -bus stat 117 15 -bus dentibus minus valentia 233 12

inambulare: in fervura neglecti -ant 95 10 -et perminutatim 121 13 -et et procurrat 140 2 *al. V.* deambulare

inambulatio: -nibus levibus uti debebit 38 11 -nem subinde ei praestas 113 28 *Cf.* deambulatio

inanire: -ies etiam ventrem 42 10 -i per clistere 169 13 ne sanguine eas (venas) -ies 38 24 *c. adn. V.* exinanire

inanitas: ex -te longi itineris bulimus . . eveniet 47 12 contingit dolor ex -tem 68 8 propter fatigationem -tis et nervorum laborem 229 23

incadere: v. incidere

incantatio: -o eiusdem inunctionis 260 4 (*cf.* sic canto 285 4) *V.* praecantatio

incertus: *ter pro* insertus *reduxi*: prioribus armis inligatus erit et -us ambulabit 110 1 -us ambulat nec spinam reddere potest 223 11 ex prioribus humeris -us erit 111 7 (*cf.* certius iacenti 173 25): *nescio vero an* insertus *defendere possimus, cum sumamus pro* inligatus *vel* obligatus (*cf. s. vv.*)

incidere (*vel* incadere): *de formis v. supra p. 307, 308*; *absol.* -et 91 11 -ens 116 26 cum -erint in hunc morbum 106 3; *de morbis* vitium -et in eos a sicca esca 121 18 ungulis quaecunque (colubra) -erit 167 21 cum . . cauculus -erit 173 4 profluvia -ent (*ex corr.*) in pedibus 195 3

incidere: *intr.* qua testiculi inciderint (= *incisi sunt*), incipe radere 226 30

inclinare: *trans.* cum -abit caput 44 4 nec cervicem -are 95 4 cervicem -atam habebit in dextram partem 115 33; *intr.* (?) huius -abit (inoppinabit *trad.*) caput 91 15

incommodare: marmora . . -ando perdurant 14 24 eundem -ari simili passione 137 19

incomatium*: *ἐγκομμάτιον** qc. i. in ipsa palpebra oculi vel secus angulum -um (-macium *trad.*) nutrierit 28 25 de -o in oculo 21 8 *ind.*: *verto* '*impedimentum*' (*cf.* incomma)

incontra*: media camba i. vel post genu super nervos vel i. super coronam in base 19 28, 29 urito decusatim genua i. 36 19

increscere: *refl.* hic morbus se ad corpora -ens ustione extinguitur 58 1; *intr.* solet ex hac re . . . ferbura -ere 213 33 *al.*

increta re: -as locum, ut cutis ad pulpas adhaerere possit 17 14

incurabilis: vulnus 22 8 causa 27 12 varex 33 6 morbus 51 30 per hoc ciclum valitudinis -es sani fieri promittuntur 76 13.

inde: aquam de ordeo quae fieri solet, i. crassum sumito 159 28 potio quae ordeo fieri solet, [et] i. crassum sumito, i. bis die oblinito mane et vespere 226 22, 23 i. quo (id quod *Bue*) plerisque contingit 92 21

indere: -untur loco tenebroso 236 8

indigestio: -ne fatigatus sanguis corrumpitur 5 7 corruptio sanguinis . . cerebrum corrumpit ab -ne 54 8 plenitudo sanguinis a cruditate per -nem in eos corrumpatur 76 21 per exercitationem cibum pascuae accipiunt vel ocius per -nem 58 12 per -nem . . macies . . nascitur 46 15 corpori . . non turbolento per -nem 5 29; 294 29 *c. adn.*

indignatio: '*inflammatio*' ne nervi -nem patiantur 183 3 collectio . . grandem curam et -nem ungulae facere solet 220 1

inducere: causticum -es 18 12 caldu(m) maxillis (*ex corr.*) -ito 176 15 famactum contemperato et -ito in illa parte . . caldum -as 181 3, 4 -ere etiam in aqua usque ad genua 43 23 oculos lacrimantes et caliginem -entes 39 17

indurare: *intr.* cum -averint et veteruerint (parapresmata) 154 5, *idem* 15 27 *loco mutilato* cum induruerit *Cf.* praedurare = indurare

indurescere: *cf.* indurare durescere

inedia: penuriam cibi passi sunt et -am (-arum *trad.*) 124 20

[**ineptus**: 77 26 *suppl. ex Veg.*]

infantilis: ex loteo -i 244 27 *med.*; *v. ind. spec.*

infermentare: farina a pistore iam -ata . . ut malagma 35 13

inferre: sanguis corrumpitur . . et totius corporis languorem infert 5 8. ne aliqua pars humoris perfrictionem eis -at 8 8

infertare*: trichiasim patietur, id est ut palpebra eius superiora ulterius cilia -ent 23 10.

Cf. Thes. gloss. s. v.: infertat ministrat apportat. *an* infertent *pro* inferciantur *dictum est? nam loco laudato unice convenit notio* 'eindringen'. *Cf.* infestare
infervere: cum -erit (aqua), disparges 286 10
infestare: *intr.* ex qua corruptione necesse habent nervi -are 13 6
infirmitas: circa alia quadrupedia incipientes -tes . . ⟨si⟩ coeperint infirmari 163 11
infisiacus*: ἐμφυσιακός; non sunt -i (infictiaci *trad.*) 68 10; *cf. Veg. II 16, 2* inflati, *unde etiam* inflaticii *conicias*
inflare: -abitur ergo ⟨non⟩ dispumatus 7 22
inflaticius: *v.* infisciacus
inflatio: venarum 5 9 in pedibus 19 19 longaonis 70 15 71 1 ventris 89 33; -o est hoc q. dicitur anhelatio 102 12 flegmon (-e?) quae appellatur -o 120 26 post -nem coxae leniuntur 161 25
inflatus: -a tenuat (*sc.* ustio) 13 32 qc. i. -os pedes fecerit 218 11
inflexus: *part.* ungulas -as gerit 224 13
infra: *praep. c. abl.* armum . . i. articulis aequaliter duces 188 1
infricare: ⟨non⟩ sine dolore caudam assidue parieti -ant 71 19
ingens: duritia 70 18 dolor 71 1 tumor 92 13 140 25 tortio 142 28 *Cf.* grandis
ingressus: '*passus*'; quando producitur, succubat ad singulos -ūs 169 6
inhabilis: est enim corpus -e et exiguo sanguine natus (*sc.* asinus) 8 20
inhabilitatio*: sine -ne (inhabitatione *trad.*) escam suam conficit 38 19
inhaerere: pro felle -ent eis nervi graciles laxantes 104 12
inibi: incipiet humor foris evocari i. 222 16
inimicus: coactio est -a corporis iumentorum 46 12
initium: in -o deplendus erit 56 2
iniustus: '*molestus*'; tollet et ante stercora ano inhaerentia et -a 84 2
inlidere: *refl.* in pariete -et se 98 27 *Cf.* impingere
inligare: posteriora crura -ata habebit 50 2 prioribus armis -atus (m) erit 109 29 136 33
inmaturus: -os abortus 237 5
inmoderatio: tunc enim herbae novae (hebano de *trad.*) -nem sentiunt 38 4
innovare: sanguinem 7 16; *de med.* 72 4 84 1 161 26
inpactum: *v.* impingere
inpendigo: *v. l. pro* impetigo
inradere: cornu cervinum -ito 136 26 *med.*
inregibilis: praesepium exilit . . et exfrenat et -is impingit 77 13
insanabilis: curatio 54 12 107 6 harum [succutationum ex qua] sunt aliquae sanabiles, aliae -es 106 17
insania: -ā plenum 85 1 -a temptatum 85 23 -am patitur 86 24 ⟨in⟩sanies sequi solet 173 5 *al. V. supra p. 300*
insanus: 9 11 76 15 77 12 82 4 87 21; [*compar.* -ius (-is *trad.*, *ubi rectius ponitur* -us) 84 15]
in se: '*simul*'; puncta (urens)

i. s. locis eminentibus interponito 36 19 linteola et cortice mali i. s. cocta 34 30 tisanae .. et ova i. s. haec commixta 138 1 his admixtis i. s. 138 26 aequis partibus i. s. mixta 210 26 i. s. commisces 217 6 296 18

insequi: pulmoni corrupto tussis -itur 107 10

[**insertus:** *v.* incertus]

insidĕre: *refl.* hoc facito, donec se vulnus ei -at 211 17

insidēre: cui muscae multae super tergus -ent 46 7

[**insolitus:** 173 3 *adn.*]

insolubilis: faciunt et -em cutem 14 18

inspicere: prioribus (pedibus) claudicat et percussionem -ere mollior 42 23 (*cf. similem confusionem* umbram suam naribus aspiciet 79 17): *aut* inspicere *pro* cognoscere *vel* audire *positum aut cum Bue* incipere '*für den Versuch gehörigen Auftretens*' *legendum est.*

inspissatus: tuberum in quo caro -a .. invenitur 33 2 (*ib. l. 4* caro conspissata)

instar: fistula .. foramen pusillum habet et locum ⟨cuniculi⟩ i. habet 31 23

instremmare* (?): quibuscunque cretiatio in pedibus .. et -are eum volueris, semissabis eum .. compones ungulam ad pressum .. et contra vena ab interiori parte ab ungula semisse tollis 11 16. *Cf.* stremmare.

instringere: caput eius sursum -ito 177 22

insudare: *absol.* ut -et 96 3 128 16, -ent 88 6 donec -et 96 8

insuetus: album sputum remittit -um et alienigenum 109 1

insuper: *praep. c. acc.* i. lardu mpinguem videto, ne pulpam aut cutem ibi relinquas 255 13

insurgere: nec cubare cruribus nec isdem -ere 226 14

intellectus: de febricitantibus -us (*διάγνωσις*) et cura febricitantium omnium 41 30

intelligere: *pass. c. nom. c. inf.* haec ergo ratio -itur posse stringere 14 19 inde manifeste -untur a maleos pressi esse 55 7 unde -itur sanguinis corruptio esse 55 27 ex quo -untur extrusiciae ungulae esse 229 2; *sine inf.* huiusmodi caute -endi sunt 137 1; *act.* itaque requieto etiam bene -ito 137 3 ut -ere (intelleges *trad.*) eum possis, iubes eum currere 158 5

intemperantia: -a corporis per cruditatem fervori suo ampliatur 228 12

intendere: *proprie* oculi intensi (erunt) 110 9; *transl.* morbus magis -itur 150 8 nulla re -ens 46 10 intentione pascuae adfectum vitae -unt 58 13

intentio: 58 12, *v.* intendere

inter: *praepos. c. ablat.* i. quibus 58 15 i. iliis 62 14 i. alternis diebus 96 3 (*cf.* alternus) quo vulnere i. alterius (?) curabis 11 13; *c. accus.* i. manus caro crescit 271 17 '*unter deiner Hand*' exerceto eum i. dies 123 26 '*einen Tag um den andern*' (alia vel tertia die *Veg.*) i. longum tempus 66 12 71 9 (*v.* diu)

interamittere*: cum iam sa-

niem fecerit et clodiginem et ferburam interamiserit (inter amiserit *trad.*; *num* interea miserit?) 205 31
interaneus: *adiect.* febris 40 3, 8; elephantiotes qui ex -o calore venit 293 3; -a *subst.* '*interiora*' 47 5 62 31 63 4 64 24, *cf.* interiora
intercaedere: *v.* intercidere
intercedere: si .. tempus aliquod -esserit 238 12
intercidere: *de venis* 19 22 34 11; ibi eis venae flobotomo intercaeduntur 9 16
intercisio: quae cura -nis venarum quoquo loco faciendum praecipio 34 18
intercludere: ne -atur (intercluso spiritu pereat *Veg.*), eicies eum 75 8
intercus: solent aquam -utem habere 290 28
interdum: *postpos.* herbam viridem i. dabimus 7 28; *saepius pro* '*interea*': nec stare poterit sed girat i. quasi quaerens aliquid 90 3 quibus et labia .. intumescunt, quasi ab aliqua i. bestiola morsi sint 93 24 i. et tumentes eos (testes) sumit 42 4 i. digeruntur (pustulae) per itineris exercitationem, dum i. et aliae renascuntur 57 18 non patiatur doloris aliquid .. dum i. in totum nihil concoquet 117 11 *synon.* inter tempus 100 9 161 12 per tempore 56 9 per tempora 125 21 205 21 temporibus 27 2 116 12 *V.* tempus
[**interilia**: 119 26 *adn.*, *v.* subilia]
interim: *postpos.* toto corpore laborat i. 56 25
interior: per -em ventris dolere 62 11 suspiria ab -ibus (inferioribus *trad.*) partibus reddit 108 16 *neutr.* **interius** '*im Innern* (*ins Innere*) *des Körpers*' *fere vicies*: 5 18 (22 31) 24 28 25 23 31 9, 28 (62 19) 63 7, 8 65 1, 14 66 13 67 3, 31 139 14 155 21 213 33; '*ins Innere hinein*' respiciens -us 24 29 morbus -us magis fugit 60 5 oculi -us refugient 102 5 sal .. in anum -us subicies 66 6 ⟨in⟩ cervicem vesicam (*i. e.* vesicae) .. digitos subicies -us deiossum versus 69 13; quidquid ergo ex his inciderit -us ('*das Innere*'?) 62 19 secato ita ut -us ('*das Innere*') foras spectat 22 31 *Cf.* intro intus.
interiora *subst.* '*viscera*' strepitum de -ibus reddet 15 19 ab -ibus febricitat 40 4 defricabimus -a ex melle 43 22 -um dispositio .. invalida fiet 46 25
interire: deinde interiit (= *intericit pro intericitur*) annum et 241 19
interocele: ἐντεροκήλη; membranum rumpitur et deducta descendet .. q. vocamus -e (meroyles *trad.*) 294 24 *Cf.* deducta
interponere: cauteriis puncta -ito 23 6
interpungere: ad extremum cole (= caulem *i. e.* veretrum) iaculum -e 156 26; *cf.* puncta interponere 157 30
intervallum: rarum quoque -um fiat (faciat) eodem 16 6 154 14 intestina sinus per intervalla dispositi sunt .. haec idem -a stentinorum ex eodem humore coagulato impediuntur 64 17, 22

intervenire: alternisque pedibus ab articulis claudicationes -iunt 104 8
intestinum: *subst.* ‘*Darm*’ *p. 64 septies al., cf.* stentinum; *masc.* -us 63 19; *femin.* -am 64 30; terrae -um id est lumbricos 110 12; *de formis v. supra p. 301 302*
intinguere: -es in aceto acro 28 18 semissem candentem in oleo -es 222 23
intorquere: si articulum exemerit vel -serit 10 4 si .. coronam -serit .. si senserit dolorem, [non] -sit 197 13, 16
intra: *adv. pro* intro; infunditur i. 84 5 *de med.*
intricare: vesicam .. ne valde presseris et -ato (intritato *trad.*) 152 13
intrinsecus: 1) *adv.* ad ruptos i. (-os *trad.*) 254 23 qui i. vexati sunt 255 17; 2) *praepos. c. accus. postpos.* os i. linguam et labra bene fricato 171 31
intro: quae venae positae sunt inferius quam articulos intro foras suffraginem tegentes 10 7 sunt enim venae positae i. f. in corona supra ipsa ungula 10 17 qua i. qua (quam *trad.*) f. simili modo positae sunt 10 19 (*cf.* dextra sinistra); abintro et deforas tumorem .. demonstrat 205 19 oculi ei i. erunt 48 31 quod i. est contundito 98 3 de tribus nervis super alterum i. haerentibus 199 23; *praep. c. accus.* (*pro* ‘*intra*’) fistulam .. intro os in ulterius sub lingua fecerit 31 6 *V.* interius intus abintro
introducere: turundulam ..-ito, meiat 152 20
introire: praefocatum longaonem, quo manus vix -eat 70 1
introrsus: ilia i. subducit 46 1 anus i. fugit 46 6 ilia i. adducit 53 5, i. nimis adducet 110 18 fasciato palmatim i. 203 23
introversus: oculos i. habebit 98 11 ungulam et i. torques 197 15;
intumere* (?): facias ut currat non quadrupes et ne si intumetur (ne stimuletur *Bue.*) 237 17
intumescere: nervi..passi protinus -unt 16 9 154 17
intus: ‘*innen*’; collirio i. oculum curabis 23 20 carnem i esse 33 18 spurcitiam humoris i. obstantem 66 7 tensus i. ululat 87 1 eorum tensionem i. esse 119 27; ‘*hinein*’ *de med.*; ut possit commeari i. 120 13 aqua si intraverit i. 172 25 ascarotico i. totam causam impleto 206 12 stentinum .. contineto i. 212 20 i. mittito digitis 215 30 30 19 *loco corrupto. Cf.* intro interius abintus
inunctio: incantatio eiusdem -nis 260 4
inundare: *intr.* si .. corruptio .. -averit 77 3
inungere: *v. supra p. 306*
inurere: singula vitia -i debent .. posteriora loca oportebit -i .. hunc -imus per totos lumbos 15 10, 16, 20 *Cf ib.* 24, 26 vitia quae uri debent .. haec adures
inutilis: *c. inf.* partus .. erunt .. ambulare -es 233 16
invalescere: per sanguinem morbus pro conceptu -it 54 24

invalidus: si iungere eum voles . .-us (validus *trad.*) sub iugo cadet 78 21
invenire: *pass. c. nom. c. inf.* ideoque utique separata -itur (ustio) in medicina iumentorum frequenter adhiberi 13 31 ex his . . rebus multae valitudines nasci manifeste -iuntur 58 30 prima . . vitia ex praesenti nata -iuntur 62 22 *Cf.* inde manifeste intelliguntur a maleos prensi esse 55 7
iocur: *v. supra p. 302*
iosu(m): *v.* deorsum
is: ia. volutant et pedibus exporrectis calcitrant id ipsum (= *se*?), quasi excludere (ventum) possint 65 2 si . . articulum laxaverit aut marmur si ei (= *sibi? sed cf.* citare) citaverit 194 8 *Cf. supra p. 305*
ischemus: *ἴσχαιμος*; medicamento -o (hishemo *trad.*) 44 28 genus -on (ichemon *trad.*) 208 19 compositiones -a (stemō *trad.*) 280 18
ischiacus (*vel* ischiadicus): *ἰσχιακός vel ἰσχιαδικός*; si q. i. -um (esticium *trad.*) fuerit 295 18 *Cf.* sciaticum 161 29
isc(h)uria: *ἰσχουρία*; -a 62 18 (curia *trad.*) 148 28 (siria *trad.*)
ita: *in apodosi*, *v.* si; ita ne *v.* ne; ita sic *v. supra p. 311*
itaque: *postpos.* 4 18 50 15 128 2, 4 *al.* *V. supra p. 312*
iter: si longum -er (inter *trad.*) vulneris fuerit 22 16 tardius -er ambulat 41 11
iteratio: dolor . . contingere solet . . . ex perfrictionis -nibus (-nis *trad.*) 64 14
iugulares* venae: utemur sanguinis detractione de capite et -ibus venis 84 20 solve illius -es (iugulare *trad.*) venas 86 17
iumentum: *saepissime (annotavi septuagies) tamquam masculini generis usurpat Chiron, velut* eum i. qui 118 9, *cum* equus, *quo verbo raro utitur, confundens. sane* eum *pro* id *fere semper usurpat, cf. supra p. 305. contrarium aliquotiens accidit, ut de iumento cogitans talia scriberet qualia* mulus dorsarius . . sanum 221 1 equus . . laesum fuerit 247 30 pecus . . eos . . eum 116 6 sues . . moriuntur . . cum mortua est . . sani fiunt 285 24 *saepissime quoque Chiron de iis. sanandis cum loquatur, singularem et pluralem permiscet, velut* quibus . . erunt, vel si . . exemerit 10 3 quibuscunque . . eum 11 15 i. . . . vexaverint . . sanum fiet 22 21, 25, 26 *et sic passim (collegi octoginta fere locos); sane idem aliquotiens de medico, velut* ures . . facientes 153 27 infunde . . resolventes 163 8 conterere solventes 166 6
iungere: *intrans.*: equi . . qui in curribus -unt 165 8; *pass.* venae . . supra brachiola -untur 9 22; *refl.* parieti se -it (iumentum) 77 30
ius: '*Brühe*'; iterum coque . . quousque tertia pars iuris remaneat 162 13
iuste: *superl.* semisse iustissime ures 83 22
iuxta: *praepos.* 1) *c. accus. de membris* 23 13 42 27 44 14; circumferentes i. illum coriandrum 163 8 2) *c. dat.* arteria quae i. sunt dorsis et spinis 104 15 *postpos.* quae

(vena) appellatur dorsana, quibus i. (iusta *trad.*) est vesica (*αἷς πρόσκειται ἡ φύσα*) 142 11 3) *c. acc. et dat.* de venis..i. tempora et maxillis 44 16 *Cf.* latus

labi: *act.* testiculi labunt 39 19 *Cf. supra p. 305*

labor: '*dolor*'; pulmonis 89 8 111 29 iocineris 89 31 pars -is in eo remansit 38 21 a -e signa adferunt 39 4 magnum -em patitur 144 16

laborare: dolore 70 26 135 9 ex periculo magno 150 4 a pulmone 111 29 a iocinere 127 23 per viscera 111 31 de nervis 185 19; *absol.* 138 16 288 29 si musculi..-abunt 187 14 qui facilissime cursum (= *in cursu*) -ant 120 2

labraria*: testiculum eximes et -ibus castratum uris 216 3 *Cf. Celsi p. 310, 24 Dar.* ferramentum labrosum. *an* glabraribus *cum Bue*?

labratura: catastaltico -am cutis consumito 29 19 ascarotico -am his cutis cottidie extenues 204 22 circuito -am diligenter, ne qua radix vires habeat 205 8

lac(c)a*: *tuber quoddam;* de -is (lauce *trad.*) 3 10 si -ae (latte *trad.*) in cambis fuerint 12 7 q. i. lacas [si] in gambis habuerit 218 3

laccosa*: *substant. pro* '*lacca*'; si io. natae fuerint -ae (lactosae *trad.*) in gambis 3 18 17 24. *Cf. haec similia substantiva* caduca hibernalis perniciosa pituitosa

lacinia: -as non longas e (et *trad.*) capillo remittes 28 1 -as interius lino ligatum et exeat hoc -a iterum foras 31 9, 10

lacrimari (-e): *depon. de oculis* 29 6 40 17 115 17; *act.* si -averit 173 14

lacrimosus: -um oculum faciet ⟨et⟩ nebulosum 25 5

lactare: catulum (catulam) -antem 60 29 61 6 250 4 *med.*

[**lactosus**: *v.* laccosa]

lambere: arida cibaria facient -ere 195 31 in os sine eum medicamentum -iat 256 22 *Cf. supra p. 306*

lamella: -am plumbeam ad ipsum ista cicatrix..pro mutario imponito et super cottidie fasciato, fasciolam et lamnam (lanam *trad.*) tollere nolito nisi sanam cicatricem 204 25

lamina (lamna): calcem vivam et lamina in uno conteris 201 11 *med.* lamna 204 27 (*v.* lamella)

lanatus: pelle -a 78 26 pellibus -is 153 11

languidus: -us toto corpore erit 103 11

lanula: -am madidam in eas plagas subicies .. tertio die solves et -a(m) eximes 34 23, 25 *Cf.* lana(m) .. madidam 194 14

lapis: *morbus*; sic stranguiriae et -ides et strophi..eis contingunt 165 17

lasaratus: posca 292 21 *V. ind. spec.*

lassare: *v.* laxare

lassescere: de lassitudine. si extra modum -it (lascescit *trad.*) 49 29

lassitudo: 41 24 (*v.* lassus) 49 29 (*v.* lassescere) ad defectiones..et ad -dines 92 7 *al.*

lassus: si . . a lassitudine i. e. a labore -um febrem habuerit 41 25; *compar.* lassiorem esse 41 13; *al. Cf.* laxus
latus: *subst.*; quae (venae) sunt dextra sinistra ad -us (= *iuxta*; *cf. s. v.*) oculorum sub cavatura temporum 9 7 venae . . pertranseunt per -era gambae 12 9 moveri quasi de -ere 26 1
laureus: surculos -os . . in ore ei inter molas mittito 95 27
laurinus: oleum *saepius, v. ind. spec.* olei lorini (?) (lorice *trad.*) 261 13
laxare: *intr.* quando -ant validitudine 12 30 bene matura si iam sibi -averint (ossa) 22 1 nervi -antes (laxant *trad.* ἐλελυμένοι) 104 13 ita se nervi, qui -averint, constringunt 203 25 si qua cartilago aut os -et 200 27 traumatico curabis, donec -at (ossum) 201 27 ut concipiat neve -et (virginale) 238 31; *pass.* quae strictura . . aliter -ari non potest nisi per sanguinis detractionem 5 10 (*idem fere* 12 22); *trans.* si . . gambam -averit aut articulos 3 20 18 13 assa diligenter (scillam), adubi coria -averint (*intr.?*) 162 23 [lino laxo laxas (assas *trad.*, usus *Bue*) 188 18]
laxatio: passionis 12 23 posteriorum partium 54 20 revocare -nem stricturae 203 21 sanguinis detractio, per quam -nem 13 16
laxitudo*: si quid unctis (manibus) tetigeris, propter -nem loco manere non potest 238 10
laxus: valitudo 13 2; 13 13 (?) causa 13 14 -ae aetatis 16 10 154 18 (lassae *trad.*) -a (*neutr. plur.*) stringit (ustio) 13 32; *compar.*: nervi . . -iores 13 12 -iorem articulum fecerit 200 4 -iorem pullum habebit 238 23
lectio: ad unamquamque rem simul quaestione vel -ne veniendum est 47 30
legitimarius*: purgationem ii. ad eos, qui sunt in grege -ri quemadmodum curentur purgationibus his 240 14 *puto* legitimarius 'admissarius' significare, *cf.* legitimus. *aliter Bue, qui proprium viri nomen latere putat*
legitimus: *subst.*; equos admissarios . . ne (si?) in -a (= *coitum?*) mittantur 8 24 *V.* legitimarius
lemniscus: 'Charpie' ex aceto subigito 22 23 23 1 -os subicies 17 13 211 10 -on subicito 30 4 -um traicies cum aceto 36 7 -um eximes 35 10 *Cf.* licinium
lenitia: quae -a (-am *trad.*) illius olei . . excludet eos (vermes) foras 68 23 *Cf.* lentitia
[**leniuntur** = liniuntur 161 25]
lenteolum: *v.* linteolum
lentitia: nunquam tamen sine oleo propter leniendam (liniendam *trad.*) austeritatem potionis et faucium -am (lenitiam *trad.*) 96 23
lentor: sic fervescat ex -re 259 31; *cf.* ex lento igne coquatur bene 265 9
lepra: ex eo medicamento . . -a (-ae *trad.*) ex corpore aufertur 277 6
leprosus: exulcerat totos pedes (uligo) et -os facit 20 10
lĕvare: *refl.* ut solum se ab ungula -et 11 5

lēvigare: comini ad magnitudinem fabae -ans 164 1 scilla -ata 164 9 alumen scissum -ato ex adipe suillo 166 15
liberare: de hoc (*sc.* maleos) . . aliquando -antur 53 18 de qua causa difficiliter -antur 77 17 de periculo -atum 77 24 -abitur periculo de quo difficiliter -ari solent 71 7 difficiliter . . ex ea causa -entur 60 7 rarenter ex his duabus passionibus ia. -antur 63 33 ex eo vitio -ari non potest 114 20
libralis: pastillos 266 24
lichene: *λειχήν*; demonstrat scutulas in toto corpore ut -e in hominibus 57 16 de impetigine(s) i. e. licenas 19 25 4 8
liciarius*: virgis teneribus caedes armum . . deinde stiptica caedes vena -a *Cf.* venam stamineam *Plin. nat. hist. XVI 226*
licinium: *pro 'licium' 'Charpie'*; aceto et oleo linteolis vel -o madido eum locum comples 29 16 -um (lacinium *trad.*) tortum in crinicula cum axungia . . satiato 35 6 -um subicito in plagas 206 26 -um cum linteola tenera contra venam deprimis 209 12 oleo -um satiatum in eandem plagam subcalcare 218 23 -o curare 292 28 *Cf.* lemniscus
licium: *i. e.* Lycium *ocul. med., v. ind. spec.*
ligamentum: uteris . . lanis calidissimis . . deinde -is 19 10
ligare: solves linum quod in suffraginem -averis 11 6 lino ipsam verrugam -abis 16 23 lanam succidam -abis circa cambam 18 8 *al.*
ligatio: cito periculum vitae facit ab -ne temporum (*σύνδεσμος κροτάφων*) 97 6
limositas*: humores . . -tem et callositatem totius vulneris in longum et in curtum faciunt 31 29
limpidare: donec se vulnus -et et aequet 29 20 collirium . . omnia vulnera -et et sanet. hanc ergo curam -at 32 21, 22 *Cf.* elimpidare
limpidus: vulnus 22 15 humor 67 23 oculus 235 2
lininosus: 92 10 93 19; *v.* liniosus
liniosus*: *pro 'lienosus'*; 88 13 92 16 (ligosus *trad.*)
linteolum: 11 8 29 6 *al.* lenteolum 28 17 238 14 lentiolum 105 13; *cf.* linteo 268 30
linum: alligabis -o tartarali (-bis *trad.*) 182 21 -i semen *V. ind. spec.*
lipara: *λιπαρά*; 19 11 246 3; lippara: 157 16 172 29 192 11 193 7 275 22, 23 (Cyppare *trad.*) 276 3, 8 lippari 275 31 lipperam 275 26
lipparocerotum*: *λιπαροκηρωτόν**; -um ad rasuram et ad dolores 275 20
lippire: oculi eius lacrimantur, quasi (quia *trad.*) qui -iat 115 18 oculus si -iet 175 28
lippitudo: de -ine 170 16
liquamen: -ine optimo condire 61 2 cum l. o. offare 75 1 ex l. o. dare 75 24 admiscebis -inis pusillo 110 6 mittis -inis optimi obolum 287 27
liquamentum: axungiae veteris -is subigito cervicem 182 17
liquare: *trans. de med.* 49 8 81 5 92 9 101 10
liquefacere: *de med.* 97 3 259 32

275 21; *cf.* liquidum facito 180 24
litargicus: ληθαργικός; 89 13 114 30 115 17
[**litargum** i. 114 30; *rectius* litargicum i.]
lithulcus*: λιθουλκός*; caucolum -o exues 69 15 *Cf. Galeni XIV 787 λιθολάβῳ τὸν λίθον κομιζόμεθα*
livere: lingua labia palatum -et (libet *trad.*) 46 3
lividus: usque quo venias ad membranum -um inflatum humore plenum 216 23
livor: in oculo quasi -re diffusum intelligis bilem 24 29
localiter: firmissimum adiutorium est medicinae sanguinis detractio, verum tamen si rationabiliter et l. fiat 4 24
loculamentum: si io -a dentium . . doluerint 176 11
locus: 1) *proprie neutr.* sit autem -um, ubi stat, calidum 162 21 2) '*genitalia*' equa(e) -a si exierint 238 7 nitrium et stercus . . ad loca imponito 239 19; 3) locus '*kranke Stelle*' *passim*
lombricus: *v.* lumbricus
longao: '*anus*' 64 21, 27 69 11, 24, 28 70 *quinquies* 71 12, 20 148 14 225 3, 5
longinquus: si non velocius separetur -a regione pascuae 52 2
longus: *pro adv.* cucurbitae rotundae in -o 70 19 '*länglich rund*' aperies in -um 33 12 '*der Länge nach*' in -um et in curtum 31 30 '*in der Länge und Breite*' per -um praecides 23 14 '*der Länge nach*' -um urito 218 9 '*der Länge nach*' -a suspirabit 110 9; *compar.* -ius ab ano digitis quatuor 42 27 121 15, ab umbelico 67 18 *Cf.* diu
loteum: *pro* lotium *passim, cf. s.* urina *et ind. spec.*
loticius: *pro* '*lotus*'; alica 73 1 frumentum 288 30; *cf.* molle gramen lotum 43 28
lucidus: *compar.* oculos -iores adferet 74 6 oculi -iores sunt et quasi sanguinei 87 22
[**ludere**: *v.* cludere, eluere]
lumbricus: 1) *in ventre*; *plur.* 62 16 *saepius* (*cf. supra p. 301*) lombricos 68 26; 2) lumbricae semen 98 22 *med.* (*v. ind. spec.*) *Cf.* vermis
lunaticus: oculus 21 4 27 3 173 15
luridus: umor erit -us et viridis 48 24
lutum: in -um aut in voraginem adducis 146 19
luxatura: fractura aut -a si q. i. inciderit 296 28; *cf.* ad crus si luxaverit 274 31
luxus: facit ad dorsum ii. . . et ad -um et ad fleminam veterem 264 20
macerare: ex aceto 18 5 167 18 in vino et melle 114 6; 38 15 105 18 *al.*
maceratio: hac -ne utere 126 29 *abstr. pro concreto*
machina: armum (eiectum) ad rotam duces aut ad -am 187 30 in -am coicito eum, ne accumbere possit 188 15 in -am mittito (si renes vulserit) et bene suspendito . . eicies eundem de -a 213 2, 20 in -am statuere curabis 223 31
macrescere: 59 31 68 5 114 21; *cf.* marcescere
[**macidas** (?): si non in recenti (tumor) auferatur, macidas

faciet et simili causa marmoris nutriuntur 36 5 *aut lectio corrupta aut latet nomen ignotum alicuius tuberis: exempli gratia scripsi* melceridas. *Cf. Veg. III 48, 10* ne deformitatem tumor augeat]

madefacere: -cta ex hoc suco . . temperabis 120 11 -fiet cum iure 162 26 *al.*

madidare: -a (madido *trad.*) aceto et nitro 227 16

madidus: linteolis ex aceto cum oleo -is curabis 292 26 fracturam alligas de -is fasciolis laneis 296 30

[**maditer** 179 1 *c. adn., corruptum*]

magdaleo: *μαγδαλιά*; cum subigeris (malagmam), facito -ones 267 8. *Cf. Scribon Larg. 81 28 Helmr.* emplastrum manibus subigetur et redactum in rotundas ampliores, quas magdalias (*sic Georges;* magdalidas *trad.*) dicunt, reponetur. *V. Thes. Gloss. s.* mandalia (magdalia *Goetzius*): mandalionis ex inplastro factus (id est tortelli et inplastrum factum *a*)

magillinus (?): colore nigri vel magillini (*sc.* admissarii sunt): *sumpta ex Columella VI 37, 6 ubi* coloris nigri vel maculosi (magilis *cod. Sangallensis*) *lectio interpolata invenitur. Cf. Pallad. IV 14, 3* nigri vel murini maxime coloris aut rubei. *unde colligitur* magillinus *idem fere significare quod* ruber, *cum de murino Columella statim loquatur. de* nigellini (= nigelli) *cogitat Goetzius*

magis: *v. supra p. 309*

magma: *v. supra p. 303 et ind. spec. s.* crocus

magnus: *annotavi undecies;* caloribus 45 4 periculum 63 28 150 4 labore 72 19 onera *ib.* anhelito 114 2 ventrem 134 22 perfrictione 142 4 sensu 152 11 sudor 165 15 tumor non tam magnus 192 5 *synon.* grandis ingens nimius vastus

mala: *v.* mola *et* mālum

malagma: *v. supra p. 303*

malandria: de -a 171 6 si cui -a(m) auferre volueris 182 28 lippari . . ad vulnera et ad -as 275 31 *de morbo v. Schneideri ad Veg. III 42*

male: *v.* malus

maleos: *μᾶλις*, *de forma v. supra p. 303*; morbus maleus . . oritur . . ex malo catastemate aeris, unde et maleos dicitur 51 25

malignus: humor 54 16 176 18 *adv.* **maligne**: m. manducabit 127 4, m. et prave manducabit 102 24

malle: invenies (humorem) lotei similem limpidum. malis vero non minus sextarium 67 23 *c. adn.*

mallo: *μαλλός*; de -nibus in genibus 21 20 si -ne in genibus fecerit 35 30 *Cf.* malum

malum (?): inter ungulam et malum (*μαλλόν*? talum?) blateiat alienatus sanguis . . ex quo ardore concludunt et constringunt malos 228 28, 31 *Cf.* mallo

mālum: infra auriculas tuberacula habebit tanquam -a (malas *trad.*) 292 17 mirmix . .

quomodo -a (*pro* malum) 222 20 *Cf. ind. spec.*

malus: *annotavi his locis* -am valitudinem 4 20 *in exordio;* morbus maleus..ex -o catastemate aeris..maleos dicitur 51 26 humores..pallidi et -i 132 3 **male** *adv.:* mescatur 80 25 pus modoratum 103 10 si..indigestione -e (mali *trad.*) accepti fuerint 112 29 -e pedatus 186 13 203 6 **peior**: valitudines..in -a vertuntur 82 31 signa insaniae -a ostenderit 87 17 *Cf.* pravus

mamilla: pullo qui ad -as accedit 240 19

manducare: *annotavi decies.*

mane: 87 4

manipulus: rutae 78 23 99 1 -os offeras 87 13 bulbos manipulos (*ex corr.*) 213 4

manus: inter -us caro (coro *trad.*) crescit 271 17 '*unter deiner Hand*' i. tibi si inter manus fuerit 256 7 *c. adn.;* '*brachium*' -um perungito id est brachium 152 9; per plures -us hominum..defricare 65 21

marcescere: sic amens -it 115 4 *Cf.* macrescere

marcor: -or (mergor *trad.*) fit corporis 169 7

marmor: *morbus in genu* 185 11 *saepius*; *de* marmur *v. supra p. 302*

masculus: marrubium 277 17; *v. ind. spec.*

mater: *transl.* coactio est .. multarum valitudinum -er 46 13

matrix: 1) '*mater*'; cum mamilla(m) -cis suae sugit, nihil prius debet quam -ix curari 108 4, 5 2) '*volva*'; feminarum -ix ipsum concipit morbum 54 23 morbus..contingit in feminas..q. -cem earum magis prendat 55 2 tumescet -ix. tunc vulva nihil continet 232 30 vulva primo tenera est..non magis sanguis equi fatigare potest -cem..a primo tempore conceptus non fatigat vulvam 233 5 3) '*stirps*'; venae..in praecordiis positae totius corporis -ces a corde descendentes in pedibus 228 15 sanguinem detrahere de -ce: 8 20 9 3 78 14 288 15

maturare: *v.* maturiscere

maturiscere: (*vel* maturescere): *trans. pro* maturare; biduo autem -ce lexivam et siccabis 289 11; *intr.* donec -cat collectio 22 30 cum -uerit (collectio) 30 2; *cf.* vitium .. maturatur 14 11 *et* cum maturum esse videris 292 25

medianus: ex -a vena 40 29 -o digito 182 7 de tribus nervis..unum -um 199 23 de naribus cartilaginem -am 289 17 panis emptici -um 252 29 (*cf.* medius p. e. 132 22)

medicamen: hoc -en componito 216 32 et..commisces, ut faciat -en 217 4

medicamentum: 6 14, 15 20 15, 16 *al.*

medicina: tunc eo -ae locum cottidie bene confricato 245 25 nullam alligaturam patiatur nisi aut tempore aut -a rustica sibi adhibita. haec est autem -a rustica 189 12, 13

mediocris: -ibus ambulationibus eum exercebis 82 16

medius: -o '*in der Mitte*';

in parte intestinorum quae sunt -o positae 63 16 medio cubet (?) 7 8 *c. adn.*

medulla: ex angelorum..qui ossorum et -arum viscera contenes 260 7 *incant. al. V. ind. spec.*

[***megire** (meiere): ut megire possit 214 22 *Cf. supra p. 306 s.* meiare]

meiare (meiere): *v. supra p. 306*

meliacinus* (?): malagma -um (iliacen *trad., correxi ex Veg. V 20*)

melliceris: *μελικηρίς*; 97 23 154 4 206 6 (*ex corr.*); meliceris 32 28 melcerides 152 6. *Cf.* marisca

melotris: *μελωτρίς*; -ida sumito et involvito..demittito . . auriculam 173 7

membranum: *saepius, v.* supra p. 300

mendum: '*mendacium*'; hi (haec *trad.*) omnes -um adferent (*οὐκ ἀληθεύονσιν οὗτοι*) 39 2

mens: ut existimes (aestimes *trad.*) eum suae -tis esse.. interdum . . quasi suae -tis factus adquiescit 87 22, 27

menstruatus: ad suffusionem qc. pannum -um mulieris lavabis et..dabis 289 16

mensura: cum vini austeri -is Atticis 109 20 179 6 lumbricos..quasi -am Atticam 110 13 medio unius digiti -ae 33 22 facies colliria ad -am 282 20

mensurare: ad ipsam divisuram geminarum pollicem -ato 10 22

merda: -am bubalam recentem 80 7 -a caprina 295 7 *med. V. ind. spec.*

mesocinium: *μεσοκύνιον*; sanguinem mittes de venis -is 132 11

metasincriticus: *μετασυγκριτικός*; 'curatur . . medicamentis -is et purgatione 20 15

mētire: *act.* de coda ex mediana vena -ito plus tres digitos ab ano 40 29 *Cf. supra p. 305*

metraliter*: '*ad mensuram*' *(Veg.)*; medio climate ventris sagittam subicies ulterius, ut peritoneon ipsum aperias. m. facies, ne intestina laedas 67 20

mictio (*vel* minctio): tendit se ad conatu(m) -nis 68 30 extendit se quasi ad conamen -nis 70 17 lumbos exporrigit ad conatum -nis 148 30 de -ne 231 20; *dubia* minctionem (mixtionem *trad. fort. recte;* motionem *Bue*) facis tam diu donec urinam faciat 71 6 offeri -ne (mixtione *trad.*) facienda spatium debet 140 20

micturire: simulat se posse -ire (micturre *trad.*) 168 14

mictus: frequenter volutabit . . cum -u et intervallo (mervallo *trad.*) 139 9

migale: *μυγαλῆ*; quaerere debes eundem -em comburere 166 17 ipsum -em discoria 166 30 *med. V.* araneum

militaris: quam rem..-es equi . . consuescere debent 229 31

mille: singula milia passus 8 4

minctio: *v.* mictio

minimissime (?): cibariam minimissime (*num rectius* minimissimam, *nisi mavis* cibaria minimissima?) dato 45 25 *Cf.* plurissimus *et supra p. 305*

ministrare: fistulae..quae veretro -at (ministrant *trad.*) 142 2 *pro τῇ διόδῳ τῆς οὐρήσεως*

minuare: aliqua pars cerebri -abitur 77 25 *V. Arch. f. l. Lex. X 513*

minuere: *intr. (?)* 99 19 125 17 204 9; *cf.* si dolor nihil minuerit 197 25

minutatim: m. mixtam escam porrigito 38 13 m. cibaria dato 102 7 bibere m. 128 3 m. ordeum adaugeto 140 11 cucumeris . . m. concisae 75 13 radices concisas m. 107 15 nitri contusi validissime m. 109 7 gallam contundito m. 176 8 stercoram adsidue et et m. (minutarum *trad.*; *an* minutatum?) reddit 166 1 mel . . fricabis m. et ovorum XX alba cum aqua m. adicies et . . hoc m. admiscebis 188 24, 25, 27 in vaso m. adicies 263 9 *Cf. verba sequentia et* perminutatim

minute: *v.* minutus

minutim: radicem concisam m. . . ex eadem radice m. (minutum *trad.*) concisa 61 20, 22 ex quo radices m. miscebis 109 11 *Cf.* minutatim

minutum: *adv.* semen (ossum) . . contundes m. 105 12 247 8 cortice(m) contusum m. 176 17 commiscebis . . nitrum m. 156 21 ervum . . m. (in nutum *trad.*) cernito 177 31 radices concides . . m. 240 15

minutus: *part.* 136 27 139 13 172 19 181 7 237 14 268 29 285 28 sapis . . ex (et *trad.*) -o contundito 180 20 **minute**: nitri . . conteres m. 292 19 *superl.* ostreum commustum -issime 187 23; *dubium* minute (minus te *Bue*) intelligis reposuisse (articulum) 192 5

miriice: haec potio et tussim lenit et corpus m. resumet 49 12 mirifice facit *Cf.* valde

mirmices: *μύρμηκες vel μυρμηκίαι* 'formicationes'; *fem.* 185 16 186 18 191 28, 29, 31, 204 30 205 7

miscĕre: *v. supra p. 306*

miser: 'morbidus'; coxa 3 15 16 26 partem quae -a est 17 5

mitigare: suffusiones . . -antur per inferiores venas 9 13

mittere: sanguinem 9 10 11 26 12 3 16 27 41 1, 12 (*cf.* emittere); ficus vivides in sacellione -es 81 1; *refl.* cum eius stentini pars foras se misit 122 7

mixtio: 'coitus'; de equarum abortus et -nes naturaliter quemadmodum debeant facere 234 3 desiderare -nem masculi 236 3

mobilis: cura ossa temptato, -ia tollito 22 1

modicus: sal 28 18 155 32 oleum 43 23 cedri fructum 165 26; non -a quaestio est intelligendi 12 25 periculum non -um 164 32; *neutr.* stercoris -um 69 29 -um bibat 123 28; *adv.* urinam modice mittet 69 1 *Cf.* modus *synon.* exiguus parvus pusillus

modus: huius -i ('tales') caute intelligendi sunt 136 34 in huius -i dolore 71 11 *al.* cuius -i ('talis') autem fit nitidus 90 19 signum erit supra -um peractum esse i. 101 3 178 13 ad -um s(upra) s(criptum) 112 30 acetum ad -um 292 8 'entsprechend'; tumini pro -o 113 12 292 11 radicis semen ex eodem -o dato 113 12 pro

-o dabis ei bibere 80 17 in -um axungia(e) deiciantur (offae) 290 12 ex eodem -o dato 113 12 in -um caustici coquantur 268 12 postmodum *saepius (cf. s. v.)* oleum modo (?) melle coctum 152 19 *Cf.* quomodo modicus

mola: 1) girat tanquam post -am (s) 77 5 83 4 girat sicut -a 99 20 2) '*mala*'; surculos laureos . . in ore ei inter -as mittito 95 27

molaris: 1) lapides -es 116 5 160 3 171 23. 2) -es superiores et inferiores (*sc.* dentes) 242 9 *ex Colum.*

molestare: ne quis eum -et 121 12; *pass.* bile -abitur 116 11 a vermibus -abitur 136 24 *al.*

molestatio*: sanguinis 37 3 73 15

mollis: *subst.* postmodum -ia (*sc.* cibaria) dabis 7 5, 24 -ibus cibariis uti debebunt 7 24 dare herbam -em coelotum 42 15 -e gramen (dato) 42 31 *al.*

mollitia: susternentes aliquid ex his quae -a(m) praestant 43 1

monenteron: *μονέντερον*; intestinum qui vocatur -oron 129 5

morsicus*: 1) *adi.* i. -um 291 22 2) *subst pro* '*morsus*' (?) ilia sibi -is comedet 83 7 -is hominem sequitur 256 7 *Cf. s.* laccosa

morsus: 1) '*Stelle des Bisses*' cauteriza -um 166 10 ex -u viperae pus solet exire 168 15 iecur . . ad -um ponis (ponit *trad.*) 168 26 2) '*Gebiss*' -um cludere non potest 176 24 3) *proprie* 'Biss' 131 19 165 30 (-ibus) 4) '*beissender Schmerz*' -ūs et punctionīs fistulae (*sc.* urinali) ei praestant (*sc.* spurcitiae) 140 31

mortarium: teres (terito) in -o 44 10 134 13 *Cf.* pilea

morticinus: clavus 185 29 197 6 277 8, 11

morum: polippus est magnitudine -i pusilli (*τῷ μεγέθει ὡς συκάμινον*) 103 13

motarium (mutarium): *praeter* 204 26 *ubique plur.* '*Charpie*'; mero et oleo -a satiare 23 18 oleo et vino saturare 191 30 saturata aceto subcalcare 199 25 ex aceto et oleo eo loco alligare 200 22 lamellam . . pro -o imponito 204 26 sinum aceto et oleo et -is impleto 206 10 imponis et tramam et -a solida 212 23; **mutarium**: 199 25 200 22 204 26

motus: singulorum sensus et -us animae in unum contuli 232 13

movere: si basem -erit 10 14 *al.*

muccitudo*: '*mucus*'; de naribus -o humoris effluit male odoratus 52 28 *Cf.* mucillago *Theodori Prisciani*

muc(c)us: 25 28 (*corr.*); *plur.* de naribus -cci ei exeunt 111 5 in naribus -ci erunt 110 16

mucidus: *neutr. subst.* plurimum -um (mucitum *trad.*) adsellatur 133 12

mugire: (insanus) ululat -it 87 1

[**mulier**: cartilaginem narum eius digito mulieris (?) subtemperabis (?) 100 5: molliter ⟨inmisso⟩ temptabis *Bue*]

mulsus: *subst. quartae decl. pro* mulsum; adiciuntur pulveris . . in mulsu 257 19 *med. Cf. supra p. 302*

multitudo: fomentis..pro -ine adhiberi 65 16 '*in Menge*'
multus: muscae 46 7 humor 48 22 cursio 51 11 74 19 tempore 53 18 200 25 (*cf.* diu) salivae 85 6 sanguinis detractio 87 3 sanguinem 99 24 sanguinem..non -um 92 23 menses 201 20 -is generibus — 6 15; *neutr. c. gen.* -um doloris 63 8 -um stercoris 70 28 **multum** *adv.*: alimentato.. non m. 82 14 sanies spissa et non m. 22 14 flegmata gracilia m. 86 30 *synon.* copiosus spissus
munditer: de spina decarnare (pulmunculum)..m. 222 30
mundus: equa si virginale -um habuerit et concipere non potuerit 238 29 *c. adn.*
munire: tempora ei -ias 85 15 -ito caput 100 15 ab articulos usque ad genu -itos facies et fasciabis 119 8 fascia -ito eum curabis 183 5 collirium..-ito (-am *trad.*) ad caput diligenter 22 12 -ibis strato iumentum 216 30
murinus: nam -us (color) cum sit in asino vulgaris 243 14
murteus: nomina coloris..tertius badeos, quartus -us 287 9
mus: caecus 131 9 166 8, 30 praegnans 131 16 168 18
musca: verruca.. quasi -ae amplae caput 27 24 cui -ae multae super tergus insident 46 7 -am super locum criblabis et cepam Germanam super -as confricas et dimittes 297 8, 9
mustela: 244 20, 34 (mustas *trad.*)
mustelinus: rutam -am et origanum asinale 216 11 *med. Cf. ind. spec.*
mutare: 1) ⟨si⟩ volutare vult, noli -are (*κυλιόμενον δὲ μὴ κωλύειν*) 122 10 2) si..ab itinere calidum aqua(m) -abit (utabit *trad.*) 134 1 *c. adn.*
mutarium: *v.* motarium
mutatio: morbus solet fieri ex aquae -ne 132 18
mutus: auxilia..conferet -o (multo *trad.*) animali veterino (ustio) 13 26 cum sit quidem tanta vis, quae sufferri non possit nisi a -o animali 13 30
myiocephalum (myocephalum *trad.*): *μυιοκέφαλον*; oculum -um..orbe nigredinis verruca fiet alta quasi muscae amplae caput, unde et -um dictum est 27 22, 25 de -falio (miocefalio *trad.*) 21 6
natare: a posterioribus -abit ambulans 115 19 *V.* subnatare
natatio: -nibus (nacionibus *vel* naturcionibus *trad.*) uteris 102 1 189 1
natio: '*partus*'; omnes iumentorum. -nes et genus magis quadrigariorum ostendere volui 232 10
natura: 1) *proprie* supracrescentia aliqua extra -am sublata 14 2 2) '*genitale*'; tumentes eos (testes) sumit et aliquando etiam -am 42 5 emissione sanguinis divisis.. venis aut ex his iuxta -am 42 26 quae dum conatur cum eo -a(m) miscere 237 21 supra -am sub caudam venam incides 286 3 *Cf.* naturalis
naturalis: 1) *proprie* omnia.. -i ingenio plenius per hunc librum docui 232 15 vitium 234 20 *c. adn.* ratio -is (colorum) 287 5 2) '*genitalis*';

testiculum susum [in] versus in loco -i propelles 156 28 magma . . in -ia loca exprimito 233 26 -em purgationem eis contingere 236 2 *Cf.* necessarius

naturaliter: crura inligata habebit non n. 50 2 nervus . . non n. hoc . . solutus 51 8 ipse enim locus n. perducit 135 7 valde enim hoc medicamentum n. facit 167 4 de equarum abortus et mixtiones n. quemadmodum debeant facere . . in oculum . . n. claucus 234 3, 7 isti plerumque n. diuturno in vita morantur 235 20 hoc . . fieri ad Sarmatas n. 236 1

ne: *'ut non' annotavi vicies* 30 22 98 29, 30 116 3 157 3 168 25 178 9 (*corr.*) 182 30 184 25 199 24 201 24 202 3 211 8 221 7 222 13, 21, 29 238 2 244 14 262 15 *Cf.* sic

cum indic. duodecies 8 6 33 15 38 24 41 14 102 6 107 13 124 17 155 17 164 33 183 2 191 17 232 17; *cum infin.* 203 24

altero loco positum (cf. supra p. 312) facito ipso die ne manducet 26 23 aquam facies ne bibat 296 24; *'si forte'* (?) aquam ostendis, ne bibere velit 7 8

nebulosus: lacrimosum oculum facit ⟨et⟩ -um 25 6

nec: *'nisi'* 59 18 60 4 62 20 126 15; *'ne quidem'* 5 1 36 3 43 14 49 25 (?) 53 9 116 2 233 13 *saepius*; *'ne'* 190 7 48 27 *adn.*; *pro 'nec-nec'* cibum nec potum 46 11 110 21 114 17 (nec cibum nec potum *alibi e. g.* 111 6.) pabulum nec potum 159 14 et nec . . nec (*καὶ οὔτε . . . οὔτε*) 97 9 *Cf. supra p. 311* neque *omnino deest*

necessarius: *'genitalis'* locis -is 19 27 55 20 111 12 (*Cf.* naturalis); *proprie* -um autem debeam et hoc scribere 237 5

necesse: 1) *c. infin.* 44 20 51 15 63 2 74 22 177 12 220 17 229 26 234 5 2) *c. coniunct.* 13 10 40 19 66 22; *c. fut.* n. erit sanguis eis detrahetur 39 7 3) **necesse habere:** n. -ent nervi infestare 13 6 necesse habebimus nihil intermittere 56 19 huic celerissime n. -ebis succurrere 106 9 n. -et morbus introversus abscondere 196 8 n. [est] -ebimus . . hoc observare 229 6 n. -ent quoniam ad naturam paterni seminis reverti 234 13 n. -ebit eum ad vitium paternum seminis reverti 234 18 4) *absol.* hic morbus n. et difficile sanabitur 179 13

necessitas: animadverte enim spissitudinem spiritus et . . equorum -tem 165 13

nefrites: *νεφρίτης*; morbus . . qui adpellatur -es, latine subrenalis. -es erit hic *eqs.* 15 17 vitio subrenali . . q. appellatur graece -es 154 30 vitium graece nefreten appellatur latine subrenale 153 21

nefriticus*: -i quando laxant valitudine 12 30

nempe: dare herbam . . n. ieiuno, ne deficiant 43 29

nequam: morbus 51 30 78 19 valde n. 93 25

neque: *plane deest V.* nec

nerinus: olei 262 6 270 5 *V. ind. spec.*

nerviosus: loca -a 154 8 166 11

169 18; **nervosus**: loca 16 1 pectore 242 22 *ex Colum.*
nescire: *c. infin.* stare -it 85 7
nigredo: ipsa orbe (*sc.* oculi) -inis verruca fiet 27 23 ungues . . si tamen orbem -inis non tetigerit . . ab orbe -inis persequeris usque ad angulum oculi 28 11, 15
nimis: 1) *sensu proprio* 45 10 155 17 158 29 ut non n. accipiat 49 3 2) '*valde*' n. assidue 27 26 n. frigida 155 32 potionibus catarticis vel n. amarioribus 56 7
nimius: 1) *sensu proprio* 13 4 46 26 47 2 69 7 223 20 2) '*magnus*' -a subtilitate relevabis 33 18 fistulam centetalem -am in eam plagam subicies 222 14 3) nimium *adv.* 194 19
nisi: n. si scierit 62 30 *Cf. supra p. 311*
nitidus: fit -us toto corpore 90 19 *c. adn.*
nocere: *pass.* ut ante linguam alliges, ne ab eo medicamento -eatur 181 20 qc. i. a quocunque bestiolo -itum fuerit 216 8 plus ad -endum abundare 46 31
nodus: ustio incipit perrumpendo dissolvere -os et laxari duritias 14 30 curato tanquam fracturam, donec -um faciat. -um autem faciet 193 15
nolle: *imper.* sanguinem ei detrahes . . sed noli multum . . et iterum . . emittes . . et noli multum 117 21, 23 ea omnia in aqua diu decoques, sed noli crassum facere 155 19
non: *abundat saepius, v. p. 311*
nonnullus: -o tempore des differendo 163 17
nona: *sc.* hora; dato mane . . vespere . . -a (none *trad.*) 284 32
nosos: *νόσος* 99 7, *v.* hiera
nostras: *v. supra p. 300*
novellus: si inutilis fuerit aut senes aut -us 84 30 scrophae sanguinem sed -ae 124 24 q. vitium et -is contingit 196 1
noveni: offas . . -as diurnas dabis 45 24
novitas: ne-as (herbae) . . fervore suo quamcunque partem corporis . . solvat 5 17 in -temagis urenda sunt haec vitia 19 20 ordeum novum ne dederimus nisi maceratum . . ut infringatur virus (virtus *trad.*) -tis 229 9
novus: *superl. pro adv.* in novissimo '*postremo*' 56 2 87 16, 20 [152 21] 184 15 -imo 194 5 in -imo tempore 57 11 114 21 in -imum 65 6 usque in diem -imum sanitatis 200 2 -imum 192 32 *adv.*
numerus: -o *saepe (annotavi vicies sexies) ad numeros certos additur velut* per dies -o septem 7 8 post dies -o quinque 8 2; *eius loco* per quod ⟨dies⟩ -um IX 194 5 post tertium -um dierum 67 16 baccas lauri in -o XV 99 1 ana (añ *trad.*; aut *Bue*) -o V 213 4
nunquam: curare voles, ne n. suffundet 33 15 causa . . quam n. nemo scripsit 140 14 *Cf. supra p. 311*
nutrire: ungues 28 9 incomatium 28 25 ex qua causa humores interius -iuntur 31 28 *al.*
nux: *mens.* ex quo medicamento -cis magnitudinem . . dabis 114 29 tumorem eminentem mollem -cis magni-

tudinem demonstrat 205 20 pastillos..-cis grandis magnitudinem 288 23

ob: ob tamen caldum in flemina..impositum sanari 35 20 contingit autem ob hoc si 122 5 (*cf.* quod); ab hoc ruptionem accipit vesicae, ob hoc quod 142 9

obdormire: ut insudent et -iant 88 6

obdurare: *intr.* locus si -averit 80 4 si totus (locus?) -averit 171 20 *V.* indurare praedurare

obdurescere: ilia ei -unt et inflantur 160 1

obligare: erit autem totus -atus et quasi constrictus pedibus ambulabit..tanquam sideratus, sic erit -atus 93 14, 18 lingua -atur 108 22; *refl.* diligenter fascia constringito . . ita curato, donec se cutis -et 221 14

obligatio: nullam -nem hoc stentinum patitur intestinis 129 6

oblinire: ex eo -ies causam 156 9 veretrum eis -ieris 156 16 *Cf.* superoblinire

obliquus: *pro adv.* in -o inambulabit 39 26 stans in -o 46 1 in -o tensis oculis attonite respiciet 110 19 tensis oculis in -um respicit 53 8

obolus: *mens.* oleo -um 41 29

obrigescere: si nervi -uerint 189 4

obripere: *pro* obrepere; *pass.* plerumque haec valitudo sanis contingere solet, cui tamen -i poterit 90 9 *Cf.* obstripere

observare: -abimus facere 5 25, urere 15 9 -andum erit, ut recte fiat 5 26 -abis ut cures 11 21 *al.* *Cf.* curare

obstare: sine nullo humore aliquo interius -ante 24 28 sine ulla ypochima -ante 26 20 claucoma..contra ipsa(m) pupilla(m) -at 25 20

obstripere: *pro* obstrepere; qui ne (nec *trad.*) quidem error alicuius passionis veterinario ignoranti -iat 48 28 *Cf.* obripere

obtalmostatus* (?): oculum illius aperias ex duobus tyflodiplangistris vel per -um (obtalmostatuens *trad.*) 26 6: *subest verbum graecum ὀφθαλμοστάτης et ipsum quantum scio adhuc ignotum, quare rectius* obtalmostatem(n) *Chironi tribuamus.* *V.* tyflodiplangistrum diplancistrodes

obturare (obdurare *trad.*): 1) *de morbo* -atur eius gula et ipsa arteria faucium 97 8 -antur nares 103 9 2) auriculas lana molli -abis 172 28 -ato plagam stuppa[m] aut linteolo 188 9 *Cf.* praeobturare

obturatio (obduratio *trad.*): quae passio doloris enfragma dicitur quae latine -nem vocatur 63 29 de emfraxin (*corr.*) id est de -ne 89 23 (*cf.* 120 22) *V.* praeobturatio

obturgescere: caput a plectora si -serit 170 5 si..caput plectora -serit (obtruserit *trad.*) 172 4

obvolvere: lana eos (surculos) -es 188 14

ochia: *ὀχεία*; mixtiones . . q. appellatur graece -ai 234 5

ocius: *adv. compar.* per exercitationem cibum pascuae accipiunt vel o. per indigestionem 58 11

oclamen*: *pro* oculamen *ab oculo ductum* ‘*Öffnung*’; si . . eruptio nata fuerit..a corona et ungula contra -en (-em *trad.*) ⟨i. e.⟩ fenestellum facies, si qua cartilago aut os laxet. cum limpidum -en fuerit, sincrisma curabis 200 26, 27

ocularis: *subst.* vino bono -em . . inponito 174 14 oculare 248 17; *adi.* collirium -e 249 29 hoc . . omnes res oculares (= *morbos oculi*) sanat 249 28

ocularium: -um Vibianum ordinarium 246 6 inde saepius -um (*sc. adhibe*) 249 22

oculus: *passim*

odiena: *v.* ozena

odium: feni -um faciet 39 12

odorari: *ὄζειν*; omne stercus -atur 122 3 -atum (odoratur *trad.*) pus 103 10

odoratus: *subst.* in vino leni -u 92 5

offa: *passim, cf.* offare

offare*: ‘*offam dare*’; coliculos madefactos -abis 75 1 offam per triduo dabis, axungia et pice liquida -as 136 23 -abis (cibum), ne iaiuno facias 188 8 melle et butirum et axungia sine sale -abis 294 9; *cf.* curabis ei et offas dare ex farinae 112 9

offensus: *subst.* naturale habens tenue corium, dum in quod maxime frequenter facit -ūs 16 3 (*idem, sed* in quo -um 154 11)

offerre: *v. supra p. 307*

oleagineus: ypochima..colore -o mucco similis 25 28

oleaticus*: curabis cataplasmaticis -is 21 27

olere: -ebit ei spiritus 116 26

olidus: habitus 45 1 umor 48 24

omentum: ictu plagarum tensio -i et interaneorum facile eveniet 47 5 ex hac causa tensionis volutando -um rumpunt 63 34 volutando..plurimum -um rumpat et fit tympanites 67 7 si..-um tendiderit 137 23 quicunque autem levius -um vexabit sine ruptura 137 29 *al.*

oncoma: *ὄγκωμα*; de -ate 21 15 -ata i. e. bubona⟨cia⟩..sunt autem -ata genera sex 32 24, 27

onerare: *intr.* articuli -ant 205 22 si -averit 186 22 (?) *ind.* (*sed trans.* qc. i. articulos -averit vel bases 207 3)

oneratio: -o capitis 9 18 a cerebro capitis ex -ne venit multa pituita 48 14

opera: somno -am dans 115 18

operari: *de morbo* propter laxationem posteriorum partium, ubi morbus -atur (operitur *trad.*) 54 21 sanguis in quo hic morbus -atur 55 27 si perfrictio (perfectio *trad.*) . . in ventrem -ari coeperit 63 14 bene cibetur (*sc.* equa), quae sic -atur (operiantur *trad.*) 240 12

operimentum: copertum dimitte..deinde abicere cum -is 43 7

opertorium: -is operitur bene 85 30 *Cf.* cooperimentum

opertura: lavacris calidis et -is . . utere 169 10

opiosus: *v.* apiosus

opistotonus: *ὀπισθότονος*; 3 9 11 24 47 11, 25 94 19 95 19 96 15 130 20 152 22 *bis* 160 18 *bis*

oportere: *c. nom. c. inf.* huic sanguis non -ebit detrahi 50 13

opponere (obponere): escam 98 30 pabulum et potionem 113 21 fenum 118 14 stercora mollia 82 12 cum tibi satis visum fuerit exisse sanguinem, fibulam -es 45 9
ora: huius (clavuli) -as (horas *trad.*) decusatim scalpello intercides 221 27
orbita: lutum de eadem -a . . quod de -a . . accipitur . . loteo terram de -a conspargentes perunguent 166 20, 24, 26
ordinarius: causticum 271 20 causticum crudum 276 25
ordo: curabis -ine quomodo oportet 31 4
organolum (*i. e.* organulum): ossilaginem si auferes . . ipsum pede(m) in -o mittis, sed tendes, ut immobilis ⟨sit⟩ 204 15 *Cf.* machina
organum: ventris 36 28 62 7 63 7
oricula: curva 99 20; *al.* auricula
orificium: 1) '*os*' *Maul*; in ipsis -is aspredo echino similis invenitur 57 3 et labia et ipsa -a intumescunt 93 23 qq. iumentorum pravas facies afferunt aut ipsa -a (*ἀλφόρυγχοι καὶ ἀλφοπρόσωποι*) 235 18 si . . potueris eius (pulli) -um prendere (*λαβόμενον τοῦ στόματος*) 237 11 2) '*ostium*' *Mündung*; perfricato -um, qua consuerit urinam facere 158 15
orthocolus: *ὀρθόκωλος*; de -o 89 19 de -o quem (quidam) stilosum vocant 118 17 *bis*
orthopnoea: *ὀρθόπνοια*; si . . -am (ortonam *trad.*) habuerit . . ilia ducit vehementer 114 14
orthopnoicus: *ὀρθοπνοϊκός*; 48 21 76 16 89 11 113 27 *bis* 114 14 (ortot(h)onicus *vel* orthonicus *ubique trad.*)
oscitari: ubi plus ebiberit, caput emittit . . -atur 109 24; *act.* si . . vermes in labiis habebunt, -are (obstare *trad.*) non potuerint 284 9; **auscitari**: -atur 40 17 74 5
osseus: spatulam -am sub callicia subicies 209 31
ossil(l)ago: 15 1 29 11 185 14 186 15, 16, 17 191 14, 16 203 28 204 8 212 2; *plur.* 14 22 (?) 267 28 269 2, 3, 14
ossosus (*i. e.* ossuosus): -is et commissuralibus locis 22 6
ossum: *passim, cf. supra p. 303*
ostendere: *refl.* prout se -iderint causae 82 6 cum pars eius (polypi) se foras -erit 103 14 videntur enim haec vitia tunc se -ere 179 8 ragadia . . se -ent 195 6
[**ostium** charcedonium 146 24 *c. adn.*]
ostocopus: *ὀστοκόπος*; 72 23, 25 (stocopus *trad.*)
oxigarum: conteres bene omnia in -o isto (exigaristo *trad.*) 252 24: *de ὀξυγαριστόν voce nova cogitat Bue, qui ab ὀξύγαρον derivatum esse verbum quoddam ὀξυγαρίζειν putat et Byzantinorum vocula γαράριον (mus. rhenan. 39, 420) 'vasculum liquaminarium' comparat.*
ozena: *ὄζαινα*; 185 27 195 7 282 13, 15, 19; 195 4 (ozona *trad.*); odienae 59 29
paene: p. in omnibus valitudinibus 4 25 p. de omnibus membris 90 11
pala: '*scapula*'; de -a 171 9 -am eiecerit 184 17 si . . -as vertebla doluerit 293 30

palam: inde ergo intelligis et p. tibi facies, quia ab aritculario vitio possessus tenetur (*καὶ εὔγνωστόν ἐστιν ὅτι ἔχεται ὑπὸ τῆς ἀρθρίτιδος*) 106 8
paleatus: vide ut -um manducet 296 10
pallidus: plenitudines . . male odoratae colore -o 104 4
palma: -a ustionem urito 194 3 urere . . -as in cervice 57 32 -as dare 93 20, -am 103 3 *Cf. Schneideri ad Veg. I 28, 11*
palmatim: urere 119 18 203 19 fasciato p. introrsus 203 23 *V.* palma
palmus: *mens.* mittito a rapo -um vel tres digitos 217 17
palpare: quem tumorem -atum intelliges carnem intus esse 30 18 cui si -are (palpebre *trad.*) volueris, non patiatur doloris aliquid 117 10
palpebra (palpebrum): in ipsa -a oculi 28 24; *alias* palpebrum (*v. supra p. 301*): -um inferiorem 26 13; *plur.* -a eius superiora ulterius cilia infertent 23 10 -a utraque 173 22
palpebrare: *intr.* oculi non -ant, extensi sunt, subito spasmum patiuntur 294 11
pandatile*: si q. i. pandatilia (pandat ylia *trad.*) fecerit et genua laxavit 203 9 de pandatilibus 186 14 (*ind.*) *nomen morbi quo genu pandum fit*
pandus: articulos 193 13
pantex: *tumor;* si cui -io. -ex (patex *trad.*) carnibus excreverit . . huius prendito foramina et ferramento aperito. deinde incipe pulmunclum secare 184 21 de -ice 171 10 *Cf.* pulmunculus
papirus (papyrus): fistulae curantur . . -o 32 12 curabis (fistulam) . . ⟨per⟩ -os 30 8 -um subicito (per fistulam) 31 8
par: morsu appetit aut -em suum (‘*seines gleichen*’) aut hominem 83 6
paracentesis: *παρακέντησις*; -in facies de ventre 67 10 123 17 -in facere 222 11 curari per -in 25 24 curare -e 214 9
paracenteterium: *παρακεντητήριον*; subigito ulterius -um ita ut inter tunicas subicias . . ypochima . . quam capulo -i depremes . . cito -um noli eximere . . cum videris pupillae claritatem sine ulla ypochima obstante, eximes -um 26 10, 12, 14, 20 *c. adn.* (paracenterium *trad.*)
paralisis: *παράλυσις*; ex -in stomaci defectione nimia contingit 100 26
paraliticus: *παραλυτικός*; 87 15 88 29 102 20
parapresma*: *παράπρισμα*; *plur.* vitia, quae inuri debe(n)t, -ta appellantur, quae fiunt in concavis testiculorum, quas melliceridas appellamus 154 3 (*idem fere ex corr.*) 15 24 vitium se profundit in plantis, quae -a appellantur aut melliceridas, quae aquatilia vocantur 154 20 (*cf.* 16 12)
parare: nunc etiam -abo et monstro 12 29 *absol.*
parastaticare: *graecolatinum a παραστατικός derivatum* ‘*lenire*’; quae res (tussis) magis leniter -ari potest, persanari non potest 120 6 si sudabit, intelligis eum posse -ari 128 7 *Cf.* parastaticus
parastaticus (?): 1) si i. ⟨mentum⟩ . . fregerit . . fasciolam

quam tenerissimam aceto et oleo madefactam diligenter fasciolato. deinde ex pannis -os (parasticos *trad.*) madefactos ab interiore parte componito, et rursum . . fasciolato 176 28 si . . crus fregerit, curabis mero et oleo, lanas succidas madefacias, fracturam tegebis et supra -os (parasticos *trad.*) impones. deinde fasciabis, sequenti regulas tiliaginas supra alligabis 191 21 *Cf. Galeni XVIII A 785 ἁρμόζει μὲν ἐφ' ὧν ὅλην κεφαλὴν σκεπάσαι θέλομεν παρασκεπάστρα ἐκλήθη. ὁ δὲ κάτοχός ἐστι ταινία ὑπερμήκης ὑπὲρ τὴν σκεπάστραν κατὰ μῆκος κύκλῳ τῷ προσώπῳ καὶ τῇ κεφαλῇ περιτιθεμένη εἰς τὴν κατάληψιν τῆς σκεπάστρας κτλ. unde nescio an* parascepasticos (παρασκεπαστικούς) *vel* parascepasterios (παρασκεπαστηρίους) *legendum sit, quamquam eae voces graecae et ipsae alibi non inveniri videntur. Cf.* cerebellare 2) *ossum quoddam cruris*; qc. i. ossilaginem submiserit non bene, ex qua re -um vel genum longum fecerit 203 29. *Cf. Veg. VI 1, 2* in genibus parastaticae duae

parcellides*: παρακερκίδες; si . . -es submiserint . . iosu (*i. e.* deorsum) quam genu . . tubiscula ex osso nata invenies 190 23 de -es 185 13

parere: *pro* '*apparere*'; cum -uerit (polippus) 103 14 ubi -ere coeperit (ranunculus) 290 21 satis -ebit 203 2 -ebit effectus 256 20 273 25

paronichia: παρωνυχία; levato ungula, ne qua -a (paro anchea *trad.*) remaneant 198 3 stremmam tolle sic ne qua -icia relinquas (paroniciarum quas *trad.*) 202 3

parotides (parotidae): παρωτίδες; si -es fuerint 180 1 si . . -ae vel strumae in callositate permanserint 30 8 -as *accus.* 29 26 270 11 292 16 de -is 170 30 *Cf. supra p. 304*

pars: modo in unam -tem ambulant modo in alteram 102 2, 3 in -tes (inpares *Bue*) facias offas 290 12;

particula: ex ea (porca) -as facito 286 14

partus: initium -ūs primum concipientibus 232 20

parvus: *deest* (242 26 *ex Col.*), *nam* 173 2 *ubi* parvum erit *traditum est, scripsi* pravum erit; *cf.* pravus

pascere: *intr.* prodest ei ergo -ere 58 10

pascua: *v. supra p. 301*

passerinus: stercus 239 18; *cf. ind. spec.*

passio: propter errorem alicuius -nis . . sanguinem detrahere 5 14 ne quidem error alicuius -nis veterinario ignoranti obstripiat 48 27 ne asperitudo fructūm incitet gingibas aut febrem aut alia(s) per corpus -es 43 27 si protricaverit et permanserit haec -o 44 15 alias quoque -nes et valitudines . . scire 47 1 *al.*

passive: p. ambulabit 39 25; *Cf.* ambulare

passum: *v. ind. spec.*

pastillus: 45 20 79 6 128 32 168 11

patella: '*Kniescheibe*'; si -am eicit 185 8, eiecerit 189 18 *Cf.* cuneolus spatula

patere: si inveneris ipsum longaonem clibano subtili -ere 69 26
pati: somnum 85 2 furiam 86 11 insaniam 86 25 eglipsis (ἐκλείψεις) 86 12 digestionem 126 1 *sim.*
patidus*: ‘*patens*’; collirium .. -um vulnus facit 32 17; *compar.* verginalis .. -ior fiet 55 5 *Cf.* patulus
patulus: sic remanet -us extalis 157 3
paulatim: 70 27 76 12 80 20 82 18 112 19 119 9 *al.* p. per dies 123 18
paululum: *adv.* amurcam .. p. conspargito 285 8
pauper: ‘*aegrotus*’; in -o loco 14 8 si -i pedes fuerint 209 20
pausare: iacens quasi videtur -are pusillum 66 31 volutabit ... cum mictu et intervallo quasi -et in ventre .. deinde porrectus -at volutatione 139 10, 12 donec dolor ille -et 129 3 si -averit, hac re sanum fit 213 31
pecten (?): si deiectionem -inis vexabitur .. color oculorum mutabitur et quidquid remittit, nimis humidum erit 158 27: *idem* defectio -inis 130 31
pecus: *masc.* occidito praeter porcum quemcunque voles -dem 167 9
pedatus: male 186 13 203 6
pediculosus: 130 7 135 21 linguam peduglossam 285 1
pediculus (peduclus): ‘*Laus*’; tiniolae in utri (= utero) quae -i ab alis appellantur 68 1 130 9 -os .. in praecordiis 135 21 peduclum in intestinis 136 8
pegma: πῆγμα; malagma(e) -a 265 21
peior: *v.* malus
pellicula: caput illi foveto .. -am nigram involves 294 15
pendere: -et et terram pedibus tundet 98 12 tussienti io. -enti 164 33 si plus penderit (senserit *trad.*), ungulam aperire 198 1
pendigo: curabis, ne quam inter nervos aut commissuras -inem habeat. si quam -inem inveneris .. aperire curabis 184 6, 7 diligenter -inem tollis 202 18 omnem -inem ungulae elimpidato 219 29
penetrare: *pass.* ipsae duritiae cauteriis -entur 14 28
penicillus (penecillus): nisi prius oculum clusum -o caldo diu vaporaveris 26 16 spongiam mollem aut penecillum super alligato 174 13
penuria: cum -am cibi passi sunt et inediam 124 20
per: *praep.*; *interdum c. abl.* p. triduo *passim* p. quatriduo 86 21 180 17 (*cf.* dies) p. tempore 56 9 (*cf.* tempus) p. naribus 48 7, 9, 12 53 16 101 1 108 17 287 30 288 1 p. omnibus membris 72 12 p. ore 108 15 *al.*

saepissime c. acc. de causa e. g. p. motum maxillarum 6 25 p. gracilitatem venarum 8 22 p. vetustatem 60 16 p. plures manus 65 21 *al.*

p. unam partem 181 11 ‘*auf einer Seite*’ p. aliam partem 78 1 p. contrariam partem 88 4 ures eum p. totos lumbos 153 27 laborat p. viscera 111 31 p. omnes tunicas suffusio erit 174 21

p. intervalla 64 17 p. crementum 82 18 112 19 p. omnem diligentiam 52 19 p. quatuor mittere (sanguinem) 200 11

[**perauferre***: deformitas..perauferri non potest 35 29: ⟨sem⟩per auferri *Bue: puto recte, nam alias ubique* auferre, *e. g.* 67 9 83 20, 27 86 20]

percatapsare*: *i. e. per-καταψᾶν verbum graecolatinum*; manibus -are totum i. 50 20 manibus -are totum corpus 65 19 unctionibus termanticis eum -ato 102 27

percernere: haec omnia pisato . . et -e 153 15

[**percludes**: nares 119 21: *scripsi* praecludes]

percolare: cancros . . olei ciatos II -ato 79 2

perconfirmare*: hac re -ata bene provenit 207 30

percoquere: sic coicies ut -atur 263 2

percurare: *absol.* 13 20 23 3 121 20 137 15 177 30; *trans.* valitudinem 13 22 vitium 67 9 vulnera 209 19

percussio: prioribus (pedibus) claudicat et -nem (ungulae) inspicere mollior 42 22; *sed* incipere *Bue* '*für den Versuch gehörigen Auftretens*'

percussura: curabis . . -am 212 24 si . . ab aliqua causa -a fuerit 220 27

percussus: *subst.* solis 88 26 101 23 bestioli 156 5, 11

percutere: venam sagitta 10 10, 11, 21, 24 *al.* traverse securi celte vel flebotomo 12 11 si venas vacuas a frigore ⟨aut ab⟩ aestu -sserit 101 14 si i. qc. colubra -sserit 165 7 *al.*; *part. perf. pass.* si cambam -am habuerit 18 3 ab onere -um 18 24 a sidore (sole) -um 101 12, 23

perducere: *intr.* ipse enim locus naturaliter -it 135 7 (*θυροειδοῦς γὰρ ὑπάρχοντος τοῦ τόπου*); *trans. de med.* -ere in lana 248 caldum bene -is medicamenta 268 14; sic -es ad sanitatem 172 10 172 33 *al.*

perductilis: malagma(m) 36 12 198 24 204 5 (productilem *trad.*); *cf.* malagmam . . in alutam perductam 211 32

perdurare: *intr.* vitia . . incommodando -ant 14 24 per tempora -at (tumor) et articuli onerant 205 21 *Cf.* prae-, indurare

perexire: papirum subicito ita, ut pars -eat in os eius 31 9

perfectio: '*refectio*' *Stärkung;* acopum ad -nem et nervorum dolores 260 14 hoc uteris ad -nem lumborum 263 4 cerotum ad -nem 275 11

perfrictio: '*Erkältung*' *a* '*perfrigesco*' *derivatum;* contingunt . . ex -nibus et ex sudoribus 38 3 a -ne febricitat 45 3 humorem malignum totius corporis et -nis 54 16 si -o (perfectio *trad.*) longi temporis concepta in ventrem operari coeperit 63 13 ne aliqua pars humoris -nem eis inferat. mero et oleo perungere et perfricare eos oportet, ut corpora eorum thermasiam passa a -ne corroborentur 8 8, 10 (*ubi alterum* perfrictio *a* perfrico *derivare malim*) *al.* *Cf.* primitio

perfrigatio* (perfrigidatio?): hoc autem accidit ex nimia perfrigatione (*malim* perfrigidatione) 92 20 *Cf.* perfrigidare

perfrigescere: perfrixit 25 7 46 24 47 24
perfrigidare*: eum in frigidam mittis vel per diurnum -abis 208 25 *Cf.* perfrigatio.
perfumentare* (*i. e.* perfomentare): aqua frigida renes et cerebrum, testiculos -ato (perfumigato *trad.*) 177 22. *Cf.* fomentare.
pergyrare*: ventus, quo minus exeundi vadum fit, rabidus increscit morsusque .. praestat -endo (*pro* pergyrando) intestinam pro motum alicuius ⟨humoris⟩ interius excludendum 64 30 *Cf.* circumgirare girare
periclitari: ne fluxu sanguinis -etur 33 26 -antis morituri signa 45 28; 70 2, 22 293 10; ex .. vitiis .. animalia -antur 293 10
periculosus: valitudo 65 12 cura 115 16 220 3; *compar.* aliis .. -ius (periculosis *trad.*) se habentibus 96 20
periculum: -um facit (-iunt) 157 7 216 19, vitae -um 142 13; '*Versuch*' (?) anima cedente ⟨per⟩ periculum 4 14
perinfundere*: cancros .. conteres et brassicae -ito 79 1
periodus: *περίοδος*; hoc faciendum est alternis -is 126 12
peripleumonicus: *περιπλευμονικός*; fiunt -i (periplomonici *trad.*) 48 20
perire: dum morbus -eat 285 18
peritoneon (peritonium): *περιτόναιον*; -on ipsum aperias 67 19 -on rumpas 123 20 -ium ipsum non tetigerit 212 5 a qualibet causa -eo ruperit 212 15
perminutatim: et p. exerceque 67 15 eum (equum) promoves p. 75 19 76 11 coges (iubes) eum ambulare p. 117 18 128 25 inambulet p. 121 13 ambulationibus brevibus p. .. eum ducito 123 8 *V.* minutatim
permiscere: *v. supra p. 306*
permittere: -ito aperiat oculum 25 30
permixtio: vocabula inveniuntur a -ne eorum (colorum) qui infra scripti sunt 287 6
permodicus: potum non afferendo nec -um 43 15
pernicies: humor amarus morborum -es 54 18
perniciosus: -a *subst.* (*cf.* laccosa); ex quo -a oritur a febribus 48 25; *adi.* ad tussem -am 254 26
perpetuus: in -o 175 23 perpetuo *adv.* 120 1
[**perpulcrum**: *ex coni.* 206 29, *ubi trad.* per prulcum]
perrodere: in rabiem conversus .. praesepium -et 83 7
perrumpere: ustio incipit -endo dissolvere nodos 14 30 vicinas partes .. -ere cauteris 32 9
persaepius: peruras p. pilum 227 9
persalire*: insanus .. subito -iet, praesepium ex(s)ilit 77 12
persanare: causam 211 29, palpebrum 24 1 (vulnus) 32 6; quae res magis leniter parastaticari potest, -ari non potest 120 7 si recenti dederis, -abuntur 120 15
persecare: solves venas .. -ueris omnes 105 3
persequi: *pro* sequi; si eum .. conatus fueris .. ducere, vix -itur 78 1
perseverare: si tumor -abit 167 15

[**persuaderet**: 169 28 *c. adn.*]
persudare*: defricabis .. corpus, donec -et 117 20
pertendere: *intr.* -entes et dirigentes a collo usque ad femora venas 44 21
perterebrare: humor amarus .. medullas eorum -aret 54 18
pertergere: manu(m) adversa -ito 285 5
pertinere: valitudo ... in aliquam partem corporis quae -et 5 6
pertransire: venae .. -eunt per latera gambae 12 9
pertundere: foraminibus cutem -es (pertendes *trad.*) 17 9
perungere: *v. supra p. 306*; acopo peruncto hoc 83 13
perurere: -as persaepius pilum et nares 227 9
pessarium: cerotum .. in -um 275 17
pessum: *πεσσόν*; in -o, cum pepererunt mulieres, suppones (unctionem) 259 21
petiolus: lenem ex -is berbecinis medullam addito 176 1
pictura: -ae similes pinnis urendo formantur 14 9
pigmentum: contundis bene haec -a 288 16
pilare: catulum lactantem occisum -atum 61 6 *med.*
pilea: *pro 'ptla' Mörser*; contundes ⟨in⟩ -am ligneam 286 8 *Cf.* mortarium
piligerare: *pro 'pĭlare' i. e. pilos accipere*; ut possit melius cludere (vulnus) et -are 183 11 omnem cervicem sanari et -are posse scies 183 13 alapa (*ἀλωπεκία*) in cervice ut -et 245 11; *aliter Corp. Gloss. II 150, 47* piligerat *τριχολογεῖ*.
pilula: cypressi -as (pipulas *trad.*) ex vino veteri decoques 288 2
pilupia*: videntur creare pispisam, qui -a appella[n]tur 224 29 *Cf.* pispisa
pilus: '*Haar*' *singul. collect.*; spongiola cum aqua deducis post -um 6 8 ab ano .. ubi -us non est 11 30 quem defricabis adversum -um 123 10 ad -um ut cadat 244 11 ut -us cadat 246 3
pinguamen: *medic.* qc. -inis .. in folliculo abundaverit 215 24; 261 11 *med.*
pinguitudo: ne salivas continet, currunt -inis (piguitudines *trad.*, *fort. recte nom. plur.*) similes de ore 178 6
pinna: 1) *proprie* picturae similes -is urendo formantur 14 10 2) '*Lanzette*' -ā empiema (*i. e. ἐμπύημα*, hiempima *trad.*) facies 83 22
piperatus: pro -o ieiunus in vino tepido bibat (pastillos) 253 6 *Cf. ind. spec.*
pisare: *pro 'pinsare' de med.*; omnia -abis in pila lignea 40 24 -ato 41 4 153 15 285 22 -tum cum nitro 116 16 in uno (vino *trad.*) -ato 285 29 *Cf.* pistare
pispisa (pispasa)*: *morbus ignotus*; qc. i. ab strato cancer frigidum creaverit, q. quidam -am vocant 216 18 in latera -asam .. q. est cancer frigidum 221 2[illegible] si -a ceciderit, curabis sic, ut vulnus permiserit 222 6 est aliud genus vulneris, quod -am succutaneam vocant, q. nascitur in omnem partem corporis, q. est facedena. facile hoc in dorso et lateribus et in coxis nascitur a plaga

et ab strato 217 10 si q. i. caudam parietibus fricat et exulcerat se, sic curato. in ipsum rapum caudae invenies pilos, quorum extremas partes in ipso rapo plus demerserint. hi sunt, qui videntur creare -am, qui pilupia appellantur 224 29 de rapo eligito pilos validos et tortos, in quibus -am intelliges esse 245 17. *Cf* cancer

pistare: *de med.* -ato 86 2 136 3 190 18

pistillum (*vel* pistillus): terito -o plumbeo 267 2, 5 contineto ad mortaria marmorea -o plumbeo 252 16; *dubium* per uncinum -i (pistuli *trad.*) deiungens iumentum palpebrum 23 26, *ubi puto aliquid aliud in* pistuli *latere*; *sed nescio, quomodo chirurgi illud instrumentum appellatum fuerit: praeter* pisculi *fortasse* fistuli (= fistulae) *aut* pinnuli (= pinnulae *i. e.* pinnae) '*Lanzette*' *in censum veniant. Cf.* pinna

pistulus: *v.* pistillum

pittacium: *πιττάκιον*; ponere 7 4 222 17 *al.*

pituita: a cerebro . . venit multa -a crassa et spissa 48 14 cui nulla -a per nares neque per os effluet 110 22; *plur.* fluent ei de naribus -ae virides 168 31

pituitans*: habebit . . oculos -tes concavos et subductos humidos 44 5

pituitas*: quae (maleos) per nares nullam -tem adferet 106 24

pituitosus: -a *subst.* (*cf.* laccosa) mittet crassas et -as 224 15

pixis: *πυξίς*; in -da (-de) plumbea habeto 269 29 277 4 contrito in -am plumbeam 274 4, reponis 282 17

plāga: scalpello -am directam das 23 12 das -as in ipso articulo abintro 206 22 duo grana salis in -a subicies 123 23 scalpello intercides eam (pispasam) directis -is . . et sale grande eas -as confricabis 221 31, 32 hoc medicamento eas -as cum lanis sucidis subcalcabis 222 1, 4 in placa pittacium ponere curabis 7 4

planctus: *subst.* -o nervum . . constringat totum caput 92 16

planitia: donec se cicatrix cum -a cludat 27 18 ossilaginem . . ad -am cruris reddas 204 18 cum iam decarnaveris ad -am certam (pulmunculum) 211 9

planta: '*Fusssohle*'; -ae laborant ex labore viarum 16 7 qui sunt in -is nervi laborant 16 8 154 16 morbi vitium se profundit in -is 16 12 154 20 *al.*

planus: ut . . ungulam -am possit ponere 17 6 suffricas oculum -a manu 25 30 vesica(m) manu -a (plena *trad.*) premito leviter 152 12

[**plasmentum**: commiscentes -um 169 23 *corrupta*]

platocoriasis: *πλατυκορίασις*; 21 3 24 6, 14, 18, 25 25 2

plectora: *πληθώρη*; 89 2 109 22 *bis* 170 5 172 4 plectura 44 31 101 14 plectoria 47 23 58 7, 27 164 24

plectoria: *v.* plectora

plectura: *v.* plectora

plenilunium: hoc . . ei dabis usque ad -um 241 5

plenitudo: 1) cibi 43 10, 11

humoris 58 7 stercoris 64 7 sanguinis 76 20 si a labore .. febricitaverit .. aut frigore .. aut -ine deambulat 42 17 detracta omnium virium -ine 39 6 2) tanquam balani -inem facere ex sale et melle (*βάλανον ποιῆσαι ἐξ ἁλὸς καὶ μέλιτος*) 148 12 3) -ines profluunt olentes naribus grassae et male odoratae (*ἰχῶρες ἀποστάζουσιν ἐκ τῶν μυκτήρων παχεῖς ὀσμὰς ἔχοντες*) 104 3 4) collirio .. subicies ad istam -inem (*i. e. complementum*) foraminis 31 18

plenus: *ubique cum ablativo, velut* 38 5 40 2 51 14 74 22; *sed c. accus.* totum corpus calorem -um 39 23; *adv. compar.* plenius: docere 8 29 232 15 sit tamen cura pl. rationabiliter quae adhibetur 13 18 scire 57 25; *superl.* plenissime demonstrare 63 1

plerumque: 69 2 144 1 *al.*

pleureticus: *πλευριτικός*; 107 8

pleuroxistes: *πλευροξύστης*; astulam ipsam per -em (pleuroclistem *trad.*) secabis 212 8

plicare: quo loco flexuram admittit pectus -andi 9 23

plumbeatus (*pro* plumbatus): exinanito de mortario et coicito in -o 278 18

plumbeus: cauterium -um facito quadratum 178 26

plumbum: 1) *morbus in oculo* 170 15 175 25 2) *metallum, v. ind. spec.*

plurime: abstineto i. .. quam pl. ab aqua 26 3 rem pl. salubrem 229 31

plurissimus*: ternis vel quaternis diebus, saepissime et plurissimis 53 26. *Cf. supra p. 305*; *Thes. gloss. s. v.* complusculos: complurissime (?)

plus: *pro* '*magis*'; nec p. enim in paupero loco, verum altius ⟨urit⟩ duritias 14 8 p. stringunt 14 18 p. demerserint 224 28

pluvialis: aqua 293 18

pluviaticus: aqua 275 33

podagra: 89 18 117 6 *al.*

podagricus: 47 25 117 6 blateiat alienatus sanguis et facit non minorem (minus? minore noxa *Bue*) -um 228 29 haec (malagma) facit ad nervorum grassitudines et -os 266 33 malagmam -am 263 21

podagrosus: unctio ad -um 258 32

poleiatus: dabis .. . in poscam -am 132 23 *V. ind. spec. s. puleium*

policrestus: *πολύχρηστος*; potionabis eum .. . ex antidoto -o 76 10

polippus: *πολύπους morbus;* 88 30 103 8 170 25 178 21 *bis*, 24 27; si q. i. -um (polibum *trad.*) factum fuerit in nasum 103 8

ponderosus: battes de tabella aliqua belle -a diu (codam) 11 30

pondus: uniuscuiusque -us obolos [ex] ternos 248 13 admisces mellis Attici -us competens 248 29

ponere: *v.* positus

porcinus: acronum -um .. decoques 61 14 carnem quemcunque .. . praeter -am imponito 167 7 *al.*

[**poristide**: 133 2 *med. corrupt.*]

porrigere: subinde pusillum -ito .. minutatim mixtam escam -ito 38 10, 13

portare: *refl.* '*se sustinere*'; observabis ut .. pedes cures,

ut possit se -are 11 22 dolori -ari se non facile potest 36 17 si se -abit 213 2 cum iam confirmasse visum fuerit et posse se -are (reportare *trad.*) 213 20; *pass.* posterioribus pedibus facilius -atur 42 22; *act.* caput suum non portat 294 31 *Cf.* sufferre

porus: πόρος; ipsum -um urinae non uras 214 22 *Cf.* uredira

posca: 23 30 34 24 49 20 50 3 *al.*; pusca: 28 21 132 6 (pascuae *trad.*) 252 16 *Cf. ind. spec.*

positus: *part. pro* ‘*interpositus*’; -is sex digitis superius 9 28 quatuor digitis -is 10 18

posse: *abs.* non durant, periculum vitae faciunt. et hi equi (hic qui *trad.*) possunt tamen (*sc.* sani fieri), hi qui curabuntur, ⟨si⟩ salem .. imponis 199 17 facilius curari poterint 174 25

possidĕre: quibuscunque totum corpus causa similiter aliqua -erit 9 3 maleos morbus si evenerit, ut aliquod i. -eat in grege 52 1 observabis ne eum rabies -eat 293 15 in corporibus eorum, qui iam -essi sunt, morbus increscit 59 2 ab articulario vitio -essus tenetur (ἔχεται ὑπὸ τῆς ἀρθρίτιδος) 106 9.

post: *praep. de loco* spongiola cum aqua deducis p. pilum, ut possit clarius eminere (vena) 6 7 girat tanquam p. molam(s) 77 5 83 4 *de tempore* p. numerum certum dierum 7 17 *al.*

posterinus*: vena (genua *trad.*) -i cubitum sinistri lateris 46 6. ‘posterinus *significat regiones posteriores aliqua re, construitur ut* post *cum accusativo* ‘*in der linksseitigen Hinterwand des Ellenbogens*’ *Bue Cf.* vena posterinis cubitum 137 26 *loco corrupto.*

posterior: *plur. subst.* (*sc.* pedes); a -ibus prenduntur 160 18 -ibus summis ambulabit 223 25 -es eum non consecuntur 224 20 *al.*

postero: *adv.* 67 9 200 23 (*ubi scripsi* postremo) 210 16 293 13 (*ubi* postea *scripseram*), 27 294 15

postmodum: *saepe, velut* 7 5, 15 11 8 26 27 34 16 36 11 39 11 100 1 112 19 114 26 115 10 156 1 207 18 deinde p. 26 27 *Cf. supra p. 311*

potio: *subst. passim, v.* potionare; *e. g.* quibus evenit dum potionantur, ut tussiant et eis sudor post -nem superveniat 164 28

potionare: ciatum unum mixtum per nares -are 61 30 -are potione(m) potionibus *v. supra p. 310* qc. . .-atum fuerit . .et -atum contremuerit 164 14, 16 -atus tremet 131 6

potionatorius*: pastillum 251 9

potium*: ex sudore aut ex praecipitatione -i (*sc. aquae*) vel vini nascuntur suffusio 47 13

potus (potum?): abstineto i. antepridie ab esca et -o 215 14

prae: p. dolore 62 19 127 5 134 19 168 14

praecantatio: qui putant -nibus aut remediis dolorem ventris posse sanari 62 9 *V.* incantatio

praecīdere: *passim*

praecingere: acum traicies cum

ipsam cutem ossum, ita ut totam venam -as 34 3

praecipere: *c. nom. c. inf.* fieri sanguinis detractio -iatur 4 26, -itur 5 2 12 28 sanguis detractus .. eandem causam liniri -itur 6 13; *sine inf.* quare -itur clerocoelicis (ferrago) 7 12; *c. acc. c. inf.* 13 2 15 7 35 23 52 14; *c. inf.* 5 16 (*cf. supra p. 310*) 32 8 56 11 *al.*

praecipitatio: *act.* ex sudore aut ex -ne potii vel vini nascuntur suffusio febris 47 13

praecisura: venam ipsam longius quam -a .. comprehendes 33 29 religabis .. secus ipsam -am (recisuram *trad.*) 34 5 ad -am nervorum impones 193 30 ferramento praecides et cauterio candenti -am adures 228 3

praecludere (*vel* praeclaudere): visum luminis 25 20 sanguinem 34 1 208 19 sanguinis fluxum 228 5 venas cauterio 174 18 loca ubi praecideris venam 216 4 stercoris vadum 64 5 partes intestinorum 63 26 (percludit *trad.*) nares 119 21 (percludes *trad.*) -untur terrigiis oculi 94 29 **praeclaudere**: loca .. intestinorum -untur ex illo humore 64 25

praeclusio: longaonis 64 6 69 28

praecurrere: quae corruptio sanguinis ex vi huius morbi -it et in medullas scapularum 54 7 commixtus sanguis -it per omnia arteria .. -it et in medullas scapularum 104 15, 16

praedicere: si non reddiderit ad -icta (*sc.* medicamenta), duces stercora 42 11

praedurare: *intr.* colus qui -averit 70 29 *Cf.* per-, indurare

praedurescere*: si iam veteruerit vel -uerit (marmor) 207 20 cum cicatrices vulnerum soldaverint et -uerint (praedoluerint *trad.*) 209 21 curato .. donec vulnus callicia -uerit 219 30

praeferre: -et horridum caput adtendens 39 26

praefocare: -abitur simili modo ut ab stranguilia 29 29 ut caput foras habeat et nares ne -etur 96 7 -abitur et laborabit 144 7 si .. inveneris -atum longaonem .. nec valde patere longaonem .. -ato similiter 70 1, 9 qui -atum ventrem habet 148 17 *Cf.* suffocare.

praefocatio: faucium -o et sinance 48 18 -nem (praefocione *trad.*) in anhelitu patitur 114 17 potio ad vesicae dolorem sive -nem (praeforationem *trad.*) 252 3

praefricare: *absol.* ante -antes aceto 166 23

praegnans: 131 16 168 16, 18 239 1 *al.* *Cf.* praegnax

praegnatus: equam si -am fieri volueris 239 17

praegnax: *pro* -ans; si equa -ax febricitabit 41 10

praegyrare*: *intr.* ipse -at 129 10; *refl.* difficiliter se -at 77 29 *Cf.* girare

praemittere: et in via -ere (= -ti?) debere et hac re sanari dixerunt 35 2

praemixtus: causa 13 22 demonstrationes 51 22 res (= *remedia*) 52 17 herbae 58 15 ex aqua calida et oleo -o .. dabis 60 18 ex -is passionibus accidentibus vexari 171 12 -is

diebus IX ab ustione primo uteris axungia 192 15

praemixtio*: epiploce dicitur causa in qua duorum valitudinum -o invenitur 13 4

praenatus: *pro* '*prognatus*'; equus male -us si erit 241 10 equus bene -us (pedatus *trad.*) si erit 241 17

praeobturare (praeobdurare *trad.*): quibus venis -atis (praeobduratio *trad.*) distentio sequitur 79 22 si q. i. -atum factum fuerit (*ἐμφράγματος γενομένου*) 121 30 halitus -atur 172 6. *Cf.* obturare

praeobturatio* (praeobduratio *trad.*): si q. i. emfraxin tenuerit quod latine -o dicitur 120 21 de -nes 121 30 *Cf.* obturatio

praeoccupare: si q. i. coleribus ⟨humidis⟩ -atum fuerit 131 26 de fascinatione et si volueris -are ne morbus accedat 163 6 si volueris -are desperatam valitudinem, ut (et *trad.*) nihil eorum animalia patiuntur

praepedire: suspendis modicum et post -ito (i.) 287 15

praependēre: evenire solet, ut . . praerumpat et -at (= praependeat) ipsum palpebrum 23 27 cauda soluta -et 46 6 testiculum . . -ebit 234 20 *c. adn.*

praerumpere: *intr.* 23 27 (*cf.* praependere); *trans. saepius, praesertim de ustione cauterii velut* 14 7 23 7 35 5 205 25 -uptis quoque fibulis curabis 23 22 venae -uptae 34 9 sagitta -ebis cutem 188 6 -it ungulam novam 210 19 *al.*

praeruptio: curatur causa cauteris candentibus, quorum -o capulis facta cutem praerumpat 14 7

praesens: *adv.* 24 7 (?) 42 31 62 27 (?) 67 8 228 11 254 19 in -te 23 29 ex -ti 62 22 ex -tem 148 20 ad -ns 96 30 125 20 in -tia 192 14 (*subst.*?) herbam quae -ns fuerit 42 31

praesentia: *v.* praesens

praesepes (*vel* praesepium): ad -em 87 29 -io caput deponat 80 14 in -io 83 2 87 12 100 25 -ium *acc.* 83 7 86 16, 29 294 10

praesta(n)tim*: *pro* '*praestanter*'; hoc tibi p. (praestatim *trad.*) omnes res oculares sanat 249 28

praestare: vulsiones eis -asse 150 9 (*loco corrupto*) nihil dubium est ustionem tantummodo -are posse partibus suis, si cui sanguinis detractio suis partibus -at 12 17, 19 quid ergo ustio -are possit, demonstrabo 13 24 *al.*

praesumptio: quorum (colorum) et nomina certo vocabulo continentur sine ulla -ne coloris (peremptione colliriis *trad.*) ab alterutro commixti 287 3

praeter: simili ratione curabis p. ductum armum 187 18

praeterea: superiore vena cervicis . . p. quam (*pro* quam p. *v. supra p. 312*) solam observare debeamus 73 29 id medicamentum p. ('*prae ceteris*') optimum erit 159 31

praeterire: non tamen -eam haut unum (praeterea aut uno *trad.*) 107 17

praeterquam: dentes . . asinus et mulus habent numero XXX, p. appendices 241 27

praevalidus: medicamentum -um 226 24
pravitas: si qui super oculos aliquam -tem habent 235 19
pravus: -us ambulabit 78 20 in latus quomodo crancus 102 21 (*cf.* transversus ambulabit 40 28) sinistrae partis -us factus 180 31 caput commovebit, -um (parvum *trad.*) erit et dentibus frendent 173 2 -as facies afferunt 235 18 caudas mobiles aut -as ferunt 225 12 *Cf.* depravare
pre(he)ndere: si quem autem robor a prioribus partibus -iderit 95 20 si quem ab armos -iderit 152 26 sed si totum -iderit cervicem 153 8 *al.: semper* prendo, *in compositis vero* -prehendo, *cf. supra p. 308*
pressura: cardiacus autem fit a nimia epifora..et -a cordis a corruptione sanguinis 77 15
primere: scito eum morbo pressum esse 136 14 *V.* ad pressum
[**primitio***(?): '*pressio*'; coactio..a labore et cogendo contingit et ex primitione (*rectius* perfrictione) 46 29]
primitium: *pro* '*primitiae*'; nihil autem melius facit quam -um ex aqua maceratum 156 15
primus: in -o '*zuerst*' 21 30 100 30, '*besonders*' 250 2 -is (*pro* '*prioribus*') pedibus calcat 51 13
principalis: caput . . -e inter omnia membra corporis 15 13 nervus . . totius corporis -is 74 16 linguae..quae est pr. omnium articulorum 104 19; *subst.* dolores fieri..per singula -lium loca 62 24
principium: aqualicum . . -um omnium interaneorum 63 4
pro: *praep. c. acc.* 28 20 33 13 65 1 198 22 p. mortuo 100 1 p. remedio 110 25 p. certo 65 9 p. multitudine adhibere 65 16 '*frequenter*' vesicam p. multitudine loteo plenam 71 3 '*in ihrer ganzen Grösse*' in quantum p. magnitudine corporis aestimabis 82 9
procadere (procedere, procidere): lingua eius -et foras 97 7 veretrum -et 117 14 de veretro eis guttae -unt 152 8 *perf.* procecidi; cum autem testis -erit 156 17 si non -erit (extalis) 157 15, 17 si..intestina in corium -erint 220 29 si..omentum -erit 221 5 vulva si -erit 240 1 ex eo (extali) procedit stentinum foras, qui cum processerit..si..extalis procederit 157 5, 6, 8 si omentum procederit 212 20 *Cf. supra p. 307. 308*
procedere: *v.* procadere
procidere: *v.* procadere
procurrere: inambulet et -at sed non magno cursu 140 2
proficere: si (hoc) non proficeri(n)t *vel* profeceri(n)t *saepissime: additum* ex hoc 83 21 88 1 93 19 133 3 203 19 ex hac re 96 10 minus 160 16 minime 187 19 nihil 19 3 167 19 haec res 190 20 255 32 haec omnia 201 16 hac re parum 255 30 *al. Cf. supra p. 307*
profluvius: Atticus *morbus, v. supra p. 299 s.* Atticus *et p. 302 s.* profluvium
profundere: *refl.* huius morbi vitium se -it in plantis 16 12

154 20 in qua parte se morbus -uderit 93 18 claucoma si se -uderit 246 28
proicere: *intr.* statim -iet 62 11; *refl.* ut se -ere possit 82 12 in praesepium se -it 86 16 ut se libenter -iat 294 32; *trans.* omnes morbidos agro -ere 56 12 iubemus eos in agros -i 58 3 origanum..per nares -ito 108 1
proinde: dolori portare se non facile potest, ad manducandum se p. subicit 36 18
prominere: incipiunt.. dentes -ere 242 14 *ex Colum.*
promittere: *c. nom. c. inf.* per hoc ciclum valitudinis incurabiles sani fieri -untur 76 14 periculum -i debebit 109 16; *de iumento sine inf.* hunc ergo..-ere non debemus. curari enim non possunt 111 9 de quo nunquam -it sanare 52 13 de vita de his -ere noli 106 4
promotio: itineri promovendum facias..post hanc ergo -nem lavabimus eos (equos) ad mare 8 6
pronus: -us ambulabit 187 15
prope: *adv.* si p. fuerit polippus 178 24; *praepos.* pandos articulos habebit et p. cirros in terram ponit 193 13 p. ossum 205 1; *superl.* quod fit magis proxime longaonis clausura 64 27
propendens: -ens (perpendens *trad.*) veretrum habebit 227 3; *de* 176 24 *V.* propensus
propensus: *compar.* qui -ioribus (propensionibus *vel* propensoribus *trad., sc.* plantis?) et laxae aetatis sunt 16 10 154 18; *cf.* labris diu propendentibus 176 24
propinare: stomacus..iocineri nihil -at 125 13
propodes*: *πρόποδες*; morsibus hominem persequitur et -as hominem percutit similiter et calcibus 87 23
proportio: numerabis (dentes), si non utrisque -nem invenies 242 1
proprius: *absol.* '*aptus*'; hoc autem -um non est 6 15
propter: p. quod 53 7 54 13, 23, 25 *al.*; p. hoc quoniam 129 6; *de loco* detractus autem sanguis p. quamcunque parte(m) .. imposito (= us) 6 17 adiunges ei equum salacem et p. eum 237 20
prosequi: -i solent signa haec 85 20 sequens deinde collirio -eris 174 15
[**protervus**: *ex coni.* 237 20 *adn.*]
protinus: '*sogleich*' 5 2 16 9 107 5 148 11 154 17
protocomium*: *πρωτοκόμιον**; tempora sic sub ipso -o semisse iustissime ures 83 22
protrahere: *intr.* per longum tempus -it (*sc. vitam*) 114 19 *Cf.* trahere
protricare* (protrigare): 1) *intr.* '*morari*' in eo loco intestini stercora conspissata -ant 64 8 si tardius in dolore -gaverit, difficiliter evadent 70 12 tam diu in arena -et, donec insudet 96 8 2) *trans.* '*provocare*' -abis eum meiere, adduces eum..ibit ad odorem lotei alieni -atus et ipse meiet 146 13, 16. *ambiguum* si autem non -averit et permanserit haec passio 44 14, *ubi aut* non *delendum* (= 1) *aut* se *supplendum erit* (= 2). *nescio vero an ll. p. 146 la-*

teat procitare *verbum et ipsum sane inauditum* (*cf.* citare) *V. Thes. gloss. s. v.*: destricare (*vel* districare) consummare

prout: 6 27 45 11 74 29 82 6 87 19 158 24 191 11 197 23 *ubique cum fut. exacto*; cui nec p. [se] causa fuerit, medicina subvenias, sanum fieri non potest 62 20 *c. adn.* detractio . . non est contraria, sic (si *trad.*) tamen p. impetum causae cognoveris 180 12

provenire: haec enim res difficiliter -it 27 21 ita enim medicina . . in omnibus -ire potest 59 24 saepissime solent remedia -ire 110 24 difficiliter quidem -iunt . . raro -iet 119 17, 19 solent haec curationes ad ustionem -ire 193 8

providus: perducis ad sanitatem, si causa recens fuerit; si minus, -a causa docebit 189 3

provocare: *refl.* stercora si se . . -averint 69 27 (*cf.* evocare sevocare); alii . . quasi in cursu se -antes 71 10; *trans.* cera(m) . . liquefacies valde in mortario -as 275 21

proximare: cuicunque sanguilentus humor per nares profluet et croceus, morti -at (proxima *trad.*) 53 2

proxime: *v.* prope

pruna: -am (prumam *trad.*) et cinerem converrito et eum ibi statuito 203 3

prurigo: exulcerat (uligo) totos pedes et leprosos facit cum quadam aspredine ex nimia -ine 20 11

(p)tisana: *v. ind. spec.*

pubescere: pastillos ex herbis, ubi frumentum -it 255 3

puerilis: oblinies . . sordes de balneo -em (*γλοιὸν παιδικόν*) . . et sordes -es de balneo . . exfervefacies 196 13, 16 *V. ind. spec. s.* sordes

pullamen: qui plerumque mortibus nascitur in -inibus . . quamvis difficiliter -ina ex ea causa liberentur 60 2, 6; quod si tenerum fuerit, ipsum -en expellere oportebit 237 12

pullaria: *παρουλίς*; de -ibus 21 12 -ia nascitur pullis in prima calefactione dentionis . . inter maxillas 30 27 quibus et glandulae inter maxillas, ubi -ia nasci solent, increscent 57 9

pullitia: glandulas . . quae fiunt in -a 30 15 de glandulis quae fiunt in -a ex prima dentione . . ex quo contingit in pullis magis 179 7

pullus: 30 27 (*v.* pullaria) *al.*

pulmentarium: conditum (catulum lactantem) similiter ut -um 61 11 condis eum quomodo -um 250 7 *Cf.* pulmentum

pulmentum: conditur eodem modo (catulus lactans) ut -um sub tritura 61 1 *Cf.* pulmentarium

pulmo: 1) '*Lunge*' 9 19 113 16 *al.* 2) '*Fleischlappen*' *pro* '*pulmunculus*' (*quod cf.*) 186 29 222 28, 29

pulmunculus: '*Fleischlappen*' qc. . . in dorsum -um habuerit . . -um in dorso scalpello aperies . . subicito ancistrum et -um teneto . . prendis et decarnabis eum -um 210 29, 31 211 1, 4 si . . pantex carnibus

excreverit..incipe -um (pulmundum *trad.*) secare 184 23 si equus in dorso -um citaverit..ipsius pulmonis plagas scalpello aperias..ne quid pulmonis relinquas 226 26, 28, 29. *Cf. Pelag. 182; Veg. III 56 et 61 cum adn. Schneideri. V.* pantex pulmo

pulpa: *plur.* ut cutis ad -as adhaerere possit 17 15 utemur sanguinis detractione..de -is pedum 84 21 sardinarum -as imponito 221 25 *al.*

pulsus: *subst.* venae -o inveniuntur..-us colligitur 10 20, 21 -um dat et gemit 295 19

pultarius: vini sextarium I addito in -o novo qui capit sextarios III..-um sub divum ponto 126 26, 27

pulver: *neutr.* 32 21 *al. Cf. supra p. 302*

pulvinus: in eandem plagam subcalcare et -i more pannum factum 218 24

punctio: -nes doloris..interius praestat 66 24 morsūs et -nīs fistulae ei praestant 140 31 -nem et dolorem interius praestant 228 31

pungere: si ipsum colum ex acum punxeris (mulum puxeris *trad.*) 156 30 si i. araneum pepugerit (pepuierit) 167 26 *al.*

purgare: si tibi videbitur eum locum amplius -are 249 12 *passim*

purulentus: cum -o profluvio 47 8 excreabitque -um 109 14 112 23 178 29

pusca: *v.* posca

pusillus: 1) *pro* 'parvus' *(quod ignorat Chiron)* vulnus 22 8 glandulae 30 26 foramen 31 23 vitium in -as aetates contingit 69 2 genus herbae..granula 87 7 *bis* morum 103 13 calda 129 2 *al.* 2) pusillum '*paulum*': *cum genet.* ordei 84 1 liquaminis 110 6 liquidae picis 114 7 axungiae 197 8. *Cf.* ptisanam..-um 38 16 ordeum -um 80 19 calda -a 129 2 cum salis -um 133 21; 28 17 (*loco mutilo*) 3) pusillum *adv.*: subinde p. (*κατὰ μικρόν*) 38 10 bibere p. non continuum 43 29 pausare pusillum 66 31 deambulet p. 81 2 prioribus pedibus transvaricat p. 129 10 inuras..aut supra p. aut infra 169 18

pustula (-us): -ae prodeunt similes cliendionum 57 14 -ae exeunt per totum corpus 168 19 cute(m) a corpore sublevas et -um facis 277 5 *al.*

putere: palatum livet et os -et 46 3

putialis: aqua 255 12, 21; *syn.* caelestinus cisterninus

putidus: loteum 61 29 180 21

putor: ampliatur enim -or (pudor *trad.*) calore 59 11 -em per nares gravem ostendit 112 24; *cf.* os putet 46 3

putridus: humor 57 12 humores 195 8 mucci 111 6 loteum 160 3 cum autem fuerit de interioribus partibus -um 103 18

putris: caro 219 12 carnes 225 27

putuinus: *πιτύϊνος*; resinae -ae 273 7 *Cf. ind. spec.*

qua: venae..qua intro qua (quam *trad.*) foras simili modo positae sunt 10 19: (qua-qua = et-et)

quadrans: *mens.* ysopi pondo quadran. (quaran *trad.*) 45 12
quadratus: cauterium plumbeum facito -um 178 26 *Cf.* quadrum
quadriduum (quatriduum): per -o 180 18 -o 249 10 per -um (quam triduum *trad.*) 84 7, 12 per quatriduo 86 21
quadriga: potio . . refrigeratoria simplex in -a 290 7
quadrigarius: -i equi 8 12 197 16 pulver -um 250 33 253 16 257 6; *subst.* genus -orum 232 10
quadrimus: equo autem trimo vel magis -o (*sc.* impone equam) 232 23
quadripes: *v.* quadrupes
quadrum: stercora conspissata formantur in rotunditatem, separata simili modo per -um 64 19. *Cf.* quadratus
quadrupes: *adi.* cooperito caput illius de vestimentis vel -dem deligato 85 29 ut currat non -es 237 16 deponito -ipedem et resupinato 226 27; *subst.* observandum et circa alia -dia 163 10
quaerere: *c. infin.* pabulum appetere -it 100 3 -ere debes eundem migalem comburere 166 17 ungulam aperire (perdere *trad.*) -es ad vivum (usum *trad.*) 198 2
quaestio: ad unamquamque rem simul (similiter?) -ne vel lectione veniendum est 47 29
quam: *v. supra p. 309*
quamdiu: *pro* '*aliquamdiu*' *(?) eine Zeit lang* si autem hiems erit . . caput eius bene foveto q. (aqua diu *Bue*) 79 28 si per nares humorem crassum dabit, relinquito: scito ei cerebrum profluere, relinque q. ⟨vivet *Bue*⟩ 172 23
quamsi: *pro* '*quasi*'; tussiunt dure etiam, q. s. putes in eius pectore ossum asperum habere 55 10 ilia sibi assidue corrodent, q. s. scalpant 71 11; *alias* quasi; *e. g.* ilia sibi quasi scalpunt 68 13 *Cf.* tanquam
quando: *causalis* falsum et minus probabilem rationem dixerunt, q. ex his . . rebus multae valitudines nasci manifeste inveniuntur 58 28 dicunt ventrem dolere . . q. sint inter iliis 62 14; *pro* '*aliquando*' cum q. enim 16 1 154 9 quia cum q. 148 29
quandoquidem: in qua causa curanda duplex adiutorium erit, q., cum sit laxa, stringere eam oportet 13 14
quantus: sanguinem . . emittito, in -um pro magnitudine corporis aestimabis 82 9
quartarius: *mens.* vini odorati -um antiquum 113 4 aceti -os duos 267 32 vini veteris -a singula 290 6
quasi: sanguinem emittere q. ad sextaria III 92 3 q. mensuram Atticam 110 13 *al.* *Cf.* quamsi
quaternarius: 1) *aureus nummus* '*Goldstück von vier Denaren*' -o similem tollito 137 10 ⟨tolle⟩ subtus -i magnitudine 198 1 *(cf. Ihmii ad Pelagon. 256)* frustum tolles -i magnitudine 209 4 abscidito medium frustum -o duplicis magnitudinem 215 15 2) ali(i)s toto corpore similitudo et -a pilo ⟨est⟩ (pilos

trad.), ipse demonstrat scutulas in toto corpore 57 15
quaterni: claudicabit..pedibus alternis [alterius] ternis vel -is diebus 53 26
quatriduum: *v.* quadriduum
quatuor: *sic ubique*; sumito medulla cervina vel verbecina de cruribus ad q. 248 31 ab utrisque pedibus per q. mittere (sanguinem) curabis 200 11 oleo crura per q. saturabis 200 16
qui: *indef. pro* '*aliquis*'; in medicamentis .. quae sunt res vitiosae 150 6 curabis per quod ⟨dies⟩ 194 5 inde quo (id quod *Bue*) plerisque contingit 92 22 liquor sanguinis ..frigida percussus vel quo (= *quoquo*) alienatus (abenatus *trad.*; coadunatus *Bue*) decurrit 228 18 *Cf.* quod quotannis
quia: ὅτι; intelligis q. 38 20 scito (scias) q. 155 2 200 2 hoc eum praeterit q. 50 24 palam tibi facies q. 106 8 ab hoc q. 39 8 104 6; *cum coniunct.* insanabile est q. nullam alligaturam patiatur 189 11. *V.* quod
quicunque: *pro femin.* (?) carnem quemcunque recentem calidam..imponito..occidito..quemcunque voles pecudem 167 6, 9 (*cf. supra p. 305*); '*unusquisque*' debet enim quicunque et percurandi rationem scire 13 20
quidem: 1) *primo enuntiati loco positum* 53 21 72 14; *antepositum* ⟨et⟩ q. plurimum 158 22 ne q. omni parte negligens videtur 107 13 ut ne q. venae eius nec in capite videri possunt 123 4 qui ne q. manducare..potest 106 24 *adn.* qui ne (*trad.* nec) q. error .. obstripiat 48 27 (*cf.* nec). 2) *secundo loco* alii q. vero 7 4 quoniam q. 62 28 64 7
quis: urito, ut profuerit quis locus 19 16; *adverb.* ne quit ulterius laedas 26 14 ne quit aliquis austeriorem dederis potionem 120 16
quisque: *relat.* quisque in hoc morbo inciderit, saepissime contingit eos liberari 55 31 sibi quisque *neutr. v. supra p. 305* sibi quisque res 252 6
quisquis (quodquod *pro* quotquot): q. q. autem in gregem incidunt, eos statim debebis a reliquis secernere 108 7 q. q. pulmonis causa laborant, detrahendus erit sanguis 112 32 *Cf.* quotannis *et* aliquod *pro* aliquot 127 21
quod: *coni.* scias q. 22 7 ab eo q. 54 4 76 26 133 28 53 20 63 29 92 16 (adeo quod *trad.*) ex eo q. 80 15 86 13, 26 ob hoc q. 142 9 propter q. 25 10 53 7 54 13, 23, 25 55 24 104 6, 11 106 26 125 11 128 5 229 15 234 10 (*cf.* propter hoc quoniam 129 6) *V.* quia
quodquod: *v.* quisquis
quominus: *cum indic.* impediuntur q. velocem cursum interaneorum per ventum excludi possunt 64 24
quoniam: necesse habent q. 234 13 (*cf.* necesse) propter hoc q. 129 6 (*cf.* quod)
quomodo: *pro* '*quodammodo*' = '*tamquam*'; dextra sinistra q. vessicas cutis (*ex corr.*) ostendet 17 25 in ipsa pupilla q. vitrium habebit 175 12

quoqueversus: contra vertebulum armi 4^{or} foramina semisse q. haut (ut *trad.*) longe regione media vertebuli (bertebula *trad.*) coicies 188 12
quotannis: quod annis 62 6 quodquod annis 5 15 8 25 (*v.* quisquis) *cf.* omnibus annis 5 21
quotiens: q. . . detractio sanguinis detracta non fuerit, statim valitudines . . fieri dixerunt 5 21 q. calciabis illum pedem . . soliam ferream suppones 17 3 q. enim venae . . nervis tempera mentum ministrant, tunc et ipsos nervos molliores praestant 230 30
quousque: *cum coniunctivo* 22 10 61 5 112 18 162 9 163 14 210 21; *sine verbo* cataplasma facies . . q. ustio, et postea fumenta 166 13; *c. fut.* cataplasmas q. sanum fiet 166 16
rabiare: *absol.* 90 1 propter pedum dolorem 84 16 si . . -are temptaverit 293 11 similiter 90 17 facile 168 23
rabidus: ventus . . -us increscit 64 29 *al.*
rabies: si in -em conversus fuerit 83 5
rabiosus: 9 12 82 4 87 21 88 9 168 21 si . . insanus (insanis *trad.*) fuerit factum, tanquam -um sit et . . rabiaverit 84 15
radius: caudam . . supra feries -o rotae vel malleo simili 217 20
radix: 1) *med. saepius, v. ind. spec.* 2) *plantae e. g.* 215 12, 21 3) *transl.* ut possit (fistula), quoquo modo -ces miserit, dissolvi 32 9 de (a, e) -ce auricula(e) 20 28, 29 22 21, 27
ragadium: *ῥαγάδιον*; vulnus -o simile 19 30 -a in suffraginibus se ostendent 195 6
ragoides: *ῥαγοειδής*; suffusio . . posita est post ipsa et duas tunicas superiores, ceratoiden et -en 25 22 paracenteterium . . inter tunicas subicias inter -en 26 10
ramentum: dissuria sanet eo, quod desubtus pedes ipsa -a (samenta *trad.*) pedum conterere (contendere *trad.*) 146 26
ramex: si -ex nata fuerit . . huius prendito folliculum . . et premito 227 14
rana: *ὑπογλώττιος βάτραχος morbus;* -a cum bovi in lingua nata fuerit 284 18 *Cf.* ranunculus
ranunculus: ad -um iorum. ipsum locum ubi parere coeperit . . linito 290 21 *Cf.* rana
rapum: in ipsum -um caudae invenies pilos, quorum extremas partes in ipso -o plus demerserint 224 27, 28 de -o eligito pilos validos . . adipe ursino -um confricato 245 16, 21 mittito a -o palmum vel tres digitos 217 17 *Cf.* capus
rarenter: 21 28 25 14 54 22 63 33 70 22
rasura: 1) '*Glattmachen*' lipparocerotum ad -um 275 20 2) '*Abgeschabte*' -am de suo (teredonis) sibi superimponis 297 11
ratio: hoc . . vitium, q. videtur sine causa esse, -nem suam habet 124 19 *al.*
rationabiliter: docere 4 21 sanguinis detractio . . si r. et localiter fiat 4 24 si tamen cura plenius -erque adhibetur 13 18

recastrare*: desub cute eum -abis sic, ne membranum ventris tangas 222 21
recedere: ex vita -it 107 2
recens: *adv.* 18 30 (*cf.* recenter *ind.* 4 5) in recenti 25 7 34 16 35 12 100 8 112 24 114 23 in recentia (*malim* recenti) 36 4 (*cf.* continens) recenti 120 15 230 2
recidere: -es venam de media auricula 296 26
recipere: -it curationem nullam 107 2 curationem non facile -iet 223 14 corpus non -it 127 16 nec corpus -iet 223 12 recepta doloris ventris 65 26 *marg.*
recisura: fracti dentes et -ā (-ae *trad.*) sanantur 176 21
reclinare: quotiens eum -as in ventrem, sufferre se non potest 123 6. *Cf.* inclinare
recludere: *pro* '*praecludere*'; -es eos (equos) 90 15 -sum (equum) recenti perfundes 293 20 ut venas omnes -as 209 7
reclusio: ad longaonis cataclidem, ubi fit -o 64 22
recolligere: *intr.* (pupilla) diffusa..-ere non potest 24 21
recollocare: (eiectum articulum) in locum -ato 193 11
recomponere: *refl.* ut -at se corpus 7 3 (pupilla) -ere se non potest 24 24
recte: *v.* rectus
rectura: si tumor (articuli fracti) erit, -am [erit] quaeris et eidem adligaturam adligabis..regulis autem uteris tiliagineis 192 6
rectus: *adi.* -o capite erit 29 28 si tardius -us factus fuerit . . donec -us ambulet 49 22, 24 -is articulis erit..quod stilo -o similes pedes habet 118 20, 21 -am ungulam ponere 218 27

pro adv. -um ambulare 93 16 cum -am habuerit (ὡς ἂν δὲ καλῶς ἔχοι) 97 20 pedem loco in -o duo tenent 199 21 sic in -o (sectionem *Bue*) facies 290 29

adv. -e ambulare 102 22 218 28 224 4 pendentibus taxillis incedunt r. 118 23; *comp.* -ius ambulare 200 9
recurare: curabis . . -abis et aceto et oleo 202 18
recurvare: potest nec cervicem -are 94 27
reddere: 1) nec spinam -it 124 7, -ere potest 223 12 (*cf.* spinam difficiliter flectunt 55 12) per stricturam tergus difficiliter -ere 46 21 (*cf.* dare); 2) '*reagieren*' si non -diderit (venter) ad praedicta 42 11
redire: '*in seine ursprüngliche Lage zurückkehren*'; stentinum si..iterum non -iet..et statim -iet 157 4, 15 si labra . . non fuerint reversa, uris . . ita ut ad se -iet 296 21 si super ipsum pedem celse eum dederis, statim -iet ad se..suo loco -ibit..-iet ad se sanitas illius loci 161 10, 19, 20 vix ad se -it 87 16 '*kommt kaum wieder zur Besinnung*'
reducere: si ipsum colum ex acum punxeris, -ebis eum in loco 156 30
redundatio: dissolvitur stercoris -nem 64 12
reficere: se 125 6 *al.* corpus 126 16 *al.*

[**refrigare***: sed si non -averit, infunde compositionem talem 84 9: *malim* refrigeraverit]
refrigerare: 1) *intr.* ἀναψύχεσθαι '*sich erholen*'; cito -are solet, si celeriter eis succurratur 70 11 velocius -aturum et non per plures dies dolore laboraturum scies 70 25 qui non -at, nisi multum stercoris adsellatus fuerit 70 28 scias tamen..in magnum dolorem .. pedem ire nec -are 201 30 prae dolore pedibus terram tundet et non post multum solet sibi -are 127 6 *(pro medio, cf.* ex hac respiret 84 26); *pass.* sine ulla diligentia medicinae saepissime -ari solent 66 14 videtur pausare pusillum..et solent cito -ari 67 2 i. . . ut -etur, hanc potionem dabis 288 29 2) *intr. part. praes.* '*kühl*'; loco -anti et tenebrigoso inclusum habeto 82 11 curabis loco tenebroso eum stare et -anti 85 14 3) *trans.* primo eum (equum) -a 102 7 -antes potiones 120 18 (*cf.* refrigeratorius); hae res valde calorem..-ant 138 6 quae res valde -at 229 28 haec decoques et -abis 284 25
refrigeratio: -nem sanguinis non patiuntur 81 31 ad calorem enim uteris -nibus aceto et rosae aequis partibus 101 20 -nibus, si tempus anni permiserit, natationibus uteris 102 1 calida (posca) enim maiorem -nem habet 102 15
refrigeratorius: potio aestivalis -a simplex in quadriga 290 7 dabis..aestivo tempore -am 290 14
refrigerium: solutio nervorum frigida fotus -o constringitur 230 32 ⟨ad⟩ calidas -a mittere..cum iuribus et -a nervorum herbarum viridis deicere velis 260 8, 10
refrigescere (refrigiscere): calore totius corporis necesse est velocius -at 66 23 antequam -at, bene vaporato 79 29 tudiclabis (tutuclabis *trad.*), ut una -iscat 125 29
refugere: oculi interius -ient 102 5 locus..cauterium -it 135 8 testiculos ei alligato ne -iant 226 28; *c. inf.* -it recumbere (διαφεύγει τὸ κατακεῖσθαι) 131 22, *cf.* effugit cubitūs 128 1
regere: tabescit a renibus, i. e. ab articulis lumborum, unde -itur 54 26
regio: separetur longinqua -ne pascuae 52 2
regius: de morbo -o 89 14 115 31 si q. i. morbum habuerit -um 115 32
regula: sequeris eam -am curandi 137 15 ipsam -am curae sequi 218 5
relaxare: ex qua ratione omnis spurcitia humoris -ata excluditur 65 31 lavabis plagam..postridie -abis iterum 227 5
relevare: venam diplancistrode inter nervos nimia subtilitate -abis 33 18 venam..-abis a nervis sive suspendis in altum 34 1; *refl.* ⟨si⟩ resurgit, fortiter se -at 72 17; *pass.* ut -etur (reveletur *trad.*) corpus 164 26
religare: -are susum versus (testem) 156 20

reliquae (*i. e.* reliquiae): equa si mortum eicere non potuerit..suffundito per os. ita celerius eiciet -as et secundas 238 5 *Cf.* secundae

remediare: si..nervi obrigueerint, haec -are (*pro imperat.*) 189 4 radicem..impones, et -as 291 11 quidquid caloris beneficio..conceptum fuerit, rigore -antur 56 14

remedium: saepissime solent -a provenire..pro -o secabis inter nares 110 24, 25 *al.*

remissio: quod ⟨si⟩ -nem [non] fecerit (feceris *trad.*) *pro ἐνδόσεως γενομένης*

remittere: 1) '*reddere*' granum tanquam ptisanam -e 38 16 2) '*cacare*' -it stercus durum 120 28 quidquid -it, nimis humidum erit 158 29 3) '*deicere*' ventrem ad terram -et 152 7 4) '*curare*' (?) difficiliter -ere eum debebis 179 2 *loco corrupto*

remollire: *intr.* cum -ierit (marmor), inponis malagma crudam 190 19

renalis: morbus 4 10 20 19 umbone -i 217 25

renovare: (malagma) 19 1 268 31

[**repare** vexati esse 137 2 *corruptum*]

repercutere: in frigore -ussi . . ex nimio rigore..si -ussi fuerint, statim rovorosi fieri solent 95 10, 15

repetere: haec omnia trita bene et cribellata cum fuerit, -es ex vino Marsico 246 13

reponere: si..articulum fregerit, conlocato et -ito commissuram suo quoque loco. si tumor non tam magnus erit, minute (minus te *Bue*) intelligis -uisse 192 4, 5

reprehendere: *proprie* -nsa lingua ii. per os rem suffundes 105 20

reprehensio: si vendere volueris (equum), sanum vendes sine -ne 211 27

repremere: quam (ypochima) rursus iterum -ito 26 17; *cf.* quam capulo paracenteteri depremes 26 12

reprobare: qui..mobiles caudas..ferunt..in castris -antur (reprobrantur *trad.*) 225 13

repromissio: '*Garantie*' hoc quidem sine -ne sinceritatis censeo 19 23 hunc sine -ne curato 111 3

repugnare: *part. praes.* quae sint aliae res..adversus morbum maleos -antes 60 26

repurgare: simili modo -et (*pro* repurgetur? *an pro* repurges?), post modum lemniscos eximito 36 11; *refl.* donec se omnis caro putris -et 219 12

[**requetus**: nec nisi -o spurcities separaverit se a sanguine 51 1; *cf.* itaque requieto etiam bene intelligito et sic curato 137 3]

requies: -em ex hac ratione patiuntur 66 26

resalire: solet enim (palpebrum) -ire loco suo..repremito, donec se diossum commodet et non -iat q. si..non -iat 26 16, 18, 19 si quando potio -ierit eis in spiritalis pulmonis 164 31; *cf.* a cibo resilit (residit *trad.*) 163 22 165 32

rescindere: si volueris eum (pulmunculum) non -ere . . dorsum urito..utere, quomodo volueris, non -et (?) 211 29, 33

resciscere: hoc quidem -ivi, q. solet fieri apud Sarmatas 148 2
resedere: (*i. e.* resīdĕre): *proprie* quomodo canis -et 160 21 (*cf.* consident in genua 163 22) *transl.* si non -erit vitium 118 15 si humor . . non -erit 174 17 usque quo -eat inflatio 123 32
reservare: corpus non -abit 176 13 *pro* '*macescit*'
resolvere: ambulationibus contingit eis -i in stentinis pariter 129 17 -entes aqua (*sc. medic.*) 163 8
respicere: ad ilia sibi -iet 127 4 ventrem sibi -iet 139 11 -it passionis suae locum 133 14
respiramentum: sine ullis -is erit 135 10
respirare: *transl.* ambulet. ex hac -et 84 26 tertia die . . patieris -are 138 18 *Cf.* refrigerare
respondere: '*reagieren*'; secari oportet sagitta . . si non -et, adure 178 9 tam diu radito cottidie donec sanguis per ossum -at 22 5 ut s. p. o. -eat 191 9 terebrabis quo usque sanguis -ent 210 22. *Cf.* audire reddere
restaurare: callositas quoquo modo -ata 32 2 -es easdem venas 210 3
restauratio: illa enim ustionis -o et nimius fervor facit membrana capitis alienata 83 25
restringere: quae -it et alligat (ignis), rursum solvat 14 6
resumere: *intr.* '*sich erholen*' si -pserit 50 4; *trans.* nec corpus -ere potest 46 27 corpus mirifice -et 49 12 ut viriculas accipiat et (at *trad.*) -at 126 9
resupinare: erige codam ad lumbos versus et -abis 11 29 deponito quadripedem et -ato i. 226 27
retardare: cursibus -abitur 113 17
reterere: folia . . retrita et contrita dabis 159 5
reticulatim: urere 182 26 187 19 193 21 211 30 223 6 224 5, *cf. Veg. III 41 fin. et Pelagon. 258 c. adn.*
retortio: ut ex ipsa -ne moriantur per ruptionem vesicae 69 18
reuma: ῥεῦμα; 4 7 19 17 20 13 81 18 *Cf. supra p. 303*
reumaticus: ῥευματικός; 19 17 36 10 85 25 195 16
reungere: vino perungeto, deinde . . fumentes . . femora, et ubi fumentaveris, -e vino et oleo tepefacto 160 28
reversare: *refl.* stentinus -abit se 122 6; *trans.* demittito brachium in anum . . et -ato in partem sinistriorem 152 11 ungula . . citius -atur 161 9
reversatio*: si . . disinteriam habuerit, -o est extalis 157 2
reverti: *transl.* ut corpus, si fuerit exile, ad se -atur 287 19 si labra eius ad se non fuerint -a (-e *trad*), uris . . ut ad se rediet 296 20
revocare: '*retrahere*'; qc. i. veretrum submiserit et -are non potuerit . . si . . non -averit 214 16, 17 si q. c. veretrum submiserit . . scias eum -are non posse 227 24
revolvere: *refl. pass.* quotiens volutatus fuerit, [si] non -itur nec excutiet se 109 15 178 31

tergus . . contractum habebit . . non -itur 158 20; *intr.* (?) si recens claucoma in perpetuo non -verit 175 23
rigare: ⟨aceto⟩ acro -abis (caput) 80 11
rigor: *plur.* nonnulli -es insequuntur 81 21; *sing.* ne -or -em insequatur 92 23 -is beneficio 13 5 auriculae sunt tensae habentes -em 98 12 ex nimio -e . . si repercussi fuerint 95 15 suffundes a -e 190 6 *c. adn.*
[**rigorissima** tempestate ut concipiat (equa) neve laxet 238 30: *praefero* rigorosissima]
robor: '*Starrkrampf*' usta ia. . . in -or incidere solent 95 13 si quem . . -or a prioribus partibus prendiderit 95 20
roborosus: '*mit dem Starrkrampf behaftet*'; 85 22 94 21 95 6 96 15 124 31 224 22 293 4 rovorosus: 88 16 92 12 94 17 95 16 102 30; roborisi 47 11
ronchus: *v.* runcus
rosaceus: oleum *saepe, v. ind. spec. s.* oleum
rosatus: oleo 132 25
rosio: -nem aqualiculi . . praestant (tiniolae) 68 2 per vim -nis quam patiuntur 68 15 -ne ipsius loci mordendo se comedet 77 22
rostrum: -um mero impleat 29 4 cum bibere volet, totum -um usque ad nares in aquam demergit 181 14
rota: armum ad -am duces aut ad machinam, si habes. si ad -am duces, stringes eum medium ad columnam 187 29, 30
rotunditas: stercora conspissata formantur in -tem 64 19
rubeus: pilum 244 26, 29
rubidior: sanguis 7 2
rubrica: *v. ind. spec.*
rufeus: (color) 287 8; *cf. Pallad. IV 13, 4* russeus *vel* roseus
rufus: colorem 245 27
rugosus: -o aut contracto corpore erunt 290 27
ruina: fit . . -a laterum a cadendo 43 12
rumpere: *intr.* (?) farcimina . . quae collectione(s) foris faciunt, quae -unt 16 19; *refl.* quae collectiones per se -unt 55 21 qui (*sc.* collectiones) et per se -unt 154 28 volutando et collidendo se interius aliquid, plurimum omentum, -at 67 7 tubercula . . ut non per se -ant 111 17 cum etiam ruperit se 117 4 *c. adn.*; *trans.* postea -unt (*sc.* equi) dentes 241 14
runcus (*i. e.* ronchus): ilia ducit vehementer et suspirat cum sonito, -os ducit . . praefocatione(m) in anhelitu patitur . . stans et iacens aequaliter -os ducit 114 16, 19
ruptio: -nem facere vesicae 69 7 ab hoc -nem accipit vesicae 142 8 -nem omenti patiuntur 65 14 ut ex ipsa retortione moriantur per -nem vesicae 69 18 venae quae interius -nem passa est . . ut vena interius subdossana -nem patiatur 155 22, 23
ruptura: omentum vexabit sine -a 137 30 ad intestinorum -as facit 278 27
rursum: r. iterum 177 1 rursus iterum 26 17 *V. supra p. 311*
russeus (?): genus herbae flore -um (florisseum *trad.*) pusillum 87 6

rusticus: insanabile est..nisi aut tempore aut medicina -a sibi adhibita. haec est autem medicina -a 189 12, 13

saccellatio: 1) '*scrotum*' adducito testem superius et cremasterem ipsum prendito iuxta -nem quod tibi folliculus monstrat 215 21 2) '*Umschlag*' super totum tergus -nes calidos ex furfure plenos impones 72 3. *Cf.* sacellio

sac(c)ellio (sacilio): perungetur sequenti die ex ordeo -ne vaporato 80 31 ex -ne cerebellum vaporabis 83 17 supra -nem ex furfure calido impones, ut totam spinam .. tegat..super quam similiter -nem vaporabis 92 26, 29 -nem ex furfure super totum tergus calidum inpones per triduo 96 12 ficus virides in -ne mittes et decoques 81 1 saciliones ex furfure calido plenos super totum tergus et renes imponere 66 2

saccellus: ordeum..decoquito .. et in -um mittito et caput eius bene foveto 79 27

sacilio: *v.* sacellio

saeve: *superl.* quam -issime cutem eius incides 226 29

saginare: ut concipiat, ea equa -anda erit per dies XXX 232 26

sagitta: '*Lanzette*'; inferius vena -a pungi debet 6 6 de ipsis locis venarum sanguis a pectus detrahitur de -a 9 24 haec venae -a percutiuntur 10 10 *sic saepius* scalpello vel -a intra medium aperito et excastrato eas (glandulas) subtiliter 30 21 flemen effusum -a 35 1 *al.*

salebrosus: postea rumpunt dentes, et apparent brumatici, et fiunt -i (salibosi *trad.*) 241 15

salire: musculi omnes in eo -iant 164 17

saliva: *plur.* -ae multae candidae per os fluent 85 6, de ore 180 13 -ae plus flegmatis aufert (*ex corr.*) 83 27 -as eicere non potest 108 22 -as multas mittet 179 23

salivare: offam facito ex isto et quasi -atum (salibatum *trad.*) diriges 255 16

salmentum (*i. e.* salsamentum): 239 5 (sarmentum *trad.*), 8 *med.*

salsitudo: admiscemus salem, ut possit i. ad -inem purgationem hanc uti 241 1

salutaris: palpebra utraque fibulas -īs in superiorem traicies 173 23

salvare: de quo nunquam promittit sanare, sed propter ceterorum magis corpora -anda .. ut .. ceterorum corpora stagnanda ab hoc morbo liberari possint 52 14, 18 *Cf.* stagnare.

salvaticus: *v.* silvaticus

sanabilis: vitia ex quibus sunt aliqua -ia, aliqua insanabilia 62 29 harum [succutationum ex qua] sunt aliquae -es, aliae insanabiles, alia quidem difficiliter sanantur 106 17 medicamentis quibus oportet curare vulnera -ia 219 14

sanare: *intr.* dicit enim quod dissuria -et (= sanetur) eo quod 146 25; *refl. pro pass.* multas etiam causas aestimo .. aterapeutas (ad terapentas *trad.*) potius se -are 13 29

[**sanativus**: -o (*scripsi* aestivo) tempore 174 29]
[**sane**: s. vulnera ustionis curata 223 7, *ubi scripsi* sana, *Bue vero* sane *tuetur*, *quod alias non apparet*]
sanguilentus: humor 48 19 53 1 adferet spumas -as per ore 108 15 plurimum mucidum adsellatur, -um aliquando 133 13
sanguinare: *intr.* radito (ossum) tam diu cottidie per xistera donec -et et concarnet 29 22 205 15 labia ex spartilagine frigabis usque eo ut -ent 181 17
sanguineus: -os habet oculos 86 30
sanguis: *saepissime, v. supra p. 303 et praef.* . . . . oculi . . fiunt . . quasi sulphores vel sanguines 24 9 *pro adiectivis* '*sulphorei vel sanguinei*'
saniare*: cum -ata (vulnera) fuerint, sanum invenies i. 181 22
sanies (sania): -am faciat (fecerit) 35 9 36 10 205 30 206 11, 28 211 15 per -em aufertur causa et dolor 14 16 omnis dolor et tumor per -em digeratur 207 10 *Cf. supra p. 301 et* ex(s)aniare
sapientia: φρένες; ilia ubi cinguntur intestina, quod quidam -am vocant 119 27
sapis (*i. e.* sebi) suilli 180 20; *alias ubique* sepum *pro* sebum, *cf. ind. spec.*
sarcina: huius prendito folliculum, qualem in -am inclinata est 227 15 quando . . ex via aut ex -ae ductione (*ex corr.*) laboraverit 16 7 154 9
sarcinarius: contingit hoc vitium -is equis 118 26
sarcolabis: σαρκολαβίς; venam . . -ida comprehendes . . et secus -ida acum traicies 33 30 34 2 inmisso -ide prendis et decarnabis eum pulmunculum 211 3
sarcosis: σάρκωσις; oncomata . . sex: steatoma . . sarcosis 32 28 -is est tuberum, in quo caro inspissata quomodo in verrucis invenitur 33 1
sargana: σαργάνη *i. e. storea*; malagmata plagas . . subcalcabis et supra pannos imponis et sarganas tegis 222 5
sarmenta (*i. e.* sarmentum): in loco puro -am . . ubi -am incendideris, prunam et cinerem converrito et eum ibi statuito 203 1, 2 *c. adn.*
satagere: '*sich abquälen*' -it inguine (invio *trad.*) demisso 40 27 *Cf.* laborare
satiare: mero . . lemniscum -atum subigito 23 1 aceto . . licinium -atum in eandem plagam subcalcare 218 23 ut ambulare non possit . . dolore -etur 91 9 *al.*
saturare: caput et auriculas oleo et pice liquida 85 15, lumbos et auriculas 128 29, armos mero et oleo 187 8
(s)cabialis: *v.* cabialis
scabies (scabia): *v. p. 301 supra*
scabritia: ossum . . in se -a(m) . . habens 31 26 osso ne quam -a(m) habeat 205 12
scalpellare: caput et nares -abis flebotomo 166 3
scalpellum: -o secare *simil. passim*; scarpellum: -o dealbare (delevare?) 202 15, intercidito 205 7, aperies 292 26. *Cf.* cretellae *pro* clitellae
scalpere: humor . . -ere et pa-

rietibus se adfricare facit 53 14 ilia sibi quasi -unt 68 13, assidue corrodent quamsi -ant 71 11 *al.*

scapulae: lorum strictius teneatur super -as 6 2 ustio . . debet fieri . . secus -as 15 12 corruptio sanguinis . . praecurrit et in medullas -arum 54 8 104 16 de -is 171 8 si . . -ae dissolutae fuerint 184 5 -ae autem eius extensae et tumidiores erunt tympano similes 106 27

scapus: *v.* capus

scarabeus: in auricula eius (litargici) -um vel blattam mittito et ita religato et ibi vivat 115 8

scarifare: si cui extalis . . procederit . . sic eum scalpello -abis (exadpello exscarifabis *trad.*) 157 9: *nescio an rectius scribamus* scarificabis, *quamquam* scarifare *apud alios scriptores in melioribus codd. legatur, cf. Rosii in indice Cassii Felicis et Ihmii adnot. ad Pelag. 256.*

scarifatio: *v.* scarificatio

scarificare: loca (locum) 166 22 167 13 168 6 nervos 194 14 coronam 197 19 bases 198 20 207 17 ventrem 216 9 verrucam 276 22 labrum 296 15 (articulum) -ato (excarificato *trad.*) 193 9

scarificatio: uteris -ne (scarificione *trad.*) 19 8 sanguinem emittis . . sine -ne (sin excarifactione *trad.*) 193 3 sic eum scalpello scarifabis (exscarifabis *trad.*) . . post -nem (exscarificionem *trad.*) digitis expremis 157 11: *omnibus locis etiam* scarifatio *scribi posse apparet*

scarpellum: *v.* scalpellum

scaurus: in pedem priorem 199 18; 18 27 118 25 186 3; scaure factum 4 4

sciaticus: *ἰσχιαδικός*; ures eum (syrmaticum) in ipso vertibulo similiter ut -um 161 29; *cf.* si . . isciacum (esticium *trad.*) fuerit 295 18

scibelum: *σκύβαλον*; stercoris modicum duas aut tres caricas -i et (scibelet *trad.*) praefocatum longaonem 70 1: *fort. cum Veg. II 19, 2* scibala *scrib. V. Thes. gloss.* scybala.

scobis: *masc.* ad sues (medicamentum) . . -em eburneum ciatos singulos in collicias in canales sparges 286 18

scotomaticus: *σκοτωματικός*; distentionem faciunt ab eo quod somnum † unde fit -us (stomaticus *trad.*) 76 27

scropha (scrofa): 1) *sensu proprio* -ae sanguinem dare 124 24 *med.*, *cf. ind. spec. s.* sanguis 2) *morbus* quodcunque . . strumas vel -as habuerit 29 27 similiter curabis et -as supra scriptas 30 12

scrupulum (*i. e.* scripulum): *mens.* admisceto cum vino pondo -a IV 160 12

scrutare (scrutari): latera -ant 38 31 -abis foramina 183 18; *depon.* -emur si possimus 107 10

scutula: *σκυτάλη*; demonstrat -as in toto corpore ut lichene in hominibus 57 15

se: sunt autem per se vitia in corpore 16 18 154 27 rediet ad se sanitas illius loci 161 20 *Cf.* in se

secernere: multis auctoribus

inspectis et quae ad equorum genus pertinuit secretis 232 12 -es de grege 237 3

secundae: '*Nachgeburt*' -as eicere 238 5 239 25 de -is 232 4 *Cf.* reliquae

secundum: *praepos.* auferes tamen sanguinem s. vires animalis 42 28

securis: percutiuntur (venae) traverse -i, celte vel flebotomo 12 11

securiter*: tunc s. cibaria vel potu offerre 229 18

secus: *praepos. cum accus. de loco* s. scapulas 15 12 s. ipsos pilos 23 12 in ipsa palpebra oculi vel s. angulum 28 25 s. sarcolabida acum traicies 34 2 religabis partes extremae venae s. ipsam praecisuram 34 5 s. ipsum anum 69 12; *adv.* eum locum et cetera s. urito 167 23

sed: *postpos.*(?) 27 9 *adn.* 182 2; set 118 8 195 5 (*ex corr.*) sed si tamen 8 25

segregare: *trans.* -es deductam a testiculos 294 25 (*cf.* deducta); *refl.* suci se -ant (si segregat *trad.*) ad sanguinis detractionem (*χωρίς εἰσιν οἱ ἰχῶρες καὶ οὐ μεμιγμένοι τῷ αἵματι*) 51 1

selibra: 60 10 68 21 *Cf.* semis

semen: *transl.* consumit enim (ustio) vitium et nascentium vitiorum -ina 14 32

semihora: ne minus ut -a ambulet 45 9

seminare: 1) *de planta* ferrago . . si ad mare -ata fuerit 7 11 2) *de equis* plerumque enim sine semine sint, et si contingit eis -are . . qq. enim admittunt -are . . nam hi, qui in his -ant, qui unum testiculum habent . . oportet enim sine vitio esse eum quicunque ad -andum mittitur equus 264 16, 17, 19, 22.

semis: 1) *indecl.* p s. 78 23 s. libra 94 5 (*cf.* selibra) libra et s. 119 13 in vini sextario et in oleo s. inmisce 127 9 *al.* 2) *decl.* ab ungula -se tollis 11 19 sub ipso protocomio -se iustissime ures 83 22 in tempus -se ures 103 4 -sibus cauteriis adures 201 22 -sem candentem in oleo intingues et . . ad locum imponis (mirmicis) 222 22 *Cf.* semissare

semissare: -abis eum hoc modo: compones ungulam ad pressum . . et contra vena ab interiori parte ab ungula semisse tollis . . hi plane semissantur 11 19, 22 (*cf. Veg. I 26, 4 c. adn. Schneideri*) -abis eum de ungulis, facies, ut sanguis profluat quod satis fuerit 49 25 (*cf. Veg. II 10, 9*) ut stremmes vel -es contra venam, quaternario similem tollito et sinito sanguinem currere 137 10 contra venas interiores scalpello frustum tolles quaternari magnitudine id est -abis . . ut venas omnes recludas propter viscationem ut possit bene -ari. cum contra venam -averis . . solve adligaturam 209 5, 8 usta laves, -es (lasses misses *trad.*) 183 7 si ex hac cura (*sc. sanguinis detractione et fomento*) . . sani fieri non potuerint, -are eos oportet 230 17

semissatio: omnia sic autem vulnera -num et stremmae

curantur aceto et oleo 230 23 *Cf.* semissare
semiuncia: 96 28 (semiunctia *trad.*, *i. e.* semiuntia, *quod ferri potest*)
semodius: sumito salis -um 233 20 *Cf.* semis
sensus: 1) '*sententia*' singulorum -us motus animae in unum contuli 232 13 2) '*cautio*' demittito brachium in anum -u magno 152 11
sentire: *intr.* cum sic -iunt 158 23 *i. e.* '*cum hunc morbum habeant*'; *trans.* si cruditatem -serit 109 27 *al.*
seorsum: contundis s. 192 25 haec sic coques: cera s., deinde apocima 265 13
separare: *refl.* nec nisi requeto spurcities -averit se a sanguine 51 2; *pass.* nec -ari his vitia nec tolli scias 233 16 *Cf.* segregare
separatio: partes ungularum, quae sunt per -nem corporis coniunctae 228 21
sequens: *adv.* 174 15 .... 269 12, 19, 21 sequenti 183 29 in sequenti 183 1 sequentibus (*sc. diebus*) 211 19
sequi: -eris eam curam 27 27 quomodo praecides, sic -ere cum ustione 215 6 haec sunt huius morbi -entia signa (*τὰ μὲν οὖν παρεπόμενα ταῦτα*) 37 30 fastidium eum -itur 133 15; *impers.* nunc -itur et hoc scire plenius 57 25
servire: difficilis -it (i.) 81 22
sescuncia: *ex corr.* 116 15
sevocare (?): cum se (scabia) tota foras -avit (se vocavit *trad.*; *num* evocavit?) 196 6 *Cf.* evocare provocare
sextans: *mens.* costi pondo sextan. (extan *trad.*) 45 13
sextarius (sestarius): sestarium unum 40 23, sextarium *alias*: *cf.* se stie *trad. pro* sexto die 193 24 pondo sestan. (estan *trad.*) 276 14
sexus: qualem aetatem ut applices, ventrem ut ferat, et quale -u ut imponas 232 21
si: si..ita *in apodosi* 40 7 121 24 138 24 si..sic *saepissime e. g.* 153 7 157 4 190 25 224 11 226 26 si..sic enim 165 31 si..taliter 173 14 si..tunc 70 6 190 1, 9 194 18 226 10 si .. tum 174 17 295 8 si .. donec 208 16; *cf.* cum...sic [99 19] 142 21 simul ... tunc 226 6; si *in protasi omissum* 21 29 74 14 *saepius, sed plerumque supplevi perspicuitatis causa*; si plurime (*scripsi* sic) 229 26 *per* ubi plurimum *explic. Bue*
sibi: '*von selbst*' genus vulneris qui s. nascantur 19 27 tubergula .. sanatur s. 111 14 qui et s. quidem .. sani fiunt 164 24 quae (quem *trad.*) cum s. idem nec cura sana sunt 120 4 si iam s. laxaverint 22 1 s. refrigerare 127 6 statim fugiet s. (veretrum) 214 25 de singulis s. quisque (= *quidque*) cataplasmant 169 25 (*cf. supra p. 305*) se s. confricando vulnerent 20 12 de suo s. circum brachiolo vellito 86 9 in suo s. stercore mixtum 98 5 de suo s. stercore 137 5 inferiorem parte sua s. secta (vena) religabis 190 3 rasuram de suo s. superimponis 297 11 ne aut oculum aut nares s. (= *ei*) tangat 260 25 *c. adn.*
sic: non s. dolet 31 24 non s.

periclitantur 144 13 vitium et novellis contingit, sed (se *trad.*) non s. tamen multum nec frequenter 196 1 s. . . ne (*pro* ut non) 157 3 168 25 *al.* (*v.* ne) triduo vel s. remittito 31 13 (?)
siccanus: olus 127 11 causticum 272 14
siccare: *intr.* curato donec -et inflatio 218 15 cum . . impetu(s) tumoris -averit 35 10 (?) *Cf.* exsiccare
sicuti (?): sicuti qui (quae *trad.*, si utique *Bue*) validissime lassatus nimis labori fuerit 50 21
sideraticius: 9 11 87 15 88 25 *cf.* sidus
sideraticus: 101 12 *idem*
sideratus: 93 18 *idem*
sidoraticius: 88 4 171 2, 3 *idem*
sidoratus: 180 30 181 10, 18 296 12
sidus: de sideratico. si q. i. a -ore percussum fuerit. hoc autem -us si venas . . percusserit 101 12, 13
signum: *τεκμήριον* '*Symptom*'; haec sunt huius morbi sequentia -a 37 30 eorum qui a labore -a adferent (*τοῦ ἀπὸ κόπου σημεῖα φέροντος*) 39 4 ab similibus -is se demonstrat (maleos) 52 5 -a erunt haec 37 20 *al.* aridus haec facit -a 53 3 succutanus autem -a ostendet alia 53 11 *al.*
silvaticus: cucumeris salvaticae 20 16 *adn.*; *al.* silvaticus, *v. ind. spec. s.* cucumis ruta
similari: ut ovi vitellus . . recomponere se non potest nec -ari sibi non potest (pupilla) 24 24 *pro medio*
similis: *c. gen.* 57 14, *c. dat.* 68 3 *al.*; *adv.* ut fiat insanus simile (similis?) rabioso 87 21 -i (*sc. modo*) curato 212 2 (*cf.* -i modo curabis (-es) 11 20, 21) similior *pro posit.*: quadrupedis ab scorpio percussi . . aut similiorum 169 4
similiter: 68 1 *al.*; *crebro cum* simul *confusum*, *v. praef. p.*
similitudo: de oculis eius exiet. -o fabae 126 19 vitrei -inem in oculis habebunt 173 17
simpliciter: s. non dare 43 25
simul . . tunc (*in apodosi*) 226 6 *cf.* similiter
sin: si recens (morbus) fuerit, impinget et non cadet, sin dierum septem, incipiet cadere 153 25 sin autem 174 21 184 20
sina(n)ce: *συνάγχη* 48 19 88 17 (*ex corr.*) 97 4 (sinacen *trad.*)
sinapidiare: -abis eas partes causarias . . post sinapidiationem ures ea loca quae -asti 76 7, 9 purgare caput et in primo -are 100 30 *V. ind. spec. s.* sinape
sinapidiatio*: post -nem ures ea loca quae sinapidiasti 76 8
sinapisare: -abis et suffumigabis soporibus 87 30
sinceritas: hoc quidem sine repromissione -tis censeo 19 24 difficiliter . . ad -tem mentis reverti 78 12
[**sincoma**: de sincomate 37 1 *corruptum pro* de sincopato]
sincopare: '*συγκοπὴν pati*'; si . . -averit 72 7 ex quo magis intelligis eum -asse 72 16
sincopatio: est enim pars ostocopus prior -nis 72 25 *Cf.* sincopare
sincrisma: *σύγχρισμα*; *v. supra p. 303.*
sine: *c. partic.* non videt et . . erit et colore integro s. nullo

humore aliquo interius obstante 24 27 cum videris pupillae claritatem s. ulla ypochima obstante 26 20
singularis: '*Einspänner*'; his qui in curribus iungunt, non eadem est cura, quae est -ibus 165 9 volutatur -is 129 7 'καθ' ἑαυτὸ'
sinere: sic in locum aequalem .. producere et -ire pascere 43 8 *Cf. supra p. 307.*
sing(u)li: inde ei singlos dabis lactis S I 255 19
singultus: tractus longus aurae erit et -us 178 5
sinister: *cf.* dextra; *compar.* sinisterior, *v. supra p. 305*
sintecticus: *συντηκτικός*; 48 25 89 27 124 32 *bis* 125 21
sintexis: *σύντηξις*; 46 16 sintessis 47 11
sinus: in qua intestina -us per intervalla dispositi sunt in quibus .. stercora .. formantur 64 17 ne quid ulterius inter nervos distillatio⟨ne⟩ -us factus fuerit 183 19 -um aceto .. impleto 206 10
sirmaticus: *συρματικός*; 131 1 syrmaticum 161 4
siticulosus: -um facere potum non afferendo nec permodicum 43 14
sixma: *v.* xisma
soccus: corticem de -o combures et .. imponito 245 12 *med. Cf.* cortex solea
solea (solia): sparteam -am .. combures .. et cinerem dabis 239 26 (*cf.* soccus cortex) quotiens calciabis illum pedem .. -iam ferream suppones et turminem 17 4 calciato -iam diligenter ne solvat (= *solvatur*) 209 15
sol(i)dare: *intr.* cum cicatrices vulnerum soldaverint 209 21
solide: torquebitur 135 22 febricitare 137 2 ilia s. ducit et vena .. cordis variis pulsibus s. pulsabit 137 26, 27 urito s. 215 8
solidus: lignum 217 19 ad -am et sanam costam venies 221 18 ordeum -um 202 21
solispungium*: *ξυλοσπόγγιον*; acetum .. cedriam exfervefacies quasi -um et inde caldum oblinis 196 17 *Cf. Pelag. 348 et 485*
sollicite: loca s. valde percuti debent 10 10 ossum .. s. curabis 21 26 curare magis s. oportet per omnem diligentiam 52 19 s. vulnus pateat 30 6 ex qua re s. intelligendus est 52 3
sollicitudo (?): platocoriasis .. contingit .. a sollicitudo (*sic Veg.* sonitu *trad.*, sonio *Bue*) itineris 24 15
sŏlum: totum -um ungulae .. scalpello circumgyrabis 10 32 circumcisorium subicies a media ungula inter unguem et -um .. ut -um se ab ungula levet 11 3, 4 *al.*; quos soli depressos inveneris 90 15 '*quorum capita humi conversa videris*'
solummodo: sanguinis detractio s. propter stricturam .. fieri praecipitur 12 27 *Cf.* tantummodo
solutio: spurcitias corporis per -nem ventris expurgari 7 15 in fatigationem et -nem ventris currens aegrotat 132 20
solvere: *intr.* fele eius in ipso iecore -ere 91 12 calciato soliam diligenter ne -at 209 15;

trans. ne novitas (herbae) . . fervore suo quamcunque partem corporis interius vexatam -at 5 19 facilius ventrem -it (ferrago) 7 12 clerocœlicis hoc est qui non -untur 7 13 ustione . . conligatio -itur 12 24 ex qua alienatione soluti nervi 13 11

somnifer: sunt autem -era optima 92 6

sonitus: graviter supirans -um dat ipsius spiritus 110 20 ilia ducit vehementer et suspirat cum -to 114 16 -um reddit in ungula 218 21

sopor: *plur.* caput . . suffumigabis -ibus 87 30

sordes: *V.* puerilis *et ind. spec. s. v.*

spartilago*: *pro* 'spartum' labia eius ex -ine frigabis 181 16

spasmare*: -abitur i. 99 4 172 13, totus 102 5 musculi febribus -antur 228 24

spasmus: σπασμός; 13 7 47 14, 27 77 20 88 20 95 7, 11 99 4 164 19 165 6 294 12

spatium: i. in opere aut in cursu cottidie cogetur et [in] -um urinae faciendi non patiatur (datur *Bue*) 140 18. *Cf.* pati

spatomele: σπαθομήλη; cutem -e (spato melli *trad.*) suspendes 210 32 adicies galbanum et moves -e 259 33

spatula: 1) *proprie* -am osseam sub callicia subicies 209 31 2) '*Knieschеibe*' si q. i. patellam eiecerit, hoc est cuneolum aut -am, quod vocant priorem (riotem *trad., fort. latet vox Graeca in* ὠδης *exiens*) 189 19

species: *plur.* aestimatione facta singularum harum -erum 290 5

specillum: cutem et -o (specilio *trad.*) longo laxabis 188 7 -um coicies in fistulam 226 5

speculum: sumes -um et permisces, quia acrum est et quia titillabit 249 31 *med.*

spia: *pro* ψύα; renalis qui -am et renes liquidos facit 293 2 *Cf.* spimicium spilosis

spicatus: lasaris 175 26 *med.; cf. ind. spec. s.* lasar

spilosis: ψίλωσις; si ubicunque spilosis facta fuerit . . radito 22 3

spimicium: ψιμύθιον; 270 12 *medic. Cf.* spia, spilosis

spina: *v.* reddere *al.*

spincter: σφιγκτήρ; ipsum -em oleo satiabis 69 23

spiramentum: ungulas subradas et inde habeant -um exeundi idem morbus (ozenae) 195 10

spirare: -at calidum crebre . . et suspirat graviter 48 32

spiritalis: potio resalierit eis in -īs pulmonis 164 31 (*cf. Veg. V. 75, 1* spiritales partes) 33 5 (?)

spiritus: nares ei praecludes, ut -um reddendi non habeat 119 22 (*ubi memorabilis ellipsis est, cum subaudiamus* facultatem *sim.*) potiona . . equos . . ad bonos -us 165 11 *al.*

spissare: colliget se et -at (pupilla) 25 19. *Cf.* conspissare inspissare.

spissitudo: mel commixtum ad -inem tractationis 66 6 animadverte enim -inem spiritus et sudoris et subiugalium (*corr.*) equorum necessitatem 165 12

spissus: 1) *proprie* sanies 22 14 ypochima 25 27 pituita 48 15

muccitudo humoris 52 29 2) '*multus*' si a labore aut -o cursu febricitaverit 42 16 3) *adv.* suspirat -um 163 21 si -ius iliam duxerit 119 23 *Cf.* crebre

spleneticus: σπληνικός; 134 21 *bis*

spongiola: *pro* spongia; -a cum aqua deducis 6 7 -a satiato imposita 23 19 genua eius calfacere -a 43 2 ⟨uti⟩ oportebit fomentis calidis cum -is adplicitis 150 11 -am novam accipito mollem. ex eandem . . delavato causam et stentinum -a reprimito 212 18, 19 -am alligabis 226 5 contra eum (*sc.* veretrum) -am calidam religa sic, ne procidere possit 227 30 alba nascuntur tubercula quasi -ae 245 23 *Cf. ind. spec. s. v.* spongia

sportella: cum soluta fuerit (cera), tunc iterum per -am colabis 260 22

spuma: *v. ind. spec.*

spurcitia: -as corporis per solutionem ventis expurgari 7 14 dispumamus . . propter -am herbae 7 22 ossum . . vexatum quod in se . . -as habens non repurgaverit 31 27 si in alto -a aliqua vulneris . . remanserit 32 20 ex qua ratione omnis -a humoris relaxata excluditur 65 31 qua res omnem -am humoris intus obstantem abstrahit 66 7 nitrum . . omnes acres umores et -am corporis excludit 67 29 recurrit morbus in capite et in tota (*num* toto ⟨corpore⟩?) -a 179 11. *Cf.* exspurcitia

spurcities (sporcities): ⟨nisi⟩ . . -es separaverit se a sanguine 51 2 obstat enim illa -es 63 26 -es quae in eius pedes recurrat 118 11 nascitur in eis -e(s) 140 29; abortus ex (et *trad.*) sporcitie invenies 236 18

sputum: ¡album -um remittit insuetum et alienigenum 109 1

squamatus: in corpore . . urido nascitur, magis in tergus cortices -o (squato *trad.*) similes 59 27

stagnare: ut rebus . . ceterorum corpora -anda (stagnada *trad., malim* stagnata) ab hoc morbo liberari possint 52 18 ut possint eo odore -ata (signata *trad.*) hunc morbum continere iumenta 59 19 *Cf. Schneideri ad Veg. I 18.*

stagneus: repositum in vaso -o (stangneo *trad.*) vel vitreo crebellata mittes in aeneo vel -o 287 24

stalticus: σταλτικός; impetigo . . curatur -is rebus vel stipticis 20 2 vulnere ampliato medicamentis -is 32 11 *Cf.* catastalticus

stanneus: *v.* stagneus.

staphyloma: σταφύλωμα; de -a oculi 21 5 qc. i. . . -am habuerit, incurabilis quidem causa est 27 11

stare: ad standum venerunt 106 1

statma: σταθμά; diebus septem -am (statmā *trad.*) infundes 296 33 *Cf. Hultschii metrol. script. ind.*

statuere: '*hemmen*'; ad profluvium . . et pulmonis similiter humores -ere mirifice facit potio . . haec res profluvium -ent 61 28, 30 ut ei sanguinem -ere possis 183 2 *al.*

statura (?): -a et curationis in-

sanabilis est 107 6: *fort.* statura = status?
steatoma: *στέατωμα*; oncomata . . -a (theatoma *trad.*) . . -a (steatome *trad.*) est tuberum q. in se adipem habent 32 28, 29
stegnosis: *στέγνωσις*; necessaria est (natatio) aestate magis propter -in corporis 229 21
stella: -am cauterio facies 103 4 urito eum -is 159 25
stenon enteron: *στενὸν ἔντερον* (interon *trad., quod tolerari potest*); st. e. appellatur, quod latine dicunt ieiunum instestinum 63 19 *Cf.* typlon enteron
stentinum *(pro* intestinum): 63 21 64 *quater* 89 34 128 27 129 4 144 15 157 3 212 17 222 14; stentinus 122 6 stentinae 221 3; stentinum *et* intestinum *scriptor in promiscuo habet velut p. 64, ubi* intestinum *septies,* stentinum *quater occurrit. Cf. Thes. gloss. s.* intestinum *et supra p. 302.*
stercorare: -are non potest 136 34
stercorizare: non potest -are 152 14
stercus: 1) -ora *plur.* 50 21 69 26 70 10, 27 169 14 225 23; *primae decl.* -am adsidue . . reddit 165 32 2) *sing. masc.* 63 18 *Cf. supra p. 303.*
sternutamentum: -um dabis paleam in naribus . . et sic sternutabit 102 17
sternutare: copiosum -at 45 7; sic -abit 102 18
stertere: -et a cerebro 111 30 -eat excreabitque purulentum 112 22, *unde supplendum* 109 13, *ubi* stertet (iter et *trad.*) excreabitque purulentum *legendum est*
stillare: *trans.* (?) -at eius veretrum guttas 68 30 *c. adn.*
stillicidium: -um humoris . . nervis vel cerebro penetret 21 23
stilosus: de ortaculo (*ὀρθόκωλος*) quem -um vocant 118 17 *bis* ortaculi vocantur, quod stilo recto similes pedes habet, inde -i dicti sunt 118 22
stilus: 118 22, *v.* stilosus
stipticus: *στυπτικός*; curatur stalticis rebus vel -is 20 3 -a caedes vena liciaria 188 4; *subst.* -is uteris 159 12 -i compositio 276 12 281 16 *saepius*
stomacus: 77 15 100 26 125 11 164 18
stramentum: uti . . -is mollibus 128 4 *Cf.* stratum
stranguilari: -abitur . . excreabitque purulentum 109 13 178 29; 178 22 (*ex corr.*)
stranguilia: *pro* '*strangulatio*'; anguina latine -lia (stranguiria *trad.*) 97 5 (si) strumas . . habuerit . . praefocabitur simili modo, ut ab -lia (stranguiria *trad.*) 29 29: *noli confundere cum στραγγουρία morbo vesicae, cf.* stranguiria.
stranguiria: *στραγγουρία*; -ia appellatur, quia cum quando guttas mittit per veretrum 148 26 *Cf. supra p. 301*
stranguirica: vesicam . . morsus et punctionis fistulae . . -a (stranguilica *trad.*) facit 142 3
stratum: lemniscos . . subicies et . . -um superimpones 211 11 munibis -o i. 216 30 qc. i. ab -o cancer frigidum creaverit 216 17 nascitur (facedena) a plaga et ab -o 217 13 -um quoque habeas mollissimum, ut se libenter proiciat 294 33 *V.* stramentum substratum

stremma*: στρέμμα; 1) 'luxatio' si .. articulum extorserit aut laxaverit . . . simili ratione intelligis tanquam si -am 193 1 si .. coronam intorserit quod dicitur -a 197 14. 2) 'venarum subligatio' *Aderunterbindung* -a facienda erit .. componis ungulam prope vivum et adlides eam, cui et -am facies. cui alligabis lino suffraginem ita, ut constringantur venae .. cum bene elimpidaveris, statim solves linum, quod in suffraginem ligaveras: sine sanguinis decursione(m) fieri 10 28, 30 ungulam compositam ab interiorem partem contra venam -am tolle sic, ne qua paronicia relinques. deinde corigia solves . . . cum sanguis ambulaverit 202 3 melius .. cretiaticos curabimus, si -am (pro -ā) totam calliciem .. de ungulis tollamus. ita non iam blateiat sanguis ex omnibus venis in pedibus 230 19 vulnera semissationum et -ae curantur aceto et oleo 230 23 *Cf.* stremmare semissare

stremmare*: -es vel semisses contra venam 137 10 -abis eum sic. deponis i. .. et alligabis ei suffragines 209 26. *Cf.* instremmare. *apud Veg. I 26, 4 pro* cremare (*de quo non recte Geyer Arch. f. Lex. X 547) scribendum est* stremmare

strepitus: -um (scriptum *trad.*) reddet et in cursum 129 8 -um (strepidum *trad.*) audias vertibuli 188 2 *Cf.* sonitus

strictura: incipiet -a et tensio nasci 5 9 -am laxare 5 10 12 2, 28 per nimiam -am rigoris beneficio 134 46 20 propter -am nervorum 55 13 nervorum -am patiuntur 118 27 fit a .. toracis -a 77 15 -am omnium commissurarum patiuntur 92 19 solet .. haec passio ab -a pedum contingere 115 15 cicatrices cum eorum locorum -am faciunt 120 5 revocare laxationem -ae si non desinuerit 203 21

stridere: naribus -et 179 23

stringere: *de ustione* 13 15, 32 14 18, 19; *de medico* 28 1; *de aura* 58 8 *al.*; *part. perf. pass.* temperabis eam (malagma) ut non sit stricta 119 15 *al.*; *compar.* lorum strictius teneatur 6 1 cutem in corpore strictiorem fieri 46 17 *al.*

strophosus: 66 27 76 17 89 29 214 8 241 22 strofosus: 116 13 127 3 222 10 si q. i. -um (*pro* strophus) temptaverit 293 24 *Cf.* strophus

strophus: στρόφος *morbus*; qui hoc vitium doloris patiuntur, -us (*pro* strophosi) appellantur 66 15 -um pati 69 26 -i et gravidines .. contingunt 165 17 si -um tenuerit 232 3 (*idem* si .. strofos tendiderit 239 22) genera doloris .. enfragma strofus *eqs.* 62 16 2) 'struppus' armum ad rotam duces .. si in campo, -um fige aut palum, alliges (allides *trad.*) eum 187 31

strumae: 21 10 29 26 30 9 170 23 178 3 *Cf.* scrophae parotides

stupescere: nervi in pedibus -unt 228 24

stupidus: qui -i et magri coactionis longi temporis beneficio 67 25

Digitized by Google

stupor: fomentabis propter -em glaciati sanguinis 208 28 fovemus .. propter stricturam et -em nervorum 230 28
stuppa: obturato plagam -a[m] 188 9
sub: *cum accus.* s. gambas sanguis detrahitur 12 8 (*cf.* desub) latera scrutant et s. humeros et s. cubita (cubite *trad.*) 38 31; *c. ablat.* s. vespere 227 4, *cf.* vesper
subagitare: suspirans graviter genua -at 46 4 *V.* subnatare
subala*: et -a ei sudat 122 3 (*ἰδροῖ τε τὰς μασχάλας*)
subcalcare: pannos in folliculo 184 27 pannos foramine 191 3 mutaria eodem loco 199 26 licinium in plagam 218 24; hoc malagmate plagas cum lanis sucidis -abis 222 5
subclaudicare: a genuis -at 132 5
subcumbere: sinisteriorem partem cadens -et 155 8 -et ⟨in⟩ priora crura 200 8
subcutis*: maleos quod dicitur -em .. tussim -em his esse morbum 40 10, 12 *Cf.* succutaneus
subdossanus*: *pro* '*subdorsanus*'; ut vena interius -a ruptionem patiatur 155 23 *Cf.* dorsanus
subducere: 1) *proprie* ilia 40 6 46 1 121 24 labia 138 23; *part.* oculos pituitantes concavos et subductos humidos 44 6 2) *transl.* cibariam 137 8 vaporem carbonum 148 9 ordeum 164 6
subgamba: *v.* desub (*quamquam* supragamba *exstat*)
subiacere: nervus .. de huius morbi .. causa solutus totus -et 51 9, -eat 74 17
subicere: 1) circumcisorium 11 3 paracenteterium 26 10 lemniscon 30 4 papirum 31 8 gummi 198 13 ex eodem collirio 189 16 *al.* *Cf.* subigere 2) omnia demonstro, ne quid minus aliquid in ceteris libris -ectum sit 171 18
subigere: lemniscum 22 24 23 1 paracenteterium 26 9 veteris liquamentis cervicem 182 17 stercus suillum in vino 195 20; *de med.* in vaso plumbeo 244 19 ex rosa 245 24 cum melle 255 6 mortario 258 12 266 24 267 8 *al.*
subilia*: loteum facere non poterit, si q. -a molesta sunt 152 15
subinde: '*saepe*' *passim* 37 29 38 10, 26 45 7 70 16 74 4 78 20 99 11 113 28 114 3 117 14 128 22 134 24 198 8 235 7, 9, 10
subire: tale collirium..ut tardus -iat nec exire possit, fasciabis locum 31 15
subitatio: itineri promovendum facias, ne -o longi itineris corpora eorum incommodat 8 5
subiugale: *subst. pro* '*iumentum*'; 47 21 160 19 165 8, 13 171 11 291 26
sublacrimans*: oculi -tes erunt 39 10
subligare: medicamento -ato ipsum locum 227 18
subluere: vino nigro -es virginalem 239 14
submittere: si q. i. parcellides -serint 190 23 qc. i. ossilaginem -serit non bene 203 28 si q. i. ossilagines cum deformitate -mmiserit 204 8 qc. i. veretrum -serit et revocare non potuerit 214 15; *refl.* se

proicere volet..et -it et toto corpore se iactat 72 13
subnatare*: -at ⟨et⟩ statim genua subsultat (*τὰ γόνατα προβάλλει H*, incessus nutans *Veg.*) 37 26 -ans toto corpore (*περιφερόμενος τῷ σώματι*) 37 28 46 10 -at a pedibus 93 15 *V.* natare subagitare subsaltare
subnervalis*: nunquam . . -es illius venas tetigeris ferro, ne..nervos eius eviries 38 25
subpactum: -i compositio..-um sic componis (componito) 273 5, 9
subplere: desines eum curare, cum dies plures -verit 213 22
subporrigere: prioribus pedibus transvaricat pusillum, posteriora -et 129 10
subpremere: linguam 7 19 quae scalpello separasti 11 4 spongiam..imponito..donec-imat (subrimat *trad.*)..si..-ere non potueris..caput..instringito ..⟨si⟩ sic etiam -ere non potueris..ex aceto temperabis..donec-as 177 19, 20, 23, 25
subradere: grosa -es (ossum) ad aequalitatem 190 31 ungulas -as 195 9 unguem diligenter -ito aequaliter 197 26
subrenalis: *morbus*; 3 13 11 24 52 26 57 34 130 21 153 20, 21 154 2: *idem* nefrites 15 17 153 21 154 29. *Cf.* renalis
subrigere: *part. pass.* habebit nares et auriculas -ectas 92 1
subruber: teris et resinam .. et picem, semel subrubrum (sub rubum *trad.*), ne sit aquatum, removebis 271 13 *'dici videtur 'supra' quod ex tritura natat rufi coloris: ζητητέον πόθεν ὁ 'sirupus',*
quem ex arabico verbo factum credunt' Bue
subsalire: si..spasmabitur .. -it toto corpore 99 6
subsaltare: genibus -at 38 18 *Cf.* subnatare
subsidĕre: -unt et posteriores pedes 128 1; *part. praes.* latis lumbis et -entibus 242 24 *ex Colum.*
subsistere: genuis -ant 137 25
substernere: in stabulo, ubi stet, -ito stercora mollia 115 6 susternentes aliquid ex his quae mollitia(m) praestant 42 32
substratus (-um?): ubi stat, mundum sit et -um (substractum *trad.*) habeat ⟨e⟩ rebus quae odorem faciant 91 4 *Cf.* stratum
substrictus: ex..indigestione non dormierit et -us manserit 81 30 -is utrisque palpebris (utriusque palpebres *trad.*) digitum in superiorem partem oculi coicies 173 26
subsultare: subnatat ⟨et⟩ statim genua -at 37 26. *Cf.* subsaltare
subsurgere*: pro mortuo iacebit, non post multum -et et pabulum appetere quaerit 100 2
[**subtemperare**: cartilaginem narum eius digito mulieris subtemperabis 100 5; *locus corruptus*, molliter ⟨inmisso⟩ temptabis *Bue*; digito temptabis *Veg.*]
subtenere: mediano digito manum tibi -eto, quo minus pendeat et levior sit 182 8
subterere: *part. perf.* ungulas -tritas habuerit 202 27 in un-

gulis . . quemadmodum subtricio (= subtrito) 117 17
subtrahere: pedes interiores subtrahet 20 20; *cf.* pedes posteriores trahit 158 4
subtricius: *v.* subterere
subturbolentus*: *pro* '*-ulentus*'; oculos -os habebit 91 19 *Cf.* turbolentus
subtus (suptus): *adv.* urere 160 16 laxare 183 26, 28 195 26 200 21 fomentare 197 21 tollere 198 1 crescere 198 6 collectionem facere 200 19 blateias facere 208 2 manus mittere 233 22; *praepos. c. accus.* acum suptus ipsum terrigium traicies 28 13
subtussire: sub lingua cum tetigisti . . -et 123 6 *Cf. Veg. V 24, 2*
suburere: quibus . . subveniri oportet morbidis . . ustione -ustis 55 16
subvenire: alterutrum omnibus rebus -uit 58 10 *al.*
subversus: *part.* diu -us plurimum spectat (*κατωπός ἐστι*) 90 21
succedere: hoc morbo similiter omnia -it 59 10
succendere: -es omnia, teres, sparges hinc hoc pulvere 44 30
succidiare (*i. e.* sucidare): ex eo medicamento coclearia duo cum caldae emina -abis (caldus manus accidiabis *trad.*) 73 3
suc(c)idus: lana *passim*; sucida lana: 194 14, 25 197 20 199 26 216 26 222 4
suc(c)us: -um marrubi 273 29 *med.*; omnia in ollam, in qua -us erit, sumito decoctum 274 2 *al. V. ind. spec.*
succisorium*: astulas . . -o (siccis orio *trad.*) . radito per xisteras 22 3 causam et os -o (siccasorio *trad.*) . . caedito 29 13; *unde corrigendum Veg. III 22 1, ubi traditum* ossis cisorio: est *instrumentum chirurgi, graece ὑποτομεύς Cf.* circumcisorium
succubare: '*succumbere*'; quando producitur, -at ad singulos ingressus 169 6
succursio*: subveniri ex omnibus -nibus 57 26 hac -ne uteris 106 11 alii quidem et hanc -nem demonstraverunt 121 7
succutanus: *genus morbi maleos* 52 25 53 11 89 5 106 16 196 6 216 24; **succutaneus** 111 4 *Cf.* subcutis
[**succutatio***: et harum [succutationum ex qua] sunt aliquae sanabiles 106 16: *fort.* succutationem *conservare debui*, *cf.* succutanus]
sudabundus: 95 15 256 4
sudare: 117 13 *al.*
sudum: '*heiteres Wetter*'; *tertiae decl.* mittes eum in sudibus 161 28. *Cf. Veg. V 21, 4* mittis ei sudis
sufferre: manumque subtus mittito et calorem -erto 233 22; *refl.* -erre se non potest 123 7 *Cf.* portare
sufflare: 1) *de mulomedico* rostrum (os) ii. 29 5 284 14 2) *de io.* ex (per) naribus 103 10 108 17 per anum 120 29 123 30
suffocare: aqualiculo -ati 94 5 -abis (suffricabis *trad.* (*sc. pullum in matrice*) 237 11 nares ei (equae) comprimito sic, ne -es 238 2 *Cf.* praefocare
suffrago: '*Hinterbug*'; 10 7, 9, 31 11 6 195 4 197 9 202 1 209 28 *al.*

suffricare: sale (ungulam) 11 8 oculum plana manu 25 30 vino et oleo (corpus) 91 1; 209 6 plumbo -gare (polippum) 103 19

suffumigare: soporibus (ia.) 87 30; 52 15 148 5 *Cf.* fumigare

suffumigatio: ex hac -ne odorem naribus percipiant 59 18 *Cf.* fumigatio

suffundere: *intr. de io. aegroto* si . . oculis -uderit 24 4; 33 14 34 11 208 32 qc. -uderit ab aqua 207 32 oculi . . -usi sanguinem 39 11 *Cf.* suffusio

suffusicius*: *pro* '*suffusus*'; de -is pedum 3 7 de -o 186 26 218 14 *Cf.* extrusicius

suffusio: 1) *morbus oculorum* 9 12 21 2, 17 24 4 25 14 28 31 2) *morbus pedum* 10 26 20 13 47 14, 27 49 13 *al.* (*cf.* suffundere) 3) '*Aufguss*' -nibus uti 128 6

sugglutire: -it doloribus 129 11: *graece συγκάμπτει ἑαυτὸν ὀδυνώμενος, ubi Chiron confundit κάμπτω et κάπτω Cf.* glutire transglutire

sulla (suilla): ex ea (porca virgine) particulas facito . . -am habebis 286 15: *al.* suillus, *v. ind. spec.*

sulphorare*: si . . aliquid de his fibulis remanserit, -a, ne (sulphorat et *trad.*) deteriorem curam faciat 212 30

sulphur: *ubique* sulfur, *v. ind. spec.*; oculi . . fiunt . . quasi sulphores vel sanguines 24 9: *pro* sulphorei vel sanguinei

sumere: *pro* '*gerere*'; tumentes eos (testes) -it et aliquando etiam naturam 42 5

summus: -is his rebus simili ratione curabis praeter ductum armum, deinde consummabis caustico 187 17: *intellego* '*wenn die Krankheit am höchsten ist*', *aliter Bue*; *cf. addenda*

super: 1) *adv.* caput emittit et s. emittit 109 24 s. . . imponis (imponito) 23 18 207 12 (*cf.* superimponere) 103 15 (*v.* superoblinere); q. si aridum fuerit 225 16; *compar.* suspendes terrigium superius 28 14 -erius adducito testem 215 20 -erius VI (III) digitis 9 28 10 8 (*cf.* intus) 2) *praep. c. acc. et abl.* si renibus et s. totum tergus saccellationes . . impones 72 3 muscae multae s. tergus insident 46 7 s. carbonibus bene caldum linito 80 9 s. renes saturato oleo 227 8 facies . . unctionem s. oculum 247 32 haec . . s. oculum inducis 248 2 *Cf.* supra

superaddere: fracturam alligas de madidis fasciolis laneis . . et -is regulas tiliaginas 296 31

superalligare: spongiam mollem aut penecillum -ato 174 13

superfasciare: veretrum . . lanis obvolves et -abis 227 27

superimponere: spongiam 28 21 viscum 179 28 corticem 187 24 malagma ficurnea 206 15 stratum 211 11 rasuram de suo sibi -is 297 11 *Cf.* super in causa imponis 23 18 super malagmam . . imponito 207 12; supra lanam . . imponito 36 22 supra impo nitoostreum 187 23

superoblinire*: de calcitem cum aceto mixta grassam facies et sic -ies (oblimes *trad.*) 103 15

supervena*: in ipso folliculo veretri vel in inguine vel quoquo loco alio -am habuerit 215 2
supervenire: eis sudor post potionem . superveniat . . et follicatio gravis -iat 164 28, 29
supinus: manum -am in orem (minorem *trad.*) coicies 180 4
[**supplanare***: qc. i. hoc† de coria supplanata revolueris 217 15: i. [hoc] decurtare [supplanata] volueris *Bue*; *ego de* decore supplantare *vel* supputare *cogitaveram*]
supra: *adv. v.* super; *compar.* positis sex digitis superius quam ⟨genu⟩ 9 28 tribus digitis superius a corona 10 8
supracrescere: alienatas partes . . in suo statu revocat, -entia aliqua extra naturam sublata non patitur crescere 14 2
supragamba: coxam fregerit aut acrocolefia aut -am 17 21 *Cf. Veg. V 19*
supravenire*: praeterea et -iet fastidium 42 7
suptus: *v.* subtus
surculus: eidem -os pingues decusatim quasi fusos vehementer constringes, eicis deinde -os 188 13, 17 de naribus cartilaginem . . . . . †sub forciore (substringe *Bue*) de -i angulo 289 19
sursum: 177 21 179 22 (*corr.*); susum 71 5 197 27 susu 26 11 142 6 *adn.* 190 2; sursum versus ducit et diu subversus 90 20, 21 susum versus 156 20, 28 *cf.* (deorsum); susu . . ypochima posita est 26 11 adduces hoc susum ad anum versus 71 5 totum ventrem sursum versus ducit (i.) 90 20 religare susum versus (testem) 156 20 testiculum susum [in] versus in loco naturali propelles 156 28 caput eis sursum instringito 177 21 tumor erit sursum (salsum *trad.*) ad summas fauces 179 22 tam leviter evocabis susu (venam) 190 2 lorum illi deponito . . susum in suffraginem 197 27
[**suspectio** = suspicio (*quod restituere malim*) 52 21; *cf.* suspicio 57 27]
suspendĕre: propter fluxum sanguinis et -is altius 7 20 ilia -nsa erunt 110 9 manu -sa armum compungito 188 10 cutem spatomele -es 210 32 in machinam mittito et bene -ito 213 3 pedem assidue a terra -it 219 21
suspiramentum*: corpus . . fervescit, ipsum quoque -um similiter fervens est et gravis 37 25
suspirare: ilia suspensa erunt . . et longa -abit 110 9 -at cum sonito, runcos ducit 114 16
suspiratio: si sitim abstineat . . ex qua re fit frequens -o 120 25
suspiriosus: '*qui suspirium habet*' 110 7 179 24 251 11; humor . . us 48 23
suspirium: 1) '*Atem*'; habebit . . -um gravem et calidum 44 6 2) *morbus* maleos . . q. latine -um appellatur (*ex Hipp.* 10 12): *idem fere* 51 19; solent alii . . in -um et in farcimen converti 45 26 vomica et -um (*sc. contingunt*) 47 8 -um aridum 89 4 110 17 -um humidum 111 4 de -a 89 3 quem -um (= suspiriosum)

vocant, qui nec pluribus diebus vivet 53 9

susternere: *v.* substernere

sustinere: *intr.* non potest -ere 256 18 273 23 ita poterit -ere 233 23 si possit -ere 294 24; *c. inf.* sudare -eat 123 10; *refl.* -ere se non possunt 164 30 si se -ere potuerit 294 14 ut . . -ere se possit 297 1; *trans.* -es humorem currere 123 21

suus: hoc potionare . . ad multitudinem gregis sui (*pro* eius?) 62 3 quam si putes in eius pectore (*pro* eum in suo pectore) ossum asperum habere 55 10 cuique in aqua calida et in suo sibi stercore mixtum ad causam imponi 98 6 (*cf.* sibi) cum illum a loco suo petere voles 294 13 ut habeat [ad] temperiem suam 60 15 '*die rechte Mischung*'; valitudines . . cura sua curari oportet 74 25 valitudinum cura . . singulis capitulis suis inferius demonstratur 78 16

tabescere: -unt et sic moriuntur 54 28 -it in eis ipsum iocur 125 16

tabulare: '*Gaumenbein*'; plerique tamen -e (tabi lare *trad.*) in palato usto solo sani fieri possunt *Cf. Veg. III 11, 4*

taeda: *v. ind. spec.*

taeter: propter effugandum -rum odorem illius morbi 52 16

taliter: si lacrimaverit, t. intelligis nullam esse suffusionem 173 14 *Cf.* si

talus: cui -i vehementer dolebunt 117 9 *Cf.* taxillus

tam: *negatum* 1) *ante adv.* non t. libenter 56 23 72 14 121 22 127 15 133 30 138 23 non t. vehementer 98 31 non t. optime 232 25 2) *ante adiect.* visus non t. certus eius 102 6 si tumor non t. magnus erit 192 5 non erit t. mobile (cauda) 225 11 non t. modum solitum 40 5

tamdiu: t. quanto tempore herba viridis fuerit 7 28

tanquam: ipsumque granum t. ptisanam remitte (*καὶ τὰς κριθὰς πτισάνην ποιοῦντα*) 38 15 aqua et aceto t. cotulas duabus 132 7 lasaris Cyrinei t. (cyquam *trad.*) granum fabae 133 17 stercus durum t. glaebulas 120 28 si proximum genu ⟨in⟩ fractura est, simili ratione intelligis t. si stremmam 193 1 tardius ambulabit t. si putas 72 8 sic tussire t. si putes 106 7 t. si per naribus sufflet 108 16 *Cf.* quamsi

tantummodo: nihil dubium est ustionem t. praestare posse partibus suis, si 12 17 t. hoc intelligis quia . . t. potionem desiderat 30 22, 22. *Cf.* solummodo

tantum si: ne manducet, et bibat t. s. (= *non nisi*) voluerit 26 24

tantundem: t. infusis et liquatis uteris 92 8

tarde: difficiliter quidem haec (et *trad.*) loca sanantur et t. 23 4; *compar.* (*pro posit.*) posca calida et sale -ius fovebis 157 14

tartaralis: alligabis lino -i (tartarabis *trad.*) 182 21. *Cf. Pelagon. 260* lino tartarali *c. adn. Ihmii*

taxillus: *pro* '*talus*'; penden-

tibus -is incedunt recte 118 23 *Cf.* talus
tegere: fracturam -ebis et supra parastaticos impones 191 20 *al.*
temperamentum: quotiens enim venae caldae locis suis nervis -um ministrant 230 30
temperare: mollibus cibis eum -abis . . post sanguinis detractionem eum triduo viridi cibo -abis 74 27, 30: *alibi idem significat quod* miscere
temperies: haec omnia tusa . . ut habeat [ad] -em suam, habeto repositum 60 15
temporalis: uruntur eis venae -es 25 15 iustissime ures vel pinna empiema facies, hoc similiter et super venas -es facere curabis 83 23 ures ei -es venas decusatim 88 3
temptare: 1) *de morbo* si . . morbum renalem -averit 20 19 si . . strophosum (*morbum*) -averit 293 24 si bobum cancer (*corr.*) -are coeperit 290 25 si . . a bulumo -abitur 102 4 *al.* 2) *de medico* cura ossa -ato 21 31
tempus: -oribus '*interdum*' 27 2 *bis* 116 12 173 19 230 25 per -ore 56 9 in -ore (?) 34 15 '*im Augenblick*' primo in -ore 125 23 nullo in -ore 165 22 per -ora stans arescit 125 21 per -ora perdurat 205 21 semper hic cadebit subito inter -us (opus *Bue*) 100 9 (*cf.* interdum); *de* longi -oris *sim. v.* diu; -ore bono vere et aestate 155 4 magis -us ducit 155 3 nonnullo -ore des differendo 163 17
tendere: tendideritque (quae *trad.*) membrana totius capitis 76 25 corruptio sanguinis gravando (gradando *trad.*) membrana tenderit nimis 77 10 si q. i. omentum tendiderit 137 23 equa si . . strofos etiam (strofore iam *trad.*) tendiderit 239 22 *al.* *Cf. part.* tensus
tenebricosus: loco refrigeranti et -goso 82 11; *cf.* loco tenebroso . . et refrigeranti 85 13
tenebrosus: loco -o 7 6 83 9 85 13 98 21, 28 100 12 116 2 locis -is 109 5
tener: virgis teneribus caedes armum 188 3 *al.*
tenere: si q. i. emfraxin -uerit 120 21 *c. adn.* qui hoc vitio -entur 129 16 *al.* si non conceperit neque -ere potuerit 238 17
[**tense*:** naribus crebris tense (tensis crebre?) anhelant 137 25 *Cf.* tensus]
tensio: pulmonis 47 3 omenti et interaneorum 47 5 interaneorum 293 8 iliorum intestinorum 119 26 iocineris 47 6 stercoris 63 31 capitis 77 11 strictura et tensio corporis 5 9, 10 vulsicis . . et -ni 73 6
tensura: roborosus qui ab omnium nervorum -am venit 293 4
tensus: *part.* oculi 24 9, 26 45 30 48 32 83 2; -iores oculos 173 13; auriculae 98 12 fit tumor eo loco grandis et -us cum dolore 30 29 -us intus ululat . . -us erit 87 1, 21 dextra sinistra in cervice ab humeris -us 94 25 *Cf.* tendere tense
tentinarius: cephalargicis et -ris praecipitur 9 4
tenuare: *intr.* -at cicatrix 34 16;

trans. (ustio) inflata -at (*corr.*) 13 22. *Cf.* extenuare
tepescere: '*sich abkühlen*'; quam diu totius corporis fervor -at 66 25
tepidus: spongia nova calda — tepida tepidiore — delavato 221 7
terapeutus* (?): θεραπευτός; multas etiam causas existimo per compendium etiam nunc ad -as (terrapentas *trad.*; *rectius* aterapeutas, *cf. s. v.*) se sanare 13 28
terebra: -a medicinali locum terebrabis quousque sanguis respondeat 210 21
teredo: τερηδών; ad -num 297 10
terere: *passim, cf. supra p. 307*
tergus: *sic ubique, nusquam* tergum
termanticus: θερμαντικός; collirio 27 7 acopum 67 13 rebus 90 22 157 24 defricationibus 100 13 unctionibus 102 27; *subst.* potionabis -is (hermanticis *trad.*) 100 28 *Cf.* thermasia
ternus: *ordin. sing.* -o die potionabis 132 24; *plur.* claudicabit . . -is vel quaternis diebus 53 25 hoc facito in -os dies 125 31 offas ne minus -as 180 8
terra: -ae intestinum id est lumbricos 110 12
terrigium: πτερύγιον *morbus oculi*; 28 10, 13, 14; 94 28 (tyrigia *trad.*) 29
testis *et* **testiculus**: *promiscue, cf.* 8 18 42 4 46 3 56 29 65 20 213 26 215 16, 17, 20, 28 216 5 testicli 223 27 226 21, 30 227 1
tetanicus: τετανικός; 47 11 48 16 94 18 95 8 96 15
tetrafarmacum: τετραφάρμακον; *subst.* 19 2 23 21 28 29 34 25 206 28 211 19; *adj.* malagma -um 266 6
thermasia: θερμασία; corpora eorum -am passa 8 10 *Cf.* termanticus
tibia: '*Schienbein*'; turget . . -a (ubi *trad.*) . . aut genu 123 2
tiliagineus (tiliaginus): regulae 182 20 192 7 199 27 -inae regulae 191 22 (*corr.*) 296 32
timpaniticus: *v.* tympaniticus
tiniola (tineola): *plur.* in ventrem . . genera doloris . . lumbricorum et vermium et -arum 62 17 -ae (tiniolem *trad.*) in utri, quae pediculi ab alis appellantur 68 1 omnes vermes, quas cossos appellamus et -eolas (tumaleos *trad.*) 71 22 de -eolis . . si q. c. -eolas excludere non potest 297 5 *Cf.* lumbricus vermis
titillago*: cicatrices eorum locorum stricturam faciunt, quorum -inem passi perpetuam tussim patiuntur 120 5 *Cf.* titillatio
titillare: sumes speculum . . quia acrum est et quia -abit 249 32
titillatio: ventus, quo minus exeundi vadum fit, rabidus increscit, morsusque ac (morsus quia *trad.*) -nīs inpactum huius humoris in stentinis praestat 64 29
titubare: toto tempore stupebit et -ans (totum bas *trad.*) ambulabit 101 17
tōles: a -ibus et glandolis . . humor erit candidus et viscosus 48 17 de -ibus 170 31 si -es fuerint 180 4
tollere: statim iumentum -is

a cibo 7 2 sublatum caput faciet 248 22
tonsillae: *v.* tussillae
torax: *θώραξ*; cardiacus..fit . . a..-cis strictura..haec similis ratio -cis (toricis *trad.*) si apioso contingerit, rabiosum facit 77 15, 19
torosus: (erit) feminibus -is (torsis *trad.*) 242 27 *ex Colum. Cf.* torus
tortio: *στρόφος* '*Bauchgrimmen*'; cruditatem facit et -nem ingentem 142 28 haec potio et ad -nem facit 289 24
torus: (erit) musculorum -is 242 22 *ex Colum. Cf.* torosus
totus: *pro adv.* in -um '*omnino*' *in negatis enuntiatis:* haec enim causa in -um auferri non potest 19 22 ut os in -um aperire non possit 95 21 dum interdum in -um nihil concoquet 117 12 quod (ordeum) in -um non tangat per triduum 140 5 in -um non sunt tangenda (parapresmata) 154 6 facit ut in -um non meiat 150 1 cibum in -um ne dederis 294 32; *adj.* (turget) circa -um dorsum, usque eo -um, ut 123 3
traconatio: *v.* tragonatio
tractatio: nullam enim demonstrationem eius viti ex istis -nibus intelligere possunt 39 3 mel commixtum ad spissitudinem -nis 66 6
tractatus: -u (-us *trad.*) hae omnes causae communiter intelliguntur 223 23
tractibilis (?): tumor flactius erit et -is sine dolore 36 3: *malim* tractabilis
tractio: de sanguinis -ne 4 22 *Cf.* detractio
tractus: *subst.* -us longus aurae (curae *trad.*) erit et singultus 178 4
traducere: hos autem caducos luna -et nova (novam *trad.* 99 18 *c. adn.*)
tragonatio*: demonstrare solet tubera in lateribus vel in cruribus vel in testibus aut in cervice durissima, tanquam traconationes 56 29 venas curvas habebit et tumentes in modum draconationis 108 13 cancer et totum latus intercidito, usque quo causa canceris dilataverit, vel etiam nunc dragonationem tergito, usque quo venias ad membranum lividum inflatum 216 22: '*a τράγανον i. e. cartilago derivandum est, ergo* '*occallescentia*' *Verknorpelung Bue: idem ergo fere significat quod* connodatio, *cf. s. v.*
trahere: *intr.* stercus semper durum adsellatur, et -et per longum tempus, eo usque vivunt 125 4. (*ad* trahet *supple* vitam (*non* stercus), *cf. Veg. ad ll. et* protrahere); *trans. passim e. g.* subito coxam -it 161 6
trama: '*Charpie*'; si omentum prociderit, alligas..et subicies intus et fibulas, imponis et -am et motaria (tramatoria *trad.*) solida..cum glutinaverit..fibulas praecides et totam -am eicies 212 23, 28
transferre: *refl.* pes eius (insani) contrahet, iterum se -eret et..in altum saliat 86 27 volutans non -eret se 162 3
transglutire: nares..adaperire, ut sanguinem defluentem -iat

(defluente transluceat *trad.*) 166 4 *Cf.* glutire sugglutire
transire: morbida in aqua reponitur, ⟨ubi⟩ rota -ivit (transibit *trad.*) 166 19 cum autem biduum . . -ierit 43 28 humor coagulatus . . non patitur -ire cibum a ventre in inferiores partes 63 24
transitus: cicatrix . . non patietur sanguinis -um fieri . . postmodum . . -um sanguinis admittet 34 15, 17 cibus ab aqualiculo in colum velocem -um habent 63 23
transmittere: quibus et pascua mutabis . . in alia regione eos -ere debes 94 14
transvaricare: prioribus pedibus -at pusillum 129 10 *Cf. Veg. V 59*
transversus: -us ambulabit 40 28 (*cf.* pravus ambulabit 78 20 102 21); eius (syrmatici) ungula -a corona trahitur 161 8 *Cf.* traverse traverto
traumaticum: τραυματικόν *subst.*; -o curare 22 13, 25 29 19 30 5 31 17 49 27 137 15 179 28; -o linitos pannos . . per ea foramina traicies 17 11
traverse: supra crus ab interiori parte percutiuntur (venae) t. securi, celte vel flebotomo 12 11
traverto: quibus (reumaticis) et venae intercidendae et -endae erunt 19 23 -untur ungulae (*podagrici*) et crescunt 228 30. *Cf.* transversus
[**tremans**: 200 8 *c. adn.*]
tremidus: *pro* '*trepidus*'; simul fit -us totius corporis ab spasmo stomaci 164 21
tremulus: -us erit in cursu 109 26 -is pedibus immobilis fixus stat 208 4
tribulum* (?): sagittam exigis . . ne hoc plus quam -um exegeris, ne gulam . . rumpas 6 21: *puto* tribulum τριόβολον *pondus detracti sanguinis significare, cf.* (-os) obolum 41 29 248 13; *parum probabile latere* τρίβολος, *qui fuit acus ferrea freni equini, cf. Pollucis I 148*
tricare (*pro* tricari): ne facile inpones aut ne -are velis, rationem dicere oportet 232 18
tricesimarius: quos (lunaticos) magis deprehenditur esse -os 173 16
tric(h)iasis: τριχίασις; in oculis -im patietur (striglias impatietur *trad.*), id est ut palpebra eius superiora ulterius cilia infestent (*cf. s. v.*) 23 9 de -i (tricias *trad.*) oculorum 21 1 -is verissime curatur 24 2
triduanus: suffusionem ergo recentem biduanam vel -am 208 11
triens: *mens.* apii viridis pondo trien. (*i. e.* trientis) 45 13 nitrium pondo trien. 160 6
trigonus: ures . . caput . . tribus locis in -o 88 2
trimatus: *v.* trimus
trimus: bimam aut -am (trimatum *trad.*; *fort.* trimatam) in equam impone, equo autem -o vel magis quadrimo 232 22, 23
tritura: conditur (catulus lactans) ut pulmentum sub -a 61 1 ad decocturam [ad] medicamentorum -as mittes 269 13
trociscus: τροχίσκος; -os facies . . ex aqua dabis dissolutum -um (trocis *trad.*) unum 82 26, 29

trudere: *intr.* (?) in equale praesepium pectore -et (crudet *trad.*) 132 16: *aut* trudet *intrans. (quod praefero) aut accus.* pectore(m) *statuendus; trans.* dentem post dentem -et 242 4

trumbus*: θρόμβος; *quartae decl.* in quo -ūs sanguinis invenies 206 25 *adn.*

tuber: toto corpore subito -ibus implebitur 296 6 aperies . . ut medium fasciolum cutis pro magnitudinem semper -um (*gen. plur.?*) remaneat 33 13 *Cf.* tuberum *et supra p. 303*

tuberculum: ipsa -a fleminis praerumpere 35 5 in locis necessariis nascuntur -gula plena sanie . . ea -cula urito 111 13, 16 in spina alba nascuntur -a quasi spongiolae 245 23 infra auriculas -a habebit 292 17 *Cf.* tubisculum

tuberum*: *pro* tuber; oncomata . . id est -a 32 25 steatoma est -um 32 29 atheroma est -um 33 7 inter pedes -um erit 136 12 ipsum -um desuper ossum caedito 190 29 *Cf.* tuber

tubisculum (?): iosu quam genu ab interiore parte -a ex osso nata invenies . . contra ipsa -a directa plagam scalpello aperis . . deinde . . ipsum tuberum . . caedito 190 24, 26 *Cf.* tuberum

tudic(u)lare: coques ea omnia . . colabis et tepido admisces . . idem -clabis (tutuclabis *trad.*), ut una refrigiscat 125 29

tum: t. deinde . . caudam ponis 217 18 *Cf. supra p. 311*

tunc: t. deinde 169 28 deinde t. 182 24 (*cf. supra p. 311*) si -tunc 133 15 (*cf.* si)

tunicae: *plur. membranae oculorum*; suffusio . . posita est post . . duas -as superiores, ceratoiden et ragoiden 25 22 paracenteterium . . inter -as subicias 26 10 collirio lene, quod facit ad -as ruptas 27 17 inter proximas -as . . humor . . cum inde exiccaveris -as . . cicatricis crassitudine(m) super -as singulas cognosces, sin autem per omnes -as suffusio erit 174 2, 4, 20, 21 oculorum quotiens -ae vehementer vexatae sunt 246 16

turbolentus (*i. e.* turbulentus): ut possit . . compositio corpori esse non -o per indigestionem 5 29 oculi suffusi fiunt ⟨et⟩ -i quasi sulphores vel sanguines 24 9 praefocabitur . . contingit autem et propter aquam -am 144 8 *Cf.* subturbolentus

turgescere: oculi -unt 73 11 lingua et palatum et labia -unt 80 4 quantum morbus increscit, eo magis caput -it 171 21

turminem (?): soliam ferream suppones et turminem (tomiceam *coniec. Lommatzsch*) 17 4: *cf. Veg. V 17* glante (*deperditum*, clauco *cod.*; *num* clavo?) ferreo, vel si defuerit, spartea calceabis, cui rotulam ligneam subicies. *unde colligitur* turminem '*sparteam soleam' significare. Cf.* curcuba

turulus (*i. e.* torulus): cornum bubalum comburito in ipsum -um 175 1. (*Cf. Veg. VI 27, 6* cornum bubulum extremum, ubi solidum est, combures)

turundula: alumen .. salem .. oleum .. inde -am longam et tenuem facito .. in capum addito, ut anum impleat .. . ex sale -am facito 152 17, 20
tussicus: *nom. plur.* 47 25 48 16, 21
tussilae*: '*tonsillae*'; febricitaverit per epiforam .. in palato vel -is 43 19
tyflodiplangistrum*: *τυφλοδιπλάγκιστρον**; oculum illius aperias ex duobus -is (tyflogi plangistris *trad.*) vel per obtalmostatum 26 6 *Cf.* ancistrum diplancistrodes obtalmostatus
tympanare: venter ei -averit 216 8
tympanites: *τυμπανίτης*; 65 8 67 5, 8 123 6
tympaniticus: de -o 89 22 121 21; si .. -um fuerit 121 21
tympanum: ia. volutando -a similiter fiunt 65 7 si .. totum ventrem -o similiter tractando senseris 70 5 scapulae .. -o similes 107 1
typlon enteron: *τυφλὸν ἔντερον*; in parte intestinorum .. quae ducunt ab aqualiculo usque ad colum, quod appellatur t. e. 63 17
uba: *v.* uva
uber: praegnans .. equa .. -er dimiserit 236 11
ubicunque: *indef.* si u. spilosis facta fuerit 22 3
udare: fetum .. -abis loteo materno 236 8
uligo: de -ne 4 9; *plur.* de -ines .. in pedibus .. q. quidam et dulcidines vocant .. non absimiles scabie 20 8 ad -ines 258 11 (īs) 282 29, 31 *Cf.* urido
ulterius: cutem et causam u. praerumpas 23 7 palpebra eius superiora u. cilia infertent 23 10 subigito u. paracenteterium 26 9 sagittam subicies u. 67 19 ne quid u. subicere velis 184 11 ne quit u. laedas 26 14 fistulam u. perrumpere cauterio 32 8 aquam .. per ipsum folliculum u. clisterimabis, quoniam tangere u. eam causam non potes 214 27, 28. (si) fistulam .. intro os in u. sub lingua fecerit 31 6
ululare: tensus (sensus *trad.*) intus ululat mugit (insanus) 87 1
umbelicus (*i. e.* umbilicus): IV digitis ab -o .. sagittam subicies (pertundito, pertundes) 67 18 123 19 214 10 222 12
umbo: qc. .. -ne renali super vertebulum coxae eminens aliquid habuerit 217 25
umidus: *v.* umor
umor: 48 23; *plerumque* humor; *itidem* humidus *pro* umidus
uncinus: per -um pistilli (pistuli *trad.*, deiungens i. palpebrum 23 26
uncticius*: uteris ipsi -o (untictio *trad.*) et oleo 156 8 *Cf.* suffusicius
unde: *plerumque* unde et
unguentarius: †teris (iris? turis? ceris?) -ii 261 13 *med.*
ung(u)ere: *v. supra p. 306*
unguis: 1) '*ungula*' 186 7, 10 20 7 (*ex corr.*) 2) *morbus oculi* 21 7 28 9 3) '*clavus*' *Leichdorn* ex eo medicamento et hominibus -es (inunges *trad.*) auferuntur 277 6 *Cf. supra p. 303*
ungula: omnium qui sunt -ae rotundae 41 31 ia. qq. -a rotunda calcant 51 24 alq. rotundae -ae 80 23 alia quadrupedia .. rotundae -ae 163 11

Digitized by Google

alq. . . aut rotundae -ae aut bovum 163 20 omne i. q. -a solida calcant 54 14 omnibus quadrupedibus q. q. -a solida calcant 61 24 omnem. pecus q. -as calcat 107 18 plenas -as in terram ponere non possunt 118 22 conabitur primo -am ponere 187 28 rectam -am ponere 218 27 ne diu vertantur -ae. sunt quibus -ae se feriant 195 27 in capite -ae calcare . . temptat et facile -am 202 14, 15 super caput -ae calcabit 219 20 capita -arum trita habebit 223 26 extremis -is ambulat 202 28 -as proiciat 208 10

uniter: non separantur causae . . u. omnia eveniunt 219 2

unus: *plur.* non -a signa 195 5; *pro adv.* in uno: mixta 49 10, linito 41 4, inmisceto 116 9, teres 248 13 *al.* in unum: dato 86 4 coquito 124 11, contundis 128 32, commixtis 188 28, contrita 221 10, contuli 232 13 *al.* unum (*pro* ‘*una*’): miscere 110 14 168 1, fervere facito 171 30, dato 172 3, commisceto 175 17 in una contundis 198 23 uno io. potionem dabis 292 14

unusquisque: uniuscuiusque pondus obolos ternos in uno teres 248 13

[**uranam** 142 7 *c. adn.*]

uredira: *οὐρήθρα*; -a qui est canalis urinae 160 25 *Cf.* porus

uredo: *v.* urido

urere: craticulatim, decusatim, palmatim, reticulatim *Cf. ss. vv.*

urido: super cetera vulnera -o stricta et aspera corticem facit 53 15 in corpore -o nascitur, magis in tergus cortices squamato similes 59 27 *Cf.* uligo

urina: *plur.* liquorem humoris in -as separat 63 11 142 7 *adn.* (?); *alibi apparet* loteum *i. e.* lotium

usque: 1) *c. coniunct.* 201 25 u. quo 11 31 180 10 216 21, 22 221 18, 31 225 26 quousque 22 10 61 5 112 18 162 9, 11 163 14 210 21 quousque ustio 166 13 u. eo ut 108 20 u. donec 117 19 125 31 134 25 215 19 *al.* u. dum 127 2 175 5 *al.* u. cum 201 14 2) *adv.* ‘*continenter*’ 98 4 195 11 250 19 3) *praepos.* in anum et veretrum u. versus 71 3 u. in altero die 236 16

ustio: ‘*Brennen*’; 3 11 12 16 *al.*

ustura: ‘*Brennen*’ fiunt ex -a (exusta uri *trad.*) et coriaginosi 224 24

usus: -um sibi caracteres non reddat (oculi) 173 12 pedes ad -um iactat 248 23

ut: *crebro* (*plus vicies annotavi*) *cum indicativo velut* ut uteris et . . subicies 17 13 ut vices . . minuuntur 59 22 *al.* ut *aliquotiens omittitur*: permittito aperiat 25 30 observabitur non prius prodeant 59 17 in aquam nares mittens assidue, suspirium in eo distabescat 110 27 facito eum locum contineas 177 6 da operam molliter cubet 178 15 aquam noli pati calcet 195 14 cura bene commode decoquatur 268 14; *pro* ut non *saepe* ne *legitur* (*cf. s.* ne) ut non *annotavi his locis*: 23 23 26 7 49 2 111 17 120 7 123 24 212 5 221 15 237 16 294 25, *ubi plerumque negatio non ad unam voculam pertinet*; ut ⟨ne⟩ fer-

veat 277 30; *altero loco positum* i. ut 244 8 alapa in cervice ut 245 11 seta in cauda ut 245 19 io. ut 246 1; ut *adv. pro* quam *post comparat.* ne minus ut semihora ambulet 45 9

ut puta: si ut puta fuerint equi centum 165 25

uter (*i. e.* uterus): tiniolae in utri 68 1

uterque: *saepius pluralis* ex -isque temporibus 99 24 -ique oculi 115 32 -isque bene tritis 124 29 ex -isque partibus 135 20 ab -isque musculis 155 6 de -isque femoribus 160 1 ab -isque pedibus 200 11 per -asque plagas 211 5 utrisque (= utriusque) *gen. sing.* 249 5; *al.*

uti: 1) *c. accus.* 84 19 96 29 187 9 190 17 194 19 227 17 241 2 266 10 271 15 282 14 *al.* 2) *c. abl.* 19 8 25 10 30 1 38 11 43 21 44 1 92 4, 9 98 24 101 20 *al.* 3) ex eo -eris 258 8 ex eo -eris 274 16 ex eo -ere 259 14 260 27 inde -ere 258 18 -eris ex hoc coclearia (cocleario *trad.*) 274 5 dicunt..ali quidem (aliquid *trad.*) ab igne et gestatione -i et fumigatione 132 13

utique: intelligere 8 17 separata 13 30 credendum est 62 10 fieri 97 25 scire 140 12

utrimque: adiutoria .. u. facere possint 12 26

uva: ubam amomi 256 30; *alibi* uva, *v. ind. spec.*

vacillare: *pass.* lumbi ei dextra -antur (bacillantur *trad. quod fortasse sicut* ubam *tolerare potui*) 157 27; *act.* ambulans -at corpore toto 79 16

vadum: stercoris -um (badum *trad.*) q. est foramen ipsius coli 64 5 ventus, quo minus exeundi -um fit 64 28

vagurire* (?): cum iam senseris humorem intus -ire 206 22 incipiet humor foris evocari inibi, ⟨in⟩ ventrem qui -ibat extra cursum naturalem 222 16: *putabam* vagurire = vagari *esse, sed Bue legi vult* scaturire.

valde: v. facit si *eqs.* 61 22 (*cf.* mirifice); *pro compar.* ne v. impremas quam opus erit 182 9 (*cf. supra p. 309*); *pro superl.* quam valde claudicantem 199 2; *compar.* validius: clodicet 35 25 fluat 182 12 vulsisse 223 28; *superl.* validissime: lassatus 50 22 nitri contusi v. minutatim 109 7 *Cf.* bene vaste

valens: quidquid generaverit .. angulosa et inaequalibus dentibus minus -tia 233 12

validus: si iungere eum voles et eius caput si strinxeris, -us (invalidus? validius?) sub iugo cadet 78 21 a calore solis -o 86 25

valitudinarius: morbidis sive -iis sanguinis detractio ⟨debet⟩ fieri 73 26

valitudo: *sic passim, sed* 12 20 valetudinibus; *plur. saepius e. g.* paene in omnibus -ibus 4 25 statim -ines et morbos intra corpora fieri 5 23 in comparatione duarum -inum 12 16 alias quoque passiones et -ines et ex quibus causis eveniant; scire oportet 47 1; *sing.* mala[m] -ine[m] .. liberari 4 20 ut possit .. coinquinatio .. abstrahi propter bonam -inem 52 24; *memorabilis confusio*

inde haec omnes valitudines, quae e cerebro oriuntur, nec vident nec sanae mentis sunt 77 7

vanus: ambulat et -us fiet 152 25 *de opistotono: nescio an non salvum, cf.* '*addenda*', *sed cf.* totus fictus est 293 14

vaporare (vapurare): *trans.* . . oculum penicillo caldo 26 16 caput aqua tepida 43 5 ex sacellione cerebellum 83 17 super sacellionem medulla 92 29, calore 201 25; *absol.* 22 10 vitium nervorum vapuratur calore 14 13; *intr.* digeritur . . suffusio, vaporat et ventilat 210 16 *Cf.* evaporare.

vapulare: -ans in itinere sequi non potest 200 8

varex (*i. e.* varix): aneurisma est tuberum . . cum dilatatione venae similis ut -ex incurabilis 33 6

varietas: -tem herbarum per suam voluntatem illi morbo repugnantes pascunt 56 10

varus: -um pedem feret 189 20

vas: *passim, v. supra p. 303*

vasculum: ovum franges et mittis in -o 287 27

vasis: *v.* basis

vaste: temptabitur (*corr.*) 101 16 vexatur 103 9 sufflat 103 11 scarificato 167 13 cinges 187 32 exaniabis 197 19 creverit 198 6 *Cf.* valde

vastus: *pro* '*magnus*'; uteris . . ferulis -is 192 8 *comp.* -ior est (suffusio) 174 23 *Cf.* grandis

vel: 1) *pro* '*velut*' os totum asperum vel coctum erit 60 1 2) vel maxime 229 20

vellere: *intrans.* (?) similiter ambulare intelliges, si qua lumbos vulserit. curationem non facile recipiet, nisi contunderit aut vulserit 223 14: *ad alterum* vulserit lumbos *facile suppleas, sed ibidem paulo post lin. 25* quorum lumbi convulserint; *trans. e. g.* si q. i. vulsum fuerit 109 12 de suo sibi circum brachiolo vellito 86 9 (?)

velocius: *deest posit.*; v. haec vitia mortem inferunt 64 1 tanto v. refrigeraturum 70 25 ita sani v. fiunt 94 16. *Cf.* celeriter

vena: *passim; transl. v.* liciaria

venalis: si i. . . venalem . . producere voles 291 22

venenatus: auferes . . sanguinem . . in apparenti -a vena 42 29 cum tumore -o 216 14

ventilare: *intr.* his fistulis suffusio vaporat et -at (ventidiat *trad.*) 210 16 munibis strato i., ne -et (ventidiet *trad.*) 216 30

ventosus: reumatici pedes aut -i 19 18 inflatos pedes . . vel -os vel reumaticos 218 12

ventus: ex hac calfactione -um reddere (*i. e. pedere*) incipiat 65 22 Africo -o volanti 59 6 -o armos inflabis 187 7 inflaveris armum -o 188 9 ne -um recipiat 187 32

venula: de -is 21 18 (*cf.* q. c. . . flemina in genibus habuerit 34 21) sanguinis detractionem . . de cervice . . et de -is et de visceribus 57 29 si cui malandria auferre volueris . . quascunque -as adures 183 1 sanguinis detractionem . . super -am impositam 208 18 fomentum renibus apponito,

quoniam hoc tenentur vulvae et vesicae -ae 233 19

ver: *v.* vernus

verago*: simile est in ia. [maleos, ut pestis in hominibus, ut in bubus -o, ut in ovibus circius, ut in sues acceus, ut in canibus rabies 51 28

verbactum: *v.* vervactum

verbenacia: *v. ind. spec. s. v.*

vere: *superl.* verissime curatur 24 2 unde et hoc verissime intelligimus 55 3

veretrum: *saepius cum* veratrum *confusum*, (*v. ind. spec.*)

verginalis (virginalis): *cunnus equae*; corpus earum, id est -is intumescit sine ulla vexatione, patidior fiet 55 4 fici nati .. super extalem vel in -em 225 29 de -i 231 28 in -e vulnus 231 32 vermes in -em 231 34 -em .. manu tractare et [si] ipsam vulvam 237 9 manum siccam in -i obicies 238 9 in -e premito ei rafanos 239 15. virginalis: scalpellum .. mittito ⟨in⟩ -em .. oleo -em lava .. equa si -e mundum habuerit 238 23, 27, 29 -e si in ulcus factum est .. vino -em nigro sublues 239 9, 12, 14 adicies ei haec in -i .. et coicies -em in 240 6, 9

vermicies*: de -e id est Chironio 186 8 qc.. .in ungulis Chironium habuerit vel vermiculosum factum fuerit ... urito eam -em bene; usque dum bene ad ossum pervenis 219 6 *Cf.* vermigo vermiciosus

vermiciosus: Chironium, quod quidam vulnus -um vocant 201 7 ad -um 282 4 *Cf.* vermicies

vermiculosus: 219 5 *V.* vermicies

vermiculus: storacis -um 254 20 275 3 *med. Cf. ind. spec.*

vermigo (vermico): si .. ⟨in⟩ ungulam Chironium .. natum fuerit .. malagmam .. ad locum pones .. usque dum vermico extinguatur .. si .. non proficerint, scias ossum .. vitiatum esse, ex quo vermico excrescit ... cum videris eius genus vermigini ... curari non potuisse ... locum ex ungue, ubi vermigo increvit .. adures 201 14, 17, 20, 22 qc... vermiculosum factum fuerit ... haec imponito, donec omnis vermico eradicetur 219 *Cf.* vermicies

vermis: *in ventre; plural.* 62 16 67 31 130 8 135 29 *al.* hi autem alienati -ibus confossi (confessi *trad.*) 94 4

vernaculus: pili si saepius defluent, ut minime -i sint radicis (minimi vernaculis sint radices) 245 3

vernus: verno '*im Frühling*' 113 6 162 29 verno incipiente 163 16 (*cf.* vere 155 4); *verbis ex corr.* in primo vere facere (urefacere *trad.*) .. primo vere (urere *trad.*) 286 20, 21 *Cf.* hibernus

vero: alii v. scalpello resecari iubent 32 4

verrucula: capillo claudes subtiliter eam -am .. scalpello eam -am de oculo tolli debere 27 30 28 5 *Cf.* verruca 16 21 27 24 verruga 16 23

versari: oculi ei intro erunt sive -abuntur 48 31

versatio: de stentini -ne 129 3;

idem in ind. 89 34 de stentini versione
versio: *v.* versatio
versus: *v.* quoqueversus foris
vertebla: si q. i. palas -a doluerit 293 30 *Cf. supra p. 302*
vertebulum (*vel* vertibulum *pro* vertebrum): hunc inurimus per totos lumbos usque ad -um lumborum 15 21 in ipsa -i (ipsa vestebulo *trad.*) commissura et humor nascitur 161 13 si . . -a (per tepla *trad.*) eiecerit 182 14 si praecisi fuerint, ut -um (cebulum *trad.*) ⟨et⟩ articulum laxiorem praestent 194 2. vertibulum: ures eum . . usque ad -a lumborum 153 28 in ipso -o (vestibulo *trad.*) 161 29 armum . . aequaliter duces, donec strepitum (strepidum *trad.*) audias -i
vertere: ungulae eius -untur 208 6 *al.*
vertiginare: '*Schwindel haben*' si -averit et furiam passus fuerit, hoc eglipsis (ἐκλείψεις) patitur assidue 86 11
verum tamen: firmissimum adiutorium est . . detractio, v. t. si rationabiliter et localiter fiat 4 24
vervactum: in verbacto promoveri 202 11 in berbacto (berbato *trad.*) promovere 207 25
vervenae: *v. ind. spec. s. v.*
vesica: 1) κύστις ures eum . . usque ad vertibula lumborum ⟨et⟩ -ae 153 28 hunc inurimus . . usque ad vertebulum lumborum et -ae 15 22 *al.* 2) ὑδατίς quomodo vessicas cutis (vis siccas sic *trad.*) ostendet 17 25 *Cf.* vesicula
vesicula: -am suam . . medicamento auferas 206 12 *Cf.* vesica
vesper: vespere *adv.* '*am Abend*' 159 31 226 23 284 32 sub vespere 227 4 vesperum 80 19 296 10
vessica: *v.* vesica
[**vessiolus** (= bestiolus) 144 2]
vestitura: facit et hoc, vestitura belluae vel colubrae pellem 97 15, *ubi Chiron in textu Graeco* βδέλλα (= βδέλλιον) *et* βδέλλα '*hirudo*' *confudit*
veteranus: reumatici autem et hi sunt . . maxime qui -i sunt 195 30
veterescere: cum iam coeperit (claucoma) -ere 25 18 si -uerit vel praeduruerit (marmor) 207 20
veterilis*: si lente iliam duxerit, scito esse -em (tussim) et ex interioribus 119 26
veterina bestia: 283 24 bestia veterina: 171 11 179 12 254 26 284 1 292 31 reliquae veterinae (*sine* bestiae) 197 17
veterinarius: *V. supra p. 298*
veterinus*: *pro* '*vetus*'; unges axungiam -am 179 27 quamvis -am tussim aut sanguinem reiciet 255 14
vetulus: scrophae sanguinem, sed novellae, non -ae 214 25 aurigam (= *admissarium*) -um in equa iuvene, aut -a cum (*ex corr.*) equa est, aurigam iuvenem imponito 234 1
vetus: veteres auctores, *v. supra p. 298*
vexare: *intr.* non tam vehementer -abit (i) 98 31 loca quae -averint 239 11; *trans. e. g.* costam quam -averat 212 7 oculorum quotiens tunicae

vehementer -atae sunt 246 16 *et ita saepius*
vexatio: pulveris -o 131 7, de pulveri -ne 165 8 ad iocineris dolorem et -nem 251 20
videri: *impers. c. accus. c. inf.* ne quidem omni parte negligens -etur (= *videar*), ex omni ratione succurrere debeo sic 107 13 quid tibi cibum ⟨prod⟩esse -etur? 102 10 si tibi -ebitur eum locum amplius purgare 249 12; *pro pass.* -entur enim haec vitia tunc se ostendere 179 8 '*man sieht . . sich zeigen*'
[**vincerari**: 126 25 *c. adn.*]
vincere: dabis singulis ad cotulas binas, quousque morbi -antur 61 5
vinculare: pedes fasciolis . . -abis (vinciliabis *trad.*) 200 14
vires: *v.* viriculae
virga: ustio autem . . debet fieri a cervice pro . . -as longas secus scapulas 15 12 *Cf.* virgula *et addenda*
virginalis: *v.* verginalis
virgula: in tempus semisse ures . . et in parte renum . . -am (ungulam *trad.*) dabis cauterio 103 5 *Cf.* virga *et Veg. V 40 fin.*
viriculae*: *pro* '*vires*'; nec plus abstuleris (sanguinis): incidas animali -as 42 14 (*cf.* ne . . vires animalis minuantur 43 34) hoc dabis pluribus diebus, ut -as accipiat et resumat 126 9 (*cf.* iam enim partem virium . . amiserunt 8 18)
viridicare: si . . morbum habuerit regium . . utrique oculi -abunt 115 32
viridis: si autem -is (*sc.* herba, *quae vero antea nondum dicta erat*) fuerit, hic morbus solet fieri . . ex hordeo novo 132 17 -is radicem . . uteris 156 14; *item compar.* si aliquod -ioris [viridiorem] appetierit, gramen . . lavato 172 20 si . . habuerit icteron . . oculos -iores habet 126 18 (*cf.* viridicare)
viriosus (?): *v.* virus
virus: ordeum novum ne dederimus nisi maceratum . . ut infringatur -us (virtus *trad.*) novitatis. viriosa enim res est . . multo tamen viriosius (utiliosius *trad.*) in eandem causam concitandam invenitur triticum 229 9, 10: *aut* viriosus *pro* virosus *positum est aut* vitiosus *legendum est, cf.* quae sunt res vitiosae 150 6
viscatio*: lino crasso constringebis, ut venas omnes recludas propter -nem 209 7
visceralis*: venae inter femora -es dextra sinistra extensae sunt 136 11 venas intercidito -es super gambam 218 13. *Cf.* de visceribus cum mittere voles . . in singula femora eminentes venas medio femore sagitta percutiuntur 12 3 *V.* vitalis
visus: pupilla . . perdet -um luminis per diffusionem suam 24 19 praecludit -um luminis 25 20 cerebro enim -us (visis *trad.*) in oculis pascitur (pascitus *trad.*) 77 6 -us non tam certus eius 102 6
vitalis*: sanguinem mittes de venis mesocinis (*ἐκ τῶν μεσοκνημίων*), quae sunt circa vitales, quae latine claviculae appellantur 132 11 sanguinem emittito de venis quae circa vitales sunt 196 11: *puto* vi-

Digitized by Google

tales *et* viscerales venas *easdem esse, sed nescio, utra lectio verior sit*
vitellus: pupilla..diffusa..ut ovi -us diffusus 24 22. *Cf.* ovi album 26 22 ovum album 156 8 ovi albor 174 9
vitiare: scias ossum in ungula -atum esse 201 17
vitigineus (?): cinerem -um (vitiliginis *trad.*) . . conteris 199 6 *med.*
vitiosus: *v.* virus
vitium: *passim, cf. supra p. 302*; scito eum ab epifora cruditatis -o (mution *trad.*) datum ab indigestione 164 17
vitreum (vitrium): -i similitudinem in oculis habebunt 173 17 humor efficit similitudinem -i 174 3 in ipsa pupilla quomodo vitrium habebit 175 12; 248 21
vivus: componis ungulam, prope -um et adlides eam 10 29 ad -um adaperias (ungulam) 11 3 aperies contra venam ad -um 11 19 -um sanguinem meiet 158 8 *Cf. ind. spec. s.* calx sulfur
vix: 71 16, 17 224 21 *al.*
vocabulum: genera autem doloris urinae sunt tria, ex quibus quemadmodum quod et contingit, sic -um accipit (*τῆς δὲ ἐν τῇ οὐρήσει ὀδύνης εἰσὶ γένη τρία ὧν κατὰ τὸ συμβαῖνον ἡ προσηγορία παραλαμβάνεται*) 148 23
volare: Africo vento -anti 59 6
volsellum: *v.* bersellum
volutare: *intr.* -at frequenter 62 12, fr. -abit 139 9 ex qualibet causa -antem 69 22 vehementer -ant 71 9 nec adversus -are potest 37 30 saepe -ans non transferet se 162 3 dato operam, ne -et 245 32 ia. -ant et pedibus exporrectis calcitrant 65 2; 122 5; *pass.* 66 29 109 14 116 12 127 4 129 7 134 18
vomica: *morbus pulmonis* 116 24 47 8 89 17 273 28
vomicosus: 48 21 295 24 *V.* vomica
vorago: in lutum aut in -nem adducis 146 20
vulbus: *v. ind. spec.* bulbus
vulnerare: alternis pedibus se sibi confricando -ent 20 12 *al.*
vulpinus: axungia 245 9 *v. ind. spec. s. v.*
vulsio: -nem patiuntur 120 3 -nes ei praestasse 150 9 -nes quoque totius corporis sentiens 108 19 de renum -ne 130 29 158 3 186 32 a -ne renum ydrocelicum factum 213 24
vulsicius*: -is *dat. plur.* 11 25 73 6 -i *nom. plur.* 12 29 *Cf.* vulsus
vulsus: de eruptione -i 89 1 109 12 immobilem et alienatam quasi -am coxam demonstrat 161 7 *Cf.* vellere
vulvus: *v. ind. spec.* bulbus
xerobtalmia: *ξηροφθαλμία*; ad oculum album -as (sero obtalmias *trad.*) sive ad aspretudinem oculorum 248 14
xerobtalmicon: *ξηροφθαλμικόν*; ad oculos albos et ad claucomam -on (sero obtalmicon *trad.*) 248 11
xisma: *ξύσμα*; aeruginis -a (sixma *trad.*, *quod servare potui coll.* spiam) 280 12 283 1 *Cf. ind. spec.* aerugo
xister: *ξυστήρ*; radito per -a 22 3, -as 29 22 -a (crostera *trad.*) diligenter adferito 204 17

ydrocelicus: *ὑδροκηλικός*; -um 213 25 214 7 de hidrocelico 186 33
ydrofobas: *ὑδροφόβας*; de -a 98 16 -as 98 17 -am patietur 98 26 de -an (ydrofaban *trad.*) 88 19
ydropicus: *ὑδρωπικός*; -i 48 25 -o 89 24 122 11 222 10 -um 214 8
ydrops: *ὕδρωψ*; -im passum 122 11
ypochima: *ὑπόχυμα*: *ubique corruptum* 24 7 25 3, 21, 25 26 12, 20 *Cf. supra p. 304 s. v.*
ypotaurum: *ὑπόταυρον*; fomenta sub -o 214 26; *sed* ad hippocentaurum versus palpabis 69 4. *V. Veg. II 18, 2 c. adn. Schneideri*

INDEX SPECIERVM.

abrotanum: 49 4 94 8 96 17 126 1 127 19 128 5 250 27 251 23 255 32
absint(h)ium: 61 20 93 8 105 5 135 15 144 29 156 14 254 14 Ponticum 60 11 68 18 erraticum 94 9 viride 259 23
acacia: 213 30 244 8, 16 247 23 nigra 177 23 rufa 60 10 195 11
[acaste: 273 31]
acetum: *passim* Alexandrinum 270 30 album 86 20
acorum: 127 7 253 30 257 5 Ponticum 167 10 251 3 252 2 253 18 256 30 257 10
adarce: 115 10 161 22 187 10 224 1 258 6 260 24
adeps: 282 22 recens 194 21 anserinus 257 29 261 31 263 30 aprinus 252 31 bublinus 249 14 gallinacius 249 14 261 12 leoninus 257 30 259 5 261 27 271 24 ovillus 244 16 porcinus 296 23 suillus 155 18 156 21 159 29 160 13 166 15 183 12 244 16, 18 245 6, 12 276 5, 10 291 9 294 2 296 17 taurinus 156 8 261 26 263 19, 27 264 8 265 33 267 15, 27 ursinus 245 6, 8, 21 259 4 261 27 262 32 271 25 *Cf. supra p. 302*
aeruca: 258 14
aerugo: 198 15 217 1 258 19 268 10, 17 269 4, 10, 15, 22 *al.* aeruginis flos 175 4, 8 268 5 281 31 aeruginis xisma 280 12 283 1
aes: ustum 60 11 217 2 258 20 262 17 263 32 264 4, 15 *al.* aes ustum Italicum 292 1 aes combustum 175 28 278 14 aeris flos 258 14, 21 265 4 270 1, 8, 32 279 9, 11, 31, 32 280 15 281 17 aeris suprema (squama?) 280 10
affodillus: 155 15 195 23
affronitrum: 66 4 affonitrio 72 2 aufonitra 263 29, -um (?) 96 25
agarum Ponticum: 256 33
ageraicum (= *agaricum*) 263 22 273 15 *c. adn.*
alcionium: 246 10
algallicum: 73 13 76 5 193 29 203 14 221 10 288 32 argallicum 82 22 133 6 138 1 155 27 189 25 (ad- *trad.*) 200 23 213 4 254 32 255 15 271 7 294 33 alium Gallicum 295 21; *idem quod* arum Gallicum, *v. Ihmii ad Pelag. 71*
algallis: *v.* anagallis
alica: 73 1 296 29 (*ex corr.*)
alium: 121 26 127 20 137 21 201 3 (aloi *trad.*) 285 3 289 22 (*corr.*) *Cf.* algallicum
allec: 217 5
aloe: 247 15 264 26 271 21 279 10, 19 287 21 291 20 aloen Indicum 281 23
[alpersum: 272 17 *cf. verb. sequ.*]
altercum: 272 17 *adn.*
alumen: 44 29 97 25 160 6 201 3

258 9 266 7 *al.* scissum 152 16 166 15 258 13 264 15 270 2 *al.* validum 292 4
amigdala: 113 13
ammoniacum (amoniacum): 119 10 190 11 194 10 227 21 257 26 258 23 *al.* sal ammoniacum 157 19 175 3, 7, 15 246 9, 25 247 28 *al.* Afrum 273 4 purum 249 24 arm- *trad.* 194 10 157 19 175 3, 7, 15 247 28
amomum: 250 34 251 25, 29 256 14 273 20 287 23 (amonium *trad.*); 256 24 263 19 291 17 ubam amomi 256 30, uvam -i 257 7
amulum: 174 11 252 28 294 3 amulii 73 13
amurca: 195 22 240 4 (*corr.*) 259 8 285 8 amurga 103 16 -ca olivae 277 26
anagallis: 87 9 anacallis 87 6 algallis 174 25
anesum: 85 10 253 22 257 1 anisum 86 6 127 7 163 27 257 14 278 15
anetum: 82 23 (*corr.*) 282 28
apium: 251 13 255 26 viride 45 13 83 10 85 19 -i radices 44 29 -i semen 82 22 85 10 126 21 127 19 139 2 161 1 251 21 *al.*
apochima: (*ἀπόχυμα*? *ἀπόξυσμα*?) 93 2 (*corr.*), 119 12 (apocismatis *i.. e. ἀποξύσματος trad.*) apicuma 291 27 *Cf. Schneideri ad Veg. III 54, 4, qui ἀπόχυμα interpretatur: aliud* apozima *thes. gloss. s. v.*
aqua: *passim* caelestina 278 30 cisternina 121 28 139 3 239 30, 32 246 22 de flumine 249 26 de fonte 249 26 marina 156 6, 24 171 28 pluvialis 293 18, 23 pluviatica 275 33 putialis 255 12, 21 ordeacea 80 32 de ordeo 159 28 triticea 80 31 *Cf.* mulsum
argallicum: *v.* algallicum
argentum: -i spuma 244 26 245 28 252 13 258 20 263 15 265 5 *al.*
argimonia: 41 15 284 4 viridis 41 18
arginum (?): -i semen 65 25 argii semen 128 31
aristologia: 41 17 90 25 93 8 101 8 103 16 106 13 *al.* -ium 271 5 longa 288 17 289 27 291 18 rotunda 94 8 105 6 288 17 289 27 291 19
art(h)emisia: 84 10 115 12, 22 250 31 271 6
asarum Ponticum: 252 1 253 21 254 4 257 13
aspaltum: 58 20 Iudaicum 59 15
asparagus: 252 29 (adsp- *trad.*)
atramentum sutoricium: 276 16 277 17 279 12 280 28 281 3 sutorium 222 3
auripigmentum: 198 14 225 24 258 15, 21 264 3 276 13, 26 278 29 279 20 280 5 281 9
avena: agrestis 139 17 -ae calamos 245 28
axungia: 36 21 119 2 125 24 136 22 137 16 *al.* veterina 179 27 vulpina 245 9; absungia 192 16 264 2 266 2 277 9 296 1; exungia 168 26 267 32; *verbum* axungiare 209 19 *Cf.* liquamentum
azonie: 295 5
barbata herba: 245 11
batus: 263 33
bdellium: -a Babilonia 262 24 bdelium 263 16, 28 264 8 266 14, 31 267 11, 23 271 22 272 7, 22, 27 288 20 292 1 bidella 261 1, 30 272 32 vidella 93 1 -ae (siddele *trad.*) 264 22
berbascum (*pro* verbascum): 282 10
beta: 118 5 (*corr.*) 150 16
bitumen: 163 7 (*corr.*) 264 5, 25

265 34 270 14 *al.*, b. Afrum, Iudaicum, Spanum *v. supra p. 298 sq.*
blatta: 115 8
bobilla: 275 3
brectum antiquum (brecummanticum *trad.*): 284 23
brionia herba: 43 24 237 18
Britannica 271 7
bulbus: 155 26 193 29 203 13 213 4 221 9 274 29, 33 albus 162 22 Afer 295 27 Africanus 296 2 vulbos 212 24 vulvos 274 8
butirum: 75 26 163 4 180 7 196 14 228 7 252 5 274 27 276 9 289 9 294 8, 16 caprinum 258 18 Getulum 262 31
cadmea: 269 5 (cadimia *trad.*) 280 4 (catmea *trad.*) Cyprea 246 9 269 31 (-ia *trad.*) 282 4 Gallica 282 15 cadimia botritē 60 11
[calacani (calcarium?) fossicium: 279 29]
calamus: Syriacus *vel* Syriaticus *v. supra p. 300*
calcantum: 217 1 266 29 268 3 276 26
calcites: 103 15 217 1 267 30 269 27 270 5 275 31 *al.*
caldea: 270 5, 6
calx: 30 11 viva 190 17 201 10 225 24 244 27 267 29 269 27 276 15 *al.* calcis flos 196 12 197 2 265 4 276 18, 21, 30 *al.*
cameleon (*χαμαιλέων*): -onta tritum 135 1
camemelon (*χαμαίμηλον*): 115 11
camepiti (*χαμαιπίτυς*): 126 2
cancer: 78 31
[canina nigra: 172 9 *c. adn.*]
canis: iecur -is 168 25 caninum caput 183 11 *Cf.* stercus
canna: 159 11
cantarides: 276 34 diacantaridas *ib.*
cappare: 135 17 *bis* 136 2 259 14 unguentum c. 258 32
caprificus: -i folia 49 18 127 10 135 24 200 17 208 21 -i radix 276 18, 28 -i lactem 297 10 caprofici 127 10 135 24 200 17 276 18, 28 297 10 caprefici 208 21
caprina herba: 159 11 *Cf.* loteum
cardamomum (*ubique* cardamonium *trad.*): 113 14 114 27 254 1 256 11 263 21 265 32 273 17
careum: 254 4
cariota: 253 24 294 16 c. de palma 256 1
carpobalsamum: 253 22 257 14
carta combusta: 244 15 245 1 281 10 293 18
cartamum (*κάρδαμον*): album 168 10
cassia: 113 25 278 21 284 20 291 20 *c. adn.* fistula 289 26 dafnites 250 30 251 2 253 19, 28 254 31 257 3, 11 273 13 [ematisca 253 20 *c. adn.*] nigra 251 25 253 20 257 12 rufa 251 30 257 12 siringa 251 2 (*corr.*) Illirica 251 30 Indica 256 32 Oxirinca 273 31
castoreum: 58 20 59 16 68 26 93 1, 10 -ium 148 6 292 3 *al.*
catulus lactans: 60 29 61 6 162 8 250 3
cauliculus: 74 31 *c. adn.* 297 6 coliculus 75 1 249 29 coliclorum (collicorum *trad.*) 75 5
cedria: 196 17
cedrus: -i fructus 165 26
centaurea: 105 5 251 7, 18 254 17 263 21 (*corr.*) *al.* violacea 73 21 -ia 60 12 *al.*
centunculus herba: 276 23
cepa: 249 6 Germana 124 28 297 9

cera: 83 15 93 3 96 25 124 10 125 29 Spana 270 27 Punica *v. supra p. 299* alba 261 7, 19 262 3, 10 263 6 265 12 *al.* rufa 257 26 262 16, 29 265 17 266 28 267 25 *al.* mollis 274 24; cerare *verbum* 28 15
cerasia: gummi de -a 198 14 279 20, g. de -sa 280 7
[cerde (cedri?): 282 23]
cerusa: 263 7, 20, 26 264 4 265 25, 32 268 11, 18 *al.* Rodia 275 27 (*corr.*) 276 4 grusinum (= *cerussinum?*) 281 5 grusiten 281 22 grussiten 264 5 (*cerussiten = cerussatum?*)
cicer: 113 4 127 1 163 1
cicitum (?): -i semen 263 23: *rectius* cicifi *i. e.* ziziphi *aut* cicutae
ciclamen: -inis libra 119 12
ciconina: *v. ind. verb.*
cicuta: *v. ind. verb.*
cilicissae (?): 295 20
cilicium: 258 13 *Cf. ind. verb.*
cimex: 158 14 (cinnas *pro* cimices *trad.*)
ciminum: *v.* cuminum
cinecum: -i semen 163 26 *Cf. thes. gloss.* cinici
cinericia: *subst. pro* '*lixiva*' *cf. s. v.*
cinis: 203 3 227 2 -erem sparteae soleae 239 27
cinnamum: 113 25 247 15, 20 251 24 253 2, 16 *al.*
cipreum: 284 24
cocleae: 203 14 213 4 (*corr.*) 221 9 -as Germanas 133 5 coclias 155 27 268 32 274 8 288 12
cocodrillus: *v.* stercus
coctimentum (?): 270 3 280 16: condimentum *Bue coll.* Geop. *XII 1, 2 κονδίμεντον*
colefium: porcinum: 162 25 250 9 289 28 *Cf. ind. verb.*
colofonia: 292 3 *Cf. s.* resina
colubrae pellis: 97 15
[concirimbata: 251 22 (cucurbita?)]
concordium (?): 287 17 (scordium?)
conferma (*i. e.* confirma): al-gallico hoc est -a, graece sinpito (*i. e. σύμφυτον*; sinipo *trad.*) 288 33 *Cf. thes. gloss. s.* confirma *et* consolda
conuza: 199 5 (commuzam *trad.*)
coriandrum: 68 19 73 10 101 10 135 26 163 9 178 19 222 1
corium: -um bestiae veterinae contusum 254 26 -um mali *Cf. s.* malum
cornu: 166 28 bubalum 175 1 cervinum 136 26 169 12 292 29
corona bubala: 171 29 284 13 285 12 c. bubla 167 21
cortex: 245 4 pellis 280 20 de socco 245 12 taurinus 264 23
costum: 45 12 113 10, 25 116 9 136 20 250 28 251 18 *al.*
cremor: 210 27 *Cf.* ptisana
creta: 12 6 *passim* Cimolea 18 4 80 6 *passim* Rodia 275 24 (*corr.*) *verbum* increta re 17 14
crocus: 49 18 60 10 72 31 79 4 88 24 101 9 *al.* magma -i 41 17 93 10 94 9 96 18 112 3 116 16 *al.* -i semen 126 4 Indicus 257 15 Siculus 175 29 246 7 253 13, 17 254 30 256 11 *al.* medicamentum crocinum 248 10
cucumis: 97 21 99 10 agrestis 84 3 100 18 121 3 silvatica 20 16 61 19 105 17 197 5 240 15 250 20 silvestris 156 5 250 14
cucurbita: 166 22 Aegyptia 61 18 105 11, 15 250 16
cuminum: 80 8 90 26 132 8 133 16, 23 163 30 198 23 *al.* Afrum 65 25 Alexandrinum

v. supra p. 298 Ponticum 180 16 rusticum 86 6 *modo* cuminum (*e. g.* 96 16 128 30 132 8 133 1, 16, 23 295 26), *modo* cominum (*e. g.* 80 8 86 6 90 26 163 30); *modo* ciminum (*e. g.* 65 25 180 16 198 23)
cummum (?): 251 14 *pro* cummi?
cunela bubula (-us): 202 31
cupressus: 226 8 282 12 cypressi baccae 261 10, 21 268 32 cypressi folia 160 12 cipressi frons 192 18 cypressi pilulae 288 2 295 34 malagma cubresina 35 27, cupressina 192 21, cypressina 207 1, cyprisinam 268 32 oleum cypressi 160 9, cypressini scapi *ibid.*
cyprina: 239 23
daucum: 254 9 -i semen 96 15 161 1 251 17
defritum: 132 24 138 25 defrictum 50 6
diacantaridas: 276 33 *Cf.* cantarides *ib. et ind. verb.*
dicamen: 292 3 *Cf.* resina
drachidium: 100 17
ecinum (ἐχῖνον): 239 5, 8
eleborum: album 75 29 84 26; *verbum* eleborizare 75 28 *Cf.* veratrum
[erita: 173 8 *c. adn.*]
eruca: 124 28 (aerucae *trad.*) 282 28 -ci 276 34
ervum: 112 31 115 25 160 30 162 30 177 28 195 17 *al.* -i polline 22 17 31 18 112 10 126 8 184 2 191 4 *al.* farina ervea (*corr.*) 179 18
etherion: herbae quae appellatur -on 250 17
euforbium: 20 23 260 23 271 32 287 16 288 27
faba: 95 28 134 2 162 27 172 19 195 21 246 2
faex: 167 28 278 10 282 25 lotei 282 22 olei 296 23
famactum (fimacium?): bubalum 181 1
far triticeum: 116 22
farina: ervea 179 18 (?) ordeacea 18 20 *passim* siliginea 255 6 triticea 43 4 *passim* de faba 195 19
fecla: 17 1 18 18 161 23 187 10 *al.* Campania 278 30 Spana *v. supra p. 300*
fel: bubalum 202 30 caninum 159 32 226 25 taurinum 97 11 276 27
feniculum: 24 12 25 10 27 14 128 31 *al.* -i coliculos 249 29
fenugraecum: 18 21 22 29 26 25 27 16 *al.* fenigraeci 49 5
fenum: 39 12 80 18 83 28 86 22 *al.* -i flos 168 26
fermentum: 49 19 197 7 277 12
ferrago (*pro* farrago): 6 24 7 6, 9, 14, 15 140 9
ficus: 97 13 137 20 138 28 207 7 233 24 *al.* -i radix 81 10 269 23 viridis 81 1 duplex 18 32 45 13 49 7 198 22 *al.* Afer 265 1 282 5 Africanus 296 1 ficulneas foleas (*corr.*) 284 18, foleis (*corr.*) ficurneis 285 1 malagma ficurnina 189 8 malagma ficurnea 192 21 193 23 203 27 206 15 207 13
folium: 271 2 287 17, 20 296 25; *cf. Pallad. II 18 et thes. gloss. s. v.*
[fraxi: 252 13 *c. adn.*]
frumentum: loticium 288 30
fu Ponticum: *v. supra p. 299*
fucus: Afer 268 33
furfur: 49 23 66 1 72 4 75 5 *al.*; *plur.* -es 80 18 202 24 241 3 triticeus 126 14 241 3
fuscinum (?): 256 13 273 19 *num*

ruscinum? '*interim servandum opinor* (hysginum *al. parum probabilia*), *φοῦ σχῖνον fallit specie*' *Bue*
galbanum: 83 14 84 4, 11 96 26 119 11 *al.*
galla: 176 6 195 22 253 8, 24 281 17, 30 nigra 252 21 sutoricia 134 5 253 11 Germana 280 27 281 23, 27, 34
gallus gallinacius: 61 13 250 10 gallinacea viva 286 9
genesta: 19 11
gentiana: 126 3 250 33 251 5, 17 252 8 253 3 255 1 *al.*
gingiber: 255 9
glans: -ndis i. e. ilicis arboris corticem 133 22
gluten: taurinum 213 5 259 12
grusinum: *v.* cerusa
grusiten: *v.* cerusa
gummi: 251 21 candidum 295 21 Epirum (?) 198 13 *c. adn. Cf.* cerasia hedera
haedinum: caput 61 9 capitulum 250 22
hedera: 199 7 279 13 gummi de -a 279 29
heliotropium: 179 4 elio- 109 19 helotrophiam 20 23
heranthemum (*ἱεράνθεμον*): 118 3
herba: 86 23 174 25 *c. adn. al.*
hiperica (hiperia *trad.*): 254 16 *Cf. thes. gloss.* hypericon.
hircinus: *v.* sepum
hirundo: -inis capita 248 11 nidum hirundi⟨ni⟩num cum pullis hirundininis 98 1, 2
(h)ordeum: *passim* polline (h)ordeaceo 30 1 119 5 *al.*
hyosciamus: 85 10 eosciamu(m 253 32 254 24 osciamum 254 1, -i 254 19
hyoscola: 134 3
(h)yporistis: 76 3
hyssopus: *v.* ysopum
ibiscus: 19 11 189 25 227 17 iviscus 291 10 292 22
ilex: *v.* glans
intubus: -ōs 138 8 -am (em *trad.*) 109 19 intibum 179 4 255 8 agrestis 179 4 rusticus 255 8
inula: 194 22 (*corr.*) 250 29 251 22
iris: Illirica 81 4 *al.* iris radice 297 20
ium (*ἰόν*): 282 29
[iumpisca: 261 16]
iuncus: 252 18 Marsicus 136 5 triangulus 291 4
lacte: 79 1 caprinum 86 3 112 6 133 8, 20 255 18 *al.* ovile 116 8 -e misso murrae 297 19 caprofici 297 10
lactuca: 50 5 74 31 75 3 82 14 85 19 *al.* montana 284 27
lamina: 201 11 lamna 268 5
lana: combusta 244 22 291 6
lanaria: radix 75 23 *adn.* (*scripsi* lunaria)
lapatium: 290 11
lapidaria: -ae semen 133 5
lardum: 255 11
lasar: 18 1 34 22 35 14 99 19 *al.* laser 287 28 lassar spicatum 175 26 lazar Cyrineicum 129 18 -sar Cyr. 133 17 249 7 Suriaticum 146 11 *al.*
laurus: viridis 128 30 -i baccae 17 1 78 22 81 3 95 29 128 30 *al.* -i folia 90 25 240 7 -i fructus 163 8 (*corr.*)
lavandaria: 295 31
Lemnia: 256 12 257 2, 15 273 19
lens: 17 27 160 10 lenticula 75 16 76 6 112 15
lentiscus: 113 8 226 8 254 4 *Cf.* oleum
lepida: Campana 246 9 Cyprea 264 28 268 4 270 29 lepide 270 8 280 20 lepida 270 19 271 2

lepidium: herbam -ium (lepidam *trad.*) 198 26
lexiva: *v.* lixiva
licium: 247 15, 24 248 18 277 26 278 10
lini semen: 18 21 22 29 49 5 115 27 119 5 *al.*
liquamen: 75 1, 24 110 6 287 27
liquamentum: axungia(e) veteris 182 17 *Cf.* axungia
lixiva: 123 31 167 17 201 12 214 2 276 29; lexiva: 157 22 173 9 215 10 252 9 279 2, 7 289 11 lexivis 252 13 *idem*
lixivia: 244 29 267 31 269 29 276 14, 16 289 8 lixivio 114 24
loncitem (*λογχίτην*): 279 28
loteum (*pro* lotium): 110 13 *al.* calidum 179 17 183 8 187 21 192 16 putidum 61 29 vetus 288 32 arietinum 40 15 caprinum 295 8 humanum 40 15 infantile 244 27 pueri virginis 287 29 virginis 20 24 *Cf.* faex
lubrica: *v.* rubrica
luganium: 256 27
lumbrica: 98 22
lumbrici: 110 12
lunaria: *v.* lanaria
lupinus: 123 15 126 23 136 26 uva -a 138 4
malum: 239 5 -i cortex 292 28 -ae cortex 34 30 252 22 -i corium 270 26 281 7 -ae corium 253 12 corium -i granati 155 18 281 14 cortex -i granati 176 16 187 24 (155 18 187 24 281 4 grani *trad.*, 176 16, graniti *trad.*) -um Punicum 281 32 -i Punici corium 60 10 -um terrae 239 20 254 13, 15 255 1 257 16 261 16 265 5 272 1 281 6 malum †ausitum 267 17 *c. adn.*
malva: 150 16
mandragora: 254 5, 23
marmor: 175 25
marrubium: 183 26 195 12 273 29 282 12 295 13, 27 296 8 album 285 27 masculum 277 17 montanum 268 6
mastice: 275 18 Chia 83 15
meconium: 261 27 267 26 Atticum 271 31 Spanum 262 32 272 27
medulla: cervina 92 29 96 28 119 11 125 24 190 14 192 24 *al.* verbecina 248 31 lenem ex petiolis berbecinis -am 176 1 -am de cruribus verbicinis 248 8
mel: 21 31 *passim* Alexandrinum *v. supra p. 299* Atticum *v. ibid.* Spanum *v. p. 300*
tuminum (= thyminum) 292 11
melantium: 169 22
Melia: thermantica 257 11
meliacinum (*ex corr.*): malagma 19 3
melidonia: 276 20
mellilotum: 73 1 287 22 291 17
menta: 256 1 259 17 274 30
Mercuriana: 295 2
merda: bubala 80 7 caprina 295 6
merum: 6 12 8 8 22 31 213 16 229 8, 22, 23
meum: 251 27 254 13
miosota (*μυόσωτα*): 87 8
mirobalinum: 134 26
mirta: 85 17 226 8 murta agrestis 116 20
misum (*μίσυ*): 198 14 *Cf.* nisum
molibdena: 264 4 268 11, 17 269 9, 15, 21 275 32 -e 269 5
mulsum: 257 19 aqua mulsa 41 8 45 21 79 3 86 7 93 11 94 11 *al.*
muria: 258 29
murra (*vel* mirra): 44 8, 29 90 26 110 5 *al.* tragonites (traconita) *vel* trigonites (triconites)

v. supra p. 301 mirra agrestis 246 25 flos mirrae 248 12
mus: vivus 289 12
musca: 297 8
muscus: 189 5
mustela: 244 20, 34
narcissinum: malagma 193 25
nardum: Syriacum 248 13 -i crassamen 261 13 -i folium 250 34 252 1 253 16 254 7, 12 257 6 -i spica 247 15 248 18 250 27, 34 *al.*
nasturcium: 68 18 82 22 134 11, 18 159 22 194 9 226 17 *al.*
nepita: 65 26 nepida montana 251 13
[niennu: 270 18 *c. adn.*]
nisum: 217 1 263 19 264 5 269 28 272 18 278 29 279 5, 11, 27, 32 280 20 281 5, 13, 16, 30 283 2: *pro* misum (*μῖσυ*), *quod non traditur nisi* 198 14
nitrium *vel* nitrum: *passim* crudum 105 24 -i flos 248 15 249 5, 19 265 10 268 4 279 24
nuces: amarae 113 13 257 23 259 17 grandes 133 4 de nucibus grandibus botruos 244 30
oleum: *passim* primum 257 32 261 22 262 28 purum 262 25 293 23 purissimum 265 20 vetus 83 15 96 28 97 12 119 13 124 12 *al.* viride 109 8 124 17 252 10 Afrum, Atticum, Lycium, Sabinum, Siconeum, Spanum, Syria(ti)cum *v. supra p. 298 sqq.* amigdulacium 262 26 amigdalinum 272 3 cedrinum 252 5 259 1 ciprinum (cipreum) 78 29 93 4 258 7, 30 259 16 *al.* citreum (citrinum) 261 22, 32 262 20 267 19 cypressi 160 9 cypressini scapi *ibid.* daucinum 93 4 laurinum (lorinum) 65 18 93 3 100 14 125 26 258 6 *al.* lentiscinum 259 3 261 14, 32 262 5, 19, 30 272 4 278 5 melinum 257 33 262 2, 28 272 3 murtinum (mirtinum) 257 32 259 2 261 23 *al.* nerinum 262 6 270 5 ros(ac)eum 26 22 50 6 61 29 73 4 78 24 *al.* rosatum 132 25 storacinum 257 33 262 22, 25 272 17 275 15 [hybenum tracis 259 3 *c. adn.*] oleaticis cataplasmaticis 21 27
oliva: nigra 194 20 -ae folia 137 21 256 5 -ae amurca 277 26
olus: 127 11
opium: 85 9 109 18 179 4 246 33 247 2, 21 253 32 254 2, 7, 19 *al.* Gallicum 257 29
opobalsamum: 251 29 apobalsami 246 8, 26, 34 247 16 248 18 obobalsamatum 25 11
opopanax: *plerumque* op(p)onace, -um 59 16 appopanacae 254 6, apopanacis 257 27 a(p)poponace(m) 124 15 127 7 261 3 262 4, 18 263 17 266 15, 30 269 11 272 7, 19, 28, -is 251 9 254 16, 261 9, 19 265 32 267 18 opponace 83 14 291 24 -em Afram 266 15 267 26
origanum: 43 22 44 8 59 16 107 20 251 14 asinale 58 20 108 3 216 12
oriza: 75 22
ostreum: 187 23
ovum: 66 4 112 4, 7 132 25 *al.* -i album 26 22 -um album 156 8, -i albor 174 9 *Cf. ind. verb.*
oxigarum: 252 24 *c. adn.*
palea: 75 6, 18 80 19 82 14 -arum crassamina 160 30 paleatum 296 10
palma: 121 27 139 2 295 18 Suriaca 256 33
panax: 86 20 99 26 100 16 126 4, 21 136 17 *al.*

panis: candidi emptici medium 132 22, medianum 252 28
pannum: menstruatum 289 16
papaver: silvestre 82 24 85 10 *c. adn.*
papyrus: 30 8 papirus 31 8 32 12
[parpatem: 253 2]
passum: 150 17 162 32 166 6 174 9 255 23 278 17 Creticum 254 27 295 14
personia (?): 255 9 *num* personacea?
petroselinum: 93 9 257 1 -sillinum: 65 24 250 28 251 26 -silinum 257 17 -sellium 82 23 -selium 128 31 -sillion 133 1 -sillium 254 9 -sillen 289 6 *adn.*
peucedanum: 58 20 59 16 60 13 105 5 255 2 272 16
pinguamen: 261 11
piper: 20 23 49 9, 18 60 10 65 23 *al.* album 96 18 124 14 134 5 246 11 *al.* nigrum 246 11 251 6, 18, 26 253 17 257 9 longum 175 4 264 12 251 6, 32 253 2 257 9
pix: 124 10 dura 264 23 266 7 270 15 271 30 272 12 liquida 56 6 65 18 71 25 *al.* galbani 290 19 Britia (*i. e.* Bruttia) 257 34 261 5 264 28 265 19 271 3 272 23, 33 273 9 292 2
plantago: 123 31 133 2
plumbum: 103 19 combustum 247 1
pollen: 45 22 73 12 203 14 farinae 259 12 siliginis 274 10, 14 similaginis 213 6 tritici 22 30
pompholyx: pompolicis 247 1 pomfoliga 275 19 pompholice 276 4 pompoliga (-iaga *trad.*) 278 25 pumponice 251 3
Ponticum: gutta -i *v. supra p. 299*
populus: 163 13
porca: virgo 286 13
porrus: 86 22 capitatus 239 30 sectivus 73 11 133 16 158 11 194 21 *al.* Ponticus (?) 257 4 purrum 166 5
portulaca: 41 4 45 18 259 16 288 32 290 2, 16
primitium: 156 15
propolin: 125 25 257 27 262 5 *al.* acra 292 1 Atticum *v. supra p. 299*
pruna: 203 3
(p)tisana: 38 16 61 14 85 13 150 25 *al.* -ae cremor 101 19 127 17 137 32 138 25 178 2 *al.* -ae sucus 50 6 76 4 82 29 85 13 *al.*
pulegium: 45 19 115 10 229 27 250 14 puleium 50 3 posca poleiata 132 23
pulenta: triticea 159 2 ex tritico tosto facta 159 6
pulver: quadrigarium 250 33 257 6 Terentianum 254 33 (*cf. supra p. 298*)
pumex: 163 3 266 34
pumponice: *v.* pompholyx
radix (ῥαφανίς): 75 10 84 11 107 14 108 6 109 11 113 12 123 11 271 6
rafanida: agrea 75 22 rafanōs 239 16
ramentum -a: pedum 146 26
rana: 99 23
ramnus: 159 2 163 12, 13
rapa: 291 8
resina(resine): 49 23 78 28 119 2 194 16 adusta 270 33 fricta 83 14 93 3 119 13 frixa 190 12 261 2 *al.* austolosa 179 25 (*cf. ind. verb.*) cabialis (*cf. ind. verb.*) 124 10 cruda 190 14 261 6 272 18 dura 81 10 266 6 eronalis 30 2 261 4 267 14 271 29 272 13 273 2 274 19, 24 291 27 (*rectius* aeronalis, *v.*

Ihmii ad Pelag. 252) pini 265 11 putuina 273 7 terbentina 83 13 93 2 119 12 *al.* termantica 239 18 -ae apocima 265 11 271 30 -ae dicamen 261 21 271 29 272 11 278 3, 8 -ae flos 272 22 Britia 267 18 Colofonia 253 29 261 28 *al.* Italica 272 34
reu Ponticum: 256 14 273 20 *Cf. supra p. 299*
rododafne: 217 3 219 8 268 6 279 7
ros: 180 15 rosmarinum 226 9 251 14 259 23 262 13 277 28 ros Suriacum *cf. supra p. 300*
rosa: 45 17 101 21 245 24 257 14 259 15 arida 253 23 254 14 256 33 Campana *v. supra p. 299* Ciperi 99 2 pastillos rosacios 251 23
rubrica: 276 21 280 6; lubrica *trad.* 18 5 188 26 265 25 276 21 280 6
rumex: 194 8 258 22
ruscum: 258 32 (*ex corr.*) 259 13
ruta: 25 10 27 14 78 23 81 4 *al.* agrestis 44 9 84 10 mustelina 216 11 silvatica 251 7 254 13 255 1 257 16 viridis 251 10 256 25 282 19
Sabina: (*sc.* herba) *v. supra p. 299*
sagapenum: 60 12 62 2 105 5 251 10 261 8 264 23 sachipemi 254 16 saccipemi 261 2
sal: 11 7 18 18 20 21 23 1 candida 269 32 grande 221 32 -is marini 194 31 -is nostri 157 19 nostrati 268 7 279 26 282 16 Indici fossilis 247 11 Spani 249 23
salix: -cis cortex 289 7
salmentum: 239 5 (sar- *trad.*) 239 8
samsucum: 49 5 250 27 262 12 287 21 Alexandrinum 259 25 260 15
sandaraca: Gallica 282 16
sandonicum (*i. e.* Santonicum): 68 19 94 7 126 2 251 22 295 13
sanguis: 161 24 caprinus 116 8 scrophae 124 24
sapis: *v.* sepum
sardinae: 217 5 221 24 222 2
saxifraga: 105 6 -frega 60 13 86 1
scammonium: 76 1 -onea 84 29
scarabeus: 115 8
scilla: 90 25 162 22 163 12 164 8 239 5, 8
scobis: eburneus 286 18
scoeniantes (*σχοίνου ἄνθος*): 247 18 251 31
scoenus: 254 6, 10 256 29 257 8
scorpiacem: 251 20 252 12
scropha: -ae sanguis 124 24
sebum: *v.* sepum
senapi: *v.* sinapi
sepia: 175 4 246 10 247 8, 28 marina 175 14 248 26 249 1
sepum (*pro* sebum): caprinum 110 28 289 27 296 22 hircinum 203 4, 7 210 25 tauri 258 1 taurinum 190 15 265 12 272 1 278 4, 8 sapis suilli 180 20
serpillum: 60 12 105 5 153 13 181 5 Campanum 262 12
sideritis: 133 2 159 4, 9 258 10 283 2
sil: 285 12 montanum 289 5 (*v.* petroselinum) Gallicum *v. supra p. 299*
silcus (?): -i radicem 92 4 (-cu *trad.*) 92 7 100 16 (sileris *vel* silei *Veg. V 32, 3*; *fort. scrib.* silfi *i. e. σιλφίου*)
siligo: 274 29 -inis flos 274 33 -inis pollinem 274 10, 14 -inea farina 255 6
silocinnamum: 250 33 252 1 (siccinamu *trad.*) 257 17

simila: -ae flos 274 7
similago: -inis flos 258 1 -inis pollinem 213 6
sinapi: 198 21 252 19 Alexandrinum *v. supra p. 299* senapi 204 6 207 7 295 25
sinopis: 35 13 274 20 275 10 Pontica 67 19 157 20
sinpitum (*σύμφυτον*): *v.* conferma
siringa: 113 25
sisimbrium: 251 22
solanum: 260 16 (sor—*trad.*)
solispungium (*ξυλοσπόγγιον*): 196 17 *V. ind. verb.*
sordes de balneo (*γλοιός*): 196 13, 16
spartea: solea combusta 239 25
spartilago (*pro* spartum): 181 16
spica: Indica *v. supra p. 299*
spimitium (*ψιμύθιον*): 270 12
spina: alba: 238 14
spodium: 221 24 281 5, 9, 11, 13
spongia: nova 173 6 Afra *vel* Africana *v. supra p. 298*
spuma: 246 30 argenti (*v.* argentum) nitri 247 7 248 5
stafisagria: 84 24
stercus: suum 98 5 iumenti 198 5 bubalum 255 5 caballinum 201 2 caninum 126 27 127 1 caprinum 255 4 cocodrilli 175 15 176 1 194 9 247 27 248 3 258 22 columbinum 121 7 136 28 233 28 249 8 268 7 279 25 gallinaceum 286 7 gallinarum domesticarum 121 8 humanum 84 8 175 3 ovillum 255 4 passerinum 239 18 porcinum 158 13 *adn.* suillum 158 13 169 22 195 20 255 4 ursinum 296 25
storace *vel* storax: 113 25 190 11 254 20 261 29 *al.* -cis vermiculum 275 3
stuppa: 188 9
sulfur: 17 1 117 1 *al.* rubrum 296 1 rufum 292 7 vivum 59 17 110 11 114 5 *al.*
taeda: 163 9 166 28 237 13
tamaricum: 180 14 295 31 -cium 41 16
tamarinda: 285 11
tapsia: 277 1
tartarale: linum 182 22
ter(e)bentina: *v.* resina
terrae intestinum: 110 12
testudo: combusta 290 25 -inis marinae sanguis 99 11
[therenice: 281 11 theriace? Berenicis?]
timum (*θύμον*): -i 118 12 tumum 124 8 164 9 thumum 132 8 mel tuminum 292 11
tisana: *v.* ptisana
titymallum: 61 17 -alum 239 7 titi- 250 12
tracantum: 41 5 72 31 tragantum 41 20 255 19, 23 dragantum 41 15 120 8 251 22 287 22 290 3 291 16
tragonicis radix: 44 29
tragonita: *v.* murra *et supra p. 301*
trifolium: 271 6
trigonita (triconita): *v.* tragonita
triticum: *passim* -i pollinem 22 30 -iceum (*subst.*) cum passu 166 5
trixago (trisago): 40 22 41 15 253 3 *al.* -saginem 65 26 73 21 herbam trisaginem nigram 116 14 herbam trisaginem albam 116 15 -xaginem Creticam 257 16 ex herbam (erbi *trad.*) -inem 284 4
tumum: *v.* timum
turaria: herba 259 24
tus (thus): masculum 22 17 49 17 60 9 *al.* manna turis

20 24 93 1 99 26 *al.* thuris polline(m) 73 12 107 12 118 3 *al.*
tussilago: 253 3
[ulci: 264 23 *c. adn.*]
ulpicum: 60 27 62 2 (-inum *trad.*)
uricolaris herba: 197 8 urciolaria 271 8 urceolaria 277 8, 12, 16
urticae semen: 251 21 252 26, 28
[usti 286 6 *c. adn.*]
uva: alba 106 12 113 12 159 1 passa 166 6 265 1 269 1 lupina 138 4 ubam amomi 256 30
valanstium (?): 133 5 *c. adn.*
veratrum: 276 31 279 1, 16 281 5 282 29 286 22 album 99 26 nigrum 259 9 270 3 280 12, 17 (-etrum *trad.* 99 26 259 9 *sqq.*)
vervenae: 87 29 119 3 161 26 213 9 223 31 berbenae 187 8 213 17
vervenacia: aqua 17 2 calda -a 227 25 (*ex corr.*) 227 29 -be nacia 17 12 -benacea 191 23 aqua berbenacia 226 7, verbenaciis compositis 188 19
verbascum: *v.* berbascum
vescicum: 258 1
vestitura: belluae 97 15 *c. adn.*
vetonica: 60 12 105 6 250 31 251 8 271 8 vectonica 93 9
vidella: *v.* beellium
vinum: *passim* austerum 109 22 -issimum 98 22 dulce 84 27 139 17 odoratum 113 4 114 6 vetus 245 29 album 105 13 155 16 161 2 163 28 238 13 nigrum 114 29 239 13 240 8 rubrum 124 8 159 4 vini flos 238 12 peregrinum 260 17 *Cf. supra p. 299 sq. s.* Amineum Italicum Siculum
viridis (?): radicem 156 14
viscum: 179 28 193 7 (biscum *trad.*) 193 16 270 19, 26 271 7 *al.*; Italicum *v. supra p. 299*
vitis: alba silvestris 167 16 cinerem vitigineum (vitiliginis *trad.*) 199 7
vitrium: 7 13 *c. adn.*
xilobalsamum: 287 22
ysopum: 41 15 45 12 49 4 94 7 127 19 (*ubi* hisopi *scripsi*) *al.* siccus 192 24 silvaticus 181 5 262 28 *Cf. supra p. 299 s.* Atticus Creticus
ypocistida: 76 3
zingiber: *v.* gingiber

JUL 5 1921

Digitized by Google

Digitized by Google

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
GRADUATE LIBRARY

DATE DUE

MAR 2 0 1975
AUG 2 6 1975
FEB 2 1 1980
JAN 0 2 1980

Digitized by Google

Digitized by Google